

שבוע פרשת קרח

(15 – 21 June 14)

י"ז – כ"ג סיון תשע"ד

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודר וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָתָהּ. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזכור בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:

וְהָעֶרֶב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ כְּפִינוּ, וּבְפִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיִּדְבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

יְבָרֶכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׁם לְךָ שָׁלוֹם:

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָתָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנְיֶךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֲתָם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעִבְדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻכְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִּגְנוֹךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׁבְךָ לְבִהְמֹתֶךָ, וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְתָרָה אִף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבֵּה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתָּ אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתָם אֲתֶם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיכֶם. וְלִמְדַתְּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנָפְיָם כְּגִדֵּיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנוּם אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיָנִי מִקֶּבֶל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָתָה לְרַעְדָּה בְּמִדְּוָה מִצְוַת הַתְּפִלִּין אֶת כָּל תְּפִלַּת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלָּה כְּפִי שִׁמְחָתְךָ לִימֵי הַחוּדֶשׁ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבִנָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֲךָ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי לשלב יחד, בן או בת - גם קמני קמנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, הוֹשֵׁעַ - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מתורו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תוכה "לה") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה תהיה כולו "להפך לתורה ובית של צדקה".

תהלים

קיג

בו יסופר נפלאות מציאת מצרים:

א הַלְלוּהָ | הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה: ב יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:
 ג מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עֶרְמוֹבָאוּ מִהַלֵּל שֵׁם יְהוָה: ד רָם עַל־פְּלִגּוֹיִם | יְהוָה עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:
 ה מִי כִיהוָה אֱלֹהֵינוּ הַמִּגְבִּיהִי לְשָׁבֶת: ו הַמְשִׁפִּילִי לְרֹאשׁוֹת בָּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: ז מְקִימֵי מַעַפָּר
 ח דֹּל מְאַשְׁפֹּת יָרִים אֲבִיוֹן: ט לְהוֹשִׁיבֵי עַם־נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ: י מוֹשִׁיבֵי | עֶקְרֵת הַפִּית
 יא־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הַלְלוּהָ:

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעֹז: ב הִיתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל מִמְשֻׁלֹּתָיו:
 ג הֵימָּה רָאָה וַיִּגַּם הַיָּרֵדִן יֹסֵב לְאַחֹר: ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ה מִהַ־לָּךְ
 ו הֵימָּה כִּי תָנוּס הַיָּרֵדִן תִּפֹּס לְאַחֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבִנְיָצָאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן
 ח חוֹלֵי אָרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ט הַהָפְכִי הַצּוּר אֲגַם־מַיִם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנו־מַיִם:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ד סיון, ובו שאלה אודות בנו... שיי שאינו שוקד בלימודו כו' ושואל חווי"ד

בזה.

הנה אינני רואה מקום לשאלה וכבר ידוע פסק רז"ל עד דידך על צוורי דבריך כו' שזה מתחיל
 משנת הששה עשר שזהו גיל בנו שיי שכותב במכתבו ובמילא עליו הדבר מוטל לנקוט בהאמצעים ודרכי
 נועם שבנו ילמוד במסירה ונתינה אליבא דנפשי ואז יצליח.

מ"ש אודות עניני הישיבה, הנה לפלא עליו שכיון שגם הוא מהר"מ והמשגיחים דהישיבה הרי
 גם עליו מוטלת האחריות בעד ההנהלה בכללותה וכמו בכל עניני צבור שאין הפירוש בזה דהיחיד פטור
 מהם וכידוע, וכל אחד מהר"מ והמשגיחים שעוסק במקצועו במסירה ואליבא דאמת הרי א"א שלא
 יפעול זה גם על שאר הנהלת הישיבה ואופן העבודה דשאר הר"מ והמשגיחים וכל הנ"ל הוא נוסף על
 הפס"ד (קידושין מ, ב והובא ברמב"ם) דלעולם יראה אדם עצמו שקול כו' ובפעולה אחת שלו מכריע
 את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות או כו' ואחכה למכתבו מפורט מאשר מוסיף הוא בהענינים
 שתחת רשותו ומוסיף ככל האפשרי וכן הצעות מפורטות בהנוגע להטבת המצב בהענינים והמקצועות
 שתחת הנהלת אחרים, ומובן שכל המפרט יותר הי"ז משובח.

בברכה.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיג, קיד ג
- (ג) מאמר ד"ה ויקח קרח וגו' שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז ה
- (ד) שיחת שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז טו
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת קרח (בלה"ק) כרך יג כב
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כח
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קרח כט
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת קרח לא
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת קרח נו
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע פרשת קרח נח
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת קרח סח
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם עא
- שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת קרח עד
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת קרח צו
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת קרח קב
- (טז) נביאים וכתובים מלכים ב פרק יד, תהלים פרק קיט קו
- (יז) משניות – מסכת בכורות ביאור קהתי קח
- (יח) עין יעקב מסכת יומא קטו
- (יט) מסכת תענית עם ביאורים מדף ד עד דף י קטז
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים אדמו"ר הזקן קמה
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת אדמו"ר הזקן קמה
- (כב) תורה אור אדמו"ר הזקן קמו
- (כג) שערי אורה אדמו"ר האמצעי קנ
- (כד) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו אדמו"ר ה"צמח צדק" קנא
- (כה) תורת שמואל תרל"ב אדמו"ר מוהר"ש קנא
- (כו) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב אדמו"ר מוהרש"ב קנב
- (כז) ספר המאמרים – קונטרסים חלק א' אדמו"ר מוהרי"צ קנד
- (כח) לקוטי דיבורים אדמו"ר מוהרי"צ קנד
- (כט) דברי ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ קנו
- (ל) אגרות קודש אדמו"ר מוהרי"צ קנז
- (לא) פרקי אבות פרק ג קנח
- (לב) חומש לקריאה בציבור קנט
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת קרח קסו
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש קסז
- דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

וגילוי) וגם לבחינת 'עתיק יומין' (אף שמצד עצמה היא למעלה מהספירות) יש
'פרצוף' (דמות, מבנה) של עשר ספירות אלא שבהיותן ב'עתיק' יש לספירות
משמעות שונה מאשר לאחר הגילוי בעולם האצילות, ובעוד שבעולמות
אצילות-בריאה-יצירה-עשיה הגבורה היא מידת הדין, הרי 'גבורה דעתיק' היא

"גבורות ממותקות" (ראה לקוטי תורה
לרבנו הזקן, שמיני עצרת: "... המשכת
י"ג מידות הרחמים נקרא וזרקתי עליכם
מים טהורים ... גבורה דעתיק יומין
המלוכשת במוחא סתימאה [על-דרך
האמור כאן שגבורה דעתיק היא אור

אין סוף שבחכמה] ... ונקרא מים
טהורים לפי שבהם ועל ידם נמשך
הטהרה כדכתיב מי יתן טהור מטמא
כו'... הרי שהמשכה עליונה זו נקראת
גם כן לשון טהרה [על דרך האמור כאן
שעל ידי בחינה זו מהפכים אסור
למותר]... הטהרה היא העיקר בסוד
הגבורה. אך אין זה בגבורה סתם
דאצילות כי אם המשכת גבורה דעתיק
כנ"ל מקור הטהרה... גבורה דעתיק
שהם גבורות הממותקות בתכלית (...
שהגבורות בששם הם
למעלה מהחסדים⁴ (אלא
שבהתגלות בפועל מידת החסד קודמת
למידת הגבורה ולכן היא באה לפני
בסדר הספירות) ולעתיד לבוא יאירו
ויתגלו הדברים כפי שהם בבורשם,
ונמצא שלטענתו יש קורח יש מקום
והסבר גם על-פי קבלה וחסידות.
וכיון שהיתה לו טענה על-פי
שכל, ולא באופן שנתפון רק
לחלוק על משה ואהרן,
מחלוקת בלבד, וכוונתו לא היתה
למחלוקת לשם מחלוקת בלבד, אם-
כן למה נקרא זה בשם
מחלוקת?

(ב) ויובן בהקדם הבאור על-פי
חסידות במאמר המשנה² בפרקי
אבות כל מחלוקת שהיא לשם
שמים סופה להתקיים כו',
איוז היא מחלוקת שהיא
לשם שמים, זו מחלוקת הלל

ויקח קרח וגו'¹, והקושי בפסוק הוא מה פשר הביטוי "ויקח" בהקשר
זה – את מה או את מי לקח קורח כאשר קם לחלוק על משה רבנו? ופירש
רש"י לקח את עצמו לצד אחד צד אחר מהצד שבו היו כלל בני
ישראל להיות נחלק מתוך העדה לעורר לערער על הנהגה,

וזהו שתרגם אונקלוס את
המילה "ויקח" ואתפלא, יצא
לחלוק, נחלק משאר העדה
להחזיק במחלוקת ולבוא
בתלונות כנגד משה רבנו. ועל זה
אמרו במשנה² כל מחלוקת

כו' שאינה לשם שמים כו' זו
מחלוקת קרח וכל עדתו שאין
סופה להתקיים.
וצריך להבין, מהו הטעם
למה נקרא ענין זה של טענות
קורח על משה רבנו המפורטות בהמשך
הפרשה בשם מחלוקת, הרי לא
היתה זו מחלוקת גרידא,
ללא טעם וסיבה, אלא היתה
לו לקורח טענה כלפי משה רבנו
על-פי שכל, עם נימוק הגיוני
וכמובא בפירוש רש"י,
בפסוקים הבאים שחלק עם משה
בגלל שהיתה לו טענה תלויה
על נשיאותו של אליעזר בן
עזיאל בן קהת בן לוי שמינהו
משה נשיא על בני קהת, אף
שהיה הקטן מכלם, ובפרט
על-פי המבאר בקבלה
וחסידות³ שקרח שהיה לוי,
בחינת גבורה, חלק על אהרן
שהוא בחינת החסד, היפך
הגבורה, לפי שרצה להגביר
הגבורות על החסדים שהיו
הגבורות עיקר, והחסד טפל, כמו
שהיה לעתיד-לבא שיתעלו
הגבורות, וכמו שהוא גם
עכשו בבחינת עתיק, מבואר
בקבלה וחסידות שבבחינת 'כתור עליון'
(שלמעלה מעשר הספירות, כשם
שהכתור הוא מעל הראש) יש בחינת
עתיק יומין' (שנעקח ונבדל מיומין

בס"ד. שבת פרשת קרח, מברכים החודש תמוז, ה'תשכ"ז (הנחה בלתי מוגה)

ויקח קרח וגו'¹, ופירש רש"י לקח את עצמו
לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה
לעורר על הנהגה, וזהו שתרגם אונקלוס
ואתפלא, נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת.
ועל זה אמרו במשנה² כל מחלוקת כו' שאינה
לשם שמים כו' זו מחלוקת קרח וכל עדתו.
וצריך להבין, מהו הטעם למה נקרא ענין זה
בשם מחלוקת, הרי לא היתה זו מחלוקת
גרידא, ללא טעם וסיבה, אלא היתה לו טענה
על-פי שכל, וכמובא בפירוש רש"י, שחלק עם
משה בגלל שהיתה לו טענה על נשיאותו של
אליעזר בן עזיאל שמינהו משה נשיא על בני
קהת, אף שהיה הקטן מכלם, ובפרט על-פי
המבאר בקבלה וחסידות³ שקרח שהיה לוי,
בחינת גבורה, חלק על אהרן שהוא בחינת
החסד, לפי שרצה להגביר הגבורות על החסדים
שהיו הגבורות עיקר, וכמו שהוא גם עכשו
בבחינת עתיק, שהגבורות בששם הם למעלה
מהחסדים⁴. וכיון שהיתה לו טענה על-פי שכל,
ולא באופן שנתפון רק לחלוק על משה ואהרן,
מחלוקת בלבד, אם-כן למה נקרא זה בשם
מחלוקת.

(ב) ויובן בהקדם הבאור במאמר המשנה² כל
מחלוקת שהיא לשם שמים סופה
להתקיים כו', איוז היא מחלוקת שהיא לשם
שמים, זו מחלוקת הלל ושהקשה

(1) ריש פרשתנו (טז, א). (2) אבות פ"ה מ"ז. (3) לקו"ת פרשתנו נד, ג. סד"ה ויקח קרח העת"ר (המשך תער"ב ח"ב ע'
א'מג). ובכ"מ. (4) לקו"ת שה"ש י"ד, א. ובכ"מ. (5) בהבא לקמן - ראה ד"ה כל מחלוקת תרל"ב (סה"מ תרל"ב ח"ב ס"ע
שעג ואילך). תרע"ח (סה"מ תרע"ח ס"ע שנא ואילך). וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תרחצ. רד"ה כל מחלוקת תער"ב (המשך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְשָׁמַי⁵, וְהָקְשָׁה הַמֶּהָרִ"ל⁶, לָמָּה נָקַט הַתַּנָּא בְּמִשְׁנֵה מַחְלֻקֹת
2 הָלַל וְשָׁמַי דְּנָקָא, הָרִי יֵשׁ בְּפָמָה וְכַפָּה מַחְלֻקֹת שֶׁל
3 תַּנְאִים נֹסְפִים, מַלְבָּד הָלַל וְשָׁמַי, וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ דְּבָרֵי אֱלָקִים
4 חַיִּים⁷, וְלִכְל אַחַת מֵהַדְּעוֹת, אֵף שֶׁהָן חֲלוּקוֹת וְסוּתְרוֹת זֹאת זֹאת, יֵשׁ שׁוֹרֵשׁ
5 וּמְקוֹר בְּקִדּוּשָׁה, בְּרִצּוֹנוֹ וְחֻמְתּוֹ שֶׁל
6 הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן הַתּוֹרָה,
7 וּבִדְוָדָי שְׁכּוֹלֵם הֵם מַחְלֻקוֹת
8 לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְכִדְמוּכָה וְכִפִּי
9 שְׁמוּכָה גַם מְסִיּוֹם הַמִּשְׁנָה:
10 וְשָׁאִינָה לְשֵׁם שְׁמַיִם זֶה
11 מַחְלֻקֹת קִרְחָה וְכָל עֲדָתוֹ,
12 הֵינּוּ, שָׂרָק מַחְלֻקֹת קִרְחָה
13 אִינָה לְשֵׁם שְׁמַיִם, אֲבָל
14 הַמַּחְלֻקֹת שֶׁל כָּל הַתַּנְאִים וְהָאֲמוּרָאִים
15 וְהָאֲמוּרָאִים וְלֹא רַק מַחְלֻקֹת הָלַל
16 וְשָׁמַי הֵיא לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְאִם-
17 כֵּן סוֹפֵן לְהַתְקִים וְלִמָּה מוֹכִירָה
18 הַמִּשְׁנָה דְּוֹקָא אֶת מַחְלֻקֹת הָלַל
19 וְשָׁמַי?
20 גַם צָרִיף לְהַבִּין דְּבָרֵי
21 הַמִּשְׁנָה שֶׁמַּחְלֻקֹת שֶׁהֵיא
22 לְשֵׁם שְׁמַיִם כְּמוֹ מַחְלֻקֹת
23 הָלַל וְשָׁמַי סוֹפָה לְהַתְקִים.
24 דְּהֵנָּה, יָדוּעַ הַפִּירוּשׁ⁸ שֶׁל
25 "סוֹפָה לְהַתְקִים" עַל-פִּי קִבְלָה
26 וְחִסְדוֹת שֶׁהַפְּנֹנָה בָּזָה הֵיא
27 שֶׁלְעֵתִיד-לָבָא תִּהְיֶה הָלַל
28 כְּבִית-שָׁמַי אֵף שְׁכַנַּת הַהִלְכָה הֵיא
29 כְּבִית הָלַל, וְאִם סוֹף הַמַּחְלֻקֹת
30 לְהַתְקִים כִּי יוּבֹא זְמַן שְׁבוּ יִפְסְקוּ לִפִּי
31 בֵּית שָׁמַי כֵּךְ שְׁלֹשִׁי הַדְּעוֹת יִהְיֶה
32 קִיּוֹם. דְּהֵנָּה, אֵף שֶׁהַתּוֹרָה
33 הַזֹּאת לֹא תִּהְיֶה מוֹחֲלָפֶת⁹
34 לְעוֹלָם, וְהָרִי עֲכָשׁוּ הָלַל
35 כְּבִית-הָלַל⁷, וְעַד כִּדִּי כֵךְ
36 שְׁבִית-שָׁמַי בְּמָקוֹם בֵּית-
37 הָלַל אִינָה מִשְׁנָה¹⁰ וְזוֹ דְּעָה
38 שְׁאִין לְהַתְחַשֵּׁב בָּהּ בְּפִסִּיקַת הַהִלְכָה
39 כַּעֲת, מְכַל-מָקוֹם לְעֵתִיד-לָבָא
40 תִּהְיֶה הָלַל כְּבִית-שָׁמַי⁸,
- לְפִי שֶׁהַבִּית-דִּין דְּלְעֵתִיד-לָבָא יִהְיֶה גְדוֹל יוֹתֵר מִן הַדִּינִים
הָרָאשׁוֹנִים בְּחֻמְתָּהּ בְּחֻמְתָּהּ הַתּוֹרָה וּבְמִנְיָן (שְׁיָכּוּל)
לְבָטֵל דְּבָרֵי הָרָאשׁוֹנִים¹¹ בְּהַתָּאם לְכָלל בְּהִלְכָה שְׁבִית-דִּין יָכוֹל לְבָטֵל
פֶּסֶק הִלְכָה שֶׁל בֵּית-דִּין שְׁקֵרָה לֹא רַק אִם הוּא גְדוֹל מִמֶּנּוּ בְּחֻמְתָּהּ וּבְמִנְיָן,
בֵּית הַדִּין הַגְּדוֹל בְּחֻמְתָּהּ וּבְמִנְיָן
שִׁיחִיה לְעֵתִיד לְבֹא יִפְסְקוּ הָלַל
כְּבִית-שָׁמַי¹².
אֵף עֲדִין צָרִיף לְהַבִּין¹³,
שֶׁהֵיא מִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן סוֹפָה
לְהַתְקִים הוּא שִׁיתְקִימוּ הַדְּעוֹת יִחְדּוּ,
וּבְעוֹנָה אַחַת, וְלִכְאֹרְהָ מִמֶּה-
נִפְשָׁה, בְּכָל אֹפֶן, כִּינֵן שְׁבִיזְמָן
הֵזָה הָלַל כְּבִית-הָלַל בְּלָבָד
וְלֹא נוֹהֲגִים גַם כְּבִית שָׁמַי, וְאֵלּוּ
לְעֵתִיד-לָבָא תִּהְיֶה הָלַל
כְּבִית-שָׁמַי בְּלָבָד וְלֹא יִנְהֹגוּ
כְּבִית הָלַל, אִם-כֵּן אִימְתִי
יִתְקַנְמוּ שְׁנֵיהֶם יִחְדּוּ?
גַם צָרִיף לְהַבִּין אֲמוּרָה בְּמִשְׁנָה
זֶה שֶׁמַּחְלֻקֹת שֶׁהֵיא לְשֵׁם
שְׁמַיִם סוֹפָה לְהַתְקִים, הֵינּוּ,
הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּשׁוּטָה שֶׁל הַדְּבָרִים
שֶׁהַמַּחְלֻקֹת שֶׁל הָלַל וְשָׁמַי "סוֹפָה
לְהַתְקִים" הֵיא שֶׁגַם לְעֵתִיד-לָבָא
כְּאֲשֶׁר אֶת רִיחַ הַטּוֹמָאָה
אֲעִבִיר מִן הָאֶרֶץ¹⁴ וְלֹא תִּהְיֶה
בְּעוֹלָם שׁוּם מִצִּיאוֹת שְׁלִילִית בְּלִיתִי
רְצוּיָה יִשְׂאָר עֲנִין שֶׁל
מַחְלֻקֹת, שְׁמָזָה מִשְׁמַע,
שִׁישׁ מַעֲלָה וְיִתְרוֹן מְסִיּוֹם בְּעִנְיָן
שֶׁל מַחְלֻקֹת, וְאִינוּ מוֹכֵן,
מִהִי הַמַּעֲלָה בָּזָה, וְלִמָּה טוֹב
שֶׁהַמַּחְלֻקֹת תִּהְיֶה גַם לְעֵתִיד לְבֹא,
בִּימֹת הַמְּשִׁיחַ דְּלִכְאֹרְהָ הָלֹא
מוֹטָב שְׁמִלְכַתְחִילָה לֹא הֵיא
עֲנִין שֶׁל מַחְלֻקֹת כָּלָל?

תע"ב ח"א ע' לג.) 6) בספרו דרך חיים על מסכת אבות. 7) עירובין יג, ב. 8) מקדש מלך לזח"א יז, א. הובא בלקו"ת פ"ב. 9) עיקר הט' מ"ג העיקרים (פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק). 10) ברכות לו, ריש ע"ב. 11) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ב. 12) ראה גם קונטרס בענין "תורה חדשה מאתי תצא" ס"ז (סה"ש תנש"א ח"ב ע' 571. תו"מ התוועדות תנש"א ח"ג ע' 283). 13) ראה גם קונטרס בענין "הלכות תורה שבע"פ שאינן בטלין לעולם" ס"ח (התוועדות תשנ"ב ח"א ע' 184. תו"מ הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' רלח). 14) זכרי' יג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 גם צריך להבין מה שכתוב בַּבְּכָא הַב' בפסקא השנייה של
2 המשנה שמתלוקת שאינה לשם שמים היא מתלוקת קרח
3 וכל עדתו, שמשמעות הלשון של המשנה בפשטות הוא שכל
4 ענין המתלוקת עליה מדובר כאן — שבהכרח שיהיו בה שני
5 צדדים — אינה לשם שמים,
6 ואינו מוכן, שהרי רק מצד
7 קרח ועדתו היה זה שלא
8 לשם שמים, אבל מצד משה
9 ואהרן הרי פונתם היתה לשם
10 שמים ולמה המשנה מתבטאת
11 בלשון שמשמע ממנו שכללות
12 המחלוקת הזו, ולא רק העמדה של
13 קרח ועדתו, היא "שלא לשם שמים"?
14 (ג) ולהבין זה יש לבאר תחילה שרש ענין
15 תחילה שרש ענין מחלוקת
16 קרח, לפי פנימיות הענינים, שעל
17 זה נאמר ויקח גו', ותרגם
18 אונקלוס ואתפלג (פנ"ל),
19 שהדייק ואתפלג דוקא (אף
20 שאפשר לתרגם תיבת
21 מתלוקת באופן אחר שהרי
22 בפסוק נאמר "ויקה") הוא לפי
23 שעדת קרח היו גלגול הנשמות
24 של דור הפלגה¹⁶, עליהם מסופר
25 בתורה בפרשת נח, שחזרו וירדו לעולם
26 והתגלגלו בקורח ועדתו וזהו
27 ואתפלג מלשון הפלגה, כלשון
28 הכתוב כי בימיו נפלגה
29 הארץ¹⁷ שהוא לשון התפלגות
30 ומחלוקת. וזהו גם מה שכתוב
31 קראם את אנשי דור הפלגה אנשי
32 שם¹⁸, על שם שאמרו בעת
33 דור הפלגה "הבה נבנה לנו עיר
34 ומגדל וראשו בשמים", ונעשה
35 לנו שם¹⁹, ואמרו רבותינו
36 ז"ל²⁰ אין שם אלא עבודה
37 זרה וקורח ועדתו היו גלגול מאנשים
38 אלו.
39 אף ישנו ענין נוסף בשרש
40 מחלוקת קרח, הקודם לזה
- ענין שהתרחש לפני מעשה דור הפלגה (שהיה לאחר המבול). פירוץ²¹
דמה שכתוב בקורח ואתפלג, הוא על-דרך רקיע המבדיל
בין מים למים, כנאמר בתורה לגבי מעשה בראשית, "ויעש אלוקים את
הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע"
שזוהי הבדלה והפרדה זו בין המים
העליונים למים התחתונים, היא
המתלוקת הראשונה שמצינו
בתורה, והיא השרש לכל
ענין של מחלוקת, וכדאיתא
וכפי שמוכר במדרש²² למה אין
פתיב ביום השני לבריאת העולם
כי טוב כו', כמו שכתוב בכל שאר
ימי הבריאה, כיוון שבו ביום השני
נבראת מחלוקת, שנאמר²³
ויהי מבדיל בין מים למים.
והענין בזה, שהתחלקות
ההבדלה וההפרדה בין מים למים
הוא השרש להחטא עץ-
הדעת²⁴ (דור הפלגה²⁵, ועד
למחלוקת קרח ועדתו וכיוון
שהבדלה זו היא שורש לדברים לא
רצויים, לכן לא נאמר ביום השני
לבריאת העולם "כי טוב").
(ד) וביאור הענין, דהנה אמרו
רבותינו ז"ל²⁶ במדרש על פסוקים
אלה מתחלת ברייתו של עולם
(שאז היה העולם מים במים,
וכל המים היו מחוברים יחד ולא
היתה עדין התחלקות בין
מים עליונים שמעל לרקיע למים
תחתונים שמתחת לרקיע, שעל-
ידי רקיע המבדיל שעל-ידו
נוצרה החלוקה הזו) לא היה
קילוסו שבחו של הקב"ה
- 1 שכתוב בַּבְּכָא הַב' שמתלוקת שאינה לשם
2 שמים היא מתלוקת קרח וכל עדתו, שמשמעות
3 הלשון הוא שכל ענין המתלוקת — שבהכרח
4 שיהיו בה שני צדדים — אינה לשם שמים,
5 ואינו מוכן, שהרי רק מצד קרח ועדתו היה זה
6 שלא לשם שמים, אבל מצד משה ואהרן הרי
7 פונתם היתה לשם שמים.
(ג) ולהבין זה יש לבאר תחילה שרש ענין
8 מחלוקת קרח, שעל זה נאמר ויקח
9 גו', ותרגם אונקלוס ואתפלג (פנ"ל), שהדייק
10 ואתפלג דוקא (אף שאפשר לתרגם תיבת
11 מחלוקת באופן אחר) הוא לפי שעדת קרח
12 היו גלגול דור הפלגה¹⁶, וזהו ואתפלג מלשון
13 הפלגה, כי בימיו נפלגה הארץ¹⁷. וזהו גם מה
14 שכתוב קראם אנשי שם¹⁸, על שם שאמרו
15 בעת דור הפלגה ונעשה לנו שם¹⁹, ואמרו
16 רבותינו ז"ל²⁰ אין שם אלא עבודה זרה. אף
17 ישנו ענין נוסף בשרש מחלוקת קרח, הקודם
18 לזה. פירוץ²¹ דמה שכתוב ואתפלג, הוא על-
19 דרך רקיע המבדיל בין מים למים, שזוהי
20 המתלוקת הראשונה שמצינו בתורה, והיא
21 השרש לכל ענין של מחלוקת, וכדאיתא
22 במדרש²² למה אין פתיב בשני כי טוב כו', שבו
23 נבראת מחלוקת, שנאמר²³ ויהי מבדיל בין מים
24 למים. והענין בזה, שהתחלקות בין מים למים
25 הוא השרש להחטא עץ-הדעת²⁴ (דור הפלגה²⁵,
26 ועד למחלוקת קרח ועדתו.
(ד) וביאור הענין, דהנה אמרו רבותינו ז"ל²⁶ מתחלת ברייתו של עולם (שאז
27 היה העולם מים במים, ולא היתה עדין התחלקות בין מים
28 עליונים למים תחתונים שעל-ידי רקיע המבדיל) לא היה קילוסו של הקב"ה

(15) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תרפה. (16) מגלה עמוקות אופן קפא בשם הבחיי (פרשתנו טז, כט). (17) נח יו"ד, כה.
(18) ריש פרשתנו (טז, ב). (19) נח יא, ד. (20) ב"ר פל"ח, ח. (21) נועם אלימלך עה"פ - הובא ונתבאר באוה"ת פרשתנו ע'
תרצו. ע' תשכג. ד"ה כל פטר רחם תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שמב ואילך). ובכ"מ. (22) ב"ר פ"ד, ו. (23) בראשית א, ו.
(24) ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' רטז. (25) ראה גם לקו"ש ח"ח ס"ע 105 ואילך. (26) ב"ר רפ"ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 עולה אֶלָּא מִן הַמַּיִם, מְשַׁל לְמַלְךְ שְׂבִנָּה פִּלְטָרִין ארמון
2 וְהוֹשִׁיב בְּתוֹכָהּ אֱלֹמִים, וְהָיוּ מְשֻׁפְּמִין וְשׁוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמוֹ
3 שֶׁל מַלְךְ בְּרַמְיָה כו'. וְזוֹה לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְקוֹ הַמַּיִם,
4 כְּתִיב 'מִן גַּעֲרַתְךָ יִנּוֹסוֹן מִקּוֹל וּגו'... רַבִּי בְרַכְיָה בִּשְׁם רַבִּי אַבָּא בַר אֲמִי אָמַר:
5 יַעֲשֶׂה מִדָּה לַמַּיִם וְהֵיךְ מָה דָּאֵת אִמֵּר
6 וְקוֹ יִנְטָה עַל יְרוּשָׁלַיִם. רַבִּי אַבָּא בַר
7 כְּהֵנָּה בִּשְׁם רַבִּי לִוִּי אָמַר: אִמֵּר הַקְדוּשׁ
8 בְּרוּךְ הוּא, יְקוֹ לִי הַמַּיִם מִה שְׁאֵנִי
9 עֲתִיד לַעֲשׂוֹת בָּהֶם. מִשַּׁל לְמַלְךְ שְׂבִנָּה
10 פִּלְטָרִין וְהוֹשִׁיב בְּתוֹכָהּ אֱלֹמִים וְהָיוּ
11 מְשֻׁפְּמִין וְשׁוֹאֲלִים בְּשִׁלּוּמוֹ שֶׁל מֶלֶךְ
12 בְּרַמְיָה וּבִאֲצַעֲב וּבִמְנוּחֵי אִמֵּר הַמֶּלֶךְ
13 אֱלֹהֵי הָיוּ פִּקְחִין עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה.
14 אֲתַמְּחָה, הוֹשִׁיב בְּהַמֶּלֶךְ דִּיּוּרִין
15 פִּקְחִין, עֲמִדוֹ וְהַחֲזִיקוּ בְּפִלְטִין אִמֵּר
16 אֵין פִּלְטִין זֶה שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁלָּנוּ הוּא. אִמֵּר
17 הַמֶּלֶךְ תַּחֲזוֹר פִּלְטִין לְכַמוֹ שְׁהִיתָה. כֵּךְ
18 מִתְחִילת בְּרִייתוֹ שֶׁל עוֹלָם לֹא הָיָה
19 קִילּוּסוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלָה
20 אֱלֹא מִן הַמַּיִם הָרָא הוּא דְּכָתִיב מִקּוֹלוֹת
21 מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מְשַׁבְּרִים וְזֶה הָיוּ
22 אֲוִמְרִין אֲדִיר בְּמִרוֹם ה'. אִמֵּר הַקְדוּשׁ
23 בְּרוּךְ הוּא: מָה אִם אֱלֹהֵי שְׁאֵין לְהֵן לֹא
24 פֶּה וְלֹא אֲמִירָה וְלֹא דִיבּוֹר וְהָיוּ הֵן
25 מִקְלָסִין אוֹתוֹ, כְּשֶׁאֲבִירָא אָדָם עַל אַחַת
26 כְּמָה וְכְמָה. עֲמִד דּוֹר הַמִּבּוֹל וּמִדָּר בּוֹ,
27 עֲמִד דּוֹר אָנוּשׁ וּמִדָּר בּוֹ, דּוֹר הַפִּלְגָּה
28 וּמִדָּר בּוֹ. אִמֵּר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִפְנוּ
29 אֱלֹהֵי וְיַעֲמִדוּ וְיִבְנוּ אוֹתוֹן שִׁישְׁבוּ בְּהֵן
30 מִקּוֹדֶם, הָדָא הוּא דְּכָתִיב וְהָיוּ הַגִּשְׁם
31 עַל הָאָרֶץ אַרְבַּעִים יוֹם וְאַרְבַּעִים לַיְלָה".
32 וּמִבְּאֵר בְּזֶה²⁷, בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת, שְׁדִּיּוּרִים אֱלֹמִים שְׁהָיוּ בְּאִרְמוֹן
33 הַמֶּלֶךְ מְקַלָּסִין בְּרַמְיָה, וְהָיוּ מְשַׁבְּחִים אֶת הַמֶּלֶךְ בְּרַמְיָה קָאֵי עַל
34 הַנִּבְרָאִים דְּעָלְמָא דְּאֲתַפְּסִיא שְׁהֵם בְּטָלִים בְּמִקּוֹדֶם כו'. עַל
35 הַכְּתוּב "בְּרוּךְ ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם" אִמֵּר בּוֹזְהָר:
36 "עֲלֵמָא דְּאֲתַכְּסִיא (הָעוֹלָם הַנִּסְתָּר) לְעֵלְמָא דְּאֲתַגְלִיא (לְעוֹלָם הַגָּלוּי)".
37 מוֹסֵב עַל כֵּךְ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת כִּי כֶּשֶׁם שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ "יֵם" שְׁהוּא עוֹלָם
38 שֶׁהַנִּבְרָאִים שָׁבוּ מִכּוֹסִים וִישׁ "יִבְשָׁה" שְׁהִיא עוֹלָם שֶׁהַנִּבְרָאִים שָׁבוּ גְלוּיִים,
39 עַל דֶּרֶךְ זֶה לְמַעַל, לְהַבְדִּיל, יֵשׁ דְּרוֹגוֹת גְּבוּהוֹת שֶׁבְּגָלל הַרומָמוֹת שֶׁלָּהֶם הֵן
40 נַעֲלָמוֹת וּמְכּוֹסוֹת וְנִקְרָאוֹת "עֲלֵמָא דְּאֲתַכְּסִיא" אוֹ "עֲלִמִּין תַּמִּינִין", עוֹלָמוֹת
41 'סְתוּמִים' וְנִסְתָּרִים, וְהֵם בְּטָלִים מִלְּקוֹדֶם הָאֱלֹקִי כֶּשֶׁם שֶׁהַנִּבְרָאִים שָׁבוּ
42 בְּטָלִים לַמַּיִם, מִקּוֹר חַיּוֹתָם, וְאִילוֹ הָאוֹר הָאֱלֹקִי הַמְצוּמָצֵם שִׁיּוֹר וּמִתְגַּלָּה
43 לְנִבְרָאִים נִקְרָא "עֲלֵמָא דְּאֲתַגְלִיא".

- 44 וְהָיָה, אִף שְׁגָדְלָה מַעֲלַת הַקִּילּוּס שֶׁל דִּיּוּרִים אֱלֹמִים כְּאֶשֶׁר
45 הָיָה הָעוֹלָם מְלֵא מַיִם בְּמַיִם, וְכָל כּוֹל הָיָה בְּבַחֲנִית "עֲלֵמָא
46 דְּאֲתַכְּסִיא", כְּדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּאֲתָתָה שְׁעָה לֹא הָיְתָה שׁוֹם מְרִידָה שֶׁל הַנִּבְרָאִים
47 בְּקִדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִפְּלִמְקוֹם הָיְתָה אַחֲר־כֵּךְ הַהִבְדָּלָה וְהַהֲפָרָה
48 בֵּין מַיִם לַמַּיִם עַל־יְדֵי רִקְיעַ
49 הַמִּבְדִּיל, וּבְאֹפֶן שְׁיִקְוּ
50 הַמַּיִם גּו'. וְתִרְאָה הַיִּבְשָׁה
51 גו'²⁸, שְׁהוּא עֲנִין עֲלֵמָא
52 דְּאֲתַגְלִיא, שְׁהַנִּבְרָאִים שָׁבוּ
53 הֵם לֹא בְטָלִים לְמִקּוֹר חַיּוֹתָם וְאִינוּ
54 מְחוּבְּרִים לְעַפְרָה כְּמוֹ שֶׁהַנִּבְרָאִים שָׁבוּ
55 מְחוּבְּרִים לַמַּיִם הֵם אֱלֹא הֵם בְּבַחֲנִית
56 מְצִיאֹת יֵשׁ דְּוָקָא וּנְפִרִים
57 מִמְּקוֹרָם.
58 אִף אֵין הַפְּנוּהָ שְׁהַנִּבְרָאִים
59 שֶׁבְּבַחֲנִית "עֲלֵמָא דְּאֲתַגְלִיא" יֵשׁ אֲרָוֶה
60 בְּבַחֲנִית מְצִיאֹת יֵשׁ, בְּתַחוּשָׁה
61 שֶׁל מְצִיאֹת עֲצֵמָאִת, נְפִרִית מִמְּקוֹר
62 הַחַיּוֹת בְּאִלּוּקוֹת, אֶלָּא תְּכִלִּית
63 הַפְּנוּהָ הִיא שְׁמִצְיָאוֹת הַיֵּשׁ
64 גּוּפָא עֲצֵמָה תְּהִיָּה כְּלִי
65 לְאִלּוּקוֹת וּבִסְפּוֹ שֶׁל דְּבַר הָיָה גִּלּוּי
66 אִלּוּקוֹת גַּם בְּנִבְרָאִים אֱלֹהֵי וְזֶהוּ
67 הַבִּיטוּל לְאִלּוּקוֹת שֶׁל הַנִּבְרָאִים שֶׁהֵם
68 בְּבַחֲנִית "יֵשׁ" (הַנִּבְרָאִים) שֶׁל "עֲלֵמָא
69 דְּאֲתַגְלִיא" הַתִּיּוֹקִין לְעֲנִין
70 הַהִבְדָּלָה וְהַמְחִלּוּקָה שֶׁקִּשּׁוּר
71 בְּעִנְיַן הַיִּשּׁוּת וְהַפִּירּוּד, כְּמִבְּאֵר
72 רַבּוֹתֵינוּ ו'ל²² בְּמִדְרָשׁ שְׁאָף
73 שְׁבִיּוֹם הַשְּׁנִי לְבִרְיָתָה הָעוֹלָם לֹא
74 כְּתִיב כִּי טוֹב, לְפִי שְׁבוּ נִבְרָאִת מְחִלּוּקָה, כְּמוֹכָא לְעִיל
75 מִפְּלִמְקוֹם כְּתוּב בְּשִׁלְיָשִׁי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְבִרְיָתָה הָעוֹלָם כִּי טוֹב
76 שְׁנֵי פְעָמִים, אַחַד לְמִלְאכְתָּה הַמַּיִם כו'²⁹ שֶׁל יוֹם שְׁנִי וְאַחַד עַל
77 הַבְּרִיאָה שֶׁנִּבְרָאָה בְּיוֹם שְׁלִישִׁי עֲצֵמָה (וּבְלִשׁוֹן רַש"י: "וּמִפְּנוּי מָה לֹא נִאֲמַר כִּי
78 טוֹב בְּיוֹם שְׁנִי, לְפִי שֶׁלֹּא נִגְמַר מִלְאכְתָּה הַמַּיִם עַד יוֹם שְׁלִישִׁי, וְהָיוּ תַּחֲחִיל בָּהּ
79 בְּשֵׁנִי וְדִבְרָה שֶׁלֹּא נִגְמַר אִינוּ בְּמִלּוּאוֹ וְטוֹבוֹ, וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּגְמַר מִלְאכְתָּה
80 הַמַּיִם וְתַחֲחִיל וְנִגְמַר מִלְאכְתָּה אַחֲרָת, כִּפְלֵי בּוֹ כִּי טוֹב שְׁנֵי פְעָמִים, אַחַד לְגַמֵּר
81 מִלְאכְתָּה הַיּוֹם הַשְּׁנִי וְאַחַד לְגַמֵּר מִלְאכְתָּה הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי"), לְפִי שְׁעַל־יְדֵי
82 הַהִבְדָּלָה וְהַמְחִלּוּקָה שְׁהָיוּ תַּחֲחִילוֹת, נַעֲשֶׂה אַחֲרָת מִכֵּן עֲנִין שֶׁל
83 אַחֲדוֹת וְהַתְּפִלּוּת בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים שֶׁנִּחְלָקוּ וְנִבְדְּלוּ בְּאֹפֶן נַעֲלָה
84 יוֹתֵר, וּבְעִנְיָנוּ, עַל יְדֵי הַפִּירּוּד מֵאִלּוּקוֹת נַעֲשֶׂה בְּבִרְיָתָה נִבְרָאִים שֶׁהֵם
85 בְּאֹפֶן שֶׁל "עֲלֵמָא דְּאֲתַגְלִיא" וְלֹא נִיכָר בָּהֶם הַבִּיטוּל לְאִלּוּקוֹת, הָרִי אַחֲרָת מִכֵּן
86 הַבִּיטוּל שֶׁלָּהֶם הוּא בְּאֹפֶן נַעֲלָה יוֹתֵר, הֵינּוּ שְׁמִצְיָאוֹת הַיֵּשׁ גּוּפָא עֲצֵמָה

(27 ד"ה ויאמר אלקים יקו המים תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז בתחלתו). וראה גם ד"ה בראשית ברא פ"ג ואילך (תורת מנחם - התוועדות חלק מח ע' 160 ואילך). (28 בראשית א, ט. 29) ראה גם סה"מ תרכ"ז ע' שמו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 **בֹּרָא וְנִבְרָא**, למרות שיש ביניהם ריחוק הערך ופער עצום **שְׁהָעוֹלָם**
 43 **יְהִיָּה דִּירָה לוֹ יִתְבַּרְךָ**³³ כדברי המדרש הידועים, שהובאו ונתבארו
 44 בתורת החסידות בהרחבה, שתכלית בריאת העולם היא כדי שתהיה 'דירה'
 45 לקדוש ברוך הוא, מקום ראוי לגילוי אלקות והשראת השכינה, דווקא בעולם
 46 הזה הגשמי התחתון.
 47 **וְזֶהוּ גַם הָעֵנָן** הפנימי
 48 **דְּמַחְלוּקַת לְשֵׁם שְׁמַיִם**, כפי
 49 שהולך ומבאר. **דְּהֶנָּה**³⁴, **עֵנָן**
 50 **'שֵׁם שְׁמַיִם' בְּאוֹתִיּוֹת** במילים,
 51 בסגנון **הַקְּבֵלָה הוּא יְחִוֵּד**
 52 **זְעִיר-אַנְפִּין וּמַלְכוּת**, השפעה
 53 והמשכה של אור אלוהי כתוצאה
 54 מהתאחדות וחיבור פנימי בין 'זעיר'
 55 אנפין, המידות העליונות (הספירות)
 56 חסד וגבורה וכן הלאה, הנקראות
 57 'פנים קטנות', כי לעומת האור המאיר
 58 במוחין העליונים, האור המאיר
 59 במידות הוא מועט) וספירת המלכות
 60 **כִּי 'שְׁמַיִם' הוּא בְּחִינַת זְעִיר-**
 61 **אַנְפִּין**, המידות העליונות **וְשֵׁם**
 62 **הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת** שעניינה
 63 להמשיך ולגלות ולהוריד למטה את
 64 האור של הספירות שמעליה (המוחין
 65 והמידות), וכן השם הוא לא עצם
 66 המהות אלא התגלות והארה. **וְעֵנָנוּ**
 67 של היחוד והחיבור של "שמים"
 68 ו"שם" **בְּעִבְרָה** בעבודת ה'
 69 הרוחנית של כל אחד ואחד **הוּא**
 70 **חִיבוּר רִוְחָנִיּוֹת עִם גְּשָׁמִיּוֹת**,
 71 כאמור לעיל אודות החידוש שנפעל
 72 במתן תורה **כִּי 'שְׁמַיִם' מוֹרָה**
 73 **עַל עֵנָן הָרוּחָנִיּוֹת**, ו"שם"
 74 **מוֹרָה עַל עוֹלָם הָזֶה**, **כִּי שֵׁם**
 75 **הוּא הָאָרֶה בְּלִבְד וְלֹא עֶצֶם**,
 76 כשם שבאדם שמו הוא לא עצם
 77 מהותו, כך למעלה, כביכול, "שמים" היינו האור האלוהי המאיר בעולמות
 78 עליונים ו"שם" הוא האור האלוהי כפי שהוא מצומצם ומתלבש בדברים
 79 גשמיים **וְעַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל**³⁵ **הֵלֶךְ הַקָּב"ה מְהֻלָּךְ**
 80 **ת"ק שָׁנָה לִקְנוֹת לוֹ שֵׁם**, שָׁזֶהוּ הַמְּרַחֵק מִן הָרָקִיעַ **לְאַרְצָא**³⁶
 81 הרי שעניין ה"שם" קשור בירידה מלמעלה (רוחניות, רקיע) למטה
 82 (גשמיות, ארץ).

1 **נַעֲשִׂית כְּלִי לְאַלְקוֹת** ובנבראים התחתונים עצמם (שהם בחינת "עלמא
 2 דאתגליא" יהיה גילוי אלקות) **וְעֵנָן זֶה** של השראת השכינה וגילוי
 3 אלקות בנבראים התחתונים **נִתְחַדֵּשׁ בְּמִתְן-תּוֹרָה**, **שָׁאז נִתְבַּטְּלָה**
 4 **הַגִּזְרָה וְהַהֲבָדְלָה שְׁבִין עֲלִיוֹנִים**, **לְתַתְּחוֹנִים**, **שְׁהַתְּחוֹנִים**
 5 **יַעֲלוּ לְעֲלִיוֹנִים וְהָעֲלִיוֹנִים**
 6 **יֵרְדוּ לְתַתְּחוֹנִים**³⁰, כדברי
 7 המדרש שמצב העולם לפני מתן תורה
 8 דומה למלך שגור על שתי מדינות
 9 שבני מדינת רומי לא ירדו לסוריא, ובני
 10 סוריא לא יעלו לרומי, ואחר כך ביטל
 11 את הגזירה, וכך עד מתן תורה הייתה
 12 'גזירה' של הבדלה בין העולמות
 13 העליונים לעולמות התחתונים ולא
 14 היתה אפשרות להשראת השכינה
 15 וגילוי אלקות בעולם הגשמי כאן
 16 למטה, ובמתן תורה בטלה ה'גזירה'
 17 וניתן הכוח להמשיך אלקות בעולם
 18 הזה הגשמי **שָׁזֶהוּ הַחִיבוּר שֶׁל**
 19 **רוּחָנִיּוֹת וְגְשָׁמִיּוֹת שְׁנַעֲשָׂה**
 20 **עַל-יְדֵי קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת**,
 21 **כִּי הַמִּצְוֹת** שהן רצון ה' **נִתְלַבְּשׁוּ**
 22 **בְּדָבָרִים גְּשָׁמִיִּים**, כמו ציצית
 23 בצמר גשמי, חפילין בקלף גשמי
 24 וכדומה, **וְעַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת**
 25 **בְּאִמְצָעוֹת חֲפִץ גִּשְׁמִי נַעֲשָׂה הַדָּבָר**
 26 **הַגְּשָׁמִי כְּלִי לְאַלְקוֹת**, וּכְמוֹ
 27 **כֵּן בְּלִימּוּד הַתּוֹרָה**, שגם הוא
 28 פועל חיבור של גשמיות ורוחניות,
 29 כיוון **שְׁהַמּוֹחַ הַגְּשָׁמִי שֶׁל**
 30 **הָאָדָם מִתְאַחֵד עִם הַתּוֹרָה**
 31 **שְׁלֹמֶד**, **וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְאַחֵד**
 32 **הַמוֹחַ הַגִּשְׁמִי שֶׁל הָאָדָם (גִּשְׁמִיּוֹת) עִם**
 33 **אַלְקוֹת (רוּחָנִיּוֹת)**.
 34 **וְזֶהוּ שְׁהַתּוֹרָה נִיתְּנָה לְמִטָּה**
 35 **דְּיוֹקָא, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל**³¹
 36 בגמרא, שכאשר משה רבנו עלה למרום לקבל את התורה, והמלאכים בקשו
 37 שהם יקבלו את התורה, אמר להם משה רבנו **לְמַצְרִים יִרְדָּתֶם כּו'**
 38 **וְיִצְרֵ-הָרַע יֵשׁ בִּינֵיכֶם**, ואם כן מה לכם ולתורה שנאמר בה "אנכי ה'
 39 אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"? הרי שהתורה ניתנה למטה דווקא
 40 **וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל**³² **שֶׁכֵּל הַתּוֹרָה נִיתְּנָה לַעֲשׂוֹת שְׁלֹם**
 41 **בְּעוֹלָם, שֶׁהוּא הַשְׁלֹם**, במובן של חיבור שני הפכים **עֵנָן חִיבוּר**

(30) שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו. וראה לקו"ש ח"ח ע' 118. 31) שבת פח, סע"ב ואילך. 32) רמב"ם סוף הל' חנוכה.
 (33) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. 34) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע'
 תשד. 35) קה"ר פי"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 207. 36) חגיגה יג, א.

ש"פ קרה, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ז

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְזֶהוּ עֲנִין מַחְלֻקָּת לְשֵׁם שְׁמִים, שְׁכֻנַּת הַמַּחְלֻקָּת
2 וְהַהֲבָדָּלָה כּו', בְּשׁוּרֵשׁ הַדְּבָרִים הִיא כְּדִי לְפַעֲוֹל חִיבוּר
3 הַרוּחָנִיּוּת עִם הַגִּשְׁמִיּוּת (שֵׁם שְׁעִינֵנו גִּשְׁמִיּוּת עִם שְׁמִים שְׁעִינֵנו
4 רוּחָנִיּוּת), וְכַנ"ל שֶׁגַּם הַגִּשְׁמִיּוּת שֶׁהִיא בְּכַחֲנִית "יֵשׁ" וּנְפִרָה תִּהְיֶה
5 כְּלִי לְאֱלֻקוֹת. וְזֶהוּ שְׁמַחְלֻקָּת
6 שֶׁהִיא לְשֵׁם שְׁמִים סוּפָה
7 לְהַתְקִים, שְׁלִבְסוּף לַעֲתִיד לְבוֹא,
8 בִּימֹת הַמֶּשִׁיחַ תִּתְקַיֵּם כְּנֻת
9 הַמַּחְלֻקָּת, כִּפִּי שֶׁהִיא בְּשׁוּרֵשׁ
10 לְהִבְיֵא לִידֵי אַחֲדוּת
11 וְהַתְּפַלְלוּת שֶׁל הַנְּבִרָאִים בְּאֱלֻקוֹת
12 בְּאוֹפֶן נֶעְלָה יוֹתֵר, שֶׁגַּם
13 הַגִּשְׁמִיּוּת הַנְּחוּתָה בִּיּוֹתֵר תִּתְחַבֵּר
14 עִם הַרוּחָנִיּוּת וְהָאֱלֻקוֹת.
15 (ה) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם מֵה
16 שֶׁאֲמָרוּ אִיזוֹ הִיא מַחְלֻקָּת
17 שֶׁהִיא לְשֵׁם שְׁמִים זֹ
18 מַחְלֻקָּת הֵלֵל וְשִׁמְאִי³⁷, וְזֶה
19 גַּם הַמַּעֲנָה לְשֶׁאֱלֵה הָאֲמִירָה לְעִיל
20 מִדּוֹעַ הַמַּשְׁנָה מִדְּבַרֵּת דּוּקָא עַל
21 מַחְלֻקָּת הֵלֵל וְשִׁמְאִי אֶף שְׁבוּרָא
22 הַמַּחְלֻקָּת שֶׁל כָּל הַתְּנָאִים הִיוּ לְשֵׁם
23 שְׁמִים כִּי כָּלֹלֹת הַחִיבוּר דִּשְׁמִים
24 שְׁמִים, גִּשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת, שֶׁהוּא
25 תִּתְחַבֵּר וְעִלְיוֹנִים, שֶׁהוּא
26 הַתִּיקוֹן שֶׁל עֲנִיין הַמַּחְלֻקָּת, כְּמִבּוּרָא
27 לְעִיל, נֶעֱשֶׂה עַל-יְדֵי ב'
28 אוֹפְנִים, שֶׁהֵם ב' הַקְּוִין
29 שֶׁבִּהֶם חֲלֻקִּים שְׁמִי וְהֵלֵל,
30 שֶׁזֶּהוּ גַּם שְׂרֵשׁ הַמַּחְלֻקָּת שֶׁל
31 כָּל הַתְּנָאִים וְהָאֲמִירָאִים,
32 לְהַחֲמִיר וְלִאֶסֶר מִצַּד קו
33 הַגְּבוּרָה אוֹ לְהַקֵּל וְלִהְתִּיר
34 (הֵינּוּ שְׁאִין זֶה קָשׁוּר וְאִסּוּר
35 בִּידֵי הַחִיצוֹנִים כּו'³⁸ הֵם
36 הַקְּלִיפּוֹת וְהַסְטֵרָא-אַחֲרָא, אֵלָּא נִיתָן
37 לְהַעֲלוֹת אוֹתָם לְקִדּוּשָׁה) מִצַּד קו
38 הַחֲסֵד הַנּוֹטָה לְהַתִּיר, כְּדִבְרֵי רַבְנֵי
39 הַזֶּקֶן ב'הַקְּדָמָה הַמְּלִקֵּט' לְסַפֵּר הַתְּנָאִי:
40 "... אֶף בְּהַלְכוֹת אִסּוּר וְהִתֵּר הַנִּגְלֹת
41 לָנוּ וּלְבָנֵינוּ מִצָּנָה רַאִינוּ מַחְלֻקָּת
42 תְּנָאִים וְאֲמִירָאִים מִן הַקְּצָה אֵל הַקְּצָה
- מִמֶּשׁ וְאֵלֹו וְאֵלֹו דְּבָרֵי אֱלֻקִּים חִיִּים... וְנִשְׁמֹות שְׁשׁוּרֵשׁן מִמִּידַת הַחֶסֶד הַנִּהְגָּתָן
גַּם כֵּן לְהַטּוֹת כִּלְפֵי חֶסֶד לְהַקֵּל כּו' כְּנֻדָּע" כְּמִבּוּרָא ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'³⁹
לְרַבְנֵי הַזֶּקֶן כְּמִאֲמַר דְּבוּר-הַמַּתְחִיל בִּיצֵד מְרַקְדִין לְפָנֵי הַפְּלָה,
בֵּית-שְׁמִאי אוֹמְרִים כָּלָה כְּמוֹת שֶׁהִיא, מְבַלִּי לְשִׁבָּח אוֹתָהּ בְּשִׁבָּח
שְׁאִין בָּהּ וּבֵית-הֵלֵל אוֹמְרִים
שֶׁעַל כָּל כָּלָה, גַּם אִם יֵשׁ לָהּ חֲסִירוֹת,
אוֹמְרִים שֶׁהִיא כָּלָה נֶאֱדָה
וְחִסּוּדָה⁴⁰, שְׁבִית-שְׁמִאי
שֶׁרָשָׁם שֶׁל הַנִּשְׁמֹות שֶׁלָּהֶם
מִבְּחִינַת הַגְּבוּרָה, מִידַת הַדִּין,
הַנּוֹטָה לְהַחֲמִיר, וְלִכְּנֵן נִקְרָא
שְׁמִאי, כְּעֲנִין שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
וְ"לֵל⁴¹ כָּל הַשֵּׁם מַעֲרִיךְ וּמוֹדֵד
אוֹרְחוֹתָיו, דִּהְיֵנוּ שְׁשׁוּקֵל
דְּרָכֵינוּ אִיךָ וְיֵמָּה הוּא כּו',
וְזֶהוּ הַמַּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁל שִׁבָּח
הַכָּלָה כָּלָה כְּמוֹת שֶׁהִיא, כִּפִּי
שֶׁהִדְבַּר בָּא לְבִיטוּי עֲבוּדַת ה' שְׁלִפִּי
עֲרֹךְ הַעֲלִיָּה מְלֻמָּשָׁה, כְּפֹךְ
תִּהְיֶה הַהֲמַשְׁכָּה מְלֻמָּעָה כּו',
בְּמִידָה מוֹגְבֵּלֶת וּשְׁקוּלָה. אֲבָל בֵּית-
הֵלֵל שֶׁשְׂרָשׁ נִשְׁמַתוֹ הוּא
מִבְּחִינַת הַחֲסִידִים, חוֹלֵק עַל
בֵּית-שְׁמִאי, וּלְפִי דַעַת בֵּית הֵלֵל
עֲבוּדַת ה' הִיא בְּאוֹפֶן שֶׁלֹּא תִהְיֶה
הַהֲמַשְׁכָּה שֶׁל הָאֱלֻקוֹת מְלֻמָּעָה
לְמַטָּה לְפִי הַהֲעֲלָאָה וְהַתְּקַרְבוֹת
שֶׁל הָאֲדָמָה לְאֱלֻקוֹת מְלֻמָּשָׁה מְלֻמָּעָה,
אֵלָּא אֲדִרְבָּהּ, תִּתְחַלֵּה תִהְיֶה
הַהֲמַשְׁכָּה מְלֻמָּעָה לְמַטָּה כּו',
וְעַל כֵּן נִקְרָא הֵלֵל, מְלֻשׁוֹן
בְּהֵלֹו גְּרָו⁴², כִּלְשׁוֹן הַפֶּסֶק "בְּהֵלֹו
גְּרָו עֲלֵי רֹאשִׁי", הֵינּוּ הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר
וְהֵאִירוּ, שֶׁהוּא עֲנִין הָאוֹר
וְהִגִּילוּי מְלֻמָּעָה דּוּקָא לְכָל
אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, בְּכָל מִצַּב שֶׁהוּא
אֲפִילוּ חֲגֵרֶת וְאֲפִילוּ סוּמָא,
כִּלְשׁוֹן הַמַּשְׁנָה שֶׁלְדַעַת בֵּית הֵלֵל יֵשׁ

(37) ראה גם סד"ה כל מחלוקת תער"ב (המשך תער"ב ח"א ע' מ). (38) ראה תניא פ"ז. (39) שה"ש מח, סע"ב ואילך.

(40) כתובות טז, סע"ב ואילך. (41) מועד קטן ה, א. (42) איוב כט, ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לומר "כלה נאה וחסודה" אפילו על כלה שיש לה חסרונות, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 2 יָבֵא לְהִיטּוֹת בְּבַחֲנִית פְּלָה נָאָה וְחִסּוּדָה (ובלשון ה'לקוטי תורה':
 3 "... להיות בית שמאי שרשם מבחינת הגבורות עלינות על כן נקרא שמאי
 4 כעניין שאמרו רבותינו ז"ל על פסוק ושם דרך כו' כל השם אורחותיו דהיינו
 5 ששוקל דרכיו איך ומה הוא. היינו
 6 שלפי ערך סור מרע כך יהיה המשכה
 7 אחר כך מבחינת כלה, כלות הנפש
 8 שמלמעלה. וזהו כלה כמות שהיא
 9 כלומר כמו שהיא העלייה מלמטה
 10 מבחינת אתכפיא מסור מרע אם רב
 11 ואם מעט וכך יהיה המשכת בחינת
 12 גילוי כלות הנפש בנפשו... אבל בית
 13 הלל שרשו מבחינת החסדים חולק על
 14 בית שמאי שלא יהיה המשכה לפי
 15 ההעלאה אלא אדרבה תחילה תהיה
 16 המשכה מלמעלה למטה וממילא יפלו
 17 כל החיצונים שלא לה' המה והיינו
 18 שהעשה טוב יהיה קודם לסור מרע כי
 19 מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך
 20 ועל כן נקרא הלל מלשון בהילו נרו
 21 עלי ראשי. וגם הלל מלשון שבח
 22 והילול דהיינו על-ידי שבחים
 23 בהתבוננות גדולת ה' ממילא יפול
 24 הרע").
 25 וְזֶהוּ שְׁמַחְלוּקַת שְׁהִיא לְשֵׁם
 26 שְׁמִים זֹו מַחְלוּקַת שְׁמֵאִי
 27 וְהֵלֵל, במיוחד, יותר מהמחלוקות
 28 של שאר התנאים, פִּי חִיבוּר
 29 הָעוֹלָם עִם אֱלֻקוֹת (שֵׁם
 30 שְׁמִים, גשמיות ורוחניות ביחד
 31 שְׁזוּהִי תַכְלִיתָהּ שֶׁל
 32 הַמַּחְלוּקַת לְשֵׁם שְׁמִים שְׁתַּמּוּרַת
 33 הפירוד יהיה חיבור ויחוד) נַעֲשֶׂה
 34 עַל-יְדֵי ב' הַקְוִין דִּהְעֵלָא
 35 מְלַמְטָה לְמַעְלָה (שְׁמֵאִי)
 36 וְהַמְשָׁכָה מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה
 37 (הֵלֵל) היינו על ידי עבודת ה'
 38 בחיבור שני אופני העבודה גם יחד.
 39 וְעַל-דֶּרֶךְ פְּלָלוֹת הַחִילוּק
 40 ההבדל שֶׁבִּין מִשָּׁה וְאַהֲרֹן,
 41 שְׁמִשָּׁה הָיָה מְדַקְדָּק בְּכָל דְּבָר אִם הוּא עַל-פִּי הַתּוֹרָה כּו',
 42 עַל-דֶּרֶךְ הַשֵּׁם אֲוִרְחוֹתָיו בדומה לבית שמאי, עבודת ה' בדרך העלאה
 43 מלמטה למעלה. וְאַהֲרֹן הָיָה אוֹהֵב שְׁלוֹם כּו' אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת

כו' 43 (שְׁלֹכֵן כְּתִיב 44 וַיָּכֹחוּ אֶת אַהֲרֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל ופירש
 רש"י: "האנשים והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי
 מריבה ובין איש לאשתו"), שְׁהוּא עֲנִין הַהִמְשָׁכָה וְהַגִּילּוֹי
 מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה 34. וְלִהְיֵיר גַּם שְׁמִשָּׁה עֲנִינוּ תּוֹרָה שְׁהִיא
 בְּאֹפֶן שֶׁל הַמְשָׁכָה מְלַמְעֵלָה
 לְמַטָּה, וְאַהֲרֹן עֲנִינוּ תַפְלָה
 שְׁהִיא בְּאֹפֶן שֶׁל הָעֵלָא
 מְלַמְטָה לְמַעְלָה 45, הִרִי שֵׁם
 במשה וגם באהרן יש בעצם את שני
 העניינים, הן העלאה והן המשכה.
 וְעַל זֶה אָמְרוּ שְׁמַחְלוּקַת
 שְׁהִיא לְשֵׁם שְׁמִים, מַחְלוּקַת
 שְׁמֵאִי וְהֵלֵל, סוּפָה לְהַתְקַיֵּם,
 פִּי לְעֵתִיד-לָבָא יִהְיוּ ב' הָאוֹפְנִים
 שֶׁל עֲבוּדַת ה' וְחִיבוּר בֵּין מַעֲלָה
 וּמַטָּה, רִוּחָנוּת וּגְשָׁמִיּוּת,
 דִּהְעֵלָא וְהַמְשָׁכָה גַּם יַחַד 46,
 פְּמִבּוּאָר ב' לְקוּטֵי תּוֹרָה 47,
 דְּבוּר-הַמַּתְחִיל וְשְׁמֵאִי כְּדָד,
 וְ"לִי פְּלִיגִי כּו' נַחֲלֹק בִּפְרוּשׁ
 הייעוד האמור על לעתיד לבוא
 "ושמתי כרכוד שמשותיך" חֲדָ אָמַר
 שהכוונה לאבן טובה מסוג שוהם
 וְחֲדָ אָמַר שהכוונה לאבן טובה
 מסוג יִשְׁפָּה, אָמַר לָהּ הַקֶּבֶץ
 לָהּוּי דְּדִין וְכִדִּין, שִׁיחָה גַם זֶה
 וגם זֶה, היינו כשניהם, וזהו הרמז
 במילה "כרכוד" שְׁלֵעֵתִיד-לָבָא
 יִהְיוּ ב' הַבְּחִינּוֹת כאחת, שְׁתֵּהִיָּה
 עֲלִית הָעוֹלָמוֹת מְלַמְטָה
 לְמַעְלָה, שְׁתֵּהִיָּה עֲלִית הָעוֹלָמוֹת
 יַעֲלֶה לְמַעְלָה, וְגַם יִהְיֶה גִילּוֹי
 מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה, שְׁהֵעֲלִין יוֹרֵד לְמַטָּה,
 שְׁהֵעֲלִין יוֹרֵד לְמַטָּה, וְהַמַּעֲלָה
 בחיבור של שני האופנים יחד היא פִּי
 יֵשׁ מַעֲלָה וְיִתְרוֹן בְּכָל אֶחָד
 מֵהֶם, הַמַּעֲלָה דְּעֲלִית הַתַּחְתּוֹן
 הַתַּחְתּוֹן וְהַתְּקַרְבוֹת לֵאלוּקוֹת בְּדֶרֶךְ
 הָעֵלָא מְלַמְטָה לְמַעֲלָה הִיא שְׁעַל-
 יְדֵי הַזִּיכּוּף הַעֲדִין שְׁלוֹ, שֶׁל הַתַּחְתּוֹן
 מַצֵּד עֲצֻמוֹ, הִנֵּה נּוֹסֵף לְכֹף
 שְׁיֵשׁ פְּזָה לְהַתְּקַרְבוֹת מַצֵּד הָאֵדָם
 בְּכוּחוֹת שְׁלוֹ גַּם הָעֵלִיּוֹי שְׁוֹעֶה
 אָדָם בְּקָב אֶחָד שְׁלו 49, מַתְּשָׁה
 קִבִּים שֶׁל חֲבֵירוֹ, זֹאת אוֹמֶרֶת, אָדָם

(43 אבות פ"א מ"ב. וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 255. 44 חוקת כ, כט ובפרש"י. 45 אוה"ת וארא ע' רכו. 46 ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תשה. ס"ה כל מחלוקת תער"ב הנ"ל. 47 פ' ראה כח, ב. 48 בבא בתרא עה, א. 49 בבא מציעא לח,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מעדיף מעט משלו (היינו דבר שהוא עצמו יגע עליו) על פני הרבה של חברו
 2 (שהוא קיבל ללא יגיעה) הרי הוא מתאחד עם האור בפנימיות
 3 יותר, כי לאחר שויכך ועידן את עצמו, הוא נעשה כלי לכך שהאור האלוקי
 4 יאיר בו בפנימיות מה שאין-פן בירידת העליון מלמעלה למטה,
 5 מבלי שהאדם מצידו התייגע על כך,
 6 פיון שהפלי לא נדפדף, ומהותו
 7 של האדם עצמו נשארה כפי שהייתה,
 8 הנה אף שנמשך בו גילוי
 9 אור העליון, הרי למרות שמדובר
 10 בהמשכת אור נעלה, מפל-מקום
 11 אין הגילוי מתאחד כל-כך
 12 עם הפלי כי כלי לא מזוכך לא
 13 מסוגל לקלוט את האור באופן פנימי.
 14 והמעלה היתרון שפירידת האור
 15 העליון מלמעלה למטה היא
 16 שהמשכת האור היא ממקום
 17 גבוה יותר, מדרגה שהאדם עצמו,
 18 גם לאחר העידון והויכוח, לא יכול
 19 להגיע לשם, שלכן בכחו של האור
 20 הזה, מפני מעלתו, לבא
 21 ולהתגלות למטה יותר עד
 22 לעולם הזה הגשמי ועד להארה באדם
 23 שלא הזדכך, וכיוון שיש מעלה ויתרון
 24 בכל אחד משני האופנים של "העלאה"
 25 ו"המשכה", לעתיד לבוא העבודה
 26 תהיה בשניהם יחד.
 27 (ו) אף לעומת מחלוקת לשם שמים
 28 שבסופו של דבר פועלת חיבור בין
 29 "שם" (גשמיות) ו"שמים" (רוחניות)
 30 יש גם מחלוקת שאינה לשם
 31 שמים, שזוהי מחלוקת קרה
 32 וכל עדתו, והינו⁵⁰, שקרה
 33 ונעדתו בניגוד למשה ואהרן ובניגוד
 34 להלל ושמיאי לא רצו בחיבור
 35 של 'שם' (מציאות היש
 36 הגשמי) עם 'שמים' (אלקות
 37 שלמעלה מעולמות), אלא רצו
 38 שישאר היש הגשמי דבר
 39 נפרד, שאינו בטל לאלקות, שלכן
 40 נקראו אנשי דור הפלגה שקורח
 41 ועדתו היו גלגול מהם אנשי שם. ועל זה אמרו רבותינו ז"ל
- אין שם אלא עבודה-זרה. והענין בזה⁵¹, דהנה אמרו
 רבותינו ז"ל⁵² ישראל שבחוץ לארץ ואינם גרים בארץ ישראל
 עובדי עבודה-זרה בטהרה הן כלומר, אינם עובדי עבודה זרה במובן
 הפשוט והחמור, אבל בגלל ישיבתם בחוץ לארץ הם נחשבים כעובדי עבודה
 זרה "בטהרה" (בדקות). וטעם
 הדבר, כי בחוץ-לארץ גזרו
 חכמים טומאה על איריה
 וגושה⁵³, גושי העפר שלה, לפי
 ששם בחוץ לארץ, נמשך
 השפע האלקי על-ידי
 לבושים רבים כו'⁵⁴, המכסים
 ומעלימים את האור ועד
 להתלבשות בלבוש הטבע עד
 כדי כך שהאור האלוקי מלוכס ומכוסה
 בעבודה שהקדוש ברוך הוא מנהיג את
 העולם בדרך הטבע באופן
 שהאדם יכול להחשיב את
 התעסקותו בפרנסה על-ידי
 תחבולות כו' שהוא עושה בעצמו
 כאילו הוא ענין עיקרי
 בהשפעה זו, ולפי דעתו
 התחבולות שעושה הן הממשיכות
 ומורידות לו את השפע ולכן הרי
 זה כמו המשתתחה לשמש
 ולירח, ועובד אותם עבודה זרה
 בראותו לעיני בשר כפי
 שהדברים נתפסים במבט חיצוני
 שעל-ידם נמשך השפע, כמו
 שכתוב⁵⁵ ממגד תבואות
 שמש וממגד גרש ירחים,
 ואינו מתבונן ולא שם לב לאמת
 שהם רק שלוחי השפע,
 ואינם אלא פגרון פיד החוצב
 בו⁵⁶, אבל אין להם שום חשיבות
 מצד עצמם והאמת היא שהשפע בא
 אך ורק מהקדוש ברוך הוא ועל-
 דרך-זה גם בנוגע למזלות
 כו', שורש החיות של הנבראים
 כמאמר רבותינו ז"ל⁵⁷ אין
 לה עשב למטה שאין לו מזל
 שורש מלמעלה המפה בו ואומר לו גדל, שאינם אלא פגרון

א. (50) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תרצו. (51) ראה סה"מ תרל"ב שם (ע' שעה ואילך). תרע"ח שם (ס"ע שנו ואילך).
 (52) עבודה זרה ח, א. (53) שבת טו, א. (54) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב). (55) ברכה לג, יד. (56) ע"פ ישעיה' יו"ד,
 טו. (57) ראה ב"ר פ"י, ו. זהו ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. מו"נ ח"ב פ". תניא אגה"ת פ"ו (צו, א). אגה"ק
 סוס"כ (קלב, א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **פִּי־הַחוּצָב בּוֹ**, ואין להם כוח ומציאות מצד עצמם וכמו שכתב
 2 **הַרְמֵב"ם**⁵⁸ **שְׁאִין רְאוּי לְעִבְדָם** לעבוד את המולות, אפילו כְּדִי
 3 **לְהִיטָתָם אֲמָצְעִים לְקִרְבָם אֱלֹו** אל הקדוש ברוך הוא, אֲלֹא אֱלֹו
 4 **בְּלִבָּד יִכְנוּ הַמִּחְשָׁבוֹת וַיִּנְיחוּ יַעֲזְבוּ כָּל מָה שִׁזְזֻלָּתוֹ**.
 5 **וְאֶדְרָבָה, כְּאֶשֶׁר מִחְשָׁבִים**
 6 **אֶת הַמְּמוֹצָעִים** השמש והירח
 7 והמולות שדרכם עובר השפע בפועל
 8 **לְמַצִּיאֹת בְּפִגְי־עֶצְמָם**, שיש
 9 להם כוח משלהם, חלילה, **הִנֵּה**
 10 **עַל־יְדִי־זֶה מְפָרִידִים וּמִנְתִּיקִים**
 11 **אוֹתָם מִמְּקוֹרָם כּו'.**
 12 **וְזֶהוּ שִׁמְחֻלּוֹת שְׁאִינָה לְשֵׁם**
 13 **שְׁמִים זֹו מִחְלֹקֶת קֶרַח וְכָל**
 14 **עֲדָתוֹ, שְׁאֶצֶל קֶרַח וְעֲדָתוֹ כָּל**
 15 **עֲנִין הַמִּחְלֹקֶת וְהַהֲבָדָלָה**
 16 **הַפִּירוֹד מֵאִלּוּקוֹת לְהִיטָת מַצִּיאֹת**
 17 **יֵשׁ, אֵין זֶה לְיֵשׁ שְׁמִים,**
 18 **מִתּוֹךְ כּוּוֹנָה כְּדִי לְפַעֵל גַּם**
 19 **בְּיֵשׁ אֶת הַחִיבּוֹר**
 20 **וְהַתְּפַלְלוֹת בְּאִלְקוֹת (כְּמוֹ**
 21 **שֶׁהוּא אֶצֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, בְּבִי**
 22 **הָאוֹפָנִים דְּמִלְמַעְלָה לְמִטָּה וּמִלְמַטָּה לְמַעְלָה,**
 23 **דְּרוֹכּוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, "הַמִּשְׁכָּה" וּמִלְמַטָּה**
 24 **לְמַעְלָה, דְּרוֹכּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, "הַעֲלֹאָה"**
 25 **כְּנִ"ל), אֲלֹא רְצוֹנָם שֶׁתִּשְׁאָר**
 26 **הַהֲבָדָלָה בֵּין גִּשְׁמִיּוֹת וּרְחוּמֵי**
 27 **וְיִשְׂאָר הַיֵּשׁ דְּבַר נִפְרָד, מִפְּנֵי**
 28 **שֶׁהֵיךְ קוֹרַח שֶׁהִיא מִשְׁבֵּט לֹו וְכִן**
 29 **עֲדָתוֹ מִבְּחִינַת הַגְּבוּרוֹת בְּלִבָּד,**
 30 **לֹא הַתְּפַלְלוֹת הַחֲסָדִים**
 31 **וְהַגְּבוּרָה הִיא שׁוֹרֵשׁ הַפִּירוֹד וְהַהֲבָדָלָה.**
 32 **וְעַל־זֶה נֶאֱמַר שִׁמְחֻלּוֹת**
 33 **שְׁאִינָה לְשֵׁם שְׁמִים אֵין סוֹפָה**
 34 **לְהַתְּקִים, שְׁאִין זֶה עֲנִין שֶׁל**
 35 **הַיִּפּוֹף הַבְּרָכָה חֹס־וְשֹׁלֹם, וְאֵין**
 36 **כוּוֹנֵת הַמִּשְׁנָה לֵאחֹל לְקוֹרַח וְעֲדָתוֹ סוֹף**
 37 **בְּלִי רְצוֹי אֲלֹא אֶדְרָבָה, דְּכִינּוֹ**
 38 **שֶׁלֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדַּח⁵⁹, וּישֵׁנָה**
 39 **הַבְּטָחָה שֶׁבִּסּוֹפוֹ שֶׁל דְּבַר כָּל אֶחָד**
 40 **וְאֶחָד מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֹא יִצָּא מִן**
- הכלל, יעשה תשובה ולא יורחק מאלוקות לחמיד חלילה, **הָרִי בְּהִכְרַח**
שֶׁלֹא יִשְׂאָר עֲנִין הַהֲבָדָלָה וְהַפִּירוֹד, אֲלֹא לְבִסּוֹף יִתְבָּרַר
הַיֵּשׁ וְיִתְבַּטֵּל לְמִקּוֹר חִיּוּתוֹ. לְפִי שִׁתְּכִלִּית הַכּוּוֹנָה וְהַמִּטָּה בְּעֲנִין
הַהֲבָדָלָה וְהַפִּירוֹד מִלְּתַחֲלִילָה הִיא בְּשִׁבִּיל הַבִּירוֹר וְהַתִּיקוֹן,
 שיהיה בסופו של דבר **שְׁעַל־יְדִי־**
זֶה נַעֲשֶׂה עִילּוֹי גְּדוֹל יוֹתֵר,
 מאשר אילו לא היה פירוד כלל
 מלכתחילה, כיוון **שְׁגַם עֲנִין**
 שֶׁהִיא מְנַגֵּד לְקוֹדֶשָׁה, נִתְהַפֵּף
 לְהִיטָת כָּלִי לְאִלְקוֹת, שֶׁזֶהוּ
 כְּפִלּוֹת עֲנִין הַתְּשׁוּבָה, שְׁגַם מִי
 שהיה רחוק חזר והתקרב **וְכַנִּ"ל**
 (סעיף ד) **שְׁלָכֵן נֶאֱמַר בַּיּוֹם**
הַשְּׁלִישִׁי ב' פְּעָמִים כִּי טוֹב⁶⁰
 ופעם אחת היא בשביל מה שנעשה
 ביום שני, ההבדלה בין מים למים
 שהיא שורש ענין הפירוד בנבראים,
 ולמחרת, ביום שלישי, נאמר גם עליה
 "כי טוב", כי בסופו של דבר הפירוד
 מביא לעלייה שלא היו באים אליה
 בלעדיו.
וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּנוֹגֵעַ לְמִחְלֹקֶת
קֶרַח וְעֲדָתוֹ כְּפִשׁוּטָה, שְׁגַם
אֶצֶלָם יִשְׁנֻ עֲנִין הַתְּשׁוּבָה⁶¹,
וְעַלִּיהֶם נֶאֱמַר⁶² מוֹרִיד שְׂאֹל
וְיַעַל, וְאֵף עַל פִּי שִׁירוֹ ל"שְׂאֹל"
 בסופו של דבר גם הם חזרו ועלו **וְלֹא**
עוֹד אֲלֹא שְׁעַל־יְדִי־זֶה
שֶׁנֶּחֱלָקוּ עַל הַכּוּוֹנָה, עַל יְדִי
 היירידה והפירוד עצמם **נִיתְּוֹסָף**
עִילּוֹי גְּדוֹל יוֹתֵר בְּעֲנִין
הַכּוּוֹנָה, שֶׁלֹא הִיא קוֹדֶם הַמִּחְלֹקֶת,
שֶׁזֶהוּ מָה שֶׁכְּתוּב בְּהַמִּשְׁנָה
הַפְּרָשָׁה⁶³ וַיְדַבֵּר ה' אֶל אַהֲרֹן
וְאָנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת
- וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּנוֹגֵעַ לְמִחְלֹקֶת קֶרַח וְעֲדָתוֹ כְּפִשׁוּטָה, שְׁגַם אֶצֶלָם יִשְׁנֻ עֲנִין**
הַתְּשׁוּבָה⁶¹, וְעַלִּיהֶם נֶאֱמַר⁶² מוֹרִיד שְׂאֹל וְיַעַל, וְלֹא עוֹד אֲלֹא שְׁעַל־יְדִי־זֶה
שֶׁנֶּחֱלָקוּ עַל הַכּוּוֹנָה, נִיתְּוֹסָף עִילּוֹי גְּדוֹל יוֹתֵר בְּעֲנִין הַכּוּוֹנָה, שֶׁזֶהוּ מָה
שֶׁכְּתוּב בְּהַמִּשְׁנָה הַפְּרָשָׁה⁶³ וַיְדַבֵּר ה' אֶל אַהֲרֹן וְאָנִי הִנֵּה נִתְּתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת

(58) עיקר החמישי מי"ג העיקרים (פירוש המשניות סנהדרין הקדמה לפרק חלק). (59) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא ספלי"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ז. (60) ראה אוה"ת בראשית לד, סע"א ואילך. אחרי ע' פה. (61) ראה פרש"י פינחס כו, יא. (62) שמואל"א ב, ו. וראה סנהדרין קח, א. קט, ב. (63) פרשתנו יח, ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מְשֻׁמֶרֶת תְּרוּמֹתַי וְגו', וְאֵיתָא בְּסִפְרֵי⁶⁴ מְשַׁל הַדְּיוּט אוֹמֵר
 2 לְטוֹבָתִי נִשְׁבְּרָה רִגְלִי פְּרִתִּי⁶⁵, (וכסיפור חכמינו ז"ל (בתלמוד
 3 ירושלמי במסכת הוריות): מעשה בר' אליעזר ורבי יהושע ור' עקיבא שעלו
 4 לחולת אנטוכיא על עסק מגבית חכמים והיה שם אבא יהודה שהיה נותן
 5 צדקה בעין טובה. פעם אחת ירד
 6 מנכסיו וראה רבותינו ונתייאש מהן
 7 עלה לו לביתו ופניו חולניות. אמרה לו
 8 אשתו מפני מה פניך חולניות אמר לה
 9 רבותינו כאן ואיני יודע מה אעשה.
 10 אשתו שהייתה צדקת ממנו אמרה לו
 11 נשתיירי לך שדה אחת, לך ומכור
 12 חצייה ותן להן, הלך ועשה כן ובא
 13 אצל רבותינו ונתן להן, והתפללו עליו
 14 רבותינו אמרו לו: אבא יהודה, הקדוש
 15 ברוך הוא ימלא חסרונותיך. כשהלכו
 16 להם, ירד לחרוש בתוך חצי שדהו. עם
- 1 תְּרוּמֹתַי וְגו', וְאֵיתָא בְּסִפְרֵי⁶⁴ מְשַׁל הַדְּיוּט
 2 אוֹמֵר לְטוֹבָתִי נִשְׁבְּרָה רִגְלִי פְּרִתִּי⁶⁵, לְטוֹבָתוֹ שֶׁל
 3 אֶהְרֹן, פָּא קִרַּח וְעִרְעֵר עַל הַכְּהוֹנֵה כְּנָגְדּוֹ,
 4 מְשַׁל⁶⁶ לְמִלָּךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֶּן-בֵּית וְנָתַן לוֹ שָׂדֶה
 5 אַחַת בְּמִתְנָה וְלֹא כָּתַב וְלֹא חָתַם וְלֹא הֶעֱלָה
 6 בְּעֶרְכָּאִין, פָּא אֶחָד וְעִרְעֵר עָלָיו כּו', אָמַר לוֹ
 7 הַמִּלָּךְ הָרִינִי כּוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה בְּעֶרְכָּאִין,
 8 אָף כָּאֵן לְפִי שֶׁבָּא קִרַּח וְעִרְעֵר כְּנָגְדֵי אֶהְרֹן עַל
 9 הַכְּהוֹנֵה, פָּא הַכְּתוּב וְנָתַן לוֹ כ"ד מִתְנֹת כְּהוֹנֵה
 10 לאהרן כ"ד מִתְנֹת כְּהוֹנֵה
 11 כּו'⁶⁷ ככל הפרטים שבהמשך פרשת
 12 קורח.

כו'⁶⁷.

10

(64 שם, כ. 65) ראה ויק"ר פ"ה, ד. 66) הובא בפרש"י שם, ח. 67) חסר הסיום (המו"ל).

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ט סיון, בו כותב אודות העלמות והסתרים השונים שישנם אצלו ומפרטם לסעיפים. הנה כל הסעיפים שחושב - מקור אחד להם, והוא הסתת הצד דלעומת זה, שמפריע את האדם בכל הדרכים, למנוע את האדם מעבודתו את בוראו, וכיון שהסיבה אחת היא, הרי יש לתקן על ידי שינוי עיקרי אחד, והוא - המסירה והנתינה ללימוד תורת הנגלה ותורת החסידות, מבלי כל תירוצים. וכשיחליט באמת אליבא דנפשי לעשות כזה, ויכיר את האמת שזה נוגע לכל מעמדו ומצבו בחיים, ולא רק בענינים הרוחניים אלא גם בחיים הגשמיים, הרי רואים הצלחת השי"ת. וכבר ידוע הפס"ד שאפילו מעט אור דוחה הרבה חשך. אלא שכדי להרבות בסייעתא דשמיא, צריך לשמור שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע (בחומש תהלים ותניא) הידועים. ולהוסיף בצדקה עם הזולת, היינו לקרבו לתורת השם ולעבודתו, שצדקה גם ברוחניות - תרומם גוי, וכמבואר בתורה אור לרבנו הזקן בתחלתו.

המורם מהנ"ל, ילמוד בשקידה במסירה ונתינה בנגלה בתורה ובתורת החסידות, יוסיף אומץ בעבודת התפלה ובקיום המצוות בהידור, ולהשפיע על הזולת לקרבם לאילנא דחיי, שאז יקוים היעוד - לאט לאט אגרשנו. ויוכל לבשר טוב בכל הענינים שנגע במכתבו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד. שיחת ש"פ קרח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

- א. בהתחלת הפרשה ישנו דבר חידוש בפירוש "ויקח קרח" - ש"ויקח" אינו מלשון קיחה כפשוטה (כבכל מקום), שלכן, אפילו רש"י שקובע כלל בחיבורו: "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"¹, אינו מפרש "ויקח" כפשוטו, אלא "לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה". וזהו שתרגם אונקלוס ואתפלא, נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת.²
- ואע"פ שרש"י מקדים "פרשה זו יפה נדרשת כו'", והיינו, שזהו ענין של דרוש, ולא ענין של פשט - הרי מזה גופא שרש"י זקוק לפירוש ע"ד הדרוש, מובן, שכאן אי אפשר לפרש "ויקח" כפשוטו, אלא מלשון מחלוקת.³
- ב. המשך השיחה - שהמחלוקת (היפך ענין האחדות) של קרח היתה על אהרן וגם על משה⁴, שענינם הוא ענין האחדות (משה - שעל שמו נקראת התורה, ש"נתינתה לעשות שלום בעולם"⁵; ואהרן - "אוהב שלום כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה")⁷, שנפעלת בעצם ע"י משה, ובאה בפועל בעולם ע"י אהרן⁸ -
- הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ח ע' 102 ואילך.
- ג. ומובן, שאין להקשות ממאמר המשנה⁹ "כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים" - כי,

ולכן ישנו ענין האחדות גם אצל משה (שהתורה נקראת על שמו) - שכולל ומאחד את כל בניי (למרות חילוקי הדרגות שביניהם מן הקצה אל הקצה), כידוע בפירוש הכתוב (בהעלותך יא, כא) "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב", שמשה רבינו פעל גם על "רגלי העם" (אלו שבבחי' רגל בלבד), להיות "אנכי בקרב" (ראה גם תורת מנחם - התוועדויות חלק נ ע' 41 וש"נ).

וכדאיתא בתקו"ז (ראה הנסמן בהערות ותיקונים לתניא) - הובא בתניא (אגה"ק סוף הביאור לסד"ך) - שהארתו של משה רבינו מתפשטת "בכל דרא ודרא לששים ריבוא נשמות (כללות נש"י), כמו שמש (ענינו של משה - "פני משה כחמה" (פרש"י פינחס כז, כ)) המאיר מתחת לארץ לששים ריבוא כוכבים" (ולהעיר, שענינו של כוכב הוא שמאיר כלילה, וענינו בנמשל - שהארת משה היא גם בגלות שנמשל ללילה (ראה בהנסמן בתורת מנחם - התוועדויות סה"מ אדר ריש ע' פא)).

- (6) אבות פ"א מי"ב.
- (7) אלא שיש חילוק ביניהם - שהפעולה של משה, שושבינא דמלכא, היא בדרך מלמעלה למטה*, והיינו, שמביט על בניי כפי שהם מצד למעלה, מצד התורה, ולכן מדקדק אם הוא לומד תורה ומקיים מצוות כו'; ואילו הפעולה של אהרן, שושבינא דמטרוניתא, היא בדרך מלמטה למעלה*, והיינו, שמביט על בניי כפי שהם מצד העולם, מבלי לדקדק על מעמדם ומצבם בלימוד התורה וקיום המצוות, ומקרב ומעלה את כולם** - "בהעלותך את הנרות" (ר"פ בהעלותך. וראה לקו"ת שם).
- (8) ולכן, המחלוקת על אהרן, נתפרשה בתושב"כ בגלוי; ואילו המחלוקת על משה, נאמרה רק בתושב"כ (בהעלם).
- (9) אבות פ"ה מי"ז.

- (1) פרש"י בראשית ג, ח.
- (2) ראה גם שיחת ש"פ קרח תשכ"ה בתחלתה (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ד ע' 38 ואילך).
- (3) על אהרן - כפשטות הכתובים: "ואהרן מה הוא כי תלינו עליו" (פרשתנו טז, יא); ועל משה - כלשון רש"י (ריש פרשתנו): "ומה ראה קרח לחלוק עם משה".
- וכמובן גם מדברי הגמרא במסכת סנהדרין (קי, סע"א ואילך. וש"נ) שרבה בר בר חנה שמע שבני קרח (שעשו תשובה) אומרים "משה ותורתו אמת והן בדאים" - שהרי ענין התשובה צריך להיות "באותו פרק באותו מקום" (יומא פו, ב), היינו, באותו ענין שבו ה' החטא, ומזה מובן, שמקודם לכן חלקו על משה, וכן על אהרן, כמרומו בר"ת ד"אמת": אהרן מזווה תכלת (ראה גם שיחת ש"פ קרח תשכ"ד ס"ה) (תורת מנחם - התוועדויות חמ"מ ס"ע 176 ואילך). וש"נ.
- (4) רמב"ם הל' חנוכה בסופן.
- (5) ובהקדם משנ"ת בהתוועדות דזמן מ"ת (שיחת יום ב' דחה"ש סכ"א - תורת מנחם - התוועדויות חלק נ ע' 48) שכדי שבניי יוכלו לקבל את התורה הוצרכה להיות ההקדמה ד"ויחן שם ישראל" (יתרו יט, ב), "ויחן" לשון יחיד, "כאיש אחד בלב אחד" (פרש"י עה"פ. וראה מכילתא שם) - דכיון שהתורה "ניתנה לעשות שלום בעולם", ששלום הו"ע האחדות, הנה כדי שבניי יקבלו את התורה, עליהם להיות במעמד ומצב שהוא מעין ודוגמת התורה - בשלום ובאחדות.
- ולהעיר, שהצורך של המקבל להיות בדוגמת הדבר שמקבל, מודגש ביותר בתורה - כי, מבואר בתניא (פ"ה) שע"י התורה נעשה "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו כו'", וכיון שמקבל התורה מתאחד עם התורה, הרי בודאי שעליו להיות מעין ודוגמת התורה עצמה, ע"י הנהגתו באופן של שלום ואחדות.

(* וע"ד החילוק שבין שהם וישפה (לקו"ת ראה כה, ד ואילך); הלל ושמיאי (שם שה"ש מז, רע"ג).

(** ולכן דוקא בפטירת אהרן נאמר "ויבכו גו' כל בית ישראל" (חזקת כ, כט ובפרש"י. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 253 ואילך. וש"נ).

- 1 כאשר תכלית המכוון הוא "לשם שמים", אזי גם עצם הענין הוא "לשם שמים", והיינו, דכיון שלולי
- 2 המחלוקת אי אפשר להגיע ל"שם שמים", כפי שיתבאר לקמן¹⁰, אזי נעשה גם עצם הענין "לשם שמים",
- 3 ולכן "סופה להתקיים"; אבל סתם מחלוקת, כמו מחלוקת קרח, שזהו מלכתחילה ענין של "ואתפליג"¹¹
- 4 - הרי זה ענין שהוא היפך התורה, היפך ענינם של משה ואהרן.
- 5 וגם כאשר ישנו ענין של מחלוקת בנוגע לפרט אחד של תורה (כמו במחלוקת קרח, שחלק על פרט
- 6 אחד בתורה), הרי זה פוגע בכללות ענין התורה.
- 7 - בענין של שקר ופשוטות כו', הנה גם כאשר מבטלים חלק ממנו, אזי יכול להשאיר חלק נוסף שהוא
- 8 אמיתי; אבל בענין של אמת - הרי זה באופן שכל כולו ("דורך-און-דורך") אמת, ואם יש נקודה אחת
- 9 שאינה אמת, אזי לא יכול להיות הענין כולו אמת¹².
- 10 וכדאיתא בירושלמי¹³ בנוגע לג' האותיות א' מ' ת', שאות א' היא התחלת אותיות האל"ף ביי"ת, אות
- 11 מ' היא אמצע הא"ב (כשמונים גם את האותיות מנצפ"ך¹⁴), ואות ת' היא האות האחרונה של הא"ב -
- 12 כיון שענין האמת חודר את כל הענין כולו.
- 13 וכיון שהתורה היא תורת אמת, לכן כאשר חולקים על פרט אחד בתורה, הרי זו מחלוקת על כל
- 14 התורה כולה.
- 15 ועד"ה המבואר¹⁵ שבענין הרצון לא שייך ענין של התחלקות. - בענין של הבנה והשגה, שייך
- 16 התחלקות, משא"כ ברצון, שענינו הטיית הנפש, לא שייך התחלקות בין מקצת להרבה; או שיש בזה
- 17 הרצון כולו, או שאין בזה הרצון כלל.
- 18 ועד"ז בנוגע לתורה שקשורה עם ענין הרצון - כמובן מזה שקבלת התורה היתה (לא ע"י הלימוד
- 19 בהבנה והשגה, אלא) דוקא ע"י הקדמת נעשה לנשמע¹⁶, שזהו ענין הביטול ומסירת הרצון לבעל
- 20 הרצון¹⁷; וכמו"כ הי' הענין דמ"ת באופן ש"על כל דיבור ודיבור פרח נשמתי"¹⁸, שזהו היפך הענין של
- 21 הבנה והשגה שהיא באופן שהנשמה נמצאת במוח באופן של התיישבות בכלי, והיינו לפי שכללות ענין
- 22 התורה הו"ע הרצון כו'. ולכן, כאשר קרח חלק על פרט אחד בתורה, שענינה רצון, הרי זו מחלוקת על
- 23 כללות ענין התורה.
- 24 ועד"ה שהעצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו¹⁹, וכן הוא בנדוד"ד, שאע"פ שהמחלוקת היתה
- 25 בפרט אחד, הרי זה נוגע לכל הענין.
- 26 וזהו הטעם לגודל הרעש ("שטורעם") שבענין מחלוקת קרח דוקא, עד שיש סברא שאין לו חלק
- 27 לעולם הבא²⁰ - אף שהיו עוד ענינים של מחלוקת, הן לפני קרח, והן אחרי קרח, ועד למחלוקת עוזי'
- 28 על הכהונה²¹ - כיון שמחלוקת קרח היא כללות ענין המחלוקת; מחלוקת על התורה, מחלוקת בין בני"י
- 29 עצמם ובין בני"י להקב"ה.
- 30 ולכן, משה רבינו, שידוע ורואה את הפנימיות של כל ענין, אומר מיד שזהו היפך התורה, ועד שבזה
- 31 תלוי' כל מציאותו של משה, כמ"ש²² "בזאת תדעון כי ה' שלחני גו'" - כיון שזה פעל על כל ענין
- 32 התורה, כאמור לעיל שגם כאשר המחלוקת היא על ענין אחד, ונקודה אחת, הרי זו מחלוקת על כל
- 33 התורה כולה.

מנחם - התועדויות חמ"ו ע' 33. וש"נ.

(16) שבת פח, א.

(17) ראה לקו"ת שה"ש כב, א. ובכ"מ.

(18) שבת פח, ב.

(19) ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ז. וש"נ.

(20) ראה סנהדרין קט, ב.

(21) דברי הימים ב כו, טז ואילך. וראה תנחומא נח יג.

(22) פרשתנו טז, כח.

(10) במאמר פ"ד (תורת מנחם - התועדויות חלק נ ע' 105 ואילך).

(11) ת"א ריש פרשתנו.

(12) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חלק נ ריש ע' 38.

וש"נ.

(13) סנהדרין פ"א ה"א. דבר"ר פ"א, יו"ד.

(14) חידושי הרש"ש לדבר"ר שם.

(15) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שיא, א. שני, ב. וראה גם תורת

- ד. וזוהי גם ההסברה על גודל ההתלהבות והלהט של כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע להמבואר בתניא פרק ל"ב אודות גודל מעלת ענין אהבת ישראל:
- לכאורה אינו מובן: הן אמת ש"ואהבת לרעך כמוך"²³ הוא "כלל גדול בתורה"²⁴, אבל אעפ"כ, הרי יש עוד כללים בתורה (מלבד הענינים הפרטיים שבתורה, כל תרי"ב מצוות), ומהו גודל ההתלהבות והלהט בענין אהבת ישראל דוקא?
- אך הענין הוא - שזהו לפי שענין האחדות נוגע ופועל בכל התורה כולה, כמובן מזה שכאשר ישנו ענין של מחלוקת, אפילו בפרט אחד, הרי זה היפך כל ענין התורה, כנ"ל.
- ה. וההוראה מזה:
- מהמסופר בפרשת השבוע אודות מחלוקת קרח, למדים, שגם לאחר ששברו כמה שבועות מזמן מ"ת, שבו מודגשת אחדותם של ישראל, לא יכול יהודי להיות בטוח בעצמו מה יהי' לאח"ז, "אל תאמין בעצמך"²⁵, אלא יש צורך בנתינת כח מיוחדת בנוגע לענין האחדות.
- ובענין זה יש נתינת כח מיוחדת בחודש תמוז - מלבד הנתינת כח שבתקופת תמוז בנוגע לכללות עבודת ה', שבו מאיר אור השמש ביותר, שזה מורה על תוקף הגילוי ד"שמש (ומגן) הוי' (אלקים)²⁶ - שבו היתה גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר, באופן נסי, ובלשון הידוע²⁷: "הפליא והגדיל ה' לעשות כו'", ועד ש"ראו כל אפסי ארץ כו'", ובפרט בשנה זו, שנת הארבעים, אשר "לא קאי איניש אדעת' דרבי' עד ארבעין שנין"²⁸, אבל בשנת הארבעים "קאי כו'" - הרי בודאי ישנה נתינת כח מיוחדת לכאור"א בנוגע לכל עניני י"ב תמוז, החל מקיום הוראותיו של בעל הגאולה, כולל ובמיוחד בנוגע לענין האחדות.
- וכאשר ישנו ענין האחדות אצל בני, אזי פועלים שתהי' גם ההמשכה מהקב"ה באופן של "מדה כנגד מדה"²⁹ - שזהו ענין שישנו גם עתה, אף שיש ענינים שנתבטלו³⁰, ועאכ"כ בנוגע ל"מדה טובה", ש"מרוכה מדת הטוב ממדת הפורענות חמש מאות" (ועוד יותר)³¹ - שיומשך ענין האחדות בעולם, ויהי' שלום בעולם, שזהו כללות ענין התורה, כפס"ד הרמב"ם³² ש"כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר³³ דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום"³³.

* * *

- ו. דובר אודות הרמז בג' האותיות "קרח", שהם ג' אופנים בשינוי צורת אות ה' (שבו נברא עולם הזה³⁴), שמורה על מחשבה דיבור (קו למעלה וקו מימין) ומעשה (קו השמאל שנפסק ואינו מחובר לב' הקוין): ק' - ירדת ענין המעשה למטה יותר מכפי המדה, בניגוד להוראת התורה³⁵, ר' - חסרון ענין המעשה³⁶, וח' - שלילת ההפסק בין מעשה למחשבה ודיבור -
- הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס³⁷ בלקו"ש הנ"ל ס"ע 107 ואילך.

(35) ולדוגמא: בנוגע לענין ההולדה, שעל זה אמרו רז"ל (יבמות סב, א ובפרש"י. ושו"ג) "אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שב(אותו) אוצר ששמו) גוף" - שטוען שהעיקר הוא המעשה בפועל, ללא נפק"מ אם יש בזה האיסור ד"לא תנאף" (יתרו כ, יג).

(36) והיינו, שטוען שכיון ש"רחמנא לבא בעי" (סנהדרין קו, ב ובפרש"י. ועוד), ו"ה' יראה ללבב" (שמואל"א טז, ז), די בכך שחושב אודות הקב"ה, ומחליט בלבו החלטות טובות, אבל אין צורך שיבואו הדברים במעשה בפועל. ואף שיש להקשות על זה, שבשביל ענין המחשבה הי' הקב"ה יכול להסתפק בעבודת המלאכים, ולא הי' צריך לנשמות בגופים - הרי זה אמנם לא מובן בשכלו, אבל אעפ"כ טוען הוא, שכיון ש"ה' יראה ללבב", אין צורך בענין המעשה.

(37) בשילוב שיחת ש"פ קרח תשכ"ד.

(23) קדושים יט, יח.

(24) תוי"כ ופרש"י עה"פ.

(25) אבות פ"ב מ"ד.

(26) ראה לקו"ש ח"י ע' 310. וש"נ.

(27) אגרת אדה"צ בנוגע ליי"ט כסלו (אג"ק שלו (בהוצאה החדשה) ס"ע רל ואילך).

(28) ע"ז ה, רע"ב.

(29) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

(30) ראה סוטה ח, ב.

(31) יומא עו, א ובפרש"י. סוטה יא, א ובתוס'. תוספתא סוטה רפ"ד.

(32) משלי ג, יז.

(33) חסר הסיום (המו"ל).

(34) מנחות כט, ב.

- 1 ז. ויש להוסיף בהמשך להאמור לעיל אודות העיכוב וההפסק שצריך להיות בין מחשבה ודיבור
- 2 למעשה - שענין העיכוב וההפסק הוא בדוגמת ענין המאסר:
- 3 ובהקדים - שתכלית ירידת הנשמה בגוף היא כדי שיהי' ענין ההליכה, שהרי קודם ירידתה למטה
- 4 היתה הנשמה במעמד ומצב של עמידה, כמ"ש³⁸ "חי ה' גו' אשר עמדתי לפניו", ודוקא ע"י ירידתה
- 5 למטה נעשה אצלה ענין ההליכה³⁹.
- 6 אמנם, כשיש ענין של מאסר, אזי לא יכול להיות ענין ההליכה, כיון שהישוב במאסר אינו בעה"ב
- 7 על עצמו.
- 8 ובזה שונה ענין המאסר משאר הענינים שחייבים להודות עליהם, חולה מדבר וים⁴⁰ - שבהם יכול
- 9 להיות ענין ההליכה, ורק במאסר לא יכול להיות ענין ההליכה.
- 10 וזהו גם הטעם לכך שלא מצינו בעונשי התורה ענין של מאסר [ומ"ש⁴¹ "ויניחוהו במשמר", הרי זה
- 11 רק עד שיתברר דינו, ולא בתור עונש] - כי, גם עונשי התורה הם ענין של חסד (כשם שהתורה היא
- 12 תורת חסד), בשביל התיקון כו'⁴², וכיון שבמאסר לא יכול להיות ענין של הליכה, שזהו תכלית המכוון,
- 13 לכן לא נמצא בתורה עונש של מאסר⁴³.
- 14 ח. אך עפ"ז נשאלת השאלה: כיצד יתכן שיהי' ענין של מאסר אצל יהודי, ועאכ"כ אצל נשיא
- 15 ישראל?!
- 16 אך הענין הוא - שזהו ע"ד מארז"ל⁴⁴ "זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתיחה", והיינו, שאע"פ שזהו
- 17 ענין של כתישה, הרי דוקא עי"ז נעשה העילוי ש"מוציא שמנו", כיון שאין אפשרות אחרת להגיע להגילוי
- 18 ד"מוציא שמנו", אלא ע"י ענין הכתישה בלבד. וכן הוא גם בנוגע לענין המאסר.
- 19 ולהעיר, שענין כתישת הזית הוא רק דוגמא לדבר, אבל אין זה ביאור והסבר לדבר באופן של הבנה
- 20 והשגה; יודעים רק שזהו רצונו של הקב"ה שהענין ד"מוציא שמנו" יבוא ע"י כתישה דוקא.
- 21 ומובן, שאע"פ שיודעים שכן הוא רצונו של הקב"ה, הרי זה בכל זאת ענין של כתישה - שהרי מדובר
- 22 לא רק אודות יסורי הגוף שבמאסר, שעל זה אפשר לומר שזהו דבר שאינו נוגע לצדיק, בידעו שכן הוא
- 23 רצונו של הקב"ה, אלא מדובר אודות העובדה שאינו יכול למלא עבודתו ושליחותו (וכנ"ל שבמאסר לא
- 24 יכול להיות ענין של הליכה, תכלית המכוון), ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁵, שאין מניחים לבנות מקוה
- 25 וכו', שזהו דבר שנוגע לו ביותר, ולכן אע"פ שיודע שכן הוא רצון העליון, הרי זה בכל זאת ענין של
- 26 כתישה.
- 27 ט. ומזה מובן גם בנוגע לענין העיכוב וההפסק שבין מחשבה ודיבור למעשה:
- 28 כאשר אומרים ליהודי שלאחרי המחשבה והדיבור, הנה קודם שבא למעשה בפועל צריך להתעכב
- 29 ולחשוב עוה"פ כיצד להביא את הדבר למעשה בפועל⁴⁶ - יכול לטעון, שעיכוב זה הוא ביטול זמן, והרי
- 30 צריך לנצל כל רגע לעבודת ה', כי כשם שבנוגע למקום הרי "לית אתר פנוי מיני"'⁴⁷, כן הוא גם בנוגע
- 31 לזמן, ולכן אין רגע מיותר להתעכב כו', אלא מיד אחרי המחשבה והדיבור צ"ל תיכף ומיד ענין המעשה,
- 32 באופן של זריזות דוקא, וכמבואר בנוגע לגודל מעלת ענין הזריזות, שדוקא "זריזותי" דאברהם אבינו
- 33 ע"ה (כלשון הגמרא⁴⁸) היא העומדת לעד כו'⁴⁹.

(38) מלכים"א יז, א. ועוד.

(39) ראה תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א ואילך). ובכ"מ.

(40) ברכות נד, ב.

(41) אמור כז, יב. וראה שלח טו, לד.

(42) ראה גם תורת מנחם - התועדויות חמ"ו ע' 369. וש"נ.

(43) ראה גם תורת מנחם - התועדויות ח"א ס"ע 194 ואילך.

וש"נ.

(44) מנחות נג, סע"ב. וראה סה"ש תורת שלום ע' 26.

(45) ראה (לדוגמא) אג"ק שלו ח"ב ע' לט. ועוד.

(46) ראה גם ד"ה והנה פרט מטה אהרן גו' דש"פ קרח תשל"ג

פ"ה ואילך (תורת מנחם - התועדויות סה"מ סיון ע' שפו ואילך).

וש"נ.

(47) תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב, ב). הובא בתניא

שעהיוה"א פ"ז.

(48) חולין טז, א

(49) תניא אגה"ק סכ"א.

- ועל זה אומרים לו, שרצון העליון הוא שיהי' עיכוב והפסק בין המחשבה ודיבור למעשה, ואף¹
שבשעת העיכוב וההפסק אין ענין של הליכה, הרי דוקא ע"י העיכוב וההפסק יבוא לאמיתית ענין²
ההליכה, אלא שצריך להיות "כלי" להכיר ולראות ש"לית אתר פנוי מיני" גם בענין העיכוב וההפסק³
גופא.⁴
- והכח על ב' ענינים אלו - מחד גיסא, ענין הזריזות. ולאידך גיסא, ענין העיכוב וההפסק - הוא⁵
מהתורה שעלי' נאמר⁵⁰ "מימינו אש דת למו", היינו, שיש בה הן ענין הימין, קו החסד, והן ענין האש,⁶
קו הגבורה, ועי"ז יש נתינת כח לכאו"א מישראל שגם בעבודתו יוכלו להיות ב' הקוין, הן קו החסד והן⁷
קו הגבורה.⁸
- ויש להוסיף, שענין העיכוב וההפסק מצינו גם בנוגע ללימוד התורה - שאף שלימוד ענין חדש יש⁹
בו טעם ועריכות יותר (כדברי הגמרא⁵¹), הנה קודם שממשיך ללמוד ענינים חדשים, צריך להפסיק ולחזור¹⁰
על הישנות, וכל זמן שאינו חוזר על הישנות, אינו יכול ללמוד ענינים חדשים⁵².¹¹
- ועד"ז בנוגע לתפלה - שלא לחטפה במהירות מ"הודו" עד "אך צדיקים", אלא מתוך התעכבות כו'.¹²
וכן בנוגע להנחת תפילין - שיש להתעכב ולוודא שהתפילין מונחות בדיוק באמצע הראש, וכידוע¹³
הסיפור בנוגע לרבינו הזקן⁵³, שהי' מביט במראה שנעשתה ממכסה קופסת הטבק כדי לבדוק שהתפילין¹⁴
מונחות באמצע הראש. ואם הדברים אמורים בנוגע לרבינו הזקן, שבהיותו למטה הי' בדוגמא שלמעלה⁵⁴¹⁵
- בנוגע לאנשים כערכנו, על אחת כמה וכמה.¹⁶
- י. וזוהי גם ההוראה מכללות ענין המאסר⁵⁵, שהו"ע של עיכוב והפסק - שדוקא עי"ז ניתוסף עילוי¹⁷
גדול יותר, בבחי' "מוציא שמנו".¹⁸
- ומזה מובן גם שאין מקום לטענה מדוע תובעים ממנו לצאת לשליחות, בה בשעה שתמורת זאת יכול¹⁹
לעסוק בלימוד התורה ולהתעלות בעילוי שבאין ערוך - כי אמיתית ענין ההליכה נעשה דוקא ע"י ההפסק²⁰
כו'.²¹
- וכאמור לעיל (ס"ה) שבכל זה ניתוסף עילוי מיוחד בשנה זו - שנת הארבעים מי"ב תמוז, שאז ישנו²²
העילוי ד"קאי איניש אדעת' דרבי".²³
- (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת"שחוק: גם אם הי' הענין ד"קאי כו'" לפני שנת הארבעים - אין²⁴
זה איסור דרבנן, שהם אמרו "לא קאי", ואילו הוא "קאי"...²⁵
- ולהעיר, שהענין ד"קאי איניש אדעתא דרבי" אינו תלוי בכך שתלש מה"לוח" ריבוי דפים במשך²⁶
ל"ט שנה... אלא זהו ענין שתלוי בעבודתו במשך ל"ט שנה, אבל אם ישן במשך כל הזמן, אי אפשר²⁷
שלפתע יהי' "קאי אדעת' דרבי".²⁸
- ולכן צריך כל אחד לעבוד עבודתו כדבעי, ולמלא את שליחותו בשמחה ובטוב לבב, לעשות לו ית'²⁹
דירה בתחתונים.³⁰

* * *

יא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ויקח קרח גו'.³¹

* * *

(55) בענין זה נזכר גם מארז"ל (ב"ר פס"ז, ח. ועוד) "צדיקים דומין לבוראם", ולכן, כשם שהקב"ה עושה בעצמו מה שמצוה לאחרים לעשות (שמו"ר פ"ל, ט), כך גם צדיקים, שעושים בעצמם מה שתובעים מאחרים.

(50) ברכה לג, ב.

(51) ראה יומא כט, רע"א.

(52) ראה גם הל' ת"ת לארדה"ז פ"ב ה"ב ואילך. וש"נ.

(53) ראה תורת מנחם - רשימת היום ריש ע' שלג. וש"נ.

(54) סה"ש תורת שלום ס"ע 12 ואילך.

1 יב. מסתמא יודעים כבר כולם שהביאור בפירוש רש"י בפרשת השבוע יהי' בקאפיטל י"ח פסוק ח'.
 2 אך לפני"ז יש לחזור ולעורר על המדובר בהתועדויות שלפנ"ז בנוגע למבצע תפילין - שענין זה עדיין
 3 בתקפו עומד, ובפשטות, שכל אחד מישראל צריך להניח תפילין בכל יום, ובזה ניתוסף ענין מיוחד מצד
 4 מצב ההוה, שיש כאלו שהתאחדו נגד בני"מ⁵⁶ (ע"ד שמצינו בנוגע למואב ומדין, ש"מעולם היו שונאים
 5 זה את זה (שנאת מות) .. אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם"⁵⁷), ולכן יש צורך לפעול את
 6 הענין ד"ויראו ממך", ע"י הסגולה דקיום מצות תפילין⁵⁸.

7 [המשך הענין - מענה לשאלות ששאלו בענין זה - נכלל בשיחת יום ב' דחג השבועות סל"ז ואילך⁵⁹].
 8 יג. הביאור בפירוש רש"י⁶⁰ על הפסוק "ואני הנה נתתי לך", "בשמחה, לשון שמחה הוא זה, כמו
 9 הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו⁶¹. משל למלך שנתן שדה לאוהבו, ולא כתב ולא חתם ולא
 10 העלה בערכאין, בא אחד וערער (עליו) על השדה, א"ל המלך, כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך, הריני
 11 כותב וחותם לך ומעלה בערכאין, אף כאן, לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב
 12 ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם, ולכן נסמכה פרשה זו לכאן",
 13 - החילוק בין שיטת רש"י שכאן לא ניתוספה מתנה שלא נאמרה לפני"ז ("נתתי" כבר, בעבר), ורק
 14 "נסמכה פרשה זו לכאן", לדעת הספרי ש"ראשיתם אשר יתנו גו"⁶² קאי על ראשית הגז, זרוע לחיים
 15 וקיבה⁶³ (משא"כ לפירוש רש"י⁶² ש"ראשיתם היא תרומה גדולה", ואילו זרוע לחיים וקיבה הם שכר על
 16 מעשה פינחס⁶⁴: "זרוע תחת יד .. לחיים תחת תפלה .. והקיבה תחת האשה אל קבתה"⁶⁵), ולכן לא רק
 17 "נסמכה", אלא "נאמדה" כאן;

18 ביאור החידוש ד"הנה" - בענין השמחה, שמתבטאת בנתינת ריבוי מתנות לאחר הערעור על הכהונה;
 19 ביאור ג' הענינים ד"כותב וחותם לך ומעלה בערכאין" - "כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם":
 20 "כותב" (שטר), לבטל ערעור גם כשנמצא בריחוק מקום מהשדה - שגם בשעה שהכהנים אינם עוסקים
 21 בעבודה בבית-המקדש, מקבלים כ"ד מתנות כהונה שכו"כ מהם אינם קשורים עם ביהמ"ק דוקא;
 22 "חותם", שלילת חרטת הנותן - "ברית" על הכהונה שלא תינטל מהם (כמו שניטלה מהבכורות); "ומעלה
 23 בערכאין" - ("ברית) מלח עולם", שענין הכהונה ישאר גם לאחר חורבן ביהמ"ק⁶⁶;

הענינים זרוע לחיים וקיבה נקראים "ראשית" (אבל אין זה שייך
 ללימוד ע"ד הפשט).

64 ולהעיר, שבענין זה יש "הברקה" ("א בליץ") בנוגע
 להלכה:

ידועה השקו"ט בנוגע לב' ענינים שהם באופן של סיבה
 ומסובב, אם הם באים זה אחר זה, או שיכולים לבוא בבת אחת
 (ראה ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל לה. וראה גם תורת מנחם
 - התועדויות ח"ח ע' 26), ונפק"מ לגבי שטרו וידו באים כאחד,
 וכיו"ב.

ובנדוד"ד: נתינת זרוע לחיים וקיבה לכהנים היתה בשכר מעשה
 פינחס שעיי"ז גופא נעשה כהן (שהרי "לא נתכנה פינחס עד שהרגו
 לזמרי" (פרש"י פינחס כה, יג)), כך, שהסיבה (ענין הכהונה)
 והמסובב (זרוע לחיים וקיבה) באים בבת אחת.

65 פרש"י פ' שופטים יח, ג.

66 ועד"ז בנוגע לכל הענינים שנותן הקב"ה לבני" - כמשל
 המלך שנותן שדה לאוהבו - שגם כאשר ישנו מערער שטוען
 "הללו כו' והללו כו'" (ראה זח"ב קע, רע"ב. ועוד), ולמה מגיע
 להם וכו', לא מתחשבים בכך, כיון שיש "ברית מלח עולם" בין
 המלך ואוהבו, באופן שלמעלה מטעם ודעת*, ללא חשבונות
 כלל.

56 ראה גם שיחת ח"י סיון ס"ה (תורת מנחם - התועדויות
 חלק נ ע' 100 ואילך). וש"נ.

57 פרש"י ר"פ בלק (כב, ד).

58 ברכות ו, א.

59 ס"ע 63 ואילך.

60 כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שכאשר לומדים פירוש רש"י
 זה אפילו בהשקפה ראשונה, יש ענשר קושיות, ולאחרי העיון -
 יש יותר קושיות!

61 וי"ל, שנוסף על הורא' ש"הנה" הוא לשון שמחה, הרי זה
 גם ביאור וחטור לכך שנתינת מתנות כהונה לאהרן היתה בשמחה
 - דכיון שלא הקפיד על כבודו, אלא אדרבה, "שמח בלבו", נתן
 לו הקב"ה שכרו באופן של "מדה כנגד מדה", שנתינת מתנות
 כהונה היתה בשמחה.

62 שם, יב.

63 ולהעיר, שגם לימוד ע"ד ההלכה מיתור לשון וכיו"ב,
 צריך להיות באופן שתוכן הענין שייך לחיבה שממנה בא הלימוד
 (שהרי התורה ענינה הבנה והשגה, "כי היא חכמתכם ובינתכם"
 (ואתחנן ד, ו)), ובנדוד"ד, מובן הדבר ע"פ מ"ש הרמב"ם במורה
 נבוכים (ח"ג פל"ט) בביאור טעמי המצוות: "לחיים - מראשית
 הגוף בעל החיים, והזרוע - הוא הימין, והוא תחילת מה שיסתעף
 מן הגוף, וקיבה - ראשית בני המעים כולם", והיינו, שכל ג'

(* ע"ד "זאת חוקת התורה" (ר"פ חוקת), שזהו"ע שלמעלה מטו"ד, אבל באופן שנמשך גם בהבנה והשגה, בלימוד התורה בהבנה
 והשגה, ובקיום המצוות במעשה דיבור ומחשבה כו').

- 1 ביאור מספר כ"ד מתנות כהונה, כיון שהערעור של קרח הי' באופן של גניבה (לא מרידה בה' באופן
2 גלוי, כמו גזילה, אלא במסוה של טענה שכלית), ובאופן ששיתף בגניבה את כל השבטים, ולכן ישנו
3 החיוב ד"כפל" על י"ב השבטים (כי החשש דערעור בנוגע לעתיד הוא רק בנוגע לשאר השבטים) - כ"ד
4 מתנות כהונה (כולל גם תרומת מעשר שנותנים הלויים, שחיובה חל על התבואה בהיותה ברשות
5 הישראל);
6 והשייכות לחודש הגאולה, שדוקא ע"י הערעור⁶⁷ של המאסר, ניתוסף בעבודה של הרבצת התורה
7 וחיזוק היהדות באופן של "ברית עולם" (ע"ד שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד) -
8 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁶⁸ בלקו"ש חכ"ג ע' 123 ואילך.

כל שעות המעט-לעת (גם בשעה שישן כו'), ללא מנוחה, ואם
הדברים אמורים בנוגע לעבודת היצה"ר שהיא בבחי' "מלאכה
שאינה צריכה לגופה", הרי עאכ"כ שצ"ל כן בעבודת כאו"א
מישראל, שהיא "מלאכה הצריכה לגופה".
(68) בשילוב המשך הביאור בשיחת ש"פ חוקת.

(67) ועד"ז בנוגע ל"ערעור" של היצה"ר, שמנסה תמיד
להתגבר על האדם, וצריך תמיד ללחום נגדו, כמבואר בתניא
(פכ"ז) בנוגע לעבודת הבינוני - דלכאורה יכול האדם לטעון:
למה עשה ה' ככה, עבודה קשה כזו - שדוקא ע"י ערעור זה
ניתוסף אצלו עילוי גדול יותר.
ולכל לראש - ללמוד מהיצה"ר גופא, שממלא תפקידו במשך

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד
ברוקלין.

מתפללי בית הכנסת בית יוסף
אשר בירושלים עיה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

בנועם קבלתי המכתב בו כותבים אודות חגיגת יום השנה שלהם וכן ההתועדות בהימים
שלאחר זה ובהם בחג השבועות זמן מתן תורתנו. וביחוד נהניתי לקרות בהמכתב אודות השיעורים
הנלמדים הן בתורת הנגלה והן בתורת החסידות.

וחפץ ה' בידם יצליח אשר יהי' ביתם בית תפלה ובית לימוד וכדרז"ל על הכתוב אוהב ה' שערי
ציון מכל משכנות יעקב, ושמא מילתא הוא בית יוסף, יוסף ה' לי בן אחר וביאורו בתורת דא"ח אשר
מאחר עושים בן כאשר מהפך מחשוכא לנהורא והוא ע"י התבוננות הנפש השכלית בגדולת ה' כו' עד
שגם נה"ב מסכימה ע"ז נעשה יתרון האור מן החשך יתרון ממש כשהחשך נהפך לאור כו' שע"ז נמשך
תוספת אור לאין קץ גם למעלה וכמבואר בארוכה כ"ז בד"ה בן פורת יוסף לאדמו"ר הצ"צ (נדפס בס'
אור התורה שפ"ו ע"ב) ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכו"פ ככה שמוסיף אור (שזהו שם
הכללי להארות והמשכות של מעלה) לאין קץ גם למטה בהמצטרך לכל המתעסקים בהנ"ל הם ובני
ביתם הן בגשמיות והן ברוחניות.

בברכת חג הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבע"ל אשר בודאי יחוגו אותו באופן המתאים בבית הכנסת
שלהם ויה"ר שיהי' בהצלחה מופלגה בהנוגע להבפועל.

לקוטי שיחות פרשת קרח כרך יג

(ב) אם מצות השמירה אינה מפני פחד מאויבים ולסטים אלא "לכבודו" של המקדש¹¹, הרי היתה צריכה להיות שמירתו כל היום וכל הלילה¹², והרמב"ם כתב "ושמירה זו מצוותה כל הלילה"¹³, וביום אין מצות שמירה¹⁴. ועוד.

(ג) בכתובים הנ"ל שהביא הרמב"ם, לא נזכר שמצוותה בלילה דוקא, ומשמעותם בפשטות שהשמירה תהיה בכל זמן¹⁵ (וכמו שכתב בספר המצוות שם "אתם תהיו לי לפני תמיד").

(ד) במה שכתב בספר המצוות "ללכת סביבו תמיד"¹⁶ - מהו ענינה של הליכה זו, ומהי שייכותה למצות שמירת המקדש.

ב. ויובן בהקדים ביאור ההתחלה השווה במסכתות תמיד ומדות, "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש", שלכאורה באחת מהן

א. מן הכתובים שבפרשתנו¹ המדברים בשמירת המקדש, למד הרמב"ם בספר המצוות² "שצונו לשמור המקדש וללכת סביבו תמיד לכבודו ולרוממו ולגדלו, והוא אמרו³ לאהרן ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות, רוצה לומר אתם תהיו לי לפני תמיד. וכבר נכפל זה הציווי בלשון אחר, והוא אמרו⁴ ושמרו את משמרת אהל מועד וכו'". והנה בספר היד⁵ מבאר הרמב"ם את המצוות עשה דשמירת המקדש, וזה לשונו: "שמירת המקדש מצות-עשה, ואף-על-פי שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין"⁶. וממשיך בהלכה ב "ושמירה זו מצותה כל הלילה, והשומרים הם הכהנים והלויים שנאמר ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות, כלומר אתם תהיו שומרים לי, והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד, ונאמר⁷ והחוננים קדמה לפני אהל מועד מזרחת משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקודש".

וצריך להבין:

(א) טעם השינוי בספר ההלכות⁸ מבספר המצוות - שבספר היד הוא מביא את הכתובים לבסוף⁹ (בהלכה ב) ולראיה ש"השומרים הם הכהנים והלויים שנאמר כו'", דבפשטות כוונתו לומר שמכתובים אלה אנו למדים הפרט שחיוב שמירה זו מוטל על הכהנים והלויים - מה-שאינ-כן בספר המצוות - שהם מקור ולימוד על עצם חובת השמירה¹⁰.

כ: א) לא משמע כן בפשטות לשונו "השומרים הם הכהנים והלויים שנא' כו'", (ב) הדין שבאמצע (ש"מצותה כל הלילה") לא נלמד מכתובים אלה, (ג) לפי"ז הו"ל לכלול גם מש"כ אה"כ בה"ד "הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ" שגם זה למדין בספרי (ע"פ, ועד"ז בספרי זוטא) מפסוק זה עצמו "אתה ובניך אתך גו'", וכמו שהביא בסהמ"צ שם.

(11) כ"כ בסהמ"צ שם. פיהמ"ש ריש תמיד. ועד"ז הוא בפ"י הראב"ד ריש מס' תמיד "ושומרים את המקדש בשביל כבודו". רא"ש שם. מאירי שם. רע"ב ריש תמיד ומדות.

(12) כדעת המפרש. פ"י הראב"ד. וכ"ה דעת הרא"ש שם, לפי דעת האחרונים. אבל ראה לקמן הערה 51. וראה מנין המצות להרמב"ם שבראש ספר היד, שאף שנכתב בקיצור הכי נמרץ, בכל זה דייק וכתב במ"ע "לשמור בית זה תמיד". ובראב"ד שם (כט, א) הביא חילוקים ברוחות.

(13) וכ"כ בסהמ"צ מל"ת ס"ז. וע"פ תרגום העליר וקאפאח, כן הוא גם בסהמ"צ מ"ע כב שם "ללכת סביבו תמיד) בכל לילה כל הלילה", וכ"כ בסמ"ג עשין קסה. חינוך שם. וכן דעת הרמב"ן (במדבר א, נג). ר"ש רע"ב ותויו"ט ריש מדות. תוס' עירובין כג, א ד"ה שהוא ע' אמה. תוס' יומא י, כ ד"ה רבנן. באר שבע ריש תמיד. מל"מ הל' בית הבחירה רפ"ח.

(14) וכמו שהקשה במנ"ח שם (ומסיים "ואפשר שמצאו באיזו ברייתא וצ"ע"). ובליקוטים שבמשניות לריש מדות בשם "ב"ד", ומסיים ש"הרמב"ם נמי בחיבורו לא כתב אלא דשמירה זו מצותה כל הלילה, ולא מיעט היום מן השמירה אלא שאינה מצוה ביום כמו בלילה". וראה לשונו בסהמ"צ הובא בהערה 13.

(15) ראה עד"ז תפא"י ריש תמיד דבקרא לא נזכר לילה. תורת לו"י בביאור מס' מדות (ע' רפא). ושם: חילוק בין שמירת כהנים ולויים. ובעזרת כהנים למס' מדות מ"א ד"ה "והמפרש ז"ל בתמיד".

(16) וכ"ה בהוצאת העליר (כנ"ל הערה 13). אבל בהוצאת קאפאח "ולבקר תמיד בתדירות".

(1) יח, א ואילך.

(2) מ"ע כב. ועד"ז בחינוך מצוה שפ"ח.

(3) שם, ב.

(4) שם, ד.

(5) רפ"ח מהל' בית הבחירה.

(6) מספרי זוטא - הובא בליקוט - (פרשתנו שם) כנסמן בכסף משנה.

(7) במדבר ג, לח.

(8) שבתראי הוא וכתבו בלה"ק (משא"כ ספהמ"צ שכתבו בערבית).

(9) וראה שם ריש פרק שלפניו: מ"ע לירא מן המקדש שנאמר כו'.

(10) ואין לומר שהרא"י מהכתובים קאי על כל מה שכתב לפניו, גם על עצם שמירת המקדש שבה"א, ולא כתבו בתחלה בה"א, בכדי שיכלול גם הפרט שהשומרים הם הכהנים והלויים,

29 זהו פרט בפלטרין, במקדש גופא. אבל אם שמירת
30 המקדש הוא מטעם שלא יכנס זר²² וטמא וכיוצא
31 בזה²³, או בכדי לשמור הכלים וכו'²⁴, הרי זה פרט
32 בחיובי הכהנים והלויים כו'²⁵.
33 ולפי זה היה אפשר לבאר זה שנשנית המשנה
34 בג' מקומות הכהנים שומרים, הן בראש מסכת
35 תמיד והן בראש מסכת מדות:
36 מסכת מדות ענינה הוא כשמה, מדובר בה
37 "במדות המקדש וצורתו ובנינו וכל עניניו"²⁶, והיינו
38 שאין ענינה לבאר העבודות והמצוות שמקומם
39 בבית המקדש, כי-אם ה(מדות) בית המקדש
40 עצמו²⁷.
41 אמנם במסכת תמיד המדובר בעבודות הנעשות
42 בבית המקדש, ובלשון הרמב"ם²⁸ היאך היו
43 מקריבים התמיד.
44 ובב' המסכתות קאמר "בג' מקומות הכהנים
45 שומרים כו'", כי במצות שמירת המקדש ישנם שני
46 הענינים: ענין בעבודת הכהנים, ענין במקדש
47 עצמו.
48 ד. ועל-פי-זה מובן מה שהרמב"ם לא הביא
49 בהלכות בית הבחירה הפסוקים הנ"ל לראיה על
50 עצם דין שמירת המקדש: לדעת הרמב"ם (בספר
51 הירד) מצות שמירת המקדש היא פרט וענין במקדש
52 עצמו. וכלשונו "אין שמירתו אלא כבוד לו, אינו
53 דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין
54 עליו שומרין", וכדמוכח גם מזה שהביא כל דיני
55 שמירת המקדש בהלכות בית הבחירה שבהן מדובר
56 על דבר קדושת ומצות בית הבחירה עצמו, ולא על
57 דבר העבודות הנעשות בו²⁹ -

1 מיותרת היא (ובפרט שמס' מדות באה תיכף לאחר
2 מס' תמיד).
3 וב"המפרש" למס' תמיד מבאר "משום דבעי
4 לאורי במעשה דתמיד עבודת הכהנים, נקט תחילה
5 שמירתן ומקום שכיבתן עד שהוא מסדר כל הסדר
6 כו"¹⁷.
7 אבל כיון דסוף סוף באה כבר משנה זו, קשה
8 למה הוצרך לשנותה עוד הפעם בריש מסכת
9 מדות¹⁸ (שבאה בהמשך למה שנאמר ב)מסכת
10 תמיד "בג' מקומות כו'"), והוה-ליה להתחיל
11 "בכ"א מקומות הלויים שומרים בבית המקדש"¹⁹,
12 אף דיש לומר דכיון דצריך לאשמעין שמירת
13 לויים, מביא דין שמירה בשלימותו.
14 ג. והביאור בזה יש לומר:
15 מצות שמירת המקדש יש לבארה בב' אופנים:
16 א) שהיא פרט בעניני בית המקדש, ב) שהיא פרט
17 בעבודת²⁰ הכהנים והלויים, שעליהם לשמור את
18 המקדש.
19 בסגנון אחר: מצות שמירת המקדש, הוי דבר
20 הנוגע למקדש עצמו, חובת "חפצא", המקדש צ"ל
21 נשמר (אלא שחיוב שמירה זו הוטל על הכהנים
22 והלויים), או שמלכתחילה היא חובת "גברא",
23 ממצוות (ועבודות) הכהנים והלויים, (אלא שהחיוב
24 הוא לשמור את המקדש)²¹.
25 והנה לכאורה יש לומר שתלוי בטעמי מצות
26 השמירה, אם מצות שמירת המקדש הוא מטעם
27 "כבוד", וכלשון הרמב"ם "אינו דומה פלטרין שיש
28 עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", הרי
17 ראה גם פי' הראב"ד שם כו, סע"ב.
18 ראה תפא"י שם.
19 וכן הקשה בתורת לוי"ץ (ע' ער). ובב"ש שם על הגמרא
"מיהו מתניתין" (הובא בהגהות מהר"ב רנשבורג) כתב דגם
במשנה במס' תמיד צ"ל "והלויים בכ"א מקומות" (ועפ"ז תוגדל
הקושיא דכבר נשנית בחמיד - כיון דגם שמירת לויים נשנית שם).
אבל ראה שטמ"ק שם. בהגהות חק נתן שם.
20 ראה שקן"ט אם מצות שמירה חשוב עבודה או לא, באבני
נזר יו"ד סתמ"ט. בארוכה בס' משכנות לאביר יעקב (להרהמ"מ
גלבשטיין) ח"א. ובצפ"נ (להרגצובי) בכ"מ - ראה צפ"נ עה"ת
ר"פ נשא (ד, לו. מה) ובהמובא בהערות שם. אמבואה דספרי
לספרי זוטא ריש פרשתנו סק"ו.
21 אבל אין מוכרח שיהי' תלוי אם שמירתה עבודה אי לאו.
וראה בסהמ"ץ ממצוה כב ואילך, שבכ"מ מתחיל "שצוה
הכהנים". ובכמה "שצונו" (וכן הוא במ"ע ל"ט ואילך). אף
שרובם ככולם עבודות הן (וראה חמד"י במ"ע כט). וראה לק"ש
ח"א ע' 124 ובהערות 54 55.

(22) ראה פרש"י במדבר ג, ו. פרשתנו שם, א. ביאורי הגר"א ריש תמיד.

(23) ראה מו"נ ח"ג פמ"ה. אך שם צירף ב' הטעמים יחד: "ומכלל הדברים המביאים להגדיל המקדש כו' עד שיגיע לנו יראה שלא יבוא אליו לא שכור ולא טמא כו'", ועד"ז הוא באבנ"ז שם אות ה. אבל שם שלא לטמא את המקדש.

(24) ראה אבנ"ז שם אות ד. אך גם שם צירפו לכבוד המקדש. עזרת כהנים שם ד"ה בלשכת הפרוכת (הב'). וראה בהמפרש שם "דאי לא נפקא לן מקרא הו"א דלא צריכי שומרים דאין עניות במקום עשירות, ואי גנבי כלי המקדש יקנו אחרים".

(25) ראה פרש"י נסמן בהערה 22. ובפרשתנו פסוק ד.

(26) הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות, והובא בתיוו"ט בפתיחה למס' מדות.

(27) ראה תורת לוי יצחק שם ס"ע ערב.

(28) בהקדמתו לפיה"מ.

(29) שהוא בהל' כלי המקדש והעובדים בו" (ראה שם פ"ג ופ"ד), ובהל' תמידין ומוספין וכו'.

20 אפילו רק אחד) הוי פלטרין שיש עליו שומרין,
21 שבזה הוא "כבוד המקדש"³⁴ (ומה שבג' מקומות
22 הכהנים שומרים ובכ"א מקומות הלויים, הוא חובת
23 גברא, שהוטל על הכהנים והלויים³⁵ לשמור בכ"ד
24 מקומות)³⁶, ואם-כן מה טעם נאמרה המשנה בכ"א
25 מקומות הלויים שומרים במסכת מדות (המקדש)³⁷
26 - מאחר שמצד המקדש דיה השמירה של שומרים
27 אחדים שיהיה נקרא "פלטרין שיש עליו שומרין"?

28 (ב) לאידך צריך להבין השייכות של כל ענין
29 השמירה למסכת תמיד: ענינה בעיקר הוא לבאר
30 עבודות התמיד, וכשם המסכת "תמיד", וכמו שכתב
31 הרמב"ם³⁸ ש"מסכת תמיד... אין בה דיבור לא על
32 דבר חכמה ולא על דבר איסור והיתר אלא סיפור
33 שהוא אומר היאך היו מקריבין התמיד כדי לעשות
34 כן תמיד". ומדוע הובאו בה סדרי השמירה של
35 הכהנים ועבודת הכהנים וכו' הרי זה שייך
36 למסכתות הדנות בעבודות הכהנים וכו' כגון יומא,
37 זבחים מנחות וכו' ולא למסכת תמיד הדנה בעיקר
38 בסדר "עבודת התמיד"³⁹.

(34) וכדמוכח מזה שלא הביא הא דשומרים בכ"ד מקומות
בסהמ"צ שם, כ"א "שצונו לשמור המקדש". וראה בהנסמן
בהערה 30 בביאור קושיית הגמרא תמיד "מנה"מ". ולהעיר גם
מהמפרש ריש תמיד "דאי לא נפקא לן מקרא.. הו"א בחד שומר
סגיי". וראה בהערה הבאה ובהערה 36.

(35) ראה ביאורי הגר"א שם.
(36) ובכלל צ"ע לדעת הרמב"ם אם כל הכ"ד שומרים הם
מה"ת, ראה בהערה 34.

ולהעיר מלשונו בהל' ביהב"ח ה"ד שכ' "מצות שמירתו
שיהיו הכהנים כו' וכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה תמיד בכ"ד
מקום. הכהנים בג' מקומות כו'" שלא משמע שכולם בכלל מצות
השמירה מה"ת (אף שבספרי זוטא כאן (פסוק ג) איתא "ושמרו
משמרתן מלמד שהכהנים והלויים שומרים בכ"ד מקומות"). וראה
מל"מ שם "מן הכתוב נראה דבחד לוי שומר סגיי אפטר דרוד
תיקן כו'". וראה פיהמ"ש להרמב"ם תמיד שם "רמז לכהנים
שיהיו שומרים בג' מקומות כו'". ועד"ז הוא ברע"ב ריש תמיד
ומדות. אבל ראה מל"מ ה"ה שם "דהא מקרא ילפינן דכהנים
ישמרו בג' כו'".

אבל ראה מנ"ח שם דכ' דכל הכ"ד מקומות הוי מדאורייתא.
וכ' "וכן נראה מהר"ם ומהרמ"ח". וכ"מ כרמב"ם ממש"כ בתחלת
הל' ביהב"ח: יש בכללן שש מצוות. לשמרו טיב. ולשונו הנ"ל
- י"ל.

(37) אבל ראה בהערה 19. וראה בראב"ד שבהערה 17.
(38) בהקדמתו לפי' המשניות. אבל ראה מאירי בהקדמתו
למס' תמיד.

(39) וכמו שמסיים בפ"ז סוף מ"ג "זהו סדר התמיד לעבודת
בית אלקינו כו'". אף שמבואר בה גם שאר עבודת היום, החל
מתרומת הדשן וסידור המערכות שקורם התמיד (ספ"א ופ"ב),
ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה וכו' (בפ"ג ואילך). ואולי
י"ל (בדוחק) ד"סדר התמיד" הוא לשון נופל על לשון, וכוונתו -
סדר התמידי (ונעשה) בכל יום.

1 ולכן לא הביא כתובים אלו לראיה על עצם דין
2 שמירה, כי בכתובים אלו מבואר רק א) החיוב
3 "גברא", של הכהנים והלויים, לשמור (את הבית)³⁰.
4 (ב) ועיקר: הכתובים דפרשת קרח באים בהמשך
5 לטענת בני ישראל "כל הקרב הקרב אל משכן ה'
6 ימות גו"³¹ אשר לכן ציוה הקב"ה "אתה ובניך
7 ובית אביך תשאו את עון המקדש.. ואתה ובניך
8 אתך לפני אהל העדות" שהכהנים והלויים יהיו
9 שומרים שלא יכנסו בני ישראל למשכן³².

10 ואין מזה הוכחה גמורה על עיקר הענין
11 שבשמירת המקדש³³, שלדעת הרמב"ם הוא (רק)
12 בשביל כבוד המקדש כנ"ל, חלק ופרט בבית
13 המקדש עצמו.

14 ה. אמנם (נוסף על זה שעדיין לא תורצו
15 הקושיות האחרות שברמב"ם הנזכרות בסעיף א,
16 הנה גם ביאור זה עצמו) צריך להבין:

17 (א) אם שמירת המקדש היא מטעם "כבוד",
18 ש"אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין
19 כו'", הרי גם כשישנם רק שומרים אחדים (או

(30) ולפ"ז י"ל דצורך ג' הכתובים הוא*: מפסוק "אתה ובניך
אתך גו" למדין שהכהנים היו צריכים לשמור, ומהכ' "ושמרו את
משמרת אהל מועד" - שמירת הלויים. ומהכ' "והחונים גו" למדיים
שהכהנים והלויים הם לא ביחד, ורמז לשמירת כהנים בג' מקומות,
כדאי' בגמרא (כו, א) שומרים משמרת למשמרת או בתחלת
הסוגי' שם "אהרן ובניו גו'". ועיין ברע"ב ריש מס' תמיד ומדות
שלא הביא כתובים על עצם דין שמירת המקדש כ"א רמז לג'
מקומות מכתוב הנ"ל.

וראה פי' הראב"ד ורבינו גרשום שם, דקושיית הגמרא
מנה"מ (שע"ז הביא הגמרא הכ' "והחונים") הוא "שהכהנים היו
שומרים".

(31) יז, כח. פרש"י שם.
(32) והטעם דלא ס"ל שזהו טעם שמירתו "שלא יכנסו כו'",
י"ל לפי שבבמה"ק השערים סגורים, ראה בביאורי הגר"א. וראה
עוד טעמים - עזרת כהנים שם ד"ה "ובדברי רש"י ז"ל כו'", עולת
תמיד ד"ה "והנה מקרא" (וראה מנחת תמיד שם סק"י. ושם
מתרצים גם קושיא הב' והג' שבס"א). וראה בפ' המשניות
להרמב"ם תמיד שם, שמשמע שגם במשכן ה' שומרים מטעם
כבוד.

(33) ומה שבסהמ"צ שם הביא פסוקים אלו על עצם מצות
שמירת המקדש, כי בסהמ"צ (וכן במגין המצות שבראש ספר
היד) דרכו להביא המקור והראי' מהכתוב על כלל המצוה, וע"ז
שפיר יש ראי' כי הרי סו"ס בפסוקים אלו כתוב החיוב לשמור
את המקדש (אף שבכתובים לא משמע שזהו מצד כבוד כבפנים).
וע"ד מה שתי' בהגהות חק נתן למס' תמיד בתחלתו, ד"ה
"המפרש", על סתירת דברי המפרש ממש"כ על המשנה למש"כ
בגמרא (משא"כ בספר היד מביא הראיות מהכ' בעיקר בכדי לבאר
תוכן המצוה).

(* וראה עולת תמיד (לבעל "ערוגת הבושם") בפ' הגמרא שומרים
משמרת למשמרת.

והנה ענין שמירה זו שלא יסיחו דעתם ממנו
הוא ענין בבית עצמו, ולכן נשנית השמירה במסכת
מדות. והיינו שאין זו עבודה שמקומה בבית
המקדש, אלא חשיבות במקדש עצמו, וכדיוק לשון
הרמב"ם "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין
לפלטרין שאין עליו שומרין", אין זה דבר בפני
עצמו שמקום עשייתו - בג' מקומות כו' בבית
המקדש, כ"אם זוהי עשייה ב(חשיבות) בית המקדש
- בשמירה על הפלטרין משני הפלטרין, ואינו
דומה ל"פלטרין שאין עליו שומרין".

וועל-דרך-זה - על-פי מאמר רבותינו ז"ל שכל
מי שלא נבנה בית המקדש בימיו הרי זה כאילו
נחרב בימיו⁴⁵, לפי השיטה דחורבן בית המקדש
הוא ענין נמשך⁴⁶ - יש לומר ב"תועלת" דמסכת
מדות "שהוא זוכר מדת המקדש.. כי כשיבנה
במהרה בימינו, יש לשמור ולעשות התבנית ההוא
והתבניות והצורות והערך מפני שהוא ברוח
הקודש, כמו שאמר הכל בכתב מיד ה' עלי
השכיל"⁴⁷, הנה על-ידי ידיעה זו דשמירת המקדש
ודמדותיו, ואין מסיחין דעתן ממנו - הרי זה גם
עתה חורבן בית המקדש בדרגתו דפלטרין שיש
עליו שומרין כו'.

ז. על-פי-זה יובן זה שכתב הרמב"ם "ושמירה
זו מצותה כל הלילה", וזה שנשנית במסכת תמיד:
ביום היו הכהנים עובדים עבודתם בבית
המקדש שהתחלתה היא עבודת התמיד בבוקר
משעה שהאיר פני המזרח⁴⁷, ובהקרבת הקרבנות
היתה צריכה להיות כוונה, "ולשם ששה דברים
הזבח נזבח כו"⁴⁸, ופשיטא כשהכהנים בעבודתם
הרי זה היפך היסח הדעת מהמקדש⁴⁹.

בתורי יומא ח, א ד"ה תפלין. ובתוס' שבת מט, א ד"ה שלא ישן.
וראה שו"ע אדה"ז שם, ושאג"א סל"ט מ' פ' היסח הדעת.
ובאנציק' ערך הנחת תפלין.

(45) בירוש' יומא פ"א ה"א: כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין
עליו כאילו הוא החריבו.

(46) צפענ"ח מילואים טו, א. מובא במפענח צפונות ספ"ה.
(47) תמיד פ"ג מ"ב. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ב.
וראה פס"ד להצ"צ ח"י על הרמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ה (שמא)
ג, ג.

(48) זבחים מו, ב. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ד ה"י
ואילך.

(49) ואף שבה"ששה דברים" לא מצינו שיהא צריך מחשבה
וכוונה שהוא מקריב במקדש כו' הרי:

א) מזה שכשחשב באחת מד' עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה
וזריקה) מחשבת חוץ למקומו (לזרוק דמו או להקטירו כו' חוץ
לעזרה) הזבח פסול (זבחים כו, ב. כט, ב. רמב"ם פ"ג מהל'

ג) גם צריך עוד ביאור בעצם הפירוש ששמירת
המקדש היא פרט במצות בית המקדש עצמו (אשר
משום זה נשנית היא בריש מסכת מדות) - הרי גם
לפי הביאור שהוא משום כבוד המקדש, הרי זה רק
שהשמירה היא בשביל כבוד המקדש כו' ולמה
נשנית במסכת מדות שענינה מדות ובנין בית
המקדש עצמו (ולא עבודות הנעשות בו), מאחר
שסוף סוף זהו חיוב ומצות הכהנים והלויים.

ו. ויובן בהקדים מה שיש מתרצים⁴⁰ הקושיא
הנ"ל (בסעיף א), אם שמירה היא מטעם "כבוד"
למה לא היו שומרים המקדש גם ביום - כי ביום
אין צריך שמירה מחמת כבוד, כי על-ידי הליכת
הכהנים אנה ואנה, כולו אומר כבוד. אבל בלילה
שאין בו עבודה, צריך להראות כבוד וגדולה לבית
המקדש על-ידי השמירה וכו'.

וצריך ביאור:

מהו ענינו של כבוד זה שעל-ידי הליכת הכהנים
בעבודתם, ומהו הצד השווה שבין הכבוד בשמירת
המקדש והנעשה על-ידי הליכת הכהנים וכו'?

ולכן נראה לי דשמירה זו מפני הכבוד ענינה
שלא יסיחו דעתם מהמקדש, וכמו שכתב הרא"ש⁴¹
"כבוד המקדש שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום
ולא בלילה".

ואין פירוש היסח הדעת זה כהיסח הדעת
דקדשים מחמת חשש טומאה⁴² וכיוצא בזה, כ"אם
שלילת היסח הדעת זה - מורה על רוממות וגדלות
הבית, תמיד ישנם אנשים סביבו, אינם מסיחים
דעתם ממנו לעולם.

(ועל-דרך הענין בתפלין וציץ ש"כל זמן שהן
עליו לא יסיח דעתו מהם אפילו רגע אחד"⁴³, מצד
קדושתן⁴⁴).

(40) תפא"י ריש תמיד. ועד"ז כ' באורות המצוות מצוה שפ"ח
(הובא במשכנות לאביר יעקב שם סי' יו"ד (ה, סע"א ואילך)).
ועוד.

(41) ריש מס' תמיד.

(42) כמו שפי' בעזרת כהנים פ"א מ"א ד"ה "שומרים ז"ל
המפרש" וד"ה "בעשרים י"מ מקום (הא)". וראה אבנ"ז שבהערה
23. ולהעיר מהמ"ד (פסחים לד, א. פרש"י שם ד"ה פסול הגוף)
דהיסח הדעת בקדשים הוא פסול הגוף (פסול לעצמו ולא פסול
מצד חשש טומאה). ולהעיר שגם היסח הדעת בתרומה וקדשים
הוא מצד הכ' "משמורת - עבד להו שימור" (פרש"י שם ד"ה
בהיסח הדעת. רמב"ן וריטב"א חולין ב, ב ד"ה ואם שחט. וראה
אנציקלופדיה תלמודית בערכו).

(43) רמב"ם הל' תפלין פ"ד ה"ד. וראה טושו"ע (ואדה"ז)
או"ח ר"ס כה, והוא ממנחות לו, ב. וש"נ.

(44) ראה רמב"ם שם. ולא מטעם שמא יפח כו' - וכת' השני

על-ידי עבודת הכהנים מתקיים תוכן הענין
דשמירת המקדש ואין צורך בשמירה⁵⁵.

ח. על-פי-זה יש לבאר מה שבמסכת תמיד
הובאו רק ג' המקומות שהכהנים שומרים, ואילו
במסכת מדות הובא גם שהלויים היו שומרים בכ"א
מקומות.

במסכת תמיד לא בא לבאר מצות שמירת
המקדש מצד ענינו הוא, כ"אם להדגיש אחת
מפעולות עבודת התמיד השווה (ובאה בהמשך)
לשמירת בית המקדש - שלילת היסח הדעת
מהמקדש (ובהיסח הדעת הרי ישנם כמה שיעורין
ומדרגות⁵⁶), הנה בזה נוגע בעיקר ענין שמירת
הכהנים ש"מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים
מבפנים⁵⁷, וכשהתחילה עבודת התמיד בבית
המקדש, נשלל היסח הדעת זה, ובמילא אין צורך
בשמירת הכהנים מבפנים⁵⁸, ועל כן אין מקום
להביא גם הכ"א מקומות שהלויים היו שומרים,
שהם היו שומרים מבחוץ⁵⁵, ואין זה דומה כלל⁵⁹
להיסח הדעת הנשלל על-ידי עבודת התמיד⁶⁰ (אלא
שבכלל מאתים מנה, שעבודת התמיד פטרה לא רק
את שמירת הכהנים, אלא גם את שמירת הלויים).

אבל בלילה שאין עבודה בבית המקדש⁵⁰,
נצטוו בשמירת המקדש "שלא יסיחו דעתם
ממנו"⁵¹.

וזוהי השייכות דמצות שמירת המקדש למסכת
תמיד, שמהאי טעמא נשנית בתחלתה, כי תוכן
שמירה זו נעשה על ידי עבודת התמיד⁵²
(והקרבנות בכלל).

ולכאורה על-פי-זה נפקא-מינה להלכה, שזה
שהיו שומרים את המקדש בלילה, אין פירושו כל
הלילה כולו, אלא - עד התחלת עבודת התמיד⁵³,
על-כל-פנים הזמן שלעולם אין מאחרין יותר⁵⁴, שאז

פסוק"מ) הנה אף שמחשבה הפוסלת - היא מחשבה בפועל,
עכ"פ ללמוד מזה שבהקדמה בסתם נכלל אשר הוא מקריב
קדשים על המזבח בעזרה.

(ב) מהששה דברים דצריך שתהא מחשבתו, הוא שהזבח הוא
להשם ברוך הוא, ולשם נח"ל להקב"ה שאמר ונעשה רצונו כו',
הרי עד"ז גם השמירה לכבוד המקדש שאין מסיחין דעתן ממנו,
אי"ז מ"פלטריק" סתם, כ"א פלטריק של ממה"מ הקב"ה השוכן
בו כו'. וע"ד מצות מורא מקדש ש"לא מן המקדש אתה ירא אלא
ממי ששכן שכינתו במקום הזה" (ספ"המ"צ מ"ע כא. וראה רפ"ז
מהל' ביהב"ח) - ראה ביאור הרי"ף פערלא (לספ"המ"צ להרס"ג)
עשה יג, דשמירת המקדש משום כבודו כו' הוא אותו הענין
דמורא מקדש (ולדעת הרס"ג נכלל במצות מורא מקדש).

נוסף לכ"ז הרי תכלית בנין ביהמ"ק הוא "לעבודה בו יהי'
ההקדמה והבערת האש תמיד כו' ההליכה לרגל כו'" (ספ"המ"צ
מ"ע כ. ריש הל' ביהב"ח) וא"כ לדעת הרמב"ם כאשר מקריבים
קרבנות לשמה, הרי מחשבתו היא בתכלית ובענין שהוא חלק
מביהמ"ק עצמו (וראה לקו"ש ח"א שם).

(50) אף שהקטר חלבים ואיברים כשרים כל הלילה (משנה
מגילה כ, ב. רמב"ם שם ה"ב) - הרי ענינו שמעלה אותם על
המזבח, ותו נקטרים מאליהם כל הלילה, הרי זה רק כשלא
הספיקו להקטיר ביום (פסחים נט, ב ורש"י ד"ה כשנתותרו).
וברמב"ם שם ה"ג "אעפ"י שמוחר. אין מאחרין אותן לדעת אלא
משתדלין להקטיר הכל ביום". וראה אבנ"ז א"ח סי' כג. לקו"ש
ח"ג ע' 949.

(51) ועפ"ז י"ל (בדוחק) שגם הרא"ש ס"ל - דשמירתו ה' רק
בלילה, ומש"כ "שלא יסיחו דעתם ממנו לא ביום ולא בלילה"
כוונתו לומר טעם חיוב השמירה בכלל, וביום א"צ שמירה שלא
להסיח דעת - כיון שישנה עבודת היום כו' כבפנים.

(52) להעיר מפי' הראב"ד (נסמן בהערה 17) דהכא במתני'
איצטריך לאשמעינן אלא.. האין נהגו בו בלילה לעשות עד זמן
הקרבן התמיד. וראה הערה הבאה.

(53) ויל"ע אם (להרמב"ם) זהו עד התחלת הקרבנות התמיד
ומש או די עד שיבוא הממונה או עד שתותחל תרומת הדרן.
שזמן בוא הממונה ה' "קודם שיעלה השחר סמוך לו" (רמב"ם
פ"ח מהל' ביהב"ח ה"א. רפ"ז מהל' תמידין). וזמן תרומת הדרן
"משעלה עמוד השחר" (רמב"ם שם פ"ב ה"א. וראה לח"מ
שם). ולהעיר שהנ"ל "קודם שיעלה עמוד השחר כו' יבוא
הממונה וכו' והיו בודקין והולכין את כל העזרה כו'" הביא
הרמב"ם בסוף הפרק בהל' ביהב"ח כהמשך וטיוח לכל פרטי דיני
השמירה. ולהעיר שלשון הרמב"ם היא "ושמירה זו מצותה כל
הלילה".

(54) ראה לעיל הערה 47, 53.

(55) שזמנה קבוע "קודם שתעלה החמה כו'" (ראה לעיל
הערה 47). ואף ש"פעם אחת דחקה השעה כו' הקריבו תמיד של
שחר בארבע שעות ביום" (רמב"ם שבהערה 47) - הרי ודאי
ש"דחקה השעה" הביאה שיחקרו לדעת הסיבה כו' היפך היסח
הדעת. ועוד שגם אז קדמה להקדמה ששילשלו קופות של זהב
(ירוש' ברכות רפ"ד - שהובא בפיה"מ עדיות רפ"ז) - שג"ז היפך
היסח הדעת (אלא שאינו בביהמ"ק).

(56) ראה שאג"א שנסמן בהערה 44. ובאנציק' שם.

(57) רמב"ם ביהב"ח שם ה"ד מספרי פרשתנו.

(58) ולא מיבעי לפי' הראב"ד (תמיד כה, ב. ל, א) שזה
שהכהנים מבפנים הוא במקום קדוש בעזרה (- וכן פי' בורע
אברהם (בספרי) בדעת הרמב"ם הובא במנ"ח שם), משא"כ
לויים. אלא גם אם נפרש (כהמפרש בריש תמיד. ועוד. מנ"ח שם)
שגם הכהנים לא היו שומרים בפנים העזרה ממש, הרי היו עכ"פ
ב"גגין ועליות וכו'" (וכיו"ב) ולפנים מן הלויים. ראה עזרת כהנים
שם ד"ה בלשכת הפרוכת (ה"ב) וד"ה לאחורי בית הפרוכת בסוף
משנה א. משכנות לאביר יעקב שם בכ"מ (נסמן במפתח ענינים
שם). אמבואה דספרי שם קטע המתחיל "וראיתי עוד".

(59) להעיר מפי' הראב"ד שם (כח, א): דנקיט תרי לישנא בלי'
חני' ובל' שמירה, א"כ חילוק הוא בין חני' לשמירה ולאחרן ולבניו
לשון שמירה.

(60) ובמכש"כ שאפילו שמירת הכהנים אינה דומה לשלילת
היסח הדעת שע"י עבודת התמיד, שהשלילה מהיסח הדעת היא
ע"י עבודה בפנים ממש וכוונה ממש (ראה לעיל הערה 49).
משא"כ בשמירת הכהנים הרי שלילת היסח הדעת הוא (לאו
דוקא) ע"י מחשבה וכוונה בפועל כ"א עצם הדבר שעומדים סביב
המקדש הר"ז מורה ש(עם ישראל) אינן מסיחין דעתם ממנו
(כדלקמן בפנים סו"ס ט).

21 - הרי זה היפך היסח הדעת ביתר שאת - תוכן
22 מצות שמירת המקדש.
23 ועל-פי-זה יש לבאר מה דאיתא במשנה⁶³
24 ד"בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות והרובין
25 שומרים שם"⁶⁴, ובגמרא איתא⁶⁵ דקרא להם רובין
26 "דלא מטו למיעבד עבודה", ופירשו המפרשים⁶⁶
27 דהיינו פחותים מ"ג. ומקשים⁶⁷ על זה, היאך
28 הניחו מצוה זו לקטנים שאינן בני מיעבד מצוה⁶⁸.
29 ועל-פי הנ"ל שזהו מצד היסח הדעת, לכאורה קשה
30 ביותר - היאך הניחו אותה לקטנים שאין בהם
31 דעת⁶⁹.
32 אולם, מכיון ש"איש הר הבית" היה מחזור על
33 כל משמר כו'⁷⁰ כנ"ל, הרי זה כגדול עומד על גביו,
34 שאז בכמה וכמה דברים שצריך מחשבה, מהני גם
35 מעשה קטן בצירוף המחשבה של הגדול העומד על
36 גביו⁷¹. ובפרט בנידון-דידן שאין צריך כוונה
37 ומחשבה בפועל⁷², כ"אם שעצם המציאות
38 שעומדים סביב המקדש הוי כבוד המקדש, שמורה
39 כי אין מסיחין דעתם ממנו, ומספיק גם באופן
40 שאינו עומד על גביו כל הזמן, אלא שהולך סביב
41 המקדש ומחזור על כל משמר ומשמר⁷³.

(משיחות יו"ד שבט, ט"ו שבט וש"פ משפטים תשל"ב)

1 אמנם במסכת מדות שמבאר בה שמירת המקדש
2 בענינה דחשיבות בית המקדש עצמו, שעל-ידי-זה
3 נעשה "פלטרין שיש עליו שומרין", מבאר הן ג'
4 המקומות שהכהנים שומרים, והן שמירת הלויים
5 בכ"א מקומות. כי אף שגם על-ידי שומרין מועטין
6 נעשה "פלטרין שיש עליו שומרין", הרי בהוספת
7 מספר השומרין מצד חיובא דגברא, מאיזה טעם
8 שיהיה - מיתוסף גם כן בשמירתו מצד המקדש,
9 שכולם פועלים בכבוד וגדולת המקדש, כולם חלק
10 בזה שנעשה "פלטרין שיש עליו שומרין"⁶¹.
11 ט. על-פי הנ"ל (שגדר שמירה זו מפני הכבוד
12 הוא - שיש שומרים סביבו ואינן מסיחין דעתן
13 ממנו), יש לבאר מה שכתב הרמב"ם "ללכת סביבו
14 תמיד" בשייכות למצות שמירת המקדש:
15 תנא "איש הר הבית הי' מחזור על כל משמר
16 ומשמר.. וכל משמר שאינו עומד.. ניכר שהוא
17 ישן... חובטו במקל כו'"⁶² - מכיון שענין השמירה
18 מפני הכבוד הוא מה שאין מסיחין דעתן ממנו, הרי
19 "איש הר הבית" בשעה שהי' הולך סביבו (ממשמר
20 למשמר) להבטיח שהמשמר לא (יישן ו)יסיח דעתו
ור"ס תרנב).

61 וע"ד ברוב עם הדרת מלך. ולהעיר שמצינו בלולב שאף
"מדאגב" נפק ביי" (סוכה מב, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ט)
הי' מנהגן של אנשי ירושלים יוצא מביתו לולבו בידו, נכנס
לביהכנ"ס לולבו בידו, מתפלל לולבו בידו כו' (שם מא, ב
(מתוספתא סוכה פ"ב). רמב"ם שם הכ"ד) ומסיק "כמה היו זריזין
במצות" ובפרש"י שם ד"ה הכא "ולקחתה מצוה היא" (ועד"ז)
הוא בטושו"ע (ואדה"ז) או"ח רסצ"ו "שהאחיזה בידו מצוה".
ור"ס תרנב).

62 מדות פ"א מ"ב. רמב"ם הל' ביהב"ח שם ה"י.

63 ריש תמיד.

64 משא"כ בבית המוקד לא היו הרובין שומרין שם -
כפשוט המשנה וכ"כ ברמב"ם שם ה"ה. רע"ב במשנה תמיד.
ועוד. ולא כמו שמשמע מדברי המפרש, ראה באר שבע במשנה
ד"ה והרובין. מל"מ שם ה"ו.

65 כז, רע"א.

66 המפרש שם. פי' הראב"ד שם (נדפס בגמרא כח, סע"ב).
פי' הרא"ש שם. וראה רע"ב במשנה תמיד שם בפי' הא'. וכן פי'
בכס"מ (שם ה"ה) ברמב"ם. אבל ראה משל"מ שם. ובפיהמ"ש
להרמב"ם ריש תמיד.

67 באר שבע בגמרא שם. מל"מ ביהב"ח שם.

68 ראה מה שתירץ במנ"ח שם דעיקר המצוה הוא על הב"ד
עיי"ש. ועד"ז הוא בביאור הרי"ף ח"א מ"ע יג (קיד, ב). וראה
אבנ"ז שם אות יא. ובמשכנות שם ח"א סי' קלג ואילך.

69 וע"ד שהקשה באבנ"ז שם "דקטן לאו בר שימור הוא
כמבואר בפסוקים בענין שימור של מצה בליל ראשון". וראה
משכנות לאביר יעקב שם סקל"ד. ובסי' קנט.

70 ראה רע"ב מדות פ"א מ"ב שהי' ממנה על כל השומרים.
ובפשוטות הי' מחזור גם על משמרות הכהנים. וראה מל"מ שם
ה"ו. ושם: דמסתמת דברי רבינו (שם ה"י) נראה דהממונה הי'
מחזור אף על משמרות הכהנים. אבל ראה רמב"ם פ"ז מהל' כלי
המקדש ה"ד. וראה עזרת כהנים מ"ב ד"ה "איש הר הבית (הב)".
71 ראה גטין כב, סע"ב ואילך. תוס' שם ד"ה והא לאו. שו"ע
אדה"ז סי' יא ס"ד ובקו"א שם סק"ב. וראה בהערה הבאה.
72 וע"ד סברת ה"יש חולקים" שבשו"ע אדה"ז הל' פסח סי'
תס ס"א. וראה צפע"נ הל' חו"מ פ"ה ה"ט. הובא ב"כללי
התוהמ"צ" ע' רסט. ולכן גם אינו דומה למחשבה בשחיתת
קדשים שלא מהני גם גדול עומד ע"ג "שהקדשים צריכין
מחשבה" ממש (ראה תוס' שבהערה הקודמת. רמב"ם הל'
פסוהמ"ק פ"א ה"ו).
73 ובפרט לדעת הרמב"ם (ביהב"ח שם ה"ך) "שכ"ד עתה
שומרין אותו בכל לילה", הרי י"ל שבכל זמן גדולים עומדים ע"ג.
נוסף לזה אם נאמר שלדעת הרמב"ם אין צריך ג' מקומות מה"ת
(ראה לעיל הערה 36), הרי בדרבנן ודאי ש"ל שמהני גדול עומד
ע"ג.

בראשית מז, א – ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולא שפחה מצרית ושמה הגר

צח

רמז בהגמ' (קידושין כא, ב) "עבד עברי כהן" – אברהם (מעבר הנהר) והוא כהן, "מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית" – ע"ד הגר, דיוק דאברהם ויעקב נשאו שפחות משא"כ יצחק

איבעיא להו עבד עברי כהן מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית, חידוש הוא לא שנא כהנים ולא שנא ישראל, או דילמא שאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות. רב אמר מותר ושמואל אמר אסור.

קידושין דף כא, ב

הנה היתר וקולא הוא מצד החסדים, ולכן לא שנא כהנא שהוא מצד החסד.¹
וכמו"כ מצינו באברהם² שהי' עבד ה'.
והוא עבד עברי, כי כתיב עליו³ ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר.
והוא כהן, כי ניטלה הכהונה משם⁴ וניתנה לאברהם.
ונשא שפחה, דהיינו הגר.

גם כתיב אח"כ⁵ ואולך אותו בכל ארץ כנען, ארץ הוא נוקבא, וארץ כנען הוא כמו שפחה כנענית, ועיין במד"ר פרשת בחקתי⁷ בפסוק וזכרתי כו' והארץ אזכור, משל

(1) ראה בפנים בתורת לוי יצחק, דמצד בחי' חסד דז"א שיטת רב הוא מותר, ומצד בחי' אהבה רבה בחי' בינה מקור הגבורות, שיטת שמואל הוא אסור ע"ש.

(2) אברהם בחי' חסד: כמ"ש (מיכה ז, כ) "חסד לאברהם". ראה גם זהר בראשית מז, ב. תניא – אגרת הקדש סימן ה. ועוד.

(3) יהושע כד, ג. "ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען וארכה את זרעו ואתן לו את יצחק".

(4) ראה נדרים לב: ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנא' (בראשית יד, יח) והוא כהן לאל עליון, כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנא' (שם) ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון, אמר לו אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קונו, מיד נתנה לאברהם וכו' ע"ש.

(5) יהושע שם.

(6) בלקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל עמוד עה מביא ראי' ממאחז"ל (תענית ו, ע"ב) "מיטרא בעלה דארעא". וכן "אסתר קרקע עולם" (כתובות ג:). וראה תורת מנחם – ספר המאמרים ה'תשכ"א עמוד 3. לקוטי תורה במדבר ה, ב. לקמן סימן קנב.

(7) (ויקרא רבה פרשה לו, ה) וז"ל: (בחוקותי כו, מב) וזכרתי את יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור, למה

לשפחה המגדלת כו' ע"ש. הרי שהארץ נמשלה לשפחה. וכן יעקב שהוא כמו בחי' ישראל⁸ נשא שפחות⁹, וכתוב בי¹⁰ וישב יעקב כו' בארץ כנען.

משא"כ יצחק שהוא מבחי' גבורות עליונות דבינה עלאה, מעלת הזהב¹¹ על הכסף (וכידוע¹² במ"ש¹³ על לע"ל¹⁴ אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, כי אתה אבינו שקאי על יצחק) לא נשא שפחה כלל.

וביצחק לא נזכר שישב בארץ כנען, רק גור בארץ¹⁵, שכון בארץ¹⁶, וכתוב ארץ מגורי אביו¹⁷ וכדומה, ולא נזכר בו הלשון ארץ כנען.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד קכו

הוא מזכיר זכות אבות, ומזכיר זכות הארץ עמהם, אמר ר"ל משל למלך שהי' לו שלשה בנים ושפחה אחת משלו מגדלתן, כל זמן שהי' המלך שואל שלום בניו הי' אומר שאלו לי בשלום המגדלת, כן כל זמן שהקב"ה מזכיר אבות מזכיר הארץ עמהם, הה"ד וזכרתי את בריתי יעקב וגו' והארץ אזכור.

(8) פירוש: דמה שכתוב בגמ' "לא שנא כהנים" זה רמז על אברהם שהוא כהן ונשא הגר, ומ"ש "לא שנא ישראל" הוא רמז על יעקב דנשא שפחות – בלהה וזלפה, דישאל מותר בשפחה.

(9) בראשית ל, ג. ט.

(10) שם לו, א.

(11) כידוע, (ראה הערה 12) אברהם מדת החסד בחי' כסף, מלשון נכסוף נכספתה (בראשית לא, ל), משא"כ זהב הוא בחי' גבורה (ראה תורה אור כו, ד. לקוטי תורה פ' בהעלותך לב, ד. לה, ד. אור התורה וישב עמוד רנג, ב), והוא בחי' יצחק, נמצא דכמו מעלת הזהב על כסף כן יצחק הוא למעלה מאברהם דיצחק בחי' גבורות עליונות וכו'. ראה לקוטי שיחות חלק ו' עמוד 159.

(12) ראה אור התורה תצוה עמוד א'תריג. וז"ל: אר"ל לא הי' העולם כדאי להשתמש בזהב ולמה נברא בשביל בית המקדש כו' והיינו כידוע בענין מעלת הזהב על הכסף שהכסף שרשו מבחי' חסד ע"ש (ראה בראשית לא, ל) נכסוף נכספתי ל' אהבה ואהבה היינו חסד, אבל הזהב שרשו מהבינה שלמעלה מהמדות ולכן נאמר בתורה (תהלים יט, יא) הנחמדים מזהב כו', וזהו שלא הי' העולם ראוי לזהב כי עולם שרשו מו"ק מעלה ומטה וד' רוחות וראשיתם החסד (תהלים פט, ג) עולם חסד יבנה, ולכן אינו ראוי להשתמש רק בכסף ששרשו מהחסד ולא הזהב שהוא נעלה מהכסף ושרשו מהבינה והבינה נק' (ישעי' מ, כו) מי ברא אלה בחי' שאינו מושג כלל ונק' ג"כ עוה"ב, ולא נברא הזהב אלא בשביל בית המקדש כי בית המקדש שרשו מבחי' ה' עילאה בינה כו' כמ"ש מזה בלקוטי תורה בד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת... והיינו דאמרינן במסכת שבת פ"ט דאמרו ישראל אל יצחק כי אברהם בחי' חסד לא ידענו כי אתה אבינו כו'. ע"ש.

(13) שבת פט: ראה לקמן סימן רטז הערה 9.

(14) ישעי' סג, טז.

(15) בראשית כו, ג.

(16) שם כו, ב.

(17) שם לו, א.

– "מדרש (רבי תנחומא)" מגלה הטוב וה"יפה" ב"פרשה זו", פרשת קרח (משא"כ על דרך הפשט, בגלוי ובחיצוניות – מעשה קרח אינו "יפה") – כפי שטענת קרח היא למעלייתא, מצד (שראה את) הסדר שיהי' בפועל בגאולה העתידה לבוא, כשיהי' הענין ד"תנחומא" מלשון תנחומין ונחמה על הגלות.

בסגנון אחר: "פרשה זו" (טענת קרח) כפי שהיא כתובה ב"מדרש (רבי) תנחומא" – בגאולה העתידה לבוא – הרי היא בענין "יפה (נדרשת)", שלימות ותכלית הטוב. משא"כ על דרך הפשט – כפי שהענינים הם בזמן הזה, והיום לעשותם (עולם העשיי, עולם הפשט) – העולם עדיין אינו בסדר דתכלית השלימות, זה יהי' רק לעתיד לבוא, לאחר ששלימות בירור התחתון על ידי זה שהוא מקבל מלמעלה ממנו.

תורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ט ח"ג, משיחות ש"פ קרח

יז, כ – והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשיכותי מעלי את תלונות בני ישראל אשר הם מלינים עליכם

ג. והי' האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח. במסורה יפרח גי', דין. ואידך (תהלים עב, ז) יפרח בימיו צדיק. [ג] צדיק כתמר יפרח (שם צב, יג). על פי מה ששמעתי בשם הגאון החתם סופר זצ"ל על הכתוב (שמות לג, כג) וראית את אחורי (היינו שזהו ההסתר פנים אחרי המעשה הלז הידוע במדבר שנאמר שם זה בפרשת תשא, כי מה שרואים טובת השם יתברך וצדקתו הוא רק אחורי"י לאחריו כן. אבל) ופני לא יראו (מלפנים בתחלה לא יכירו ולא ידעו זה, איך הוא הכל כן ראוי להיות שהוא טובה וחסדי השי"ת), עד כאן דבריו ודברי פי חכם חן.

וזהו יש לומר על פי הנודע מהאר"י הקדוש זצ"ל (שער הפסוקים תהלים שם) כי צדיק כתמר יפרח, ס"ת קר"ח¹, היינו שיפרח לעתיד, אבל זהו החסרון הי' שהוא רק בסופי' תיב"ת קר"ח, שהכיר רק בסוף, כי משה אמת ותורתו אמת (תנחומא קרח יא), אבל בתחלה חלק עליו, מה שאין כן במש"ה נאמר (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת, ר"ת למש"ה (כמבואר בסידור באותו מזמור בכתבי האריז"ל), היינו כי משה רבינו השיג מיד בראש"י תיבות בתחלה וראש האמת מראש ועד סוף, לא כמו קרח שהשיג רק בסופו כנזכר. וזה שכתוב אשר אבחר בו מטהו יפרח (בתחלה כדרך פר"ח החנטה לידע האמת).

מביא פירוש ממדרש ואינו מזכיר שזהו ממדרש, וכן לאידך – ישנם דרשות שהובאו בספרי פשט (וגם בפירוש רש"י מובאים ענינים של דרש (ורש"י מדגיש שהוא דרש) אלא שהם קרובים לדרך הפשט); ואילו כאן כתב רש"י שפרשה זו נדרשת במדרש רבי תנחומא, היינו – דרש שבדרש.

9 במסורה יפרח ג': עיין ילקוט משיח וגאולה פרשת קרח סימן קב. קג.

10 צדיק כתמר יפרח, ס"ת קר"ח: עיין בזה ילקוט משיח וגאולה פרשת קרח סימן א, ובהנשטן שם.

טז, א – ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן

א. האר"י זצ"ל דרש על קרח פסוק (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח¹, שכן שמו רש"ם בסופי תיבות אלה ללמד² שבסוף תקון עולם גם הוא יתקן, ויפה אמר שהרי הוא וסיעתו במדור גיהנם משעה ראשונה שירדו שם התחילו להצדיק עליהם דין שמים וכך הם אומרים משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאים, ואין בעולם קלקול גדול כל כך שוידוי זה לא יספיק לתקנו.

והנה ראשי תיבות אלה צדיק כתמר יפרח הן בגי' ק"כ צרופים של שם אלקים כדאמור רבנן חמש אותיות ק"כ בתים ללמד שכל כתות הדין יגבו חובם תחלה ממנו ואחרי כן יפרח, וכן האותיות האמצעיות ד"י ת"ם פ"ר יש בהן רמז מפורש שהק"כ אלקים עתידים להכריז ד"י לצרותיו של קרח שהרי ת"ם ונשלם לפייס החמש גבורות שרשי הדינין שהן אותיות³ מנצפ"ך מספרן פ"ר, וכמו שאמר הנביא (ישעי' ס, כ) ושלמו ימי אבלך, ע"ד מה שבארנו במאמרו חקור דין בריש חלק ה' בפירוש מלת גיהנם⁴ ושם זכרנו מה יקר חסדו ית' אפי' עם המורדים והפושעים להוציא יקר חסדו מזולל, וכן אמר המלך החכם (משלי טז, ד) כל פעל ה' למענהו ואמרו חכמים לקלוסו.

עשרה מאמרות – אם כל חי ח"ג פרק לד

ב. מבואר בחסידות⁵ בטענת קרח⁶ "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'" – שעצם טענתו של קרח היא נכונה, כיון שראה את המעלה שישנה דוקא אצל המקבל – כי הכוונה (דנתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים) נשלמת דוקא בתחתונים; אמנם הטעות שלו היתה, כי המעלה בגלוי תהי' רק לעתיד לבוא (כאשר נקבה תסובב גבר⁷), לאחר שישנה הקדמת העבודה דהמשכה והשפעה מעליונים בהתחתונים, וגמר הבירור דהתחתון (לוי מבחי' גבורות) שבא על ידי זה שלפני זה הוא מקבל מהעליון (כהן איש החסד).

ועל פי זה יש לומר הפירוש הפנימי ("יינה של תורה") בפירוש רש"י הראשון בפרשתנו – "פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא": חלק הדרוש (שבדרוש⁸) שבתורה

(1) והאר"י זצ"ל דרש על קרח פסוק (תהלים צב, יג) צדיק כתמר יפרח: עיין עוד בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת קרח סימן ג. ד. ה. ו. ז. ח. ט. לו. קג. קה. ויעיין פרשת תזריע סימן קמט דפי' קרח הוא קב"ח ע"ש).

(2) ללמד שבסוף התקון גם הוא כתמר יפרח.

(3) אותיות מנצפ"ך המורין על דין.

(4) בפי' מלת גיהנ' שעל הנשמות שנטהרו בתוכ' אומרים הנם הא אתלבנו.

(5) ראה לקוטי תורה פרשתנו נד, ב ואילך. ושם נתבאר. אור התורה פרשתנו עמוד תרפו. תרצב. סד"ה ויקח קרח העת"ר. ספר המאמרים – מלוקט חלק ג עמוד רג ואילך. ובכמה מקומות.

(6) פרשתנו טז, ג.

(7) ירמ' לא, כא.

(8) כי במדרש עצמו ישנם פירושים על דרך הפשט (כמובן מזה שרש"י בכמה מקומות

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת קרח

שנאמר עליו) צדיק כתמר יפרח (בסופי תיבות כנ"ל, היינו שרק לבסוף הכיר האמת לאמיתו) כנ"ל.
חיים ושלום"

וזה שכתוב המסורה יפרח בימיו צדיק (שנאמר על משיח צדקנו, שצריך להיות מזרע שלמה בן דוד [כמ"ש הרמב"ם בפרק חלק (פ"י מ"א בא"ד יסוד י"ב)], והיינו שצריך לעבוד לכתחלה ולידע האמת, ורק זה ה' מגמתינו ביאת בן דוד ומלכותו במהרה בימינו. ולאפוקי מדברי קרח

(11) האדמו"ר ר' חיים אלעזר ז"ל שפירא, בעמח"ס שו"ת מנחת אלעזר ועוד.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז סיון, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר מנחם נחום יצחק אייזיק שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מכ"א סיון, בו מבשר טוב אשר בתו שטערנא פריידא ילדה בן למזל טוב, ויה"ר שהוריו שיחיו יכניסוהו לבריתו של אברהם אבינו בשעה טובה ומוצלחת וכשם שיכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ועיני כבודו שי' רואות ורוות מהם ומכל יו"ח שי' רוב נחת חסידותי מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת ויוכל לבשר טוב גם בשאר הענינים שמזכיר אודותם במכתבו ושזכיר על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ומ"ש שאלת עצה כיצד לקרות שם לילד הנולד שי'.

הרי ידוע מענה כ"ק מו"ח אדמו"ר בכגון דא שאינו מתערב בענינים אלו והוא מובן ע"פ מ"ש בכתבי האר"י ז"ל (בשער הגלגולים הק' כג. וראה עמה"מ ש"א ספ"ד) הובא גם באו"ת ס"פ בראשית (ובלק"א להח"מ) אשר מלמעלה ניתן להורים הרעיון איך לכוון לשם הבן או בת הנולדים, שם השייך לנשמה זו, וכמבואר בכ"מ בדא"ח וראה ג"כ לקו"ת בהר (מא, ג) אשר אותיות השם שייכים לחיות הנשמה והגוף.

בברכת מז"ט.

ב"ה, כ"ח סיון, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ בנש"ק רב פעלים
מוה"ר מתת"י יחזקאל שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלתי ספרו ענג שבת בשני טופסים נכרך ביחד עם ספר בכורי יחזקאל על מס' אבות, ובסופו ג"כ דברי חסידות מלוקטים משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע (וחבל שלא הורה המקור למען יוכל הקורא לעיין על אתר שע"פ הרוב נמצא שם גם איזה ביאור נוסף) והשי"ת יצליחו למלאות חלקו בהפצת אור התורה ומאור שבתורה בסביבתו ובתוך מושפעיו מתוך הרחבת הדעת.

בברכה.

♦ יום ראשון י"ז סיון ♦

א וְאֶתְפֹּלֵג קֶרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי
וְדָמָן וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי
רְאוּבֵן:

מז (א) וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֵת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן
וְאַבְיָרָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן:

כ"א וַיִּקַּח קֶרַח • פֶּרֶשָׁה זוֹ יָפָה נִדְרָשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא. וַיִּקַּח קֶרַח • לָקַח אֶת עַצְמוֹ לְצַד אֶחָד
לְהִיטּוֹת נַחֲלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה לְעוֹרֵר עַל הַכְּהֻנָּה, וְזֶהוּ שְׁתַּרְגָּם אוֹנְקָלוּס "וְאֶתְפֹּלֵג", נַחֲלָק מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחְזִיק
בְּמַחֲלֻקָתָהּ. וְכֵן (אֵיבֹב טו'): "מִהָּ יִקְחֶךָ לְבָד", לֹקַח אוֹתָךְ לְהַפְלִיגָךְ מִשְׁאֵר בְּנֵי־אָדָם. דָּבָר אַחֵר: "וַיִּקַּח קֶרַח"
מִשְׁךְ רֵאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם בְּדָבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבָר כ'): "קַח אֶת־אֶהֱרֹן", (הוֹשֵׁעַ יד'): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים".
בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֵת בֶּן־לֵוִי • וְלֹא הִזְכִּיר "בֶּן־יִצְחָר", שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ, שְׂלֵא יִזְכָּר שְׁמוֹ עַל מַחֲלֻקָתָם,
שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית מ"ט): "בִּקְהָלָם אֶל־תַּחַד כְּבֹדִי". וְהִכֵּן נִזְכָּר שְׁמוֹ עַל קֶרַח? בְּהַתִּיחָסָם עַל הַדּוֹכָן בְּדָבָרֵי הַיָּמִים,
שֶׁנֶּאֱמַר (ד"ה א ו'): "בֶּן־אַבְיָרָם בֶּן־קֶרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֵת בֶּן־לֵוִי בֶּן־יִשְׂרָאֵל". וְדָתָן וְאַבְיָרָם • (תַּנְחוּמָא) בְּשִׁבְלֵי
שְׁהִיָּה שֶׁבֶט רְאוּבֵן שְׂרֹי בְּחֻנֵּיתָם תִּימְנָה, שֶׁכֵּן לָקַחַת וּבְנֵי חֻנֵּי תִימְנָה, נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קֶרַח בְּמַחֲלֻקָתוֹ:
אִי לְרָשָׁע, אִי לְשֹׁכֵנוּ. וְיָמָּה רָאָה קֶרַח לְחַלֵּק עִם מֹשֶׁה? נִתְקַנָּא עַל נִשְׁיאוֹתָיו שֶׁל אֱלִיִּצְפָן בֶּן עֲזִיזָאֵל, שֶׁמִּנְהוּ
מֹשֶׁה נִשְׂיָא עַל בְּנֵי קֹהֵת עַל פִּי הַדְּבָר. אָמַר קֶרַח: אַחִי אַבָּא אַרְבָּעָה הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ו'): "וּבְנֵי קֹהֵת וְגו'".
עִמָּרָם הַבְּכוֹר וְנָטְלוּ שְׁנֵי בְּנָיו גְּדֻלָּה: אֶחָד מֶלֶךְ וְאֶחָד כְּהֵן גְּדוֹל; מִי רְאוּי לְטַל אֶת הַשְּׁהִיָּה? לֹא אֲנִי, שְׂאֲנִי

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

בְּהַתִּיחָסָם עַל הַדּוֹכָן בְּדָבָרֵי־הַיָּמִים
– כְּשֶׁהַכְּתוּב מְפָרֵט אֶת שְׁמוֹת הַלְוִיִּים
אֲשֶׁר נִתְּמָנוּ לְעִמּוּד עַל הַדּוֹכָן לְשׁוֹרֵר
בְּמִקְדָּשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמ"א ו, כ"ב) "בֶּן
אַבְיָרָם בֶּן קֶרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן
לֵוִי בֶן יִשְׂרָאֵל", כִּי בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ
חֲשִׁיבוּת רְאוּי לִיחָסוֹ עַד יַעֲקֹב (מִפְּרָשִׁים):
וְדָתָן וְאַבְיָרָם... בְּנֵי רְאוּבֵן. יִיחָס
אוֹתָם הַכְּתוּב לְשֶׁבֶט רְאוּבֵן, לוֹמַר שֶׁזֶּה
גֵּרָם לָהֶם, כִּי בְּשִׁבְלֵי שְׁהִיָּה שֶׁבֶט
רְאוּבֵן שְׂרֹי בְּחֻנֵּיתָם תִּימְנָה (בְּצַד
דְּרוֹם), שֶׁכֵּן לָקַחַת וּבְנֵי חֻנֵּי הַחֻנִּים
תִּימְנָה (בְּדִלְעִיל ג, י, וּבִפְרָק ג, כט) – לְפִיכָךְ
נִשְׁתַּתְּפוּ עִם קֶרַח בְּמַחֲלֻקָתוֹ. מִכָּאֵן
אָמְרוּ חֻכְמִים: "אִי לְרָשָׁע, אִי
לְשֹׁכֵנוּ". וְיָמָּה רָאָה קֶרַח לְחַלֵּק עִם
מֹשֶׁה? נִתְקַנָּא עַל נִשְׁיאוֹתָיו שֶׁל
אֱלִיִּצְפָן בֶּן עֲזִיזָאֵל, שֶׁמִּנְהוּ מֹשֶׁה
נִשְׂיָא עַל בְּנֵי קֹהֵת עַל־פִּי הַדְּבָר,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לֵעֲל ג, ט) "וְנִשְׂיָא בֵּית אָב
לְמִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲנִי אֱלִיִּצְפָן בֶּן עֲזִיזָאֵל".
וְכָךְ אָמַר קֶרַח: הוֹאִיל וְאֲנִי בְּנוֹ שֶׁל
יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי, מִמִּשְׁפַּחַת מֹשֶׁה
וְאֶהֱרֹן, וְאַחִי אַבָּא אַרְבָּעָה הָיוּ –
הָאֲחִים שֶׁאֲבָא הֵיךְ אֶחָד מֵהֶם, הָיוּ
אַרְבָּעָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ו, יח) "וּבְנֵי קֹהֵת
עִמָּרָם וְיִצְחָר וְחִבְרוֹן וְעִזִּיזָאֵל, עִמָּרָם
הַבְּכוֹר וְכָה וְנָטְלוּ שְׁנֵי בְּנָיו גְּדֻלָּה,
שֶׁהֶם מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן: אֶחָד מֶלֶךְ וְאֶחָד

פִּיתוּי בְּדָבָרִים (וּבְדִלְעִיל ד"ה וְדָתָן), וְכֵן כֹּל
לְשׁוֹן לְקִיחַת אָדָם הָאֲמוּר בְּמִקְרָא אֵין
פִּירוּשׁוֹ לְקִיחַת גּוֹפּוֹ בֵּיד, אֲלֵא
שֶׁמִּשְׁדָּלוּ בְּדָבָרִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'קַח
אֶת אֶהֱרֹן' (וְיִקְרָא ח, ט) [הַצִּיּוּרִי לְמֹשֶׁה
בְּתַחֲזִילַת שִׁבְעַת יָמֵי הַמִּיּוֹלָאִים
לְהַקְדִּישׁ אֶת אֶהֱרֹן וּלְחַנּוּכוֹ לְכַהֲנָה –
'קָחוּ בְּדָבָרִים וּמִשְׁכָּהוּ' (רִשִּׁי שם)]. יִתֵּר
עַל כֵּן, מִצִּינוֹ לְשׁוֹן לְקִיחַת אֶף בְּדָבָר
שֶׁאֵין בּוֹ מִמֶּשׁ שְׂלֵא שִׁיּוֹךְ בּוֹ לְקִיחַת
כֵּיד, כְּגוֹן: 'קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ
אֶל ה' (הוֹשֵׁעַ יד, א) [קְרִיאַת הַנְּבִיא
לְיִשְׂרָאֵל לְשׁוּבָא אֶל ה': אֵינְכֶם
מִתְּבַקְּשִׁים לְהִבָּיֵא לְפָנָיו כְּסָף אוֹ זָהָב
וְלֹא עוֹלוֹת וּזְבָחִים, כִּי אִם דְּבָרֵי רִיצוּי
וְתַחֲנוּנִים, וּלְהַתְּוֹדוֹת עַל עֲוֹנוֹתֵיכֶם]

(הַחֲכוּרִן, קִדְּוָרָם):

בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי. הַזְכִּיר
הַכְּתוּב אֶת יְחֻסוֹ רַק עַד לֵוִי וְלֹא
הַזְכִּיר 'בֶּן יִצְחָר' – מִשּׁוּם שֶׁבִּיקֵשׁ
יַעֲקֹב רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ שְׂלֵא יִזְכָּר
שְׁמוֹ עַל מַחֲלֻקָתָם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרַאשִׁית
מ"ט, ט) 'בִּקְהָלָם אֶל תַּחַד כְּבֹדִי' [מִדְּבָרֵי
יַעֲקֹב עַל שֶׁבֶט לֵוִי כְּאֲשֶׁר קָבַץ אֶת בְּנָיו
סָמוּךְ לְמִיתָתוֹ כְּדִי לְהַגִּיד לְכָל אֶחָד
מֵהֶם אֶת דְּבָרוֹ: כְּאֲשֶׁר יִקְהָלוּ מִקְצַת
מֵאֲנָשֵׁי שֶׁבֶטוֹ לְעוֹרֵר מַחֲלֻקָּה, אֶל
יִהְיֶה שְׁמִי וּכְבֹדִי נִזְכָּר עִמָּהֶם]. וְהִכֵּן
נִזְכָּר שְׁמוֹ שֶׁל יַעֲקֹב עַל קֶרַח –

מז (א) וַיִּקַּח קֶרַח. פֶּרֶשָׁה זוֹ יָפָה
נִדְרָשֶׁת בְּמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא –
הַדְרָשׁוֹת שֶׁדִּרְשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא בְּפֶרֶשָׁה
זוֹ מִתְּנִישְׁבוֹת גַּם עַל פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא,
וְלָכֵן נִפְרָשָׁה עַל פִּי דְרָכּוֹ (רֹאה רִשִּׁי
בְּרַאשִׁית ג, כב) (רֹא"ם, הַחֲכוּרִן):

וַיִּקַּח קֶרַח. קֶצֶר הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹנוֹ וְלֹא
פִּירֵשׁ מִהָּ לָקַח קֶרַח, וּמִתּוֹךְ הָעֲנִין מוֹכֵן
כִּי בִּיצִיאָתוֹ כְּגַד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן 'לָקַח
אֶת עַצְמוֹ' וְנִפְרָד לְצַד אֶחָד לְהִיטּוֹת
נַחֲלָק מִתּוֹךְ הָעֵדָה וּלְהַחְזִיק בְּדַעַה
שׁוֹנָה מֵהֶם לְעֹרֵעֵר עַל הַכְּהֻנָּה, לְפִי
שְׂרׁוּב הָעַם הָיוּ עוֹמְדִים בְּצַד מֹשֶׁה
וְאֶהֱרֹן וְנֶאֱמָרִים לָהֶם. וְזֶהוּ שְׁתַּרְגָּם
אוֹנְקָלוּס "וְאֶתְפֹּלֵג" – שֶׁפִּירוּשׁוֹ: נַחֲלָק
וְנִפְרָד מִשְׁאֵר הָעֵדָה לְהַחְזִיק
בְּמַחֲלֻקָתָהּ. וְכֵן מִצִּינוֹ עוֹד לְשׁוֹן
'לְקִיחָה' שֶׁמִּשְׁמַעָה לְהִיטּוֹת בְּדַעַה
נִפְרָדָת מִשְׁאֵר בְּנֵי אָדָם: 'מִהָּ יִקְחֶךָ
לְבָד' (אֵיבֹב טו, יב) – שֶׁפִּירוּשׁוֹ: מְדוּעַ
לֹקַח אוֹתָךְ לְבָד לְהַפְלִיגָךְ (לְהַרְחִיקָךְ
בְּדַעַתָךְ) מִשְׁאֵר בְּנֵי־אָדָם [דְּבָרֵי
אֱלִיפֹז הַתִּימְנִי בְּתוֹכְהֶתּוֹ אֶל אֵיבֹב:
לְמָה יִסִּיתָךְ לְבָד בְּמַחֲשָׁבוֹת בְּתִלִּי
רְאוּיֹת לְהַחְזִיק בְּדַעַת שׁוֹנָה מִכּוֹלָם].
דָּבָר אַחֵר – דֶּרֶךְ אַחֲרָת לְפָרֵשׁ אֶת
הַדְּבָרִים: 'וַיִּקַּח קֶרַח' – לָקַח וְצִירָף
עִמּוֹ אֲנָשִׁים נֹסְפִים; שֶׁמִּשְׁשָׁה אֵלָיו אֶת
רֵאשִׁי סִנְהֶדְרָאוֹת שֶׁבָּהֶם עַל יְדֵי

בן יצחק, שהוא שני לעמרם? והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכלם! הריני חולק עליו ומבטל את דבריו! מה עשה? עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות, רבן משבט ראובן שכניו, והם אליצור בן שדאור וחבריו וכיצא בו, שנאמר: "נשיאי עדה קריאי מועד", ולהלן הוא אומר (במדבר א): "אלה קריאי העדה". והלבישן טליתות שפלן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו: טלית שכלה של תכלת חייבת בציצית או פטורה? אמר להם: חייבת! התחילו לשחק עלי. אפשר? טלית של מין אחר, חוט אחד של תכלת פוטרה. זו שכלה תכלת, לא תפטר את עצמה? **בני ראובן** • דתן ואבירם ואון בן פלת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח' עמ' 105)

ויקח קרח (טז, א) אונקלוס תרגם "ויקח" "ואתפלג". וכן כתב רש"י "**נחלק** משאר העדה להחזיק במחלקת". וקרח הוא מלשון "קרחה", שמשמעותה פלוג – נתוק והתחלקות (כגון תלישת השער מהראש). ולהעיר מהסמיכות של "לא תתגודדו" (לא תעשו אגדות אגדות) ל"ולא תשימו קרחה". ובפנים יפות: קר"ח ר"ע – גימטריא מחלק"ת (578).

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעני' לקו"ש ח' עמ' 102 – מתוך 'לקראת שבת)

הרמז למחלקתו של קרח בשמו

ויקח קרח (טז, א)

מהות מחלקתו של קרח ע"פ החסידות ובדרך הרמז:
 חטאו של קרח נרמז בכללות שמו: "קרח" – מלשון קרחה ומחלקת, שרצה לגרם מחלקת בין עליונים לתחתונים. וכמו"ש ה'נועם אלימלך' שהוא ע"ד 'רקיע המבדיל', הפך התורה "שנתנה לעשות שלום בעולם".
 ובפרטיות יותר, רמוזה שטתו באותיות שמו – ק' ר' ח':
 שלשת הקוים שבאותיות הללו רומזים לשלשת לבושי הנפש: מחשבה דבור ומעשה. הקו העליון והקו הימני רומזים למחשבה ודבור, והקו השמאלי רומז למעשה.
 באות ה' – מומקם קו המעשה בדיק במקומו הראוי; איננו עובר מתחת לגבולות המחשבה והדבור, וכן רוח מפסיק בינו אליהם. בשונה מהאותיות ק' ר' ח' – בהם הקו השמאלי, קו המעשה, אינו במקומו הראוי:
 באות ק' – הוא יורד למטה יותר מהקו הימני, רמז להוספה בלתי רצויה בקו המעשה מעבר לגבולות השו"ע. באות ר' – הוא לא קיים, דבר הרומז לחסרון בקו המעשה, בנגוד לכללות קיום המצוות המעשיות. באות ח' – הוא מחבר לשני הקוים האחרים, הרומז על עמידתם של אנשי ה'מעשה' מבלי רצון לצאת ממצבם ולהתעלות פבעלי התורה.
 אכן, מקומו של הקו השמאלי באות ה', מציג את מקומו האמתי והדרך הנכונה בה ילף האדם במעשיו בעולם הזה, אשר דוקא בזה ימשיך את העליונים למטה. האות ה' מראה כי צריך להיות קו המעשה וכפי הוראות התורה, אף יחד עם זה ישנו הפסק בין המעשה לדבור ומחשבה – כי תמיד הוא מרגיש רחוק מהתורה ומצד זה שואף להגיע למדרגתם של בעלי-התורה. (וע"כ אמרו"ל "העולם הזה נבדל באות ה" (מנחות כט, ב)).

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

בזה גדול; מי ראוי ליטול את
 הגדולה השניה שהיא הנשיאות על בני קהת – לא אני, שאני בן יצחק שהוא שני לעמרם? והוא (משה) לא עשה כן אלא מנה לנשיא את בן אחיו הקטן מפולם – אליצפן בן עוזיאל – לפיכך הריני בא וחולק עליו ומבטל את דבריו ומערער על כלל כהונת שבט לוי, אולי בכך יתפטר עמי ליתן לי את הנשיאות על בני קהת. מה עשה, עמד וכנס מאתים וחמשים ראשי סנהדראות – רובן משבט ראובן שכניו והם אליצור בן שדאור וחבריו נשיאי שבט ראובן, ויחלקו את

ראובן, וחבריו נשיאי שאר השבטים, ועוד אנשים חשובים כיוצא בו – שנאמר (בפסוק ב) ו'אנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קריאי מועד', ולהלן – בשכתוב מזכיר את נשיאי השבטים (לעיל א, טז) הוא אומר 'אלה קריאי העדה', הרי שהלשון 'קריאים' פירושו חשובי העדה [הנקראים להתייעצות לכל דבר חשיבות שבעדה (רש"י)]. והלבישן טליתות שפולן תכלת, כלומר, הטלית עצמה היתה צבועה כולה בתכלת, אף חוטי הציצית היו לבנים באו ועמדו לפני משה, אמרו לו,

טלית שפולה של תכלת חייבת בציצית ככל טלית להטיל בה גם חוטי תכלת או פטורה? אמר להן, 'חייבת'. התחילו לשחק עליו, וכי אפשר להיות בן, הלא סתם טלית של מין אחר, חוט אחד של תכלת פוטרה, זו שפולה תכלת לא תפטר את עצמה מן התכלת? אלא מכאן שאין כל דבריו מפי הקב"ה (תנחומא רא"ם):

בני ראובן. מוסב על כל השלשה: דתן, ואבירם, ואון בן פלת, שכולם היו משבט ראובן (קצרה: תורה ב

אף קרח בטענותיו רצה לחלק על דרך זו, ולשנות את מקומו האמתי של קו המעשה (ק' ח') או לשלל אותו לגמרי (ר'), ובכך לגרס 'קרח' ומחלקת בין "עליונים" ל"תחתונים".
[במקורו מקשר זה לשלשת פרטי המחלקת: א) טלית שפלה תכלת. ב) בית מלא ספרים. ג) כהנת אהרן.]

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 329 – מתוך 'לקראת שבת)

השמירה לתורה – אהבת ה' ויראתו

ויקח קרח (טז, א)

ויקח קרח . . קפץ קרח ואמר למשה . . בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה (במדב"ר פי"ח)
ויש לבאר הענין בדרך הדרוש: טענת קרח היתה, "בית מלא ספרים", היינו אדם שמלא וגדוש בתורה, יכול להסתפק בהיותו בעל תורה ו"פטור ממזוזה" מאהבת ה' ויראתו, דפרשיות "שמע" ו"היה אם שמוע" שבמזוזה ענינם אהבה ויראה, בפרשת "שמע" נאמר "ואהבת", ופרשת "והיה אם שמוע" - ענינה יראה.
וע"ז ענה משה רבנו, "חייב במזוזה" שאהבה ויראה מכרחים ללמוד התורה, דכמו שהמזוזה שומרת על כל מה שבבית, כן "בית מלא ספרים" אדם המלא בתורה צריך לאהבה ויראה שישמרו על תורתו וכמארז"ל (אבות ג, ט) "כל שייראתו קודמת לחקמתו חקמתו מתקיימת".

(ב) וילקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי-שם:
ב וקמו לאפי משה וגבריא מבני ישראל מאתן וחמשים רבבי כנשתא מערעי זמן אנשין דשקא:

(ג) ויקהל'ו על-משה ועל-אהרן ויאמרו אלהם רב-לכם פי כל-העדה כלם קדשים ובתוכם יהוה ומדוע תתנשאו על-קהל יהוה:
ג ואתפנשו על משה ועל אהרן ואמרו להון סגי לכוון ארי כל כנשתא כלהון קדישין וביניהון שקיא שכנתא דין ומא דין אתון מתברבין על קהלא דין:

ה"י רב-לכם . הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדלה . כלם קדשים . (תנחומא) כלם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה . ומדוע תתנשאו . אם לקחת אתה מלכות, לא היה לך לברר לאחיד כהנה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך, כל העדה שמעו.

(ד) וישמע משה ויפל על-פניו:
ד ושמע משה ויפל על אפיה:

ה"י ויפל על-פניו . מפני המחלקת, שכבר זה בידם סרחון רביעי: חטאו בעגל (שמות לב): "ויחל משה", במתאוננים (במדבר יא): "ויתפלל משה", במרגלים (שם יד): "ויאמר משה אלהי' ושמעו מצרים",

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לכבודו כלום, אלא שנצטער ודאג מפני המחלוקת, שלא תבוא עליהם עתה גזירת פורענות נוספת מחמתה, שכבר זה בידם סרחון (קלקול) רביעי. ועד עתה היה מרצה את הקב"ה ומעביר את הגזירה: חטאו בעגל – ויחל משה' (שמות לב, יא); במתאוננים – ויתפלל משה' (לעיל יא, ב); במרגלים – ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים... (שם יד, יא) [ובכולם נענה לו הקב"ה וקיבל תפלתו: בעגל נאמר (שמות לב, יד) וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו; במתאוננים נאמר (לעיל יא, ב) ויתשקע האש; במרגלים נאמר (לעיל יד, ב) ויאמר ה'

נבחר בדי להנהיגו, אלא כה אמרו: אם לקחת אתה מלכות, אבל לא היה לך לברר (לכחור) לאחיד כהנה, כי לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך, אלא כל העדה שמעו, ואם כן נשרת פולנו ככהנים לפני ה', שכן כל ישראל נקרא ממלכת כהנים וגוי קדוש' (שמות יט, ו). וזהו שאמר להם משה (להלן פסוק י) ובקשתם גם כהנה, שעל כך היה עיקר טענתם (תנחומא) (גרא, משכ"ל): תורה ד

(ד) ויפל על פניו . נפילה זו על פניו, לא היתה מפני שנכלם ונתבטש מדבריהם, שהרי משה לא היה חש

(ג) רב לכם . רב' פירושו 'הרבה'. וכלומר, הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה, אבל אין פירושו 'די לכם' [כמו (דברים א, ו) 'רב לכם שבת בחר הנה'], שהרי משה ואהרן לא בקשו להם גדולה נוספת על זו (רי"ק): כלם קדשים . כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה, דהיינו שתי הדברות הראשונות אנכי ה' אלהיך... לא יהיה לך' (ראה לעיל טו, כב. ד"ה אשר דבר ה') ובכך נחשבים כל העדה כעין נביאים כמובן (גרא):

ומדוע תתנשאו . עיקר טענתם לא היתה על מלכות משה, שהרי פשוט שקכל עם צריך להיות מלך אחד

במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך שפסח על אביו ופיס עליו אוהבו פעם ושנים ושלש, כשפסח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא, אמר: עד מתי אטריח על המלך, שמא לא יקבל עוד ממני.

המלל עם קרח ועם כל כנשתה למימר בצפרא ויהודע יי ית דכשר לה וית דקדיש ויקרב לקדמוהי וית די יתרעי בה יקרב לשמושה:

(ה) וידבר אל־קרח ואל־כל־עדתו לאמר בקר וידע יהוה את־אשר־לו ואת־הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר־בו יקריב אליו:

ש"י בַּקֶּר וַיֵּדַע וְגו' • עֲתָה (במדבר רבה) עת שכרות היא לנו ולא נכון להראות לפנינו, והוא היה מתכונן לדחותם שמא יחזרו בהם. בַּקֶּר וַיֵּדַע ה' אֶת־אֲשֶׁר־לו • לַעֲבֹדֶת לַיהוָה. וְאֶת־הַקְּדוֹשׁ • לְכַהֲנָה. וְהַקְּרִיב • אוֹתָם אֵלָיו (תנחומא). וְהַתְּרַגּוּם מוֹכִיחַ בֵּן: וַיִּקְרַב לְקַדְּמוֹהִי, יִקְרַב לְשִׁמּוּשִׁיהָ. וּמִדְּרָשׁוֹ: בַּקֶּר – אָמַר לָהֶם מִשָּׁה: גְּבוּלוֹת חֵלֶק הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ, יְכוּלִים אַתֶּם לְהַפִּךְ בַּקֶּר לַעֲרֹב? בֶּן תּוֹכְלוֹ לְבַטֵּל אֶת זֶה, שְׂנֵאָמַר (בראשית א): "וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר... וַיִּבְדֵּל". כֶּף (ד"ה א כז): "וַיִּבְדֵּל אֶתֶּרֶן לְהַקְדִּישׁוֹ וְגו'".

(ו) זֹאת עָשׂוּ קַחוּ־לָכֶם מַחֲתוֹת קֶרֶחַ וְכָל־עֲדָתוֹ: וְדָא עֲבִידוּ סְבוּ לְכוּן מַחֲתִין קֶרֶחַ וְכָל כְּנִשְׁתָּה:

ש"י זֹאת עָשׂוּ קַחוּ־לָכֶם מַחֲתוֹת • מַה רָאָה לוֹמַר לָהֶם כֶּף? אָמַר לָהֶם: בְּדַרְכֵי הָעֲפֹזִים יֵשׁ נִימוּסִים הַרְבֵּה וּכְמָרִים הַרְבֵּה, וְכֵלָם (ס"א: וְאֵין כֵּלָם) מִתְקַבְּצִים בְּבֵית אֶחָד; אָנוּ אֵין לָנוּ אֵלָא ה' אֶחָד, אַרְוֹן אֶחָד וְתוֹרָה אַחַת וּמִזְבֵּחַ אֶחָד וְכֵהֵן גְּדוֹל אֶחָד – וְאַתֶּם ר"נ אִישׁ מִבְּקָשִׁים כְּהֵנָּה גְּדוֹלָה? אַף אָנִי רוֹצֵה בְכֶף, הֵא לָכֶם

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

תעלה על דעתכם שתוכלו לבטל את זו – אותה הבדלה שהבדיל הקב"ה במעלות הקדושה בין כהנים ללוויים ולישראליים, כי כשם שֵׁנֵאָמַר (בראשית א, ד"ה) 'וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר, וַיִּבְדֵּל...' – כֶּף נֵאָמַר לְגַבֵּי מַעְלוֹת הַקְּדוֹשָׁה (דברי־הימים א כג, יג) 'וַיִּבְדֵּל אֶתֶּרֶן לְהַקְדִּישׁוֹ' וְגו' [וכן מצינו גם לשון הבדלה בלוויים (במדבר ח, יד) 'וַיְהַבְדֵּלֶתְ אֶת הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַהֲדִיּוּ לִי הַלְוִיִּם', וְכֵמוֹ כֵּן בְּיִשְׂרָאֵל (ויקרא כ, כז) 'וַיִּבְדֵּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי' (חזקוני, לבוש): תורה ו

(ו) זֹאת עָשׂוּ קַחוּ לָכֶם מַחֲתוֹת. מַה רָאָה לוֹמַר לָהֶם כֶּף? אָמַר לָהֶם, בְּדַרְכֵי הַגּוֹיִם יֵשׁ נִימוּסִים הַרְבֵּה וּכְמָרִים הַרְבֵּה – חֻקֵּי דְתוֹת שׁוֹנִים וְהַרְבֵּה כְּהִנִּי עֲבוּדָה זָרָה לְכָל סוּגֵי הָאֱלִילִים, וְאֵין כוֹלֵם מִתְקַבְּצִים בְּבֵית אֶחָד, כִּי הַרְבֵּה פְתִימִים יֵשׁ לְכָל סוּג עֲבוּדָה זָרָה, וּלְפִיכָךְ יְכוּלִים כְּמָרִים רַבִּים לְכַתֵּן אֲצִלָּם, אֲבָל אָנוּ אֵין לָנוּ אֵלָא ה' אֶחָד, אַרְוֹן אֶחָד וְתוֹרָה אַחַת וּמִזְבֵּחַ אֶחָד וְכֵהֵן גְּדוֹל אֶחָד, וְכִיצַד יִתְכֵּן שְׂרָבִים יִשְׁרְתוּ בְּאוֹתָהּ כְּהוֹנָה וְאַתֶּם מְאֵתִים וְחַמְשִׁים אִישׁ, וְכוּלְכֶם מִבְּקָשִׁים כְּהוֹנָה

לוי מתוך שאר העם, ועל בחירת משפחת הכהונה מתוך השבט. לִכְךָ אָמַר לָהֶם מִשָּׁה כִּי בַבּוֹקֶר יוֹדִיעַ הַקֶּב"ה אֶת שְׁתֵּיהֶן: 'אֶת אֲשֶׁר לו' לַעֲבֹדֶת לַיהוָה; וְאֶת הַקְּדוֹשׁ. לְכַהֲנָה. כְּלוּמַר, אֶת הַשֵּׁבֶט אֲשֶׁר לו', וְאֶת הַמִּשְׁפָּחָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבְּאוֹתוֹ שֶׁבֶט [וְכִלְשׁוֹן הַכְּתוּב בְּלוֹיִים (לעיל ג, יז) 'וַהֲדִיּוּ לִי הַלְוִיִּם', וְאֵילּוֹ בַּכְּהִנִּים נֵאָמַר (שמות כט, מד) 'וְאֶת אֶתֶרֶן וּבְנָיִו אֲקַדֵּשׁ לְכַהֵן לִי'] (רא"ם, בא"י):

וְהַקְּרִיב אֵלָיו... יִקְרִיב אֵלָיו. הַזְכִּיר פְּעָמִים לְשׁוֹן קִרְוֵב, הִרְאִישׁוֹן מוֹסֵב עַל הַלְוִיִּים שִׁיקְרִיב אוֹתָם אֵלָיו. וְהַשְׁנִי מוֹסֵב עַל אֶתֶרֶן 'אֲשֶׁר יִבְחַר בּו' וַיִּקְרִיב אוֹתוֹ אֵלָיו, וְהַתְּרַגּוּם מוֹכִיחַ בֶּן שְׁלֹא תִירָגֵם אֶת שְׁנֵיהֶם בְּאִפְסָן שְׁנֵיהֶם. שְׁבָרָאשׁוֹן הוּא מִתְּרַגֵּם: 'וַיִּקְרַב לְקַדְּמוֹהִי' [יִקְרַב לְפָנָיו], וְאֵילּוֹ בִּשְׁנֵי: 'יִקְרַב לְשִׁמּוּשִׁיהָ' [יִקְרַב לְשִׁירוֹתוֹ]. וְלְשׁוֹן שִׁירוֹת פִּירוּשׁוֹ עֲבוּדַת הַכְּהוֹנָה (ראה רש"י דברים יח, ח). וּמִדְּרָשׁ־אֲגֻדָּה דוֹרְשׁוֹ: 'בַּקֶּר וַיֵּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לו' – כֶּף אָמַר לָהֶם מִשָּׁה, גְּבוּלוֹת חֵלֶק הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּעוֹלָמוֹ – יֵשׁ זְמַנִּי אֹר וַיֵּשׁ זְמַנִּי חוֹשֶׁךְ – הֵאֵם יְכוּלִים אַתֶּם לְהַפִּיךְ בַּקֶּר לַעֲרֹב? בֶּן לֹא

סלחתי בך בך בך]. וְאֵילּוֹ בַּמַּחְלֻקָּה שֶׁל קֶרֶחַ כְּבֶר נִתְרַשְׁלוֹ (נְחֻלָּשׁוֹ) וַיֵּדַע שֶׁל מִשָּׁה מִלְּהַתְּפַלֵּל שׁוּב. מִשָּׁל לְבָר־מֶלֶךְ שִׁפְסַח עַל אָבִיו (חֻטָּא כְּנַגְדּוֹ) וּפִיּוּס עָלָיו אוֹהֲבוֹ פַעַם וּשְׁתֵּים וּשְׁלֹשׁ; כְּשִׁפְסַח רְבִיעִית – נִתְרַשְׁלוֹ יְדֵי הָאוֹהֵב הַהוּא, אָמַר, 'עַד מוֹתִי אֲטָרִיחַ עַל הַמֶּלֶךְ, שְׂמָא לֹא יִקְבַּל עוֹד מִמֶּנִּי' [מִדְּרָשׁ זֶה חוֹלֵק עַל הַמִּדְּרָשׁ הַמוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר שֶׁמַּעֲשֵׂה קֶרֶחַ קָדָם לְמִרְגָּלִים (ראה רש"י לעיל יג, ב וּבְדִבְרֵים א, א) (רא"ם)] (תנחומא) (מהר"ק): תורה ו

(ה) בַּקֶּר וַיֵּדַע וְגו'. כֶּף אָמַר לָהֶם: עֲתָה עַת שְׁכָרוֹת הוּא לָנוּ, שֶׁהִדַּעַת אֵינָה מִיּוֹשְׁבַת מִפְּנֵי בְּלִבּוֹל הַמַּחְלֻקָּה, וְלֹא נִכּוֹן עֲתָה לְהִרְאֹת לְפָנָיו וְלְהַקְטִיר קְטוֹרֶת [כְּדִי שִׁיתְּבָרַר מִי הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר בּו ה' (כדלהלן)], לְפִיכָךְ נִמְתִּין כְּזֶה עַד הַבּוֹקֶר כְּשֶׁהִדַּעַת צְלוּלָה. וְהוּא הִיָּה מִתְכַּוֵּן לְדַחֲוֹתָם, שְׂמָא עַד הַבּוֹקֶר יִחְזְרוּ בָהֶם (תנחומא) (רא"ם):

בַּקֶּר וַיֵּדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לו'. שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת נִקְטָ בָּאֵן: 'אֶת אֲשֶׁר לו' וְאֶת הַקְּדוֹשׁ. לְעִנְיָן שְׁנֵי הַדְּבָרִים שֶׁקֶרַח הִיָּה מַעֲרַעֵר עֲלֵיהֶם: עַל בְּחִירַת שֶׁבֶט

תשמיש חביב מכל, היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות, וסם המות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם: "והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש", כבר הוא בקדושתו. וכי אין אנו יודעים, שמי שיבחר הוא הקדוש? אלא אמר להם משה: הריני אומר לכם שלא תתחייבו: מי שיבחר בו יצא חי, וכלכם אוכלים (במדבר רבה).

מחטאות • פלים שחוטין בהם גחלים ויש להם בית יד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חי"ח עמ' 187 ואילך – מתוך 'לקראת שבת)

רצון קרח ועדתו לשמש בכהונה גדולה

זאת עשו קחו-לכם מחטאות

אנו אין לנו אלא ה' אחד כו' וכהן גדול אחד, ואתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בך (טז, ו. ובפרש"י)

לקאורה תמוה, הרי קרח ועדתו נחלקו על כהנתו של אהרן, ואיך מתאים שכלל משה את עצמו עמם אפי' בדבור, באמרו "אף אני רוצה בך"?

ויש לבאר זה בהקדים תמיהה בעקר מחלקתו של קרח, הרי הקב"ה הבטיח למשה ש"גם בך יאמינו לעולם" (יתרו יט, ט), ואיך חלקו עליו "ר"ן ראשי סנהדראות" (רש"י טז, א ד"ה ודת)?

ועכ"ל שגם קרח ועדתו האמינו במשה, וטענתם "ובקשתם גם כהונה" – "אתם ר"ן איש מבקשים כהונה גדולה" נבעה מרצונם להגיע למעלת הכהונה.

והינו, שפאשר הבינו את גדל המעלה בכהונה גדולה, ש"עומד לפני ה' לשרתו", "ויבדל גו' להקדישו קדש קדשים" (דה"א כג, יג) הנה גם הם נשתוקקו לזה. וקשבו דכמו שתפלה יכולה לפעל אצל הקב"ה לבטל גזר דין וכיו"ב, כמו"כ יכולים הם לפעל שיזכו לכהונה גדולה.

וזהו שאמר להם משה "אף אני רוצה בך". דתשוקתם ורצונם לשמש בכהונה גדולה, רצון טוב הוא. ורק שבפעל אי אפשר להם להיות כהנים גדולים, דכמו ש"אין לנו אלא ה' אחד ארון אחד ותורה אחת" כמו"כ אי אפשר להיות יותר מ"כהן גדול אחד".

(ו) ותנויבתו. אש ושימו עליהן. קטרת לפני יהוה
מחר והיה האיש אשר יבחר יהוה הוא הקדוש
רב-לכם בני לוי:

ש"א רב-לכם בני לוי • דבר גדול אמרתי לכם. ולא טפשים היו, שפך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב,

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

יציא חי, וכולכם אוברין בעונש
 הקטרת 'אש ורה' (תנחומא) (מהרי"ק, בא"י):
מחטאות. פלים שצורתם כעין כף גדולה שחוטין (ששואבים) בהם גחלים מן האש, ויש להם בית יד [כל שאיבת גחלים מתוך ההיסק קרוי חותה' (רש"י משלי כה, כב)] (בא"י): תורה ז
(ז) רב לכם בני לוי. תיבת 'רב' עשויה להתפרש בשני אפנים: לשון 'הרבה' [כמו (להלן לב, א) 'ומקנה רב היה לבני ראובן'], או לשון 'גדול' [כמו (עמ"ס ה, ב) 'רב גבולם מגב לכם']. והלשון 'רב לכם בני לוי' האמור כאן, יש לפרשו בשני האפנים; מלשון 'הרבה' – הרבה אמרתי לכם דברים המתקבלים על לב שתחזרו בכם מן המחלוקת. דבר אחר: מלשון 'גדול' – דבר גדול

שכולם ימותו, שאילו היו דבריו רק כדי שיתברר מי האיש שבחר בו ה', למה הוצרך להאריך ולומר שהנבחר הוא הקדוש, וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר בו ויקבל ממנו את הקטורת הוא הקדוש? [והלא היה די שיאמר 'וידעתם במי בחר ה'']. אלא, כך אמר להם משה: אל תהיו סבורים שאולי יבחר באחד מכם להיות כהן מכאן ולהבא, אין הדבר כן, כי לא יבחר ה' לקבל הקטורת אלא ממי שהוקדש לכהונה מוכר [הוא הקדוש] ולא הוא יהיה הקדוש]. ומאחר שאין אחד מביניכם שכבר הוקדש לכהונה, לפיכך הריני מתרה ואומר לכם מראש שלא תעשו כן, כדי שלא תתחייבו מיתה, כי רק מי שיבחר בו

גדולה! ואילו לא היתה בחירת הכהונה על פי ציווי הקב"ה אף אני הייתי רוצה בך ומסכים לדברייכם. ועתה, הא לכם תשמיש (שירות) חביב מכל, היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות [שביום הכיפורים מקטירים אותה בלדש הקדשים], ומאידך, כמו סם-המות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא על שהקטירו 'אש ורה אשר לא צנה ה' אתם' (ויקרא י, א-ב), ולפיכך, התרה בהם 'והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש' (פסוק ז) – האיש אשר יבחר בו ה' לקבל ממנו את הקטורת, הוא האיש שבבר הוא בקדושתו – שנבחר לכהונה קודם לכן. ולשון הכתוב מוכיח כן, שבדברי משה היתה אזהרה

אֵלָּא הֵם חָטְאוּ עַל נַפְשוֹתֵם, שְׁנֵאֲמַר: "אֵת מַחְתּוֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשֵׁיכֶם". וְקָרַח שִׁפְקָח הָיָה, מֶה רָאָה לְשִׁטּוֹת זֶה? עֵינָיו הִטְעִיתוּ, רָאָה שְׁלִשְׁלֹת גְּדוּלָּה יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ: שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן. אָמַר: בְּשִׁבְלִי אֲנִי נִמְלֵט! וְכ"ד מִשְׁמֵרוֹת עוֹמְדוֹת לְבָנִי בְּנֵי פֶלֶם מִתְנַבְּאִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׁנֵאֲמַר (ד"ה א כה): "כָּל-אֵלֶּה בָּנִים לְהִימָן". אָמַר: אֲפֹשֶׁר כָּל הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת עֲתִידָה לַעֲמֹד מִמֶּנִּי וְאֲנִי אֶדָּם? לִכְךָ נִשְׁתַּתֵּף לְבָא לְאוֹתָהּ חֲזָקָה שֶׁשֶּׁמֶע מִפִּי מֹשֶׁה שֶׁפֶלֶם אוֹבְדִים וְאֶחָד נִמְלֵט: "אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' הוּא הַקְּדוֹשׁ" - טַעַם וְתִלָּה בַּעֲצָמוֹ. וְלֹא רָאָה יָפָה לְפִי שֶׁבָּנָיו עָשׂוּ תְּשׁוּבָה, וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹאֶה יָפָה. (תנחומא). רַב-לָכֶם. דְּבַר גְּדוּל נִטְלָתָם בַּעֲצָמָכֶם לְחֹלֶק עַל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

(ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח שְׁמַעוּנָא בְּנֵי לֵוִי:

כ"ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-קָרַח שְׁמַעוּנָא בְּנֵי לֵוִי. הִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבָרִים רַפִּים. בֵּינָן שֶׁרָאָהוּ קָשָׁה עֲרָף, אָמַר: עַד שְׁלֹא יִשְׁתַּתְּפוּ שָׂאָר הַשִּׁבְטִים וַיֵּאבְדּוּ עִמּוֹ, אֲדַבֵּר גַּם אֶל פֶּלֶם. הִתְחִיל לִזְרוֹז בָּהֶם: "שְׁמַעוּנָא בְּנֵי לֵוִי".

(ט) הַמַּעֲט מִפֶּם פִּי-הַבְּדִיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מַעֲדַת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת-עַבְדַּת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לְפָנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: כ"ה וְלַעֲמֹד לְפָנֵי הָעֵדָה. לְשִׁיר עַל הַדּוּכָן.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

קָרַח לֹא מֵתוּ [הֵם הָיוּ בַּעֲצָה תְּחִילָה, וּבִשְׁעַת הַמַּחְלֻקָּה הִרְהוּרוֹ תְּשׁוּבָה בְּלָכֶם] (רש"י), וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹאֶה יָפָה, שֶׁכָּל מַקְרִיבֵי הַקִּטְוֶה מִלְּבַד אַהֲרֹן יֵאבְדוּ, וּבְנֵי קָרַח עֲתִידִים לַחֲזוֹר בְּתְשׁוּבָה וּלְפָרוֹשׁ וּלְהַנְצִל. כָּל זֶה בְּמִדְרַשׁ תַּנְחֻמָּא (ביאור האמרים, מפרשים): רַב לָכֶם. הִלְשׁוֹן רַב לָכֶם כִּכְר נִתְפָּרֵשׁ לְמַעַלָּה עַל פִּי מִדְרָשׁוֹ שֶׁהוּא מוֹסֵב עַל דְּבָרֵי מֹשֶׁה וְהִתְרַאָּתוֹ. אָמַנְם לְפִי פְשׁוּטוֹ הוּא מוֹסֵב עַל הַמַּחְלֻקָּה שֶׁלָּהֶם, וּכְלֹמֶר, דְּבַר גְּדוּל נִטְלָתָם בַּעֲצָמָכֶם לְחֹלֶק עַל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-

הוּא (חוכרון): תורה ח

(ח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קָרַח שְׁמַעוּנָא בְּנֵי לֵוִי. פֶּתַח הַכְּתוּב בְּאֻמְרָה אֶל קָרַח וּמִסִּיִּים בִּפְנֵיתוֹ אֶל כָּל שִׁבְט לֵוִי, לְפִי שֶׁבְּרָאשׁוֹנָה דִּיבַר רַק אֶל קָרַח וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ דְּבָרִים רַפִּים. בֵּינָן שֶׁרָאָהוּ מֹשֶׁה שֶׁהוּא קָשָׁה-עֲרָף וְאֵינוֹ חָפֵץ לְהַקְשִׁיב, אָמַר בְּלִבּוֹ, לֹא אֲמַשִּׁיף לְדַבֵּר עִמּוֹ לְבַדּוֹ, אֵלָּא עַד שְׁלֹא יִשְׁתַּתְּפוּ שָׂאָר הַשִּׁבְטִים בְּאוֹתָהּ מַחְלֻקָּה וַיֵּאבְדּוּ עִמּוֹ, אֲדַבֵּר גַּם אֶל פֶּלֶם. הִתְחִיל לִזְרוֹז בָּהֶם שֶׁיִּתְקַרְבוּ כּוֹלֵם אֵלָיו, וְאָמַר: "שְׁמַעוּנָא בְּנֵי לֵוִי..." (תנחומא) (גרא, ב"ב, נח"י): תורה ט

(ט) וְלַעֲמֹד לְפָנֵי הָעֵדָה. הוּא

אֲנִי נִמְלֵט מִן הַפּוֹרְעָנוּת, וְכֵן רָאָה אַרְבָּעָה עָשָׂר רֵאשֵׁי מִשְׁמֵרוֹת מִתּוֹךְ כ"ד מִשְׁמֵרוֹת בַּעֲבוּדַת הַשִּׁיר שֶׁבְּבִית הַמִּקְדָּשׁ, שִׁיחֵיו עוֹמְדוֹת לְבָנֵי (ס"א: מַבְנֵי) בְּנֵיו [וְהֵם אַרְבָּעָה עָשָׂר בְּנֵי הִימָן, שֶׁהֵיךְ דּוֹר שְׁמוֹנֶה-עָשָׂר לְאַבְרָהָם בֶּן קָרַח (שם ו, יח"ב)] אֲשֶׁר כּוֹלֵם הָיוּ מִתְנַבְּאִים בְּרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ, שְׁנֵאֲמַר (בריייהיים-א כה, ח) 'כָּל אֵלֶּה בָּנִים לְהִימָן חֲזוּהָ הַמֶּלֶךְ בְּדַבְרֵי הָאֱלֹהִים לְהָרִים קָרָן' [שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים דְּבָרֵי שִׁיר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְהָרִים קָרָן יִשְׂרָאֵל וּלְהוֹצִיאֵם מִהַגְּלוּת בְּשִׁתְּהִיָּה לְאַחַר זְמַן (רד"ק)]. אָמַר קָרַח בְּלִבּוֹ: יִכִּי אֲפֹשֶׁר שֶׁכָּל הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת עֲתִידָה לַעֲמֹד מִמֶּנִּי וְאֲנִי אֶדָּם וְאֶשְׁתַּתֵּף לְבֹא לְאוֹתָהּ חֲלֻקָּה (מַחְלֻקָּה), שֶׁשֶּׁמֶע מִפִּי מֹשֶׁה שֶׁפֶלֶם אוֹבְדִים וְאֶחָד נִמְלֵט, אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקְּדוֹשׁ - לִכְךָ טַעַם וְתִלָּה בַּעֲצָמוֹ לּוֹמַר כִּי הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ, שֶׁהָרִי אֵילֹו יָמוֹת הוּא יַחַד עִם בְּנָיו [שֶׁהָיוּ עִמּוֹ בְּמַחְלֻקָּתָהּ], הָאִישׁ תִּתְקַיֵּים מִרְּאֵה זֶה שֶׁרָאָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְאוֹלָם קָרַח לֹא רָאָה יָפָה (לֹא הִטִּיב לְרָאוֹת אֶת הָאֻמָּת), לְפִי שֶׁבָּנָיו עָשׂוּ תְּשׁוּבָה לְבִסּוּף, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (להלן כה, יא) 'וּבְנֵי

אֻמְרָתִי לָכֶם - כְּלֹמֶר, הִתְרַאָּה גְּדוּלָּה הַתְּרִיבִי בָכֶם שֶׁלֹא תִּנְסּוּ לְהַקְרִיב אֶת הַקִּטְוֶה. וּמֵאַחַר שֶׁהָיוּ יָרִים שֶׁהֵם עֲתִידִים לָמוֹת, הָאֵם לֹא טַפְשִׁים הָיוּ שֶׁכָּף הַתְּרִיבָה בָּהֶם וְעַם זֹאת קָבְלוּ עֲלֵיהֶם לְקַרֵּב אֶל הַקֹּדֶשׁ וּלְהַקְטִיר! אֵלָּא עַל יְדֵי שֶׁנִּגְרְרוּ אַחֵר דְּבָרֵי הַהִסְתָּה שֶׁל קָרַח, אָכֵן בָּאוּ לְיַדִּי מַעֲשֵׂה טִיפְשׁוֹת עַד שֶׁהֵם חָטְאוּ עַל נַפְשׁוֹתֵם וְהַפְקִירוּ עֲצָמָם לְמִיתָה, שְׁנֵאֲמַר (לקמן יז, א) 'אֵת מַחְתּוֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשׁוֹתֵם' הָרִי שֶׁהָאֲשִׁים אוֹתָם הַכְּתוּב בְּמִיתָתָם, וְאוֹלָם קָרַח שִׁפְקָח הָיָה [שֶׁהָיָה גְּדוּל שֶׁבִּשְׁבָטוֹ, כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר (להלן פסוק י) 'וַיִּקְרַב אֹתָהּ וְאֵת כָּל אֲחִיָּהּ בְּנֵי לֵוִי' - שֶׁכָּל אֲחִיו הָיוּ טַפְלִים לוֹ (במדבר רבה יז, ט)]. אֵם כֵּן מֶה רָאָה לְשִׁטּוֹת זֶה שֶׁלֹא חָשׂ לְהִתְרַאָּת מִשְׁהָ אֵלָּא עֵינָיו הִטְעִיתוּ - חֲזוֹן רִחוּ הַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹא פִּירְשָׁה יָפָה גְרָמָה לוֹ לְטַעוֹת, רָאָה שְׁלִשְׁלֹת גְּדוּלָּה יוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ - שֶׁרִשְׁרֵת דּוֹרוֹת שֶׁל צָאצָאִים חֲשׁוּבִים: שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן [שְׁנֵאֲמַר (תהלים צט, ו) 'מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כִּכְהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל כִּבְרָאִי שְׁמוֹ' - הַזְכִּיר מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יַחַד, וּשְׁמוּאֵל כְּנֶגְדָם בְּפָנֵי עַצְמוֹ (ברכות לא, א). אָמַר, בְּשִׁבְלִי (בְּזִכְרוֹת)

(י) וַיִּקְרַב אֶתְךָ וְאֶת־כָּל־אֶחָיֶךָ בְּנֵי־לֵוִי אֹתְךָ יִקְרַב יָמָךְ וְיָת כָּל אֶחָיֶךָ בְּנֵי לֵוִי עִמָּךְ וַיִּבְקְשׁוּתֶם גַּם־כְּהֻנָּה:

רש"י: וַיִּקְרַב אֹתְךָ • לְאוֹתוֹ שְׁרוּת שֶׁהִרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁאֵר עַדֹת יִשְׂרָאֵל.

(יא) לָכֵן אֹתְךָ וְכָל־עֲדֹתְךָ הַנֹּעֲדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מֵה־הוּא כִּי תִלְוֶנוּ עִלָּיו:

רש"י: לָכֵן • בְּשִׁבִּיל כֶּה, אֹתְךָ וְכָל־עֲדֹתְךָ הַנֹּעֲדִים אֹתְךָ עַל־ה', כִּי בְשִׁלְיָחוֹתוֹ עָשִׂיתִי לָתֵת כְּהֻנָּה לְאַהֲרֹן, וְלֹא לָנוּ הוּא הַמַּחְלֶקֶת הַזֶּה.

(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרָא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֶלִיָּאב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה:

רש"י: וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה וְגו' • (סנהדרין ק) מִכָּאן, שְׁאִין מַחְזִיקִין בְּמַחְלָקָת, שֶׁהִיָּה מֹשֶׁה מַחְזֵר אַחֲרֵיהֶם לְהַשְׁלִימָם בְּדַבְרֵי שְׁלוֹם. לֹא נַעֲלֶה • פִּיהֶם הַכְּשִׁילָם, שְׁאִין לָהֶם אֵלָּא יִרְיָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יג פרשת קרח)

ההוראה עד כמה צריך כל אחד ואחד (שבכל אחד ואחד יש בו מבחינת משה רבינו עליו השלום) לפעול ולהשריש בנפשו מזה ז' – לדון את חבירו לכף זכות, ועד שאפילו כשהנהגת חבירו היא באופן השולל לכאורה כל לימוד זכות, בכל זאת עליו להפוך בזכותו, ובתוצאה מזה – הרי גם יעשה כל התלוי בו להחזירו ולהעמידו בדרך הישרה.

(יג) הַמֵּעֵט כִּי הֵעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זִבְתַּ חֶלֶב וְדִבְשׁ לְהַמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּרְר עֲלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּרְר:

יג הַיָּצֵר אֲרִי אֶסְקֶנָא מֵאֶרֶץ עֲבָדָא חֶלֶב וְדִבְשׁ לְקִשְׁלוֹתָנָא בַּמִּדְבָּרָא אֲרִי אֶתְרַבְרַבְתָּ עֲלָנָא אֶף אֶתְרַבְרַבְתָּ:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

(יב) וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה וְגו'. מִכָּאן יֵשׁ לְלִמּוּד, שְׁאִין מַחְזִיקִין בְּמַחְלָקָת – אִין מִשְׁהִין אוֹתָהּ לְהַשְׁאִירָהּ בְּחֻקָּתָהּ, אֵלָּא יֵשׁ לְנִסּוֹת בְּכָל דֶּרֶךְ אֲפֻשְׁרִית לְהַשְׁכִּין אֶת הַשְׁלוֹם, כְּפִי שֶׁהִיָּה מֹשֶׁה מַחְזֵר אַחֲרֵיהֶם לְהַשְׁלִימָם בְּדַבְרֵי שְׁלוֹם. וְכִשְׁסִירְבוּ לְבֹא, אֶף הֵלֶךְ בְּעֶצְמוֹ אֲלֵיהֶם וְלֹא חָשַׁשׁ לְהַשְׁפִּילָת כְּבוֹדוֹ (כאמור להלן בפסוק כה) (סנהדרין ק) (עפ"י רש"י שם):

לֹא נַעֲלֶה. פִּיהֶם הַכְּשִׁילָם, שֶׁלֹּא אָמְרוּ 'לֹא נִלְךְ' או 'לֹא נָבֹא', אֵלָּא נִקְטוּ דְּוֹקָא 'לֹא נַעֲלֶה', לְפִי שְׁאִין לָהֶם אֵלָּא יִרְיָה וְשַׁעֲתִּידִים לִירֹד חַיִּים שְׁאֵלָה בְּכַמּוֹר לְהִלָּן (פסוקים לא-לג)

(גרא); תורה יג

שָׂרָק אֹתָם הַלְוִיִּים וְכִיתָם בּוֹ, וְהִרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁאֵר עַדֹת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל א, נא) 'וְהִזָּר הַקָּרֵב יוֹמָת' (גרא); תורה יא

(יא) לָכֵן. כֶּה פִּירוּשׁ הַכְּתוּב: בְּשִׁבִּיל כֶּה שְׁאֵתָם מִבְּקָשִׁים אֶת הַכְּהוּנָה, הִרִי אֹתְךָ וְכָל עֲדֹתְךָ הַנֹּעֲדִים אֹתְךָ – נוֹעֲדִים אֹתָם עַל ה', כִּי בְשִׁלְיָחוֹתוֹ עָשִׂיתִי לָתֵת כְּהוּנָה לְאַהֲרֹן, וְלִפְיֶכָּ לֹא לָנוּ הוּא הַמַּחְלָקֶת הַזֶּה כִּי רַק עַל ה' אֹתָם חוֹלְקִים, וְאַהֲרֹן מֵה הוּא שֶׁתִּלְוֶנוּ עֲלָיו! וְקָצַר כָּאֵן הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹנוֹ, שֶׁהוֹפִיר פַּעַם אַחַת תִּיבַת 'נוֹעֲדִים', וְכֵאֵילוֹ הוֹפִירָה פַּעַמִּיּוֹם: 'כָּל עֲדֹתְךָ הַנֹּעֲדִים, נוֹעֲדִים עַל...'. (תנחומא לבוש); תורה יב

הַעֲבוּדָה לְעִמּוּד וְלִשְׁיִיר עַל הַדּוֹכָן [=מִקְוֶה עֲשׂוּי כְּעִין אֵי־צִטְבָּה, וְעֲלָיו לְוִיִּים עוֹמְדִים לְשׁוֹרֵר' (רש"י תענית כט)], לְפִי שֶׁשְׁנֵי סוּגֵי עֲבוּדוֹת הַלְוִיִּים הַזֵּכִיר כָּאֵן: 'לְעִבֵּד אֶת עֲבוּדַת מִשְׁכַּן ה', הַבּוֹלְלֵת: פִּירוּק הַמִּשְׁכָּן, הַקָּמְתוֹ וְשִׁמְיָתוֹ, וְכֵן נִשְׁאֵת חֲלָקִיו בְּמִסְעוֹת. וְאֵילוֹ 'לְעִמּוּד לְפָנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם' הִיא עֲבוּדַת הַשִּׁיר הַמַּתְקִימָת בְּעִמּוּדָה [נִסִּיּוֹם הַכְּתוּב: 'לְפָנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם' מוֹסֵב עַל כָּל עֲבוּדוֹת הַלְוִיִּים, שְׁמֵן הַדִּין הִיּוּ מוֹשְׁלוֹת עַל כָּל הָעֵדָה לְעִשׂוֹתָם, אֵלָּא שֶׁהַלְוִיִּים עוֹשִׂים זֹאת בְּמִקְוֶה לְשִׁרְתָּם' (כ"ב עפ"י רש"י לעיל ג, ח)]

(בא"י, שו"א); תורה י

(י) וַיִּקְרַב אֹתְךָ. לְאוֹתוֹ שִׁירוֹת

• יום שני י"ח סיון •

(יד) אָף לֹא אֶל-אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ הִבִּיאֹתָנוּ וּתְתֵן-לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנָּקֵר לֹא נַעֲלָה:

יד בָּרַם לֹא לְאַעְצָא עֲבָדָא חֶלֶב וְדִבֵּשׁ אַעֲלֵתָנָא וְיִהְיֵבָתָא לָנָא אַחֲסַנַת חֶלְלִין וְכַרְמִין הָעֵינִי גְבִרְיָא הָאֲנָשִׁים תְּשַׁלַּח לְעוֹרָא לֹא נָסָק:

י"ט וּתְתֵן-לָנוּ • הַדָּבָר מוֹסֵב עַל "לֹא" הָאָמֹר לְמַעַלָּה, כְּלוֹמֵר לֹא הִבִּיאֹתָנוּ וְלֹא נָתַתָּ לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרֶם, אָמַרְתָּ לָנוּ (שְׁמוֹת ג'): "אֲעֲלֶה אֲתָכֶם מַעְיָנִי מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה וְגו'" – מִשֵּׁם הוֹצֵאתָנוּ וְלֹא אֶל אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ הִבִּיאֹתָנוּ, אֲלֵא גִזְרְתָּ עָלֵינוּ לְהִמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר, שְׂאֵמַרְתָּ לָנוּ (בְּמִדְבָּר יד): "בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יָפְלוּ פְגָרֵיכֶם". הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנָּקֵר וְגו' • אָפְלוּ אֶתָּה שׁוֹלַח לְנָקֵר אֶת עֵינֵינוּ אִם לֹא נַעֲלָה אֵלֶיךָ, לֹא נַעֲלָה. הָאֲנָשִׁים הָהֵם • כְּאֵדָם הַתּוֹלָה קָלְלָתוֹ בַּחֲבֵרוֹ.

(טו) וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵי תַפְן אֶל-מִנְחָתָם לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׂאֵתִי וְלֹא הִרְעֵיתִי אֶת-אֶחָד מֵהֶם:

טו וַיַּחֲקֵף לְמֹשֶׁה לַחֲדָא וַאֲמַר קָדָם יְיָ לֹא תִקְבֵּל בְּרַעְיָא קְרַפְנָהוֹן לֹא חֲמֹרָא דְחַד מִנְהוֹן שְׁחִירִית וְלֹא אַבְאִשִׁית יֵת חַד מִנְהוֹן:

י"ז וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד • נִצְטַעַר עַד לְמָאֵד • אֶל-תַּפְן אֶל-מִנְחָתָם • לִפִּי פְשׁוּטוֹ: הַקְטַרְתָּ שְׁהֵם מִקְרִיבִים לְפָנֶיךָ מִחֹר, אֵל תַּפְן אֲלֵיהֶם. וּמִדְרָשׁוֹ: אָמַר: יוֹדַע אֲנִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֶלֶק בַּתְּמִידִי צָבוּר, אֵף חֶלְקָם לֹא יִקְבֵּל לְפָנֶיךָ לְרַצוֹן, תִּנְחִינֵנוּ הָאֵשׁ וְלֹא תֵאכְלֵנוּ. לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׂאֵתִי • לֹא חֲמֹרָו שֶׁל אֶחָד מֵהֶם נִטְלָתִי, אָפְלוּ כְּשֶׁהִלַּכְתִּי מִמִּדְיָן לְמִצְרַיִם וְהִרְפַּכְתִּי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי עַל הַחֲמֹר וְהִיָּה לִי לְטַל אוֹתוֹ הַחֲמֹר מִשְׁלָהֶם, לֹא נִטְלָתִי אֲלֵא מִשְׁלִי. וְתַרְגּוּם אוֹנוֹקְלוֹס: "שְׁחִירִית", לְשׁוֹן אֲרָמִי כִּד נִקְרָאת אֲנַגְרִיא שֶׁל מֶלֶךְ שַׁחֲוֹר (ב"ב מ"ז).

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לֹא תִשְׁרַפְנוּ אֵשׁ הַמּוֹצֵב, כִּדִּי שִׁיחִיָּה יִכָּר לְכָל שְׂלֵא נִתְקַבֵּל [וְהַקְרָבֻנוֹת נִקְרָאִים כֵּאֵן בְּלִשׁוֹן 'מִנְחָה' עַל שֵׁם מִנְחַת הַנִּסְכִּים הַבָּאָה עִמָּהֶם (לְחֹל ב"ח דה) (ג'ר'א) [תַּנְחִימָא (מִשְׁכִּיל)]:

לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׂאֵתִי. פִּירוּשׁוֹ: לֹא חֲמֹרָו שֶׁל אֶחָד מֵהֶם (מִיִּשְׂרָאֵל) נִטְלָתִי. כְּלוֹמֵר, תִּיבַת 'אֶחָד' אֵינָה מְחֻבֶּרֶת לָזוֹ שֶׁלִּפְנֵיהָ: 'חֲמֹר אֶחָד', אֲלֵא לְתִיבָה שֶׁלֹּאֲחִירָהּ: 'אֶחָד מֵהֶם', וְכִלּוֹמֵר: 'לֹא נִשְׂאֵתִי חֲמֹרָו שֶׁל אֶחָד מֵהֶם' [שְׂאִילוֹ הֵיטָה מְחֻבֶּרֶת לָזוֹ שֶׁלִּפְנֵיהָ, הֵיטָה לוֹ לִוְמֵר 'נִשְׂאֵתִי מֵהֶם' וְלֹא 'מֵהֶם נִשְׂאֵתִי' (בא"י)]. אָפְלוּ כְּשֶׁהִלַּכְתִּי מִמִּדְיָן לְמִצְרַיִם, כִּדִּי לְגִאוֹל אוֹתָם מִשֵּׁם, וְהִרְפַּכְתִּי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בְּנֵי עַל הַחֲמֹר (רֵאשִׁית שְׁמוֹת ד, ט) וְהִיָּה לִי לְיִטּוֹל אוֹתוֹ הַחֲמֹר מִשְׁלָהֶם מֵאֲחֵר שֶׁלְצִרְכֵּיהֶם אֲנִי בָּא, מִכָּל מְקוֹם לֹא נִטְלָתִי אֲלֵא מִשְׁלִי [כְּלוֹמֵר, לֹא בְקִשְׁתִּי מֵהֶם שֶׁכֵּר הַחֲמֹר

'עֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם', בְּרִיךְ אָדָם הַתּוֹלָה קָלְלָתוֹ בַּחֲבֵרָיו וְנִמְנַע מִלְאַמְרָה עַל עֲצָמוֹ: תוֹרָה טו

(טו) וַיַּחֲרַר לְמֹשֶׁה מְאֹד. לְשׁוֹן 'וַיַּחֲרַר' הָאָמֹר כֵּאֵן, אֵינִי מִשְׁמַעוּ 'פַּעַס וְחִימָה', שֶׁהִרִי לֹא נִאָּמַר 'וַיַּחֲרַר אֵף מֹשֶׁה בָּהֶם', אֲלֵא פִירוּשׁוֹ: נִצְטַעַר עַד לְמָאֵד [רֵאשִׁית דּוּגְמָתוֹ (בְּרֵאשִׁית ד, ו) 'וַיַּחֲרַר לְקִין מָאֵד וַיִּפְּלוּ פָנָיו' (קִיצוֹר טו)]:

אֵל תַּפְן אֶל מִנְחָתָם. לִפִּי פְשׁוּטוֹ, הוּא מוֹסֵב עַל הַקְטַרְתָּ שְׁהֵם מִקְרִיבִים לְפָנֶיךָ מִחֹר – אֵל תַּפְן אֲלֵיהֶם. שְׂכַל דְּבַר הַנִּקְרָב לְפָנֶיךָ ה' עֲשׂוֹי לְהַקְרָא 'מִנְחָה'. וּמִדְרָשׁוֹ, אָמַר מֹשֶׁה לְפָנֶיךָ הַקֵּב: "יֹדַע אֲנִי שֶׁיֵּשׁ גַּם לָהֶם חֶלֶק בַּתְּמִידִי צָבוּר (שְׁנֵי כִבְשֵׁי הַתְּמִידִים הַנִּקְרָבִים בְּכָל יוֹם מִמִּמּוֹן הַצִּיּוּר). בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, כִּי לֹא רַק אֶת הַקְטַרְתָּ לֹא תִקְבֵּל מֵהֶם, אֲלֵא אֵף חֶלְקָם בְּקָרְבָנוֹת הַלֵּלוֹ לֹא יִקְבֵּל לְפָנֶיךָ לְרַצוֹן, וְתִנְחִינֵנוּ הָאֵשׁ וְלֹא תֵאכְלֵנוּ –

(יד) וּתְתֵן לָנוּ. הַדָּבָר מוֹסֵב עַל 'לֹא' הָאָמֹר לְמַעַלָּה. כְּלוֹמֵר, לֹא הִבִּיאֹתָנוּ וְלֹא נָתַתָּ לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרֶם, וְכִאֲשֶׁר הֵינּוּ בְּמִצְרַיִם וְכִאֲשֶׁר הוֹצִיאָנוּ מִשֵּׁם, אָמַרְתָּ לָנוּ: 'אֲעֲלֶה אֲתָכֶם מַעְיָנִי (מִצְרַיִם) מִצְרַיִם אֶל אֶרֶץ טוֹבָה וְגו'... אֵל אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ' (שְׁמוֹת ג, יז) – אָמַנְם מִשֵּׁם הוֹצֵאתָנוּ וְהִיא הֵיטָה 'אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ', וְעַתָּה 'לֹא אֶל אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ הִבִּיאֹתָנוּ', אֲלֵא גִזְרְתָּ עָלֵינוּ לְאַחֵר חֲטָא הַמִּרְגָּלִים 'לְהִמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר' (לְעִיל פְּסוּק יג), כִּפִּי שְׂאֵמַרְתָּ לָנוּ: 'בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יָפְלוּ פְגָרֵיכֶם' (לְעִיל יד, כט):

הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנָּקֵר וְגו'. אוֹת ה"א שְׁבִתִּיבַת 'הָעֵינִי' פִּירוּשָׁה כֵּאֵן כְּמוֹ 'גַּם אִם'. כְּלוֹמֵר, אָפְלוּ אֶתָּה שׁוֹלַח לְנָקֵר אֶת עֵינֵינוּ אִם לֹא נַעֲלָה אֵלֶיךָ – בְּכָל זֹאת לֹא נַעֲלָה (ג'ר'א):

הָאֲנָשִׁים הָהֵם. בְּמִקּוֹם 'עֵינֵינוּ' אָמַרְוּ

טז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְקַרְח אֶת וְכָל כְּנֻשֵׁת הָעָם
זְמִינִין לְקֶדֶם יְיָ אֶת וְאֶת וְאֶתֶּן מִחֶרֶץ מִחֶרֶץ:

(טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קַרְח אֶתְּהָ וְכָל־עֲדַתְךָ הָיוּ
לִפְנֵי יְהוָה אֶתְּהָ וְהֵם וְאֶתֶּן מִחֶרֶץ:

טז"י • וְהֵם • עֲדַתְךָ.

יז וַיִּסְבּוּ גִבּוֹר מִחֲתִיתָהּ וּתְשׁוּנוֹן עֲלִיהוֹן קִטְרֶת
בוֹסְמִין וּתְקַרְבּוֹן קֶדֶם יְיָ גִבּוֹר מִחֲתִיתָהּ
מֵאֶתֶּן וּתְמִשִּׁין מִחֲתֶנָּה וְאֶת וְאֶתֶּן גִּבּוֹר
מִחֲתִיתָהּ:

(יז) וַיִּסְבּוּ אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּתְּנֵם עֲלֵיהֶם קִטְרֶת
וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מִחֲתָתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים
מִחֲתָת וְאֶתְּהָ וְאֶתֶּן אִישׁ מִחֲתָתוֹ:

טז"י • וְהִקְרַבְתֶּם וְגו' אִישׁ מִחֲתָתוֹ • הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ שְׂבָבָם.

יח וַיִּסְבּוּ גִבּוֹר מִחֲתִיתָהּ וַיִּהְיוּ עֲלִיהוֹן
אֲשֶׁתָּא וְשׁוֹיָאוֹ עֲלִיהוֹן קִטְרֶת בוֹסְמִין וְקֶמֶן
בְּתַרְעָה מִשְׁפָּן זְמָנָא וּמִשָּׁה וְאֶתֶּן:

(יח) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ
עֲלֵיהֶם קִטְרֶת וַיַּעֲמֵדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמִשָּׁה
וְאֶתֶּן:

יט וַאֲכַנֵּשׁ עֲלִיהוֹן קֶרַח יֵת כָּל כְּנֻשֵׁתָהּ לְתַרְעָה
מִשְׁפָּן זְמָנָא וְאֶתֶּן גִּבּוֹר וְיָי לְכָל כְּנֻשֵׁתָהּ:

(יט) וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קֶרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּרָא כְבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה: ׀

טז"י • וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קֶרַח • בְּדַבְּרֵי לְצִנּוֹת; כָּל הַלִּילָה הַהוּא הִלֵּךְ אַצֵּל הַשִּׁבְטִים וּפְתָה אוֹתָם:
"כְּסִבּוּרִין אֲתָם שְׁעָלִי לְבָדִי אֲנִי מִקְפִּיד? אֲנִי מִקְפִּיד אֵלָא בְּשִׁבְלִי כָלְכֶם! אֵלֹו בְּאִין וְנוֹטְלִין כָּל הַגְּדֻלוֹת:
לו הַמְּלָכוֹת וְלֹאֲחִיו הַכְּהֵנָה! עַד שְׁנוֹתְפָתוֹ כָּלְכֶם. וַיֵּרָא־כְבוֹד ה' • כָּא בְּעִמּוּד עָנָן.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

עם זאת עלה בידי קרח להטות את
לִבָּם אֵלָיו, וְהוּא שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן 'וַיִּקְהַל
עֲלֵיהֶם קֶרַח...' שֶׁהִיא מוֹשֶׁה אוֹתָם אֶל
דַּעְתוֹ בְּדַבְּרֵי לְצִנּוֹת. כָּל הַלִּילָה
הַהוּא הִלֵּךְ אַצֵּל הַשִּׁבְטִים וּפְתָה
אוֹתָם בְּדַבְּרֵים, כְּגוֹן: 'כְּסִבּוּרִין אֲתָם
שְׁעָלִי (על כְּבוֹדִי) לְבָדִי אֲנִי מִקְפִּיד,
אֲנִי מִקְפִּיד אֵלָא בְּשִׁבְלִי כָלְכֶם; אֵלֹו
(מִשָּׁה וְאֶתֶּן) בְּאִין וְנוֹטְלִין כָּל
הַגְּדֻלוֹת, לו הַמְּלָכוֹת וְלֹאֲחִיו
הַכְּהֵנָה, עַד שְׁנוֹתְפָתוֹ כָּלְכֶם וְנִקְהַל
עִמּוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כְּנוֹטִים לְצִדּוֹ
(תַּחֲנוּמָא) (ב"ב, ל"ד):

וַיֵּרָא כְבוֹד ה'. כָּל הַקְּרָאוֹת כְּבוֹד ה'
אֵין פִּירוּשָׁה מִקְרָא הַשְּׂבִינָה מִמֶּשֶׁה,
אֵלָא שֶׁהוּא בָּא בְּעִמּוּד עָנָן [וְכַפִּי
שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ל"א, טו) 'וַיֵּרָא ה' בְּאֹהֶל
בְּעִמּוּד עָנָן, וַיַּעֲמֵד עִמּוּד הָעָנָן עַל פֶּתַח
הָאֹהֶל'] (הַזְכִּיר לַעֲלֵי ד, י: תוֹרָה כ

וְהַשְׁלִישִׁי בָּאִים לְפָרֵט מִי הֵם מִקְרִיבֵי
הַקִּטְרֶת: 'וְהִקְרַבְתֶּם... אִישׁ מִחֲתָתוֹ'
מוֹסָב עַל הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ
שְׂבָבָם, וְאֶתְּהָ וְאֶתֶּן אִישׁ מִחֲתָתוֹ'
מוֹסָב עַל קֶרַח וְאֶתֶּן שְׂפָרְטָם בְּפָנֵי
עֲצָמָם - הָרִי בְּסֹף הַכֵּל מֵאֵתִים
וְחֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֶת
[וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹא דִּיבַר כָּאן מִשָּׁה נוֹכַח
הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ, כִּי אִם אֶל
קֶרַח בְּלִבָּד, עִם זֹאת שֶׁיֵּד לֹאֲמַר לְשׁוֹן
'וְהִקְרַבְתֶּם', כְּלוּמָר, אוֹתָם הַחֲמִשִּׁים
וּמֵאֵתִים אִישׁ 'שְׂבָבָם' - הַנִּמְנִים עִם
עֲדַתְךָ יַחַד עִמָּךְ, וְדָתָן וְאַבִּירָם]

(הַזְכִּיר): תוֹרָה יח

(יט) וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קֶרַח אֶת כָּל
הָעֵדָה. מִן הָאֲמֹר לְהֵלָן (בְּפִסּוֹק כ"א) שֶׁקֶצֶף
הַקֶּבֶ"ה עַל כָּל הָעֵדָה, יֵשׁ לְלִמּוּד כִּי
הָגַם שֶׁלֹא הִצְטַרְפוּ כָּל הָעֵדָה לְחִלּוֹק
כְּפוּעַל עַל מִשָּׁה בְּדִיבּוּר אוּ בְּמַעֲשֵׂה,

(מִשְׁכ"ל). וְתַרְגּוּם אוֹנֵקְלוֹס עַל תִּיבַת
'נִשְׁאֲתִי' - 'שְׁחָרִית' [הַתְּרַמְתִּי], כִּי
בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי כָּהֵן נִקְרָאֵת אֲנַגְרִיָּא שֶׁל
מֶלֶךְ - 'שְׁחָוִיר' [אֲנַגְרִיָּא] = הַפְּקַעַת
רְכוּשׁ וְהַתְּרַמְתוֹ לְמֶלֶךְ. 'שְׁחָוִיר' =
פְּקִיד הַמְּלָכוֹת הַמְּמוּנָה עַל הַפְּקַעַת
רְכוּשׁ לְצוּרָךְ הַמֶּלֶךְ (כ"מ ע"ב, ב"ב
מ"א): תוֹרָה טז

(טז) וְהֵם. הֵינּוּ עֲדַתְךָ, שֶׁהֵם
הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ. אֲבָל אֵינוֹ
מוֹסָב עַל דָּתָן וְאַבִּירָם, שֶׁהֵם לֹא הָיוּ
בֵּין מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֶת [שֶׁאִילוֹ הָיְתָה
הַכְּוֹנָה גַם עַל דָּתָן וְאַבִּירָם, הָיָה לוֹ
לֹאֲמַר 'אֶתְּהָ וְעֲדַתְךָ וְהֵם' (לש"י): תוֹרָה יז
(יז) וְהִקְרַבְתֶּם וְגו' אִישׁ מִחֲתָתוֹ.
שְׁלֹשׁ פְּעָמִים נֶאֱמַר בְּפִסּוֹק זֶה 'אִישׁ
מִחֲתָתוֹ': הָרִאשׁוֹן נֶאֱמַר דֶּרֶךְ כָּלֵל עַל
כָּל מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֶת: אֶתֶּן, קֶרַח, וְעוֹד
חֲמִשִּׁים וּמֵאֵתִים אִישׁ. וְאֵילוֹ הַשְּׁנִי

♦ יום שלישי י"ט סיון ♦

כ ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(ב) וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר:

כא אתפּרשו מגו כנשָׂתא דָּא ואשְׂאי וְתהון
כְּשִׁעָה :

(כא) הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וּאֲכַלְהָ אֹתָם כִּרְגֵעַ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לא עמ' 146)

הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת (טז, כא) דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה לֹא יֵהָא פְּחוּת מַעֲשָׂה, כְּתִיב . . וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכְתִיב . . הַבְּדִלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת (ברכות כא, ב) כְּתִיב רַבְּנוּ הִזְקֵנוּ: "אֵלּוּ נִמְצְא מִלֵּאף אֶחָד עוֹמֵד בְּמַעֲמַד עֶשְׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל בְּיָחִיד . . תִּפֹּל עָלָיו אִימָתָה וּפְחָד . . מִשְׁכִּינְתָּא דְּשָׂרְיָא עֲלֵיהּ, עַד שֶׁהִיָּה מִתְבַּטֵּל מִמַּצִּיאֹתוֹ לְגַמְרִי". בְּמַעֲמַד עֶשְׂרָה נִפְשוֹת אֱלֻקִּיּוֹת יֵשׁ הַשְׂרָאָת הַשְּׁכִינָה בְּאִפְן נִעְלָה. וּמִלֵּאף, שָׂאִין לוֹ גּוֹף הַמַּעֲלִים, רוֹאָה זֹאת וּמִתְבַּטֵּל לְגַמְרִי.

כב ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלה
רוחני לכל בשרא גברא חד יחוב ועל כל
כנשָׂתא יהי רגזא :

(כב) וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת
לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אַחֶר יַחֲטֵא וְעַל כָּל־הָעֵדָה

תִּקְצֹף: ם

י"א אל אלהי הרוחות. יודע מחשבות. אין מדתך כמדת בשר־ודם: מלך בשר־ודם שסרח עליו מקצת מדינה, אינו יודע מי החוטא, לפיכך פשהוא כועס ופרע מכלם, אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות יודע אתה מי החוטא. האיש אחד. הוא החוטא, ואתה על כל העדה תקצף? אמר הקדוש־ברוך־הוא: יפה אמרת, אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא.

כג ומליל יי עם משה למימר:

(כג) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

כד מלל עם כנשָׂתא למימר אסתלקו מסחור
סחור למשפנא דקרח דתן ואבירם :

(כד) דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הִעָלוּ מִסְבִּיב לְמִשְׁפַּן

קֶרַח דָּתֵן וְאַבִּירָם:

י"א העלו וגו'. כתרְגוּמוֹ: "אִסְתַּלְקוּ" מִסְבִּיבוֹת מִשְׁפַּן קֶרַח.

כה וקם משה ואזל לנת דתן ואבירם ואזלו
בתרֹהי סבי ישראל :

(כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתֵן וְאַבִּירָם וַיִּלְכּוּ אַחֲרָיו

וְקִנֵּי יִשְׂרָאֵל:

י"א וַיָּקָם מֹשֶׁה • (מדרש רבה) כְּסָבוֹר שִׁישְׂאוֹ לוֹ פָּנִים, וְלֹא עָשׂוּ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

קרח (כמבואר בתחילת הפרשה) נִעְנָשׁוּ בְּשָׂרֵיפָה (להלן פסוק לה) לְפִי שֶׁהֵם חָטְאוּ בְּמַעֲשֵׂה בְּהַקְטִירִם 'אֵשׁ זָרָה', וְלֹא־אֶחָד הִתְרַאָּת מֹשֶׁה כִּבְּרָהּ הָיוּ יוֹדְעִים שֶׁהֵם עֲתִידִים לָמוֹת בְּעֲנָשָׁם, וְעַם זֹאת 'חָטְאוּ עַל נִפְשׁוֹתֵם' (ראה לעיל פסוק י, ד"ה רב לכה) (תנחומא) (באמ"ת ר"א); תורה כג (כד) הִעָלוּ. אֵין זֶה לִשׁוֹן עֲלִיָּה, אֲלֹא כְּתִרְגוּמוֹ בְּאוֹנְקְלוֹס: 'אִסְתַּלְקוּ' - שְׁפִירוֹשׁוֹ, הִסְתַּלְקוּ מִסְבִּיבוֹת מִשְׁפַּן קֶרַח (ראה ביאור הדברים ברש"י לעיל ט, יז. ד"ה העלות הענין); תורה כה (כה) וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל דָּתֵן

וּלְפִיכָךְ רָאִיו לָךְ שֶׁלֹּא תַעֲנִישׁ אֶת כּוֹלָם, וּכְדִלְהֵלֶן (תנחומא) (ג"א, מפרשים): הָאִישׁ אַחֶר יַחֲטֵא. כְּלוּמָר, הֲלֹא אִישׁ אֶחָד הוּא הַחוֹטֵא וְאַתָּה עַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצֹף? כִּי עֵינֶךָ הַחוֹטֵא הוּא קֶרַח עֲצָמוֹ וְשָׂאֵר כָּל הָעֵדָה נִתְפַּתוּ אַחֶר דְּבָרֵי, וְלֹא חָטְאוּ כִּי אִם בְּהִרְהוּר הַלֵּב (כמבואר בפסוק ט). אִמֵּר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא, יִפָּה אִמְרָתָם, אֲבָן אֲנִי יוֹדֵעַ כָּל מַעֲשֵׂי אָדָם וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו וּמוֹדִיעַ מִי חָטָא וּמִי לֹא חָטָא, וְלֹא אֲכַלָּה אֶת כָּל הָעֵדָה [אֲמָנָם מִקְרִיבֵי הַקֶּטֶר, שֶׁגַּם הֵם נִמְשְׁכוּ אַחֶר דְּבָרֵי

(כב) אֵל אֱלֹהֵי הָרוּחֹת. הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבְּאָדָם, רִצּוֹנוֹתָיו וּתְכִינַת נַפְשׁוֹ, כּוֹלֵן נִקְרָאִים בְּשֵׁם 'רוּחַ הָאָדָם'. וּבִלְשׁוֹן 'אֱלֹהֵי הָרוּחֹת' הָאִמֵּר כָּאן, הַכּוֹנֵה הִיא בְּמִיּוּחָד עַל הַמַּחֲשָׁבָה, וּכְלוּמָר, הָאֱלֹהִים הַיּוֹדֵעַ מַחֲשַׁבוֹת. וְכָךְ אִמֵּר מֹשֶׁה לְפָנֵי הַקֹּב"ה: הֲלֹא אֵין מִדַּתְךָ כְּמִדַּת בְּשָׂר־וְדָם, מֶלֶךְ בְּשָׂר־וְדָם שֶׁסָּרַחָה עָלָיו (שְׁחָטָאָה כְּנִגְדּוֹ) מִקְצַת מְדִינָה, אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הַחוֹטֵא, לְפִיכָךְ פֶּשְׁהוּא כּוֹעֵס הָרִי הוּא נִפְרַע מִכּוֹלָם; אֲבָל אַתָּה, לְפָנֶיךָ גְּלוּיּוֹת כָּל הַמַּחֲשַׁבוֹת, יוֹדֵעַ אַתָּה מִי הַחוֹטֵא,

(כו) וַיְדַבֵּר אֱלֹהֵי הָעֶדָה לְאַמֵּר סוּרוּ נָא מֵעַל אֹהֶלִי
הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֶל־תִּגְעוּ בְּכָל־אִשֶּׁר
לָהֶם פֶּן־תִּסָּפּוּ בְּכָל־חַטֹּאתֵיכֶם:

כז ומליל עם כנשתא למימר זורו כען
מעלוי משפני גבריא חביבא האלין ולא
תקרבו בכול די להון דלמא תלקון בכל
חוביהון:

(כז) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם מִסָּבִיב
וְדָתָן וְאַבִּירָם יֵצְאוּ נֹצְצִים פֶּתַח אֹהֶל־יְהוָה וַנִּשְׁיָהֶם
וּבִנְיָהֶם וַטָּפָם:

כז ואסתלקו מעלוי משכנא דקרח דתן
ואבירים מסחור סחור ודתן ואבירים נפקו
קמין בתרע משכניהון ונשיהון ובניהון
וטפלהון:

ח"י יצאו נצבים • בקומה זקופה לחרף ולגדר, כמו (שמואל א יז): "וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם" דגלית.
ונשיהם ובניהם וטפם • בא וראה כמה קשה המחלוקת: שהרי בית דין של משה אין עונשין אלא עד
שביא שתי שערות, ובית דין של מעלה עד עשרים שנה, וכאן אבדו אף יונקי שדים.

(כח) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה שְׁלַחְנִי
לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא מִלְּבִי:

כח ואמר משה בזה תדעון ארי יי שלחני
למעבד ית כל עובדיא האלין ארי לא
מרעתי:

ח"י לעשות את כל המעשים האלה • שעשיתי על-פי הדבור לתת להם גדולה, ובניו - סגני
כהנה, ואליצפן - נשיא הקהתי.

כח ואמר משה בזה תדעון ארי יי שלחני
למעבד ית כל עובדיא האלין ארי לא
מרעתי:

(כט) אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאָדָם יִמָּתֶנּוּ אֵלֶּה וּפִקְדַת כָּל־
הָאָדָם יִפְקַד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה שְׁלַחְנִי:

כט אם כמותא דכל אנשא ימותון אלין
וסערא דכל אנשא יסתער עליהון לא יי
שלחני:

ח"י לא ה' שלחני • אלא אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין הוא חולק עלי.

(ל) וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה וּפִצְתָּהּ הָאֲדָמָה אֶת־
פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אִשֶּׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים
שְׂאֵלָה וַיִּדְעוּתָם כִּי נֹאצּוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה:

ל ואם בריאה יברא יהוה ופצתה האדמה את
פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם וירדו חיים
שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את יהוה:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

תינוקות יונקי שדים - שעל כולם
נאמר להלן (פסוק ז) 'ויאבדו מתוך
הקהל' (תנחומא) (ראה שבת פט: רש"י ד"ה
זל: תורה כח
(כח) לעשות את כל המעשים האלה.
אין הכוונה על הענשים שיבואו על
עדת קרח. אלא כלומר: כל המינויים
שעשיתי היו על-פי הדבור שצוני
הקב"ה לעשותם. דהיינו: לתת לאהרן
כהונה גדולה, ובניו - אלעזר ואיתמר
- סגני כהונה (לעיל ג, גיד) וְאֵלִיצֶפֶן
נְשִׂיא הַקֹּהֲתִי (שם פסוק ל) (בא"י): תורה כט
(כט) לא ה' שלחני. לעשותם, אלא
אני עשיתי הכל מדעתי, ובדין
(בצדק) הוא חולק עלי - וכל זאת,
אילו ימותו כמות כל אדם: תורה ל

(שמואל א יז טז) גבור אחר מלוחמי
פלשתים וגלית שמו, שהיה יוצא בכל
יום ממחנה פלשתים ומתיצב בעזות
כנגד מחנה ישראל ואומר: 'תנו לי
איש ונלחמה יחד', כשהוא משמיע
דברי חירוף וגידוף כלפי מעלה, עד
שבא דוד ונצחו והרגו, 'כי חרף
מערכות אלהים חיים' (שם פסוק לו)
(תנחומא) (בא"י):

ונשיהם ובניהם וטפם. בא וראה
כמה קשה עון המחלוקת, שהרי
בית-דין של משה אין עונשין את
הקטן אלא עד שיגדל ויביא שתי
שערות (סימני גדלות בגופו) ובית-
דין של מעלה אין עונשין עד שיהיה
בן עשרים שנה, וכאן אבדו אף

ואבירים... וידבר אל העדה. פתח
הכתוב בהליכת משה אל דתן
ואבירים, ומסיים בדיבורו אל העדה.
לפי שפתחילה ה' אל דתן ואבירים
לדבר על לבם אולי יעלה בידו
לפייסם, בסבור היה שישארו לו פנים
ויצאו אליו מתוך אהליהם, ולא עשו
כן. ומשלא יצאו, פנה אל כל העדה
(עפ"י מדרש תנחומא): תורה כז

(כז) יצאו נצבים. אין כוונת הכתוב
להשמיענו שהיו 'עומדים' בפתח
אהליהם ולא 'יושבים', אלא
שעמידתם היתה בקומה זקופה
בדרך עזות, כדי לחרף ולגדר. כמו
שמצינו לשון 'התיצבות' במשמעות
זו: 'וַיִּתְּצֵב אַרְבָּעִים יוֹם' דגלית

כ"י וְאִם בְּרִיאָהּ • חֲדָשָׁה. יִבְרָא ה' • לְהַמִּית אוֹתָם בְּמִיתָה שְׁלֵא מֵת בָּהּ אָדָם עַד הֵנָּה, וּמָה הִיא הַבְּרִיאָה? וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת־פִּיהָ וּתְבַלְעֵם, אֹז וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצוּ הֵם אֶת ה', וְאֲנִי מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמַרְתִּי. וְרַבּוֹתֵינוּ פִּירְשׁוּ (סנהדרין ק): אִם בְּרִיאָהּ פֶּה לְאָרֶץ מִשְׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית – מוֹטָב, וְאִם לֹא יִבְרָא ה'. (ר"ל יִבְרָא ה' הִפָּה לְכָאן).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ב עמ' 329)

וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה (טז, ל) כַּאֲשֶׁר אָדָם לומד תּוֹרָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה, כְּגוֹן כְּדִי לְהִיּוֹת תַּלְמִיד חֶכֶם, הַתּוֹרָה שְׁלומֵד יוֹרֶדֶת לְגוֹלוֹת בְּתוֹךְ הַקְּלָפוֹת (עד שְׁעוֹשָׁה תְּשׁוּבָה, שְׁאֵז גַּם תּוֹרָתוֹ שָׁבָה עִמּוֹ). הַדְּבָר נִרְמָז בְּפִסְקוֹנוֹ – הַתּוֹרָה, תּוֹרַת חַיִּים, יוֹרֶדֶת לְשִׂאֵל תַּחֲתִית.

(לא) וַיְהִי כִּכְלָתוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּתְבַקַּע הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תַּחֲתֵיהֶם:

(לב) וּתִפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרְחָה וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ 9 לקו"ש חל"ג עמ' 170 – מתוך 'לקראת שבת)

טעם בליעת בני קרח באדמה

וּתִפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת־בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרְחָה וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ: . . וַיֵּאבְדּוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל: (טז, לז)

כָּאן נֶאֱמַר עַל בְּנֵי קִרְחָה שֶׁנִּבְלְעוּ עִמּוֹ, וְאֵלּוּ בְּפִרְשֵׁת פִּנְחָס (כו, יא) נֶאֱמַר: "וּבְנֵי קִרְחָה לֹא מָתוּ". וּמִפֶּרֶשׁ רַש"י (שם): "הֵם הָיוּ בַּעֲצָה תַּחֲלָה, וּבִשְׁעַת הַמַּחֲלָקֶת הִרְהוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם. לְפִיכָךְ נִתְּבַצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִיהוֹם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם". וְלִכְאוּרָה תְּמוּהָ בְּיוֹתֵר: אִם הֵם חֲזְרוּ בְּתְשׁוּבָה – לָמָּה בְּכָל־נִבְלָעוֹ, וּבָאֵם לֹא – בְּמָה זָכוּ שֶׁנִּשְׁאַרוּ בְּחַיִּים. וְהַבְּאוּר בְּזֶה:

אֲכַן וּדְאִי שֶׁבְּנֵי קִרְחָה חֲזְרוּ בָּהֶם מִמַּחֲלָקָתָם וַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה, דְּבִלְעֵדִי זֶה אֵין לָהֶם שׁוּם זְכוּת, אֲלֵא שְׁלֵא הָרָאוּ זֹאת בְּגִלּוֹי וּבְחִיצוֹנִיּוֹת אֲלֵא שֶׁבּוּ רַק בְּסִתֵּר לָבָם, וְכַדְיוֹק לְשׁוֹן רַש"י (שם) "הִרְהוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם". אֲשֶׁר עַל כֵּן, נִתְּקִים בָּהֶם מִדֶּה כְּנֻגַּד מִדֶּה: כִּיּוֹן שֶׁלְעִיגֵי הַרְאוֹים עֲדִין הִחֲזִיקוּ בַּמַּחֲלָקֶת, ע"כ שֶׁנִּשְׁעֲנְשׁוּ לְעִיגֵי כָּל יִשְׂרָאֵל נִבְלְעוּ יַחַד עִם בְּעָלֵי הַמַּחֲלָקֶת בְּאֲדָמָה. אֲךָ בְּפֶעַל כִּיּוֹן שֶׁהִרְהוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם, לֹא הָיָה עֲלֵיהֶם דִּין מִיתָה וְלָכֵן "נִתְּבַצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִיהוֹם".

וּמַעֲתָה יִדְּקַ לְשׁוֹן הַפִּסְקָה "וַיֵּאבְדּוּ מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל", דְּלִכְאוּ מַה חֶסֶר בְּהַלְשׁוֹן "וַיֵּאבְדּוּ" סִתָּם. וּלְפִי הַנ"ל שֶׁפִּיר, דְּבְּנֵי קִרְחָה לֹא מָתוּ וְנֵאבְדּוּ מִן הָעוֹלָם. רַק כִּיּוֹן שֶׁ"הַקֹּהֶל" חָשַׁב שֶׁהֵם בַּמַּחֲלָקֶת וּמִגִּיעַ לָהֶם עֲנֹשׁ כַּאֲבִיהֶם, ע"כ (רק) "מִתּוֹךְ הַקֹּהֶל" הֵם נֵאבְדּוּ. וּמִטַּעַם זֶה חֲפָתָה הַתּוֹרָה לְסִפּר שֶׁ"בְּנֵי קִרְחָה לֹא מָתוּ" רַק בְּפֶר' פִּנְחָס, בָּהּ אוֹחֲזִים כְּשֶׁכָּבֵר 'כָּלוּ מֵתֵי מִדְּבָר' (רש"י חוקת פרק כ, כב), וְכָל הַדּוֹר שֶׁהָיָה חַי בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה כָּבֵר אֲבָד מִן הָעוֹלָם, דָּאֵז שׁוֹב אֵין עוֹד צָרָה לְהַחֲזִיקָם בְּגִיהוֹם.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

הַשְּׁמִשׁוֹת, כַּמְבוֹאָר בַּמִּשְׁנָה (אבות פ"ה מ"א), מוֹטָב, כִּי הָרִי לָעַת כְּזֹאת הוּא נִבְרָא כְּדִי לְבָלֹעַ אוֹתָם; וְאִם לֹא – הָרִי עָתָה "יִבְרָא ה'" פֶּה לְאֲדָמָה 'וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ...' (סנהדרין קי) (מ"א): תורה לא

וְאֲנִי כָּל אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם מִפִּי הַגְּבוּרָה אֲמַרְתִּי. וְרַבּוֹתֵינוּ פִּירְשׁוּ, לָמָּה כָּפַל הַלְשׁוֹן 'בְּרִיאָה יִבְרָא'? לְפִי שֶׁכָּךְ אָמַר מֹשֶׁה, 'אִם בְּרִיאָה' שֶׁכָּבֵר נִבְרָא פֶּה לְאָרֶץ מִשְׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית [כִּי הָאָרֶץ] הוּא אֲחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בְּעֶרְבַּ שְׁבַת בִּין

(ל) וְאִם בְּרִיאָהּ. חֲדָשָׁה. כְּלוֹמֵר, דְּבָר מְחודָשׁ שְׁלֵא כַּמְנַהֵג הָעוֹלָם (רא"ם, גר"א); יִבְרָא ה'. כְּדִי לְהַמִּית אוֹתָם בְּמִיתָה שְׁלֵא מֵת בָּהּ אָדָם עַד הֵנָּה, וּמָה הִיא הַבְּרִיאָה – וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּתְבַלְעֵם, וְכַאֲשֶׁר יִתְקַיֵּם הַדְּבָר, אֹז – וַיִּדְעֻתָם כִּי נֶאֱצוּ הֵם אֶת ה'.

לג וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וְתִכְכֶּם
עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל:

לד וְכָל־יִשְׂרָאֵל דִּי בְּסַחְרֵיהוֹן עָרְקוּ לְקַלְהוֹן
אֲרִי אָמְרוּ דְלִמָּא תִבְלַעְנָא אֲרַעָא:

לה וְאִישׁ יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֶת הַחֲמֻשִּׁים
וּמֵאֲתַיִם אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּטְרֹת: ׀

א וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי:

ב אָמַר לְאַלְעָזָר בֶּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא וַיִּפְרֹשׂ אֶת
מִחְתָּתָא מִבֵּין יְקִידָא וְיֵת אֲשֶׁתָּא יִרְחִיק
לְהֵלֵא אֲרִי אֲתַקְדָּשׁוּ:

כס"א וְאֶת־הָאֵשׁ שִׁבְתוֹךְ הַמִּחְתּוֹת. זֶרֶה־הֵלָאָה. לְאָרֶץ מֵעַל הַמִּחְתּוֹת. כִּי קָדְשׁוֹ. הַמִּחְתּוֹת. וְאַסּוּרִין
בַּהֲנָאָה, שֶׁהָרִי עֲשָׂאום כְּלֵי שֶׁרֶת.

ג יֵת מִחְתָּת מִיבְנֵי הָאֵלִין דְּאֲתַחֲבִיב
בְּנִפְשִׁיהוֹן וַיַּעֲבִדוּן יְהוָה טָסִין רִדִּידִין
חֹפָאָה לְמַדְבָּחָא אֲרִי קִרְבָּנוֹן קָדֵם יְיָ
וְאֲתַקְדָּשׁוּ וַיְהוּן לֵאמֹר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

כס"ב הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֹׁתָם. (וימא לו) שְׁנַעֲשׂוּ פּוֹשְׁעִים בְּנִפְשֹׁתָם, שְׁנַחֲלָקוּ עַל הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא. רְקַעִי.
רִדִּידִין. פָּחִים. טָסִין מְרַדְּדִין טִיבִי"ש בְּלַעַז. צָפוּי לְמִזְבֵּחַ. לְמִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת. וַיְהִיו לְאוֹת. לְזַכְרוֹן,
שִׂיאֲמָרוּ: אֵלֹהֵי הָיוּ מֵאוֹתָן שְׁנַחֲלָקוּ עַל הַכֹּהֲנָה וְנִשְׁרָפוּ.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

דָּבָר לַעֲשׂוֹתוֹ מִתּוֹחַ וְדָק, וּכְתַרְגוּמוֹ
בְּאוֹנְקֵלוֹס [רִדִּידִין] [מְרַדְּדִים]. פָּחִים.
פִּירוּשׁוֹ: טָסִים (לֹחוֹת דְּקִים)
הַמְרַדְּדִין. וְהִלְשׁוֹן 'רְקַעִי פָּחִים'
הָאֲמֹר כָּאן, מִשְׁמַעוּ כְּאִילוֹ נֹאמַר:
'פָּחִים מְרַקְעִים'. טִיבִי"ש בְּלַעַז:

צָפוּי לְמִזְבֵּחַ. לְמִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת - הוּא
מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן הָעֲשׂוּי לְקִרְבָּנוֹת, שֶׁהִיא
מַעֲצֵי שֵׁטִים וּמִצּוּפָה בְּחֹשֶׁת סָבִיב,
וְעֲבָשׂוּ הוֹסִיפוּ לוֹ צִיפּוּי גַּג נְחוֹשֶׁת
מְלֻמָּעָה (ראה שְׁמוֹת כו, ב. ורש"י שם ל, א)

(חזקוני):

וַיְהִיו לְאוֹת. לְזַכְרוֹן. שֶׁהָרָאוּ
יֵאֱמָרוּ, 'אֵלֹהֵי הָיוּ מֵאוֹתָן שְׁנַחֲלָקוּ עַל
הַכֹּהֲנָה, וְנִשְׁרָפוּ': תּוֹרָה ד

זֶרֶה הֵלָאָה. זָרוֹק אוֹתָם לְאָרֶץ, מֵעַל
הַמִּחְתּוֹת וְיֵלֵא אֶל שֶׁפָּךְ הַדָּשָׁן (ויקרא ד,
יב) מִפְּנֵי שֶׁהִיָּתָה קְטוֹרֶת זֶרֶה' (ספרנו):

כִּי קָדְשׁוֹ. כִּי נִתְקַדְּשׁוּ הַמִּחְתּוֹת,
וְאַסּוּרִין בַּהֲנָאָה, שֶׁהָרִי עֲשָׂאום כְּלֵי־
שֶׁרֶת בְּכָף שֶׁהִקְדִּישׁוּ אוֹתָם לְשֵׁם
שָׁמַיִם, וְהִקְטִירוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֹת: תּוֹרָה ג

(ג) הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשֹׁתָם.
שְׁנַעֲשׂוּ פּוֹשְׁעִים בְּנִפְשֹׁתָם - בְּלוֹמַר,
הֵם אֲשָׁמִים בְּמִיתַת עֲצָמָם, לְפִי
שְׁנַחֲלָקוּ עַל הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא וְהִיא
לָהֶם לְחוּשׁ לְהִתְרָאָת מֹשֶׁה שֶׁהֵם
עֲתִידִים לְהַעֲשֶׂה עַל כֶּף בְּמִיתָה (במבואר
לעיל טו, ו) (כ"ב):

רְקַעִי פָּחִים. רִיקוּעַ הוּא לְשׁוֹן שְׁטִיחַת

(לד) נָסוּ לְקוֹלָם. אוֹת לְמִ"ד הָרֵאשׁוֹנָה
שְׁבִתִּיבַת 'לְקוֹלָם' אֵין מִשְׁמַעוּתָהּ
בְּכָרֹב הַמְּקוֹמוֹת בְּדוּמָה לְתִיבַת 'אֵל',
שָׁאם כֵּן יִהְיֶה פִירוּשׁוֹ שְׁנָסוּ אֶל קוֹלָם,
אֵלֵא כָּאן מִשְׁמַעוּתָהּ כְּמוֹ: בְּשָׁבִיל,
מִחְמָת; שְׁכוּלָם בְּרָחוּ וְהִתְרַחְקוּ
'בְּשָׁבִיל' הַקּוֹל הַיּוֹצֵא בְּקִיעַת הָאָרֶץ
עַל בְּלִיעַתָּן - שְׁמַתוֹךְ הַבְּקִיעָה הִיא
נִשְׁמַע קוֹל רַעַשׁ בְּעֵין רַעַם שֶׁהִבְהִיל
אֶת הָאֲנָשִׁים לְבְרוּחַ, וּכְפִי שְׁמַסִּים
הַכְּתוּב: 'כִּי אָמְרוּ פֶּן תִּבְלַעְנִי הָאָרֶץ'
(רא"ם, בא"י): תּוֹרָה לֵה

יז (ב) וְאֵת הָאֵשׁ. שְׁבִתוֹךְ הַמִּחְתּוֹת,
דִּהְיִינוּ הַגְּדִלִים שֶׁעֲלִיהֶם הִנִּיחוּ אֶת
הַקִּטְרֹת:

וַיִּסָּב אֶלְעָזָר כֹּהֵנָא יְת מַחֲתָא דְנִחָשָׁא
דְּקָרִיבו יוֹקִידִיא וְרִידִינִן חוֹפָא
לְמַדְבָּחָא:

(ד) וַיִּקַּח אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת מַחֲתֹת הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
הִקְרִיבו הַשָּׂרָפִים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמוֹזְבֵּחַ:

ה"י וַיִּרְקְעוּם • אינטינדר"ש בלעז.

ה דְּכִרְנָא לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִיל דִּי לֹא יִקְרַב
גְּבַר חִלּוּנִי דִּי לֹא מִזְרַע אֶהְרֹן הוּא
לְאַסְקָא קְטָרֶת בּוֹסְמִין קָדָם יְיָ וְלֹא יְהִי
כְקֶרֶח וּכְכִנְשָׁתָהּ כְּמָא דִּי מַלִּיל יְיָ בִּידָא
דְּמִשָּׁה לָהּ:

(ה) וּזְכָרוֹן לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ
זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֶהְרֹן הוּא לְהִקְטִיר קְטָרֶת לִפְנֵי
יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֶרֶח וּכְעֶדְתּוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה לּוֹ: פ

ה"י וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֶרֶח • בְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה כְּקֶרֶח. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד־מֹשֶׁה לּוֹ • כְּמוֹ "עֲלִיו", עַל אֶהְרֹן
דְּבַר אֵל מֹשֶׁה, שְׂיִהְיֶה הוּא וּבָנָיו כְּהֻנִּים, לְפִיכָךְ "לֹא־יִקְרַב אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֶהְרֹן וְגו'". וְכֵן כָּל
"לִי" וְ"לֹ" וְ"לָהֶם" הַסְּמוּכִים אֶצֶל "דְּבוּר" – פְּתוּרָנָם כְּמוֹ "עַל". וּמִדְּרָשׁוֹ: עַל קֶרֶח. וּמַהוּ בְּיַד מֹשֶׁה, וְלֹא
כְּתֹב אֵל מֹשֶׁה? רָמְזוּ לְחוֹלָקִים עַל הַכְּהֻנָּה, שְׁלוּקִין בְּצִרְעָתָהּ, כְּמוֹ שְׁלָקָה מֹשֶׁה בִּידּוֹ, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת ד'): "וַיִּוצִיֵּאָהָ
וְהִנֵּה יָדוֹ מִצִּרְעָתָהּ כַּשֵּׁלֶג". וְעַל כֵּן לָקָה עֲזִיָּה בְּצִרְעָתָהּ.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (ע"פ 9 לְקו"ש חז"ל עמ' 204 – מוֹתֵךְ 'לְקִרְאָת שַׁבָּת)

בְּטוֹל הַמַּחְצוֹת מִפְּלֶג

וְלֹא־יִהְיֶה כְּקֶרֶח וּכְעֶדְתּוֹ (ז, ה)

טַעֲמָנוּ שֶׁל קֶרֶח הִיָּתָה: אַחַדוֹת. הוּא דָרַשׁ שֶׁכָּל הָעָם יִהְיוּ שׁוּיִם בְּמַעֲלָה וּמִדְּרָגָה, כַּאֲמָרוֹ "כָּל הָעֵדָה כָּלָם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם
ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קֹהֶל ה'".
אַף־עַל־פִּי־כֵן, הוּא עֲצֻמוֹ נַעֲשֶׂה סְכּוּל לְמַחֲלָקָת וּלְפִרּוּד. וְכִפִּי שְׁמוֹתָגֻם אוֹנְקְלוֹס: "וַיִּקַּח קֶרֶח" – "וְאֵתִפְלֶג". וְעַד שְׁאֲמָרוּ
חַז"ל "כָּל הַמַּחְצִיק בְּמַחֲלָקָת עוֹבֵר בְּלֹא, שְׁנַאֲמַר וְלֹא יִהְיֶה כְּקֶרֶח וּכְעֶדְתּוֹ" (סִנְהֶדְרִין ק).
לְלַמֶּדְךָ, שֶׁבְּטוֹל הַמַּחְצוֹת שֶׁקִּבְעָה הַתּוֹרָה בֵּין הַסּוֹגִים הַשּׁוֹנִים שְׁבַע־יִשְׂרָאֵל (כְּהֻנִּים, לוֹיִים, יִשְׂרָאֵלִים, "רְאשִׁיכֶם", "שׂוֹאֵב
מִיִּמִּינֶם") לֹא זָז בְּלִבָּד שְׂאִינוֹ גּוֹרֵם לְאַחַדוֹת, אֲלֹא גּוֹרֵם לְפִלּוּג וּפְרִיד בִּינֵיהֶם.
דּוֹקָא כִּשְׁכָּל אֶחָד מִבְּצַע אֶת תְּפִקִּידוֹ הָרְאוּי לוֹ, בְּזֶה הוּא מְמַלֵּא אֶת שְׁלֵמוֹת כּוֹנֵת הַבְּרִיָּאָה, שְׁלִשְׁמָה בְּרָאוּ הַקִּבְ"ה. וְלֹא
– גּוֹרֵם הוּא לְבִלְבּוֹל סִדְרֵי בְּרִאשִׁית.

וּבְאַתְרַעֲמֻ כָּל כְּנִשְׁתָּא דְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל מִיּוֹמָא
דְּכִתְרוּהִי עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן לְמִיָּמַר אֲתוֹן
גְּרַמְתוֹן דְּמִית עָמָא דִּיִּי:

(ו) וַיִּלְנוּ כָּל־עַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרַת עַל־מֹשֶׁה
וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אַתָּם הַמֵּתִים אֶת־עַם יְהוָה:

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

לְחוֹלָקִים עַל הַכְּהוּנָה שְׁלוּקִין
בְּצִרְעָתָהּ כְּמוֹ שְׁלָקָה מֹשֶׁה בִּידּוֹ,
שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת ד, ו) "וַיִּוצִיֵּאָהָ וְהִנֵּה יָדוֹ
מִצִּרְעָתָהּ כַּשֵּׁלֶג" [אַחַד מִקְּהָאוֹתוֹת
שֶׁנִּתְּנָן לוֹ הַקִּבְ"ה עַל פִּי בִקְשָׁתוֹ
לְהִקְרָאוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל בְּדִי שְׂאִמְנִינוּ לוֹ כִּי
הוּא שְׁלֵחוֹ לְגֵאוֹל אוֹתָם, וְהִיָּה בְּכַף
רָמּוֹ כְּעֵין עֹנֵשׁ מִשּׁוּם שִׁחְשֹׁד בְּהֶם
שְׁלֹא יִצְמִינּוּ (רַאה רִשִּׁי ש"ס)]. וְעַל כֵּן לָקָה
עֲזִיָּהוּ בְּצִרְעָתָהּ פְּעוֹנֵשׁ עַל שִׁחְלָק עַל
הַכְּהוּנָה (עֵיין דְּבִרְיָה־מִסִּיב כו, ב) (ר"א, ס).
נח"י: תורה ו

'לִי' וְ'לֹ' וְ'לָהֶם' הַסְּמוּכִים אֶצֶל לְשׁוֹן
דְּבוּר, כְּגוֹן: 'דִּיבֵּר לִי', 'דִּיבֵּר לוֹ' אוֹ
'דִּיבֵּר לָהֶם', אֵין פִּירוּשָׁם שְׁדִיבֵּר אֶל
פְּלוּנִי [שֶׁאִם כֵּן הִיָּה נֶאֱמַר: דִּיבֵּר אֵלַי,
אֵלָיו, אֵלֵיהֶם], אֲלֹא פְתוּרָנָם
(פִּירוּשָׁם) כְּמוֹ 'עַל'. וְאָף כָּאֵן – דִּיבֵּר
עַל אוֹדוֹת אֶהְרֹן. וְהוּא לְפִי פְשׁוּטוֹ שֶׁל
מִקְרָא. וְלְפִי מִדְּרָשׁוֹ, תִּיבַת 'לוֹ' מוֹסַכַּת
עַל קֶרֶח. כִּי הַקִּבְ"ה כְּבָר דִּיבֵּר אֶל
מֹשֶׁה עַל אוֹדוֹת קֶרֶח וְהִדּוּמָה לוֹ, אֲשֶׁר
עֲתִידִין לְחָלּוֹק עַל הַכְּהוּנָה, וּמַהוּ 'בְּיַד
מֹשֶׁה' וְלֹא כְּתֹב 'אֵל מֹשֶׁה' רָמְזוּ

(ד) וַיִּרְקְעוּם. אִינְטִינְדֵּרִי"ש בְּלַעֲזִי –
שְׁטַחוּ וּמַתַּחוּ אוֹתָם דִּק; תּוֹרָה ה
(ה) וְלֹא יִהְיֶה כְּקֶרֶח. אֵין זֶה לְשׁוֹן
צִיּוּנִי, אֲלֹא הַכְּתוּב נוֹתֵן טַעַם לְזִכְרוֹן
זֶה, בְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה עוֹד חוֹלָקִים עַל
הַכְּהוּנָה כְּקֶרֶח וּכְעֶדְתּוֹ (ר"א);
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לּוֹ. תִּיבַת
'לוֹ' פִּירוּשָׁהּ כָּאֵן: כְּמוֹ 'עֲלִיו'. שְׁעַל
אוֹדוֹת אֶהְרֹן דִּבֶּר ה' אֵל מֹשֶׁה שְׂיִהְיֶה
הוּא וּבָנָיו כְּהֻנִּים, לְפִיכָךְ 'לֹא יִקְרַב
אִישׁ זָר אֲשֶׁר לֹא מִזְרַע אֶהְרֹן הוּא
לְהִקְטִיר קְטָרֶת' וְגו'. וְכֵן כָּל לְשׁוֹנוֹת

וַיְהִי בַּהֲקָהֶל הָעֵדָה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְּנוּ
אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד וַהֲנִיחָהּ כִּסְהוּ הָעֵנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה:
עָנָא וְאַתְגְּלִי וְקָרָא דַּי:

ח וַעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן לָקְדָם מִשְׁפַּח זִמְנָא:

(ח) וַיֵּבֶא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ם
(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

♦ יום רביעי כ' סיון ♦

ט ומליל יי עם מֹשֶׁה לְמִימָר:

י אֲתַפְּרֹשׁוּ מִגֹּז כְּנֶשֶׁתָּא הָדָא וְאַשְׁצִי יְתֵהוּן
כְּשַׁעָה וְנִפְלוּ עַל אֶפְיֵהוּן:

יא וַאֲמַר מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן סֵב יְת מַחֲתִיתָא וְהֵב
עֲלֶה אֶשְׁתָּא מַעְלֵי מִדְּבָחָא וְשׁוּ קִטְרֶת
בוֹסְמֵינָא וְאוֹבִיל בִּפְרִיעַ לְכַנְשֶׁתָּא וְכִפֵּר
עֲלֵיהוֹן אֲרִי נִפֵּק רִגְזָא מִן קָדָם יי שְׁרִי
מוֹתָנָא:

(י) הֲרִמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאִכְלָה אֹתָם כְּרֹגַע
וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם:

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־הַמַּחֲתֶה וְתֵן
עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֲרָה
אֶל־הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי־יָצָא הַקָּצָף מִלִּפְנֵי יְהוָה
הַחֵל הַנֶּגֶף:

יב וַיִּקַּח אַהֲרֹן בָּאֵשֶׁר ׀ דְּבַר מֹשֶ�ה וַיִּרְץ אֶל־תּוֹךְ
הַקָּהָל וַהֲנִיחָהּ הַחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרֶת
וַיִּכְפֹּר עַל־הָעָם:

יג וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמָּתִים וּבֵין־הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה:
יג וַיִּקַּח בֵּין מַתִּיָּא וּבֵין חַיָּיָא וְאַתְפְּלִי מוֹתָנָא:

יד וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמָּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה:
יג וַיִּקַּח בֵּין מַתִּיָּא וּבֵין חַיָּיָא וְאַתְפְּלִי מוֹתָנָא:

(יב) וַיִּקַּח אַהֲרֹן בָּאֵשֶׁר ׀ דְּבַר מֹשֶ�ה וַיִּרְץ אֶל־תּוֹךְ
הַקָּהָל וַהֲנִיחָהּ הַחֵל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּטְרֶת
וַיִּכְפֹּר עַל־הָעָם:

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמָּתִים וּבֵין־הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגְפָּה:

יג וַיִּקַּח בֵּין מַתִּיָּא וּבֵין חַיָּיָא וְאַתְפְּלִי מוֹתָנָא:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

אמר לו, אני שלוחו של מקום ואתה
שלוחו של משה; אמר לו, 'אין משה
אומר כלום מלבד אלא מפי הגבורה,
אם אין אתה מאמין, הרי הקדוש-
ברוך הוא ומשה על פתח אהל
מועד, בא עמי ושאל'. לך נאמר
כאן 'ותעצר המגפה', כי לפי שעה
נעצרה המגפה עד שיתבררו הדברים.

נזכרת כאן עצירת המגפה; בפסוק זה
- 'ותעצר המגפה', ובפסוק טו -
'והמגפה נעצרה', לפי שבראשונה
כאשר הקטיר אהרן את הקטרת אחז
את המלאך והעמידו על-כרחו שלא
ימשיך לנגוף את העם, אמר לו
המלאך, 'הנח לי לעשות שליחותי';
אמר לו, 'משה צוני לעבד על ידך'.

(יא) וכפר עליהם. רז (סוד) זה מסר
לו מלאך-המוות למשה כשעלה
לרקיע, שהקטרת עוצרת את
המגפה, כדאיתא במסכת שבת (פט)
וילך אמר משה לאהרן בלשון ודאי:
'וכפר עליהם', ולא אמר 'אולי תכפר
עליהם' (משכיל); תורה יב
(יג) ויעמוד בין המתים וגו'. פעמיים

בְּקִטְרֹת? לְפִי שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל מְלִיזִין וּמְרַנְּנִים אַחֲרֵי הַקִּטְרֹת, לומר: סם הַמָּוֶת הוּא, עַל יְדוֹ מָתוּ נָדָב וְאָבִיהוּא, עַל יְדוֹ נִשְׂרָפוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם אִישׁ. אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: תִּרְאוּ שְׁעוֹצֵר מִגִּפָּה הוּא, וְהַחֲטָא הוּא הַמָּמִית!.

(יד) וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמִּגֶּפֶה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מְלֻבָּד הַמֵּתִים עַל-דִּבְרֵי-קִרְחָה:
(טו) וַיֵּשֶׁב אֶהֱרֹן אֶל-מִשְׁחֵה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמִּגֶּפֶה נִעְצְרָה: פ

יד וַיְהִיו דְּמִיתוֹ בְּמוֹתָנָא אַרְבַּעַת עָשָׂר אֶלְפִין וּשְׁבַע מֵאָה בַר מִדְּמִיתוֹ עַל פְּלִגְתָּא דְקִרְחָה:
טו וְתָב אֶהֱרֹן לְמִשְׁחָה לְתַרַע מִשְׁכָּן זְמָנָא וּמוֹתָנָא אֶתְכֵּלִי:

♦ יום חמישי כ"א סיון ♦

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
(יז) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֲתָם מִטָּה מִטָּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל-נְשִׂאיהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עָשָׂר מִטּוֹת אִישׁ אֶת-שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל-מִטָּהוּ:
(יח) וְאֵת שֵׁם אֶהֱרֹן תִּכְתֹּב עַל-מִטָּה לְוִי בִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם:
כִּי מִטָּה אֶחָד • אֵף עַל פִּי שְׁחֻלְקֵתִים לְשִׁתִּי מִשְׁפָּחוֹת – מִשְׁפָּחוֹת כְּהֵנָּה לְבַד וּלְוִיָּה לְבַד, מִכָּל-מְקוֹם שֶׁבֵּט אֶחָד הוּא.
(יט) וְהִנַּחְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֹנֵק לָכֶם שָׁמָּה:
(כ) וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר-בּוֹ מִמֶּהוּ יִפְרַח וְהִשְׁכַּתִּי מֵעָלֵי אֶת-תְּלֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם:

טז וַיְדַבֵּר יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:
יז מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְסָב מִנְהוֹן חֲטָרָא חֲטָרָא לְבֵית אָבָא מִן כָּל רַבְרַבְנֵיהוֹן לְבֵית אֲבֵהֶהוֹן תְּרִי עָשָׂר חֲטָרִין גָּבַר יֵת שְׁמָה תִּכְתֹּב עַל חֲטָרָה:
יח וְיֵת שְׁמָא דְאֶהֱרֹן תִּכְתֹּב עַל חֲטָרָא דְלוֹי אֲרִי חֲטָרָא חַד לְרִישׁ בֵּית אֲבֵהֶהוֹן:
יט וְתַנְעֲנֵנוּן בְּמִשְׁכָּן זְמָנָא קָדָם סִהֲדוּתָא דִּי אֲזַמֵּן מִימָרִי לְכוֹן תִּמְזֵן:
כ וְהִי גָבְרָא דְאֶתְרַעֲבִי בַּח חֲטָרָה יִנְעִי וְאֶנִּיחַ מִן קַדְמֵי יֵת תּוֹרַעְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי אֲנוּן מִתְרַעְמִין עֲלֵיכוֹן:

כִּי מִטָּה אֶחָד • כְּמוֹ (בראשית ח) "וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם", (אסתר ט) : "וְחַמַּת הַמָּלָךְ שָׁכְכָה".

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

וְאֹלָם לְאַחַר שִׁשְׁמַע בֶּן מִפִּי הַקֹּב"ה נִעְצְרָה לְחֻלּוּטִין, וְזֶהוּ שְׁנֵי אֲמָר שְׁנֵי (לְקַמֵּן פִּסּוּק טו) 'וַיֵּשֶׁב אֶהֱרֹן אֶל מִשְׁחֵה... וְהַמִּגֶּפֶה נִעְצְרָה'. דַּבֵּר אַחֲרָי: לְמַעַן בְּקִטְרֹת? כְּלוּמַר, מִדּוּעַ בַּמִּגֶּפֶה זֶה רָצָה הַקֹּב"ה שֶׁתִּעָצֵר דְּיוֹקָא עַל יְדֵי קִטְרֹת, לְפִי שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל מְלִיזִים וּמְרַנְּנִים (ס"א: מִלְחָשִׁין וּמְלִיזִים) אַחֲרֵי הַקִּטְרֹת לומר 'סם-הַמָּוֶת הוּא; עַל יְדוֹ מָתוּ נָדָב וְאָבִיהוּא (ויקרא י, א), עַל

יְדוֹ נִשְׂרָפוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם אִישׁ – אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, 'תִּרְאוּ שְׁעוֹצֵר מִגִּפָּה הוּא, וְהַחֲטָא הוּא הַמָּמִית' – שֶׁהִקְטִירוּהָ שְׁלֹא בְּרָשׁוֹת (מְכִילָתָא שְׁמוֹת יז, ד) (מִשְׁכָּל): תוֹרָה יֵד
(יח) בִּי מִטָּה אֶחָד. בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן טַעַם מִדּוּעַ דִּי בְּמִקְלָא אֶחָד לְשִׁבְט לְוִי; אֶף-עַל-פִּי שְׁחֻלְקֵתִים לְשִׁתִּי מִשְׁפָּחוֹת, מִשְׁפָּחוֹת כְּהֵנָּה לְבַד וּלְוִיָּה

לְבַד, מִכָּל מְקוֹם שֶׁבֵּט אֶחָד הוּא (גו"א): תוֹרָה יֵד
(כ) וְהִשְׁכַּתִּי. אֲנִיחַ וְאֶשְׁקִיט מֵעָלֵי אֶת תְּלֹנוֹתֵיהֶם. וְלִשׁוֹן 'וְהִשְׁכַּתִּי' הוּא כְּמוֹ 'וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם' (בראשית ח, א) [בִּימֵי הַמַּבּוּל, לְאַחֲרֵי שֶׁעָבְרוּ מֵאָה וְחֲמִשִּׁים יוֹם שִׁבְעִים גָּבְרוּ הַמַּיִם עַל הָאָרֶץ] הַעֲבִיר ה' רִיחַ עַל הָאָרֶץ, וַיִּנְחֹחוּ הַמַּיִם]. וְכֵן: 'וַיִּתְּלוּ אֶת הָעֵץ עַל הָעֵץ... וְחַמַּת הַמָּלָךְ שָׁכְכָה' (אסתר ט, י) [הַמָּלָךְ

כא ומליל משה עם בני ישראל ויהבו לה כל רכבניהון חטרא לרבא חד חטרא לרבא חד לבית אבהתהון תרי עשר חטרין וחטרא דאחרן בגו חטריהון:

(כא) וידבר משה אל־בני ישראל ויתנו אליו כל־נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים עשר מפות ומטה אהרן בתוך מפותם:

כ"א בתוך מפותם • הניחו באמצע, שלא יאמרו: מפני שהניחו בצד שכניה, פרח.

כב ואצנע משה ית חטריא קדם יי במשפנא דסהדותא:

(כב) וינח משה את־המפות לפני יהוה באהל העדת:

כג ויהוה ביומא דבתרוהי ועל משה למשפנא דסהדותא והא נעא חטרא דאחרן לבית לוי ואפק לכלבין ואגז גז וכפת שגדין:

(כג) ויהי ממחרת ויבא משה אל־אהל העדות והנה פרח מטה־אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים:

כ"ד ויצא פרח • במשמעו. ציץ • הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל. ויגמל שקדים • כשהפרי הפרי, הפר שהן שקדים, לשון (בראשית כא): "ויגדל הילד ויגמל", ולשון זה מצוי בפרי האילן, כמו (ישעיה יח): "ובסר גמל יהיה נצה". ולמה שקדים? הוא הפרי הממחר להפריח מפל הפרות, אף המעורר על הכהנה פרענותו ממחרת לבא, כמו שמצינו בעזיה (ד"ה ב כו): "והצרצרת זרחה במצחו". ותרגומו: "וכפית שגדין", כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה על זה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ממאמר ש"פ קרח, א' דר"ח תמוז ה'תשל"ג)

דהטעם שגמל שקדים דוקא הוא פי שקדים הם ממחרים להגמר יותר מכל הפרות [ומוסיף ב'לקוטי תורה' שם, שלכן נקראים בשם שקדים מלשון שקידה ומהירות, כמו שכתוב מקל שקד גו' כי שוקד אני על דברי לעשותו. ויש לומר, שהפונה בהוספה זו היא לרמז דהמהירות שבשקדים הוא ענינם, וכידוע ששמו של דבר מורה על ענינו], ולכן רומזים על הכהונה, כי ההשפעות הנמשכות על־ידי אהרן הכהן [אהרן אותיות נראה] הן במהירות. ועל־דרך־זה הוא בנוגע לכל הכהנים בני אהרן, דכשהכהנים מברכים את העם, נמשך השפע למטה במהירות גדולה בלי עכובים

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

הכהונה פורענותו ממחרת לבא, כמו שמצינו בעוניהו מלך יהודה שנגעש תיכף בבואו אל היכל ה' להקטיר את הקטרת כמו שנאמר (דברי הימים ב כ, יט) 'ויזעף עזיהו ובקדו מקטרת להקטיר, ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית ה' מעל למזבח הקטרת'. ומעיד רש"י: ותרגומו של 'ויגמל שקדים': 'וכפית שגדין' [ויקשור שקדים]. כלומר, כמין אשכול שקדים האגודים יחד וכפותים זה על זה, שאז כבר הופר פרי השקר [וכדרכו של אונקלוס בתרגומו, שלפעמים הוא מתרגם רק את הענין אף לא את התיבה עצמה, אף כאן 'ויגמול' אין פירושו 'אשכול', אלא כשהשקדים הם באשכול זה על זה, אזי כבר הופר פריהם] (בא"י גר"א: תורה כד

כאן לגבי גידול הפרי, הוא כמו לשון 'ויגדל הילד ויגמל' (בראשית כא, ח) [לאחר לידת יצחק באשר גדל מעט ונפרד מיניקת חלב אמו עשה אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק]. ולשון זה מצוי בפרי האילן, כשהפרי הולך ונפרד מיניקתו מן האילן, כמו 'ובוסר גומל יהיה נצה' (ישעיה יח, ח) [נבואה שנאמרה בדרך משל, על מפלת גוג ומגוג שתבא עליהם בדיותם קרובים להצלחתם, באותם ענבים שיכרית אותם הכורת טרם גמר בישולם באשר הציץ נעשה 'בוסר' והוא הולך ונגמל מעט מעט מיניקתו מן האילן לקראת גמר ההבשלה]. ולמה נבחר לסימן זה דיוקא מין שקדים? כי הוא הפרי הממחר להפריח את פרחיו יותר מכל הפירות; רמז, כי אף המעורר על

אחשוּרוש נח ושקט מפעסו]; תורה כא (כא) בתוך מפותם. לא נאמר 'עם מפותם' אלא 'בתוך מפותם'. לומר, שהניחו באמצע המטות [שכל לשון 'תוך' הנאמר בדרך שאין בו 'בית קיבול' משמעו באמצע (ראה רש"י בראשית ב, ט). והטעם שהניחו דיוקא באמצע, כדי שלא יאמרו מפני שהניחו בצד שכניה לכה פרח מטהו (תנחומא אחר־ימות); תורה כב (כג) ויצא פרח. במשמעו, בדרך אילן המלכלב ומוציא פרחים טרם צמיחת פרוי:

ציץ. הוא חנטת הפרי [שיעור מסוים בגידולו] כשהפרח נופל מפניו, ואז הפרי נגלה ונראה לעין, אף עדיין לא נגמר בישולו (רד"ק): ויגמל שקדים. כשהופר הפרי, הופר שהן שקדים. ולשון גמילה האמור

הגם שבפרפת כהנים היתה לפני שפרח מטה אהרן ויגמל שקדים, כמו שכתוב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, ופירש רש"י ויברכם בפרפת כהנים [וגם אז היתה ההמשכה דברפת כהנים במהירות], מפל-מקום לאחר שפרח מטה אהרן נתוסף עליו בזה. כי כיון שהענין דפרח מטה אהרן גו' ויגמל שקדים בא על-ידי הערעור על הכהונה, הרי זה דוגמת שטר שיצא עליו ערעור והוחזק בבית-דין, שיש לו תוקף יותר משטר שלא היה עליו ערעור. וכיתרון האור מן החושף.

(כד) ויצא משה את-כל-המטות מלפני יהוה אל-
כל-בני ישראל ויראו ויקחו איש מטהו: פ
כד ואפק משה ית כל חטריא מן קדם יי
לות כל בני ישראל ואשתמודעו ונסיכו גבר
חטרה:

♦ יום שישי כ"ב סיון ♦

(כה) ויאמר יהוה אל-משה השב את-מטה אהרן
לפני העדות למשמרת לאות לבני-מרי ותכל
תלונתם מעלי ולא ימתו:

ש"י למשמרת לאות. לזכרון שבחרתי באהרן לכהן, ולא ילוננו עוד על הכהנה. ותכל תלונתם. כמו
ותכלה תלונתם. לשון זה שם מפעל יחיד לשון נקבה, כמו תלונתם מרמורי"ש בלעז. ויש חלוק בין
תלונותם לתלונתם; תלונתם – תלונה אחת, תלונותם – שם דבר בלשון יחיד, ואפלו הם תלונות הרבה.

(כו) ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו בן עשה:
(כז) ויאמרו בני ישראל אל-משה לאמר הן גוענו
אבדנו בלנו אבדנו:

(כח) כל הקרב הקרב אל-משכן יהוה ימות האם
תמנו לגוע: ס

ש"י כל הקרב הקרב וגו'. אין אנו יכולין להיות זהירין בקב, בלנו רשאים להפגס לחצר אהל מועד,
ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויפגס לתוף אהל מועד, ימות. האם תמנו לגוע. שמה הפקרנו למיתה.

רש"י כפשוטו – מהדרת לשם

אין אנו יכולין להיות זהירין בקב, שלא להפגס אל אהל מועד, כי בלנו רשאים ליפגס לחצר אהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויפגס לתוף אהל מועד, ימות [כמו שנאמר (להלן יח ד"ז) וזר לא יקרב אליכם... והזר הקרב יומת' (רשב"ם)]. ולכך נקטו פעמים לשון 'קריבה' ('הקרב הקרב') שמתוף הקריבה המותרת, עלולים לבא לידי הקריבה האסורה (נראה):

האם תמנו לגוע. לשון תימה הוא, כלומר שמא הופקרנו למיתה ונגזרה עלינו גזירה כי בכל דבר קל נמות

(באר-יב: תורה א

אחת בלבד; ואילו 'תלונותם' אינו מתייחס למספר התלונות, אלא היא שם דבר בלשון יחיד, דהיינו 'מעשה ההתלוננות', ואפילו הם תלונות הרבה (לשרח עפ"י רשב"ם):

למשמרת לאות. שיהיה המטה גנוז ושמור שם, וישמש לזכרון לכל שבחרתי באהרן לכהן, ולא ילוננו עוד על הכהונה, לפי שעל מטה לוי היה כתוב שם אהרן כנשיא השבט, ולפיכך היתה פריחתו לאות הן לבחירת שבט לוי מתוף השבטים, והן לבחירת אהרן נשיאו לכהונה (נראה

נח: תורה כו

(כח) כל הקרב הקרב וגו'. כך אמרו:

(כח) ותכל תלונתם. אין זה לשון התפעל, שיהיה פירושו כמו 'ותכלה תלונתם' שהתלונה תהא כלה מאליה, אלא הוא לשון ציווי למשה, כמו 'ותכלה תלונתם', ופירוש: אתה תכלה את תלונות בני ישראל, על ידי השבת מטה אהרן לפני העדות למשמרת. ומוסיף רש"י: תיבת 'תלונתם' אינו לשון תלונות רבות כמו 'תלונותיהם', אלא לשון זה הוא שם מפעל יחיד – שם פעולה יחידה בלשון נקבה, כמו 'תלונתם', מרמורי"ש בלעז. ומכל מקום יש חלוק בין 'תלונותם' ל'תלונתם', שכן 'תלונתם' משמעותה תלונה

א ויאמר יי לאהרן את ובניך ובית אבוק
עמך תסלחון על חובי מקדש ואת ובניך
עמך תסלחון על חובי כהונתכון :

יח (א) ויאמר יהוה אל־אהרן אתה ובניך ובית
אביך אתך תשא את־עון המקדש ואתה ובניך
אתך תשא את־עון כהנתכם :

ה"י ויאמר ה' אל־אהרן • (ספרי) למשה אמר, שיאמר לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו
למקדש. אתה ובניך ובית־אביך • הם בני קהת אבי עמרם. תשא את־עון המקדש • עליכם אני מטיל
ענש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקדשים המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש
– אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא לגע. ואתה ובניך • הכהנים. תשא את־עון כהנתכם • שאינה
מסורה ללויים. ותזהירו הלויים השוגגים, שלא יגעו אליכם בעבודתכם.

ב ונאף ית אחיך שבטא דלוי שבטא דאבוק
קרב לותך ויתוספון עלך וישמשוך ואת
ובניך עמך קדם משפנא דסדירותא :

(ב) וגם את־אחיו מטה לוי שבט אביך הקרב אתך
וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל
העדת:

ה"י וגם את־אחיו • בני גרשון ובני מררי. וילוו • ויתחברו אליכם להזהיר גם את הזרים מלהתקרב
אליהם. וישרתוך • בשמירת השערים ולמנות מהם גזברין ואמרכלין (זכריה כז).

ג וישרון משרתך ומטרת כל משפנא ברם
למני קודשא ולמדבחה לא יקרבין ולא
ימותון אף אונן אף אתון :

(ג) וישרון משרתך ומשמרת כל־האהל אך אל־
כלי הקדש ואל־המזבח לא יקרבין ולא־ימותו גם־הם
גם־אתם :

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

וילוו עליך. כלומר, ויתחברו אליכם
להזהיר גם הם את הזרים
הישראליים מליקרב אליהם לסייע
להם בנשיאת הלכי המשכן המסורים
להם:

וישרתוך ואתה ובניך... לפני אהל
העדת. כלומר, אתם הכהנים תהיו
בפנים האהל, והלויים ישרתו אתכם
בשמירת השערים מחוץ לאהל, שלא
יכנסו בו זרים, וכן למנות מהם (מן
הלויים) גזברין ואמרכלין – ממונים
ומפקחים על כל שאר צרכי המקדש,
אשר אין בהם צורך לקדושת כהונה
[גזברים] = הממונים על האוצרות
שבמקדש שבהם מונחים בגדי כהונה
וצרכי קרבת וכו'. 'אמרכלים' =
הממונים על פקודת כל דבר מצרכי
המקדש לצוות כל איש ואיש על
עבודתו, והיא מלה מורכבת: 'אמר כל'

(עפ"י רש"י הוריות יג. ובאמ"ח) (ספרי)

(שע"א): תורה ג

הדברים המקודשים המסורים לכם,
כלומר כל אחד מהם מיוחד להרחיק
את ה'זר' מן הדבר המקודש המסור
רק לו: בני קהת וזהירו את בני גרשון
ומררי [וכל שכן את הישראליים] שלא
יגשו לסייע להם בנשיאת הדברים
המקודשים המסורים להם, והוא
הארון והשלחן וכלי־הקדש. ואתם –
הכהנים ובני קהת – תשבו ותזהירו
על כל זר הבא ליגע בדברים
המקודשים הללו (נח"י, באמ"ח):

ואתה ובניך. הכהנים:
תשא את עון כהנתכם. שלא יסייע
זר בעבודתכם שאינה מסורה אף
ללויים, ותזהירו הלויים השוגגים
שלא יגעו אליכם בעבודתכם וכל
שכן את הישראליים [אכל הלויים
אינם מזהירים להרחיק את הזר
מעבודת הכהנים]: תורה ב

(ב) וגם את אחיך מטה לוי. דהיינו,
בני גרשון ובני מררי:

יח (א) ויאמר ה' אל אהרן. למשה
אמר כן, שהוא יאמר זאת לאהרן,
להזהירו על תקנת ישראל שלא
יכנסו למקדש (וכמפורש בפרשה
להלן). לפי שבאן נאמרה תשובה
לטענתם 'כל הקרב הקרב... מות'
אשר מעתה ישמרו הכהנים והלויים
שלא יתערבו זרים במקומם
ובעבודתם. ומאחר שטענתם היתה
אל משה, ראוי שגם התשובה תבא
למשה, והוא ימסרנה לאהרן (נריא):

אתה ובניך ובית אביך. הם בני קהת
אבי עמרם והלשון 'בית אביך' פירושו
באן 'בית אבי אביך', שכן הדרך
לפעמים לקרוא גם לאבי האב בלשון
'אב' [כמו שמצינו (בראשית לב, ט) 'ויאמר
יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי
יצחק'] (כ"ה):

תשא את עון המקדש. עליכם
הכהנים, וכן על בני קהת הלויים אני
מטיל ענש הזרים שיחטאו בעסקי

(ד) וַנִּלְווּ עֲלֵיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזֶר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם:
 כ"י - וְזֶר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם • אֲתַכֶּם אֲנִי מִזְהִיר עַל כֵּן.

(ה) וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 כ"י - וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף • (ספרי) כִּמּוֹ שֶׁהָיָה כָּבֵד, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יז): "כִּי־יֵצֵא הַקֶּצֶף".

(ו) וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:

כ"י - לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים • יָכוֹל לַעֲבֹדְתֶכֶם שֶׁל הַדְּיוּט? תִּלְמוּד לומר: "לה", כִּמּוֹ שֶׁמִּפְּרֵשׁ לְמַעְלָה, לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת גִּזְבְּרִין וְאַמְרָפְלִין.

(ז) וְאֵתָּה וּבְנֵיךָ אֶתָּךְ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־ דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וְלַמִּבְרִית לְפָרֶכֶת וְעַבְדֹּתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזֶּר הַקָּרֵב יוֹמָת: פ
 כ"י - עֲבֹדַת מִתְּנָה • בְּמִתְּנָה נְתֻנִיהָ לָכֶם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לו עמ' 233)

עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם (יח, ז) גם דָּבָר שֶׁבָּא מִלְמַעְלָה בְּתוֹרַת מִתְּנָה - אֵין זֶה בְּאִפְסוֹ שֶׁהָאֲדָם הוּא רַק מִקְבֵּל וְתוֹ לֹא מִיָּד, אֲלָא גַם בְּזֶה דְּרוּשָׁה עֲבֹדָתוֹ ("עֲבֹדַת מִתְּנָה"). הָעֲבֹדָה הִיא - לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַדָּבָר בְּפְנִימִיּוּת.

(ח) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשִׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לָךְ נְתֻנִים לְמִשְׁחָה וּלְבִגְיָךְ לְחֻק־עוֹלָם:

כ"י - וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ • (ספרי) בְּשִׁמְחָה. לְשׁוֹן שִׁמְחָה הוּא זֶה, כִּמּוֹ (שמות ד): "הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרָאָךְ

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(בפסוק ב), לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת גִּזְבְּרִין וְאַמְרָפְלִין לְשֶׁרֶת אֲתַכֶּם בְּעֲבֹדוֹת הַקֹּדֶשׁ, אֲשֶׁר אֶלְמָלֵא הַלְוִיִּם הָיוּ מוֹטְלוֹת עֲלֵיכֶם (כ"ב, גרא: תורה ז)
 (ז) עֲבֹדַת מִתְּנָה. בְּמִתְּנָה נְתֻנִיהָ לָכֶם - הָעֲבֹדָה אֲשֶׁר נֹתְתִי לָכֶם הִיא בְּמִתְּנָה גְּמוּרָה הַמְּיוֹחֶדֶת רַק לָכֶם בְּלִבְדָּה, וְאֵינָנָה נִיתְּנָה לְהַעֲבִירָהּ לְאַחֵרִים, וּלְפִיכָךְ 'וְהַזֶּר הַקָּרֵב יוֹמָת' (רמב"ן: תורה ח)
 (ח) וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי לָךְ אֶת הַמִּתְּנוֹת הַלְלוֹ בְּשִׁמְחָה. כְּלוּמָר, כָּל עֲשָׂרִים

כָּבֵד בְּמַעֲשֵׂה קֶרֶח, שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל יח, יא) 'כִּי יֵצֵא הַקֶּצֶף... הַחֹל הַנֶּגֶף' וְלִמְדֵנוּ מִכָּאן, שֶׁעִיָּקֵר הַקֶּצֶף הָיָה עַל שֶׁהִקְלִי בְּקִדּוּשַׁת הַכְּהוּנָה, וְלֹא עַל תִּלְוֹנוּתָם עַל מִשָּׁה וְאַהֲרֹן (עמק חצ"צ: [ספרי: תורה ו]
 (ז) לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים. מִפְּשָׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר 'לָכֶם', הֵייתִי יָכוֹל לומר שֶׁהֵם נְתֻנִים לָכֶם לְהַיּוֹת מִשְׁרָתִים לַעֲבֹדְתֶכֶם שֶׁל הַדְּיוּט - כְּלוּמָר לְצָרְכֵי חוּלִין שֶׁלָּכֶם - תִּלְמוּד לומר נְתֻנִים "לה", וְכִמּוֹ שֶׁמִּפְּרֵשׁ לְמַעְלָה

(ד) וְזֶר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם. אֲוִהֲרָה זוֹ מוֹפְנִית לֹא רַק אֶל הַזֶּר עֲצָמוֹ שֶׁלֹּא יִקְרַב לַעֲבֹדַת הַכְּהוּנָה, אֲלָא גַם אֲתַכֶּם הַכֹּהֲנִים אֲנִי מִזְהִיר עַל כֵּן שֶׁתִּשְׁגִּיחוּ עַל הַזֵּרִים לְהַרְחִיקָם מִעֲבֹדְתֶכֶם [ובפסוקים הַקּוֹדְמִים דָּבָר הַקְּטוֹב עַל חֻבַּת הַכֹּהֲנִים בְּהִרְחַקַת 'הַלְוִיִּם' מִעֲבֹדְתֶכֶם, וְאֵילוֹ כֵּן מְדוּבָר בְּהִרְחַקַת הַזֵּרִים מִמֶּשׁ שֶׁהֵם שָׂאֵר יִשְׂרָאֵל] (רא"ם, שעי"א: תורה ה)
 (ה) וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף. עַל יְדֵי כֵן, לֹא יִהְיֶה חֲרוֹן אַף נוֹסֵף כִּמּוֹ שֶׁהָיָה

וְשָׁמַח בְּלִבּוֹ". מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁנָּתַן שָׂדֶה לְאוֹהֲבוֹ, וְלֹא פָתַח וְלֹא חָתַם וְלֹא הֵעִלָּה בְּעַרְפָּאִין. כָּא אֶחָד וְעָרַעַר (עָלִיו) עַל הַשָּׂדֶה, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ: כָּל מִי שִׁירְצָה יָבֹא וְעָרַעַר לְגִגְדָּךְ? הֲרִינִי כּוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה בְּעַרְפָּאִין. אַף כָּאן, לִפִּי שָׂבָא קָרַח וְעָרַעַר כְּגִדֵּד אֶהְרֹן עַל הַכְּהֻנָּה, כָּא הַכְּתוּב וְנָתַן לוֹ (חולין קלג) כ"ד מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה בְּכִרִית מְלַח עוֹלָם, וְלִכְךָ נִסְמְכָה פֶּרֶשָׁה זוֹ לְכָאן. מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי • שְׂאֵתָה צִרְיָה לְשִׁמְרֹן בְּטָהֳרָה. לְמַשְׁחָה • לְגִדְלָה (ספרי).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 219)

וְאִנִּי הִנֵּה נֹתֵתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי (יה, ח) טַעֲנָנוּ שֶׁל קָרַח הָיְתָה: הַכְּהֻנִּים מִנְתָּקִים מִהָעוֹלָם וְעוֹסְקִים רַק בְּקִדְשָׁה, וְאֵלּוּ כָּל הַעֲדָה עוֹסְקִים עִם עֲנִינֵי הָעוֹלָם עַל מִנֵּת לַעֲשׂוֹת מִהֶם פְּלִים לְאַלְקוֹת. וְאִם כֵּן, מִדּוּעַ צִרְכִּים אֶת הַשְּׁפָעַת הַכְּהֻנִּים עַל יִשְׂרָאֵל? שָׁגַם הֵם יַתְעִלוּ מִהָעוֹלָם. לְפִיכָךְ נִתְּנוּ מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה לְאַחַר מַחְלַקַת קָרַח, כִּי הֵן מִבְּטָאוֹת אֶת הַקָּשֶׁר שֶׁבֵּין יִשְׂרָאֵל לַכְּהֻנִּים: יְהוּדֵי מִפְּרִישׁ מְרֻכָּשׁוֹ הַגָּשְׁמִי לַכֹּהֵן, וּבָזָה מְרוֹמָם רְכוּשׁ זֶה.

(ט) זֶה יְהִיָּה לָךְ מִקֹּדֶשׁ הַקִּדְשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנֶם לְכָל־מִנְחָתָם וְלְכָל־חַטָּאתָם וְלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יֵשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קִדְשִׁים לָךְ הוּא וְלִבְנֶיךָ:

כְּשִׁי־מִן־הָאֵשׁ • לְאַחַר הַקְּטֹרֶת הָאֲשִׁים. כָּל־קָרְבָּנֶם • כְּגוֹן זִבְחֵי שְׁלָמִי צָבוּר. מִנְחָתָם חַטָּאתָם וְאֲשָׁמָם • כְּמִשְׁמַעוֹ. אֲשֶׁר יֵשִׁיבוּ לִי • זֶה גִזְלֵ הַגֵּר.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשון

קָרַח עַד לְאַחַר הַקְּטֹרֶת הָאֲשִׁים מֵאוֹתוֹ קָרַח [נִתְיַבֵּת מִן] אֵין פִּירוּשָׁה כָּאן כְּמוֹ 'מִתּוֹךְ', אֲלָא כְּמוֹ 'מֵאֲזַ וְאֵילָף', כְּדוּגְמַת הַלְשׁוֹן (לעיל טו, כג) 'מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה ד' וְהִלְאָדוּ' (רא"ם, ב"ב): כָּל קָרְבָּנֶם. כְּגוֹן זִבְחֵי שְׁלָמִי צָבוּר - שְׁנֵי כִבְשֵׁי הַשְּׁלָמִים הַבָּאִים עִם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּחֹג הַשְּׁבוּעוֹת, שְׁחֵלֶק הַבֶּשֶׂר הַנֶּאֱכָל בָּהֶם הוּא לַכְּהֻנִּים (רֹאה וְקֹדֶם כג, יט):

מִנְחָתָם חַטָּאתָם וְאֲשָׁמָם. כְּמִשְׁמַעוֹ. דְּהֵיִינוּ, כָּל סוּגֵי הַמִּנְחָוֹת וְקָרְבָּנוֹת הַחֻטָּאת וְהָאֲשָׁם, אֵלּוּ שֵׁשׁ בָּהֶם אֲכִילַת אָדָם - הָרִי הֵם נֶאֱכָלִים לַכְּהֻנִּים. וְכִפִּי שֶׁהַכְּתוּב מְסִיִּם: לָךְ הוּא וְלִבְנֶיךָ:

אֲשֶׁר יֵשִׁיבוּ לִי. זֶה גִזְלֵ הַגֵּר - אָדָם שְׂגוֹל מִמּוֹן מִן הַגֵּר (שָׂאִין לוֹ יוֹרְשִׁים) וּמֵת הַגֵּר, וְלְאַחַר שֶׁנִּתְבַּע לְהַשִּׁיב הַגִּזְלִיָּה, הַכּוֹשֵׁשׁ אֶת הַדָּבָר וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר שָׂאִין חַיִּיב לוֹ כְּלוֹם, כָּאֲשֶׁר כָּא לְשׁוֹב עַל חֲטָאוֹ וְלִכְפֹּר עַל מַעֲשָׁיו, דֵּינוּ שֶׁהוּא נֹתֵן אֶת הַקֶּרֶן וְהַחוּמֵשׁ לַכְּהֻנִּי הַמְּשֻׁמֵּר [נִרְאֶה הַרְחֵבֶת הַדְּבָרִים וּבִיאוּרֵם, בְּפֶרֶשׁת גִּזְלֵ הַגֵּר (לעיל ה, ה)]: (ובחים מד): תורה י

לְגִגְדָּךְ! אִם כֵּן הֲרִינִי כּוֹתֵב וְחוֹתֵם לָךְ וּמַעֲלָה בְּעַרְפָּאִין, כְּדִי שִׁדְעוּ הַכָּל כִּי אֲנִי הוּא שֶׁנִּתְיַבֵּת לָךְ. אַף כָּאן, לִפִּי שָׂבָא קָרַח וְעָרַעַר כְּגִדֵּד אֶהְרֹן עַל הַכְּהֻנָּה, כָּא הַכְּתוּב וְנָתַן לוֹ כ"ד מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה בְּכִרִית מְלַח עוֹלָם (לִקְמֹן פֶּסוּק יט) [כְּשֶׁם שֶׁהַמֶּלֶךְ אֵינוֹ מִתְקַלְקֵל וְהוּא קָיָים לְעוֹלָם, כִּי תִתְקַיֵּם כְּדוּגְמַת זֶרַע אֶהְרֹן וְלֹא תִתְבַטֵּל לְעוֹלָם]. וְלִכְךָ נִסְמְכָה פֶּרֶשָׁה זוֹ לְכָאן, הַבָּאָה בְּתִשְׁבּוּחַ עַל מַחְלֻקַּת קָרַח הָאֲמוּרָה לְפָנֶיהָ (ספרי) (בא"י, הוֹרֵי): מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי. פִּירוּת הַתְּרוּמָה הַנִּתְּנִים לָךְ, יְהִי אֲצִלָּךְ לְמִשְׁמֶרֶת - שְׂאֵתָה צִרְיָה לְשִׁמְרֹן בְּטָהֳרָה שְׁלֹא יִטְמְאוּ (ב"ב):

לְמַשְׁחָה. פִּירוּשׁוֹ: לְגִדְלָה. כְּלוֹמַר, וְכִיִּיתֶךָ בְּדִבְרִים הַמְּקוּדָשִׁים, זוֹ הִיא גִדְלָתֶךָ [שֵׁשׁ מִשִּׁיחָה שֶׁהוּא לְשׁוֹן גִּדְלָה, כְּמוֹ (תהלים קה, טו) 'אֵל תִּגְעֹעַ בְּמִשְׁחִי' - שִׁפְרוּשׁוֹ: אֵל תִּפְגְּעוּ בְּגִדְלִי (רש"י שְׁמוֹת כט, כט)]: (ספרי): תורה ט

(ט) מִן הָאֵשׁ. אֵין כְּוֹנֵת הַכְּתוּב שֶׁהַכְּהֻנִּים אוֹכְלִים מִן הָאֲשִׁים, דְּהֵיִינוּ הַחֲלָקִים הַנִּקְטְרִים בָּאֵשׁ, אֲלָא מֵהוּ 'מִן הָאֵשׁ', שְׂאִינָם אוֹכְלִים אֶת חֲלָקָם מִכָּל

וְאַרְבַּע מִתְּנוֹת הַכְּהֻנָּה שְׁזִיבִיתִי אוֹתָךְ בָּהֶן, אֵין זֹאת מִשׁוֹם שֶׁבְּדוּחַק 'נִתְרַצִּיתִי וְהִסְפַּמְתִּי' לִיתְנָם לָךְ, אֲלָא אֲנִי הוּא הַחֶפֶץ בְּכֶךָ וְהֵנִי נֹתֵנֶם לָךְ בְּעֵין יָפָה מִתּוֹךְ שְׁמִיחָה, לְכֶךָ נֶאֱמַר 'הִנֵּה נֹתֵתִי לָךְ, כִּי לְשׁוֹן שְׁמִיחָה הוּא זֶה, שֶׁכֵּן דִּרְךָ הַלְשׁוֹן שֶׁעַל כָּל דָּבָר רָצוּי שֶׁחִפְצִים בּוֹ וְנִתְּנִים כְּקִיוָּמוֹ אוֹמְרִים 'הִנֵּה כְּכֶר מוֹכֵן הוּא, כְּמוֹ 'הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקִרְיָאתָךְ וְרִאֲךָ וְשָׁמַח בְּלִבּוֹ' (שְׁמוֹת ד, יד) [דְּבַרֵּי הַקִּב"ה לְמִשְׁחָה לְאַחַר שֶׁחִשַּׁשׁ לְקַבֵּל עָלָיו הַשְּׁלִיחוֹת לְגָאוֹל אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁמָּא לֹא יִתְקַבֵּל הַדָּבָר בְּעֵין יָפָה עַל יְדֵי אֶהְרֹן: הִנֵּה אֶהְרֹן כָּא עֲתָה לְקִרְיָאתָךְ, וְלֹא זוֹ בְּלִבְדָּ שְׁלֹא יִקְפִיד עַל גִּדְלָתֶךָ, אֲלָא גַם יִהְיֶה וְיִשְׁמַח בְּכֶךָ]. הָרִי שֶׁכָּאֲשֶׁר בִּשְׁרֵ לֹ הַקִּב"ה כִּי גִדְלָתוֹ תִתְקַבֵּל בְּשִׁמְחָה אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן 'הִנֵּה': מִשָּׁל לְמַלְךְ שֶׁנָּתַן שָׂדֶה לְאוֹהֲבוֹ, וְלֹא כָתַב וְלֹא חָתַם לוֹ שׁוֹם שִׁטְרָה עַל כֶּךָ וְלֹא הֵעִלָּה בְּעַרְפָּאִין - לֹא הִגִּישׁ אֶת דְּבַר הַמִּתְנָה אֲצִל הַשּׁוֹפְטִים לְאֲשֶׁר וְלִקְיָם אוֹתָהּ. לְזִמִּים, כָּא אֶחָד וְעָרַעַר עַל הַשָּׂדֶה לִזְמֹר שְׁלֹא קִיבְלָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, אָמַר לוֹ הַמֶּלֶךְ (לְאוֹהֲבוֹ), וְכִי כָּל מִי שִׁירְצָה יָבֹא וְעָרַעַר

(י) בַּקֹּדֶשׁ הַקִּדְשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ כָּל־זָכָר יֹאכֵל אֹתוֹ
קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לָּךְ:
יְתֵה קֹדֶשׁ קִדְשִׁין תִּכְלְמָה כָּל דְּכוּרָא יִיכּוּל
יִתֵה קֹדֶשׁא יְהִי לָךְ:

כ"י - בַּקֹּדֶשׁ הַקִּדְשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ וְגו' • לַמִּד עַל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, שְׂאִין נֹאכְלִין אֵלָא בְּעִזְרָה וְלִזְכְּרֵי כְּהֻנָּה.

(יא) וְזֶה־לָּךְ תְּרוּמַת מִתָּנֶם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לָךְ נִתְּתִים וּלְבִנְיָךְ וּלְבִנְתְּךָ אֹתָךְ לַחֲקֵעוֹלָם
כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ:
יֵה וְזֶה־לָּךְ תְּרוּמַת מִתָּנֶם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לָךְ נִתְּתִין וּלְבִנְיָךְ וּלְבִנְתְּךָ אֹתָךְ לַחֲקֵי עוֹלָם
כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ:
יֵה:

כ"י - תְּרוּמַת מִתָּנֶם • הַמּוֹרֵם מִן הַתּוֹדָה וּמִהַשְׁלָמִים וְאִיל נִזִּיר. לְכָל תְּנוּפֹת • שְׁהִירֵי אֱלוֹ טַעוּנִין תְּנוּפָה.
כָּל־טָהוֹר • (ספרי) וְלֹא טָמְאִים. דְּכָר אַחֵר: כָּל־טָהוֹר, לְרַבּוֹת אֲשֶׁתּוֹ.

(יב) כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם
אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לָךְ נִתְּתִים:
כ"י - רֵאשִׁיתָם • הִיא תְּרוּמָה גְדוֹלָה.
(יב) כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רֵאשִׁיתָם
אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לָךְ נִתְּתִים:

(יג) בַּבּוֹרִי כָּל־אֲשֶׁר בָּאֲרָצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לָךְ
יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכְלֻנּוּ:
יג בַּבּוֹרִי כָּל דֵּי בְּאֲרָעָהוֹן דֵּי יִתְּנוּ קִדְּם יֵי
דֵּי לָךְ יְהִי כָּל דְּדְכִי בְּבִיתְךָ יִיכְלְמָה:

(יד) כָּל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לָךְ יִהְיֶה:
יד כָּל חֶרֶמָא בְּיִשְׂרָאֵל דֵּי לָךְ יְהִי:

(טו) כָּל־פֶּטֶר רָחֵם לְכָל־בֶּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה
בְּאֶרֶץ וּבְבִהְמָה יִהְיֶה־לָּךְ אֹךְ פָּדָה תִּפְדֶּה אֶת
בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:
טו כָּל פֶּתַח וּלְדָא לְכָל בֶּשָׂרָא דֵּי יִקְרְבוּן
קִדְּם יֵי בְּאֲנָשָׁא וּבְבִיעִירָא יְהִי לָךְ בְּרֵם
מִפְּרָק תִּפְרוּק יֵת בּוֹקְרָא דְּאֲנָשָׁא וְיֵת בּוֹקְרָא
דְּבִיעִירָא מִסַּאבָּא תִּפְרוּק:

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

כָּל טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ. אֵין זֶה
צִיוּי שְׁכָל טָהוֹר בְּבִיתוֹ חִיִּיב לֵאכֹל, אֵלָא
הַכּוֹנֵן הִיא שְׁדוּקָא טָהוֹרִים יֹאכְלוּהוּ
וְלֹא טָמְאִים. וּבְחִיבַת 'כָּל־טָהוֹר' -
בָּא הַכָּתוּב לְרַבּוֹת גַּם אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל
כֹּהֵן שְׁהִיא זוֹכָה בְּאֲכִילָתָהּ [וְאִם
אֵין הִיא בֵּית יִשְׂרָאֵל, הִרִי הִיא נִטְפֶּלֶת
אֵל בְּעֵלְהָ], וְלֹא רַק 'בְּנִיךָ וּבְנִיתְךָ'
שֶׁהֵם עֲצָמָם כֹּהֲנִים (ג'ר"א, מפרשים):
תורה יב
(יב) רֵאשִׁיתָם. זֶה הִיא תְּרוּמָה־גְדוֹלָה
שֶׁנִּקְרָאָה 'רֵאשִׁית', כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיְבָרֵךְ
יְהוָה (ד) 'רֵאשִׁית דִּגְנְךָ תִּירֶשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ...
תִּתֵּן לוֹ'. וְהִיא הַמִּתְּנָה הַנִּיֻּתֶּנֶת
בְּרֵאשׁוֹנָה לְפָנֵי שְׂאֵר הַמַּעֲשֻׂרוֹת (ר"א, כ"א):
תורה יג

בְּכָל הָעִיר גַּם 'לְבִנְיָךְ וּלְבִנְתְּךָ אֹתָךְ' (ר"א ויקרא ז, לא-לד). וּבְקֶרֶבן תּוֹדָה הִבָּא
עִם אֲרֻבָּעִים לָחֶם מִפְּרִישִׁים אֲרֻבָּעָה
לָחֶם מִמֶּלֶךְ מִיּוֹן, וְנוֹתְנִים אוֹתָם
לִכְהֵן בְּנוֹסָף לַחֲוָה וְשׁוֹק (שם פסוק יד) וּבְאִיל נִזִּיר נּוֹתְנִים מִלֶּכֶד הַחֲוָה
וְשׁוֹק גַּם אֶת הַזֵּרוֹעַ בְּשֵׁלָה וְכֵן 'חֲלַת
מִצָּה אַחַת וְרִקִּיק אֶחָד' (ר"א ויקרא ו, יט-כ)
(ר"ב, מפרשים):
לְכָל תְּנוּפֹת. קָרָא הַכָּתוּב לְכָל
שְׁלֶשֶׁת הַקִּדְשֹׁת (תּוֹדָה, שְׁלָמִים וְאִיל
נִזִּיר) בְּשֵׁם 'תְּנוּפֹת', שְׁהִירֵי כָּל אֱלוֹ
טַעוּנִין תְּנוּפָה כְּמִבּוֹאֵר בְּמִקְוָם.
וּבְאִילוֹ הִזָּה נֶאֱמַר כָּאֵן: 'תְּרוּמַת
הַמִּתְּנָה מִכָּל אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהֶם תְּנוּפָה לָךְ
נִתְּתִים...' (ר"א, כ"א):

(י) בַּקֹּדֶשׁ הַקִּדְשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ וְגו' •
לַמִּד הַכָּתוּב עַל קִרְבָּנוֹת 'קִדְשֵׁי־
קִדְשִׁים' שְׂאִין נֹאכְלִין אֵלָא בְּעִזְרָה
וְלִזְכְּרֵי כְּהוּנָה, וְהַלְשׁוֹן 'בַּקֹּדֶשׁ
הַקִּדְשִׁים תֹּאכְלֻנּוּ' פִּירוּשׁוֹ, בְּמִקְוָם
הִרְאוּ לֵאכִילַת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים [וּכְפִי
שְׁכָר פִּירֵשׁ הַכָּתוּב אֲצֵל הַמִּנְחָה
וְהַחֲסֵאתָ, שֶׁמִּקְוָם אֲכִילָתָם הוּא 'בְּחֶצֶר
אֶהָל מוֹעֵד' (ויקרא ו, טז-יז)] (עמק
הנצ"ח): תורה יא
(יא) תְּרוּמַת מִתָּנֶם. הוּא הַמּוֹרֵם
(הַמּוֹפָרֵשׁ בְּתְרוּמָה לַכֹּהֵן) מִן הַתּוֹדָה
וּמִהַשְׁלָמִים וּמֵאִיל־נִזִּיר - כָּל אֵלָה
הֵם 'קִדְשִׁים קְלִים' שֶׁיֵּשׁ גַּם לְבָעֲלִים
חֶלֶק בְּאֲכִילָתָם, וּבְכּוֹלֵם נּוֹתְנִים אֶת
הַחֲוָה וְהַשׁוֹק בְּתְרוּמָה לַכֹּהֵן וְנֹאכְלִים

טז ופרקנה מבר נרחא תפרוק בפרסנה כסף
חמש סלעין בסלעי קודשא עשרין מעין
הוא:

יז ברם בוכרא דתורא או בוכרא דאמרא או
בוכרא דעזא לא תפרוק קודשא אנון ית
דמהון תזרוק על מדבחה וית תרביהון פסק
קרבן לאתקבלא ברעוא קדם יי:

יח ובשרהון יהי לך פסדיא דארמותא
ובשוקא דמינא לך יהי:

(טז) ופרויו מבן-חדש תפדה בערפך בסף חמשת
שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא:

(יז) אך בכור-שור או-בכור פֶּשֶׁב או-בכור עז לא
תפדה קדש הם את-דמם תזרק על-המזבח
ואת-חלבם תקטיר אשה לריח ניחח ליהוה:

(יח) ובשרם יהיה-לך כחזה התנופה ובשוק הימין
לך יהיה:

כ"א פחזה התנופה ובשוק הימין • (ובחים נז) של שלמים שנאכלים לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם
לשני ימים ולילה אחד, אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד. לך יהיה • (ספרי) בא רבי עקיבא ולמד:
הוסיף לך הכתוב "היה" אחרת, שלא תאמר: פחזה ושוק של תודה, שאינו נאכל אלא ליום ולילה.

יט כל אפרשות קודשניא די יפרשון בני
ישראל קדם יי יהבית לך ולבניך ולבנותיך
עמך לקנים עלם קנים מלח עלם הוא קדם
יי לך ולבניך עמך:

(יט) כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני-ישראל
ליהוה נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתה לחק-עולם
ברית מלח עולם הוא לפני יהוה לך ולזרעך אתה:

כ"ב כל תרומת הקדשים • מחבתה של פרשה זו, כללה בתחלה בסוף ופרט באמצע. ברית מלח
עולם • ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקנים ומבריא את אחרים. ברית מלח • פברית הפרוטה
למלח, שאינו מסריח לעולם.

כ"ג אמר יי לאהרן בארעהון לא תחסין
וחלק לא יהי לך ביניהון מתנן די יהבית
לך אנון חלקך ואחסנתך בגו בני ישראל:

(כ) ויאמר יהוה אל-אהרן בארצם לא תנחל וחלק
לא-יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני
ישראל:

כ"ד וחלק לא-יהיה לך בתוכם • (ספרי) אף בבזיה.

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

(ספרי) (ב"ב, עמק הנצי"ב):

ברית מלח עולם. ברית ברית עם
אהרן בדבר הבריא והחזק, ומתקנים
לעולם, ומבריא אף את אחרים -
שמואלים אותם בו, שלא יתקלקלו

(ספרי) (סד"ר):

ברית מלח. כלומר הברית על
ההוזה ומתנותיה תתקנים לעולם
כברית הפרוטה למלח שאינו
מסריח לעולם [ואולם, אין ההוזה
שברית הקב"ה ברית עם המלח ונשבע
לו שלא יסריח לעולם, אלא לפי
שהוא חזק הקבוע ועומד לעולם, לך
הוא נקרא בדרך בינוי 'ברית פרוטה'
(נח"י, לשר"י): תורה כ

(כ) וחלק לא יהיה לך בתוכם. אף

ושוק של תודה שאינו נאכל אלא
ליום ולילה, לך נאמר שוב 'לך
יהיה', כדי להאריך עוד את זמן
הווייתו של בשר הבכור, פחזה ושוק
של שלמים הנאכלים לשני ימים
ולילה אחד (ובחים נז) (בא"י): תורה יט

(יט) כל תרומת הקדשים. מחבתה
של פרשה זו העוסקת בענין מתנות
ההוזה [שניתנו לאהרן ולבניו
'בשמה' במבואר בראש הפרשה (רש"י
לעיל פסוק טז)] האריך בה הכתוב וכללה
בתחלה בלשון הכולל את כל סוגי
המתנות (פסוק טז): 'כל קדשי בני ישראל
לך נתתם', וגם כללה בסוף, באמור
קאן: 'כל תרומת הקדשים... נתתי לך',
ופרט באמצע את המתנות למיניהן

(יח) פחזה התנופה ובשוק הימין.
של שלמים. ובא הכתוב להשוות את
בשר הבכור לחזה ושוק של שלמים:
כשם שהם נאכלין לכהנים ולנשיהם
לבניהם ולעבדיהם לשני ימים
ולילה אחד, אף הבכור נאכל לשני
ימים ולילה אחד [יום וביהמתן
ולמחרתו, והלילה שביניהם]:

לך יהיה. מאחר שכבר נאמר 'ובשוק
יהיה לך', למח הוצרך הכתוב להוסיף
ולומר 'לך יהיה?' על כך בא רבי
עקיבא ולמד: הוסיף לך הכתוב הויה
אחרת - פעמיים לשון 'יהיה', שלא
תאמר כי הואיל ולא פירש הכתוב
לאיזה חזה ושוק יש להשוות את
הבכור, אם כן שמא ההוזה היא פחזה

♦ שבת קודש כ"ג סיון ♦

(כא) וּלְבַנֵּי לֹוי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לַנִּחְלָה חֶלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־הֵם עֹבְדִים אֶת־עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד:

כא וּלְבַנֵּי לֹוי הָא יְהִיבִית כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְאַחֲסָנָא חֶלֶף פְּלִחְוִהוּן דִּי אַנּוּן פְּלִחִין יֵת פְּלִחִין מִשְׁפָּן זְמָנָא:

(כב) וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־אֱהֱל מוֹעֵד לִשְׂאֵת חֲטָא לְמוֹת:

כב וְלֹא יִקְרְבוּן עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפָּן זְמָנָא לְקַבְּלָא חוּבָא לְמוֹת:

(כג) וְעֹבֵד הַלְוִי הוּא אֶת־עֲבֹדַת אֱהֱל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֹנֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה:

כג וְיִפְלְחוּן לֹאִי אַנּוּן יֵת פְּלִחִין מִשְׁפָּן זְמָנָא וְאַנּוּן יִקְבְּלוּן חוּבִיהוּן קִנָּם עֲלֵם לְדִרְיִכוּן וּבְגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְסְנוּן אַחֲסָנָא:

כ"ג"א וְהֵם • הַלְוִיִּם יִשְׂאוּ עֹנֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁעָלֵיהֶם לְהַזְהִיר הַזֵּרִים מִגִּשֵׁת אֲלֵיהֶם.

(כד) כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לַנִּחְלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם בִּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נִחְלָה: פ

כד אַרִי יֵת מַעֲשֵׂרָא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּי יִפְרִשׁוּן קָדָם יֵי אִפְרִישׁוּתָא יְהִיבִית לְלֹאִי לְאַחֲסָנָא עַל כֵּן אֲמַרִית לְהוֹן בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְסְנוּן אַחֲסָנָא:

כ"ד"א אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַה' תְּרוּמָה • (ספרי) הַפְּתוּב קָרָא "תְּרוּמָה" עַד שִׁפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר.

(כה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כה וַיְמַלִּיל יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִיָּקָר:

(כו) וְאֶל־הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֵתָם בְּנִחְלָתְכֶם וְהִרְמַתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:

כו וַיְלַלְוִי תְּמַלִּיל וְיִמְיָר לְהוֹן אַרִי תִסְבּוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵת מַעֲשֵׂרָא דִּי יְהִיבִית לְכוּן מִנְהוֹן בְּאַחֲסָנְתְּכוֹן וּתְפִרְשׁוּן מִנְהָא אִפְרִישׁוּתָא קָדָם יֵי מַעֲשֵׂרָא מִן מַעֲשֵׂרָא:

(כז) וְנִחֲשֹׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כִּדְגָן מִן־הַגֶּרֶן וּכְמִלֹּאָה מִן־הַיֶּקֶב:

כז וְתִתְחַשֵּׁב לְכוּן אִפְרִישׁוּתְכוֹן כְּעִבּוּרָא מִן אֲדָרָא וּכְמִלֹּאָתָא מִן מַעֲצֵרָתָא:

כ"ז"א וְנִחֲשֹׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כִּדְגָן מִן־הַגֶּרֶן • תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שְׁלָכֶם אֲסוּרָה לְזָרִים וְלִטְמְאִין, וְחִיבִין עָלֶיהָ

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

תְּרוּמַת־מַעֲשֵׂר הַנִּתְּנָה לַכֹּהֵן, כִּי כָּל עוֹד שְׁלֹא הוּפְרָשָׁה מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת הַמַּעֲשֵׂר, הָרִי מְעוּרָב בּוֹ חֶלְקוֹ שֶׁל כֹּהֵן וְאִזּוּ הוּא עֲדִינן אֲסוּר לְזָרִים (באמ"י): תורה כה

(כז) וְנִחֲשֹׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כִּדְגָן מִן־הַגֶּרֶן, בְּתְרוּמַת דְּגָן מִן הַגֶּרֶן. וְכָף פִּירוּשׁ הַפְּתוּב: **תְּרוּמַת־מַעֲשֵׂר שְׁלָכֶם**

[במבואר לַמַּעֲלָה (בפסוקים א"י)] וּלְפִיכָךְ תִּהְיֶה אֲשֶׁמַת הָעֵם תְּלוּיָה בָהֶם (רא"י): תורה כד

(כד) אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַה' תְּרוּמָה, הַמְדוּבָר הוּא בְּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן הַנִּתֵּן לְלֹוי שְׁאִין דִּינוֹ כִּי־תְרוּמָה הָאֲסוּרָה לְזָרִים, וְאוֹלָם הַפְּתוּב קָרָא בְּאֵן 'תְּרוּמָה', עַד שִׁפְרִישׁ הַלְוִי מִמֶּנּוּ

בַּבִּיזָה - שְׁלֹא יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים חֶלֶק בְּשִׁלְל הַנִּלְקָח בְּמִלְחָמָה בַּעַת כִּיבוּשׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוֹיִים (ספרי) (רא"י): תורה כא

(כג) וְהֵם. הַלְוִיִּם יִשְׂאוּ עֹנֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל אִם יִבְשְׁלוּ וַיִּגְשׁוּ לְשִׁרְתָּ בְּקוֹדֶשׁ עִם הַלְוִיִּים, לְפִי שְׁעָלֵיהֶם לְהַזְהִיר אֶת הַזֵּרִים מִגִּשֵׁת אֲלֵיהֶם

מיתה וחמש בתרומה גדולה שנקראת "ראשית דגן" מן הגרן. וכמלאה מן-היקב • בתרומת תירוש ויצהר הנשלת מן היקבים. מלאה • לשון בשול, תבואה שנתמלאת. יקב • הוא הבור שלפני הגת, שהיין יורד לתוכו. וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא, וכן "יקבי המלך הוא ים" – אוקיינוס חפירה שחפר מלכו של עולם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 128 עמ' 63)

ונחשב לכם תרומתכם (יח, כז) מכאן למדו חז"ל ש"במחשבה בלבד תהיה תרומה". וגם לדעות שאין תרומה במחשבה, מועלת המחשבה להתיר את הטבל, דנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד זה (וגם זה נלמד מ"ונחשב"). ומכאן הוראה עד כמה יש ליזהר ממוחשבה רעה, כי נוסף על חמור הדבר מצד עצמו, יש בו נזק לעולם שמסביב. וכן – גדל הנחיצות של מחשבה טובה, לחשב טוב על הזולת, כי גם מחשבה טובה מועילה הרבה.

(כח) **בן תרימו גם-אתם תרומת יהוה מפל מעשרותיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את-תרומת יהוה לאהרן הכהן:**

רש"י: בן תרימו גם-אתם • כמו שישראל מרימים מגרנם ומיקביהם, תרימו גם אתם מפעשר שלכם, כי הוא נחלתכם.

(כט) **מפל מתנתיכם תרימו את כל-תרומת יהוה מפל-חלבו את-מקדשו ממנו:**

רש"י: מפל מתנתיכם תרימו את כל-תרומת ה' • בתרומה גדולה הכתוב מדבר, שאם הקדים לוי את הכהן בפרי וקבל מעשרותיו קדם שישל כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר.

רש"י כפשוטו – מהדורת לשם

כך תרימו גם אתם ממעשר שלכם, כי הוא נחלתכם היחידה, שאין לכם נחלת שדה וכרם בארץ כשאר ישראל (גרא'; תורה כט)

(כט) **מפל מתנתיכם תרימו את כל תרומת ה'.** אין הכתוב מדבר כאן בתרומת מעשר, שהרי כבר פירשה למעלה, אלא בתרומה גדולה הכתוב מדבר, שלפעמים על הלוי להפריש גם תרומה גדולה מלבד תרומת מעשר שאם הקדים לוי את הכהן ובא אל הגורן כשהתבואה בפרי (ערימת תבואה שכבר נגמרה מלאכתה וכל עליה חיוב תרומה) וקבל מעשרותיו קודם שישול כהן תרומה גדולה מן הכרי, אזי צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחר מחמשים לתרומה גדולה, ויחזור ויפריש תרומת מעשר (ספרי)

(באמ"ר, גרא'; תורה ל

בתבואה שנתמלאת בגרעיניה בבישולה, אלא שמתוך כך קורא בן הכתוב גם לשאר דברים המבושלים (השרשים, נח"י)

יקב. הוא הבור שחוצבים אותו לפני הגת (=מקום דריכת הענבים) שהיין הנסחט יורד לתוכו. וכל לשון יקב/ חפירת-קרקע הוא ואין משמעו דווקא בור ליינו או לשמן. וכן מצינו לשון "יקבי המלך" (זכריה יד, יא) שדרשוהו חכמים כי הוא נאמר על ים אוקיינוס (הים הגדול), ונקרא בלשון יקב' על שם שהוא חפירה שחפר מלכו של עולם הקב"ה [הכתוב מדבר בהתרחבותה של ירושלים לעתיד לבא שתתפשט עד לים]: תורה כח

(כח) **בן תרימו גם אתם.** הכתוב מפרש בזה את טעם חובתה של תרומת מעשר: כי כמו שישראל מרימים תרומה גדולה מגרנם ומיקביהם מפרי גידולי נחלתם בארץ,

– שאתם הלויים מפרישים מן המעשר ראשון ונותנים לכהן, הרי היא אסורה לזרים ולטמאין וחיובין עליה מיתה וחומש [האוכלה במויד חייב מיתה, ובשוגג משלם את שווי התרומה בתוספת חמישית], שכל הלכותיה הם בתרומה גדולה שנקראת 'ראשית דגן מן הגורן' [והוא על שם שבעל השדה הישראלי, מפרישה לאחר הקצירה כשהתבואה היא בגורן, אבל תרומת מעשר מפרישה הלוי מתוך ביתו, כי אין לו חלק ונחלה שיפריש תבואתו מן הגורן] (בא"ר, ב"ב);

וכמלאה מן היקב. בתרומת תירוש ויצהר (יין ושמן) הנשלת מן היקבים [ראה לשון הכתוב (ויאל ב, כד) 'והשיקו היקבים תירוש ויצהר']:

מלאה. הוא לשון בישול. וכאן נקראים היין והשמן 'מלאה', כי הדרך לסחטן כשהענבים והזיתים מבושלים, אמנם עיקר לשון 'מלאה' הוא

(ל) וַאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּהִרְיָמָכֶם אֶת־חֲלָבֹם מִמֶּנּוּ וְנַחֲשָׁב לְלוֹיִם כְּתִבּוּאָת גֵּרֹן וְכְתִבּוּאָת יֶקֶב:

וַיֵּאָמְרוּ בְּהִרְיָמָכֶם אֶת־חֲלָבֹם מִמֶּנּוּ. לְאַחַר שְׁתַּרְיָמוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִמֶּנּוּ. וְנַחֲשָׁב. הַמּוֹתֵר לְלוֹיִם חֲלִין גְּמוּרִין. כְּתִבּוּאָת גֵּרֹן. לְיִשְׂרָאֵל, שְׁלֹא תֹאמַר: הוֹאִיל וּקְרָאוּ הַכְּתוּב "תְּרוּמָה", שְׁנֹאֲמַר: "כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ לָהּ תְּרוּמָה". יָכוֹל יֵהָא כֵּלֹ אֲסוּר? תִּלְמוּד לּוֹמַר "וְנַחֲשָׁב לְלוֹיִם כְּתִבּוּאָת גֵּרֹן". מַה שֶּׁל יִשְׂרָאֵל חֲלִין, אַף שֶׁל לוי חֲלִין.

(לא) וַאֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אַתֶּם וּבֵיתְכֶם כִּי־ שָׁכַר הוּא לָכֶם חֲלָף עֲבַדְתֶּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

וַיֵּאָמְרוּ בְּכָל־מְקוֹם. אֶפְלוּ בְּבֵית הַקְּבֵרוֹת.

(לב) וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהִרְיָמָכֶם אֶת־חֲלָבֹם מִמֶּנּוּ וְאֶת־קֹדְשֵׁי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלוּ וְלֹא תָמוּתוּ:

וַיֵּאָמְרוּ בְּכָל־מְקוֹם. וְלֹא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא. וְלֹא תָמוּתוּ. (בְּכוּרוֹת נו) הָא אִם תַּחֲלִלוּ, תָּמוּתוּ:

צ"ה פסוקים, דניאל ס'ימן. חסלת פרשת קרח

הפטרה לפרשת קרח לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמוד קסג

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

כְּאֲשֶׁר הָאָדָם טָמֵא וְהַפִּירוֹת טָמְאִים, וְאֵינוּ כְּתִירוּמָה הַנֶּאֱכָלֶת רַק כְּשִׁהֲפִירוֹת טְהוּרִים וְהָאָדָם טְהוֹר (ספרי) (עמק הַנְּצִיחַ): תוֹרָה לֵב (לב) וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא וְגו'. וּמִתּוֹךְ כֵּן אֵנוּ שׁוֹמְעִים: הָא אִם לֹא תְרִימוּ תְרוּמַת הַמַּעֲשֵׂר כִּדְיוֹן, תִּשְׂאוּ חֲטָא: וְלֹא תָמוּתוּ. הָא אִם תַּחֲלִלוּ אֶת קֹדֶשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עַל יְדֵי שְׁתִּיכּוּלָא אֶת הַמַּעֲשֵׂר מִכְּלֵי הַזָּהָרִים מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת הַמַּעֲשֵׂר, תָּמוּתוּ. כִּי בִּכְךָ חֲלַלְתֶּם אֶת הַחֶלֶק הַמְּקוּדָשׁ שָׁבוּ, הִקְרָאוּ לִכְהֹן (א"ט):

חסלת פרשת קרח

יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ לָהּ תְּרוּמָה, אִם כֵּן שְׁמָא יִהְיֶה הַמַּעֲשֵׂר דּוּמָה בְּדִינוֹ כְּעֵין תְּרוּמָה, וְיֵהָא כּוֹלֹ אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵלִים וּמוֹתֵר רַק לְלוֹיִים - בְּדִרְךָ שֶׁהַתְּרוּמָה אֲסוּרָה לְלוֹיִים וְלִישְׂרָאֵלִים וּמוֹתֵר רַק לַכֹּהֲנִים - תִּלְמוּד לּוֹמַר 'וְנַחֲשָׁב לְלוֹיִם' - הַנֶּשֶׁאֶר לָהֶם לְאַחַר הַפְּרֶשֶׁת תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר - כְּתִבּוּאָת גֵּרֹן הַנֶּשֶׁאֶרֶת לְיִשְׂרָאֵל לְאַחַר הַפְּרֶשֶׁת תְּרוּמָה; מַה שֶּׁל יִשְׂרָאֵל חוֹלִין וְאֵין בּוֹ שׁוֹם קְדוּשָׁה, אַף שֶׁל לוי חוֹלִין הֵיא וְאֵין בּוֹ קְדוּשָׁה (מִפְּרָשִׁים): תוֹרָה לֹא (לא) בְּכָל מְקוֹם. לִימַד בְּזֶה הַכְּתוּב כִּי הַמַּעֲשֵׂר נֶאֱכָל אֶפְיֻלָּה בְּבֵית־הַקְּבֵרוֹת,

(ל) בְּהִרְיָמָכֶם אֶת חֲלָבֹם מִמֶּנּוּ. עֲתִידָה בְּאֵת הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ אֶת דִּין הַמַּעֲשֵׂר לְאַחַר שְׁנִתְקַיִּים בּוֹ הַכֹּל כִּדְיוֹן: 'בְּהִרְיָמָכֶם... מִמֶּנּוּ' לְאַחַר שְׁתַּרְיָמוֹ תְּרוּמַת־מַעֲשֵׂר מִמֶּנּוּ, אֲזִי - וְנַחֲשָׁב הַמּוֹתֵר לְלוֹיִם כִּדְיוֹן פִּירוֹת חוֹלִין גְּמוּרִין שֶׁהֵם מוֹתֵרִים לְכָל אָדָם, וְנֶאֱכָלִים בְּכָל מְקוֹם (כְּמִבּוֹאֵר לְהֵלֶן): כְּתִבּוּאָת גֵּרֹן. כִּמוֹ הַתְּבוּאָה הַנֶּשֶׁאֶרֶת בְּגוֹרֵן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא מוֹתֵרֶת לְכָל אָדָם לְאַחַר שֶׁהַפְּרִישׁ מִמֶּנָּה אֶת הַתְּרוּמָה. וְהוֹצֵרָהּ הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ כֵּן, כִּדִּי שְׁלֹא תֹאמַר הוֹאִיל וּקְרָאוּ הַכְּתוּב 'תְּרוּמָה', שְׁנֹאֲמַר (לעֵיל פֶּסֶק כד) 'כִּי אֶת מַעֲשֵׂר בְּנֵי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ז סיון מפרק פג עד סוף פרק פז	יום רביעי - כ' סיון מפרק צז עד סוף פרק קג
יום שני - י"ח סיון מפרק פח עד סוף פרק פט	יום חמישי - כ"א סיון מפרק קד עד סוף פרק קה
יום שלישי - י"ט סיון מפרק צ עד סוף פרק צו	יום שישי - כ"ב סיון מפרק קו עד סוף פרק קז
שבת קודש - כ"ג סיון פרק כ, מפרק קח עד סוף פרק קיב	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון י"ז סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פ, פרק ו והנה... עד עמ' 160, הכלולה בחסד.

40 הפלאי של בריאת "יש מאין", פלא שהוא גדול יותר מאשר
41 קריעת ים סוף. אך, שם אלקים מעלים על האור שלמעלה
42 המהווה ומחיה את העולם, ונראה כאילו העולם עומד – בלי
43 התחדשות, אלא כדבר קבוע תמידי, ומתנהג בדרך הטבע. –
44 גם אותם דברים, בהם

45 נראית איזו התחדשות,
46 הרי גם התחדשות זו
47 קבועה בסדר הנקרא דרך
48 הטבע. – המלה "טבע",
49 כפי שהיא מוסברת
50 בחסידות, יש בה כמה
51 פירושים, ומהם: "טבע"
52 במשמעות של קביעה,
53 כלשון חכמינו ז"ל: "כל
54 המשנה ממטבע שטבעו
55 חכמים". כמו כן "טבע"
56 מלשון "טובעו בים סוף",

57 כמו דבר שטבוע במים, מכסים עליו המים והוא אינו נראה
58 כלל – כך "טבועה" כביכול החיות האלקית הנבראים, שאין
59 היא נראית כלל. וישם "אלהים" זה, – לא כפי ששם אלקים
60 הוא בשרשו העליון, אלא כפי ששם אלקים משפיע באמצעות
61 מדת הגבורה, שהעולם יראה כאילו הוא מתנהג בדרך הטבע,
62 הוא מנן ונרתק לשם הוי", – כאמור לעיל בפירוש הפסוק
63 "שמש ומגן הוי" אלקים, ששם הוי" הוא כמו השמש כאשר
64 מאירה, ושם אלקים מסתיר על האור של שם הוי", כמו ה"מגן"
65 וה"נרתק" המסתירים על אור השמש, כדי שיהיה באפשרות
66 הנבראים לקבל את האור, להעלים האור והחיות הנמשך
67 משם הוי"ה ומתנהג מאין ליש, – שענינו של הוי"ה (מלשון
68 מהוה) שהוא בורא הכל מ"אין" ל"יש", ועל אור זה מסתיר
69 שם אלקים, וזאת כדי שלא יתגלה לנבראים ויבטלו
70 במציאות. – אילו האור של שם הוי", המהווה מ"אין" ל"יש",
71 היה מתגלה לנבראים, היו הם בטלים במציאות – הרי, שדווקא
72 על ידי ההסתרה שמשם אלקים, קיימת מציאות הנבראים,
73 וממילא – נהרי בחינת גבורה זו וצמצום הוי"ה – ההסתרה
74 המסתירה על החיות האלקית, הוא – לא רק צמצום והעלם,
75 אלא גם בן בחינת חסד שהעולם יפנה בו, – זהו "כי
76 אמרתי עולם חסד יבנה"⁴, שבנין ובריאת העולם הוא על ידי
77 בחינה של חסד, וכיוון שבלעדי הצמצום וההעלם של שם
78 אלקים לא היתה יכולה להיות שום מציאות של עולם, הרי

1 פרק ו. בפירק ד' הסביר רבנו הזקן, ששתי המדות העליונות – מדת
2 החסד וההתפשטות של החיות האלקית לברוא ולהחיות את הנבראים,
3 ומדת הגבורה והצמצום המסתירה על החיות האלקית המהווה ומחיה
4 את הנברא (כדי שהנברא יוכל לחוש את עצמו ל"מציאות יש") – יש

5 לשתייהן שורש אחד; ואשר
6 מכיוון שהן "עצם" אחד, לא
7 יכול הצמצום והגבורה להיות
8 הסתרה אמיתית, שכן "אין"
9 עצם מסתיר על עצם".
10 ברם, כל זה אמור לגביהן כפי
11 שהן בשרשן, ואילו כפי שהן
12 בהתגלותן בספירה ומדה,
13 אפשר לכאורה לחשוב, שהן
14 אכן שתי מדות נפרדות
15 והפוכות אחת מהשניה – מדה
16 אחת היא חסד וגילוי, והשניה
17 – גבורה, צמצום והעלם,

18 ובפרקנו יסביר, שגם כפי ששתי מדות אלו הן בהתגלותן
19 אחת עם השניה. שהרי, תכלית וכוונת ההעלם היא כדי שיוכלו להיות
20 עולם ונבראים גשמיים – שכן, אם החיות האלקית היתה בהתגלות, היו
21 הנבראים בטלים במציאות ולא היתה שום מציאות כלל של נבראים –
22 הרי שתכלית הצמצום וההעלם של גבורה היא באמת ענין של חסד,
23 כך ששתייהן חסד וגבורה, הן בהתכללותן. ולמה הדבר כן? – מפני
24 ששתייהן מאוחדות עם האין-סוף, הרי הן ממילא "עצם" אחד גם כשהן
25 שתי מדות חסד וגבורה. והנה, ישם "אלהים" הוא שם מדת
26 הגבורה והצמצום, – כל שם מהשמות הקדושים הוא מדה
27 מיוחדת, כמו שם א"ל הוא מדת החסד, ככתוב: "חסד א"ל כל
28 היום", וכך שאר השמות במדות אחרות. השם של מדת
29 הגבורה והצמצום הוא שם אלקים, כלומר, כשאור אין סוף
30 ברוך הוא מתלבש במדת הגבורה לפעול פעולת הצמצום
31 וההעלם – נקראת מדה בשם אלקים. ולכן הוא – שם אלקים,
32 גם בן בגימטריא "הטבע", – במלה "הטבע" אנו מצינים
33 סדר קבוע של הנהגה בעולם, החוזר על עצמו תמיד, ולכן
34 רגילים אליו ואין הוא מעורר שום השתאות, לא נראה כל
35 חידוש לגבי הסדר של אתמול, וממילא לא חושבים אודות
36 הכוח והחיות האלקי הגלום בדברים שנקבעו בסדר ואופן
37 תמידי. לפי שמסתיר – שם אלקים את האור שלמעלה
38 המתנהג ומחיה העולם, – על ידי שהאור שלמעלה מהוה
39 תמיד מחדש את הנבראים, נוצר הרי באמת, כאמור, הענין

1. תהלים נב, ג. גיטין מ, ב. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משא"כ דח"א ספ"ו" – הרבי שליט"א מסביר, שבהדרגה "גבורה זו" ו"צמצום זה" מתכוונו רבנו הזקן לומר, שדווקא כאן הגבורה והצמצום הם ענין של חסד, ואילו לא כך הדבר לגבי הצמצום אודותו מדובר בחלק ראשון סוף פרק ו' – שחיות הקדושה באה אחרי צמצומים רבים כדי שתתלבש בבחינת גלות בקליפות וסטרא אחרא להחיותן – שכן, שם הצמצום הוא אכן ענין של גבורה והעלם ולא ענין של חסד, שהרי הכוונה שם היא שלא יהיה בהן ענין של גילוי. 4. תהלים פט, ג.

- 1 שהכוונה והתכלית של הצמצום הזה הוא – חסד, כדי שתוכל
2 להיות מציאות של עולם, וזו היא כְּחִינַת גְּבוּרַת הַכְּלֻלָּה
- 3 בְּחֶסֶד⁵. – אופן כזה של גבורה שעל ידו מתבצעת התכלית של
4 חסד, זוהי גבורה הכלולה בחסד, ומזהו חלק מוחסד⁶.

יום שני י"ח סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 160, והנה מהתכללות... עד עמ' פא, השמש בשמש.

36 כפי שמוסבר כאן, אין הפירוש שהו' הוא הא"ל האדיר "בשמים
37 ממעל" ו"על הארץ מתחת" ובלעדו אין א"ל אחר, אלא הפירוש
38 הוא שבלעדו אין שום דבר, כי הכל בטל אליו יתברך, ועל כך
39 צריך להיות "והשבות אל לבבך" – להתבונן ולהתעמק היטב

40 ש"הו' הוא האלקים",
41 פְּרוֹשׁ שְׁשֵׁנִי שְׁמוֹת אֱלֹ
42 – הו' ואלקים, הֵם אֶחָד
43 מְשֻׁשׁ, – למרות שהו'
44 הוא חסד והתגלות,
45 ואלקים – צמצום והעלם,
46 ובכל זאת הם דבר אחד
47 ממש, שְׁנֵים שֵׁם "אֱלֹהִים"
48 הַמְצַמֵּם וּמַעֲלִים
49 הָאוֹר, – של החיות
50 האלקית המזהוה את
51 העולם והנבראים, הוא
52 כְּחִינַת חֶסֶד כְּמוֹ שֵׁם
53 הו', מְשֻׁשׁ שְׁמִדוֹתָיו
54 שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
55 מְתִיחָה עִמּוֹ בְּיָחוּד
56 נְמוֹר, וְהוּא וְשֵׁמוֹ אֶחָד,
57 שְׁמִדוֹתָיו הֵן שְׁמִדוֹתָיו. –
58 ועל כך אומרים "הוא

59 וְשֵׁמוֹ אֶחָד", וְאֵם בֵּן – כשתדע ותבין ששם אלקים הוא דבר
60 אחד עם שם הו', מְבִיָּלָה תַּדַּע שֶׁ"בְּשֵׁמִים מַמְעַל וְעַל הָאָרֶץ
61 מְתַחַת – אֵין עוֹד", – מבלעדו יתברך. פְּרוֹשׁ – של "אין עוד":
62 שְׁנֵים הָאָרֶץ הַחֲמִרִית שֶׁנִּרְאִיתָ יֵשׁ גְּמוּר לְעֵין בֵּל, הִיא אֵין
63 וְאִפְסָה מִמֶּנִּי לְגַבִּי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בִּי שֵׁם "אֱלֹהִים" אֵינוֹ
64 מַעֲלִים וּמְצַמֵּם אֶלָּא לְתַתְּחוּנִים, – שהעובדה שבגלל
65 ההעלם של שם אלקים נראים הנבראים ל"יש", הרי זה לגבי
66 הנבראים ה"תחתונים" בלבד, כאמור לעיל, וְלֹא לְגַבִּי הַקְדוֹשׁ

5 וְהֵנָּה, מִהַתְּכַלְלֹת הַמִּדּוֹת זֶה בָּזוּ – מן העובדה שלמרות שהן
6 מדות הפכיות – חסד היא מדה הפכית מגבורה – אֶתְּעַל־פִּיכָן
7 הֵן כְּלוּלוֹת אַחַת מִזֵּה שֵׁנִי, נִרְאָה לְעֵין – רואים במוחש, דְּאִיהוּ
8 וְגִרְמוֹהֵי חֵד, – שהוא יתברך וה"כלים" שלו הם דבר אחד, שֶׁהֵן
9 – גרמוהי, כלומר כליה,
10 מִדּוֹתָיו, בִּי מֵאַחֵר שֶׁהֵן
11 – מדותיו, בְּיָחוּד נְמוֹר
12 עִמּוֹ, לְכֵן הֵן מְתִיחָה
13 זֶה בָּזוּ וְכְלוּלוֹת זֶה בָּזוּ, מִזֵּה,
14 כְּמֵאִמֶּר אֱלִיהֶן: –
15 ב"פתח אליהו" שבהקדמת
16 תיקוני זהר: "וְאֵנָּה הוּא
17 דְּקִישִׁיר לֹזֶן וּמִיחָד לֹזֶן
18 וְכוּ', – אתה הקב"ה
19 מקשר את הספירות
20 והמדות ומאחד אותן, וְכִי
21 מִיָּנֶה לִית יְחִידָא בְּעִילָא
22 כו". – ומבלעדך אין
23 שום יחוד בעליונים
24 (במדות שלמעלה). להלן
25 יסביר רבנו הזקן, שכיוון
26 ששם אלקים, מדת
27 הגבורה והצמצום, הוא

28 דבר אחד עם שם הו', עם מדת החסד והגילוי, הרי מובן ממילא
29 שההעלם וההסתתר שמשם אלקים, באמת אין הוא הסתר כלל,
30 שהרי אין עצם מסתיר על עצם – ודבר זה מחייב, שהנבראים
31 הם באמת בטלים לגמרי לגבי מקורם. וְזֶהוּ שֶׁתּוֹבָא¹¹: "וְהִשְׁבֵּתָ
32 אֶל לִבְכָּךְ, בִּי ה' הוּא אֱלֹהִים", – על פסוק זה הקשה בפרק
33 הראשון: וכי תעלה על דעתך שיש אלקים נשרה – שרי –
34 מתחת לארץ, שצריך להזהיר כל כך "והשבות אל לבבך", ש"ה'
35 הוא האלקים" גם "בארץ מתחת" ובאופן של "אין עוד"? – אך

5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בזה בא להוסיף עיקר חדש לגמרי, ובמילא גם לתרץ קושיא גדולה (שכנראה מרוב "פשיטותה" אין שמים לב ע"ז כלל! !), והיא: הרי המדובר במדותיו של א"ס, וא"כ כמו שמדת החסד הוא התפשטות לאין קץ – כדלעיל פ"ד – כן צ"ל מדת הגבורה צמצום לאין קץ, העלם בתכלית. ולכן לכאורה צ"ל לא רק נבראים לאין קץ (מצד החסד) – אלא גם שההעלם יהי' לאין קץ ח"ו (ובלשון פל"ו) שאין תחתון למטה הימנו בענין הסתר האור כו' – ועפ"ז רק מדר' הכי תחתונה דעוה"ז החומרי (שאין תחתון הימנה) ה' צ"ל נברא (וגם בזה שייך מספר לאין קץ) – אבל ע"פ המשל דמגן ונרתק השמש (דהשמש לא רק פועל ע"י הנרתק, אלא גם מאיר – דוגמת עצמו, שהוא מאור – ואפילו נראה ע"י הנרתק וכו') וע"פ הבי' דכוונת ההעלם הוא לא רק ההעלם, אלא גם שלא יבטלו הנבראים ממציותם – הרי בכל דרגא שבנבראים ומציאות שלה – מרכ"ד עד סוכ"ד (שהן אין קץ, מצד החסד) כלולה בה גבו' שלא תבטל ממציותה. וזהו ג"כ ב' הענינים (1) דגבו' זו הוא ג"כ חסד [לא העלם לבד, כ"א שתהי' מציאות]. (2) דגבו' זו כלולה בחסד [הבריאה דכל דרגא ונברא באופן דטפין כו']. וכמו הגומא דבה יוצאת טפת הגשם – ששוללת ארובת השמים וביחד עם זה היא ג"כ נקב ופתיחה. וכן זכוכית השחורה שוללת דורכזיכטיקייט דשאר זכוכית וביחד עם זה היא ג"כ לאזט דורך אור (חלש) דהשמש". 6. כגון (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א): "גשמי ברכה – טיפין טיפין, משא"כ כשארובות השמים נפתחות; המסתכל בשמש שלא ע"י זכוכית שחורה עיניו כהות". 7. ואתחנן ד, לט.

- 1 בְּרוּךְ-הוּא, מֵאַחֵר שֶׁהוּא וְשֵׁמוֹ "אֱלֹהִים" - אַחֵר, - הִרִי
2 שְׁאִין שֶׁם אֱלֹקִים יִכּוֹל לְהַסְתִּיר לִגְבִי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְלִכְּנֹן
3 גַּם הָאָרֶץ וּמִתַּחַת לָאָרֶץ הֵן אֵין וְאַפֶּס מִשֵּׁם לְגַבִּי
4 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵין נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם כָּלֵל, אֶפְלוּ - לֹא,
5 בְּשֵׁם "עוֹד" שֶׁהוּא לְשׁוֹן
6 טָפֵל, - "עוֹד" - דִּבֵּר
7 נוֹסֵף, שֶׁהוּא טֵפֵל לְדַבֵּר
8 הַעֲיָקָרִי הָרֵאשׁוֹן, בְּמֵאֵמֶר
9 רַבּוֹתֵינוּ וְכַרְוֵנֵם
10 לְבִרְכָּהּ¹²: "יְהוּדָה וְעוֹד
11 לְקָרָא", - בְּתַמִּיחָהּ.
12 בִּשְׁעָה שִׁישְׁנָה רֵאדִּיה
13 מִפּוֹרֶשֶׁת מִפְּסוּק שְׁבַתוֹרָה,
14 לֹא מֵתֵאִים לְהִבְיָא רֵאדִּיה
15 מִהַהֲנַגְהָ בֶּאֱרֵץ יְהוּדָה,
16 גַּם לֹא רֵאדִּיה בִּאֹפֶן טֵפֵל
17 - הִרִי שֶׁ"עוֹד" הוּא מִלְשׁוֹן
18 טֵפֵל, וְכִגּוּף שֶׁהוּא טָפֵל
19 לְנִשְׁמָה וְחַיּוֹת שֶׁבְּתוֹכָו - אֵף לֹא כִּמוֹ שֶׁהִגּוּף, הַמִּקְבֵּל אֶת
20 חַיּוֹתוֹ מִן הַנִּשְׁמָה שֶׁבְּקִרְבוֹ, טֵפֵל לְנִשְׁמָה שְׁבוּ. [וְזֶהוּ שֶׁבְּתוֹכָהּ¹³:
21 "אֱהַלֵּלָהּ ה' בְּחַיִּי, אֲזַמְרָה לְאֱלֹהֵי בְּעוֹדִי", - בְּגוֹפִי, הִרִי
22 שֶׁהִגּוּף נִקְרָא "עוֹד", וּבִיחֹס לִגּוּף נֹאמֶר "אֲזַמְרָה לְאֱלֹקֵי", שֶׁכֵּן
- 23 - שֶׁתַּחֲתִּים - הַנִּשְׁמָה, נִמְשָׁכִים מִשֵּׁם הוֹי"ה, וְהָ"עוֹד" שֶׁהוּא
24 הִגּוּף הַטָּפֵל - מִשֵּׁם "אֱלֹהִים"], - לִכְּנֹן כְּתוּב לִגְבִי "חַיִּי" שֶׁם
25 הוֹי" - "אֱהַלֵּלָהּ הוֹי" בְּחַיִּי, וְלִגְבִי "עוֹד" - הַשֵּׁם אֱלֹקִים -
26 "אֲזַמְרָה לְאֱלֹקֵי בְּעוֹדִי". - כְּלוּמָר, בִּיטוּל הִגּוּף לִגְבִי הַנִּשְׁמָה
27 הוּא בִּאֹפֶן שֶׁל "עוֹד",
28 טֵפֵל לְנִשְׁמָה, אֵךְ אֵין הוּא
29 בְּטֵל בְּמִצִּיאוֹת לִגְבִי
30 הַנִּשְׁמָה - מִדּוּעַ? לְפִי -
31 מִפְּנֵי, שֶׁהַנִּשְׁמָה אֵינָה
32 מְתוּחָה הִגּוּף מֵאֵין לִישׁ,
33 - הִיא רַק מוֹסִיפָה לִגּוּף
34 אֶת עֵינֵי הַחַיִּים בְּלִבָּהּ,
35 לִכְּנֹן נִקְרָא הִגּוּף עַל-כֵּל-
36 פְּנִים טֵפֵל לִגְבִי הַנִּשְׁמָה,
37 שֶׁהִיא הַחַיּוֹת שְׁלוֹ, הַעֲיָקָר
38 שְׁלוֹ. אֲבָל הַקְדוֹשׁ-
39 בְּרוּךְ-הוּא הַמְּתוּחָה אֶת
40 הַכֵּל מֵאֵין לִישׁ - הַכֵּל
41 כְּטֵל בְּמִצִּיאוֹת אֶפְלוּ, - כִּיּוֹן שֶׁהַקֵּב"ה יוֹצֵר אֶת הַמִּצִּיאוֹת
42 כּוֹלֵה מִ"אֵין" לִישׁ" שֶׁהַמִּצִּיאוֹת אֵינָה אֵף בְּבַחֲנִית "טֵפֵל", כְּמוֹ
43 אֹדֶר הַשֵּׁמֶשׁ בְּשֵׁמֶשׁ. - כֵּךְ כֵּל נִבְרָא בְּטֵל בְּמִצִּיאוֹת אֵלֶיךָ
44 יִתְבָּרֵךְ.

יום שלישי י"ט סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פא, ולכן הוצרך הכתוב... עד עמ' 162, הוא האלקים:

- 45 וְלִכְּנֹן הַצֵּדִק כְּתוּב לְהוֹדִיר "וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְכַבֵּד
46 וְגוֹ", - שֶׁ"בִּשְׁמִים מִמֶּמֶל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד" - דִּבֵּר זֶה
47 מִן הַהִכְרַח שֶׁהַתּוֹרָה תִּצְוֶה עַל כֵּךְ, שֶׁכֵּן אִפְשָׁר לְטַעוֹת בְּכֵךְ
48 וּלְחֹשֶׁב אַחֲרָהּ, שֶׁלֹּא תַעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁהַשָּׁמַיִם וְכָל צָבָאָם
49 וְהָאָרֶץ וּמְלָאָה הֵם דִּבֵּר
50 נִפְרָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, -
51 נִפְרָד מִזְקֵב"ה שְׁבֵרָא
52 אוֹתָם וּמַחֲיָה אוֹתָם,
53 וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
54 מְמַלֵּא כָּל הָעוֹלָם
55 בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַנִּשְׁמָה
56 בְּגוּף, - לְהַחֲיוֹת אֶת הִגּוּף
57 - כֵּךְ מִמְּלֵא הַקֵּב"ה אֶת
58 הָעוֹלָם כְּדִי לְהַחֲיוֹתוֹ,
59 וּמִשְׁפִּיעַ - הַקֵּב"ה, בְּחַיִּי
60 הַצּוֹמֵחַ בְּאָרֶץ, - זֶהוּ
61 הַחַיּוֹת שֶׁבְּגִלּוֹי בֶּאֱרֵץ,
62 וְכֵךְ הַתְּנוּעָה בְּגִלְגָּלִים,
63 וּמִנִּיעִם וּמִנְהִיגִם כְּרִיצוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁהַנִּשְׁמָה מְנִיעָה אֶת הִגּוּף
- 41 וְלִכְּנֹן הוֹצֵר הַכְּתוּב לְהוֹדִיר
42 וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְכַבֵּד וְגוֹ" שֶׁלֹּא תַעֲלֶה
43 עַל דַּעְתָּךְ שֶׁהַשָּׁמַיִם וְכָל צָבָאָם וְהָאָרֶץ וּמְלָאָה
44 הֵם דִּבֵּר נִפְרָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
45 מִמְּלֵא כָּל הָעוֹלָם כְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַנִּשְׁמָה בְּגוּף
46 וּמִשְׁפִּיעַ כֵּךְ הַצּוֹמֵחַ בֶּאֱרֵץ וְכֵךְ הַתְּנוּעָה בְּגִלְגָּלִים
47 וּמִנִּיעִם וּמִנְהִיגִם כְּרִיצוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁהַנִּשְׁמָה מְנִיעָה אֶת
48 הִגּוּף וּמִנְהִיגָתוֹ כְּרִיצוֹנוֹ. אֵךְ בְּאֵמֶת אֵין הַמִּשְׁלַל
49 דּוֹמֶה לְנִמְשָׁל כֵּלֵל כִּי הַנִּשְׁמָה וְהִגּוּף הֵם בְּאֵמֶת נִפְרָדִי
50 זֶה מִזֶּה בִּשְׁרֵשֶׁם כִּי אֵין הַתְּהוּוֹת שְׂרֵשׁ הִגּוּף וְעֲצָמוֹתוֹ
51 מִנִּשְׁמָתוֹ אֵלֹא מִטְּפוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ וְגַם אַחֲרֵי כֵן אֵין
52 וְעֲצָמוֹת מִנִּשְׁמָתוֹ¹⁴, אֲלֵא מִטְּפוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ, - מִכֵּךְ נִרְצֵר

שער היחוד והאמונה

- 70 מִהַנִּשְׁמָה. לִכְּנֹן בֹּא הַפְּסוּק
71 וּמִזְהִיר שֶׁלֹּא יִטְעוּ טַעוֹת
72 זֶה, שֶׁכֵּן אֵין זֶה דּוֹמֶה כֵּלֵל
73 לְנִשְׁמָה וְגוּף. אֲךָ בְּאֵמֶת
74 אֵין הַמִּשְׁלַל - מִנִּשְׁמָה
75 וְגוּף, דּוֹמֶה לְנִמְשָׁל - שֶׁל
76 אֱלֹקִים וְעוֹלָם, כְּטֵל, כִּי
77 הַנִּשְׁמָה וְהִגּוּף הֵם
78 בְּאֵמֶת נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה
79 בְּשִׁרְשָׁם, - לְנִשְׁמָה וְלִגּוּף
80 שְׂרֵשִׁים נִפְרָדִים, כִּי אֵין
81 הַתְּהוּוֹת שְׂרֵשׁ הִגּוּף
82 וְעֲצָמוֹת מִנִּשְׁמָתוֹ¹⁴, אֲלֵא מִטְּפוֹת אֲבִיו וְאִמּוֹ, - מִכֵּךְ נִרְצֵר

8. קידושין ו, א. 9. תהלים קמו, ב. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמפורש רפ"ג - הכוונה גם כאן, להוכיח שהנברא הוא אין ואפס לגבי רוח פיו כו' שנברא, כי רוח כו' - מהו', והסתר הנברא - מאלקים, והם אחד ממש ואין אלק' מסתיר כו'. והנה לפי זה אומר שחיות הגוף משם הוי' והגוף משם אלק' - ובכ"ז הוא טפל ועוד לנשמה ולא אין ואפס! וע"ז התיירץ - דנפרדים (לא רק

34 – איך "דבר ה'" ו"רוח פיו" מאוחדים עם הקב"ה – והנבראים
35 בטלים כליל במציאות ל"דבר ה'" ורוח פיו" ולהקב"ה עצמו,
36 כבטול אור השמש בשמש. – אך, למה אם כך אין זה נרגש
37 בנבראים, והם מרגישים עצמם ל"יש" ול"מציאות"? – רק שהן

38 הן גבורותיו, במדת

39 הגבורה והעצמות,

40 להסתיר ולהעלים

41 החיות השופע בהם,

42 שיהיו נראים השמים

43 והארץ וכל צבאם

44 כאלו הם דבר בפני

45 עצמו. – דבר הבא

46 מהעצמות המסתיר,

47 שהנברא לא ירגיש אף

48 לא את המקור הנמצא בו

49 תמיד ומהווה אותו תמיד

50 מ"אין" ל"יש", וכיוון שאין

51 הוא מרגיש את המקור,

52 לכן הוא יכול להרגיש

53 עצמו ל"יש" ו"מציאות",

54 כאילו הוא דבר לעצמו.

55 אך אין העצמות

56 וההסתיר

57 לתחתונים, אבל –

58 ואילו, לגבי הקדוש

59 ברוך הוא בלא קמיה

60 בלא ממש חשיבי, – הכל לגבי הקב"ה לא נחשב לכולם

61 ממש, באור השמש בשמש, ואין מדת הגבורה מסתרת

62 חס-ושלום לפניו יתברך, כי איננה דבר בפני עצמו אלא

63 "ה" הוא האלהים: – ההסתיר שמצד שם אלקים ומדת

64 הגבורה, הוא דבר אחד עם שם הוי', מדת החסד וההתגלות,

65 וממילא אין בכך משום הסתר לגבי הקב"ה, שהרי אין עצם

66 מסתיר על עצם.

שער היחוד והאמונה

גידולו מנשמתו לבדה אלא על ידי אכילת ושתית
אמו כל תשעה חדשים ואחר כך על ידי אכילתו
ושתיתו בעצמו מה שאין כן השמים והארץ שכל
עצמותם ומהותם נתהוו מאין ואפס המוחלט רק
בדבר ה' ורוח פיו ית' וגם עדיין נצב דבר ה'
לעולם ושופע בהם תמיד בכל רגע ומהווה
אותם תמיד מאין ליש כהתהוות האור מהשמש
בתוך גוף כדור השמש עצמו דרך משל ואם כן הם
בטלים באמת במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח
פיו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' כמו שיתבאר
לקמן כביטול אור השמש בשמש רק שהן הן
גבורותיו במדת הגבורה והעצמות להסתיר ולהעלים
החיות השופע בהם שיהיו נראים השמים והארץ
וכל צבאם כאילו הם דבר בפני עצמו אך אין
העצמות וההסתיר אלא לתחתונים אבל לגבי הקדוש
ברוך הוא כולא קמיה כלא ממש חשיבי כאור
השמש בשמש ואין מדת הגבורה מסתרת חס ושלום
לפניו יתברך כי איננה דבר בפני עצמו אלא ה'
הוא האלהים:

1 הגוף; וגם אחרי כן – אחרי התהוות הגוף, אין גידולו – של
2 הגוף, מנשמתו לבדה, אלא על ידי אכילת ושתית אמו כל
3 תשעה חדשים, – חדשי העיבור, ואחר כך – אחרי הלידה,
4 תלוי גידול הגוף על ידי אכילתו ושתיתו בעצמו, – הרי

5 שהגוף הוא באמת דבר

6 נפרד מהנשמה, והנשמה

7 רק מחיה את הגוף. מה

8 שאין כן השמים

9 והארץ, שכל עצמותם

10 ומהותם נתהוו מאין

11 ואפס המוחלט –

12 מבחינת ה"אין" האלקי

13 אין בעצם שום מקום

14 ל"יש" ולנבראים, רק

15 בדרך ה' ורוח פיו

16 יתברך, – הם נבראו

17 מ"אין" ל"יש", וגם עדיין –

18 אחרי התהוותם נצב

19 בהם, דבר ה' לעולם,

20 ושופע בהם תמיד בכל

21 רגע, ומהווה אותם

22 תמיד – מחדש, מאין

23 ליש, כהתהוות האור

24 מהשמש בתוך גוף

25 כדור השמש עצמו

26 בדרך-משל, – כמוסבר

27 לעיל, שאור השמש כפי שהוא בשמש עצמה, אינו מציאות
28 כלל. רק כשהאור מתפשט בחלל העולם, שם הוא "מציאות".
29 ואילו בשמש עצמה הוא בטל לגמרי לשמש, למקורו – כך גם
30 לגבי הנבראים, שלאמיתו של דבר הם נמצאים תמיד במקורם,
31 בכוח האלקי, המהווה אותם. ואם כן הם – הנבראים, בטלים
32 במציאות לגמרי לגבי דבר ה' ורוח פיו יתברך,
33 המיוחדים במהותו ועצמותו יתברך כמו שיתבאר לקמן,

יום רביעי כ' סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 162, פרק ז. ובוה... עד עמ' פב, עליו כלל.

74 ברם, ההסתיר הוא רק לגבי הנברא בלבד, ואילו לגבי הקב"ה, אין
75 בהסתיר משום הסתר, שכן הוי' ואלקים הם "כולא חד", הם שניהם דבר
76 אחד, וההסתיר שמצד שם אלקים אינו מכסה על שם הוי'. בפרק זה, פרק
77 ז, יסביר רבנו הזקן, שעל פי מה שהוסבר לעיל, יובן מה שכתוב בזהר
78 הקדוש, ש"שמע ישראל" הוא "יחודא עילאה" – האופן הנעלה יותר של
79 יחוד, ו"בורך שם כבוד מלכותו" הוא "יחודא תתאה" – האופן הנמוך
80 יותר של יחוד. שכן, אם נלמד באופן פשוט, שהכוונה ב"יחוד" הוא רק

67 פרק ז. בפרקים הקודמים הסביר רבנו הזקן, שמשמעות ציווי התורה
68 את ענין היחוד, להאמין ולדעת שהקב"ה יחיד, ואשר "בשמים ממעל
69 ועל הארץ מתחת אין עוד" – איננה למנוע את הטעות של א"ל נוסף.
70 אלא שמבלעדי הקב"ה אין שום דבר נוסף, שכן כל הנבראים בטלים
71 במציאות ומאוחדים בו יתברך; אלא שהעצמות וההסתיר מסתירים על
72 החיות האלקית, המהווה את הנברא תמיד מ"אין" ל"יש", שלא תיראה
73 ולא תהיה גלויה בנברא – ולכן מרגיש הנברא את עצמו ל"מציאות";

במציאותם, אלא גם) בשרשם כי התהוות שורש הגוף ועצמותו (מציאותו) – היינו דרגת שם אלק' שבגוף – אינה מנשמתו (ודרגת
שם הוי' שבנשמה שלו) אלא כו' ואין דרגות פרטיות אלו דהוי' ואלק' אחד ממש (אף שבכללות הוי' ואלק' – אחד ממש). כ"א באופן
דטפל, כביכול. ובדוגמת השמש ומגן ונתק – דכל חלק שבנתק טפל לכל חלק שבשמש, אבל מסתיר ומתאחד הוא רק עם אותם
קרני ואור השמש המאירים ע"י חלק זה".

לאותיות "אהר" (אותיות המשך - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א) 46
 ביניהן; והאות "ח" מ"אחד" מוחלפת באות "ע" של "ועד" - שכן 47
 שתייהן הן מהאותיות "אהח"ע", שה"מוצא" שלהן אחד; והאות 48
 "ד" רבתי מ"אחד" נעשית ה"ד" מ"ועד". **כִּי הִנֵּה, סִבַּת וְטַעַם** 49
הַצִּמְצוּם וְהַהֲסָתָר הַזֶּה, 50
שֶׁהַסִּתְּרִי וְהָעֲלִים 51
הַקְדוּשָׁה שֶׁבְּרִיךְ הוּא אֵת 52
הַחַיּוּת שֶׁל הָעוֹלָם כְּרִי 53
שִׁיחִיָּה הָעוֹלָם נִרְאָה 54
דָּבָר נִפְרָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ 55
 - כלומר, מדוע, אכן, על 56
 העולם להיראות כ"יש" 57
 וכדבר בפני עצמו? מה 58
 היה חסר, אם העולם 59
 היה נראה כפי שהוא 60
 באמת, שהוא בטל 61
 במציאות למקורו? - 62
 הסיבה לכך וטעמו של 63
 דבר הוא, הִנֵּה הוּא 64
 יָדוּעַ לְבַל, כִּי תִכְלִית 65
 בְּרִיאַת הָעוֹלָם הוּא 66
 בְּשִׁבְלִי הַתְּגַלּוּת 67
 מַלְכוּתוֹ וְתִבְרָתוֹ, - 68
 שיהיה גלוי שהקב"ה הוא המלך, וְ"אֵין מֶלֶךְ" - לא שייך ענין 69
 המלוכה, בְּלֹא עֵם, - שעליהם ימלוך המלך, פְּרִוּשׁ "עֵם" 70
 מְלִשׁוֹן "עוֹמְמוֹת", - כמו "גחלים עוממות", גחלים כבויים 71
 בהם לא נראית האש; כך גם ביחס למלך, שהכוונה ב"עם" 72
 היא, אלה שלא נראה בהם הקשר עם המלך, שֶׁהֵם דְּבָרִים 73
 נִפְרָדִים וְזָרִים וְרַחוּקִים מִמַּעַלְת הַמֶּלֶךְ, - ודוקא עליהם 74
 בא ענין המלוכה, מצד התבטלותם אל המלך. **כִּי אֵלּוֹ אֲפִלּוֹ** 75
הָיוּ לוֹ - לַמֶּלֶךְ, בְּנִים רַבִּים מְאֹד - לֹא שִׁיךְ שֵׁם "מְלוּכָה" 76
עֲלֵיהֶם, - שֶׁכֵּן, בְּנִים הֵם חֶלֶק מִהַמֶּלֶךְ עֲצָמוֹ - "בְּרָא כְרַעַא 77
דַּאֲבוּה" - ולכן לא שייך עליהם ענין המלוכה, אלא דוקא על 78
רַחוּקִים חֹרִים; וְכֵן - לא שייך ענין המלוכה, אֲפִלּוֹ עַל שְׂרִים 79
לְבָבִים, - למרות שאין השרים חלק מהמלך עצמו, הם זרים, 80
 אך כיון שיש להם יחס, כשרים, למעלתו של המלך, גם 81
 עליהם לא שייך ענין המלוכה. **רַק "בְּרַב עֵם" - דְּוָקָא -** 82
"הַדְרַת מֶלֶךְ". - שכן, על רוב עם דוקא שייך ענין המלוכה; 83
 בדוגמה זו הדבר למעלה, שתכלית התגלות המלוכה 84
 שלמעלה היא על הנבראים התחתונים דוקא, אלה הנראים 85
 כדבר נפרד בפני עצמו מאלקות, ולא נראה איך הם בטלים 86
 לאלקות - עליהם בא ענין המלוכה, שהם יהיו נכנעים ובטלים 87
 להקב"ה. וְשֵׁם הַמִּזְרָה עַל מַדַּת מַלְכוּתוֹ וְתִבְרָתוֹ, הוּא שֵׁם 88
 אֲדֻנּוּת, כִּי - ענין המלוכה הוא מה שהוא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. 89
 וְנִמְצָא, כִּי מִדָּה זֹאת - מדת המלוכה, וְשֵׁם זֶה - השם של 90

1 יחודו של הקב"ה שהוא א"ל אחד, - איך מתאים לומר שיש אופן נעלה
 2 יותר של יחוד ואופן נמוך יותר של יחוד? אך, לפי המבואר כאן,
 3 שמשמעות היחוד היא יחודו של הקב"ה במובן זה, שכל הנבראים
 4 בטלים ומאוחדים בו יתברך - כאן שייך כבר לומר אופן נעלה יותר של
 5 יחוד ואופן נמוך יותר של
 6 יחוד. שכן, הכוח האלקי
 7 המהווה את הנבראים שיהיו
 8 מציאות יש, שהוא הדיבור
 9 שלמעלה, בחינת המלכות,
 10 בשעה שכוח זה נמצא עדיין
 11 במקורו (כמו למשל באדם,
 12 כשאותיות דיבורו כלולות
 13 עדיין במחשבה שבמוח
 14 ובמדות שלב, המביאות
 15 לאחר מכן לדבר את הדיבור
 16 (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 17 "כִּנִּיל ח"א פ"ב - כא") כך
 18 למעלה, כשהדיבור שלמעלה
 19 (בחינת המלכות) עומד עדיין
 20 בהתכללות במדות שלמעלה)
 21 הרי במדות שלמעלה שהן
 22 למעלה מלהיות מקור
 23 לעולמות ונבראים המוגבלים
 24 במקום וזמן, שהרי המדות שלמעלה הן "אין סוף" (בלתי מוגבלות)
 25 ולמעלה מהגבלות המקום והזמן, הרי הנבראים כפי שהם במקורם,
 26 מורגש בהם אופן היחוד עם הקב"ה הנעלה יותר, שהם בטלים במציאות
 27 במקורם, כשם שאור השמש בטל במציאות בהיותו במקורו, בשמש.
 28 ואילו, בשעה שהכוח האלקי המהווה את הנבראים (הדיבור שלמעלה,
 29 בחינת המלכות) בא אחרי צמצומים במדרגה של להיות מקור
 30 לנבראים, לגבי מדרגה זו של הכוח האלקי, אי אפשר כבר לומר
 31 שהנבראים בטלים במציאות והם אין ואפס, כי מכיון שהוא נעשה מקור
 32 בפועל לנבראים, הרי שהנבראים תופסים מקום במדרגה זו. במדרגה
 33 זו, למרות שגם שם נמשך "אין סוף" והיא מתאחדת עם הכוח האלקי
 34 (מדרגת הדיבור שלמעלה), בכל זאת, היחוד המורגש במדרגה זו, הוא
 35 רק "יחודא תתאה", האופן הנמוך יותר של יחוד, שהנבראים הם
 36 מציאות מה, ואמנם מציאות זו בטלה לאלקות, אבל לא במדה כזו
 37 שמציאותה תתבטל לגמרי.
 38 **וְכֵן - במה שדובר לעיל, יוֹבֵן מֵה שִׁכְתוּב בְּזֵהר הַקְדוּשָׁה,**
 39 **הַפְּסוּק "שִׁמְעִי יִשְׂרָאֵל" - עד "ה' אחד", הוּא "יְחֻדָּא עֲלֵיָהּ",**
 40 **- האופן הנעלה יותר באחדות ה', ו"בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ**
 41 **לְעוֹלָם וָעֶד" - הוּא "יְחֻדָּא תַתְּאָה", - האופן הנמוך יותר**
 42 **באחדות ה', איזו שייכות יש ל"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם**
 43 **ועד" לענין היחוד? - כִּי "וָעֶד" הוּא "אֲחָד" בְּחִלּוּפֵי אֲתוּנֵי. -**
 44 **כִּי הַמִּלָּה "ועד" היא "אחד" בחילופי אותיות. האות "א"**
 45 **מ"אחד" מוחלפת באות "ו" של "ועד" - בהתאם לשייכות שיש**

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בקובץ ליובאוויטש נדפס מכתבי ע"ד חילוף זה" - ב"קובץ ליובאוויטש" ("תשובות וביאורים" (ברוקלין, תשל"ד) סי"ד (ע' 66)) נדפס מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות חילוף "ועד" ב"אחד". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמ"ש בזה"ב קלה, א".

שער היחוד והאמונה

- 1 אדנות המורה על
2 מלכות, הן המהות
3 ומקומן העולם, להיות
4 עולם כמות שהוא
5 עכשו, יש גמור ודבר
6 נפרד בפני עצמו ואינו
7 בטל במציאות ממש,
8 כי בהסתלקות מדה זו
9 ושם זה חסד ושלום – מהעולם, היה העולם חוזר למקורו
- 10 בדבר ה' ורוח פיו
11 יתברך, ובטל שם
12 במציאות ממש, ולא
13 היה שם – ההגדרה של
14 "עולם" – חל, עליו
15 כלל. – שכן, "עולם" הוא
16 ענין של מציאות והגבלה,
17 ושם, במקורו, לא היה
18 "מציאות" ולא היו לו ההגבלות של עולם.

יום חמישי כ"א סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פב, והנה גדר ובחי'... עד עמ' פב, ולד' סטריין.

- 19 והנה, גדר ובחינת שם "עולם" נופל על – דבר שהוא בחינת
20 מקום ובחינת זמן דוקא. בחינת מקום – הוא: מורה
21 ומערב, צפון, דרום, מעלה ומטה. – אלה הם שש הקצוות
22 המגדירות ענין המקום, בחינת זמן – עבר, הנה ועתיד. –
23 דוקא על הנבראים
24 המוגבלים ומחולקים
25 בהגדרות של מקום וזמן,
26 נופל השם "עולם". והנה,
27 כל בחינות אלו – של
28 מקום וזמן, אין להן
29 שייכות
30 הקדושות העליונות, –
31 בעולם ה"אצילות". כי
32 המדות הן "אין סוף",
33 כמוזכר לעיל, שמדת
34 החסד היא חסד בבחינה
35 של "אין סוף", וכך שאר
36 המדות – הרי שלא שייך
37 בהן כלל ההגבלות של
38 מקום או זמן, כיוון שדן
39 "אין סוף" ולמעלה מכל
40 הגבלה, כי אם במדת
41 מלכותו יתברך לבדה

שער היחוד והאמונה

- 42 שייך לומר שהוא יתברך מלך למעלה עד אין קץ ולמטה
43 עד אין תכלית, – שהקב"ה הוא מלך על הנבראים העליונים
44 ביותר ועל הנבראים התחתונים ביותר – הרי שנאמר כאן גדר
45 מסויים של מקום, התחלקות של מקום מעלה ומטה וד' רוחות,
46 וכן – שייך לומר שהוא מלך לד' סטריין, – על ארבעה צדדים
47 של העולם. כלומר, ההתחלקות של מקום מעלה ומטה וד'
48 רוחות, וכן – שייך ענין המלכות שלמעלה, בבחינת זמן – ה'
49 מלך, – בהווה, ה' מלך, – בעבר, ה' ימלך³. – בעתיד, הרי
50 שלבחינת מלכות שייכות לענין הזמן. ונמצא, שחיות המקום
51 וכן חיות הזמן, והתהוותם מאין ליש, וקיומם כל זמן
- 42 קיומם, הוא ממדת מלכותו יתברך ושם אדנות ברוך-הוא.
43 – שהרי רק למדת המלכות ושם אדנות יש קשר למקום וזמן,
44 כאמור. ולפי שמדת מלכותו יתברך מיוחדת במהותו
45 ועצמותו יתברך בתכלית היחוד כמו שיתבאר, להלן,
46 הלכך – לכן, גם בחינת
47 המקום והזמן –
48 המתהווים ממדת
49 המלכות, בטלים
50 במציאות ממש לגבי
51 מהותו ועצמותו יתברך,
52 כבטל אור השמש
53 בשמש. – מדובר כאן
54 במעמד כאשר מקור
55 העולמות (זמן ומקום)
56 "עומד" בבחינת המלכות
57 כפי שהיא מאוחדת
58 במהותו ועצמותו יתברך
59 בתכלית היחוד, לפני
60 שהיא באה, על ידי
61 צמצומים, להתלבש
62 בעולמות שלמטה להוותם
63 ולהחיותם; שכן, למרות
64 שגם כמו שמלכות היא
65 במדרגה זו יש כבר בהם מקור למקום וזמן, אך "שם" בחינות
66 המקום והזמן בטלות במציאות לגמרי לגבי הקב"ה. זהו ענינו
67 של "חודא עילאה", האופן העליון יותר של יחוד, כפי
68 שהנבראים מיוחדים עם הקב"ה באופן שהם בטלים במציאות
69 ממש. שכן, מצד מקורם (מדת המלכות ושם אדנות, הפועלים
70 את מציאותם של הנבראים) אין עדיין מקום כלל ל"מציאות"
71 שלהם. וזהו שלוב שם אדנות בשם הו"ה, – בשמות ישנו
72 ענין השילוב, כמו שאותיות שם אחד משתלבות באותיות שם
73 אחר – והשם שהאות שלו באה בתחילה, שם זה הוא
74 בהתגברות (כלומר, השם השני משולב בו), שההתגלות היא

15 "עומדות" בשם הוי', כלומר שם הוי' מורה על למעלה מן הזמן.
16 כמו שכתוב [כְּרַעֲיָא מְהִימָנָא פְּרִשְׁתָּ פִּינְחָס], וכן – כך גם,
17 לְמַעְלָה מִבְּחִינַת מְקוֹם, כִּי הוּא מְהוּה תְּמִיד אֶת כָּל בְּחִינַת
18 הַמְּקוֹם בְּלוֹ מִלְּמַעְלָה עַד לְמַטָּה וְלֵד' סְטְרִין. – ולא רבע
19 רוחות. הרי ששם הוי' הוא
20 למעלה מזמן ומקום;
21 ואילו, שם אדני', מלכות,
22 יש לו שייכות, כאמור,
23 לענין הזמן והמקום. אך,
24 מצד זה ששם אדני'
25 משולב בשם הוי', בטלה
26 בחינת הזמן והמקום
27 במציאות ממש. – זהו כאמור ענין "יחודא עילאה". להלן מוסבר
28 ענין "יחודא תתאה".

1 כמו מצד שם זה; אם הראשון משמות השילוב הוא משם של
2 חסד (והשם של גבורה משולב בו) והתגלות היא ענין של חסד,
3 וכך הלאה. האופן והמדריגה של מלכות ושם אדני', מקור
4 הנבראים, כפי שהם עדיין מיוחדים עם מהותו ועצמותו יתברך
5 שלמעלה מלהיות מקור
6 לנבראים, – נקרא שם
7 אדני' "בשילוב" בשם הוי'
8 – שמצד ה"התגבורת" של
9 שם הוי' בטלים הנבראים
10 במציאות, גם כפי
11 שמלכות ושם אדנות הוא
12 מקורם. כִּי שֵׁם הַוְיָה
13 מוֹרָה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַזְמַן, שֶׁהוּא הָיָה הוּא וְיָהִי –
14 ביחד, בְּרִנֵּעַ אֶחָד – שלש בחינות אלו, עבר, הווה ועתיד ביחד

שער היחוד והאמונה

למעלה מן הזמן שהוא היה הוה ויהיה ברנע א'
כמ"ש [בר"מ פרשת פנחס] וכן למעלה מבחי' מקום
כי הוא מהוה תמיד את כל בחי' המקום כולו
למעלה עד למטה ולד' סטריין.

יום שישי כ"ב סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' פב, והנה אעפ"י... עד עמ' 164, אפילו לתחתונים.

58 "אִינְסוֹף" בְּרוּךְ־הוּא – מֵלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ מִמֶּשׁ בְּזֶמַן
59 וּמְקוֹם, כִּי בְּשָׁמַיִם מְמַעַל וּבְאָרֶץ וְלֵד' סְטְרִין – ארבע
60 רוחות, הַכֹּל מֵלֵא מְאֹד אִינְסוֹף בְּרוּךְ־הוּא בְּשׁוּה מִמֶּשׁ,
61 כִּי כֵּךְ הוּא בְּאָרֶץ מְתַחַת כִּמוֹ בְּשָׁמַיִם מְמַעַל מִמֶּשׁ, כִּי
62 הַכֹּל הוּא בְּחִינַת מְקוֹם,
63 הַכֹּסֶל בְּמִצִּיאוֹת בְּאֹד
64 אִינְסוֹף בְּרוּךְ־הוּא,
65 הַמְתַּלְבֵּשׁ בּוֹ – בבחינת
66 מְקוֹם, עַל יְדֵי מִדַּת
67 מְלָכוּת הַמִּיחָדָת בּוֹ
68 יִתְבָּרֵךְ. – ולגבי אור אין
69 סוף ברוך־הוא שלמעלה
70 לגמרי מזמן ומקום, אין
71 שום הבדל בין שמים
72 וארץ – הוא נמצא בכל
73 מקום בשווה. אלא, כיוון
74 שכך, הרי מצד אור אין
75 סוף ברוך הוא היתה
76 צריכה בחינת המקום
77 והזמן להיבטל לגמרי? רק
78 – אין הם בטלים
79 במציאות, מפני שְׁמִדַּת
80 מְלָכוּתוֹ הִיא מִדַּת
81 הַצִּמְצוּם וְהַהֲסָתָה,
82 לְהַסְתִּיר אֹרֶךְ אִינְסוֹף בְּרוּךְ־הוּא, – שהנבראים לא ירגישו
83 בו, וזאת כדי שֶׁלֹא יִבְטְלוּ הַזְמַן וְהַמְּקוֹם מִמִּצִּיאוֹתָם לְנִמְרִי,
84 וְלֹא יִהְיֶה שׁוּם בְּחִינַת זְמַן וּמְקוֹם בְּמִצִּיאוֹת אֲפִילוֹ
85 לְתַתְּחוֹנִים. – רק כיוון שבחינת מלכות מסתירה על האור
86 אִינְסוֹף בְּרוּךְ־הוּא, יִכּוֹל לִהְיוֹת עֲנִין הַזְמַן וְהַמְּקוֹם לְנִבְרָאִים.

29 וְהֵנָּה, אֶתְעִל־פִּי – למרות, שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ לְמַעְלָה מִהַמְּקוֹם
30 וְהַזְמַן – אֶתְעִל־פִּי כֵּן הוּא נִמְצָא גַם לְמַטָּה בְּמְקוֹם וּזְמַן,
31 – גם כשהזמן והמקום הם למטה באופן של מציאות יש – גם
32 שם נמצא בהם הקב"ה שהוא למעלה מזמן ומקום, דְּהֵינּוּ
33 שְׁמִתִּיחַד בְּמִדַּת מְלָכוּתוֹ
34 שְׁמִמְנָה נִמְשָׁךְ וְנִתְהַוָּה
35 הַמְּקוֹם וְהַזְמַן, – מדת
36 המלכות כפי שהיא באה
37 למטה, אחרי צמצומים,
38 להיות ה"חיות" של זמן
39 ומקום למטה; אך גם
40 דרגה זו של מלכות,
41 מיוחדת עם הקב"ה. כך גם
42 בבחינת מקום וזמן, נמצא
43 הקב"ה שלמעלה ממקום
44 וזמן, אלא כאן מכסה על
45 כך מדת המלכות, באופן
46 שהנבראים יורגשו וייראו
47 כ"מציאות" עם הגבלות
48 והתחלקות של זמן ומקום.
49 וְזֶהוּ יִחּוּדָא תַתָּא –
50 האופן התחתון יותר של
51 יחוד, שהנבראים אינם
52 בטלים במציאות ממש.

שער היחוד והאמונה

והנה אף על פי
שהוא ית' למעלה מהמקום והזמן אף על פי כן
הוא נמצא גם למטה במקום וזמן דהיינו
שמתייחד במדת מלכותו שממנה נמשך ונתהווה
המקום והזמן וזהו יחודא תתאה [שילוב הוי"ה
באדנות ב"ה] דהיינו שמהותו ועצמותו יתברך
הנקרא בשם אין סוף ברוך הוא מלא את כל הארץ
ממש בזמן ומקום כי בשמים ממעל ובארץ ולד'
סטריין הכל מלא מאור א"ס ב"ה בשוה ממש כי
כך הוא בארץ מתחת כמו בשמים ממעל ממש
כי הכל הוא בחי' מקום הבטל במציאות באור
אין סוף ברוך הוא המתלבש בו על ידי מדת
מלכותו המיוחדת בו ית' רק שמדת מלכותו היא
מדת הצמצום וההסתרה להסתיר אור אין סוף ב"ה
שלא יבטלו הזמן והמקום ממציאותם לגמרי ולא
יהיה שום בחי' זמן ומקום במציאות אפילו
לתחתונים.

53 שכן, מקורם, מדת המלכות, נותן מקום להיראותם כ"מציאות",
54 וזהו [שְׁלֹב – שֵׁם הַוְיָה ב' – שם אֲדִנּוּת בְּרוּךְ־הוּא], – שם
55 הוי' משולב בתוך שם אדנות, כלומר, שם הוי' הוא כאן בהעלם,
56 ושם אדנות הוא בהתגלות ונותן מקום למציאות של זמן ומקום.
57 דְּהֵינּוּ – כלומר, שְׁמִהוּתוֹ וְעִצְמוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם

יום שבת קודש כ"ג סיון

מורה שיעור לשנה מעוברת: מעמ' 164, והנה במ"ש יובנ... עד עמ' פג, מהרמ"ק ז"ל:

- 1 והנה, כמה שנתבאר יוכן מה שכתוב: "אני ה' לא
- 2 שניתני", פרוש – לא שמשמעות מה שהקב"ה אומר "אני ה' לא
- 3 שניתני" היא רק לומר שהוא לא שינה הנהגתו או אפילו את
- 4 רצונו לגבי אלה שעושים טוב לשלם להם שכר עבור זה וכך
- 5 הלאה, אלא הכוונה היא
- 6 שהקב"ה אומר: "אני לא
- 7 השתניתני", שאין שום
- 8 שינוי חסידותי בהקב"ה.
- 9 הרי לא שייך כלל
- 10 להצביע על שום ענין
- 11 שיפעול שינוי חסידותי
- 12 בו יתברך! הדבר היחיד
- 13 שיכול לתת מקום לחשוב
- 14 שישנו חלילה שינוי – הוא
- 15 בנוגע לאחדותו יתברך
- 16 מצד בריאת העולמות:
- 17 לפני שהוא יתברך ברא
- 18 את העולמות, לא היתה
- 19 שום מציאות, רק הקב"ה
- 20 בלבד. ואילו אחרי שהוא
- 21 יתברך ברא את העולמות,
- 22 יכולים הרי לחשוב,
- 23 שכאילו התווסף עוד דבר
- 24 (העולמות והנבראים)
- 25 ואשר ממילא מהוה הדבר

שער היחוד והאמונה

- 1 לא שניתני פי' שאין שום שינוי כלל כמו שהיה
- 2 לבדו קודם בריאת העולם כך הוא לבדו אחר
- 3 שנברא וז"ש אתה הוא עד שלא נברא העולם
- 4 אתה הוא כו' בלי שום שינוי בעצמותו ולא
- 5 בדעתו כי בדיעת עצמו יודע כל הנבראים שהכל
- 6 ממנו ובטל במציאות אצלו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל
- 7 שהוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה הכל
- 8 אחד ודבר זה אין כח בפה לאמרו ולא באזן
- 9 לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו כי
- 10 הקב"ה מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש
- 11 מכל צד ופינה בכל דרך יחוד ואין דעתו דבר
- 12 נוסף על מהותו ועצמותו כמו שהוא בנפש האדם
- 13 שדעתה דבר נוסף על מהותה ומורכב בה שהרי
- 14 כשהאדם לומד ויודע איזה דבר כבר היתה בו
- 15 נפשו המשכלת בטרם שלמד וידע ואחר שלמד
- 16 וידע ניתוספה ידיעה זו בנפשו וכן מידי יום ביום
- 17 (העולמות והנבראים)
- 18 ואשר ממילא מהוה הדבר
- 19 שינוי חסידותי באחדותו המוחלטת – כלפי כך נאמר "לא
- 20 שניתני", שאין שום שינוי כלל, כמו שהיה לבדו קודם בריאת
- 21 העולם – כך הוא לבדו אחר שנברא. – שהרי לכאורה לא
- 22 מובן: כיצד הוא לבדו אחרי התהוות הבריאה – הרי התווסף עוד
- 23 דבר, העולם? – אך כפי שהוסבר לעיל ענין היחוד, שהכוונה
- 24 היא שהעולם בטל במציאות ומאוחד אתו יתברך – מובן, שהוא
- 25 "לבדו" אחרי הבריאה, בדיוק כמו שהוא "לבדו" לפני הבריאה,
- 26 שכן, כל הבריאה בטלה במציאות ומיוחדת אתו יתברך. מה
- 27 שהבריאה נראית כ"מציאות" הרי זה רק לגבי הנבראים
- 28 התחתונים, ואילו לגבי יתברך אין היא שום מציאות כלל, והרי
- 29 הוא "לבדו" אחרי בריאת העולמות כמו שהוא לפני הבריאה.
- 30 והוא שאומרים: "אתה – ריבוננו של עולם, הוא עד שלא
- 31 נברא העולם, אתה הוא כו", – משנברא העולם. לכאורה:
- 32 היה מספיק בנאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם
- 33 ומשנברא", לשם מה נשנה עוד הפעם "אתה הוא משנברא" –
- 34 אלא, נאמר עוד הפעם "אתה הוא", כדי להדגיש, שה"אתה
- 35 הוא" שאחרי בריאת העולם, הוא אותו "אתה הוא" שלפני

- 68 בפרק שני שבחלק הראשון – שאצל האדם, ישנם שלשה דברים
- 69 נפרדים: ישנו ה"יודע" – נפש האדם שהיא זו היודעת, וישנו
- 70 ה"ידוע" – הדבר שידועים אותו, וישנה ה"דיעה" – כוח הדעת
- 71 לדעת ולהבין; ואילו אצל הקב"ה, כותב הרמב"ם, כל זה "הוא"
- 72 עצמו, הכל אחד, ודבר זה – ממשיך הרמב"ם, אין בזה פה
- 73 – האדם, לאמרו, ולא באזן לשמעו, ולא בלב האדם –
- 74 ובחבנתו, להכירו על בוריו". – שתהיה לאדם הכרה יסודית
- 75 בזה, להשיג איך זה ידיעה כזו שמי שידוע, ומה שהוא יודע,
- 76 ובמה שהוא יודע – הכל דבר אחד, כי הקדוש ברוך הוא,
- 77 מהותו ועצמותו ודעתו – הכל אחד ממש מכל צד ופינה,
- 78 בכל דרך – של, יחוד, ואין דעתו דבר נוסף על מהותו
- 79 ועצמותו, כמו שהוא בנפש האדם, שדעתה דבר נוסף על
- 80 מהותה ומורכב בה, – אצל האדם מהוה הדעת ענין נוסף על
- 81 הנפש המורכב בה, שהרי כשהאדם לומד ויודע איזה דבר –
- 82 כבר היתה בו נפשו המשכלת בטרם שלמד וידע, ואחר
- 83 שלמד וידע ניתוספה ידיעה זו בנפשו, – הרי שבאדם הידיעה
- 84 היא דבר נוסף לנפש – נוסף בה הענין שנלמד. וכן מדי יום

4. מלאכי ג, ו. 5. בנוסח התפילה (ילקוט ואתחנן רמז תתלה). 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שאינו אלא תואר. ועד"מ להבדיל באלף כו' – באדם הרי ידיעתו למטה ביותר מעצמות נפשו – בנוגע לפשיטות, מציאות וכדו". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שאינו אלא אחד מתואריו – ואי"ז משנה בעצמותו ח"ו". 8. הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ו. ובכ"מ. מו"נ ח"א פס"ח.

- 1 בְּיָוֶם "יָמִים יְדִבְרוּ, וְרַב שָׁנִים יִדְּעוּ חֻכְמָה", – "ה'ימים"
2 מלמדים את האדם, והרבה שנים מוסיפים חכמה לאדם, וְאִין
3 זו אַחֲדוּת פְּשׁוּטָה אֲלֵא מְרַכֶּבֶת, – כלומר, למרות שהידיעה
4 באדם היא גם כן מיוחדת עם הנפש – הרי אנו אומרים שהנפש
5 יודעת – אך יחוד זה של
6 הידיעה עם הנפש אינו
7 "אחדות פשוטה" ("אחדות 1
8 פשוטה" היינו שלא שייך 2
9 שתהיה לא מאוחדת),
10 אלא זוהי אחדות 4
11 מורכבת, הרי הם שני 5
12 דברים המתאחדים. אֲבָל 6
13 תְּקַדְּוֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא 7
14 אַחֲדוּת פְּשׁוּטָה בְּלִי שׁוּם 8
15 תְּרַכְבָּה וְצִד רַבּוּי בָּלָל. 9
16 – שנאמר שקודם לכן זה 10
17 לא היה, דבר כזה לא 11
18 שייך לומר חסידשולם בו 12
19 יתברך. וְאִם כֵּן, – כיוון 13
20 שאחדותו היא פשוטה, 14
21 בלי הרכבה ובלי ריבוי, אי
22 אפשר שדעתו תהיה דבר נפרד ממנו, שהרי אז היה משמע
23 שלפני שידע היה אופן אחד ואחר כך נוספו ידיעה, ריבוי
24 והרכבה חסידשולם, אלא: עַל-בְּרַחֲמֵי מַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ וְדַעַתוֹ
25 – הַכֹּל דָּבָר אֶחָד מִמֶּשׁ, בְּלִי שׁוּם תְּרַכְבָּה. וְלִפְיָכָה, בְּשֵׁם
26 שְׂאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם נִבְרָא בְּעוֹלָם לְהַשִּׁיג מַהוּת הַבּוֹרָא
- וְעֲצָמוּתוֹ – כִּךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג מַהוּת דַּעַתוֹ, – שכן,
דַּעַתוֹ וְיָדִיעָתוֹ הֵן דָּבָר אֶחָד אֲתוֹ יִתְבָּרַךְ, רַק לְהַאֲמִין
בְּאִמוּנָה, שֶׁהֵיא לְמַעַל מִהַשְׁכָּל וּמִהַשְׁגָּה, – ומשום כך
יכולה היא לקבל ענין שלמעלה מהבנת אנוש, שֶׁתְּקַדְּוֶשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא יָחִיד וּמְיֻחָד
– הוּא וְדַעַתוֹ הַכֹּל
אֶחָד מִמֶּשׁ, וּבִידִיעַת
עֲצָמוֹ מִכִּיר וְיִדְעָה כֹּל
הַנִּמְצָאִים עֲלִיוֹנִים
וְתַתְּחוֹנִים,
– "ה'נמצאים" של העולמות
העליונים ושל העולמות
התחתונים, עַד שֶׁלְשׁוֹל
קִמְן שְׁפִים¹⁰, וְעַד יְתוֹשׁ
קִמְן שִׁיחָה בְּטַבּוֹר
הָאֶרֶץ¹¹ – אִין דָּבָר
נֶעֱלָם מִמֶּנּוּ, וְאִין יָדִיעָה
זו – שהוא יודע את כל
הנבראים, מוֹסִיפָה בּוֹ
רַבּוּי וְתְּרַכְבָּה בָּלָל, –
של דבר נוסף, מֵאַחֵר
שְׂאִינָה רַק יָדִיעַת עֲצָמוֹ, – ובדיעת עצמו הוא יודע כל
הנבראים המתהווים ממנו ובטלים אליו במציאות ומאוחדים
בו, וְעֲצָמוּתוֹ וְדַעַתוֹ הַכֹּל אֶחָד¹². וְלִפִּי שֶׁהָאֵל קָשָׁה מְאֹד
לְצִיר בְּשִׁכְלֹנוּ, – ידיעה כזו¹³, עַל כֵּן – לִכֵּן, אֲמִיר הַנְּבִיא¹⁴:
"כִּי נִבְחָו שְׁמַיִם מֵאֶרֶץ – בֵּן נִבְחָו דְּרָכֵי – אֹמֵר הַקֵּב",

שער היחוד והאמונה

ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה ואין זו אחדות פשוטה אלא מורכבת אבל הקב"ה הוא אחדות פשוט בלי שום הרכבה וצד ריבוי כלל ואם כן ע"כ מהותו ועצמותו ודעתו הכל דבר אחד ממש בלי שום הרכבה ולפיכך כשם שאי אפשר לשום נברא בעולם להשיג מהות הבורא ועצמותו כך אי אפשר להשיג מהות דעתו רק להאמין באמונה שהיא למעלה מהשכל ומהשגה שהקב"ה יחיד ומיוחד הוא ודעתו הכל אחד ממש ובדיעת עצמו מכיר ויודע כל הנמצאים עליונים ותחתונים עד שלשול קמן שבים ועד יתוש קמן שיהיה בטבור הארץ אין דבר נעלם ממנו ואין ידיעה זו מוסיפה בו ריבוי והרכבה כלל מאחר שאינה רק ידיעת עצמו ועצמותו ודעתו הכל אחד ולפי שזה קשה מאד לצייר בשכלנו ע"כ

שאינה רק ידיעת עצמו, – ובדיעת עצמו הוא יודע כל הנבראים המתהווים ממנו ובטלים אליו במציאות ומאוחדים בו, ועצמותו ודעתו הכל אחד¹². ולפי שזה קשה מאד לצייר בשכלנו, – ידיעה כזו¹³, על כן – לכן, אמר הנביא¹⁴: "כי נבחו שמים מארץ – בן נבחו דרכי" – אומר הקב"ה,

9. איוב לב, ז. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "[קטן שבכל הבריות – רש"י חולין (מ, א)] שבים [כן גירסת הטושו"ע יו"ד ס"ד]."
11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הפחות בצורה – חשיבות – שבכל הברואים – ראה רמב"ם יסוה"ת ב, ט – וראה ב"ר רפ"ח".
12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כאן נסתים כל הענין. והרי אין ענינו לפרש כתבי התנ"ך: ע"כ אמר הנביא וכו' [משא"כ בפ"ב, דמוס"פ ביאור בענין: ודבר זה כו', ורק מסתייע מהכתובים]. אלא שבא לתרץ קושיא שלכאורה סותרת כל הכתוב לעיל. דנקודתו – דהוא היודע כו' ובדיעת עצמו וכו' שכתב הרמב"ם – כ"ז הוא יחוד, עבודת כאו"א [ולא יחוד"ע – דשייך לאנשי מעלה וכו']. דלכאורה סיום הענין ברמב"ם על אתר: ודבר זה אין בלב האדם (איזה שיהי') להכירו על בוריו – משמע דאפילו אנשי מעלה אין מכירים וכו'! ובפרט עפ"מ ש"כ בהל' תשובה ספ"ה "הוא שהנביא אמר כי לא מח' כו'". – וע"כ מבאר דע"כ אמר הנביא, מפני שקשה לצייר בשכל – אבל העבודה שייכת לכאו"א. וק"ל". 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) ורייק בלשונו "לצייר" שאינו רגיל כלל. ובפרט בנוגע לשכל (שמורגל "להבין", "להשיג" וכיו"ב). (2) סתירה מיני' ובי', לכאורה: "קשה מאד" – מוכח דסו"ס אפשרי לצייר (לאחרי הקושי מאד) ותומ"י ממשיך – החקר גוי' העיני גוי' – משמע דא"א. וכן לעיל: ודבר זה אין כח כו' להכירו כו'. וי"ל: ציור בשכל – צ"ל בדוגמת ציור כפשוטו: (1) התאמתות ללא ספק (שהרי רואה הציור) – "אפליג" בשכל בהחלט. (2) אף שאינו מבין כלל איך ציירו הציור ופרטיו – אין זה נוגע כלל בהתאמתות אצלו – שהרי למרות אי ההבנה – בשעת מעשה רואה הציור לכל פרטיו. ובנדו"ד יש: (1) להבין בשכל שאין מקום להקשות בחקר אלקה – שהרי הק' גם לפי הבנת השכל – ראה לקמן פ"ט – בל"ג והגבלות (2) א"א להבין בשכל (בידיעת החיוב) איך זה המציאות דאח"פ ובה יש "עצמות" ו"דעת" וידיעת המון נבראים שכאו"א פרט בפ"ע. (3) ע"י ההתעמקות שבה שאין מקום להקשות וכו' סו"ס נתאמת בשכלו (לאחרי קשה מאד עכ"פ) שכן הוא אף שאינו מבין (בידיעת החיוב) וכו"ל בעיני הציור. ובה מתורצת ג"כ הסתירה: דחקר אלקה וכן להכירו בלב – א"א (היינו בידיעת החיוב) [אבל אפשר בידיעת השלילה] (ולכן מדייק דהא דא"א – דוקא תמצא, על בוריו, וכן בפ"ב להבינו על בוריו – דוקא". ועפ"ז מתורצת ג"כ קושיא הראב"ד בהשגותיו (הל' תשובה ספ"ה) על הרמב"ם "דמתחיל בקושיא ע"פ שכל (בנוגע לידיעת ה') ולא השלימה ע"פ שכל" כ"א "החזירו לאמונה" – וע"פ הנ"ל מתורץ – כי גם ברמב"ם שם מדייק "להשיג דבר זה על בוריו" (ידיעת החיוב והמהות דוקא – משא"כ בידיעת השלילה שאפשר – וה"ז הסברה וידיעה בשכל ולא באמונה) [ומתאים לשיטת הרמב"ם (מו"נ ח"א פנ"ח) בנוגע לתוארי ה' בכלל – שבזה רק ענין השלילה. עיין לקו"ת פקודי ו.ב]. ובפרט ע"פ אדה"ז כאן ש"קשה מאד" אפשר גם "לצייר בשכל" – וראה שם בלקו"ת איך שעי' ריבוי בידיעות השלילה (בענינים הגשמיים) "קשה מאד" יוכל להגיע כמעט "לציור" הדבר – אפילו להרמב"ם. ועיין בהנסמן בע' השגת החיוב השלילה במפתחות מאמרי אדנ"ע". 14. ישע"י נה, ט.

- 1 מְדַרְכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתֵיכֶם, וּכְתִיב¹⁵: "הַחֲקֹר
2 אֱלֹהֵי תַמְצָא וְגו'", וּכְתִיב¹⁶: "הֵעֵינִי בָשָׂר לָךְ, אִם
3 פְּרָאוֹת אֲנוֹשׁ תִּרְאֶה", שֶׁהָאָדָם רֹאֶה וְיֹדֵעַ כָּל הַדְּבָרִים
4 – שֶׁהוּא יודע, בִּידְעָה שְׁחוּץ מִמֶּנּוּ, – וְיִדְעָה זֶה, כִּיּוֹן שֶׁהִיא
5 חוּץ מִמֶּנּוּ וּלְפָנֵי כֵן לֹא
6 ידע אותה, הרי כשהוא
7 יודע את הידיעה, מתווסף
8 בו דבר זה, וְהִקְדוּשׁ
9 פְּרוּךְ־הוּא – יודע הכל,
10 בִּידְעַת עֲצָמוֹ, עַד פֶּאֶן
11 לְשׁוֹנוֹ – של הרמב"ם.
12 [עֵינֵי שֶׁם הַחֲלֻבוֹת יְסוּדֵי
13 חֲתוּרָה. וְהַסְכִּימוּ עִמּוֹ
14 חֲכָמֵי הַקְּבֵלָה, כְּמִבְּאֵר
15 בְּפִרְדֵּם מְהֵרָה זְכוּנוֹ לְבִרְכָּה]: – שֶׁכֵּן, יִשְׁנֵם גְּדוּלֵי
16 יִשְׂרָאֵל הַחוּלְקִים עַל הַרְמַב"ם בַּעֲנִין זֶה, בְּטַעַם שֶׁאִי אִפְשָׁר
17 לומר על הקב"ה גדר של דעת, גם לא בידיעה כוז שהיא
- מופשטת לגמרי מגדרי הידיעה שלנו – וכיוון שאומרים, שהוא
יתברך עצמו הוא ה"מדע" והוא ה"יודע" וכו', יש בכך
חסיושלום משום הגדרה מסויימת לגבי הקב"ה, שהוא אין
סוף. ברם, על פי קבלה, צודק הרמב"ם: אלא (כפי שכתוב
בהגהה בפרק שני
שבחלק הראשון, וכפי
שכתוב להלן בהגהה
בפרק ט') דבר זה הוא
אחרי הרבה צמצומים
שאר איך־סוף ברוך־הוא
מצמצם עצמו, עד שהוא
מתלבש בבליים של
ספירות חכמה, בינה,
דעת של עולם האצילות
– שם "הוא המדע הוא היודע כו'", שכן הספירות מאוחדות
בתכלית היחוד עם אור אין סוף, עד ליחוד של "הוא היודע"
וכו'¹⁷.

15. איוב יא, ז. 16. שם, י, ד. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמשנ"ת כ"ז בארוכה (דעת הרמב"ם, החולקים עליו וביאור אדה"ז בזה) בסהמ"צ להצ"צ במצ' האמנת אלקות".

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז סיון, תשי"ד
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' קרח בו כותב אודות ג' סוגים בהשגת טרף לבית. הרי כבר ידוע הוראת
רז"ל השווה לכל נפש (מלבד יחידי סגולה) שצריך לעשות כלי לקבלת הברכה וכמאמר הכתוב וברכך
ה"א בכל אשר תעשה, וכמבואר ג"כ טעם הדבר בכ"מ בתורת החסידות ומהם בלקו"ת לרבנו הזקן
בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשו"ע (פוסק בנגלה דתורה) פרשת תצא דף ל"ז סוף ע"ב.

אף שקשין מזונותיו של אדם כקרי"ס שזהו אחד הנסים הכי גדולים בכ"ז בחיצונית צריך
לעשות כלי ג"כ בדרכי הטבע וכמבואר בלקו"ת שם, אלא שכדי להגדיל ברכות השי"ת צריך להיות חזק
בבטחון ולהוסיף אומץ בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות וקיום המצות בהידור שהן הן הצנור
והכלים להמשכת וקבלת ברכות השי"ת בהמצטרך.

והשי"ת יצליחו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

יום ראשון

יום ראשון

יז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: פג"פז.
תניא: פרק ו. והנה . . . 160 בחסד.

ניט הנאה האבען פון עולם הזה אין פולען זין, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות.

שלא להנות מעולם הזה במלא המוכן, הוא רק הכנה טובה לעבודה. ענין העבודה הוא לעשות הגשמי כלי לאלקות.

יום שני

יום שני

יח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שני עם פירש"י.
תהלים: פח"פט.
תניא: והנה מהתכללות . . . פא" בשמש.

בזמן הזה, בעקבתא דמשיחא ממש, החובה על כל אחד מישראל לדרש בטובת זולתו, בין זקן בין צעיר, לעוררו לתשובה, למען שלא יצא חס-ישראל שיוזכו בעזרת ה' יתברך לגאולה שלמה.

יום שלישי

יום שלישי

יט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, שלישי עם פירש"י.
תהלים: צ"צו.
תניא: ולכן הוצרך . . . האלקים.

בחדש מרחשון תרי"ג קבע ה"צמח צדק", מלבד השעורים האחרים, שעור למוד עם אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] בכל יום שתי שעות ומחצה - בחורף מתחיל משעה העשירית לילה, ובקיץ משעה הרביעית לפנות בקר. - שתי שנים היה הלמוד: קבלה עם באורי חסידות. אחר זמן זה - עד אלול תרט"ז, שאז נפסק השעור, למדו ספרי מחקר: הרס"ג [=רבי סעדיה גאון], מורה נבוכים, עקרים, כוזרי ועוד, על פי תורת החסידות.

יום רביעי

יום רביעי

כ סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: צז"קג.
תניא: פרק ז. ובוה . . . פב" עליו כלל.

מפתגמי אאזמו"ר: דער שכל און מדות געבוי פון א חסיד, איז לפי ערך זיין ערשטע יחידות בא זיין רבי'ן. די ערשטע יחידות איז לפי ערך מהות עצמו פון א חסיד, לפי אופן מהות עצמו אזא סדר עבודה גיט איהם דער רבי.

מפתגמי אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש]: מבנה השכל והמדות של חסיד הוא לפי ערך היחידות הראשונה שלו אצל הרבי שלו. היחידות הראשונה היא לפי ערך מהות עצמו של החסיד. לפי אופן מהות עצמו - כזה סדר עבודה נותן לו הרבי.

יום
חמישי

יום חמישי

כא סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, חמישי עם פירש"י.

תהלים: קד־קה.

תניא: והנה גדר . . . פב־ סטרין

רבינו בספר של בינונים פ"ג אומר, כי ג' מוחין חב"ד וז' מדות הם השתלשלות מעשר ספירות העליונות, דכל זה הוא בנפש רוח ונשמה שהם המתלבשים בגוף האדם, אמנם ענין המסירת נפש על אלקות, וואס א איד ניט ער וויל און ניט ער קאן זיין ח"ו א נפרד מאלקות, זהו מעצמות א"ס ב"ה, שלמעלה מענין הספירות דראשיתם היא ספירת החכמה.

רבינו בספר של בינונים פרק ג' אומר, כי ג' מוחין חב"ד וז' מדות הם השתלשלות מעשר ספירות העליונות, דכל זה הוא בנפש רוח ונשמה שהם המתלבשים בגוף האדם, אמנם ענין המסירת נפש על אלקות, שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להפרד חס־ושלום מאלקות, זהו מעצמות אין סוף ברוך הוא שלמעלה מענין הספירות דראשיתם היא ספירת החכמה.

יום
שישי

יום שישי

כב סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: שלח, ששי עם פירש"י.

תהלים: קו־קז.

תניא: והנה אעפ"י . . . 164־ לתחתונים.

לאמירת "והביאנו לשלום כו" מחברים תחלה ב' הציציות דלפניו, אחר כך מצרפים ציצית כנף השמאלי דלאחוריו, אחרי זה ציצית דכנף הימין ואחזים אותם בין קמיצה לזרת דיד שמאל. נושקים הציציות שש פעמים, הינו באמירת תבות: ציצית, ציצית, אמת, קימת, לעד.

שבת
קודש

שבת

כג סיון

ה'תש"ג

מברכים ראש חדש תמוז. אמירת כל התהלים בהשקפה. יום התעודות.

שיעורים. חומש: שלח, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קח־קיב.

תניא: והנה כמ"ש . . . פג־ מהרמ"ק ז"ל.

מענה אאזמו"ר לאאמו"ר ביחידות חורף תרל"ה: היצה"ר נקרא נה"ב לא מפני שהוא בהמה דוקא, כי לפעמים הוא שועל פקח שבחיות, וצריכים לחכמה מרובה להבין תחבולותיו. ולפעמים הוא מתלבש בלבוש צדיק תמים ענו ובעל מדות טובות.

בכל אחד ואחד הנה"ב שלו היא לפי מהותו הפרטי. ויש אשר מתעורר חשק גדול ללמוד חסידות או להתבונן היטב באיזה השכלה, ובאמת הנה זהו רק עצת היצר ומתחבולות נה"ב למנוע מעבודת התפלה וכדומה.

ונקוט האי כללא בידך וזכור אותו תמיד, כי כל דבר המועיל או מביא לעבודה בפועל, הנה כל מניעה שתהי' לדבר זה – אפילו אם המניעה היא מדבר היותר נעלה – הוא רק מתחבולותי של נה"ב.

וסיים אאמו"ר נ"ע: עד אז לא ידעתי אז עס קען זיין א פרומער נה"ב, ווער רעדט נאך א חסידישער נה"ב.

מַעֲנֶה אֲדֹנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [מִהֶרָשׁ] לְאֲדֹנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הֶרָשׁ"ב] בִּיחִידוֹת חֶרֶף תַּרְלִ"ה: הֵיכָר הָרַע נִקְרָא נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּהֵמָה דּוֹקָא, כִּי לִפְעָמִים הוּא שׁוֹעֵל פֶּקֶח שְׂפָחוֹת, וְצָרִיכִים לְחַכְמָה מְרֻבָּה לְהִבָּיֵן תַּחְבּוּלוֹתָיו. וְלִפְעָמִים הוּא מִתְלַבֵּשׁ בְּלִבוֹשׁ צָדִיק תָּמִים עֵנִי וּבַעַל מַדּוֹת טוֹבוֹת.

בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה שָׁלוּ הִיא לְפִי מַהוּתוֹ הַפְּרָטִי. וַיֵּשׁ אֲשֶׁר מִתְעוֹרֵר חֲשֶׁק גָּדוֹל לְלַמֵּד חֲסִידוֹת אוֹ לְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּאֵיזָה הַשְׁכָּלָה, וּבְאַמַּת הֵנָּה זֶהוּ רַק עֲצַת הֵיכָר וּמִתְחַבּוּלוֹת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה לְמַנְעַ מַעֲבֹדֹת הַתַּפְּלָה וְכְדוּמָה.

וְנִקּוּט הָאֵי כָּלֵלָא [וְאַחֲזוּ כָּלֵל זֶה] בְּיָדָךְ וְזָכַר אוֹתוֹ תָּמִיד, כִּי כָּל דְּבָר הַמוֹעִיל אוֹ מְבִיא לְעִבּוּדָה בְּפֶעַל, הֵנָּה כָּל מְנִיעָה שֶׁתִּהְיֶה לְדְבָר זֶה – אֶפְלוּ אִם הַמְנִיעָה הִיא מְדַבֵּר הַיּוֹתֵר נֶעְלָה – הוּא רַק מִתְחַבּוּלוֹתֶיהָ שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה.

וְסִימָן אֲדֹנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הֶרָשׁ"ב] נִשְׁמָתוֹ-עֶדֶן: עַד אֲזַי לֹא יָדַעְתִּי שֶׁתִּתְּכֵן נֶפֶשׁ בְּהֵמָה [בְּלִבוֹשׁ] יֵרָא שְׂמִימִם, שְׁלֹא לְדַבֵּר עַל נֶפֶשׁ בְּהֵמָה [בְּלִבוֹשׁ] "חֲסִידִי".

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אברהם חיים שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' סיון ואח"כ גם הספר תשובות בית הלל. והשי"ת יצליחו למלאות חלקו ותפקידו בהגדלת תורה והאדרתה התלויים בהחזקת יראת שמים טהורה וכמרו"ל (שבת ל"א סוף ע"א) שכשיראת ד' היא אוצרו הרי אז מתקיים אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת, ושבימינו אלה אי אפשר לזה אלא בקיום ציווי האריז"ל (עיין אגרת הקדש לרבנו הזקן בעל התניא - פוסק בנסתר דתורה - והשו"ע - פוסק בנגלה דתורה) - שבדורותנו אלה מותר ומצוה לגלות זאת החכמה, ועיין בארוכה בהקדמת תלמידו הרח"ו משער ההקדמות שהאריך בזה בביטויים נוראים ומבהילים.

וידוע ג"כ פסק השו"ע (או"ח ריש סי' צ"ח) שקודם התפלה צריך לחשוב מרוממות האל-יתעלה כו' והרי מובן ופשוט שא"א לחשוב עד"ז מבלי ידיעה בזה, והאריכות בזה אך למותר, ומה גדול ההעלם וההסתער אשר אף שכל הנ"ל מובן בפשטות נצרך להסביר הכרח לימוד זה.

מוסג"פ סקריפ להוצאות הפרטית והשי"ת יצליחו.

בברכה.

ג.ב. מה שהעתיק במכתבו בענין הוי' הוי' וכו'. הנה לא ביאר הענינים כל צרכם. א) בדברי הרא"ש כיון שמחשבת ע"ז מצטרפת הרי אין זה קודם שחטא. ב) בהפירוש דה' אחד שמסביר שלא יהיו צריכים רק לשם אחד. הנה איך אפשר לומר שלע"ל לא יהיו י"ג תיקוני דיקנא שהן י"ג מדות הרחמים שלדעת כמה מהראשונים מתחילים משם הוי' הראשון ואדרבה מדויק הוא דוקא מל' רז"ל אני הוא קודם שחטא. וההסבר בזה הוא בקיצור. א) עפמ"ש בתניא פרק ט"ז בדיוק הלשון מצרפה והול"ל מעלה עליו כאילו עשאה, ועיין שם בקרבן נתנאל. ב) אין הענין שיבוטל ח"ו שם הוי' אחד משני שמות הוי' אלא המדובר הוא בהפסיק טעמי שביניהם שלע"ל יהי' הוי' אחד שני השמות באחדות. יעוין זח"ג קלח, א. לקו"ת דנט"א.

הקרבת בהמה לפני יום השמיני ללידתה יום ראשון י"ז סיון ה'תשע"ד

ידוע שמלאו חדשיו מותר להקריבו, מדוע הוצרך הרמב"ם לתת טעם מיוחד שאינו לוקה, הרי היה יכול לומר שאינו לוקה מפני שזהו ספק? אלא מכאן שגזירת הכתוב שאין להקריב קודם היום השמיני אפילו אם מלאו חדשיו ויצא מכלל נפל.

וראיה גם מדברי הגמרא (ראש השנה ו, ב):

בכור בהמה הניתן לכהן, בין בכור תם שאין בו מום ומקריבים אותו על גבי המזבח ובין בעל מום שאינו ראוי להקרבה אלא נאכל על ידי הכהנים – נאכל בתוך שנה. ומאימתי מונים שנה לבכור? אומרת הגמרא (שם): תם - מיום השמיני ללידתו כי מאז הוא ראוי להקרבה, ובעל מום - מיום שנולד, כיון שראוי לאכילה מיום לידתו, וזאת בתנאי שמלאו חדשי עיבורו, שאם לא כן אסור לאכלו כי שמא 'נפל' הוא ודינו כנבילה (הל' מאכ"א פ"ד ה"ד) וכיון שבכור תם נמנה תמיד מיום השמיני, מוכח שגם אם מלאו חדשיו אינו קרב אלא מיום השמיני והלאה.

הלכות איסורי מזבח פרק ג, הלכה ח: מצות עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה... וכל שבקעת הימים נקרא מחסר זמן. ואף על פי שמחסר זמן פסול, אם עבר והקריבו - אינו לוקה, מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה. ה'משנה למלך' מסתפק: איסור הקרבת קרבן קודם יום השמיני נובע מחשש שמא הבהמה היא 'נפל' (שאינו בר קיימא), כדברי רשב"ג (שבת קלה, ב) שרק לאחר "שמונה ימים בבהמה אינה נפל". ואם כן כאשר הבהמה יצאה מכלל 'נפל' כי מלאו חדשי העיבור (ראה רמב"ם הל' רוצח פ"ב ה"ו), שהם חמישה חדשים בבהמה דקה ושנים עשר חודש בבהמה גסה - האם מותר להקריבה קודם יום השמיני?

ומוכיח מדברי הרמב"ם כאן שגזירת הכתוב היא שאין להקריב בהמה קודם היום השמיני, שהרי כתב בהמשך ההלכה "ואע"פ שמחוסר זמן פסול, אם עבר והקריבו, אינו לוקה מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה". ואם איסור הקרבת בהמה קודם ליום השמיני הוא משום ספק 'נפל' (אך אם

הקרבת קרבן בלי מלח יום שני י"ח סיון ה'תשע"ד

הרי אינו עושה מעשה. אבל המצוה למלוח את הקרבן היא בעת ההקרבה ואם כן בהקרבה בלי מלח עובר על הלאו ולוקה.

ואולם לפי זה קשה המשך דברי הרמב"ם "ואף על פי שלוקה, הקרבן כשר והורצה", שהרי "כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני" (תמורה ד, ב), היינו, מעשה שהתורה אסרה לעשותו, אין עשייתו מועילה כלל (ראה כס"מ הל' מלוה ולוה פ"ג ה"א) ואיך הקרבה בלי מלח כשרה? והביאור:

בעבודת הקדשים - העובר על איסור תורה מעשיו קיימים כי כלל הוא בקדשים "שינה עליו הכתוב לעכב" (פסחים סא, א) ורק איסור שנכפל בתורה מעכב בדיעבד, אך אם האיסור נכתב רק פעם אחת, המצווה היא לכתחילה אך אינו מעכב, ואם נעשה האיסור - המעשה קיים (ולכן, זר שעבד במקדש צריך לימוד מיוחד שמחלל עבודתו - זבחים טו, ב) וממילא קרבן ללא מלח כשר.

(שפת אמת מנחות כ, א)

הלכות איסורי מזבח פרק ה, הלכה יב: הקריב בלא מלח כלל - לוקה, שנאמר: ולא תשבית מלח ברית אלהיך. ואף על פי שלוקה - הקרבן כשר והרצה.

הקשו האחרונים (שפת אמת מנחות כ, א. אבני נזר אה"ע סי' קיט אות

עא):

בהלכות חגיגה (פ"א ה"א) כתב הרמב"ם כי הבא לעזרה ביום ראשון של הרגל ולא הביא עולת ראייה עובר על 'ולא יראו פני ריקם', אך "אינו לוקה על לאו זה שהרי לא עשה מעשה", כי הלאו אינו על כניסה לעזרה בלי להביא עולת ראייה (ואם כן כניסתו לעזרה היא המעשה) אלא הלאו הוא אי הקרבת הקרבן ובזה אין מעשה. ומדוע בהקרבת קרבן בלא מלח לוקה והרי הקרבת הקרבן היא מצוה בפני עצמה ואי נתינת המלח הוא הלאו, ואם כך לא עשה שום מעשה? ויש לחלק:

הנכנס לעזרה ברגל ולא הביא עולת ראייה, יש לו תשלומים כל ימי הרגל ועובר על הלאו רק בסוף הרגל, ואז

תיכף לסמיכה שחיטה יום שלישי י"ט סיון ה'תשע"ד

והביאור:

חיוב הסמיכה כולל שני פרטים: א) דין בקרבן, שצריכה להיות בו סמיכה קודם השחיטה, כשאר העבודות הנעשות בקרבן. ב) מצות סמיכה על הבעלים.

ודין 'תיכף לסמיכה שחיטה' נובע מהפרט הראשון, היינו שחיוב הסמיכה מצד הקרבן צריך להתבצע סמוך לשחיטה, אך מצד מצות הבעלים יכולה הסמיכה להתקיים גם שלא

הלכות מעשה הקרבנות פרק ג, הלכה יב: ובמקום שסומכין שחיטין. ותיכף לסמיכה שחיטה.

לעיל (הלכה ט) כתב הרמב"ם שחמשה שהביאו קרבן בשותפות אינם סומכים בבת אחת אלא בזה אחר זה. ולכאורה צריך ביאור, הרי הסמיכה צריכה להיות תכופה לשחיטה, וכאשר סומכים כמה בזה אחר זה נמצא שסמיכת הראשונים אינה סמוכה לשחיטה?

בסמוך לשחיטה.

ולפי זה יש לומר, שחיוב הסמיכה של כל אחד ואחד מבעלי הקרבן אינו נובע מדיני הקרבן אלא מדיני הבעלים, כי מצד הקרבן די בסמיכה אחת, אלא שמאחר ומצוה על הבעלים לסמוך, צריך כל אחד מהם לסמוך.

ומעתה מובן שדין 'תיכף לסמיכה שחיטה' שהוא דין מצד הקרבן מתקיים בסמיכת האחרון, הסמוכה לשחיטה, וכל הסמיכות האחרות הן רק מצד חיוב הבעלים, וחיוב זה מתקיים אף שלא בסמוך לשחיטה.

(מנחת אברהם על תורת כהנים ח"א ע' נד)

מתי נפסל הדם לזריקה?

יום רביעי כ' סיון ה'תשע"ד

את הדם בשקיעת החמה?
והביאור:

יש להבחין בין פסול בגוף הקרבן לפסול מחמת דבר צדדי: אם הקרבן נעשה פיגול או נותר - יישרף מיד, אבל אם הפסול אינו בגוף הקרבן, כגון שנטמאו הבעלים בקרבן פסח, אין לשרפו מיד כי זהו בזיון קדשים, אלא 'תעובר צורתו', מניחו עד שיסריח או משאירו כל הלילה כדי שיפסל בלינה, ואז יוכל לשרפו.

והוא הדין בדם - אם הפסול הוא בגוף הדם (נטמא או נעשה נותר) ישפך לאמה (תעלה שברצפת העזרה), אבל אם הפסול הוא בדבר אחר (כגון שמתו הבעלים) אין שופכים את הדם מיד אלא ממתינים שיפסל בלינה.

לפי זה מתבאר היטב:

גם לולי הלימוד מ"ביום הקריבו..." אין אפשרות לזרוק את הדם לאחר שקיעת החמה, אך אין זה פסול בגוף הדם אלא מניעה צדדית (האיסור לזרוק בלילה), וממילא אי אפשר יהיה לשפוך את הדם לאמה עד הבוקר, כאשר הדם יפסל בלינה.

לכן בא הלימוד מ"ביום הקריבו את זבחך" לקבוע שהדם נעשה 'נותר' מיד בשקיעת החמה ויש לשפכו, כי "כיון ששקעה החמה - נפסל הדם".

(דרכי משה, דרך הקודש, שמענתא י פ"ג)

אפשר לטהר בלי לקרוע?

יום חמישי כ"א סיון ה'תשע"ד

משום שאין בזה שיעור בגד ולכן אינה נחשבת הכנסה גמורה, אך לפי דעה אחת גם הכנסה כזו אסורה (ביאה במקצת שמה ביאה) אלא שאין בה עונש כרת.

ולמה אם כן מותר להכניס את המעיל כך? משום שמצות-עשה של כיבוס הבגד בעזרה דוחה את איסור הכנסת בגד טמא כדין 'עשה דוחה לא תעשה', ומכל מקום אסור להכניסו כרגיל כי לאו שיש בו עונש כרת חמור יותר ואין בכוח מצות עשה לדחותו, אבל בבגד רגיל לא התירו לעשות כן, כי בזה אין מצות הכיבוס בעזרה מתירה לעבור על איסור הכנסה בטומאה לעזרה, כיון שקיימת אפשרות לקיים את המצוה בלי לעבור על האיסור על ידי קריעת הבגד קודם הכנסתו, ורק במעיל שאין בו אפשרות זו כי אסור לקורעו, מותר לעבור על איסור ההכנסה בטומאה לעזרה.

(מרושת ח"א סי' ב ס"י)

הלכות מעשה הקרבנות פרק ד, הלכה א: כָּל הַקִּרְבָּנוֹת אֵין מְקַרְבִּין אוֹתָן אֶלָּא בַּיּוֹם, שְׁנֵאמַר: בַּיּוֹם צוּתוּ... לְהַקְרִיב אֶת קִרְבָּנֵיהֶם - בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה... וְאֵין זֶרֶקִין דָּמִים אֶלָּא בַּיּוֹם הַשְּׁחִיטָה; שְׁנֵאמַר: בַּיּוֹם הַקְרִיבוּ אֶת זִבְחֹ... וְכִיּוֹן שֶׁשָּׁקְעָה הַחֲמָה נִפְסַל הָדָם.

יש להקשות:

מהפסוק "ביום צוּתוּ" למדים שאין עבודת הקרבן בלילה, ובוזה נכללת גם זריקת דמים, ונמצא שמשקיעת החמה אין יותר אפשרות לזריקת הדם, כי בלילה זריקת דמים פסולה, ולאחר הלילה נפסלים ב'לינה' (הל' פסולי המוקדשין פ"ג ה"ג). ואם כן, מדוע צריך לימוד נוסף ("ביום הקריבו") לפסול את הדם בשקיעת החמה?

ותירץ רש"י (זבחים נו, א, ד"ה ביום):

הלימוד המיוחד ששקיעת החמה פוסלת את הדם נצרך כאשר העלו את הדם בראש המזבח, כי היה מקום לומר שמותר לזרוק את הדם למחרת בבוקר כי אין הדם נפסל בלינה, כמו שחלבים ואיברים אינם נפסלים בלינה אם היו בראש המזבח (לדעת רבה, זבחים פז, א), והכתוב "ביום הקריבו" מלמד שבכל אופן הדם נפסל לאחר שקיעת החמה.

אבל בשיטת הרמב"ם אי אפשר לפרש כן, שהרי לדעתו לינה בראש המזבח פוסלת כמו לינה בעזרה (הל' פסוהמ"ק שם ה"א), וחוזרת הקושיא מדוע צריך לימוד מיוחד כדי לפסול

הלכות מעשה הקרבנות פרק ח, הלכה כ: מַעִיל שְׁנֵתוֹ עָלָיו דָּם חֲטָאת וְיֵצֵא וְנִטְמָא לַחוּץ - בִּיצֵד הוּא עוֹשֶׂה? וְהִרִי קִקְרָע אוֹתוֹ - לֹקְחָהּ, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. מִכֵּנִיסוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מִשְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת וּמִכֵּבֶסוֹ בָּנִים.

בהלכה הקודמת מבואר שבגד רגיל (של חול או שאר בגדי כהונה מלבד המעיל) שניתו עליו דם חטאת ונטמא, מאחר וצריך להכניסו לעזרה כדי לקיים את מצות הכיבוס, ומאידך אסור להכניסו לשם בטומאה, יש לקורעו לטהרו ואחר כך להכניסו לעזרה ולכבסו.

ולכאורה, הרי אפשר להכניסו לעזרה פחות משלוש אצבעות כל פעם ולכבסו, וכך למנוע את הצורך בקריעה! ואף על פי שבשאר בגדים אין איסור קריעה כמו במעיל, מדוע לא לחסוך את השחתת הבגד?

והביאור:

ההיתר להכניס את המעיל פחות משלוש אצבעות הוא

האם יש מצוה על בעל הקרבן לאכול מקרבנו? יום שישי כ"ב סיון ה'תשע"ד

ב'ספר המצוות' (מצוה פט) שאכילת קדשים קלים "נגררת אחר המצוה". ובזה היא חלוקה מאכילת הכהנים בקדשי קדשים (שנלמד מ"ואכלו אותם אשר כופר בהם", ש"הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים") שם הכפרה תלויה באכילת הכהנים ואכילתם מעכבת. אבל גם בקדשים קלים שאין אכילתם מעכבת, מקיימים הבעלים מצוות-עשה באכילתן, כחלק ממצוות ההקדשה, כמשמעות הגמרא.

ובעל ה'חפץ חיים' (ליקוטי הלכות, זבח תודה, פסחים שם) נקט בשיטת הרמב"ם שמצוות אכילת קדשים היא רק לכהנים, אבל ישראל שהביא שלמים אין עליו מצוות אכילה. ומפרש את דברי הגמרא (שם), שהמצוה שמקיים המצורע ודוחה את המצוה של 'עליה השלם' אינה הקרבת השלמים ואכילתן (כפירוש רש"י) אלא זה שמביא קרבן לכפרתו, כי מצווה להביא כפרתו בהקדם כדי שיטהר לגמרי.

אמנם, אכילת בשר קרבן הפסח לישראל נמנית כמצוה בפני עצמה (להלן ה' קרבן פסח פ"ח ה"א. ספר המצוות מצוה נו), בנוסף למצוות אכילת קדשים (ראה לקוטי שיחות טז, עמ' 104 ואילך).

הלכות מעשה הקרבנות פרק י, הלכה א: אכילת החטאת והאשם מצוות עשה, שנאמר: ואכלו אתם אשר כפר בהם - הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים. והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלין אותן הכהנים, שאכילתן מצוה. מדברי הרמב"ם משמע שבאכילת הכהנים יש מצוות-עשה, אך באכילת הבעלים, בקדשים קלים, אין מצווה.

ומקשים האחרונים (שאגת אריה, קר"א סי' לג. צל"ח ביצה יט, ב): אמרו בגמרא (פסחים נט, א) שמצורע המביא שלמים לנדבה יכול להביאו לאחר הקרבת התמיד ובכך יוכל לאכול מבשר שלמיו ולקיים מצוות אכילת קדשים (אף שעובר על העשה 'עליה השלם...'). ושואלת הגמרא: מדוע דוחה מצוות-עשה של אכילת קדשים מצוה אחרת, ומזה מוכח שגם אכילת בעל הקרבן היא מצווה! וכדברי רש"י שם (ד"ה בשאר) "אכילת קדשים 'עשה' הוא, בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל".

והביאור:

לדעת הרמב"ם, אכילת הקרבן היא חלק ופרט ממצוות הקרבת הקרבן ואינה מעכבת את ההקדשה. וכך כתב גם

אין חזרה בהקדש שבת קודש כ"ג סיון ה'תשע"ד

ה"ח אי אפשר לחזור בה תוך כדי דיבור. וה'דובב מישרים' (ח"א סי' כ"ז) מבאר: בהקדש אין מועילה חזרה תוך כדי דיבור כי הקדש חל במחשבה (כדברי הרמב"ם לעיל (פ"ד הי"ב) "גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום... חייב להביא שנאמר כל נדיב ליבו יביאה"). ולכן, גם אם יחזור בו תוך כדי דיבורו הרי החזרה היא לאחר שעבר 'כדי דיבור' מחלות ההקדש, כי ההקדש חל על ידי המחשבה שקדמה לדיבור.

ולפי זה מדויק לשון הרמב"ם "אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר ולדה עולה... ולדה שלמים, שאין חזרה בהקדש". והקשה בספר 'ושב הכהן' (סי' יח): הרי הקדש חל במחשבה ואין צורך להוציא בשפתיים? אלא שאכן אם גמר בליבו שהבהמה תהיה שלמים חלה עליה קדושת שלמים, אבל אז תועיל החזרה בתוך כדי דיבור, ורק כאשר הוציא בשפתיו, שבגלל דיבורו הזמן שחזר בו הוא כבר לאחר 'כדי דיבור' מגמירת הלב - אין החזרה מועלת.

הלכות מעשה הקרבנות פרק טו, הלכה א: אם אחר שנאמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר 'ולדה עולה', אף על פי שחזר בו בתוך כדי דיבור - הרי ולדה שלמים; שאין חזרה בהקדש ואפילו בתוך כדי דיבור.

וכן כתבו התוספות (מנחות פא, ב ד"ה תודה) שבהקדש אינו יכול לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור, כיון שאמירה לגבוה כמסירה להדיוט.

והקשה הש"ך (ח"מ סי' רנ"ה ס"ק ה): לענין חזרה תוך כדי דיבור, משווה הגמרא (ב"ק עג, ב) את דין תמורה לעדות, ומכיון שההלכה היא "תוך כדי דיבור כדיבור", גם בתמורה והקדש צריך הדין להיות כן, ומדוע פסק הרמב"ם שבהקדש אין חזרה אפילו תוך כדי דיבור?

ומבאר ה'קצות החושן' (שם ס"ק ב'): הרמב"ם נקט כסוגיית הגמרא בנוזר (ט, א) שכל דבר היכול לחול גם בטעות אי אפשר לחזור בו אפילו תוך כדי דיבור, שהרי גם אם דבריו הראשונים נאמרו בטעות (כפי שמתברר מחזרתו) - כבר חלו. ולכן תמורה שאי אפשר להישאל עליה (הל' נדרים פ"ד

המשך ביאור למס' תענית ליום רביעי עמ' ב

7 ממשיך הפסוק, 'ויתרון הכשרי חכמה', כלומר כל שכן אם הוכשרו
8 מעשיהן מעיקרא - אם מתחילה הכשירו מעשיהם בחכמה ולא
9 קלקלו, ודאי יבואו להם גשמים מרובים יותר מאלו שקלקלו
10 והרבו בתפילה.
11 הגמרא מביאה דרשה נוספת על הפסוק הנוכח: ריש לקיש אמר,
12 יש לדרוש הפסוק כך, אם ראית תלמיד

1 לבארו כך, אם ראית רקיע שפיהה - הוקחה ונחלש מלמלא את
2 תפקידו, שנהפך להיות ככרזל ונמנע מלהוריד טל וקטור, הסיבה
3 לכך היא בשביל מעשה הדור שחן מקולקליו, שנאמר 'והוא לא פנים
4 קלקל' - הקב"ה לא נשא להם פנים משום שקלקלו מעשיהם. מה
5 תקנתו שהגשמים יחזרו לירד, ויתגברו ברחמים - ירבו בתפילה,
6 שנאמר בהמשך הפסוק 'ותילים יגבר' - ירבו חיילים בתפילה.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ז כ"ג סיון ה'תשע"ד

יום ראשון י"ז סיון ה'תשע"ד

הלכות איסורי מזבח

פרק ב

- 1 א. כל המומין הפוסלין באדם ובבהמה - חמשים; וכבר נמנו.
- 2 ב. ויש מומין אחרים מיחדין בבהמה, ואינם ראויין להיות באדם; ושלשה ועשרים הן, וזה הוא פרט:
- 3 (א) אם היה גלגל עינה עגל כשל אדם. (ב) עינה אחת גדולה כשל עגל, והשנייה קטנה כשל אדם; אבל אם היתה און גדולה ואון קטנה, אפילו קטנה עד כפול - פשר.
- 4 (ג) אם יש בלבה עינה יבלת שיש בה שער. (ד) אם נקב העור שבין שני חטמיה במקום הנראה. (ה) פיה דומה לשל חזיר - פרום [שפה העליונה והלחיים העליונות בולטות], אף על פי שאינו מחדד כשפוד.
- 5 ג. (ו) חטיה [שיניה] החיצונות שנקבו. (ז) או שנגממו [הצטמקו], אף על פי שנושאר מקצתן. (ח) או שנופגמו.
- 6 (ט) אם נעקרו חטיה הפנימיות - שהרי בעת שפותחת פיה יצווחת, הן נראין חסרין.
- 7 ד. (י) אם נטלו קרניה וזכרותן [העצם בקרן עמהן, ולא נושאר מהן מן כלום; אבל נקבה שיש לה קרנים, פשרה.
- 8 (יא) אם נפגם העור שחופה את גיד הבהמה. (יב) אם נפגמה הערוה של נקבה. (יג) אם נפגם הזנב מן [בגוף] העצם, אבל לא מן הפרק [בחיבור החוליות]. (יד) אם היה ראש הזנב מפצל לשנים [לשני זנבות], בשני עצמים [בכל אחד עצם]. (טו) אם היה בין חליה לחליה [בזנב, כמידת]
- 9 מלא אצבע פשר. (טז) אם היה הזנב קצר. ועד כמה? בגדי - חליה אחת, מום; שתיים, פשר. ובטלה - ארץ שתי חליות, מום; היתה שלש, פשר. (יז) זנב הגדי שהיה רך ומדלדל, דומה לשל חזיר. (יח) אם נשבר עצם הזנב; אבל אם נשבר עצם מצלעותיו - פשר, מפני שאינו בגלוי.
- 10 ה. (יט) בעל חמש רגלים. (כ) אם אין לו אלא שלש רגלים. (כא) אם היתה אחת מרגליו וידי פרסתה עגלה כשל חמור, אף על פי שהיא סדוקה ופרוסה. (כב) אם היתה רגלו או ידו קלוטה [אצבעות מחוברות] כשל חמור, וזה הוא "קלוט" האמור בתורה. (כג) אם נגממו [הצטמקו] טלפיה בזכרותן עמהן, אף על פי שנושאר מזכרותן מעט קרוב לפשר.
- 11 ו. כל מום משלשה ושבעים מום המנויין בבהמה, פוסלין אותה מן הקרבן. ואם נפל אחד מהן בתמימה שהיא קדש - תפדה ותצא לחלין, חוץ מזמן וחולה ומזהם, שאף על פי שאינו פשר לקרבן, אינו נפדה; אלא יהיה קים ורועה

- 42 עד שיולד [שיווצר] בו מום אחר קבוע משאר המומין, ויפדה. וכן בהמת קדשים שנוולד בה מום עובר - אינה קרבה ולא נפדית.
- 43 ז. וארבעה מומין עוברין יש בבהמה ובאדם, ואלו הן: (א) גרב [מין שחין] לז. (ב) תזוית שאינה מצרית [מין שחין]. (ג) מים שיורדין בעין, ואינן קבועין [משבש את הראיה]. (ד) סגורין [עוררין] שאינן קבועין.
- 44 ח. ויש שם ארבעה חליים אחרים, אם נמצא אחד מהן בבהמה - אין מקריבין אותה, לפי שאינה מן המבחר, והכתוב אומר: "מבחר נדרך"; ואלו הם: (א) מי שבלבן עינו יבלת שאין בה שער. (ב) אם נגממו [הצטמקו] קרניו, אף על פי שנושאר מזכרותן [מהעצם] מעט קרוב לפשר.
- 45 (ג) אם נפגמו חטיו [שיניה] הפנימיות. (ד) אם נגממו חטיו הפנימיות. אם היה אחד מכל אלו בקדשים - לא קרבים ולא נפדין, אלא ירעו עד שיפיל בהן מום. ואם הקריבן, יראה לי שהורצו [התקבלו].
- 46 ט. וכן בהמת קדשים שנועברה בה עברה [כגון: עבודה זרה], או שהמיתה את האדם [והתקבלה העדות] בעד אחד או על פי הבעלים - לא קרבה; ולא נפדית עד שיולד לה מום קבוע.
- 47 י. בהמה שנוולד בה אחת מן הטורפות האוסרין אותה באכילה, אסורה לגבי המזבח; הרי הוא אומר: "הקריבהו נא לפחתך, תירצך או הושא פניך"? ואף על פי שאינה ראיה לקרבן, אין פודין אותה; שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, אלא ירעו עד שימותו ויקברו.
- 48 יא. נשחטה ונמצאת טרפה - הרי זו תצא לבית השרפה. וכן אם נמצא אבר מאכריה הפנימיין חסר, אף על פי שאינה טרפה - בגון שנמצאת בכליה אחת, או שנטל הטחול - הרי זו אסורה למזבח, ותשרף; לא מפני שהיא בעלת מום, שאין חסרון שבפנים מום, אלא מפני שאין מקריבין חסר כלל, שנאמר: "תמימים יהיו לכם". וכל היתר, כחסר; לפיכך אם נמצא לה שלש כליות או שני טחולים, פסולה.
- 49 יב. אינה הוא סגורין קבועים? כל ששקה שמונים יום ולא ראה. ובדקין אותו שלשה פעמים - ביום שבעה ועשרים מעת שהרגישו בו, וביום ארבעה וחמשים, וביום שמונים. אם ראה, מונים לו שמונים יום מעת שפסקה ראיה.
- 50 יג. וכמה יודע שהמים [שבעין] קבועין? כשאכלה עשבים לחים מראש אדר ועד חצי ניסן, ואכלה אחר פן עשבים יבשים אלול וחצי תשרי ולא נתרפאת - הרי אלו מים קבועין.
- 51 יד. וכמה תאכל מצעבים אלו הלחים בזמן הלח, והיבשים בזמן היבש? פגורגרת [תאנה] או יותר, קדם

בפני עצמו, לא שיהיה מערב מפשע וכו'; "כי יולד" -
 פרט ליוצא דפן; "והיה שבעת זמנים" - פרט למחסר זמן;
 "תחת אמו" - פרט ליתום שנולד אחר שנשחטה אמו.
 ה. הנדמה - אף על פי שאינו פלאים, הרי הוא פסול
 למזבח. כיצד? רחל שילדה כמין עז, ועז שילדה כמין
 כשב - אף על פי שיש בו מקצת סימנין [שדומה לאימו],
 הואיל והוא דומה למין אחר, פסול כבעל מום קבוע;
 שאין לה מום גדול מן השנוי.
 ו. וכן הרובע, והנרבע [- שבאו או הובאו על אדם],
 והמקצה לעבודה זרה, והנעבד [שעבדו לו כעבודה זרה]
 - אף על פי שהוא מתר באכילה, הרי הן פסולין לגבי
 המזבח, שנאמר: "כי משחתם בהם" - כל שיש בו
 השחתה, פסול; ובעברה [של ערווה] הוא אומר: "כי
 השחית כל בשר", ובעבודה זרה כתוב: "כי שחת עמך".
 וכן בהמה ועוף שהרגו את האדם - הרי הן כרובע או
 נרבע, ופסולין למזבח.
 ז. ונראה לי, שאף על פי שאין כל הפסולין האלו ראויין
 לקרבן, אם עבר והקריבן - אינו לוקה מן התורה, לפי
 שלא נתפרשה אזהרתן. אבל אתנן [תשלום שקיבלה] זונה
 ומחיר [שהחליף טלה תמורת] כלב, אסורין לגבי המזבח.
 והמקריב אחד מהן, או שניהן כאחד - לוקה אחת,
 שנאמר: "לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב"; ומפני מה
 לוקה אחת על שניהן? מפני שנאמר בלאו אחד.
 ח. מצות עשה להקריב כל הקרבנות מיום השמיני
 [ללידת הבהמה] והלאה - שנאמר: "והיה שבעת זמנים
 תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה"; וכל שבעת
 הזמנים הוא נקרא 'מחסר זמן'. ואף על פי שמחסר זמן
 פסול - אם עבר והקריבו אינו לוקה, מפני שהוא לאו
 הבא מקלל [מתוך מצות] עשה; ולא נרצה [התקבל]
 הקרבן.
 ט. תורים שלא הגיע זמנן [שטרם הזהיבו], שהן כמחסר
 זמן בבהמה, ובגוי יונה שעבר זמנן - הכל כבעל מום;
 והמקריבן, אינו לוקה - אף על פי שהקרבן פסול, ולא
 נרצה.
 י. המקדיש טמטום ואנדורוגינוס וטרפה וכלאים יוצא
 דפן, למזבח - הרי זה כמקדיש עצים ואבנים; לפי שאין
 קדשה חלה על גופן, והרי הן חלין לכל דבר. ומכאן,
 וביא ברמיהן כל קרבן שירצה; ואינו כבעל מום - שבעל
 מום יש במינו קרבן. אבל המקדיש רובע ונרבע ומקצה
 ונעבד ואתנן ומחיר - הרי זה כמקדיש בעל מום עובר.
 וירעו עד שיפיל בהן מום קבוע, ויפדו עליו. וכן המקדיש
 מחסר זמן, הרי זה כמקדיש בעל מום עובר; ואינו לוקה,
 כמו שבארנו.
 יא. נמצאו כל האסורין למזבח, אךצעה עשר; ואלו הן:
 (א) בעל מום, (ב) ושאינו מן המבקר, (ג) ומחסר אבר

סעודה ראשונה של כל יום בשלשה חדשים אלו. וצריך
 שתאכל אותן בכל יום אחר שתיה, ויהיה מתרת
 [משוחררת] בשדה בעת אכילה, ולא תהיה לבדה, אלא
 היא ובהמה אחרת לצות [יחד] עמה. אם נעשה לה כל
 אלו ולא נתרפאת - הרי אלו קבועין ודאי. ואם חסר אחד
 מכל אלו, הרי זה ספק; ואינה קרבה, ולא נפדית.
 טו. כיצד? אכלה הלח כמשפטי באדר כלו וחצי ניסן,
 ואכלה אחריו היבש כמשפטי בחצי ניסן ואיר, שנמצא
 שאכלה בשלשה חדשים אלו על הסדר, או שאכלה
 בגורגרת אחר אכילה, או קדם שתיה, או שהיתה קשורה,
 או שהיתה לבדה, או שהיתה בגנה הסמוכה לעיר, ולא
 נתרפאת - כל אלו ספק [אם המים] קבועין או עוברין;
 לפיכך אם הטיל בה מום אחר, אינו לוקה.
 טז. אכלה כמשפטיה בזמני האכילה ולא נתרפאת - והרי
 היא בעלת מום קבוע
 (טז). - יש בדבר ספק, אם למפרע היא בעלת מום קבוע
 מעת שבאו לה המים, או מעת שנתאשו מרפואתה;
 לפיכך, הפודה אותה קדם שנתאשו מרפואתה, ונתנה
 באותו הפדיון אחר שנתאשו מרפואתה - הרי הוא ספק
 מועל [בהקדש], ואינו מביא קרבן מעילה, כמו שיתבאר
 במקומו.
 פרק ג
 א. אין המומין פסולין בעוף, וכן אחד הנזר ואחד הנקבה
 בעוף - שלא נאמר "תמים זכר" אלא בבהמה בלבד. במה
 דברים אמורים? במומין קטנים; אבל עוף שביש גפו
 [כנפו], או נסמית עינו, או נקטעה רגלו - אסור לגבי
 המזבח, שאין מקריבין חסר כלל. וכן אם נולד בו אחת
 מן הטרפות שאסורין אותו באכילה, הרי זה נפסל לקרבן.
 ב. תורים קטנים פסולין, ובגוי יונה גדולים פסולין -
 שנאמר: "מן התורים או מן בגי היונה". תחלת הצהוב
 [שגדלה נוצה צהובה בצוואר] בנה ובנה, פסול. ועד מתי
 יהיו בגי יונה כשרים? כל זמן שעוקר פנה ומתמלא מקום
 עקרו [חיבורו] דם. והתורים כשרים משניהיבו [כנפיהם].
 ג. הטמטום [- שתום ואין ניכר מינו] והאנדורוגינוס [- שיש
 לו אברי זכר ונקבה] - אף על פי שאין לה מום גדול מהם,
 הרי הן פסולין למזבח מדרבך אחרת: לפי שהן ספק זכר
 ספק נקבה, הרי הן כמין אחר, ובקרבנות נאמר "זכר
 תמים" ו"נקבה תמימה" - עד שיהיה זכר ודאי, או נקבה
 ודאית. לפיכך אף העוף שהוא טמטום או אנדורוגינוס,
 פסול למזבח.
 ד. וכן הפלאים [מעורב מכבש ועז], ויוצא דפן [נולד
 בניתוח קיסרי], ומחסר זמן [כגון: פחות מח' יום ללידתו]
 - שאסור להקריבן - פסולין, אף על פי שאין בהם מום,
 שנאמר: "שור או כשב או עז" - עד שיהיה כל מין ומין

מתוך מהדורת חזק

לשם [יעשו מלאכה לצורך] עבודה זרה; אבל [הקדישוה] 47
 בדברים - אינו נעשה מקצה, שאין הקדש לעבודה זרה. 48
 ה. הרובע והנרבע - בין שהיתה הבהמה שלו בין של 49
 חברו, בין באנס בין ברצון, בין בנדון בין בשגגה, בין 50
 לפני הקדשה בין לאחר הקדשה - הרי זו אסורה למזבח. 51
 אבל המקצה - אם היה שלו והקצה קדם שיקדיש, נפסל. 52
 הקצה של חברו, או שהקצה שלו אחר שהקדישו - הרי 53
 זה מותר, שאין אדם מקצה דבר שאינו שלו. 54
 ו. הנעבד - בין שעבד שלו בין שעבד של חברו, בין 55
 באנס בין ברצון, בין בנדון בין בשגגה, בין לפני הקדש 56
 בין לאחר הקדש - הרי זה אסור; וירעה עד שיפיל בו מום 57
 קבוע, ויפדה כמו שבארנו. והנעבד - הוא וכל מה שעליו 58
 אסורין למזבח, שכל צפוי נעבד אסורין בהניה; אבל 59
 המקצה - הוא אסור, ומה שעליו מותר למזבח. 60
 ז. המשתתה להר - אף על פי שהוא מותר בהניה, הרי 61
 אכניו אסורין למזבח; וכן המשתתה למעין הנובע 62
 בארצו, הרי מימי פסולין לנפש. אשורה [על לעבודה זרה] 63
 שבטלה, אין מביאין ממנה גזרין למערכה. וכן המשתתה 64
 לבהמה - כשם שנפסלה למזבח, כך צמר שלה פסול 65
 לבגדי כהנה, וקנניה פסולין לחצוצרות, ושוקיה לחלילין, 66
 וכני מעיה לנימין [לכינור]; הכל פסול. 67
 ח. כל שיש בו שם עבודה זרה - לא יעשה למלאכת 68
 הקדש, אף על פי שהוא מותר בהניה. אינה הוא אנתן? 69
 האומר לזונה: 'הא [הרי] לך דבר זה בשכר' - אחד 70
 זונה גויה, או שפחה, או ישראלית שהיא ערוה [ואסורה] 71
 עליו, או מחיבי לאוין. אבל הפנויה - אפלו היה כהן, 72
 אנתנה מותר; וכן אשתו נדה - אנתנה מותר, אף על פי 73
 שהיא ערוה. 74
 ט. נשא אחת מחיבי לאוין [שעבר איסור בנישואין] - 75
 כל שיתן לה מחמת בעילה, הרי זה אנתן ואסור. והזכור 76
 [בא על זכר], אנתנו אסור. נתנה האשה אנתן לבועל - 77
 הרי זה מותר משום אנתן. 78
 י. האומר לחברו: 'הא לך דבר זה, ותלין שפחתך אצל 79
 עבדי העברי' - הרי זה אנתן; והוא שלא יהיה לו [לעבד] 80
 אשה ובנים, אבל אם יש לו אשה ובנים - הרי זה מותר 81
 בשפחה פנונית, כמו שיתבאר. והוא הדין באומר לזונה: 82
 'הא לך דבר זה, והבעלי לפלוני הישראלי' - הרי זה 83
 אנתן. 84
 יא. פסק עם הזונה שיתן לה טלה אחד, ונתן לה הרבה, 85
 אפלו נתן לה אלה - כלן אנתן, ואסורין למזבח; נתן לה 86
 אנתנה ולא בא עליה, אלא אמר: 'הא אצליך עד שאבוא 87
 עליך' - כשיבוא עליה, יאסר. קדמה והקריבתו קדם 88
 שיבוא עליה - כשר; והוא שיאמר לה בשעה שנתן: 89
 'אימתי שתצאי קני אותו מעכשיו'; אבל אם לא אמר כן, 90
 אינה יכולה להקריב דבר שאינו שלה. 91
 יב. קדמה והקדישתו קדם שיבוא עליה, ואחר כך בא 92
 עליה - הרי זה ספק אם הוא אנתן, הואיל ובא עליה קדם 93

מבפנים, (ד) וטרפה, (ה) וכלאים, (ו) ויוצא דפן, 1
 (ז) ורובע, (ח) ונרבע, (ט) ושהמית את האדם, (י) הנעבד, 2
 (יא) המקצה, (יב) האנתן, (יג) המחיר, (יד) מחסר זמן. 3
 יב. כל האסורין לגבי המזבח, אוסרין בכל שהן: אפלו 4
 נתערב אחד ברבוא [עשרת אלפים] - נפסד הכל, ונפסל 5
 למזבח; וכלן [הפסולים למזבח], ולדומיהן מותרין 6
 למזבח - חוץ מולד נרבעת ונעבדת ומקציית ושהמיתה את 7
 האדם, שולדן אסור למזבח כמותן. 8
 יג. במה דברים אמורים? בשנעברה בה עברה או המיתה 9
 כשהיא מעברה - שהרי הולד היה מצוי עמה בעת 10
 שנפסלה, והיה כאבר מאכריה; אבל אם נתעברה אחר 11
 שנעברה בה עברה, או אחר שהמיתה - הרי הולד כשר 12
 למזבח, אפלו נרבעה כשהיא מקדשת. ואין צריך לומר, 13
 אם נרבעה והיא חלין ואחר כך הקדישה ונתעברה - 14
 שולדה מותר. וכן אפרוח ביצת טרפה מותר למזבח. 15
 יד. המשתתה לקמה [תבואה המחוברת לקרקע] - חשיה 16
 מותרין למנחות, שהרי נשתנו, ונדמו לולדות של אסור 17
 מזבח, שהן מותרין. וכן בהמה שפסמה בכרשיני [מאכל 18
 בהמה] עבודה זרה - מתרת למזבח, שהרי נשתנו. 19
 טו. לוקחין כל הקרבנות מן הגויים, ואין חוששין לא 20
 משום רובע ונרבע, ולא משום מקצה ונעבד, עד שידע 21
 בודאי שזה נפסל; הרי הוא אומר: "מעמלקי הביאום, 22
 אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר, למען זבח לה" 23
 אלהיה". 24

פרק ד

א. אחד הבהמה ואחד העוף שנרבע, או שהמית את 26
 האדם, או הקצה [לעבודה זרה], או נעבד - הכל פסול 27
 לגבי המזבח. 28
 ב. הרובע והנרבע ושהמית את האדם - אם היו שם שני 29
 עדים, הרי הבהמה או העוף נסקל, ובשרן אסור בהניה; 30
 ואין צריך לומר באלו שהן אסורין לגבוה [למקדש]. 31
 ובמה אמרו שהן אסורין למזבח? בשחיו מותרין להדיוט 32
 [שלא נידונו למיתה] - כגון שהיה שם עד אחד בלבד 33
 והבעלים שותקין, או [שנמסרה העדות] על פי הבעלים 34
 אף על פי שאין שם עד כלל; היה שם עד אחד והבעלים 35
 מבחישים אותו - הרי אלו מותרין אף למזבח. 36
 ג. בהמה ששחקו בה והגחיקו עד שהמיתה את האדם - 37
 הרי זו כשרה למזבח, מפני שהיא כאנוסה. אין הבהמה 38
 נפסלת משום רובע או נרבע, עד שיהיה האדם שרבעה 39
 בן תשע שנים ויום אחד, בין ישראלי בין גוי בין עבד - 40
 הואיל ורבעה אדם, נפסלה. ואם האדם הוא שנרבע מן 41
 הבהמה - אינה נפסלת עד שתהיה האשה הנרבעת בת 42
 שלש שנים ויום אחד, או יהי האיש הנרבע בן תשע שנים 43
 ויום אחד. 44
 ד. מאימתי תפסל הבהמה או העוף משום מקצה? 45
 משיעשו בהן הבקרים מעשה - כגון שיגזו אותו או יעבדו 46

קרבן. ואחד המקטירין עצמן, או המקטיר תערכת שלחן -
 לוקה על כל אחד מהן בפני עצמו; ואם הקטיר שניהן
 כאחד - אינו לוקה אלא אחת, לפי ששניהם נאמרו בלאו
 אחד.
 ב. נפל מהן כל שהוא בקטרת, נפסלה; ואם הקטיר ממנה
 בהיכל, לוקה. ואין הקטרה פחותה מפזית.
 ג. העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח - פטור,
 שנאמר: "ואל המזבח לא יעלו לרית נוחח" - לרית נוחח
 אי אתה מעלה, אבל אתה מעלה לשם עצים [- לבעירה].
 ד. אפלו הקטיר דבר שאינו ראוי להקטרה בדבש או
 בשאור - הואיל והוא מן הקרבן, לוקה. ביצר? המעלה
 מבשר חטאת ואשם, או מבשר קדשים קלים, או משיירי
 המנחות, או ממומר העמר, או מחטאת העוף, או מלחם
 הפנים ושתי הלחם, או מלג שמן של מצרע - המעלה
 פזית מאחד מאלו בחמץ או בדבש, בין למזבח בין לבדש
 - לוקה; אף על פי שאין כל אלו ראויין להקטרה, הואיל
 והם קריינין קרבן, חייב עליהן, שנאמר: "קרבן ראשית
 תקריבו אותם לה".
 ה. וכן אסור להקטיר על המזבח דבר מכל דברים אלו
 שאינן ראויין להקטרה - כגון בשר [הנאכל מ:] חטאות
 ואשמות, ושיירי מנחות, וכיוצא בהן; מפי השמועה
 [מסורת ממש רבינו] למדו, שכל דבר שמקצתו [קרבן]
 לאשים, הרי שאריתו בכל תקטירו.
 ו. המקטיר אברי בהמה טמאה על גבי המזבח - לוקה,
 ואף על פי שאסור הקרבתה מכלל [- נלמד מחצות] עשה
 [ואין לוקין על 'עשה']; שהרי נאמר מן הטהרה אכל ומן
 הטהרה הקרב, הא טמאה לא תאכל ולא תקריב - כשם
 שלוקה על אכילת הטמאה הבא מכלל עשה כמו שבארנו
 במקומו, כך לוקה על הקרבתה. אבל המקריב אברי חיה
 טהורה - עובר בעשה, ואינו לוקה. ומיזין שהוא בעשה?
 שנאמר: "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו" - הא
 מן החיה לא תקריבו; ולא הבא מכלל עשה, עשה הוא.
 ז. הגונב או הגוזל, והקריב - הקרבן פסול; והקדוש ברוך
 הוא קראו שונאו, שנאמר: "שנא גזל בעולה". ואין צריך
 לומר שאינו מתקבל. ואם נתאששו הבעלים - הקרבן פשוט,
 ואפלו היה חטאת שהכהנים אוכלין את בשרה. ומפני
 תקנת מזבח אפרו, שהחטאת הגזולה - אם נודעה לרבים
 אינה מכפרת, אף על פי שנתאששו הבעלים; כדי שלא
 יאמרו: 'מזבח אוכל גזלות'; וכן העולה.
 ח. הגונב עולת חבירו והקריבה סתם [- לא כיון עבור מי
 הקרבן] - נתקפרו בה הבעלים הראשונים.
 ט. אין מביאין מנחות ונסכים לא מן השקל [תבואה לא
 מעושרת], ולא מן [היבול] החדש קדם לעמר [- קרבן
 העומר], ולא מן המדמע [חולין שהתערב בתרומה], ואין
 צריך לומר מעלה [אילו שאינו בן ג' שנים] וכלאי [-
 תבואה שגדלה בין הפכים - מפני שהיא מצוה הבאה
 בעברה, שהקדוש ברוך הוא שונאה. ואם הביא, לא

שמקריבנו, או אינו אֶתָּנָן, שהרי הקדישתו קדם ביאה;
 לפיכך לא יקרב, ואם קרב הורצה.
 יג. בא עליה ולא נתן לה, ולאחר זמן נתן לה, אפלו אחר
 כמה שנים - הרי זה אֶתָּנָן. כמה דברים אמורים? בגויה
 שאמר לה: 'הבעלי לי בטלה זה', שאינה צריכה [לקנותה]
 ב:] משיכה, או בישראלית שהיה הטלה בחצרה [וקנתה]
 ע"י חצרה] ואמר לה: 'אם לא אֶתָּנָן לך מעות ביום פלוני,
 הרי הוא שליך'; אבל אם אמר לה: 'הבעלי לי בטלה
 סתם', ובא עליה, ולאחר זמן שלח לה טלה - הרי זה מתר
 משום אֶתָּנָן.
 יד. אין אסור משום אֶתָּנָן ומחיר אלא גופן [הם עצמם];
 לפיכך אינו חל אלא על דבר הראוי לקרב לגבי המזבח,
 כגון בהמה טהורה ותורין וכגי' ויין ושמן וסלת. נתן
 לה מעות, ולקחה [קנתה] בהן הקרבן - הרי זה פשוט.
 טו. נתן לה חטים ועשת אותן סלת, זיתים ועשת אותן
 שמן, ענבים ועשת אותן יין - הרי אלו פשוטים, שפכר
 נשתנו. נתן לה בהמת קדשים באֶתָּנָן, לא נאסרה למזבח;
 ואפלו מנה [שיתן] אותה על [- בקרבן] פסחו ועל חגיגתו
 באֶתָּנָן - לא נפסלו המקדשין, שפכר זכה בהן גבוה
 משעה שהקדשו. וכן אם נתן לה דבר שאינו שלו, אלא
 אם כן נתאששו הבעלים. אבל אם נתן לה עופות - אף על
 פי שהן מקדשין, אֶתָּנָן חל עליהן ואסורין; ובדברי קבלה
 [מסורת ממש רבינו] הוא זה.
 טז. איזה הוא 'מחיר פלב'? זה האומר לחבירו: 'הא לך
 טלה זה תחת פלב זה'; וכן אם החליף פלב בכמה בהמות
 או עופות וכיוצא בהן - כל אסורות למזבח.
 יז. שני שתפין שחלקו, זה לקח עשרה טלאים וזה לקח
 תשעה וכלב - [התשעה] שעם הכלב, מתרין. אבל העשרה
 שפנגדו - אם יש אחד מהן דמו פדמי [- שוויו כשוויו]
 הכלב, או יתר על דמי הכלב - מוציאו מן העשרה כנגד
 הכלב ויהיה מחירו [תמורתו], ושארן מתר; ואם כל אחד
 ואחד מהן דמיו פחותין מדמי הכלב, הרי העשרה כלן
 אסורין.
 יח. נשתנה המחיר, כגון שהחליף פלב בחטים ונעשו
 סלת - הרי זה מתר. אֶתָּנָן פלב [בא על כלב ונתן טלה
 לבעליו] ומחיר זונה [קנה שפחה זונה באמצעות טלה שנתן
 לאדונה], מתרין. אֶתָּנָן זונה ומחיר פלב מתרין לבדק
 הבית, שהרי הן משתנין; אבל גופו של אֶתָּנָן, [כשקבל
 זהב] לא יעשה רקיעים [ציפורים] לבית [לקירות ק"ק],
 שנאמר: "לכל נדר" - להביא את [ללמד על] הרקיעים.
 יום שני י"ח סיון ה'תשע"ד
 פרק ה
 א. שאור ודבש אסורין לגבי המזבח, ואסורין בכל שהן
 [מעט] - שנאמר: "כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו
 וגו'"; ואינו חייב אלא אם הקטירן עם הקרבן, או לשם

מתוך מהדורת חזק

47 ה. במה דברים אמורים? בשנפסלו או נטמאו אחר
48 שנתקדשו בכלי השרת; אבל קדם שיתקדשו בכלי השרת
49 - אם נטמאו או נפסלו, פודין אותן. אבל טהורין - אף
50 על פי שצדין לא קדשו בכלי, אין פודין אותם; חוץ
51 ממנחת חוטא, שנאמר בה: "מחטאתו", "על חטאתו",
52 לומר שמביא חטאתו מדמי חטאתו, כמו שיתבאר;
53 לפיכך, קדם שתתקדש בכלי שרת, הרי היא בקדשת
54 דמים, ופודין אותה, אף על פי שהיא טהורה. וכל הנסכים
55 שנטמאו - עושה להם מערכה בפני עצמן, ושורפן
56 במזבח.
57 ו. מי חתג [שמנסכין בטוכות] שנטמאו, והשיקם [חיברן
58 למקוהו] וטהרו, כמו שיתבאר בטהרות - אם טהרם ואחר
59 כף הקדישם, הרי אלו מתנסכין; ואם הקדישם ואחר כף
60 נטמאו - האיל ונדחו ידחו.
61 ז. זיתים וענבים שנטמאו - דורקן [סוחטן] פחות פחות
62 [משיעור -] מפביצה, והמשקין היוצאין מהם כשרים
63 לנסכים; שהמשקה מפקד [שומר] הוא באכל, וכאלו אינו
64 מגופו.
65 ח. מעלה יתרה עשו חכמים בקדשים, שזרעים שנטמאו,
66 אפלו זרעם - היוצא מהן פסול לנסכים, שאין זריעה
67 מועלת לקדשים. וכן העצים והלבונה - אף על פי שאינם
68 אכלין, הרי הם מטמאין באכל לענין הקרבנות, ויפסלו
69 העצים והלבונה בטמא זה למזבח, ואין מקריבין אותן.
70 ט. ואלו היינות הפסולין לגבי המזבח: המתוק, והמצען
71 [שריחו רע], והמבשל באש, והמבשל בשמש עד שגשתנה
72 טעמו בבשול. אבל יין שמתממין אותו בשמש ולא נתנה
73 בו טעם בשול, וכן יין צמוקין, ויין מגתו שלא שיה
74 ארבעים יום, ויין הדליות [מהענבים העליונים], ויין כרם
75 הנטוע בבית השליהן [כרם שמשקין אותו בנוסף לגשמים]
76 או בבית הזבלים [האשפה], או יין גפנים שזרע זרע
77 בגינתן, או יין כרם שלא נעבר - כל אלו היינות לא יביא
78 לבתחלה; ואם הביא, כשר.
79 י. יין שנתגלה [והוששין שמא שתה מהם נחש], פסול לגבי
80 המזבח. הדלה גפן על גבי תאנה, יינה פסול לנסכים -
81 מפני שגשתנה ריחו, והרי הוא אומר: "זבח ונסכים" -
82 מה זבח שלא נשתנה, אף נסכים שלא נשתנו.
83 יא. סלת שהתליעה, או שהתליע רב החטים שגששית
84 מהן - פסולה; התליע רב חטה אחת, הרי זו ספק. וכל
85 סלת שגשאר בה קמח, פסולה.
86 יב. כיצד בודקה? מכניס הגזבר ידו לתוך הסלת - אם
87 עלה בה אבק, פסולה עד שיחזור וינפה אותה; אבל סלת
88 חטים שזרעו בבית השליהן, או בבית הזבלים, או בבית
89 האילן [פרדס], או בארץ שלא נרה [נחרשה] ולא עבדה -
90 לא יביא לבתחלה; ואם הביא, כשר.
91 יג. חטים שלקטן מגללי הקר, וזרעם - הרי אלו ספק
92 אם עברה מאיסותן בזריעה, או צדין הם מאוסין. לפיכך
93 לא יביא מהן מנחת; ואם הביא, כשר.

1 נתקדשו להיוותן ראויין לקרבן; אבל נתקדשו להפסל,
2 ויהיו קדשים שנפסלו.
3 י. כל המנחות - אין מביאין אותן מן [היבול] החדש
4 קדם שתי הלחם לבתחלה, שהרי נאמר בהן - בשתי
5 הלחם: "בכורים לה"; ואם הביא, כשר. ומביאין נסכים
6 מן המקצה [כגון: חביות למכירה] ביום טוב.
7 יא. מצות עשה למלח כל הקרבנות קדם שייעלו למזבח,
8 שנאמר: "על כל קרבנך תקריב מלח". ואין לך דבר
9 שקרב למזבח בלא מלח, חוץ מן יין הנסכים, והדם,
10 והעצים; ודבר זה קבלה [מסורת ממש רבינו], ואין לו
11 מקרא [פסוק] לסמך עליו [המלמד זאת]. ומצוה למלח
12 הפך יפה יפה, כמולח בשר לצלי - שמהפך את האבר,
13 ומולח; ואם מלח כל שהוא, אפלו בגרגר מלח אחד -
14 כשר.
15 יב. הקריב בלא מלח כלל - לוקה, שנאמר: "ולא
16 תשבית מלח ברית אלהיך". ואף על פי שלוקה, הקרבן
17 כשר והזריצה [נתקבל]; חוץ מן המנחה - שהמלח מעכב
18 בקומצה [- חלק המנחה שקרב] כמו שיתבאר, שנאמר:
19 "ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנתה".
20 יג. המלח שמולחין בו כל הקרבנות - משל צבור, כמו
21 העצים; ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנו מביתו.
22 ובשלשה מקומות היו נותנין המלח: בלשפת המלח, ועל
23 גבי הפך, ובראשו של מזבח. בלשפת המלח היו
24 מולחין עורות הקדשים, ועל גבי הפך מולחין האברים,
25 ובראשו של מזבח מולחין הקמץ והלבונה [מין עשב]
26 ומנחות הנשפרות ועולת העוף.
27 פרק ו
28 א. כשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר, כך נסכים
29 יהיו תמימים ונבחרים, שנאמר: "תמימים יהיו לכם,
30 ונסכיהם" - שיהיו הנסכים תמימים; שלא יביא נסכים:
31 לא יין מעשן, ולא סלת שהתליעה, ולא יבלל בשמן
32 שריחו או טעמו רע.
33 ב. וכן עצי המערכה [למזבח] לא יהיו אלא נבחרים, ולא
34 יהיה בהם תולעת. וכל עץ שהתליע כשהוא לח, פסול
35 למזבח; התליע יבש, גורך את המקום שהתליע. ועצי
36 סתירה [מבנין שנהרס], פסולין; לעולם לא יביאו אלא
37 חדשים.
38 ג. המקדיש יין פסול או סלת פסולה או שמן פסול או
39 עצים פסולים למזבח - הרי הדבר ספק, אם דומים לבעל
40 מום בבמה ולוקה, או אינם כבעל מום. לפיכך אינו
41 לוקה. ומפנין אותו מפת מרדות.
42 ד. הסלת והשמן והיין והלבונה והעופות והעצים וכלי
43 שרת שנפסלו או שנטמאו - אין פודין אותן, שנאמר:
44 "והעמיד והעריך" - כל שישנו בהעמדה [- כבהמה שנאמר
45 "והעמיד הכהן"], נעריך; ואלו, אינם בכלל העמדה -
46 לפיכך אין נפדין לעולם.

החבית, מפני הקמחין [גרגרים] העולה על פני הין, ולא משוליה, מפני השמרים - אלא משלישה ומאמצעה של אמצעית.

ז. היה הגזבר יושב, והין יוצא מן הנקב שבצד החבית - כיון שיראה שנוי השמרים מתחיל לצאת, פוסק ואינו לוקח. ומאימתי מביא? מאחר ארבעים יום לרריכתו, עד שתי שנים או יתר מעט; ואם הביא יין ישר מפמה שנים, הרי זה כשר - והוא שלא יפסד טעמו.

ח. תשעה מינין בשמן, מפני שנוי מעשיו. כיצד? זית שגרגרו [שלוקטו] בראש הית, ובררו אחת אחת, וכתשו, ונתנו לסל - השמן שיצא ממנו הוא הראשון. חזר אחר כך וטענו [כתשו] בקורה - השמן שיצא ממנו הוא השני. ואם חזר אחר שטענו, וטחנו, וטענו שניה - השמן שיצא ממנו הוא השלישי. ויתים שמסקן כלן [- אלו שאינם בראש העץ] בערבוביא, והעלן לגג, וחזר וברר גרגר גרגר, וכתשו ונתנו לסל - השמן שיצא ממנו הוא הרביעי. ואם טענו בקורה אחר כך - השמן שיצא ממנו הוא החמישי. חזר וטחו וטענו פעם שניה - השמן שיצא ממנו הוא השישי. ויתים שמסקן, וטענו בתוך הבית עד שילקו [שיזובו], והעלן, ונגבן, ואחר כך פתש ונתן לסל - השמן שיצא ממנו הוא השביעי. חזר וטען בקורה - השמן שיצא ממנו הוא השמיני. חזר וטחו וטענו פעם שניה - השמן שיצא ממנו הוא התשיעי.

ט. אף על פי שכלם כשרין למנחות - הראשון, אין למעלה ממנו; והשני שאחריו והרביעי, שניהן שוין; ואחריהם השלישי והחמישי והשביעי, ושלשתן שוין; ואחריהם השישי והשמיני, ושניהן שוין; והתשיעי, אין למטה ממנו.

י. אין כשר למנחה אלא ראשון ורביעי ושביעי בלבד, שנאמר: "פתית - למאור"; אין כשר למנחה אלא היוצא מן הפתוש בלבד, אבל למנחות - כלן כשרין.

יא. ומאחר שכלן כשרין למה נמנו? לידע יפה שאין למעלה ממנו, והשנה, והפחות; שהרובה לזכות עצמו - יכף יצרו הרע, וינחיתו ידו, ויביא קרבנו מן היפה המשבח ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה: "והכל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהק, וישע ה' אל הכל ואל מנחתו". והוא הדין לכל דבר שהוא לשם האל הטוב, שיהיה מן הנאה הטוב; אם בנה בית תפלה, יהיה נאה מבית ישיבתו; האכיל רעב, יאכיל מן הטוב והמתוק שבשלתו; פסה ערם, יכסה מן היפה שבכסותו; הקדיש דבר, יקדיש מן היפה שבנכסיו. וכן הוא אומר: "כל חלב לה'".

כריף רחמנא דסינע

יום שלישי י"ט סיון ה'תשע"ד

הלכות מעשה הקרבנות

יש בכללן שלש ועשרים מצוות - עשר מצוות עשה,

יד. ואלו הן השמנים הפסולין: שמן של גרגרים [של זיתים] שנשרו במים, או של זיתים כבושין, או שלוקין, או שמן של [- שהוציאו מ:] שמרים, או שמן שריחו רע - כל אלו פסולין. אבל שמן זית שנטעו בבית הנזלים, או בבית השלהין, או שנוצר זרע ביניהן [בין העצים], או שמן שהוציאו מזיתים שלא בשלו אלא עדן הם פגין - כל אלו לא יביא; ואם הביא, כשר.

טו. כל המנחות והנסכים - כשרים מהארץ ומחוצה לארץ, מן [היבול] החדש ומן הישן, ובלבד שיביאו מן המבחר, כמו שנתבאר; חוץ מן העמר ושתי הלחם - שאינן באין אלא מן החדש, ומארץ ישראל.

פרק ז

א. לא כל דבר שאינו פסול, מביאים אותו לכתחלה. כיצד? היה חוב עולה - לא יביא שה פחוש וכעור, ויאמר: 'הרי אין בו מום'; ועל זה נאמר: "וארור נוכח ויש בעדרו זכר"; אלא כל שיביא לקרבן, יביא מן המבחר.

ב. וכך היו עושין בזמן המקדש - מביאין אילים ממואב, ומביאין כבשים שגביהם רחבים מחברון, ומביאין עגלים מן השרון, וגוזלות מהר המלך, ומביאין יין מקרוח וחלוט, וסלת ממכמש ויוחנה, ומביאין שמן מתקוע.

ג. כל העצים החדשים כשרים למערכה. ולא היו מביאין משל זית ולא משל גפן, משום ישוב ארץ ישראל. ובאלו היו רגילין: במקביות [זמורות] של תאנה של חרשין [מיערות] שאינן בישוב [ואין ראיות לאכילה], ובשל אגוז, ובשל עץ שמן. והגזרין [של קרבן התמיד] שעשה משה - אמה ארפם ואמה רחבם, ועבים כמחם גדיש של סאה [- מידת סאה גדושה]; וכמותן עושין לדורות.

ד. וכיצד היו עושין בנריעת חטי המנחות והנסכים? נר [חורש] חצי השדה בשנה ראשונה, וזורע חציה; ובשנה שניה, נר החצי שזרע בראשונה, וזורע החצי האחר קדם לפסח שבעים יום. ואם לא היה השדה עבודה - חורש ושונה, ואחר כך זורע. ובזרע החטים יפה יפה, ואחר כך שם [משפוח] את החטים ובוטט בהן הרבה - עד שיתקלפו.

ה. כל החטים של מנחות - טעונין שלש מאות שיפה [משפוח], וחמש מאות בעיטה. שם אחת ובוטט שתיים, שם שתיים ובוטט שלש; נמצאו שלש שיפות וחמש בעיטות. וחזר חלילה, עד שייגמר שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה - כדי שיתקלפו הרבה. וחושב [מחשב] ההבאה וההולכה [- שני כיווני השפוח] בשיפה אחת, להחמיר. ואחר כך טוחן ומגרד [מנפה] יפה יפה.

ו. היו מביאין עגבים מן הרגליות [- הזמורות הסמוכות לארץ], מן הפרמים העבדים פצמים בשנה; ודורה, וכונסין אותה בחביות קטנות. ואין מניחין אותן אחת אחת ולא שתיים שתיים, אלא שלש שלש; ואינו ממלא את החבית עד פיה, כדי שיהיה ריחו נודף. ואינו מביא לא מפי

1 וחטאת ושלמים; וקרבנות מצרע - והם חטאת ואשם
2 ועולה; וקרבנות זבים וילדות - והן חטאת ועולה; וקרבת
3 השוגג במצות לא תעשה שיש בה [במידה, חיוב מיתת]
4 פרת - והיא חטאת; ואם נסתפק לו אם עשה או לא עשה
5 אותו החטא - מביא אשם, והוא הנקרא 'אשם תלוי'; ויש
6 עבירות שמביא עליהן אשם, והוא הנקרא 'אשם ודאי'. וכן
7 איל העולה ופר החטאת שמקריב בהן גדול משלו ביום
8 הפסחים - הרי הן קרבן יחיד; ופר זה הוא הנקרא 'פר
9 יום הפסחים'. וכל אלו הקרבנות מקריבין הן בתורה, וכל
10 אחד מהן יתבאר דיניו במקומו.
11 ז. כל קרבנות היחיד - חייב באחריותו ובאחריות נספיקה
12 [- שאם אבדו מביא אחרים], חוץ מן הנדבה. וכל קרבנות
13 הצבור - אינן חייבין באחריותו ולא באחריות נספיקה;
14 ואם קרב הנדבה, חייבין באחריות נספיקה. וכן קרבן יחיד
15 שקבוע לו זמן [כגון פסח] - הרי הוא כקרבן צבור, ואינו
16 חייב באחריותו.
17 ח. כל עולת בהמה, אינה באה אלא מן הזכרים בלבד;
18 והיא באה מן הפכשים ומן העזים ומן הבקר, בין גדולים
19 בין קטנים, ומן התורים ובני יונה, ואחד בהן הנזר
20 והנזקה.
21 ט. החטאת באה מתמשת המינים האלו - מן הזכרים ומן
22 הנקבות, מן הגדולים ומן הקטנים.
23 י. האשם אינו בא אלא מזכרי כבשים בלבד - יש אשם
24 בא מגדולי מין זה, ויש אשם בא מן הקטנים.
25 יא. השלמים באים מן הפכשים ומן העזים ומן הבקר,
26 מזכרים ומנקבות, מגדולים ומקטנים; ואין העוף בא
27 שלמים. הקטנים - הם מין שמזנה ימים, עד שנה תמימה
28 מיום ליום; אם נתעברה השנה [- נוסף חודש], נתעברה לו
29 [ונחשב בן שנה עד י"ג חודש]. והגדולים - בבקר, עד שלש
30 שנים שלמות מיום ליום; ובצאן, עד שתי שנים שלמות
31 מיום ליום; יתר על זה - הרי הוא זקן, ואין מקריבין
32 אותו.
33 יב. אף על פי שכל הקרבנות קשרין מיום השמיני
34 [ללידתם] והלאה - אין מקריבין לכתחלה אלא מיום
35 שלשים והלאה; חוץ מן הבכור ומן הפסח ומן המעשר,
36 שאם רצה להקריבן בשמיני לכתחלה, מקריב.
37 יג. שעות מוזנין לקדשים; ואם הוסיפו שעה אחת או
38 פחתו שעה - פסולין. כיצד? קרבן שמצותו להיות בן
39 שנה - אם הוסיף על השנה שעה אחת, נפסל. אפלו היה
40 בן שנה בשעת שחיטה, והוסיף על השנה בשעת זריקה
41 - נפסל; עד שיהיה בן שנה עד שעת זריקה. וכן בכל
42 הנזכים.
43 יד. כל מקום שנאמר בתורה 'כבש' או 'כשבה' או
44 'כבשים', הרי אלו בני [עד מלאות] שנה. וכל מקום שנאמר
45 'איל' או 'אילים', הם הזכרים בני [=בשנתם השנייה]
46 שנתים. ומאימתי יקרא איל? משכנסו בשנה שניה אחד
47 ושלשים יום; אבל ביום שלשים אינו פשוט לא לכבש ולא

1 ושלש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרט;
2 (א) לעשות העולה כמעשיה הקתובים על הסדר;
3 (ב) שלא לאכל בשר עולה; (ג) סדר החטאת; (ד) שלא
4 לאכל מבשר החטאת הפנימית; (ה) שלא יבדיל
5 בחטאת העוף; (ו) סדר האשם; (ז) שיאכלו הפהנים
6 בשר קדשי קדשים במקדש; (ח) שלא יאכלום חוץ
7 לעזרה; (ט) שלא יאכל זר מקדשי קדשים; (י) סדר
8 השלמים; (יא) שלא לאכל בשר קדשים קלים קדם
9 זריקת דמים; (יב) לעשות כל מנחה בסדר מעשיה
10 הפתובין בתורה; (יג) שלא ישים שמן על מנחת חוטא;
11 (יד) שלא יתן עליה לבונה; (טו) שלא תאכל מנחת
12 כהן; (טז) שלא תאפה מנחת חמץ; (יז) שיאכלו
13 הפהנים שרי מנחות; (יח) שייביא אדם כל נדריו
14 ונדבותיו ברגל שפגע בו ראשון; (יט) שלא יאחר נדרו
15 ונדבותו ושאר דברים שהוא חייב בהן; (כ) להקריב כל
16 הקרבנות בבית הפתירה; (כא) להביא קדשי חוצה
17 לארץ לבית הפתירה; (כב) שלא לשחט קרבנות חוץ
18 לעזרה; (כג) שלא להקריב קרבן חוץ לעזרה. ובאור
19 מצוות אלו בפרקים אלו.

פרק א

20
21 א. כל הקרבנות של מיני נפש חיה, באין מתמשה מיני
22 בלבד: מן הבקר, ומן הפכשים, ומן העזים, ומן התורים,
23 ומן בני היונה.
24 ב. וכל הקרבנות, בין של צבור בין של יחיד, ארבעה
25 מינין: עולה, וחטאת, ואשם, ושלמים.
26 ג. ועוד יש שם שלשה מיני קרבן יחיד, והן: הפסח,
27 והבכור, והמעשר.
28 ד. כל קרבנות הצבור הן עולה או חטאת. ואין בקרבנות
29 הצבור שלמים, חוץ משני כבשים הבאים עם לחם
30 התנופה בעצרת [שבועות], והן הנקראין 'זבחי שלמי
31 צבור'. ואין הצבור מקריבין אשם לעולם, ולא עוף.
32 ה. קרבנות הצבור הן: שני תמידין של כל יום, ומוספי
33 שבתות וראשי חודשים והמועדות, ושעיר חטאת של יום
34 הפסחים. וכן אם שגגו בית דין והורו בעבודה זרה
35 [להתיר לעובדה] - מביא כל שבט ושבט פר ושעיר, הפר
36 עולה והשעיר חטאת; ואלו השעירים הן הנקראין 'שעירי
37 עבודה זרה'. ואם שגגו והורו בשאר המצוות כמו
38 שיתבאר - מביאין פר לחטאת; והוא הנקרא 'פר העלם
39 דבר של צבור'.
40 ו. קרבנות היחיד הן: הבכור, והמעשר, והפסח, והחגיגה
41 - והיא שלמים, והראיה - והיא עולות, וקרבת הגר - והיא
42 עולה מן בהמה, או שני בני יונה או שתי תורים ושניהן
43 עולה, או שתי בהמות, אחת עולה ואחת שלמים; והנזר
44 או המתנדב עולה או שלמים; ושלמים הבאין עם הלחם,
45 הן הנקראין 'תודה'. וכן קרבנות הנזיר - והם עולה

ב. אין טעון נסכים אלא עולת בהמה והשלמים בלבד, בין היו קרבן צבור או קרבן יחיד; אף כבש יולדת ואילו של כהן גדול - הואיל והן עולות, טעונין נסכים. אבל העוף והאשמות והחטאות - אין מביאין עמהן נסכים, חוץ מחטאת מצרע ואשמו, שנתפרשו נסביהם בתורה. ג. ומנין שאין מביאין נסכים עם החטאת והאשם? שנגאמר: "לפלא נדר או נדבה" - דבר הבא בנדר ונדבה; יצאו חטאות ואשמות ובכור ומעשר ופסח, הואיל ואינן באין בנדר ונדבה, אינן טעונין נסכים. ומנין להביא - ללמוד על חיוב שלמי חגיגה ועולת ראיה לנסכים? שנגאמר: "או במעדיכם". ד. כמה הוא שעור הנסכים? נספי כבש או כבשה - עשרון סלת בלול ברכיעית ההין שמן, וזין לנסף ברכיעית ההין. וכן נספי העז - בין קטן בין גדול, בין זכר בין נקבה; או נספי רחל, אף על פי שהיא גדולה. אבל נספי איל - הם שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההין שמן, וזין לנסף שלישית ההין; ונספי הפר או העגל, בין זכרים בין נקבות - שלשה עשרונים סלת בלול בחצי ההין שמן, וזין לנסף חצי ההין. ה. אלו הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים, כשעור הזה לכל אחד ואחד, שנגאמר: "כמספר אשר תעשו, ככה תעשו לאחד, כמספרם". אין מוסיפין על השעורין האלו, ואין גורעין מהן; ואם הוסיף או גרע כל שהוא, פסל; חוץ מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העמר, שהנסכים שלו שני עשרונים בלול בשלישית ההין שמן - אף על פי שנכפלה סלתו, לא נכפל יינו, אלא זין לנסף ברכיעית ההין. ו. המצרע מביא עם שלשה כבשים שלו, שהן חטאת ואשם ועולה - שלשה עשרונים; ומפי השמועה [מסורת] ממש רבינו למדו שהן באין בגלל הנזכרים שלו - עשרון עם כל כבש בלול ברכיעית ההין שמן, ורכיעית זין עם כל עשרון משלששן כשאר נספי הכבשים. והמקריב את הפלגס [בין גיל כבש לגיל איל] - מביא עמו נספי איל, ולא עלה לו זבחו. ז. ההין, הוא שנים עשר לג; וכבר הודענו שעור הלג עם מדות אחרות בהלכות צירובין. והעשרון - הוא העמר, שהוא שעור [להפירות] חלה; וכבר בארנו שעורו בענין חלה. ח. כשמודדין הנסכים או המנחות, בין מנחת יחיד בין מנחת צבור - אין מודדין אותה במדה של שלשה עשרונות לפר, או של שנים לאיל, אלא מודד הכל בעשרון אחד שהיה במקדש; וכן השמן של נסכים - מודדין אותו במדתו שבמקדש, ושמן של מנחות יחיד - בלג שבמקדש. כמנין העשרונות, כמנין הלגין. ט. ברוצי המדות - [העודף הנשפך מהכיל] של סלת - חל, שאין גב [כלי] העשרון קדש; וברוצי השמן והזין - קדש, לפי שהוא יורד על גבי הפלי, וכלי הלח נמשחו

לאיל, והוא הנקרא 'פלגס'. וכל מקום שנגאמר בו 'עגל', הרי זה בין שנה; 'פר', בין שנים [עד מלאת שלש]. 'שעיר עזים', בין שנים; כל שנה שניה, הוא נקרא 'שעיר'. טו. כל קרבנות הצבור - זכרים. וכל חטאות של צבור - מן העז או מן הבקר, ואין בהן מן הכבשים; וכל עולות הצבור - מן הכבשים ומן הבקר, ואין להן עולה מן העז. כל חטאת יחיד - נקבה, ותאכל לפניהם; ואינה באה מן הבקר, חוץ משל חטאות: חטאת נשיא - שהיא עז ונאכלת, וחטאת כהן משיח - [נמשח בשמן] - שהיא פר ונשרפת, והוא פר הבא על כל המצוות, והשלישית - פר שמביא כהן גדול ביום הכפורים, והוא חטאת ונשרף. טז. כל חטאות של צבור נאכלות, חוץ משעיר של יום הכפורים - שחברו משפלתם [לעזאזל, - הוא נשרף], וכן שעירי עבודה זרה - אם עבדו הציבור בהוראת בית הדין [בשוגג - נשרף], ופר העלם - [שחטאו הציבור על פי הוראת בית הדין בטעות - נשרף]. ופר הבא על כל המצוות - [שחטא הכהן המשיח] ופר העלם - נקראים 'פרים הנשרפין'; ושעירי עבודה זרה נקראים 'שעירים הנשרפין'. הא למדת, שחמש חטאות הם הנשרפות: שנים ליחיד, ושלוש לצבור. יז. כל הקרבנות האלו נקראים 'זבחים'. וכל העולות והחטאות והאשמות ושני כבשי שלמים של עצרת נקראים 'קדשי קדשים'; אבל שלמים של יחיד ובכור ומעשר ופסח נקראים 'קדשים קלים'. יח. האברים ששורפין אותם על גבי המזבח מן החטאות הנאכלות ומן האשמות ומן השלמים - הם הנקראין 'אמורין'. ואלו הן האמורין של שור או של עז: חלב ששל הקרב [מעיים], ובכללו חלב ששל גבי הקבה, ושתי הפליות בחלב ששליתן עם החלב אשר על הפסלים [תחת המתנים], ויותרת [בליטה מן] הפכד, ונוטל מן הפכד מעט עם היותרת. ואם היה הקרבן ממין הכבשים - מוסיף על אלו האלה [שומן אחר] תמימה עם חליות מן השדרה עד מקום הפליות, שנגאמר: "לעמת העצה יסירנה". וכל האמורין נשרפין על מזבח החיצון. יט. היתה בהמה מעברת, אף על פי שכלו קדשו של עבר, ואפלו נמצא חי - אינו מעלה חלבו עם חלב אמו, אלא חלב אמו בלבד; והרי העבר כאחד מאבריה.

פרק ב

א. היין והסלת שמביאין עם הקרבן, הן הנקראין 'נסכים'; והסלת לבדה נקראת 'מנחת נסכים'. ומנחת נסכים אינה טעונה [זקוקה] לא תנופה [הנפה] ולא הגשה [לקרן המזבח] ולא לבונה [מין עשב], אבל טעונה מלח; וכלה נשרפת על מזבח החיצון [שבמזבח]. והיין יתנסף על המזבח; ואין נותנין אותו על האש, אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד [תחתית המזבח], והוא יורד לשיתין [בתעלות].

46 לְיִשְׂרָאֵל - אוֹכְלִין אוֹתָן הַיִּשְׂרָאֵלִים כְּשֶׁלְּמִי יִשְׂרָאֵל; וְכֵן אִם
47 נִתְּנָן לַכֹּהֵן, כֹּהֵן אוֹכְלָן.
48 ד. יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבֹדָה זָרָה אוֹ מַחֲלֵל שֶׁבֶת
49 בְּפָרֶה־סִּיָּא - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קֶרְבֵּן כָּלֵל. אֶפְלוּ עוֹלָה
50 שֶׁמְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִן הַגּוֹי - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִן הַמִּשְׁמֵד
51 הַזֶּה, שְׁנֶאֱמַר: "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה
52 [מסורת ממושה רבינו] לְמָדוּ: "מִכֶּם", וְלֹא כָלֵכֶם, לְהוֹצִיא
53 אֶת הַמִּשְׁמֵד. אָכֵל אִם הִיא מִשְׁמֵד לְשֶׁאֵר עֲבֹרֹת - מְקַבְּלִין
54 מִמֶּנּוּ כָּל הַקֶּרְבָּנוֹת, כִּדִּי שִׁיחֹזֵר בְּתִשְׁבּוּכָה. הִיא מִשְׁמֵד
55 לְעֹבֵרָה, וְהוּא מִפְּרָסָם וְיִדְוֹעַ לְעִשְׂתוֹתָהּ, וְהַרְגָּל בָּהּ, בֵּין
56 לְהַכְעִיס בֵּין לְתַאֲבוֹן - אֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ קֶרְבֵּן לְאוֹתָהּ
57 עֲבֹרָה. כִּיצַד? כְּגוֹן שֶׁהִיא רִגִּיל לְאָכֵל חֶלֶב, בֵּין לְהַכְעִיס בֵּין
58 לְתַאֲבוֹן [לתאבה], וְשָׁגַג וְאָכֵל חֶלֶב וְהִבִּיא חֲטָאת - אֵין
59 מְקַבְּלִין אוֹתָהּ מִמֶּנּוּ.
60 ה. עוֹלוֹת הַגֹּזִיִּים - אֵין מְבִיאִין עִמָּהֶן נִסְכִּים, שְׁנֶאֱמַר: "כָּל
61 הָאֲזִיחָה יַעֲשֶׂה כָכָה"; אָכֵל נִסְפִּיהֶן קֶרְבֵּין מִשָּׁל צִבּוֹר,
62 שְׁנֶאֱמַר: "כָּכָה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד, כְּמִסְפָּרָם". וְאֵינָן טַעֲנוֹנוֹת
63 סְמִיכָה [סמיכת ידים] - שְׁאֵין סְמִיכָה אֵלָּא בְּיִשְׂרָאֵל,
64 בְּאַנְשִׁים לֹא בְּנָשִׁים.
65 ו. כָּל קֶרְבָּנוֹת בְּהֵמָה שִׁיקְרִיב הַיְּחִיד, בֵּין חוֹבָה בֵּין נִדְבָה
66 - סוֹמֵךְ צִלְיָהֶן כְּשֶׁהֵן חֲזִין, חוּץ מִן הַכֹּכֹר וְהַמַּעֲשֶׂר וְהַפֶּסַח,
67 שְׁנֶאֱמַר: "וְסוֹמֵךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קֶרְבָּנוֹ" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ
68 שֶׁכָּל קֶרְבֵּן בְּמִשְׁמַע, חוּץ מִפֶּסַח וּכְכֹר וּמַעֲשֶׂר.
69 ז. הַעוֹף אֵינוֹ טַעֵן סְמִיכָה. וְכָל הַמַּעֲוֹת שֶׁדִּינָן שִׁיפּוֹלוּ
70 לְחַבּוֹת שֶׁל נִדְבָה, שֶׁכָּכָר בְּאֶרְצוֹ בְּהִלְכוֹת שְׁקָלִים שֶׁכֵּלֵן
71 יְבִיאוּ עוֹלוֹת - אֵין בַּעַל אוֹתָן הַמַּעֲוֹת סוֹמֵךְ עַל אוֹתָהּ
72 עוֹלָה, וְאֵינוֹ מְבִיא צִלְיָה נִסְכִּים, אֵלָּא נִסְכִּיהָ מִשָּׁל צִבּוֹר;
73 וְאִם הִיא כֹּהֵן, עֲבֹדָתָהּ [הקרבנות] וְעוֹרָהּ שֶׁל אֲנָשִׁי מִשְׁמֵר.
74 ח. הַכֹּל סוֹמְכִין, חוּץ מִחֶרֶשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן, וְעֵבֶד, וְאִשָּׁה,
75 וְסוֹמָה, וְנִכְרִי. וְאֵין הַשְּׁלִיחַ סוֹמֵךְ, שְׁאֵין סְמִיכָה אֵלָּא
76 בְּבָעֲלִים, שְׁנֶאֱמַר: "וְסוֹמֵךְ יָדוֹ" - לֹא יָד אִשְׁתּוֹ, וְלֹא יָד
77 שְׁלוּחָהּ, וְלֹא יָד עֲבָדוֹ.
78 ט. חֲמִשָּׁה שֶׁהִבִּיאוּ זֶבַח אֶחָד - כֵּלֵן סוֹמְכִין עָלָיו זֶה אַחֵר
79 זֶה, לֹא שִׁיִּסְמְכוּ כֵּלֵן בְּבֵת אַחַת. מִי שִׁמַּת וְהֵנִיחַ קֶרְבָּנוֹ
80 עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים - הִרִי יוֹרְשׁוֹ מְבִיאוֹ, וְסוֹמֵךְ עָלָיו וּמְבִיאוֹ
81 נִסְכּוֹ.
82 י. אֵין סְמִיכָה בְּקֶרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר, אֵלָּא שְׁתֵּי סְמִיכוֹת: עַל
83 שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח [לעזוזאל], וְעַל פֶּר הָעֹלָם [שחטאו הציבור
84 עַל פִּי הוֹרֹאוֹת בֵּית הַדִּין בְּטַעֲנוֹת] שְׁלִשָּׁה מִן הַסְּנֶה־דִּרְיָן
85 סוֹמְכִין עָלָיו; וְדָבָר זֶה הִלְכָהּ מִפִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שְׁאֵין בְּצִבּוֹר
86 אֵלָּא שְׁתֵּי סְמִיכוֹת.
87 יא. אֵין סוֹמְכִין אֵלָּא בְּעֹזְרָה. סִמָּךְ חוּץ לְעֹזְרָה, חוּזֵר
88 וְסוֹמֵךְ בְּפָנִים. וְאִם הִיא בַּעַל הַקֶּרְבֵּן עוֹמֵד בַּחוּץ וְהַכְּנִיס
89 יָדוֹ לְפָנִים וְסִמָּךְ - סְמִיכָתוֹ כְּשֶׁרָה; וְהוּא שִׁיִּסְמָךְ בְּכָל כַּחוֹ.
90 אֵין סוֹמֵךְ אֵלָּא טְהוֹר, וְאִם סִמָּךְ הִטְמֵא, סִמָּךְ [וכשר].
91 יב. וּבִמְקוֹם שִׁסְמוֹכִין, שׁוֹחֲטִין; וְתִכְף לְסְמִיכָה שְׁחִיטָה.

1 [והתקדשו] מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְצוֹ. וְלָמָּה יִתְקַדְּשׁוּ
2 הַבְּרוּצִין, אִף עַל פִּי שְׁאֵין כֹּהֵן הַמּוֹדֵד אֵלָּא לְמָה שֶׁבְּכָלִי
3 בְּלִבְדּוֹ? כִּדִּי שֶׁלֹּא יֵאָמְרוּ: 'מוֹצִיאִין מִכִּלִּי שֶׁרַת לְחֵלִי'.
4 י. מָה הִיוּ עוֹשִׂין בְּבְרוּצִין? אִם יֵשׁ שָׁם זֶבַח אַחֵר, יִקְרְבוּ
5 עִמּוֹ; וְאִם לֹא, יִפְסְלוּ בְּלִינָה. וְאִם לֹא [=כשארין זבח אחר],
6 מְקִיצִין בְּהֵן הַמְּזֻבָּח [- מְקִרִיבִין אוֹתוֹן כְּשִׁאֵין קֶרְבָּנוֹת נִדְבָה].
7 יא. כִּיצַד? לוֹקְחִין בָּהֶם [- מוֹכְרִים אוֹתָם - וְקוֹנִים] עוֹלוֹת
8 - הַבָּשָׂר לְשֵׁם, וְהַעֲוֹרוֹת לְכַהֲנִים.
9 יב. הַסֵּלֶת עִם הַשֶּׁמֶן שֶׁל נִסְכִּים [- כְּשִׁאֵינִם -] אֵינָן מִעֲבָבִין
10 אֶת [ניסוח] הַיֵּין, וְלֹא הַיֵּין מִעֲבָבִין. וְלֹא הַנִּסְכִּים מִעֲבָבִין
11 אֶת הַזֶּבַח, אֵלָּא מְבִיא אָדָם קֶרְבָּנוֹ הַיּוֹם וְנִסְכּוֹ אַחֵר עֲשֶׂרָה
12 יָמִים, אֶחָד יָחִיד וְאֶחָד צִבּוֹר; וְהוּא שֶׁלֹּא קִדְּשׁוּ הַנִּסְכִּים
13 בְּכָלִי שֶׁרַת; אָכֵל אִם נִתְּנָן לְכָלִי שֶׁרַת - אִם לָנוּ, יִפְסְלוּ
14 בְּלִינָה.
15 יג. אֵין מְבִיאִין נִסְכִּים אֵלָּא מִן הַחֲלִין - לֹא יְבִיֵּאם לֹא
16 מִתּוֹרֵמָה, וְלֹא מִמַּעֲשֶׂר שְׁנִי, וְלֹא מִן הַבְּכוּרִים. וְאֶפְלוּ
17 תוֹדָה, שֶׁמְבִיֵּא לְחֵמָה מִן הַמַּעֲשֶׂר, לֹא יְבִיאוּ נִסְכִּיהָ אֵלָּא
18 מִן הַחֲלִין.
19 יד. כָּל שְׁעוֹרֵי הַנִּסְכִּים הָאֲמוּרִין בְּסִפְרֵי יִחְזַקְאֵל, וּמִנֵּן
20 אוֹתָן הַקֶּרְבָּנוֹת, וְסִדְרֵי הַעֲבֹדָה הַכְּתוּבִים שָׁם - כָּלֵם
21 מְלוֹאִים [- מִיּוֹחַד לַחֲנוּכַת הַמִּקְדָּשׁ] הֵן, וְאֵין נוֹהֲגִין
22 לְדוֹרוֹת; אֵלָּא הַנְּבִיא צֹהֵר וּפֶרֶשׁ כִּיצַד יִהְיוּ מְקַרְבִּין
23 הַמְּלוֹאִין עִם חֲנֻפַת הַמְּזֻבָּח בִּימֵי הַמֶּלֶךְ הַמַּשִּׁיחַ כְּשִׁיבְנָה
24 בֵּית שְׁלִישִׁי.
25 טו. וְכֵשֶׁם שֶׁהִקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים בְּחֻנְפַת הַמְּזֻבָּח דְּבָרִים
26 שְׁאֵין כְּמוֹתֵן לְדוֹרוֹת, וְהִקְרִיבוּ בְּשֶׁבֶת - כֹּף הַנְּשִׂא מְקַרִּיב
27 חֲנֻכָּתוֹ בְּשֶׁבֶת לְעֵתִיד, כְּאִשֶּׁר מִפְּרֹשׁ שָׁם.
28 טז. וְכֵן קֶרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ בִּימֵי עֲזָרָה הַבָּאִים מִהַשְׁבִּי -
29 מְלוֹאִים הֵיוּ, וְאֵינָן נוֹהֲגִין לְדוֹרוֹת. אָכֵל דְּבָרִים הַנּוֹהֲגִין
30 לְדוֹרוֹת - הֵן דְּבָרֵי תוֹרָה שֶׁפְּרֻשְׁנוּ, כְּמוֹ שֶׁהִעֲתִיקוּ מִפִּי
31 מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, אֵין לְהוֹסִיף צִלְיָהֶן וְאֵין לְגַרֵעַ.

פָּרֶק ג

32
33 א. שְׁנַיִם שֶׁרְצוּ לְהִבִּיא עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים בְּשֶׁתְּפוֹת -
34 מְבִיאִין, בֵּין בִּגְדָר בֵּין בִּנְדָבָה; וְאֶפְלוּ עוֹף יָבֹוא בְּשֶׁתְּפוֹת.
35 ב. וְאֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים אוֹ עֲבָדִים מְבִיאִין כָּל
36 הַקֶּרְבָּנוֹת; אָכֵל הַגֹּזִים - אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן אֵלָּא עוֹלוֹת
37 בְּלִבְדּוֹ, שְׁנֶאֱמַר: "וַיִּמַּד בֶּן נֹכַח לֹא תִקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם
38 אֱלֹהֵיכֶם"; אֶפְלוּ עוֹלַת הָעוֹף מְקַבְּלִין מִן הַגּוֹי, אִף עַל פִּי
39 שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבֹדָה זָרָה. אָכֵל אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן שְׁלָמִים וְלֹא
40 מִנְחוֹת וְלֹא חֲטָאוֹת וְאִשְׁמוֹת; וְכֵן עוֹלוֹת שְׁאֵינָן בָּאוֹת בִּגְדָר
41 וּבִנְדָבָה - אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן מִן הַגֹּזִים, כְּגוֹן עוֹלַת יוֹלָדָת
42 וְכִיּוֹצָא בָּהּ, מִעוֹלוֹת שְׁאֵינָן בָּאוֹת לֹא מִשּׁוּם נֶגֶד וְלֹא מִשּׁוּם
43 נִדְבָה.
44 ג. גוֹי שֶׁהִבִּיא שְׁלָמִים - מְקַרִּיבִין אוֹתָן עוֹלוֹת, שֶׁהִגִּיד לָבוּ
45 לְשָׁמִים. נֶגֶד שְׁלָמִים וְנִתְּנָן לְיִשְׂרָאֵל עַל מִנְתַּ שִׁיחֲכַפֵּר בְּהֵן

46 וקריבין בלילה. לפיכך, אם נדמנו לו נסכים הבאין בפני
47 עצמן, מקדישן ומקריבין בלילה; ונלות השחר פוסלת
48 בהן, כאברי העולה.

49 ו. כל היום פשוט לסמיכה [סמיכת ידים], ולשחיטה,
50 ולמליקה [- שחיטה מיוחדת בעוף], ולהקטרה [- קומץ
51 מנחה], להגשה [- מנחה למזבח], ולהנחה [- זריקת דם],
52 ולתנופה [הנפה], ולקמיצה, ולקרבן המוספין; וכל הלילה
53 פשוט להקטיר אמוזין ואברים. זה הכלל: דבר שמצותו
54 ביום, פשוט כל היום; ודבר שמצותו בלילה, פשוט כל
55 הלילה. ואף על פי כן, זריזין מקדימין למצוות.

56 ז. כל הזבחים - אין שוחטין אותם לכתחלה אלא בספין
57 מפלי שרת; ואם שחט בדבר ששוחטין בו החלין, אפלו
58 בקרוימת [צלע] של קנה - פשרים.

59 ח. וכל הזבחים שקבל מנדמם פחות מכרי הנה, לא
60 נתקדש הדם; וצריך להתפנות לקבל כל הדם. כיצד הוא
61 עושה? אחזו הסימנין [קנה וזוט] בקדו, ומוציא הסימנין
62 והורידין לתוף המזרק [כלי], ושוחט שנים או רב שנים,
63 כדי שיתקבל הדם בלו בכלי. ומגביה הספין למעלה, כדי
64 שלא ירד הדם מעליה אלא מן הצנאר; ודם שבספין,
65 מקנחו בשפת המזרק.

66 ט. אור הפלי הרי הוא בכלי. הנה מקבל הדם, ונפחתו
67 [נשברו] שולי [תחתית] המזרק קדם שיגיע הדם לאור
68 המזרק, ואחר כך הגיע הדם לאור המזרק הנפחת - לא
69 נתקדש הדם; שהאור שאין סופו לנוח אינו כמנח.
70 י. כל הזבחים, צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח
71 ולשם בעליו - בשעת זביחה [שחיטה], ובשעת קבלת
72 הדם, ובשעת הולכת הדם, ובשעת זריקתו על המזבח,
73 שנאמר: "ובשר זבח תודת שלמיו" - שתהיה הזביחה עם
74 שאר העבודות הארבע, לשם שלמיו; וכן שאר הקרבנות.
75 ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם, ולא חשב כלל בעולה
76 ובשלמים - הרי הן פשרים.

77 יא. וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה, לשם
78 ששה דברים: לשם הזבח, ולשם הזבח, וששבת לה'
79 ברוך הוא, ושחטירו לאשים [- להקריבה ולא לאכילה],
80 ושחטרתו לריח בלבד [- שלא יצלה ויקריבם אח"כ -
81 שאז אין בהם ריח], ושנים זה נחת רוח לפני הקדוש ברוך
82 הוא; ואם שחט סתם - פשוט, כמו שבארנו. והשוחט
83 חטאת ואשם, צריך שתהיה מחשבתו לשם אותו החטא
84 שבאו עליו.

פרק ה

86 א. כבר בארנו ששחיטת הקדשים פשוטה בזרים, ומקבלה
87 ואילוף מצות פהנה; וכל הזבחים, קבול דמן בכלי שרת
88 ביד פהן. אבל מקום שחיטתן ומקום קבול דמן - אינו
89 שונה בכלן.

90 ב. כיצד? קדשי קדשים - אין שוחטין אותן ואין מקבילים
91 את דמן אלא בצפון המזבח, בכל המקום שבארנו

1 ואם שחט במקום אחר או ששהה - שחיטתו פשוטה.
2 והסמיכה, שגרי מצוה היא [- אינה עיקר הכפרה]; לפיכך
3 אם לא סמך - פשוט, ואינה מעכבת; ואף על פי כן מעלין
4 עליו [נחשב לו] כאילו לא סמך [בצורה מובחרת].

5 יג. וצריך הסומך לסמך בכל כחו בשתי ידיו על ראש
6 הבהמה, שנאמר: "על ראש העולה" - לא על הצנאר, ולא
7 על הצדדין. ולא יזה דבר חוצץ בין ידיו ובין הבהמה.

8 יד. וכיצד סומך? אם היה הקרבן קדשי קדשים -
9 מעמידו בצפון ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ופניו
10 למערב, ומניח שתי ידיו בין שתי קרניו, ומתנדה על
11 חטאת צוון חטאת, ועל אשם צוון אשם, ועל העולה
12 מתנדה צוון עשה וצוון לא תעשה שנאמר [- שנכתב סמוך]
13 לעשה.

14 טו. כיצד מתנדה? אומר: 'חטאתי עויתי פשעתי, ועשיתי
15 כף וכו', וחוותי בתשובה לפניך, וזו כפרתי'. הנה הקרבן
16 שלמים - סומך בכל מקום שירצה מן הצנרה, במקום
17 שחיטה. ויראה לי שאינו מתנדה על השלמים, אבל אומר
18 דברי שבח.

יום רביעי כ' סיון ה'תשע"ד

פרק ד

21 א. כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום, שנאמר:
22 "ביום צותו את בני ישראל להקריב" - "ביום" ולא
23 בלילה. לפיכך אין שוחטין זבחים ואין זורקין דמם אלא
24 ביום השחיטה, שנאמר: "ביום הקריבו את זבחך", ביום
25 הזביחה תהיה ההקריבה; וכיון ששקעה החמה, נפסל
26 הדם.

27 ב. כל שקרבו מתיריו ביום, מעלין אותו על המזבח כל
28 הלילה. כיצד? זבחים שזרק דמם ביום - מקטירין
29 אמוזיהם [אבריהם] בלילה עד שיעלה עמוד השחר; וכן
30 אברי העולות - מקטירין אותן בלילה עד שיעלה עמוד
31 השחר. וכדי להרחיק מן הפשיעה, אמרו חכמים שאין
32 מקטירין האמוזין ואברי העולה אלא עד חצות הלילה.

33 ג. אף על פי שמתר להקטיר אמוזין ואברים בלילה, אין
34 מאחרין אותן לרעת [במכוון], אלא משתדלין להקטיר
35 הכל ביום; חביבה מצוה בשעתה, שחרי הקטר אמוזין
36 ואברים - אף על פי שפשרים בלילה - דוחין את השבת
37 בזמן, ואין מאחרין אותן למוצאי שבת.

38 ד. כל דבר שאינו קרב אלא ביום - כגון הקמץ, והלבונה,
39 והקטרת, ומנחות הנשרפות - מתר להקריבן עם מבוא [-
40 מעט לפני שקיעת] השמש; והן מתאכלין והולכין כל
41 הלילה, כאברי עולה.

42 ה. הנסכים הבאים עם הזבח, אין קריבין אלא ביום,
43 שנאמר: "ולנסכים, ולשלמים" - מקיש נסכים
44 לשלמים: מה שלמים ביום, אף נסכים ביום. אבל הנסכים
45 הבאים בפני עצמן - [- בלא קרבן] מתקדשין בלילה

בדם"; וצריך שיהיה שם דם כדי טבילה, לא שישפג
 [שינגב] אצבעו בדם.
 י. ומנין הוא מתחיל? עולה בפכש, ופונה לימינו, ומחלף
 על הסוכב - בערך באמצע גובה המזבח, ונותן בקרן
 דרומית מזרחית תחלה, ואחר כך בקרן השנייה שהיא
 סמוכה לה, שהיא מזרחית צפונית, ואחר כך בקרן
 שלישית הסמוכה לה, שהיא צפונית מערבית, ואחר כך
 בקרן רביעית הסמוכה לה, שהיא מערבית דרומית. ועל
 יסוד אותה הקרן שהשלים בה המתנות, הוא שופך שיירי
 הדם - שנאמר: "ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח
 העלה", זה יסוד דרומי.
 יא. כל החטאות הנשפכות - דמן ונכנס לפנים להיכל,
 ומזין ממנו שם פאשור מפרש בתורה; ושיירי הדם שופך
 אותן על יסוד מערבי של מזבח החיצון, שהוא פוגע
 [פוגש] בו תחלה כשיצא מן ההיכל.
 יב. והיכן מזין מדמן, וכמה מזה מהן? פר ושעיר של
 יום הכפורים - דם כל אחד מהן טעון שמונה הזיות על
 בין הבדים - בין מוטות הארון, ושמונה על הפרכת;
 ומערב דם הפר ושעיר, ומזה משניהם ארבע הזיות על
 ארבע קרנות מזבח הזהב שבמהיכל, ושבע הזיות על
 אמצעו של מזבח זה, כמו שיתבאר בהלכות עבודת יום
 הכפורים. ואם לא כן בהזיות שבפנים, כשרות.
 יג. פרים הנשפכים ושיעירים הנשפכים - זורק מדם כל
 אחד מהן שבע הזיות על הפרכת המבדלת בין הקדש ובין
 קדש הקדשים, וארבע הזיות על ארבע קרנות מזבח
 הזהב.
 יד. וכל הדמים הנתנין על מזבח הזהב - כשהוא נכנס,
 עומד בין המזבח למנוחה והמזבח לפניו, ונותן על קרנות
 המזבח מבחוץ - מצדה החיצונית של הקרן: מתחיל מקרן
 מזרחית צפונית, לצפונית מערבית, למערבית דרומית,
 לדרומית מזרחית.
 טו. פר כהן משיח הבא על - [כשחטא באחת מ:] כל
 המצוות - הכהן המשיח עצמו מקבל דמו, ומזה ממנו
 בפנים; ואם קבל והזה כהן הדיוט, כשר.
 טז. שעירי עבודה זרה - אם עבדו הציבור בהוראת בית
 הדין בשוגג, והם שעירים הנשפכים - לא נתפרש בהן
 בתורה כיצד נותנין דמן, ולא היכן הוא נותן; אלא לפי
 שהן חטאת הקהל - דינן כדיון פר העלם שהיה חטאת
 הקהל לכל [הדינים] האמור בענין, למתן דמים ולשרפה
 ולטמא את השורף.
 יז. הבכור והמעשר והפסח - דם כל אחד מהם טעון
 מתנה אחת בשפיכה כנגד היסוד, באיזו רוח שירצה
 משלש זוויות המזבח; שהרי קרן מזרחית דרומית לא היה
 לה יסוד, כמו שבארנו. ומנין שאינן טעונין אלא מתנה
 אחת? שהרי נאמר בבכור: "את דמן תזרק על המזבח"
 - מפי השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו, שהוא הדין
 במעשר ובפסח, שנותן דמן מתנה אחת בבכור.

גבולותיו בתחלת ספר זה; וקדשים קלים - שחיתתן
 וקבול דמן בכל מקום מן העזרה.
 ג. ומנין שאין שוחטין קדשי קדשים אלא בצפון? שהרי
 נאמר בעולה: "ושחט אותו על ירך המזבח צפנה",
 ובחטאת הוא אומר: "במקום אשר תשחט העולה תשחט
 החטאת"; וכשם שהחטאת נקראת 'קדש קדשים', כך
 העולה נקראת קדש קדשים. ובאשם הוא אומר: "במקום
 אשר ישחטו את העלה ישחטו את האשם". ושלמי צבור
 הקשו לחטאת, שנאמר: "ועשיתם שעיר עזים אחד
 לחטאת, ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים"; ולפיכך
 הם קדשי קדשים כחטאת, ונשחטין במקום שחיתתה.
 ומקום שחיתתה הוא מקום הקבלה [של הדם].
 ד. ומנין ששוחטין קדשים קלים בכל העזרה, אפלו
 אחורי ההיכל? שהרי נאמר בשלמים: "ושחטו פתח אהל
 מועד" - להקשיר כל הרוחות [צדדים], שהרי לא יחד
 להם רוח. והוא הדין לשאר קדשים קלים. ואם שחטם
 בהיכל - כשרים; אבל אם שחטן בגגו של היכל - פסולין,
 שאין הגגות ראויין לשחיטה כלל, אלא בקרקע העזרה.
 ה. שלמים ששחטן קדם שיפתחו דלתות ההיכל -
 פסולין, שנאמר: "פתח אהל מועד" - בזמן שפתוח. אפלו
 היו דלתותיו מונפות [סגורות], הרי זה כנעול; אבל
 הפרכת שעליו אינה פוסלת.
 ו. העולה והאשם והשלמים, בין של יחיד בין של צבור
 - זריקת דם שלשתן על גבי המזבח שנה לעולם. וכיצד
 הוא עושה? כשלווקח הכהן הדם במזרק, וזרק ממנו
 במזרק שתי זריקות על שתי זוויות המזבח באלכסון -
 מחצי המזבח ולמטה, על קרן מזרחית צפונית ועל קרן
 מערבית דרומית. ומתבונן כשיזרק הדם על הקרן, שיהיה
 הדם מקיף על הזוויות כמין גם [אות יוונית כמו - כ], כדי
 שימצא הדם של שתי מתנות [זריקות] על ארבעה כתלי
 המזבח, לפי שנאמר בעולה ובשלמים "סביב"; והוא הדין
 לאשם. ושיירי הדם, נשפכים על גג היסוד הדרומי.
 ז. החטאות הנאכלות - דמן טעון ארבע מתנות על ארבע
 קרנות המזבח החיצון מחצי מזבח ולמעלה, לפי שנאמר
 בה: "על קרנת המזבח". וכיצד הוא עושה? כשלווקח
 הכהן הדם במזרק, מוליכו אצל המזבח; וטובל אצבעו
 הימנית הסמוכה לאגודל בדם, וסומך באצבעו הגדולה
 [אמה] מכאן ובגודל מכאן, ומחטא [זורק] ויורד כנגד
 חדה של קרן, עד שיכלה כל הדם שבאצבעו. וכן הוא
 עושה בכל קרן וקרן. ואם נתן סמוך לקרן, באמה אחת
 מכאן או מכאן - כפר.
 ח. וצריך לטבל אצבעו על כל קרן וקרן; וכשגומר
 הניתנה על הקרן, מקנח אצבעו בשפת המזרק, ואחר כך
 טובל פעם שנייה - ששיירי הדם שבאצבע, פסולין לתן
 מהן על קרן אחרת.
 ט. אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזית הדם באצבע
 אלא החטאת בלבד, שנאמר בה: "וטבל הכהן את אצבעו

האש, שנגמר: "וערף הכהן אתם". ואברים שצלין ואחר
 כף העלן למזבח - אין בהן משום 'ריח ניחוח'.
 ה. כיצד מנתחין את העולה? לא היה שובר את הרגל,
 אלא נוקבו, ותולה [הבהמה] בו [- ברגלה], ומפשיט; ואם
 היה שור, מפשיטו בלי תליה. ומפשיט עד שהוא מגיע
 לחזה, חתך את הראש, ונתנו לכהן; וחתך את הכרעים,
 ונתן לאחר; והשלים את ההפשט. וקרא את הלב והוציא
 את דמו, וחתך את הידים ונתן לאחר. עלה לרגל הימנית
 - חתכה ונתנה לאחר, ושני ביצים עמה. ואחר כך קורע
 את הבהמה עד שיצלו המעים, ונטל את הפדר [חלב]
 ונתנו על הראש מלמעלה על בית [מקום] השחיטה, ונטל
 את הקרבים [מעיים] ונתן לאחר.
 ו. הולך ומדיחן במים, שנגמר: "והקרב והפרעים ירחץ
 במים" - לא ביין, ולא במגן [יין מעורב במים], ולא בשאר
 משקין; וכל המימות כשרין. כמה מדיחין? הפרש [כרס],
 מדיחין אותה בבית מדיחין כל צרכה. הקרבים, אין
 [מדיחין] פחות משלשה פעמים. ומדיחין אותן על
 שלחנות של שיש שבין העמודים [- של ההפסטה].
 ז. נטל את הספין והפריש את הראש מן הכבד, ואצבע
 [בליטה מן] הכבד מן הכבד; ולא מזיז את הכבד
 ממקומה. ונוקב את החזה, ונתנו לאחר. ועלה לרפן
 הימנית, וחתך ויורד עם השורה [השדרה], ולא יגע
 לשורה, עד שהוא מגיע לשתי צלעות רכות; חתכה ונתנה
 לאחר, והכבד תלויה בה.
 ח. בא לו לגרה [צוואר]; הניח בה שתי צלעות מכאן
 ושתי צלעות מכאן, חתכה ונתנה לאחר, והקנה והלב
 והראש תלויין בה. בא לו לרפן השמאלית, והניח בה שתי
 צלעות רכות מלמעלה ושתי צלעות רכות מלמטה; וכך
 היה מניח בחברתה. נמצא מניח בשתי הדפנות ארבע
 צלעות בזו וארבע בזו. חתכה ונתנה לאחר, והשורה עמה,
 והשחול תלוי בה.
 ט. בא לו לעקץ [ראש זנב]; חתכו ונתנו לאחר, והאליה
 [חלב אחורי] ואצבע הכבד ושתי כליות עמה. נטל את
 הרגל השמאלית, ונתנה לאחר. וכסדר הזה מפשיטין
 ומנתחין כל עולת בהמה, ואלו הם הנתחים האמורים
 בתורה: "ונתח אותה לנתחיה".
 י. בכמה [כוחניים] מוליכין את האברים לכבש? אם מן
 הצאן היא העולה, מוליכין אותה ששה.
 יא. הראשון בראש וברגל - הראש בימיו, וחסמו כלפי
 ורועו, וקרניו בין אצבעותיו, ובית שחיטה למעלה והפדר
 [חלב] עליה; והרגל של ימין בשמאלו, ובית עורה לחוץ
 [- הצד החיצוני ששם היה עור].
 יב. השני בשתי הידים - של ימין בימיו, ושל שמאל
 בשמאלו; ובית עורן לחוץ.
 יג. השלישי בעקץ וברגל - העקץ בימיו, והאליה
 מדלדלת בין אצבעותיו, ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו;
 והרגל של שמאל בשמאלו, ובית עורן לחוץ.

יח. כל הנתחים - מקטירין אמוריהן על גבי המזבח, אחר
 שזורקין דמם תחלה. וכל הנתחים - מפשיטין אותן
 [מעורם], ואחר כך מוציין את אמוריהן [אבריהם], ואין
 מפשיטין אותן עד שזורק הדם; חוץ מחטאות הנשרפות
 - שאין מפשיטין אותן כלל, שנגמר: "את עורם ואת
 בשרם". נמצאת אומר: זורק הדם תחלה, ואחר כך
 מפשיט; וקורע ומוציא האמורין, ומקטירן.
 יט. כל עורות קדשי הקדשים לפניהם, בין בקרבנות
 צבור בין בקרבנות יחיד - שנגמר: "עור העלה אשר
 הקריב"; אבל עורות קדשים קלים, לבקלים. וכל עולה
 שלא זכה המזבח בבשרה [- שנפסלה], לא זכו הכהנים
 בעורה, שנגמר: "עולת איש", עולה שעלתה לאיש.
 כ. כל קדשי קדשים שארע בהן פסול - קדם הפשטן, אין
 עורותיהן לפניהם; לאחר הפשטן, עורותיהן לפניהם. וכל
 העורות - מחלקין אותן אנשי משמר ביניהן מערב שבת
 לערב שבת [- אחת לשבוע].
 כא. המתפיש [מקדיש] עולתו לכבד הבית [להוצאות
 המקדש], וכן המקדיש נכסיו והיו בהן זכרים שדינן
 שיקרבו עולות - אין עורותיהן לפניהם, שנגמר: "עלת
 איש", פרט לעולת הקדש. אלא ימכרו העורות ויפלו
 לכבד הבית. אחר עולת איש, או אשה, או גוי, או עבד
 - עורותיהן לפניהם; לא נאמר "איש", אלא להוציא
 ההקדש.

פרק ו

א. מצות עשה לעשות העולה כמשפט הכתוב בתורה.
 וכיצד מעשה העולה? שוחט וזורק הדם כמו שבארנו,
 ומפשיט, ומנתח; ומקטיר כל הנתחים על גבי המזבח,
 שנגמר: "והקטיר הכהן את הכל המזבחה".
 ב. צמר שבראשי כבשים, ושער שבזנן התישים,
 והעצמות, והגידים, והקרניים, והשלפים - בזמן שהן
 מחברין [לבשר] - מקטירין הכל, שנגמר: "את הכל";
 ואם פרשו - לא יצלו, שנגמר: "ועשית עליהם הבשר
 והדם". וכלן שפקעו [הנעופו מהאש] מעל המזבח, לא
 יחזיר; וכן גחלת שפקעה מעל המזבח, לא יחזיר.
 ג. אברים שפקעו מעל המזבח - אם יש בהן ממש [-
 חלקים לשריפה], אפלו פקעו אחר חצות הלילה, יחזיר,
 שנגמר: "על מוקדה על המזבח כל הלילה". ואם אין בהן
 ממש - אפלו פקעו קדם חצות, לא יחזיר. נתחנף הבשר,
 ויבש עליהן קצץ, ופקעו קדם חצות - יחזיר; לאחר
 חצות, לא יחזיר.
 ד. כשננתח אברי העולה, מוליכין כל הנתחים לכבש,
 ומוליכין אותן שם. ואחר כך מעלין כל האברים לראש
 המזבח, ומסיר גיד הנשה בראש המזבח, ומשליכו על
 הדשן [אפר] שבאמצע המזבח; וזורק כל האברים על
 האש, שנגמר: "הבשר והדם" - כשם שהדם בזריקה, כך
 כל האברים בזריקה. ואחר שזורקן, חוזר ועורף אותן על

48 [שמטביב] - שאם חתך רב בשר, הרי זו כמתה קדם שיגיע
49 לסימניו; וצריך לחתך שני הסימנים בעולה, כשהוא יורד.
50 והמולק בספין או מן הצדדין - אינה מליקה, אלא כמי
51 שחנק או נחר. וכל הערף בשר למליקה.

יום חמישי כ"א סיון ה'תשע"ד

פרק ז

54 א. מצות עשה לעשות חטאות כמצותן האמורה בתורה.
55 וכיצד מעשה חטאת הנאכלת? שוחט ונותן הדם, כמו
56 שבארנו. ומפשיט אותה, ומפריש האמורין [אברים]
57 שאמרה תורה להקטירן ומולחן, וזורקן על גבי האש; ו
58 ואם רצה לתן את האמורין בכלי כשמוליכן למזבח, נותן.
59 ושאר בשרה נאכל לזכרי כהנה.

60 ב. וכיצד מעשה חטאות הנשפרות? שוחט וזורק הדם
61 שלהם, כמו שבארנו; ואחר כך קורען, ומוציא האמורין,
62 ונותן אותן בכלי, ומולחן, וזורקן על גבי האש. ומוציא
63 שאריתן חוץ לעיר, ומנתחין אותן שם כנתחי העולה
64 בעורן, ושורפין אותן שם בבית הדשן.

65 ג. שלשה מקומות לשרפה: אחד בתוך העזרה, ובו
66 שורפין פסולי המקדשין, ואמורי גדשים קלים שנפסלו,
67 ופרים ושעירים של חטאות הנשפרות אם ארע בהן פסול,
68 בין לפני זריקה בין לאחר זריקה - כגון שנטמאו, או
69 שיצאו חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמן לצאת, או שלן
70 הבשר, או לנו האמורין שלהן.

71 ד. והמקום השני - בהר הבית, ושמו 'בירה'; ובו שורפין
72 חטאות הנשפרות אם ארע בהן פסול אחר שיצאו מן
73 העזרה. והמקום השלישי - חוץ לירושלים, והוא הנקרא
74 'בית הדשן'; ושם שורפין חטאות הנשפרות בזמן שהן
75 נשפרות כמצותן.

76 ה. ושרפת כל הנשפרין כשרה בור [י] אינו כהן ובלילה.
77 וכל הנשפרין חוץ לעזרה - כל העצים כשרין לשרפתן,
78 אפלו בקש ובגבבא, שנאמר: "על עצים באש" - אש מפל
79 מקום; ולמה נאמר "עצים"? להוציא [לשולל] את הסיד
80 ואת הרמץ [אפר חם].

81 ו. חטאת העוף כיצד היתה נעשית? מולק [נחיתה]
82 מיוחדת בעוף אותה בקרן דרומית מערבית, כמו
83 שבארנו; ויורד [דוחק] בצפרנו עד שיחתך הסימנים או
84 רבו של אחד מהן. ואינו מבדיל הראש מן הגוף; ואם
85 הבדיל - פסל ולוקה, שנאמר: "מלק את ראשו ממול
86 ערפו, ולא יבדיל". ומזה מדמה על קיר המזבח למטה
87 מאמצעו, ושני הדם מתמצים [נשפכים] על היסוד,
88 שנאמר: "והנשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח" - מפלל
89 שהנתינה על קיר שהשירין שלו מתמצין אל היסוד, וזה
90 הוא קיר התחתון.

91 ז. ומצינו דם חטאת העוף מעבב. ואין למזבח בה אלא
92 דמה, והשאר - נאכל לזכרי כהנה כבשר חטאת הבהמה.

1 יד. הרביעי כהנה ובגרה - היתה בימינו, והגרה בשמאלו
2 וצלעותיה בין אצבעותיו.

3 טו. החמישי בשתי דפנות - של ימין בימינו, ושל שמאל
4 בשמאלו; ובית עורן לחוץ.

5 טז. הששי בקרבים נתינין בבגד [כף גדולה], וכרעים על
6 גביהן מלמעלה - אם היתה העולה בבש או עז; אבל אם
7 היתה איל - מוליכין הקרבים שנים. וכן הסלת של נסכיה
8 ביד אחד, והיין ביד אחד; ואם היה איל - הסלת בשנים
9 והיין בשנים.

10 יז. נמצאת למד, שהפךש או העז - מוליכין אותו שמונה
11 למזבח; והאיל - מוליכין אותו אחד עשר.

12 יח. השור - מוליכין אותו עשרים וארבעה: הראשון
13 מולך את הראש, והשני והשלישי מוליכין הרגל של
14 ימין, והרביעי והחמישי מוליכין את העקץ, והששי
15 והשביעי מוליכין את הרגל של שמאל, והשמיני מולך
16 את היתד; והגרה מוליכין אותה שלשה, תשיעי ועשירי
17 ואחד עשר; שתי הידים בשנים, ושתי הדפנות בשנים,
18 והקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה - הרי עשרים
19 וארבעה.

20 יט. ולמה לא יחלקו האבר של שור לחלקים? שהרי
21 נאמר: "לנתחיה", ולא נתחיה לנתחים. במה דברים
22 אמורים? בעולת הצבור; אבל עולת היחיד - אם רצו
23 להוליך נתחיה בפחות מאלו או ביותר, מוליכין.

24 כ. עולת העוף, כיצד היתה נעשית? עולה לכבש ופונה
25 לסוכב [י] בערך באמצע גובה החובת, וכא לו לקרן דרומית
26 מזרחית, והיה מולק [נחיתה] מיוחדת בעוף שם את
27 ראשה ממול ערפה [העורף], ומבדיל [חותך] קנה וושט;
28 ואם לא הבדיל, פסולה. וממזה [נחיתה] דם הראש ודם
29 הגוף על קיר המזבח, למעלה מן החוט שבאמצע המזבח.
30 ואם מזה דם הראש ולא מזה דם הגוף - פסולה; מזה
31 דם הגוף ולא מזה דם הראש - כשרה.

32 כא. ונוטל את הראש, ומקיר [לוחץ] בית [מקום] מליקתו
33 למזבח; וסופגו במלח, וזורקו על גבי האש. וכא לו
34 [נוטל ה:] לגוף, והסיר את המראה [נחיתה] - מקום האוכל
35 והעור שעליה בידו עם הנוצה, ואת בני מעים היוצאין
36 עמה, והשליכן לבית הדשן [אשפת האפר].

37 כב. "ונשפע אותו בכנפיו" - בידו בלא ספין. ואינו צריך
38 להבדיל [לקרוע הגוף], שנאמר: "לא יבדיל"; ואם
39 הבדיל, כשר. וסופגו במלח, וזורקו על גבי האש. לא
40 הסיר את המראה, ולא את הנוצה, ולא את בני מעים, ולא
41 ספגן במלח - כל ששנה בה מאחר תמצית [לאחר שסחט]
42 הדם, כשרה.

43 כג. כיצד מולקין? קוצץ ויורד [דוחק] בצפרן ממול ערף;
44 אם רצה להוליך ולהביא [כעין נחיתה], מולך ומביא,
45 ואם רצה להיות דורס ויורד [לדחוק] בצפרן, דורס. ואם
46 נצקרו הסימנין [קנה וושט, לפני שסיים], אינו חושש.
47 וחתך [חוט] שדרה ומפרקת [עצם הצוואר] בלא רב בשר

47 וְשִׁנְטָמָא, וְשִׁנְצָאָה חוץ לַעֲזָרָה; וְאִיזוּ הִיא שְׁלֵא הִתָּה
48 לָהּ שַׁעַת הַפֶּשֶׁר? שִׁנְפִּסְלָה בְּשַׁחֲטָהּ אוּ בְּזִרְיָתָ דְּמָה.
49 ד. אֵין טַעוֹן כְּבוֹס, אֲלֵא מְקוֹם הַדָּם בְּלָבָד; וְהוּא שִׁיחִיָּה
50 עַל כְּלִי [אוּ בַגָּד] שְׂרָאוֹי לְקַבֵּל טַמְאָה, וְרָאוֹי לְכָבוֹס. אָבֵל
51 אִם נָתַז עַל כְּלִי עֵץ אוּ כְּלִי מִתְכוֹת - אִינוּ טַעוֹן כְּבוֹס, לְפִי
52 שְׂאִינָן רָאוֹיִין לְכָבוֹס; אֲלֵא גוֹרְדֵן בְּלָבָד.
53 ה. נָתַז עַל עוֹר הַדָּג - אִינוּ טַעוֹן כְּבוֹס, לְפִי שְׂאִינָן רָאוֹי
54 לְקַבֵּל טַמְאָה. אָבֵל אִם נָתַז עַל עוֹר בְּהֵמָה - עַד שְׁלֵא
55 הַפֶּשֶׁט, אִינוּ טַעוֹן כְּבוֹס; אַחֵר שֶׁהַפֶּשֶׁט, טַעוֹן כְּבוֹס -
56 שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִינָן עֵתָה מְקַבֵּל טַמְאָה, הָרִי הוּא רָאוֹי
57 לְקַבֵּל טַמְאָה לְאַחֵר שִׁיטְעֵבֵד.
58 ו. נָתַז מִן הַצֹּאֵר עַל הַבְּגָד, אוּ מֵעַל קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ, אוּ
59 שִׁנְשַׁפֵּף הַדָּם עַל הַרְצָפָה וְאֶסְפוּ וְנָתַז מִמֶּנּוּ עַל הַבְּגָד -
60 אִינוּ טַעוֹן כְּבוֹס, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָה", לֹא אֲמַרְתִּי
61 אֲלֵא בְּדָם שֶׁנִּתְקַבֵּל בְּכָלִי שְׂרֵת, וְרָאוֹי לְהִזְיָה, וְיֵשׁ בּוֹ כְּדִי
62 הִזְיָה.
63 ז. נָתַן אַרְבַּע הַמִּתְנוֹת, וְאַחֵר כֶּף נָתַז מִן הַכּוֹס עַל הַבְּגָד
64 מִשְׁיָרֵי הַדָּם - אִינוּ טַעוֹן כְּבוֹס, וְאֵף עַל פִּי שֶׁעֲדֵין לֹא זָרַק
65 הַשְּׂרִירִים עַל הַיִּסּוֹד; וְכֵן בְּחִטָּאוֹת הַנִּשְׁרָפוֹת.
66 ח. נָתַז מֵאֲצָבָעוֹ אַחֵר שִׁיִּצָּאָה הִזְיָה מִיָּדוֹ [- שְׁחָה] - אִינוּ
67 טַעוֹן כְּבוֹס, שִׁשְׁיָרֵי הַדָּם שֶׁבְּאֲצָבָע פְּסוּלִין לְהִזְיָה.
68 ט. נָתַז מִן הַבְּגָד לְבָגָד שֵׁנִי, אֵין הַבְּגָד הַשֵּׁנִי טַעוֹן כְּבוֹס;
69 נָתַז עַל בְּגָד טָמֵא, אִינוּ טַעוֹן כְּבוֹס. נָתַז דָּם חִטָּאוֹת עַל
70 הַבְּגָד, וְנָתַז עַל דָּם חִטָּאוֹת דָּם חֲלִין - טַעוֹן כְּבוֹס; אָבֵל
71 אִם נָתַז דָּם חֲלִין תַּחֲלָה, וְנָתַז עָלָיו דָּם חִטָּאוֹת - אִינוּ
72 טַעוֹן כְּבוֹס, שֶׁהָרִי לֹא נִבְלַע.
73 י. כְּשֶׁמְכַבְּסִין אֶת מְקוֹם הַדָּם, מְכַבְּסִין אוֹתוֹ בְּמֵים יָפֶה
74 יָפֶה עַד שְׁלֵא יִשְׁאָר לוֹ רֶשֶׁם. וְכָל שֶׁבַעַת הַסְּמִינִין
75 שֶׁמַּעֲבִירִין עַל הַכֶּתֶם [שֶׁל נְדָה], מַעֲבִירִין עַל דָּם חִטָּאוֹת,
76 חוּץ מִמֵּי רִגְלִים, שְׂאִין מְכַבְּסִין מִי רִגְלִים לְמַקְדָּשׁ.
77 יא. כְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בּוֹ חִטָּאוֹת הַנֶּאֱכָלֶת, טַעוֹן
78 שְׁבִירָה בְּעֹזְרָה, וְכָלִי מִתְכוֹת שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בּוֹ, טַעוֹן מְרִיקָה
79 וְשִׁטְפָה בְּמֵים בְּעֹזְרָה - שֶׁנֶּאֱמָר: "וְכָלִי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל
80 בּוֹ יִשְׁבֹּר וְכוּ'". וְאֵף עַל פִּי שְׁלֵא נֶאֱמָר כָּאֵין בְּמִקְוֶה
81 קְדוֹשׁ, הָרִי דִּינָן דִּינָן הַכְּבוֹס: מֵה כְּבוֹס הַבְּגָד בְּקִדָּשׁ, אֵף
82 שְׁבִירָת כְּלִי חֶרֶשׁ וְשִׁטְפָת כְּלִי מִתְכוֹת וּמְרִיקָתוֹ בְּקִדָּשׁ.
83 וְאַחֵד כְּלִי שֶׁבִּשַׁל בּוֹ, אוּ כְּלִי שֶׁעֲרָה לְתוֹכוֹ רוֹתַח.
84 יב. מְרִיקָה בְּחִמִּין, וְשִׁטְפָה בְּצוֹנָן; בְּמֵים - לֹא בִּינִין, וְלֹא
85 בְּמִזְג נִיין מְעוּרָב בְּחִיטִּין, וְלֹא בִּשְׂאֵר מִשְׁקִין. וְהַמְרִיקָה
86 וְהַשְׁטִיפָה, כְּמִרְיקָת הַכּוֹס וְשִׁטְפָתוֹ [- שְׁטִיפָה רִגִּילָה].
87 וְהַשְׁפּוֹד וְהַאֲסִפְלָה [רִשְׁת לְצִלְיָה] - מְגַעִלִין [מִכְשִׁירִין]
88 בְּמֵים עַל גְּבִי הָאֵשׁ, וְאַחֵר כֶּף מִדִּיחָן.
89 יג. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? שֶׁבִּשַׁל בְּהֵן [הַחֲטָאָה] אַחֵר
90 שֶׁנִּזְרַק הַדָּם כֶּהֱלָכָתוֹ; אָבֵל אִם בִּשַׁל קֶדֶם זְרִיקָה, אוּ
91 שֶׁבִּשַׁל בְּשׂוֹר חִטָּאוֹת הַנִּשְׁרָפָה - אִינוּ טַעוֹן מְרִיקָה וְשִׁטְפָה.
92 בִּשַׁל בְּמִקְצַת הַכְּלִי, טַעוֹן [כְּוִלוֹ] מְרִיקָה וְשִׁטְפָה.
93 יד. צִלָּה הַבֶּשֶׂר בְּתַנּוּר שֶׁל חֶרֶשׁ - יֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק אִם

1 ח. כִּיצַד אוֹחֵז חִטָּאוֹת הָעוֹף בְּשַׁעַת מְלִיקָה? אוֹחֵז שְׁתֵּי
2 רִגְלֵיהָ בֵּין שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹתֶיהָ, וְשֵׁנִי גְפִיָּה [כְּנִפְיָה] בֵּין שְׁתֵּי
3 אֲצָבָעוֹתֶיהָ, וּמוֹתֵחַ צִוָּאָרָה אֶל רֹחַב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹתֶיהָ, וּמוֹלֵק.
4 וְזוֹ מַעֲבֻדוֹת קָשׁוֹת שֶׁבְּמַקְדָּשׁ. וְאִם שָׁנָה וְאַחֵז בְּכָל מְקוֹם -
5 כְּשֶׁרָה.
6 ט. וְכָל מְקוֹם מִן הַמִּזְבֵּחַ בִּשְׂרָה לְמִלְיקָתָהּ, וּבְלָבָד שִׁיחִיָּה
7 דְּמָה לְמִטָּה מֵאֲמָצַע הַמִּזְבֵּחַ; וְאִם הִנֵּה בְּכָל מְקוֹם -
8 כְּשֶׁרָה, וְהוּא שִׁיחִיָּה לְמִטָּה מֵעֵט מִדָּם [- שְׁבִיצָאָתוֹ יוֹצֵאת]
9 הַנֶּפֶשׁ.
10 י. שְׁלֹשָׁה דְּכָרִים הִתָּה אוֹתָהּ הַקֶּרֶן דְּרוּמִית מַעֲרִבִית
11 מִשְׁמִשָּׁת לְמַעְלָה, וְשִׁלְשָׁה לְמִטָּה: מִלְּמִטָּה - חִטָּאוֹת הָעוֹף,
12 וְהַגִּשָּׁת הַמִּנְחוֹת, וְשִׁיָּרֵי הַדָּם שֶׁל עוֹלוֹת וְחִטָּאוֹת הַנֶּאֱכָלוֹת
13 וְאֲשָׁמוֹת וְשִׁלְמִים שֶׁשׁוּפְכִין עָלֶיהָ. וְהַשְׁלֹשָׁה שֶׁמִּלְּמַעְלָה -
14 נִסּוּף הַמֵּים שֶׁמְנַסְכִּין בְּחָג [הַסּוּכוֹת], וְנִסּוּף הֵינֵן שֶׁל
15 נִסְכִּים, וְעוֹלֹת הָעוֹף בְּזִמְן שֶׁהִיא רִבָּה [- הַרְבֵּה עוֹלוֹת] וְאֵין
16 קֶרֶן דְּרוּמִית מְזֻרְחִית מְכִילָה אוֹתָהּ - נִפְנִין לְקֶרֶן דְּרוּמִית
17 מַעֲרִבִית וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ שָׁם.
18 יא. כָּל הָעוֹלִין לְמִזְבֵּחַ - עוֹלִין דְּרָף יָמִין, וּמְקִיפִין,
19 וְיוֹרְדִין דְּרָף שְׂמָאל; חוּץ מִן הָעוֹלָה לְאַחֵד מִשְׁלֹשָׁה דְּכָרִים
20 אֱלוֹ שֶׁלְּמַעְלָה בְּקֶרֶן זוֹ, שֶׁהֵן עוֹלִין וְנִפְנִין עַל הַשְּׂמָאל
21 לְקֶרֶן, וְעוֹשִׂין מְלָאכְתָּן, וְחוֹזְרִין לְעֶקֶב [- בְּצַד שְׁעוֹלוֹ].
22 וּמִפְּנֵי מָה נִפְנִין לְשְׂמָאל? כְּדִי שִׁיפְגְּעוּ בְּקֶרֶן מַעֲרִבִית
23 דְּרוּמִית תַּחֲלָה; שְׂאֵם נִפְנִין עַל יָמִין, וּמְקִיפִין אֶת כָּל
24 הַמִּזְבֵּחַ עַד שִׁיִּגְעוּ לְקֶרֶן דְּרוּמִית מַעֲרִבִית - שְׂמָא יִתְעַשֵּׂן
25 הַמֵּים וְהֵינֵן, אוּ שְׂמָא יָמוֹת הָעוֹף בַּעֲשֵׁן הַמִּזְבֵּחַ.
26 יב. לְפִיכָף, הַמִּנְסָף מֵים אוּ יֵין - כְּשֶׁהוּא מְקִיף אֶת
27 הַמִּזְבֵּחַ, לֹא יִהְיֶה בְּיָדוֹ כְּלוֹם; וּמִתְחִיל וּמְקִיף מִקֶּרֶן
28 דְּרוּמִית מְזֻרְחִית לְמְזֻרְחִית צְפוֹנִית, לְצְפוֹנִית מַעֲרִבִית,
29 לְמַעֲרִבִית דְּרוּמִית, וְלֹא יִהְיֶה בְּיָדוֹ כְּלוֹם. וְכִשְׁמִיֵּץ
30 לְמַעֲרִבִית דְּרוּמִית, נוֹתֵנִין לוֹ הַמֵּים אוּ הֵינֵן בְּיָדוֹ, וּמִנְסָף
31 שָׁם; וְאִם לֹא הִקִּיף - עוֹלָה וּפּוֹנָה עַל שְׂמָאלוֹ, וְעוֹשָׂה
32 מְלָאכְתּוֹ וְיוֹרֵד.
33 פֶּרֶק ח

34 א. חֲמֹר [חֲמוּמָה] בְּחִטָּאוֹת הַבְּהֵמָה מִשְׂאֵר קִדָּשִׁי קִדָּשִׁים,
35 שֶׁדָּם חִטָּאוֹת הַבְּהֵמָה שֶׁנָּתַז מִן הַכְּלִי שֶׁקִּבֵּל בּוֹ הַדָּם קִדָּם
36 הִזְיָה, עַל הַבְּגָד - טַעוֹן כְּבוֹס בְּמֵים בְּעֹזְרָה, שֶׁנֶּאֱמָר:
37 "וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָה עַל הַבְּגָד, אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ, תְּכַבֵּס
38 בְּמִקְוֶה קְדוֹשׁ".
39 ב. אַחֵד הַבְּגָד, וְאַחֵד הַשֶּׁק, וְאַחֵד הָעוֹר הָרֹף - טַעוֹנִין
40 כְּבוֹס; אָבֵל הָעוֹר הַקָּשָׁה - הָרִי הוּא קָעֵץ, וְגוֹרֵד [מְגוֹרֵד]
41 הַדָּם מֵעָלָיו. וְאַחֵד דָּם חִטָּאוֹת הַנֶּאֱכָלֶת, אוּ דָם חִטָּאוֹת
42 הַנִּשְׁרָפָה; אָבֵל לֹא דָם חִטָּאוֹת הָעוֹף, שֶׁנֶּאֱמָר: "תִּשְׁחַט
43 הַחִטָּאוֹת" - בְּנִשְׁחָטָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר, לֹא בְּנִמְלָקָה.
44 ג. חִטָּאוֹת שִׁנְפִּסְלָה, אֵין דְּמָה טַעוֹן כְּבוֹס, בֵּין שֶׁהִתָּה לָהּ
45 שַׁעַת הַפֶּשֶׁר [- זִמְן שֶׁהִיחָה כְּשֶׁרָה], בֵּין שְׁלֵא הִתָּה לָהּ
46 שַׁעַת הַפֶּשֶׁר. אִיזוּ הִיא שֶׁהִתָּה לָהּ שַׁעַת הַפֶּשֶׁר? שְׁלֹנָה,

בפנים אלא בלים. וכן כלי מתכות שבשלה בו, ויצא חוץ
לעזרה - מכניסו, ומורקו ושוטפו בפנים; נטמא כשיצא -
פוחתו [שוברו] עד שיטהר ומכניסו, וחזרו ומרדדו עד
שיסתם הפחת ויחזרו כתבנית הכלים, ואחר כך מורקו
ושוטפו בעזרה - שנאמר: "ואם בכלי נחשת וגו'", אין
מורקין בפנים אלא בלים.

פרק ט

א. מצות עשה לעשות כל האשמות [קרבנות אשם]
כמצותן האמורה בתורה. וכיצד מעשה האשמות? בין
אשם ודאי בין אשם תלוי, שוחט וזורק הדם כמו שבארנו,
ומפשיט, ומוציא האמורין [אבריו], ומולחן, וזורקן על
גבי האשים; ואם רצה להוליכן בכלי, מוליך. ושאר
בשרם - נאכל לזכרי כהנה בעזרה, כחטאת.
ב. אשם מצרע - יש בקפלת דמו שני, כמו שיתבאר
בהלכות מחסרי כפרה; ואף על פי כן, שאר מצשיו
וזריקת דמו על המזבח ואכילתו, כשאר האשמות לכל
דבר.

ג. עשית כל שלמים כמצותן, מצות עשה; והם ארבעה
מינין - האחד של צבור, והשלישה שלמי יחיד.

ד. וכיצד מעשה שלמי צבור? שוחט וזורק הדם כמו
שבארנו, ומפשיט, ומוציא האמורין, ומולחן, ומקטירן.
והשאר - נאכל לזכרי כהנה בעזרה כחטאת וכאשם, מפני
שהן קדשי קדשים כמו שבארנו.

ה. שלמי יחיד, שלשה מינין: האחד - הוא הבא שלמים
בלא לחם, כגון שלמי תגינה ושמחה; וזה הוא הנקרא
'שלמים'. והשני - שלמים הבאים עם הלחם, כגד או
גדבה; וזה הוא הנקרא 'תודה', ואותו הלחם נקרא 'לחם
תודה'. והמין השלישי - שלמים שמקריב הנזיר ביום
מלאת, והם באים עם לחם; וזה הוא הנקרא 'איל נזיר'.
ו. וכיצד מעשה שלשתן? שוחט וזורק הדם כמו שבארנו,
ומפשיט, ומוציא האמורין, ואחר כך מנתח את הבשר.
ומפריש את החזה ושוק הימין, ונותן האמורין עם החזה
והשוק על ידי הבצלים, וכהן מניח ידו תחת ידי הבצלים,
ומניף הכל לפני ה' במזרח. וכן כל השעון תנופה, במזרח
מניפין אותו.

ז. וכיצד הוא מניף? מוליך ומביא, ומעלה ומוריד. ואם
היה הקרבן תודה - לוקח מן הלחם הבא עמה אחד
מעשרה, ומניחו עם החזה והשוק והאמורין, ומניף הכל
על ידי הבצלים כמו שבארנו.

ח. וכיצד מניחין על ידי הבצלים? נותן את החלבים על
ידי הבצלים, וחזה ושוק למעלה, ושתי הפליות ויתרת
הכפר למעלה מהן; ואם יש שם לחם, מניח הלחם
למעלה, ומניף הכל.

ט. היה הקרבן איל נזיר - מוציא האמורין, ומפריש חזה
ושוק, ומבשל שאר האיל בעזרת הנשים. ולוקח הכהן
הזרוע בשלה מן האיל, עם אחד מעשרה מן הלחם הבא

ישבר, הואיל ונתבשלה בו, או לא ישבר, הואיל ולא נגעה
בו. ולא כחטאת בלבד [שוטף הכלי], אלא כל הכלים
שמשמשים בהן במקדש על ידי חמין [- בחום], בין קדשי
קדשים בין קדשים קלים, טעונין מריקה ושטיפה עקב
אכילה [שלא יהיה הנשאר בכלי 'נותר']. וכן השפוד
והאסקלה - מגעילן עקב אכילה. ואינו מניחין עד זמן
אכילה שניה [- של קורבנות], אלא כשישלים לאכל, יגעיל
השפוד והאסקלה, וימרק וישטף הכלי - בין כלי מתכות,
בין כלי חרש; חוץ מן החטאת, שהוא שובר בה כלי
חרש. ומבשל, ושונה, ומשלש מיד [- וחדר חלילה] - בין
בכלי מתכות בין בכלי חרס, וממרק ושוטף עד סוף
אכילה.

טו. כלי [שנעשו מ:] גללים, כלי אכנים, וכלי אדמה -
אינם טעונין מריקה ושטיפה אפלו כחטאת, אלא הדיחה
בלבד. נאמר כחטאת: "כל אשר יגע בכשרה יקדש",
להיות כמוה: אם פסולה היא, הנוגע בה פסול; ואם
כשרה היא, הנוגע בה יאכל פסולה ויבדשתה.

טז. במה דברים אמורים? בשונבצלה בו; אבל נגיעה
בלא הבצלה אינה מקדשת. ואחד חטאת ואחד שאר
קדשים, בין קלים בין חמורים, שנאמר: "זאת התורה
לעלה למנחה".

יז. נגע בשרה בראקין [עוגה דקה], ונבלע במקצתו - לא
נתקדש בלו, אלא חיתוף מקום הבלע.

יח. כלי שבשל בו קדשים וחלין, או קדשי קדשים
וקדשים קלים - אם יש בהן [בחדור שבהם] בנותן טעם
[- שאין פי שישים בקל כנגד החמור] - הרי הכל נאכל
כחמור שבהן [- כדי הקדוש ביותר], וטעון הפלי מריקה
ושטיפה; והכל כחמור שבהן לכל דבר. ואם לא נתן טעם
זה בזה - אין הקלים נאכלין כחמורים, ואינן כמותן לכל
דבר [- לכלום], אלא הפלי טעון מריקה ושטיפה.

יט. בגד שנתו עליו דם החטאת ויצא חוץ לעזרה -
מחזירו לעזרה ומכבסו שם. נטמא חוץ לעזרה, כיצד
נעשה? קורעו כדי שיטהר [שקריעתו מטהרתו], ומכניסו
ומכבסו בפנים; וצריך להניח [להשאיר] בו [חלק] שלם
כדי מעפרת [- ברוחב בגד] - לפי שנאמר "בגד", צריך
לכבס בגד. ואף על פי שהוא טמא מדבריהם מפני כדי
המעפרת שנשארה בו - כיון שנקרע רבו, טהר מן התורה
ומתר להכניסו למקדש לכבס הדם.

כ. מעיל [כחן גדול] שנתו עליו דם חטאת, ויצא ונטמא
בחוץ, כיצד הוא עושה? והרי הקורע אותו לוקה כמו
שבארנו! מכניסו [בחלקו, בגודל של] פחות פחות משלש
אצבעות ומכבסו בפנים, ואחר שיתכבס כל הדם מעט
מעט [- בשלבים], מטבילין אותו בחוץ.

כא. כלי חרש שבשל בו החטאת ויצא - מכניסו ושוברו
בפנים. נטמא בחוץ - נקביו בכדי [גודל של] שרש קטן
כדי שיטהר, ומכניסו ושוברו בפנים; ואם נקבו נקב גדול
מזה, אינו שוברו בפנים - שהרי אינו כלי, ואין שוברין

אותה, ואחר כך קולה אותה בשמן על הלפס - כעין 46
מחבת] וכיוצא בו, בדרך שקולין הספגנין; ומרבין 47
בשמןה. וזה הוא הרבוב האמור בכל מקום. 48
כ. ובכמה שמן הוא עושה השלשים חלות? בפי' לג 49
שמן. ושעור זה הלכה למשה מסיני. רביעית ממנו 50
לרבוכה, ושמינית לחלות, ושמינית לרקיקין. 51
כא. החלות, לותת [מרטיב] הסלת שלהן בשמינית של 52
שמן, ואחר כך לש ואופה אותם. והרקיקין, מושחן 53
בשמינית שלהם אחר אפינתו. והכהן לוקח מן הכל ארבע 54
חלות, אחת מכל מין, שגאמר: "אחד מכל קרבן". 55
כב. ולחמי תודה שאפה אותם ארבע חלות, יצא; לא 56
גאמר 'ארבעים' אלא למצה. והוא שיפריש החלה שלהן 57
אחת מכל קרבן כשהן בצק - שאין מפרשין פרוסה 58
[חתיכה], שגאמר: "אחד מכל קרבן", שלא יטל פרוס. 59
כג. וכיצד הוא הלחם הבא עם איל נזיר? לוקח ששה 60
עשרונות ושני שלישי עשרון, ועושה מהן עשרים חלות 61
שוות; וכלן מצה - עשרה רקיקין משוחין בשמן, ועשר 62
חלות לותת הסלת שלהן בשמן, והכל מאפה תנור, ושמן 63
שלהן רביעית. ושעור זה הלכה למשה מסיני. והכהן 64
לוקח מהן שתי חלות, אחת מכל מין. 65
כד. שני מיני לחם שבנזיר, וארבעה מיני לחם שבתודה 66
- מעצבין זה את זה. ומעשה הלחם של שניהן חוץ 67
לעורה. 68
כה. כיצד מעשה הבכור והמעשר והפסח? אחר שזרק 69
דמן כמו שבארנו, מפשיט, ומוציא האמורים, ומולחם, 70
ומקטרים. ושאר בשר הבכור נאכל לפניהם, ושאר בשר 71
המעשר נאכל לבדו. והפסח - נאכל למנוייו בהלכותו, 72
כמו שיתבאר בהלכות הפסח. 73

יום שישי כ"ב סיון ה'תשע"ד

פרק י

א. אכילת חטאת והאשם - מצות עשה, שגאמר: 76
"ואכלו אותם אשור פפר בהם" - הפניהם אוכלים ובעלים 77
מתפפרים. והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלין הפניהם, 78
שאכילתן מצוה. 79
ב. וכן אכילת שרי מנחות - מצות עשה, שגאמר: 80
"והנותרת ממנה, יאכלו אהרן ובניו". 81
ג. ואין חטאת ואשם ושירי מנחות נאכלין אלא לזכרי 82
כהנה בעורה; ואם נאכלו בהיכל - נאכלו, שגאמר: "לכל 83
מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשםם" . בקדש הקדשים 84
תאכלנו, כל זכר יאכל אותו. וכן שלמי צבור, הרי הם 85
פחטאת וכאשם כמו שבארנו. 86
ד. הנה ושוק של שלמים - נאכלין לפניהם זכרים 87
ונקבות, שגאמר בהם: "לך נתתם ולבניך ולבנותיך"; וכן 88

1 עמו, עם הנה ושוק והאמורים, ומניח הכל על ידי
2 הנזיר; והכהן מניח ידיו תחת יד הבעלים, ומניח הכל כמו
3 שבארנו.
4 י. איזה הוא חזה? כל הרוצה את הקרקע, למעלה עד
5 הצואר, למטה עד הכרש [כרס]; וחותך עמה שתי צלעות
6 אילך ואילך. ואיזה הוא זרוע? מן הפרק של ארבעה -
7 מהברך עד הכף של יד, שהם שני אברים מערין זה בזה.
8 הזרוע האמורה, היא זרוע של ימין; ונגנדה ברגל, הוא
9 השוק האמורה בכל מקום.
10 יא. ואחר שמינין, מולח האמורים ומקטירן על גבי
11 המזבח; אבל חזה הנה ושוק נאכל לפניהם, שגאמר: "כי
12 את חזה התנופה ואת שוק התרומה"; ושאר השלמים
13 נאכל לבעלים. ואין הפניהם זוכין בחזה ושוק, אלא לאחר
14 הקטר האמורים.
15 יב. וכן הלחם שמיני עם התודה ועם איל נזיר, והזרוע
16 הבשלה - נאכלין לפניהם; ושאר הלחם עם שאר הבשר
17 - נאכל לבעלים. והלחם שמיני עם חזה הנה ושוק, הן
18 הנקראין 'מורם מתודה'; והזרוע בשלה עם חזה הנה ושוק
19 עם הלחם שמיני, הן הנקראין 'מורם מאיל נזיר'.
20 יג. הלחם המורם מן התודה, ספק תרומה הוא; לפיכך
21 אין חיבין עליו מיתה וחמש בתרומה, ואינו מומע
22 בתרומה [אם נפל לחולין אינם מתקדשים מספק].
23 יד. היה בעל התודה כהן - הרי שאר הלחם נאכל
24 לבעלים כתודת ישראל, שאין הלחם הבא עם התודה או
25 עם איל נזיר קרוי מנחה.
26 טו. שנים שהביאו שלמים בשתפות, האחד מנין ברשות
27 חברו; אפלו הן מאה, אחד מנין על ידי בלן; מה שאין
28 כן בסמיכה [- סמיכת ידיים על הקרבן].
29 טז. היתה אשה בעלת הקרבן - אינה מניפה, אבל הכהן
30 מניף, שקרבנה טעון תנופה, והיא פסולה לתנופה.
31 ולעולם אין אשה מניפה אלא השוטה והנזירה בלבד, כמו
32 שבארנו; ותנופה קודמת להגשה בכל מקום.
33 יז. כיצד הוא הלחם שמביא עם התודה? לוקח עשרים
34 עשרון סלת, ועושה מהן עשרה עשרונים חמץ ועשרה
35 מצה; העשרה של חמץ, עושה אותן עשר חלות.
36 יח. וכיצד מחמץ? מביא שאור [- חומר התפחה] כדי
37 [מספיק ל:] חמוצן, ונותן לתוך המדה, וממלא את המדה.
38 אף על פי שסופה להיות חסרה או יתרה [- מעשרון], מפני
39 השאור, שפעמים יהיה עבה וקשה ופעמים רך - אין
40 משגיחין אלא על מדה עמה, והרי הוא מודד עשרון
41 עשרון שלמים. והעשרה עשרונים של מצה - עושין מהן
42 שלשים חלות שוות, עשר חלות מכל מין: עשר חלות
43 מאפה תנור, ועשר חלות רקיקים [רכות ודקות], ועשר
44 חלות מרבת [שקועה בשמן].
45 יט. וכיצד היא המרבת? חולט אותה ברותחין, ואופה

47 לָהֶן אֲכִילָה מְרֻבָּה - אֵין אוֹכְלִין עִמָּה חֲלִין וּתְרוּמָה, כְּדִי
48 שְׁלֹא תִהְיֶה נֶאֱכָלֶת אֲכִילָה גְּסָה [בלא תאבון]. וְכֵן בְּשִׁירֵי
49 הַמִּנְחֹת.
50 יב. אֵין מְבַשְׁלִין חֲטָאת אוֹ אֶשֶׁם, עִם מוֹרֶם מִתּוֹדָה אוֹ
51 מֵאֵיל נֹזֵר - מִפְּנֵי שְׁמִמְעֻט בְּאוֹכְלֵיהֶם [נשאין נשים אוכלות
52 חטאת] וּבִמְקוֹם אֲכִילָתָן [נשאין נאכלת בכל העיר]; וְלֹא
53 מוֹרֶם מִתּוֹדָה וְאֵיל נֹזֵר, עִם בְּכוֹר אוֹ עִם חִזָּה וְשׁוֹק שֶׁל
54 שְׁלָמִים - מִפְּנֵי שְׁמִמְעֻט בְּזִמְנָן אֲכִילָתָם [שלמים זמן
55 אכילתם ארוך מאיל נזיר ותודה]. וְלֹא מוֹרֶם מִשְׁלָמִים שֶׁל
56 אֶמֶשׁ, עִם חֲטָאת וְאֶשֶׁם שֶׁל יוֹם - מִפְּנֵי שְׁמִמְעֻט
57 בְּאוֹכְלֵיהֶן, וּבְזִמְנָן אֲכִילָתָן, וּבִמְקוֹם אֲכִילָתָן. אֲבָל חֲטָאת
58 וְאֶשֶׁם מִתְבַּשְׁלִין זֶה עִם זֶה, וְתוֹדָה וְאֵיל נֹזֵר זֶה עִם זֶה,
59 וְהַבְּכוֹר וְחִזָּה וְשׁוֹק זֶה עִם זֶה. חֲתִיכָה שֶׁל קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים,
60 אוֹ שֶׁל פָּגוּל [- קרבן שנפסל] אוֹ נוֹתֵר, שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה עִם
61 חֲתִיכוֹת אַחֲרוֹת - אוֹתָן חֲתִיכוֹת אֲסוּרוֹת לְזָרִים וּמִתְרוֹת
62 לְכֹהֲנִים.
63 יג. בֶּשֶׂר קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים אוֹ בֶּשֶׂר קֹדֶשִׁים קָלִים שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה
64 עִם בֶּשֶׂר תֹּאנָה [- חולין] - הָרִי בֶּשֶׂר הַתֹּאנָה אֲסוּר
65 לְטֵמְאִים וּמִתֵּר לְטָהוֹרִים.
66 יד. נֹאמֵר בְּעוֹלָה: "עוֹר הָעֵלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב, לִכְהֵן לוֹ
67 יִהְיֶה", וְנֹאמֵר בְּחֲטָאת: "הִכָּהֵן הַמִּחְטָא אוֹתָהּ יֵאָכְלָנָה",
68 וְנֹאמֵר בְּאֶשֶׁם: "לִכְהֵן אֲשֶׁר יִכְפֹּר בוֹ, לוֹ יִהְיֶה", וְנֹאמֵר
69 בְּשְׁלָמִים: "לִכְהֵן הַזֶּרֶק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים, לוֹ יִהְיֶה", וְנֹאמֵר
70 בְּמִנְחָה: "הַמִּקְרִיב אוֹתָהּ יֵאָכְלָנָה" - אֵין הַכְּתוּב מְדַבֵּר
71 בְּכָל אֵלּוּ אֶלָּא בְּרֹאיוֹ, שֶׁהִכָּהֵן הָרֹאיוֹ לְעֹבְדָהּ, זֶה הוּא
72 שֵׁשׁ לוֹ חֶלֶק לְאָכֹל; וּמִי שֶׁאֵינוֹ רֹאיוֹ בִּשְׁעַת הַקֶּרֶן, כְּגוֹן
73 שֶׁהָיָה טָמֵא - אֵין לוֹ חֶלֶק לְאָכֹל, אֲפִלּוּ כִּשְׂיִטְהֵר לְעֶרֶב.
74 אֲבָל לְעֵנֵן חֶלְקָהּ, הַכֹּל לְאִנְשֵׁי בֵּית אָב שֶׁמִּקְרִיבִין בְּאוֹתוֹ
75 הַיּוֹם; וְכֹלם חוֹלְקִים בְּכָל קֹדֶשִׁי הַמִּקְדָּשׁ אִישׁ כְּאֲחִיו - בֵּין
76 זֶה שֶׁהִקְרִיב, בֵּין אֲחִיו שֶׁעָמַד בְּמִקְדָּשׁ שְׁלֹא הִקְרִיב.
77 טו. וְלָמָּה חֶלֶק הַכְּתוּב בְּמִנְחֹת, בֵּין מִנְחֹת הָאֲפוּיּוֹת
78 וּמִנְחַת הַסֶּלֶת? שֶׁהָרִי בְּאֲפוּיּוֹת הוּא אוֹמֵר: "כָּל הַמִּנְחָה
79 אֲשֶׁר תֹּאפֶה בַּתּוֹרָה . . . לִכְהֵן הַמִּקְרִיב אוֹתָהּ, לוֹ תִּהְיֶה",
80 וּבְמִנְחַת הַסֶּלֶת הוּא אוֹמֵר: "וְכָל מִנְחָה כְּלוּלָה בְּשִׁמְן,
81 וְחֲרֻבָּה - לְכָל בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּהְיֶה, אִישׁ כְּאֲחִיו! שֶׁהִתְאָפוּיָהּ,
82 כְּשֶׁחוֹלְקִין אוֹתָהּ אֲנָשֵׁי בֵּית אָב [משמרת היומית] - כָּל
83 שִׁנְיָעֵי לוֹ חֶלְקוֹ, אֲפִלּוּ בְּיַת פֶּתַח, הָרִי הוּא רֹאיוֹ לוֹ, שֶׁהָרִי
84 אוֹכְלוֹ מִיָּד; אֲבָל הַסֶּלֶת, אִם יִחְלְקוּ אוֹתָהּ בִּינֵיהֶן - נִמְצָא
85 מִגִּיעַ לְזֶה מָלֵא כֹּפֹר סֶלֶת אוֹ פָּחוֹת, שֶׁאֵינוֹ רֹאיוֹ לֹא לְלוֹשׁ
86 אוֹתוֹ וְלֹא לְאֲפוּתוֹ, לְפִיכָף הִיָּה עוֹלָה עַל הַדַּעַת שֶׁיִּחְלְקוּ
87 מִנְחָה כְּגִיד מִנְחָה, וְלֹא יִחְלְקוּ זֶה בְּפָנֵי עֲצָמָה עַל כָּל אֲנָשֵׁי
88 בֵּית אָב - הַצֶּרֶף הַכְּתוּב לוֹמֵר בָּהּ "לְכָל בְּנֵי אֶהֱרֹן תִּהְיֶה,
89 אִישׁ כְּאֲחִיו", לוֹמֵר שֶׁיִּחְלְקוּ אוֹתָהּ בְּפָנֵי עֲצָמָה. מִכָּאֵן
90 אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין חוֹלְקִין מִנְחָה כְּגִיד מִנְחָה, אֲפִלּוּ מַעֲשֶׂה
91 מִחֲבַת כְּגִיד מַעֲשֶׂה מִחֲבַת, אוֹ סֶלֶת כְּגִיד סֶלֶת; אֶלָּא כָּל
92 אַחַת וְאַחַת חוֹלְקִין שְׁנֵיהֶם בְּפָנֵי עֲצָמָה.

1 המוֹרֶם [המופרש] מִתּוֹדָה וְהַמּוֹרֶם מֵאֵיל נֹזֵר, שֶׁנֹּאמֵר:
2 "כָּל תְּרוּמַת הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַה' - נִתְּתִי
3 לָךְ וּלְכִנִּיד וּלְכִנְיָדָךְ".
4 ה. וְכֵן הַבְּכוֹר, שֶׁהָרִי נֹאמֵר בוֹ: "וּבִשְׂרֹם יִהְיֶה לָךְ, כִּתּוּבָה
5 הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין". וְכָל אֵלּוּ הַנֶּאֱכָלִים לְכִתּוּבָה -
6 נֶאֱכָלִים לְעֹבְדֵי הַכֹּהֲנִים וְלִנְשִׁיָּהֶם, כְּתוּבָה. וְכָל נֶאֱכָלִין
7 בְּכָל הָעִיר, שֶׁנֹּאמֵר: "אֶת חִזָּה הַתְּנוּפָה וְאֶת שׁוֹק הַתְּרוּמָה
8 תֹּאכְלוּ בְּמִקְוֹם טָהוֹר"; לֹא נֹאמֵר בָּהֶן 'בְּמִקְוֹם קָדוֹשׁ',
9 שֶׁהִיא הַעֲזָרָה, אֶלָּא "טָהוֹר", שֶׁהוּא כָּל מִתְּנֵה יִשְׂרָאֵל,
10 שֶׁכְּנִגְדּוֹ לְדוֹרוֹת - יְרוּשָׁלַיִם. וְהוּא הַדִּין לְמַעֲשֵׂר וּפְסַח,
11 שֶׁהֵם קֹדֶשִׁים קָלִים בְּשְׁלָמִים. וְהַחֲלוּנוֹת וְעֵצֵי הַחוֹמָה -
12 כְּלָפָנִים.
13 ו. הַשְּׁלָמִים - נֶאֱכָלִים בַּיּוֹם הַזֶּהִיכָהּ, וְכָל הַלֵּילָהּ, וְכָל יוֹם
14 הַמִּתְקַרֵּת עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה, שֶׁנֹּאמֵר: "בַּיּוֹם הִקְרִיבוּ אֶת
15 זִבְחֹהוּ יֵאָכְל, וּמִמִּתְקַרֵּת . . . וְאִם הָאֵכֶל יֵאָכְל מִבֶּשֶׂר זָבַח
16 שְׁלָמֵי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְגו'". נִמְצָאָה לָמָּד, שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין
17 לְשֵׁנֵי יָמִים וְלֵילָה אַחֵר, בֵּין חֶלֶק הַכֹּהֲנִים בֵּין חֶלֶק
18 הַבְּעָלִים; וְהוּא הַדִּין לְבְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר, שֶׁהָרִי הֵם קֹדֶשִׁים
19 קָלִים בְּשְׁלָמִים.
20 ז. אֲבָל הַתּוֹדָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא קֹדֶשִׁים קָלִים, אֵינָה
21 נֶאֱכָלֶת אֶלָּא בַּיּוֹם הַזֶּהִיכָהּ עִם הַלֵּילָהּ, שֶׁנֹּאמֵר בָּהּ: "בַּיּוֹם
22 קִרְבָנוּ יֵאָכְל, לֹא יִנִּיחַ מִמּוֹ עַד בֹּקֶר". וְכֵן אֵיל הַנֹּזֵר.
23 וְהַלֶּחֶם הַבָּא עִמָּהֶן כְּיוֹצֵא בָּהֶן - בֵּין חֶלֶק הַכֹּהֲנִים, בֵּין
24 חֶלֶק הַבְּעָלִים. וְהוּא הַדִּין לְחֲטָאת וְלֶאֱשֶׁם וּלְשִׁלְמֵי צִבּוֹר
25 וְלִשְׁנֵי מִנְחֹת, שֶׁהֵם נֶאֱכָלִים לַיּוֹם וְלַלַּיְלָה, שֶׁנֹּאמֵר: "בַּיּוֹם
26 קִרְבָנוּ יֵאָכְל", כָּל הַקִּרְבָּנוֹת בְּמַשְׁמַע; חוּץ מִן הַשְּׁלָמִים,
27 שֶׁפֶּרֶשׁ בָּהֶן הַכְּתוּב, וּבְכוֹר וּמַעֲשֵׂר הַדּוּמִים לָהֶם.
28 ח. כָּל אֵלּוּ הַנֶּאֱכָלִין לַיּוֹם וְלַלַּיְלָה, דִּין תּוֹרָה שֶׁהֵן נֶאֱכָלִין
29 עַד שֶׁיִּעֲלֶה עֲמוּד הַשֶּׁחֶר; וְכִדִּי לְהַרְחִיק מִן הַעֲבָרָה, אָמְרוּ
30 חֲכָמִים שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָלִין אֶלָּא עַד חֲצוֹת הַלַּיְלָה.
31 ט. כָּל הַקִּרְבָּנוֹת, בֵּין קֹדֶשִׁי קֹדֶשִׁים בֵּין קֹדֶשִׁים קָלִים, אֵין
32 אוֹכְלִין אוֹתָם אֶלָּא הַטָּהוֹרִין הַמּוּלִין [-שנמולין]. אֲפִלּוּ
33 [טבל ו:]: הָעָרִיב שֶׁמָּשׁוּ [שקעה השמש - וטהר] וְלֹא הִבִּיא
34 כְּפָרְתוֹ - אֵינוֹ אוֹכֵל בְּקֹדֶשִׁים. וְהַטָּמְטוּם [נשאין ניכר בו
35 טימן זכר ונקבה] אֲסוּר לְאָכֹל בְּקֹדֶשִׁים, לְפִי שֶׁהוּא סָפֵק
36 עָרֵל. אֲבָל הַנֶּאֱדָרוּגִינוֹס [יש בו טימני זכר ונקבה יחד],
37 יִרְאֶה לִי שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּקֹדֶשִׁים קָלִים.
38 י. וּמִתֵּר לְאָכֹל אֶת הַקֹּדֶשִׁים בְּכָל מֵאָכֵל [- צלוי מבושל
39 וכדומה]; אֲפִלּוּ הַכֹּהֲנִים מִתְּרִין לְאָכֹל חֶלְקָם - בֵּין
40 מִקְדָּשִׁים קָלִים בֵּין מִקְדָּשֵׁי קֹדֶשִׁים - בְּכָל מֵאָכֵל, וּלְשִׁנּוֹת
41 בְּאֲכִילָתָן, וְלֵאמֹר צְלוּיִים שְׁלוּקִים וּמְבַשְׁלִים; וְלִתְת
42 לְתוֹכָן תְּכָלִין שֶׁל חֲלִין, אֲבָל לֹא תְּכָלִי תְּרוּמָה, שְׁלֹא יִבִּיאוּ
43 אֶת הַתְּרוּמָה לְיַד פֶּסוּל [- שאם יותירו תשרף עם הקרבן].
44 וְהַעֲצָמוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִתְּרוֹת, וְעוֹשִׂין מֵהֶן כָּל בָּלִים שֶׁיִּרְצוּ.
45 יא. הִיָּתָה לָהֶם אֲכִילָה מוּעֲטָה - אוֹכְלִין עִמָּה חֲלִין
46 וְתְרוּמָה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה נֶאֱכָלֶת עִם הַשֶּׁבַע [לשובע]; הִיָּתָה

כהנים: "כליל תהיה, לא תאכל" - כל שהוא כליל למזבח
אכילתו בלא תעשה, ולוקין עליו בכזית. וכן כל האוכל
כזית מבשר חטאות הנשרפות - לוקה, שנאמר: "וכל
חטאת אשר יבא מדמה אל אהל מועד . . לא תאכל,
באש תשרף".

ד. כל האוכל כזית מבשר הקדשים, אפלו קדשים קלים,
קדם וריקת דמים - לוקה, שנאמר: "לא תוכל לאכל
בשעריך מעשר דגנך . . ונדבתיך"; כלומר, לא תוכל
לאכל נדבתיך בשעריך, קדם שזורקין דמן בשערי המקום
[- לה']. מפי השמועה למדו, שזו אזהרה לאוכל תודה או
שלמים קדם וריקת דמים; והוא הדין לשאר הקדשים, בין
קלים בין חמורים. וששה דברים שבתורה, שהם החלב
והבשר והסלת והשמן והזין והלחם - כלן מצטרפין
לכזית.

ה. כל האוכל כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה -
לוקה, שנאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך
ותירשך ויצהריך ובכרת בקרך וצאנך"; מפי השמועה
למדו, שזו אזהרה לאוכל מבשר חטאות ואשמות חוץ
לעזרה; והוא הדין לאוכל קדשים קלים חוץ לירושלים
שהוא לוקה - שחומת ירושלים לקדשים קלים, כחומת
העזרה לקדשי קדשים. ואחד בשר חטאת ואשם, או שירי
מנחות.

ו. בשר קדשי קדשים שצא חוץ לחומת העזרה, ובשר
קדשים קלים שצא חוץ לחומת ירושלים - נפסל, ונאסר
לעולם. ואף על פי שחזר למקומו, אסור לאכלו; והאוכל
ממנו כזית - לוקה, שנאמר: "ובשר בשדה טרפה לא
תאכלו", כיון שצא בשר חוץ למחיצתו - נעשה כטרפה,
כמו שבארנו בהלכות מאכלות אסורות.

ז. נכנס בשר קדשים קלים להיכל - הרי זה בשר.

ח. זר שאכל כזית מבשר קדשי קדשים בעזרה אחר
זריקת דמים - לוקה, שנאמר: "ואכלו אותם אשר פפר
בהם . . וזר לא יאכל" - במקום שהכהן אוכל, ובזאת
שראוי לאכל - אם אכלו שם הזר, לוקה. אבל אם אכל
הזר בשר קדשי קדשים בחוץ - לוקה משום אכלם בחוץ,
לא משום זר שאכל קדש, שהרי אינם ראויין שם לכהנים.
וכן אם אכלם בעזרה קדם וריקה - לוקה משום אוכל קדם
וריקה בלבד, לא משום זרות.

ט. זר שאכל כזית מחטאת העוף - לוקה שתיים: אחת
משום זר שאכל את הקדש, ואחת משום אוכל נבלה;
שכל מלוקה [- שחיסה מיוחדת בעוף] נבלה היא,
וכשהתרה - לכהנים התרה, לא לזרים. והרי הן שני
אסורין הבאין באחד, כמו שבארנו.

פרק יב

א. המנחות, הן מן הקרבנות; והמנחות הבאות בפני
עצמן ואינן באות משום [בתור] נסכים - מהן מנחת צבור,
ומהן מנחת יחיד.

טז. וכן אין חולקין עוף כנגד עוף, ולא חטאת כנגד
חטאת, ולא חזה ושוק כנגד חזה ושוק; אלא כל חלק
וחלק חולקין אותו ביניהן בשנה.

יז. אין הקטן חולק אפלו בקדשים קלים, אף על פי
שמתר להאכילו קדשי קדשים; וכן אשה ואנדרוניוס -
אין חולקים להם בקדשי המקדש כלל, שנאמר: "איש
כאחיו". אבל בעל מום - בין קבוע בין עובר, בין שגולד
במומו בין שהיה תמים ונפסל - חולק ואוכל, שנאמר:
"לחם אלהיו מקדשי הקדשים"; והוא שיהיה ראוי לאכל,
אבל אם היה טמא, אינו חולק לאכל לערב.

יח. וכן כהן גדול - אוכל שלא בחלקה, אלא נוטל כל
מה שירצה.

יט. כל הראוי לאכילת קדשים בשעת הקרבן, חולק
לאכל; וכל שאינו ראוי לאכל בשעת העבודה - אף על
פי שהוא ראוי לעבודה, והרי הוא ראוי לאכל לערב -
אינו חולק כדי להניח חלקו לערב. כיצד? טבול יום [-
טמא שיטהר בערב], ומחוסר כפורים [- טהור שטרם הביא
קרבנו], והאונן [- שמת קרובו] כיום הקבוצה, בין כהן
גדול בין כהן קדוץ - אין חולקין לאכל לערב.

כ. כל שאינו ראוי לאכל, אינו ראוי לעבד - חוץ מכהן
גדול, שהוא עובד ואינו אוכל, כמו שבארנו. וכל איש
שאינו ראוי לעבד, אינו ראוי לאכל - חוץ מבעל מום,
שכבר נתפרש בתורה.

כא. כל שאין לו חלק בבשר, אין לו בעורות. אפלו טמא
בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים - אינו
חולק בבשר, שנאמר: "המקריב את דם השלמים ואת
החלב מבני אהרן - לו תהיה שוק הזמן למנה" - עד
שיהיה טהור וראוי לעבודה משעת זריקה עד אחר הקטר
חלבים.

כב. נטמא אחר זריקה וטבל, והרי הוא טהור אף בשעת
הקטר חלבים - הדבר ספק אם חולק או אינו חולק;
לפיכך אם תפש, אין מוציאין מידו.

כג. קרבן צבור שבא בטמאה [כגון שהיו רוב הציבור
טמא] - אף על פי שהטמאים מקריבין אותו, אין חולקין
עם הטהורין לאכל לערב, מפני שאין ראויין לאכילה.

פרק יא

א. כל האוכל כזית מבשר העולה - בין לפני זריקת דמה,
בין לאחר זריקת דמה - לוקה, שנאמר: "לא תוכל לאכל
בשעריך מעשר דגנך . . ונדבתיך אשר תדר" - מפי
השמועה [מסורת מנשה רבינו] למדו, שזו אזהרה לאוכל
בשר העולה.

ב. והחלב של עולה, ובשרה, והסלת והזין והשמן של
נסכיה - חמשתן מצטרפין לכזית.

ג. וכן האוכל כזית מכל האמורין [אברים] - בין לפני
זריקה בין לאחר זריקה, בין כהן בין ישראל - לוקה,
שהאמורין כליל למזבח ככל העולה, והרי נאמר במנחת

או מנחת נדבה - פלן נשפוט על גבי המזבח, ואין נקמצות.
 י. הנהנת - מנחתה נקמצת מנחת ישראל, ושיריה נאכלין.
 יא. ולדות שנתערבו, וברי כל אחד מהן ספק כהן - מנחתם נקמצת מנחת ישראל, ואינה נאכלת מנחת כהנים. כיצד עושים? הקמץ קרב בפני עצמו, והשירים מתפזרין על בית הדשן [- מקום האפר, ואינם קרבים].
 יב. כל הנשואות לכהנים, בין כהנת בין ישראלית - אין שירי מנחותיהן נאכלים, מפני חלק הבעל [- ומנחת כהן קריבה כולה], ואינה פלה לאשים [למזבח], מפני חלק האשה [שרק מנחת כהן קריבה כולה]; אלא הקמץ קרב לעצמו, והשירין מתפזרין על בית הדשן. הקמיצה - בכל מקום בעורה; ואם קמץ בהיכל, כשרה.
 יג. ומקדשין מנחה בכלי [אפילו] שעל גבי קרקע, וקומצין מפלי שעל גבי קרקע; ואין מקדשין הקמץ בכלי שעל גבי קרקע. ומאימתי יתרו השירים באכילה? משיצת האור [האש] ברב הקמץ.
 יד. כל המנחות הקרבות לגבי המזבח - מצה; וכן שירי המנחות שאוכלין הכהנים - אף על פי שהם מתרין לאכל אותן בכל מאכל, ובדבש - אין אוכלין אותה חמץ, שנאמר: "לא תאפה חמץ, חלקם" - אפלו חלקם לא יחמיצו. ואם החמיץ שיריה, לוקה; והמחמץ אחר המחמץ [- לש בחימוץ ואחר אפה בחימוץ], חייב. ולוקין על כל עשייה ועשייה שבה.
 טו. כיצד? לשח חמץ, או ערבה [לישה נוספת] חמץ, או קטפה [הרטיבה] חמץ, או אפיה חמץ - לוקה, שנאמר: "לא תעשה חמץ", ונאמר: "לא תאפה חמץ" - לחייב על כל מעשה ומעשה יחידי שבה. עשה חמץ מתחלה ועד סוף - לוקה על כל מעשה מהן.
 טז. הניח שאור [חומר התפחה] על גבי העסה, והלף וישב לו, ונתחמצה מאליה - לוקה, שהנחת השאור הוא המעשה.
 יז. תבל השירים בקצח [כמין כחול] או בשמשמין ובכל מיני תבלין ושמים - כשר; מצה היא, אלא שנקראת 'מצה' מתבולת.
 יח. המחמץ מנחה פסולה - פטור, שנאמר: "אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ" - הכשרה לה', לא הפסולה. חמצה כשהיא כשרה, ויצאת לחוץ, וחזר וחמצה אחר שנפסלה ביציאתה - אינו לוקה [על חימוץ שני]; חמצה בראשו של מזבח - אינו לוקה, שנאמר: "אשר תקריבו לה'", וכבר קרבה זו, והיא כשרה.
 יט. המחמץ לחם הפנים - לוקה, שנאמר: "כל המנחה". אבל מנחת נסכים אין בה מלקות, שאם גבלה במים - הרי נפסלה קדם שתתחמץ; ואם גבלה בשמן של נסכים - מי פרות הן, ואינן מתחמיצין.
 כ. החטים של מנחות - אין לותמין אותן [- שורין במים

ב. וכל המנחות סלת חטים, חוץ ממנחת שוטה ועמר התנופה [קרבן העומר] שהן מן השעורים.
 ג. שלש מנחות לצבור: עמר התנופה - והוא קרב למזבח, כמו שיתבאר. ושתי הלחם שמביאין ביום עצרת [שבועות] - ואלו נקראו 'מנחה', ואין קרבין לגבי המזבח, והן חמץ, וצליהן נאמר: "קרפן ראשית תקריבו אותם לה', ואל המזבח לא יעלו". והמנחה השלישית - הוא לחם הפנים שעושים בכל שבת, ואינו קרב לגבי המזבח, אלא פלו נאכל לכהנים, כמו שיתבאר.
 ד. ותשע מנחות ליחיד, וכלן קרבין למזבח; ואלו הן: (א) מנחת חוטא - והיא המנחה שמקריב העני, כשיתחייב חטאת ולא תגיע ידו [- שאין ביכולתו לקנות מהיקר יותר]. (ב) מנחת שוטה - והיא מנחת הקנאות, שפך נפשו מעשיה בתורה. (ג) המנחה שמקריב כל כהן תחלה כשיפסד לעבודה, שמקריב אותה בידו; והיא הנקראת 'מנחת חנוף'. (ד) המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום, והיא הנקראת 'מנחת חבתין'. (ה) מנחת הסלת, והיא באה בנדר ונדבה. (ו) מנחת מחבת, והיא באה בנדר ונדבה. (ז) מנחת המרחשת [טיגון עמוק], והיא באה בנדר ונדבה. (ח) מנחת מאפה תנור חלות, והיא באה בנדר ונדבה. (ט) מנחת רקיקין [חלות רכות ודקות], והיא באה בנדר ונדבה.
 ה. כל המנחות הקרבות לגבי המזבח - אין כל אחת מהן פחותה מעשרון, ומעוטו [- כשחסר מעט] מעכב את פלו; וחמש מנחות הבאות בנדר ונדבה - יש לו להתנדב ולנדור מהן כל שירצה, אפלו אלף עשרון. אבל מנחת העמר, ומנחת חוטא, ומנחת קנאות, ומנחת חנוף, והחבתין - כל אחת מהן עשרון אחד, לא פחות ולא יתר.
 ו. כל המנחות הקרבות לגבי המזבח - טעונות [חייבות] ב: א. הגשה במערב כנגד דה של קרן דרומית מערבית, ואין טעונות תנופה; חוץ ממנחת שוטה ועמר התנופה - ששתייהן טעונות תנופה והגשה.
 ז. כל המנחות הקרבות לגבי המזבח, טעונות שמן ולבונה - לג שמן לכל עשרון, וקמץ לבונה לכל מנחה, בין שהיתה עשרון אחד בין שהיתה ששים עשרון, שאין מביאין בכלי אחד יתר על ששים עשרון, כמו שיתבאר; חוץ ממנחת קנאות ומנחת חוטא, שנאמר: "לא ישים עליה שמן, ולא יתן עליה לבונה".
 ח. נתן והקריב - לוקה על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה; נתן כלי שיש בו שמן או לבונה על גביה - אינו עובר ולא פסל. מנחת חנוף והחבתין - מוסיף לכל אחת מהן שמן, כמו שיתבאר.
 ט. כל המנחות הקרבות לגבי המזבח נקמצות [נוטל מהן קומץ], מקטירין הקמץ פלו על גבי המזבח, והשא נאכל לכהנים; חוץ ממנחת זכרי כהנה - שאינה נקמצת, אלא מקטירין אותה פלה, שנאמר: "וכל מנחת כהן וגו'". הנה למדת, שמנחת חנוף, והחבתין, וכהן שהביא מנחת חוטא

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - יום שבת קודש כ"ג סיון - ספר עבודה - הלכות מעשה הקרבנות צג

מתוך מהדורת חזק

וְשֶׁמֶן שֶׁנֶתַן תְּחִלָּה, עִם שֶׁמֶן הַבִּלְיָה, עִם הַשֶּׁמֶן שִׁיּוּצָק -
הַכֹּל לֵג לַעֲשׂוֹרָן. וְנוֹתֵן עָלֶיהָ לְבוֹנְתָהּ.
ו. מִנְחַת הַמִּנְחָת וְהַמִּרְחֶשֶׁת [מִיּוֹן מִחֲבַת] בִּיצַד? נוֹתֵן
הַשֶּׁמֶן בְּכָלִי, וְנוֹתֵן עָלֶיהָ הַסֵּלֶת, וְנוֹתֵן עַל הַסֵּלֶת שֶׁמֶן אֲחֵר,
וּבֹלֵל הַסֵּלֶת; וְאַחֵר כֶּף לֶשֶׁה בְּפוֹשְׁרִין, וְאוֹפֶה אוֹתָהּ
בְּמִחְבַּת אוֹ בְּמִרְחֶשֶׁת כְּמוֹ שֶׁנֶּדֶר; וּפּוֹתֶת אוֹתָהּ פִּתִּים -
לְפִתִּיתִים], וְנוֹתֵנָה בְּכָלִי שֶׁרֶת, וְיוֹצֵק עָלֶיהָ שָׂאֵר הַשֶּׁמֶן,
וְנוֹתֵן עָלֶיהָ לְבוֹנְתָהּ.
ז. מָה בֵּין מִחְבַּת לְמִרְחֶשֶׁת? מִרְחֶשֶׁת - יֵשׁ לָהּ שִׁפְהָ,
וְהַבָּצֵק שְׂאוּפִין אוֹתוֹ עָלֶיהָ רֶךְ, שֶׁהָרִי יֵשׁ לָהּ שִׁפְהָ וְאֵינוֹ
יוֹצֵא; וּמִחְבַּת - אֵין לָהּ שִׁפְהָ, וְהַבָּצֵק שְׂאוּפִין אוֹתוֹ בָּהּ
קָשָׁה, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצֵא מִכָּאן וּמִכָּאן.
ח. מִנְחַת מֶאֱפָה תִּנּוֹר בִּיצַד? אִם חִלּוֹת הִיא - בּוֹלֵל הַסֵּלֶת
בְּשֶׁמֶן, וְלֵשׁ בְּפוֹשְׁרִין, וְאוֹפֶה, וּפּוֹתֶת, וְנוֹתֵן בְּכָלִי שֶׁרֶת,
וְנוֹתֵן עָלֶיהָ לְבוֹנְתָהּ; וְאֵין בָּהּ יִצִּיקַת שֶׁמֶן, שֶׁנֶּאֱמָר:
"חִלּוֹת מִצַּת בְּלוּלַת בְּשֶׁמֶן". וְאִם רִקְקִין [חִלּוֹת דָּקוֹת
וְרוֹכוֹת] הִיא - לִשְׁוֹן אֶת הַסֵּלֶת בְּפוֹשְׁרִין, וּמוֹשֵׁחַ אֶת
הָרִקְקִין בְּשֶׁמֶן, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְרִקְקִי מִצּוֹת מְשַׁחִים בְּשֶׁמֶן";
וְיִרְאֶה לִי, שֶׁאַחֵר אֶפְיָה מוֹשֵׁחַ אוֹתָם.
ט. וְכִיצַד מוֹשֵׁחַן? מִבִּיא לֵג שֶׁמֶן לְכָל עֲשׂוֹרָן, וּמוֹשֵׁחַן
וְחוֹזֵר וּמוֹשֵׁחַן עַד שֶׁיִּכְלֶה כָּל הַשֶּׁמֶן שֶׁבִּלָּג.
י. כָּל אֲרָבַע מִנְחוֹת אֵלוֹ הָאֶפִּיּוֹת - בְּשְׂאוּפִין אוֹתָן, אוֹפִין
כָּל עֲשׂוֹרָן עֶשֶׂר חִלּוֹת; וְאִם רַבָּה בְּחִלּוֹת אוֹ חֶסֶר, כִּשְׁרָה.
וְכִיצַד פּוֹתֵתִין אוֹתָן? כּוֹפֵל הַחֲלָה לְשָׁנִים, וְהַשָּׁנִים
לְאַרְבָּעָה, וּמִכְדִּיל [חֲוֹתָר]; וְאִם הֵימָּה הַמִּנְחָה שֶׁל זִכְרִי
כֹּהֵנָה [- שְׂכּוּלָה לְמִזְבֵּחַ], אֵינוֹ מִכְדִּיל; וּפּוֹתֶת. וְכֵלֶן
פְּתִיחָתָן כְּזִיתִים, וְאִם הִגְדִּיל הַפְּתִיחִין אוֹ הַקְּטִינָן, כִּשְׁרָה.
יא. לֹא בָּלַל, לֹא פָתַת, לֹא הִגִּישׁ [הַמִּנְחָה לְקֹרֵן הַמִּזְבֵּחַ],
לֹא מְשַׁח אֶת הָרִקְקִין - כִּשְׁרָה; לֹא נֶאֱמָרוּ כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶלָּא לְמַצְוָה, שֶׁכָּפֹךְ הִיא מִצְוָתָהּ.
יב. סֹדֵר הַבָּאָה הַמִּנְחָה בִּיצַד? מִבִּיא אֶדְם סֵלֶת מִתּוֹךְ
בֵּיתוֹ בְּקִלְחוֹת [כָּלִים] שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב אוֹ שֶׁל שָׂאֵר מִיָּנִי
מִתְּכּוֹת - כָּלִי שֶׁהוּא רָאִי [לְהִיּוֹת] לְכָלִי שֶׁרֶת. וְאִם הֵימָּה
מִנְחַת הַסֵּלֶת - נוֹתֵנָה לְכָלִי שֶׁרֶת, וּמִקְדָּשָׁה בְּכָלִי שֶׁרֶת;
וְאִם הֵימָּה מִן הַמִּנְחוֹת הַנֶּאֱפֹת - אוֹפֶה אוֹתָהּ שֵׁם
בְּמִקְדָּשׁ, וּפּוֹתֶת כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְנוֹתֵן הַפְּתִיחִין לְכָלִי שֶׁרֶת.
וְנוֹתֵן עָלֶיהָ שִׁמְנָה וּלְבוֹנְתָהּ, וּמוֹלִיכָה אֶצֶל כֹּהֵן; וְהַכֹּהֵן
מוֹלִיכָה אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ, וּמִגִּישָׁה בְּקֶרֶן דְּרוֹמִית מִצְּרִיבִית כְּנֹגֵד
חֲדָה שֶׁל קֶרֶן, וְדִיּוֹ. וּמִסְלֵק אֶת כָּל לְבוֹנְתָהּ לְצֵד אֲחֵר,
וְקוֹמֵץ מִמָּקוֹם שֶׁנִּתְרַבָּה שִׁמְנָה, שֶׁנֶּאֱמָר: "מִסְלֵתָהּ
וּמִשְׁמֶנָּה". וְנוֹתֵן הַקֶּמֶץ לְכָלִי שֶׁרֶת, וּמִקְדָּשׁוֹ בְּכָלִי שֶׁרֶת;
וְקֶמֶץ שֶׁחִלְקוֹ בְּשָׁנֵי בָלִים, אֵינוֹ קָדוֹשׁ. וְחוֹזֵר וּמִלְקֵט אֶת
כָּל לְבוֹנְתָהּ, וְנוֹתֵנָה עַל הַקֶּמֶץ שֶׁבְּכָלִי, וּמַעֲלָה אוֹתוֹ עַל
גִּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וּמוֹלֵחוֹ, וְנוֹתֵנָה עַל גִּבֵּי הָאֲשִׁים מִכָּלִי שֶׁרֶת.
וְאִם מִנְחַת כֹּהֲנִים הִיא - אֵינוֹ קוֹמֵץ, אֶלָּא נוֹתֵן מִלַּח עַל
כֶּלֶה, וּמִשְׁלִיף הַכֹּל עַל גִּבֵּי הָאֲשִׁים.

לְהַפְרִיד פְּסוּלָתוֹ], שֶׁמָּא יִחְמִצּוּ; שֶׁהָרִי בְּחוּץ לּוֹתֵתִין אוֹתָן,
וְאֵין הַכֹּל זְרִיזִין לְשִׁמְרָן. אֲבָל מִנְחַת הָעֶמֶר - הוֹאִיל וְהִיא
שֶׁל צְבוּר, לּוֹתֵתִין אוֹתָהּ; שֶׁהָרִי הַצְּבוּר זְרִיזִין הֵן, וּמִשְׁמֶרֶין
אוֹתָהּ [שֶׁלֹּא תַחֲמִיץ].
כא. כָּל הַמִּנְחוֹת הַנֶּאֱפֹת - נְלוּשׁוֹת בְּפוֹשְׁרִין, וּמִשְׁמֶרֶין
שֶׁלֹּא יִחְמִצּוּ; הוֹאִיל וְלִישְׁתָּן וְאַפִּיתָן בְּפָנִים בְּעֶזְרָה, אֲנָשִׁי
פָּנִים זְרִיזִין הֵן.
כב. וּבִמְקוֹם שֶׁמִּבְשָׁלִין קֹדֶשִׁי קֹדָשִׁים - שֵׁם אוֹפִין אֶת
הַמִּנְחוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר: "זֶה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְשְׁלוּ שֵׁם הַכֹּהֲנִים אֶת
הָאֵשׁ וְאֶת הַחֲטָאֹת וְאֲשֶׁר יֵאָפוּ אֶת הַמִּנְחָה וְגו'".
כג. כָּל הַמִּנְחוֹת - טַחֲנִתָּן וְהִרְקָדְתָּן [בַּנֶּפֶח] בְּחוּץ, וְלִישְׁתָּן
וְעִירִכְתָּן וְאַפִּיתָן בְּפָנִים; וְכָל מַעֲשֵׂיהֶן כְּשָׂרִים כְּבוֹר, עַד
שִׁיבוֹאוֹ לְבֵית הַקֶּמֶץ. וּמִחְבַּת וּמִרְחֶשֶׁת [מִיּוֹן מִחֲבַת] הֵיוּ
בְּעֶזְרָה; וּשְׁתֵּיהֶם מִכָּלִי הַשֶּׁרֶת, וּמִקְדָּשֵׁין [אֶת הַנִּיתּוֹן בַּהֵן].
וְתִנּוֹר שֶׁל מִקְדָּשׁ, שֶׁל מִתְּכָת הִיא.

יום שבת קודש כ"ג סיון ה'תשע"ד

פֶּרֶק יג

א. מִצּוֹת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת כָּל מִנְחָה כְּמִצְוַתָּהּ הָאֲמוּרָה
בַּתּוֹרָה.
ב. וְכִיצַד עֲשִׂיתָ חֲבִיתִי כֵהֵן גָּדוֹל? מִבִּיא עֲשׂוֹרָן שְׁלֹם,
וְחוֹצְאוֹ בְּחִצֵּי עֲשׂוֹרָן שֶׁבְּמִקְדָּשׁ - שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא קֶרֶבָה
חֲצִיין, אֵינָה מִתְקַדָּשֶׁת לְחֲצִיין; וּמִבִּיא עֲמָה שְׁלִשֶׁת לִגִּין
שֶׁמֶן - שֶׁנֶּאֱמָר: "בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה", לְהוֹסִיף לָהּ שֶׁמֶן כְּנֶסֶכִּי
הַכֶּבֶשׂ. וּבֹלֵל הַסֵּלֶת בְּשֶׁמֶן, וְחוֹלֵט [שׁוּרָה] אוֹתָהּ
בְּרוֹתְחִין, וְלֵשׁ מִכָּל חֲצִי עֲשׂוֹרָן שֵׁשׁ חִלּוֹת; נִמְצָאוּ שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה חִלּוֹת.
ג. וְאַחַת אַחַת הֵיוּ נַעֲשׂוֹת. וְכִיצַד עוֹשֶׂה? מַחֲלֵק הַשְּׁלִשֶׁת
לִגִּין בְּרִבְעִיעִת שֶׁבְּמִקְדָּשׁ, וְרִבְעִיעִת לְכָל חֲלָה; וְאוֹפֶה הַחֲלָה
מַעֲט, וְאַחֵר כֶּף קוֹלָה אוֹתָהּ עַל הַמִּחְבַּת בְּשָׂאֵר רִבְעִיעִת
הַשֶּׁמֶן שֶׁלָּהּ. וְאֵינוֹ מִבְשָׁלָה הַרְבֵּה - שֶׁנֶּאֱמָר: "תַּפְּנִינִי", בֵּין
בִּשָּׁל וְנָא [- מְבוּשָׁל מֵעַט].
ד. וְאַחֵר כֶּף חוֹלֵק כָּל חֲלָה וְחֲלָה לְשָׁנִים בְּאֶמֶר [ע"פ
הַעֲרֹכָה - בִּידוֹ] - כְּדִי שֶׁיִּקְרִיב הַחֲצִי בַּבֶּקֶר וְהַחֲצִי בַּעֲרֵב;
וְלוֹקֵחַ הַחֲצִיִּים, וְכוֹפֵל כָּל אֶחָד מֵהֶן לְשָׁנִים, וּפּוֹתֶת עַד
שֶׁתִּמְצָא כָּל פְּתִיתָה כְּפוּלָה לְשָׁנִים. וּמִקְרִיב הַחֲצִיִּין עִם
חֲצִי קֶמֶץ לְבוֹנָה בַּבֶּקֶר, וְהַחֲצִי הַנֶּשְׂאָר עִם חֲצִי קֶמֶץ
לְבוֹנָה בַּעֲרֵב. וְאִם הֵימָּה מִנְחַת חֲנוּף - אֵינוֹ חוֹצְאָה, אֶלָּא
מִקְרִיבָה כֶּלֶה בְּאַחַת עִם קֶמֶץ לְבוֹנָה. וּשְׁתֵּיהֶן כָּלִיל
לְאֲשִׁים.
ה. מִנְחַת הַסֵּלֶת בִּיצַד הֵימָּה נַעֲשִׂיתָ? מִבִּיא עֲשׂוֹרָן סֵלֶת
אוֹ כֶּמָּה עֲשׂוֹנוֹת כְּפִי נִדְרוֹ, וְשֶׁמֶן הִרְאִי לָהּ; וּמוֹדֵד
בְּעֲשׂוֹרָן שֶׁל מִקְדָּשׁ, וְנוֹתֵן שֶׁמֶן בְּכָלִי, וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵן עָלֶיהָ
אֶת הַסֵּלֶת, וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵן שֶׁמֶן אֲחֵר עַל הַסֵּלֶת, וּבֹלֵל
הַסֵּלֶת בּוֹ; וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵנָה בְּכָלִי שֶׁרֶת, וְצֵק לְתוֹכָהּ שֶׁמֶן.

שָׁאָמַר: 'הָרִי זֶה חֲטָאת' או 'אֲשֶׁם' - לֹא אָמַר כָּלֹם. הִיָּה
מִחֵיב חֲטָאת או אֲשֶׁם, וְאָמַר: 'הָרִי זֶה לְחֲטָאתִי' או
'לְאֲשָׁמִי', או 'הָרִי הַמַּעֲוֹת הָאֵלֹו לְחֲטָאתִי' או 'לְאֲשָׁמִי' -
דְּבָרֵי קִיּוּן.

ט. הָאֹמֵר: 'קָרְבֵּן מִצְרַע זֶה', או 'יֹולֶדֶת זֶה', 'עֲלִי' - אִם
הִיָּה אוֹתוֹ מִצְרַע או הַיֹּולֶדֶת עֲנִיִּים, מֵבִיא הַנּוֹדֵר קָרְבֵּן עֲנִי;
וְאִם הִיָּה עֲשִׁירִים, מֵבִיא הַנּוֹדֵר קָרְבֵּן עֲשִׁירִי, אֵף עַל פִּי
שֶׁהַנּוֹדֵר עֲנִי.

י. הָאֹמֵר: 'חֲטָאתוֹ וְעוֹלָתוֹ וְאֲשָׁמוֹ וְשִׁלְמֵיו שֶׁל פְּלוֹנִי
עֲלִי' - אִם רָצָה אוֹתוֹ פְּלוֹנִי, הָרִי זֶה מֵנִיחוֹ לְהַקְרִיבֵן עַל
יָדוֹ, וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. רָצָה בִשְׁעַת הַפֶּרֶשְׁתּוֹ וְלֹא רָצָה בִשְׁעַת
הַקְרִיבָה אֲלָא חֲזַר בּוֹ - בְּעוֹלָה וּבְשִׁלְמִים - מִקְרִיבֵן,
וּמִתְכַּפֵּר לוֹ בְּהֵן אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רוֹצֶה עִתָּה, שֶׁהָרִי רָצָה
בִשְׁעַת הַפֶּרֶשָׁה. אֲכָל בְּחֲטָאת וְאֲשֶׁם - לֹא נִתְכַּפֵּר לוֹ עַד
שֶׁיִּרְצֶה מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף.

יא. הָאֹמֵר: 'הָרִי עֲלִי כְּנֹדֵרִי רְשָׁעִים' [שְׁנוֹדְרִים בַּעַת
כַּעֲסֻם], שֶׁמִּנְדְּרִיהֶן נֹזִיר וְקָרְבֵּן וּשְׁבוּעָה' - חֵיב בְּכֻלָּן
[בְּשִׁלּוּשֵׁי הַנִּזְכָּר]; 'כְּנֹדֵרִי כְּשִׁרִין' - לֹא נִתְחֵיב כָּלֹם
[שְׂאִינִם נֹדְרִים מִכַּעֲסֻם]. 'הָרִי עֲלִי כְּנֹדְבוֹת כְּשִׁרִין' - הָרִי זֶה
נֹדֵר בְּנֹזִיר וּבְקָרְבֵּן. וְכָל כְּנֹזִיר קָרְבֵּן, קָרְבֵּן.

יב. אֵין הַנּוֹדֵר וְלֹא הַמִּתְנַדֵּב חֵיב, עַד שֶׁיִּהְיֶה פִּי וְלִבּוֹ -
כּוּוֹנֵת [שׁוֹיִן]. כִּיצַד? הַמִּתְנַדֵּב לֹאמַר: 'הָרִי עֲלִי עוֹלָה',
וְאָמַר 'שִׁלְמִים', או שֶׁהַתְנַדֵּב לֹאמַר: 'הָרִי זֶה עוֹלָה', וְאָמַר
'שִׁלְמִים' - לֹא אָמַר כָּלֹם. תְּנַדֵּב לְנֹדֵר בְּעוֹלָה וְאָמַר
'קָרְבֵּן', לְנֹדֵר בְּחֶרֶם - [לְהוֹצִיאָתוֹ מִמִּקְדָּשׁ] וְאָמַר 'הַקֹּדֶשׁ' -
דְּבָרֵי קִיּוּם: שֶׁהָעוֹלָה קָרְבֵּן, וְהַחֶרֶם הַקֹּדֶשׁ. וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּזָה. בְּנֹדְרִים וּבְנִדְבוֹת, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹצִיאָתוֹ בִּשְׁפָתָיו,
אֲלָא אִם גָּמַר בְּלִבּוֹ וְלֹא הוֹצִיאָתוֹ בִּשְׁפָתָיו כָּלֹם - חֵיב.
כִּיצַד? גָּמַר בְּלִבּוֹ שֶׁזֶה עוֹלָה או שֶׁיֵּבֵא עוֹלָה - הָרִי זֶה
חֵיב לְהֵבִיא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל נָדִיב לִבּוֹ וְיֵבֵאָה" - בְּנִדְבוֹת
הַלֵּב יִתְחֵיב לְהֵבִיא. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה מִנְדְּרֵי קִדְּשִׁים
וְנִדְבוֹתָם.

יג. אֶחָד נֹדְרִים וְנִדְבוֹת עִם שְׂאֵר הַדְּבָרִים שֶׁאֵדָם חֵיב בְּהֵן
מִעֲרִכִּין וְדָמִים - [כִּגוֹן שְׂאֵמֵד עֲרִכִּי או דָּמִי לְמִקְדָּשׁ]
וּמַעֲשִׂוֹת וּמִתְנֻנּוֹת עֲנִיִּים - מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה שֶׁיֵּבֵא
הַכֹּל בְּרִגְלָא שֶׁפָּגַע בּוֹ תַּחֲלָה - [בְּחַג הָרֵאשׁוֹן שְׁבָא], שֶׁנֶּאֱמַר:
"וּבִאֵת שְׁמָהּ, וְהִבְאֵתָם שְׁמָהּ", כְּלוֹמֵר, בְּעֵת שֶׁתְּבוֹא לְחַג,
תְּבִיא כָּל מַה שֶׁאֵתָה חֵיב בּוֹ בְּרִגְלָא וְתַתֵּן כָּל חֹב שֶׁעָלֶיךָ
לְשֵׁם. הַגִּיעַ הַרְגֵּל וְלֹא הִבִּיא - הָרִי זֶה בִטֹּל מִצְוֹת עֲשֵׂה;
עֲבָרוֹ עָלָיו שֶׁלֹּשָׁה רִגְלִים וְלֹא הִקְרִיב קָרְבָּנוֹתָיו שֶׁנֶּדֶר או
הַתְנַדֵּב, או שֶׁלֹּא נָתַן הַעֲרִכִּים וְהַחֲרָמִים וְהַדְּמִים - הָרִי זֶה
עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ". אֵינוֹ
עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, עַד שֶׁיַּעֲבֹרוּ עָלָיו רִגְלֵי הַשָּׁנָה כְּלָה. וְאֵין
לֹקִין עַל לֹא זֶה, לְפִי שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה.

יד. הַקֹּדֶשׁ בְּהֵמָה לְמִזְבֵּחַ, וְעֲבָרוֹ עָלָיו שְׁנֵי רִגְלִים וְנִפְל
בָּהּ מוֹם וּפְדִיָּה עַל בְּהֵמָה אֲחֵרָה - אֵינוֹ עֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה
עַד שֶׁיַּעֲבֹרוּ עַל הָאֲחֵרָה שְׁלֹשׁ רִגְלִים. וְאֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד

יג. כִּיצַד קוֹמְצִין מִנְחוֹת הַנִּקְמָצוֹת? כְּדֶרֶךְ שֶׁקוֹמֵץ כָּל
אֶדָם: פּוֹשֵׁט פֶּס [כֹּף] יָדוֹ, וְקוֹמֵץ [סוֹגֵר]. קוֹמֵץ בְּרֵאשִׁי
אֲצִבְעוֹתָיו או מִן הַצִּדִּין - לֹא יִקְטִיר; וְאִם הִקְטִיר,
הוֹרְצָה [הַתְקַבֵּל]. וְאִם הוֹסִיף בַּקִּמֵּץ, כִּגוֹן שֶׁהִרְחִיק
אֲצִבְעוֹתָיו וְקוֹמֵץ - הָרִי זֶה פֶּסוּל.

יד. אֵין [מִידַת ה'] קוֹמֵץ פָּחוֹת מִכֶּשֶׁיזִיתִים; וּמִקְצַת
הַקִּמֵּץ מִעַכְבֹּת אֵת כָּלֹו. וְהַקִּמֵּץ וְהַלְבוֹנָה מִעַכְבִּין זֶה אֵת זֶה.
הַסֵּלֶת וְהַשָּׁמֶן מִעַכְבִּין זֶה אֵת זֶה. וּמִקְצַת הַשָּׁמֶן מִעַכְבֹּת אֵת
כָּלֹו - אֵין פָּחוֹת מִלֵּג לְעֶשְׂרוֹן, כִּמוֹ שֶׁבֶּאֱרָנוּ.

פֶּרֶק יד

א. מִתְנַדֵּב אֶדָם וְנֹדֵר עוֹלָה וְשִׁלְמִים, וְכָל מִין שִׁירְצָה
מִתְנַשֶּׁה מִיָּד מִנְחוֹת הַבָּאוֹת בְּיָדוֹ וְנִדְבָה; וּמִתְנַדֵּב או
נֹדֵר מִנְחָה מִמִּנְחוֹת נְסִכִּים לְבִדָּה, אֵיזָה מִן מִשְׁלֶשֶׁת מִיָּד
מִנְחוֹת נְסִכִּים שֶׁבֶּאֱרָנוּ. וּמִתְנַדֵּב או נֹדֵר יִזֵּן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ,
או שָׁמֶן בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, או לְבוֹנָה בְּפָנֵי עֲצָמָה או עֲצִים
לְמַעַרְכָּה [לְמִזְבֵּחַ] - מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָרְבֵּן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹקְרָבֵן
הָעֲצִים".

ב. שְׁנֵים מִתְנַדְּבִין או נֹדְרִין קָרְבֵּן אֶחָד, עוֹלָה או שִׁלְמִים;
אֶפְלוּ פְּרִידָה [יַחֲדָה] אֶחָת שֶׁל תּוֹרִים או בְּנֵי יוֹנָה, מֵבִיאִין
אוֹתָהּ בִּשְׁתַּפּוּת. אֲכָל הַמִּנְחָה אֵינָה בָּאָה בִּשְׁתַּפּוּת. וְדָבָרִים
אֵלֹו דְּבָרֵי קְבָלָה [מִמִּשְׁה מִסִּינַי] הֵן.

ג. הַנִּיחַ מִנְחָה לְשִׁנֵּי בְּנָיו, וְמָת - הָרִי אֵלֹו מֵבִיאִין אוֹתָהּ.
ד. אֵיזָה הוּא נֹדֵר, וְאֵיזָה הִיא נִדְבָה? הָאֹמֵר: 'הָרִי עֲלִי
עוֹלָה', או 'הָרִי עֲלִי שִׁלְמִים', או 'הָרִי עֲלִי מִנְחָה', או 'הָרִי
דְּמִי בְּהֵמָה זֶה עֲלִי עוֹלָה' או 'שִׁלְמִים' - זֶה הוּא הַנִּדְּרָה;
אֲכָל הָאֹמֵר: 'בְּהֵמָה זֶה' או 'דְּמִי בְּהֵמָה זֶה עוֹלָה' או
'שִׁלְמִים', או 'הָרִי הָעֶשְׂרוֹן הַזֶּה מִנְחָה' - זֶה הִיא נִדְבָה.

ה. מַה בֵּין נֹדְרִים לְנִדְבוֹת? שֶׁהַנּוֹדֵר - אִם הִפְרִישׁ קָרְבָּנוֹ
וְאֶבֶד או נִגְנַב, חֵיב בְּאַחֲרִיּוֹתָיו עַד שֶׁיִּקְרִיב כִּמוֹ שֶׁנֶּדֶר;
וְהַמִּתְנַדֵּב וְאָמַר 'זֶה' - אִם מָת או נִגְנַב, אֵינוֹ חֵיב
בְּאַחֲרִיּוֹתָיו.

ו. הָאֹמֵר: 'דְּמִי שׂוֹר זֶה עֲלִי עוֹלָה, וְדְמִי בֵית זֶה עֲלִי
קָרְבֵּן', וְמָת הַשׂוֹר וְנִפְל הַבֵּית - חֵיב לְשִׁלְמִים; אָמַר: 'הָרִי
עֲלִי עוֹלָה עַל מִנְתָּ שֶׁלֹּא אֶתְחִיב בְּאַחֲרִיּוֹתָהּ' - אֵינוֹ חֵיב
בְּאַחֲרִיּוֹתָהּ.

ז. כִּכֹּר בֶּאֱרָנוּ שֶׁהָעוֹשֶׂה בֵּית חוּץ לְמִקְדָּשׁ לְהַקְרִיב בּוֹ
קָרְבָּנוֹת - אֵינוֹ כְּבִית עֲבוּדָה זָרָה. וְהָאֹמֵר: 'הָרִי עֲלִי עוֹלָה
עַל מִנְתָּ שֶׁאֶקְרִיבָנָה בְּמִקְדָּשׁ', וְהַקְרִיבָה בְּבֵית זֶה - לֹא
יֵצֵא. 'שֶׁאֶקְרִיבָנָה בְּבֵית זֶה' - אִם הַקְרִיבָה בְּמִקְדָּשׁ, יֵצֵא.
הַקְרִיבָה בְּאוֹתוֹ הַבֵּית, יֵצֵא - הָרִי הוּא כְּמִי שֶׁנֶּדֶר עוֹלָה
עַל מִנְתָּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה חֵיב בְּאַחֲרִיּוֹתָהּ. וְעִנּוּשׁ כָּרַת עַל
הַעֲלָתָהּ בְּחוּץ. וְכֵן אִם אָמַר: 'הָרִינִי נֹזִיר עַל מִנְתָּ שֶׁאֲגַלֵּחַ
בְּבֵית זֶה' - אִם גִּלַּח שָׁם, יֵצֵא; הָרִי הוּא כְּמִי שֶׁנֶּדֶר לְצַעַר
עֲצָמוֹ, וְהָרִי צַעַר עֲצָמוֹ; וְאֵינָה נִזְרִית.

ח. חֲטָאת וְאֲשֶׁם אֵינִן בָּאִין אֲלָא עַל חֲטָא, וְאֵינִן בָּאִין
בְּנֹדֵר וְנִדְבָה. הָאֹמֵר: 'הָרִי עֲלִי חֲטָאת' או 'אֲשֶׁם', או

היה מחיב חטאת, ואמר: 'חצינה חטאת וחצינה עולה' או
'שלמים', או שאמר 'חצינה עולה' או 'שלמים', 'וחצינה
חטאת' - הרי היא תמות, כמו שיתבאר בחטאות המתות.
ד. בהמת השתפין שהקדיש אחד מהם חצינה שלו, וחזר
ולקח [קנה] חציני האחר והקדישו - הרי זו קדשה וקרבנה;
אף על פי שמתחלתה דחוייה היתה [שלא יכלה להיקרב]
כשהקדיש חצינה - אין הדחוי מעקר דחוי; ואף על פי
שהוא קדשת דמים, הואיל והיא בעלי חיים, אין בעלי
חיים נדחים, והרי נראית [ראויה] כלה להקרבנה - לפיכך
תקרב; ועושה תמורה [- אם יחליף זו באחרת גם השניה
תהיה קדושה].
ה. האומר: 'דמי בהמה זו עולה', או 'הרי זו לעולה' -
אם היתה ראויה לקרב עולה - נתקדשה קדשת הגוף,
והיא עצמה תקרב עולה. ואם אינה ראויה - תמכר, ויביא
בדמיה עולה.
ו. אמר על בהמה טמאה, וכיוצא בה מאסורי הקרבן
שאין קדשה חלה עליהן: 'הרי אלו עולה' - לא אמר
כלום, כמו שבארנו בהלכות אסורי מזבח; אמר: 'הרי אלו
לעולה' - ימכרו, ויביא בדמיהן עולה.
ז. האומר: 'דמי פרה זו לעולה כל שלשים יום, ולאחר
שלשים יום לשלמים', או שאמר: 'לשלמים דמיה כל
שלשים יום, ולאחר שלשים יום לעולה' - דבריו קיימים;
ואם הקריב דמיה בתוך שלשים יום, מביא בהן כמו
שנדר; ואם הקריב לאחר שלשים יום, מביא כמו שנדר.
ח. היתה לו בהמה מעבירה, ואמר: 'אם ילדה זכר, הרי
הוא עולה, ואם נקבה, זכתי שלמים' - ילדה זכר, יקרב
עולה; נקבה, תקרב זכתי שלמים; ילדה זכר ונקבה -
הזכר יקרב עולה, והנקבה זכתי שלמים. ילדה שני זכרים
- האחד יקרב עולה, והשני ימכר לצרכי עולה, ודמיו
חלין; וכן אם ילדה שתי נקבות - אחת תקרב שלמים,
וישניה תמכר לצרכי שלמים, ודמיה חלין. ילדה טמטום
[שאינו ניכר בו סימן זכר ונקבה] ואנדרוגינוס [יש בו סימני
זכר ונקבה יחד] - אינן קדשים, והרי הן חלין כמו
שבארנו; והמקדיש עבר במקעי בעלת מום, וכיוצא בה -
הרי זה קדוש.

האשה, עוברת בכל [- לא] תאחר; אבל היורש אינו עובר
בכל תאחר.
טו. כל הקרבנות שעברו עליהן שלשה רגלים - לא
נפסלו, אלא מקריבין וכשרים; ובכל יום אחר השלש
רגלים הוא עובר בלא תאחר, ובית דין מצוין לעשותו
מיד, עד שיקריב קרבנותיו כרגל שפגע בו תחלה.
טז. אף על פי שגאמר: ["ויקריב"] "לרצנו", כופין אותו
עד שיאמר 'רוצה אני'. בין שנדר ולא הפריש [בהמה],
בין שהפריש ולא הקריב - כופין אותו עד שיקריב.
יז. כל חבי עולות ושלמים, ממשכנני אותן; אף על פי
שאין מתכפר לו עד שיקריב, שגאמר: "לרצנו" - כופין
אותו עד שיאמר 'רוצה אני'. אבל חבי חטאות ואשמות,
אין ממשכנני אותן; הואיל והם מעבבי כפרה, אין
חוששין להם שמא יפשו וישהו קרבנותיהם; חוץ
מחטאת נזיר, הואיל ואינה מעבבת אותו מלשתות יין -
שמא יאחר אותה, לפיכך ממשכנני אותו עליה.

פרק טו

א. האומר: 'ילדה של זו עולה, והיא [- אמה] שלמים'
- דבריו קיימין. 'היא שלמים, וילדה עולה' - אם לכה
נתפון, דבריו קיימין; ואם אחר שגמר בלבו [- שהתכוון]
והוציא בשפתיו שתהיה שלמים, חזר בו ואמר 'ילדה
עולה' - אף על פי שחזר בו בתוך כדי דבור [- מיד], הרי
ילדה שלמים; שאין חזרה בהקדש, ואפילו בתוך כדי
דבור.
ב. האומר: 'ידה של זו עולה', או 'רגלה של זו עולה' -
תמכר לחבי עולות, ודמיה [הכסף ממכירתה] חלין חוץ
מדמי אותן האברים; והוא [בתנאי]: שיהיה זה המחיב
עולה שקנה אותה, נדר עולה בדמים קצובים [- ובהמה זו
שווה כפי נדרו]. האומר: 'לבה' או 'ראשה של זו עולה'
- הואיל והקדיש דבר שהנשמה תלויה בו, הרי כלה
עולה; הקדיש אבר אחד מן העוף, הרי זה ספק אם
נתקדש בלו או לא נתקדש.
ג. האומר: 'בהמה זו, חצינה עולה וחצינה שלמים' -
קדשה; ואינה קרבה, אלא תרעה עד שיפול בה מום,
ותמכר, ויביא בחצי דמיה עולה, ובחצי דמיה שלמים.

המשך ביאור למס' תענית ליום שלישי עמ' ב

כשירדו גשמים בכמות כזו שכשטיפה נופלת על הארץ יוצאת
כנגדה הטיפה שנפלה לפני כן באותו מקום, כדרך שחזן יוצא
לקראת כלה, שמרוב לחות הקרקע הגשמים אינם ממזהרים
להיבלע בארץ.
מאי מברך - מהו נוסח ברכה זו. אמר רב יהודה אמר רב, מודים
אנחנו לך ה' אלהינו על כל משה וטפה שהורדת לנו, ורבי יוחנן
מסיים בה חבי, אילו פינו מלא שירה ביום ולשוננו רנה בהמון גליו
בו, אין אנחנו מספיקין להודות לך ה' וכו', כבתפילת 'נשמת כל
חי' עד אל יעובנו רחמיך ה' אלהינו, ולא יעובנו, ומסיים ברוך רוב
ההודאות. שואלת הגמרא: וכי מייחס להקב"ה בברכתו רק את רוב
ההודאות ולא כל ההודאות. מתרצת הגמרא: אמר רבא, איתא -
אמור אל ההודאות. כלומר, אל שכל ההודאות שלו. אמר רב
פפא, כיון שנחלקו בנוסח הברכה, חלקך

תיבש, ואמר רב יהודה אמר רב, שתיקח לקללה - לא רק המקומות
שלא ירדו בהן גשמים נתקללו, אלא אף במקומות שירדו בהן,
ירדו יותר מדאי וקלקלו את התבואה. ומוכח שגשמים היורדים
על מקצת מדינה, סימן קללה הם. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא
דאיתא מובא - מה שאמרנו שהם סימן קללה, הוא כאשר ירדו
באותו מקום גשמים רבים המקלקלים את התבואה, והא - מה
שאמר רב חסדא שאין בהם משום ועצר, דאיתא בריבז' ליה - מה
כשירדו בשיעורם הראוי, שאז הם סימן ברכה ואין בהם משום
ועצר. אמר רב אשי, דיקא נמי - מדויק מלשון הפסוק שירדו
גשמים רבים בעיר אחת, וזהו הקללה, דכתיב 'תמכר', מלשון
תהא מקום מטר, כלומר יותר מדאי. שמע מינה.
חכמים תיקנו לברך ולהודות על ירידת גשמים. הגמרא מבארת
מהי כמות הגשמים שיש לברך עליהם: אמר רבי אבהו, מציאתי
מברכין על הגשמים. ומפרש, מציאתי חתן לקראת כלה, כלומר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - י"ז-י"ח סיון ה'תשע"ד

1

והיתה למעלה מארבע אמות - בעל חצר יכול לבנות
 כנגדה ובצדדיה; שהרי טוען ואומר: 'לא הנחתיך לפתח
 אלא מפני שהיא קטנה וגבוהה; אבל שתחזיק עלי עד
 שארחיק הבנין, לא הנחתי'. במה דברים אמורים?
 בשפתחה לתשיש, או כדי שיכנס בה הרוח. אבל אם
 פתחה לאורה - אפלו היתה קטנה ביותר, וגבוהה ביותר
 - הואיל ולא ערער, החזיק, ואין בעל החצר יכול לבנות
 כנגדה או מצדדיה עד שירחיק ארבע אמות, כדי שלא
 יאפיל עליו; שהרי מחל לו על האורה. וכן מי שהיתה לו
 חלון מחזקת, ובא חברו ובנה כנגדה או מצדדיה בלא
 הרחקה, או סתמה, ושתק בעל החלון - אינו יכול לחזר
 ולערער לפתח החלון או להרחיק הבנין; שפירן ששתק,
 מחל - שאין אדם עשוי שסותמין אורו בפניו ושותק, אלא
 אם כן מחל.

ח. מי שהיו לו חלונות למטה בכתלו, ובא חברו לבנות
 בפניהן, ואמר לו: 'אני אפתח לך חלונות אחרות בכתל
 זה עצמו למעלה מאלו' - הרי זה מעכב עליו ואומר לו:
 'בעת שתפתח החלונות תרעיד את הכתל ויחללקל אותו'.
 ואפלו אמר לו: 'אני אסתיר כל הכתל, ואבנה לך אותו
 בנין חדש, ואעשה בו חלונות, ואשכר לך בית שתדור בו
 עד שאבנה' - יכול לעכב עליו ואומר לו: 'אין רצוני
 שאטרח ממקום למקום'. לפיכך, אם לא היה שם טרח
 כלל, ואינו צריך לפנות - אינו יכול לעכב עליו; וכופין
 אותו שיהיה חברו סותם חלון זה שלמטה, ועושה לו
 חלון למעלה; שזו מדת סדום. וכן כל דבר שנה נהנה בו,
 ואין חברו מפקיד ולא חסר כלום - כופין עליו.

ט. אבל בעל החלון שרצה לשנות מקום חלון, בין
 למעלה בין למטה - אפלו היתה גדולה, ואמר: 'אפתח
 חלון אחרת קטנה ואסתם זו' - בעל החצר מעכב עליו.
 וכן אינו יכול להרחיב בחלון כל שהוא.

י. שני אחין שחלקו חצר מדעתן, ושמו הבנין והעצים זה
 כנגד זה, ולא השיגוהו על שימת האויר, והגיע לאחד מהן
 בחלקו תרביץ החצר [גינה], ולשני האכסדרה [מרפסת] -
 אם רצה בעל החצר לבנות כתל בסוף חלקו, בונה בפני
 האכסדרה, ואף על פי שמאפיל עליו, שהרי לא שמו האויר.

יום שני י"ח סיון ה'תשע"ד

78

פרק ח

79

א. המבקש להוציא זיו [מוט] מפתלו על אויר חצר חברו
 כל שהוא - בעל החצר מעכב עליו, שהרי מזיקו בראיה
 בעת שתולה בו ומשתמש בו. הוציא את הזיו, ולא מחה
 בו לאלתר בעל החצר - הרי החזיק בעל הזיו.

ב. היה בזיו טפח, החזיק באויר החצר כנגדו; ואם רצה

יום ראשון י"ז סיון ה'תשע"ד

2

הלכות שכנים

3

פרק ז

4

א. מי שהיתה לו חלון בכתלו, ובא חברו ועשה חצר
 בצדו - אינו יכול לומר לבעל החלון: 'סתם חלון זה כדי
 שלא תביט בי'; שהרי החזיק בהזק זה. ואם בא חברו
 לבנות כתל כנגד החלון כדי שישיר הזק ראיתו - צריך
 להרחיק את הכתל מנגד החלון ארבע אמות, כדי שלא
 יאפיל עליו.

ב. היתה החלון למטה בכתל - כופה את חברו לבנות
 כנגדה ברחוק ארבע אמות, ולהגביה הבנין ארבע אמות,
 כדי שלא יביט בו מן החלון.

ג. היתה החלון למעלה בכתל, ובנה חברו כתל כנגד
 החלון מלמטה - אם היה מראש הכתל שבנה עד החלון
 גבה ארבע אמות או יותר, אינו יכול למנעו, אף על פי
 שלא הרחיק מכתל החלון כלום, שהרי לא האפיל עליו
 ואינו מזיקו בראיה. אבל אם נשאר מראש הכתל שבנה
 עד החלון פחות מארבע אמות - כופהו למעט הכתל, כדי
 שלא יעמד על ראש הכתל וישקיף מן החלון, או יגביה
 הכתל על החלון ארבע אמות ויהיה הכתל רחוק מן
 החלון ארבע אמות, כדי שלא יאפיל ולא יציץ ויראה.

ד. בנה כתל אחד בצד החלון - צריך להרחיק מן החלון
 טפח, ומגביה הכתל ארבע אמות על החלון, או כונס ראש
 הכתל, כדי שלא ישב עליו ויציץ.

ה. בנה שני כתלין משני צדי החלון - צריך להיות ביניהן
 רחב ארבע אמות, והחלון באמצע הארבע; ולא יספך על
 גביהן אלא אם כן הרחיק הסכופ מן הכתל שיש בו החלון
 ארבע אמות, כדי שלא יאפיל עליו. לפיכך, מי שבא
 לפתח חלון לחצר חברו - בין חלון גדולה בין חלון
 קטנה, בין למעלה בין למטה - בעל החצר מעכב עליו;
 שהרי אומר לו: 'תזיק לי בראיה; ואף על פי שהיא
 גבוהה, תעלה בסלם ותראה'.

ו. הרי שפתח חלון לחצר חברו, ומחל לו בעל החצר, או
 שגלה דעתו שהניחו, כגון שבא וסיע עמו, או שידע הנזק
 ולא ערער - הרי זה החזיק בחלון, ואינו יכול אחר כך
 לחזר ולערער עליו לסתם. וכיצד דינה של חלון זה
 שהניחו לפתחה? אם חלון שראשו של אדם נכנס ממנה
 היא, או שהיתה למטה מארבע אמות אף על פי שאין
 ראשו נכנס ממנה - אין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או
 מצדדיה, אלא אם כן הרחיק ארבע אמות כמו שבארנו.
 ז. היתה חלון קטנה שאין ראשו של אדם נכנס ממנה,

42

1 להחליפה בקורה גדולה או עבה - מחליף. היתה הקורה
2 קורת ספת עראי - כל שלשים יום, לא החזיק בה, שהרי
3 ראובן אומר לו: 'לא מחלתי והנחתיך, אלא מפני שהיא
4 עראי'. לאחר שלשים יום - החזיק, שאין זה עראי. ואם ספת
5 החג היא - כל שבועת ימי החג, לא החזיק; לאחר שבועה,
6 החזיק. ואם חבר ראש הקורה בפתל בטיט, מיד החזיק;
7 והוא, שביא ראיה שאובן סיע עמו או ראה ולא מחה.
8 ח. מי שהחזיק בפתל זה בקורה אחת - אינו יכול להכניס
9 בו קורה שניה, שהרי לא מחל לו אלא על אחת. במה
10 דברים אמורים? בשהודה שאין הכתל הזה שלו, אלא
11 חברו מחל לו על הכנסת קורה זו. אבל אם טען 'שכתל
12 זה, שתף אני בו' - הואיל והשתמש בו בקורה אחת,
13 נאמן; ומשתמש בכלן, אחר שישבע הסת שהוא שתף
14 בכל הכתל.
15 ט. היו קורותיו של ראובן בתוך הכתל, ומצד שמעון
16 מקומות חפורין להכניס בהן ראשי הקורות - לא החזיק
17 שמעון להכניס בהן קורות, ואינו יכול לטען שהוא שתף
18 בו; שהרי אין לו בו תשמיש. ויכול ראובן לטען: 'שאני
19 חפתי מקומות אלו מצדך, כדי שיהיו מוכנים עד שתקנה
20 ממני או שתבקש ממני ואמחל לך - תכניס הקורות בלא
21 חפירה בכתל, כדי שלא יתמטמט פתלי בעת חפירה'.

יום שלישי י"ט סיון ה'תשע"ד

פרק ט

1 א. לא יחפר אדם בור ולא שית [סוג בור ארוך וצר] ולא
2 מערה [בור מכוסה בתקרה], ולא יביא אמת [תעלת]
3 המים, ולא יעשה ברכת מים לשרות בה הבגדים לכבוס,
4 בצד פתלו של חברו - אלא אם כן הרחיק מפתל חברו
5 שלשה טפחים, ונסוד בסיד לכתל בור זה, או מקנה מים
6 זה, או פתל האמה מצד חברו, כדי שלא יבלעו המים
7 ויזיקו פתל חברו.
8 ב. מרחיקין את הגפת [פטולת זיתים] ואת הנבל ואת המלח
9 ואת הסיד ואת הסלעים מפתלו של חברו שלשה טפחים,
10 או סד בסיד. מרחיקין את הנזעים ואת המחרשה ואת
11 הגמה שמתקבץ בה מי רגלים מן הכתל שלשה טפחים.
12 ג. מרחיקין את הרמים שלשה טפחים מן הרמים
13 התחתונה, שהן ארבעה מן העלינה, כדי שלא יניד אותו,
14 או כדי שלא יבהלנו בקול הרמים.
15 ד. ומרחיקין את התנור מן הכתל שלשה טפחים
16 משרקעיתו, שהן ארבעה משפתו [קצה העליון], כדי שלא
17 יחם הכתל.
18 ה. אכן שהכובס מפה הבגדים עליה עד שיתלבנו, צריך
19 להרחיק אותה ארבע אמות מפתלו של חברו; שבועת
20 שכובס עליה - המים נותזין, ומזיקין את הכתל.
21 ו. לא ישתין אדם מים בצד פתלו של חברו, אלא אם כן
22 הרחיק ממנו שלשה טפחים. במה דברים אמורים? בכתל

1 בעל החצר לבנות תחת היזו ולבטל תשמישו - בעל היזו
2 מעכב עליו. ואם אין ביזו טפח, לא החזיק באויר החצר;
3 ובכל עת שירצה בעל החצר לבנות תחתיו ולבטל
4 תשמישו של יזו - אין בעל היזו יכול לעכב עליו.
5 ג. הנה היזו שהוציא רחבו טפח, ומשוף באויר תצרו של
6 חברו ארבעה טפחים, ולא מחה בו - החזיק בארבעה
7 טפחים על ארבעה טפחים. ואם רצה להרחיב את היזו
8 עד שיצשה ארבעה טפחים על ארבעה טפחים - הרי זה
9 מרחיב; ואין בעל החצר יכול לבנות באויר תצרו תחת
10 היזו פלו, אלא אם כן הניח לו תחתיו גבה אויר עשרה
11 טפחים כדי שישתמש ביזו.
12 ד. המעמיד סלם קטן שאין לו ארבעה חוקין [שלבנים] בצד
13 פתלו בתוך חצר חברו או בתוך שדהו - לא החזיק בגג
14 זה; וכל זמן שירצה בעל החצר - בונה בצד הסלם, ומבטל
15 תשמישו. ואם היה סלם גדול שיש לו ארבעה חוקין או
16 יותר, החזיק; ואם בא לבנות ולבטלו - בעל הסלם מעכב
17 עליו עד שירחיק בשעור, שהרי מחל לו להעמיד סלם
18 גדול. לפיכך, כשיבוא בעל הגג להעמיד סלם גדול - בעל
19 החצר יכול למחות בו, כדי שלא יחזיק עליו; אבל אם
20 העמיד סלם קטן - אינו יכול למנוע, שהרי אומרים לו: 'אין
21 עליך הפסד; כל זמן שתתקן, אתה מבטלו'.

22 ה. הרוצה להוציא צנור על חצר חברו כדי שיקלח שם
23 המים, או שעשה שם מזחילה על פתלו שהרי המים נוחלין
24 ויורדין לחצר חברו - בעל החצר מעכב עליו; ואם לא
25 מחה בו, החזיק זה בצנור או במזחילה. רצה אחר כך בעל
26 הגג לסתם הצנור, בעל החצר מעכב עליו; שכשם שהחזיק
27 בעל הגג לשפוף מימיו לחצר חברו, כך החזיק בעל החצר
28 שיהיו מימי גגו של חברו באין אצלו לרשותו. רצה בעל
29 הגג לעקר הצנור מצד זה ולהחזירו לצד אחר, או שהנה
30 ארץ ורצה לקצרו - אין בעל החצר יכול לעכב עליו; שלא
31 החזיק אלא במימי הגג, והרי הן באין לו מכל מקום. וכן
32 אם רצה בעל החצר לבנות תחת הצנור, אין בעל הגג יכול
33 לעכב עליו; שאין הצנור עשוי לתשמיש כזו, כדי שיחזיק
34 באויר חצר; ואינו עשוי אלא לקלוח המים.

35 ו. מי שהוריד מי גגו על חצר חברו, ולא מחה בו, והחזיק
36 בדבר זה - אם היו המים מנטפין [מטפטפים], ורצה
37 לקבצן למקום אחד ולעשותן צנור - עושה; וכן אם היו
38 באין ממקום אחד, וחלקן על רחב הכתל, והחזירן נוטפין
39 - עושה; ואפלו לבנות על גגו כמין צריך, עד שירדו
40 המים במהרה לחצר חברו - בונה; שהרי החזיקו מימיו
41 של זה לירד לחצר זו.

42 ז. כתל שבין ראובן ושמעון - אם היו שתפין בו, שניהן
43 משתמשין בו; זה חופר מצד זה ומכניס קורותיו כל שהן,
44 וזה חופר מצד האחר ומכניס קורותיו כל שהן. הנה הכתל
45 של ראובן לבדו, אין שמעון יכול להשתמש בו. חפר שמעון
46 בכתל זה והכניס בו קורה אחת, ושתק ראובן ולא מחה בו
47 - החזיק במקום הקורה; אפלו היתה קטנה, ורצה שמעון

48 שִׁינִיכִים פְּרוֹת לְאוֹצָר, או שֶׁהִתְחִיל לְאַצֵּר שׁוּמְשָׁמִין או
49 רְמוּנִים או תְּמָרִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, וְקָדַם זֶה וְעָשָׂה תַּנּוּר
50 קָדָם שֶׁיֵּאָצֵּר הַחֲטִין, או שֶׁיַּעֲשֶׂה בַעַל הַתְּנוּת מַחֲלָה עַל
51 גִּבָּה לְהַבְדִּיל בֵּין הַתְּנוּת וּבֵין הָאוֹצָר - בְּכָל אֵלוֹ בַּעַל
52 הָאוֹצָר מַעֲכֵב עָלָיו; וְאִם עָבַר וְעָשָׂה תַּנּוּר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ -
53 אֵין בַּעַל הָאוֹצָר יָכוֹל לְהַסִּיר תַּנּוּרָם בְּכָל אֵלוֹ.

יום רביעי כ' סיון ה'תשע"ד

פרק י

55
56 א. מִרְחִיקִין אֶת הָאֵילָן מִן הָעֵיר עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ אַמָּה,
57 וּבִחְרוּב וּבִשְׁקָמָה [עץ תַּאנִּים] חֲמִשִּׁים אַמָּה, מִפְּנֵי נוֹאֵי
58 [יוֹפִי] הָעֵיר. וְכָל אֵילָן הַנִּמְצָא קְרוֹב לָעֵיר בְּפָחוֹת מִזֶּה,
59 קוֹצְצִין אוֹתוֹ. וְאִם הָאֵילָן קָדָם, נֹתְנִין לוֹ בְּגֵי הָעֵיר אֶת
60 דְּמִי; וְאִם הִיא הַדֶּבֶר סָפֵק וְלֹא נֹדַע אִיזָה מִהֵן קָדָם, אֵין
61 לוֹ לְבַעַל הָאֵילָן דְּמִים, אֲלֹא נוֹטֵל עֲצִיו, וְהוֹלֵךְ.

62 ב. מִרְחִיקִין גֶּרֶן קְבוּעָה [שְׂדֵשִׁים אֶת הַתְּבוּאָה וְהַרְבֵּה מוּץ
63 בַּמִּקְוֶה] מִן הָעֵיר חֲמִשִּׁים אַמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יוֹלִיף הָרוּחַ
64 הַתֶּבֶן בְּעַת שְׂזוּרָה, וְיִזְיק לְבִגְי הָעֵיר. וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם
65 גֶּרֶן קְבוּעָה בְּתוֹף שָׁלוֹ, אֲלֹא אִם כֵּן הִיא לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה
66 לְכָל רוּחַ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִזִּיק הַתֶּבֶן לְנִטְעַת חֲבָרוֹ אוֹ לְנִירוֹ
67 [מִקְוֶה חֲרוּשׁ].

68 ג. מִרְחִיקִין אֶת הַנִּבְלֹת וְאֶת הַקְּבָרוֹת וְאֶת הַבְּרֶסְקִי מִן
69 הָעֵיר חֲמִשִּׁים אַמָּה.

70 ד. וְאֵין עוֹשִׂין בְּרֶסְקִי [מִפְעַל לַעֲבֹד עוֹרוֹת] אֲלֹא לְמִזְרַח
71 הָעֵיר, מִפְּנֵי שְׂרוּחַ מִזְרָחִית חֲמָה וּמִמַּעֲסַת הַזֶּקֶר רִיחַ עֲבוּר
72 הָעוֹרוֹת.

73 ה. מִי שָׁבָא לַעֲשׂוֹת מִשְׁרָה שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצַד יָרֵק שֶׁל חֲבָרוֹ,
74 שֶׁהָיָה מִי הַמִּשְׁרָה נִבְלָעִין בְּאַרְץ וְהוֹלְכִין וּמִפְסִידִין הָיֵרָק,
75 או שֶׁנִּטְעַע בְּרִשִּׁין קְרוֹב מִן הַבְּצָלִים שֶׁל חֲבָרוֹ, שֶׁהֵן מְפִיגִין
76 טַעַמָּן, או שֶׁנִּטְעַע חֲרָדֵל בְּצַד כְּנֶרֶת דְּבוּרִים, שֶׁהָיָה הַדְּבוּרִים
77 אוֹכְלִין הָעֵלִין וּמִפְסִידִין הַדְּבִשׁ - בְּכָל אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן,
78 אֵינוֹ צָרִיף לְהִרְחִיק בְּכָדִי שֶׁלֹּא יִזִּיק; וְעַל הַנֶּזֶק לְהִרְחִיק
79 אֶת עֲצָמוֹ, אִם יִרְצֶה, עַד שֶׁלֹּא יִגִּיעַ לוֹ הַנֶּזֶק; שֶׁזֶה בְּתוֹף
80 שָׁלוֹ הוּא עוֹשֶׂה, וְהַנֶּזֶק בָּא לְחֲבָרוֹ מֵאֵלָיו. בְּמָה דְּבָרִים

81 אֲמֹרִים שֶׁאֵינוֹ מִרְחִיק? בְּשִׁהֲיָה הַנֶּזֶק בָּא מֵאֵלָיו אַחֵר
82 שֶׁיִּפְסְקוּ מַעֲשָׂיו שֶׁל מִזִּיק. אֲבָל אִם הָיוּ מַעֲשָׂיו שֶׁל זֶה
83 שְׁעוֹשֶׂה בְּרִשְׁוֹתָו מִזִּיקִין אֶת חֲבָרוֹ בְּשַׁעַת עֲשִׂיתוֹ, הָיָה זֶה
84 כְּמִי שֶׁמִּזִּיק בְּיָדוֹ, הֵא לָמָּה זֶה דּוֹמֶה? לְמִי שֶׁעָמַד
85 בְּרִשְׁוֹתָו, וְיִזְרָה חֲצִים לְחֲצֵר חֲבָרוֹ וְאָמַר: 'בְּרִשְׁוֹתִי אֲנִי
86 עוֹשֶׂה', שֶׁמִּנְעִין אוֹתוֹ. וְכֵן כָּל הַהִרְחָקוֹת הָאֲמֹרוֹת
87 לְמַעַלָּה בַּעֲנָן זֶה - אִם לֹא הִרְחִיקָן, הָיָה זֶה כְּמִי שֶׁהִזִּיק
88 בְּחֲצִיו. לְפִיכָךְ, צָרִיף לְהִרְחִיק מִשְׁרָה מִן הָיֵרָק, וּכְרִשִּׁין
89 [חֲצִיר] מִן הַבְּצָלִים, וְחֲרָדֵל מִן הַדְּבוּרִים, שֶׁלֹּשָׁה טַפָּחִים
90 או יֵתֵר מֵעֵט - כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הַזֶּקֶק בְּיָדֵם; אֲבָל לְהִרְחִיק
91 עַד שֶׁלֹּא יָבֹא הַנֶּזֶק מֵאֵלָיו, אֵינוֹ צָרִיף.

92 ו. בַּעַל עֲלִיָּה שֶׁהִיא שׁוֹפָף מִים, וְהֵן יוֹרְדִין עַל הַדֶּרֶךְ בְּבֵית

1 לְבָנִים. אֲבָל בְּכֶתֶל אֲבָנִים, יִרְחִיק טַפַּח; וְאִם הָיוּ הָאֲבָנִים
2 צָחִית [יִבְשׁ] סָלַע, מִשְׁתִּין בְּצִדוֹ בְּלֹא הִרְחָקָה.

3 ז. מִרְחִיקִין אֶת הַסֵּלֶם מִן הַשׁוֹכֵף אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא
4 תִּקְפֹּץ הַנִּמְיָה [חִיה קִטְנָה טוֹרֶפֶת עוֹפוֹת] בְּעַת שֶׁמִּנִּיחַ
5 הַסֵּלֶם, וְתַעֲלֶה לְשׁוֹכֵף וְתֹאכַל הַגּוֹזְלוֹת.

6 ח. וּמִרְחִיקִין אֶת הַכֶּתֶל מִן הַמִּזְחִילָה [מִרְחִיב] שֶׁל חֲבָרוֹ
7 אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מְקוֹם לְבַעַל הַמִּזְחִילָה לְזַקֵּף סֵלֶם
8 וּלְתַקֵּן מִזְחִילָה שָׁלוֹ, הוֹאִיל וְהִזְדִּיק בָּהּ.

9 ט. רֹאוּבֵן שֶׁהִיא כְּתִלָּו סְמוּךְ לְכֶתֶל שֶׁמַּעֲזִין כְּמִין גַּם [אוֹת
10 יוֹוִנִית דּוּמָה ל-"ר"], וְכֹא רֹאוּבֵן לַעֲשׂוֹת כְּתִל שְׁנֵי כְּנָגַד
11 כְּתִל שֶׁמַּעֲזִין עַד שֶׁיַּעֲשִׂי הַשְּׁלִשָּׁה כְּתִלִּין כְּמִין בִּי"ת - הָיָה
12 שֶׁמַּעֲזִין מַעֲכֵב עָלָיו, עַד שֶׁיִּרְחִיק מִכְּנָגְדוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי
13 שֶׁיִּהְיֶה הַמְּקוֹם בֵּין שְׁנֵי הַכְּתִלִּים רָחֵב, כְּדֵי שֶׁיִּדְּוֹשׁוּ בּוֹ
14 רַבִּים וְתִתְחַזֵּק הָאֶרֶץ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּכֶתֶל גִּנָּה אוֹ
15 בְּכֶתֶל חֲצֵר בְּעֵיר חֲדָשָׁה; אֲבָל בְּעֵיר יְשָׁנָה - כְּבֵר נִתְחַזְּקָה,
16 וּבִנְיָה כְּנָגְדוֹ בְּלֹא הִרְחָקָה. וְכֵן אִם לֹא הִיא בְּאַרְץ כְּתִל
17 שֶׁמַּעֲזִין שְׁבוּנָה כְּנָגְדוֹ אֲלֹא פָחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, בּוֹנֶה
18 כְּנָגְדוֹ וְאֵינוֹ מִרְחִיק, וְאֵף עַל פִּי שֶׁמִּנְעֵה הַגֶּל מִלְּהֻף שָׁם;
19 שֶׁהַכֶּתֶל שֶׁהוּא פָחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת אֵינוֹ צָרִיף חֲזוּק
20 הָאֶרֶץ.

21 י. מִי שָׁבָא לְחַפֵּר בּוֹר בְּסוֹף שְׂדֵהוּ סְמוּךְ לְמִצָּר חֲבָרוֹ -
22 אִם שְׂדֵה חֲבָרוֹ אֵינָה עֲשׂוּיָה לְבוּרוֹת, סוּמָף וְאֵינוֹ יָכוֹל
23 לְמַחוֹת בְּיָדוֹ. וְאִם יִמְלֹף חֲבָרוֹ לְחַפֵּר בּוֹר בְּצִדוֹ - צָרִיף
24 לְהִרְחִיק מִכְּתִל הַבוֹר שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, עַד שֶׁיִּהְיֶה בֵּין חֲלָל
25 שְׁנֵי הַבוּרוֹת עֲבִי שִׁשָּׁה טַפָּחִים. הִיתָה שְׂדֵה חֲבָרוֹ עֲשׂוּיָה
26 לְבוּרוֹת - אֵינוֹ סוּמָף, עַד שֶׁיִּרְחִיק מִן הַמִּצָּר שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים
27 וְיִחַפֵּר; וְכִשְׁנֹבֵא חֲבָרוֹ לְחַפֵּר - יִרְחִיק גַּם הוּא שְׁלֹשָׁה
28 טַפָּחִים בְּתוֹף שְׂדֵהוּ, וְיִחַפֵּר.

29 יא. הַבֵּית וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם - לֹא יַעֲשֶׂה בַעַל הַבֵּית תַּנּוּר
30 בְּתוֹף בֵּיתוֹ, אֲלֹא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ עַל גִּבּוֹ [שֶׁל הַתְּנוּרָה, עַד
31 לְתַקְרָה] גִּבָּה אַרְבַּע אַמּוֹת; וְכֵן לֹא יַעֲמִיד בַּעַל הָעֲלִיָּה
32 תַּנּוּר, עַד שֶׁיִּהְיֶה תַּחְתּוֹ מַעֲזִיכָה [טִיחַ הַתַּקְרָה] שֶׁלֹּשָׁה
33 טַפָּחִים, וּבִכְנִיָּה טַפַּח. וְאִם תַּנּוּר שֶׁל נִתְחַמֵּין הוּא, צָרִיף
34 שֶׁיִּהְיֶה תַּחְתּוֹ אַרְבַּעַה טַפָּחִים; וְכִנִּיָּה שֶׁל נִתְחַמֵּין,
35 שֶׁלֹּשָׁה טַפָּחִים. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיק בְּשַׁעֲרוֹ, אִם יֵצְאָת
36 הָאֵשׁ וְהִזִּיקָה - מִשְׁלֵם מֶה שֶׁהִזִּיק, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ.

37 יב. מִי שֶׁהִיתָה לוֹ תְּנוּת תַּחַת אוֹצָר חֲבָרוֹ - לֹא יַעֲשֶׂה בָּהּ
38 לֹא נִתְחַמֵּין, וְלֹא צִבְעָה, וְלֹא רִפְתָּ בָקָר, וְלֹא יִכְנִיס לָהּ
39 אֶסְפָּסְתָּא וְכִיּוֹצֵא בָּהּ מִדְּבָרִים שֶׁעוֹלָה מִהֵן הֶבֶל חֵם הַרְבֵּה,
40 מִפְּנֵי שֶׁהֵחֵם מִפְסִיד פְּרוֹת שְׁבָאוֹצָר. לְפִיכָךְ, אִם הִיא אוֹצָר
41 יֵין בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין הֵחֵם מִפְסִידוֹ - הָיָה זֶה עוֹשֶׂה
42 בְּתַנּוּתוֹ כָּל מִלְּאכָתָה אֵשׁ; אֲבָל לֹא יַעֲשֶׂה רִפְתָּ בָקָר, מִפְּנֵי
43 שֶׁמִּפְסִיד רִיחַ הַיֵּין. וְאִם הַחֲזוּקָה הַתְּנוּת בְּתַחֲלָה לְרִפְתָּ אוֹ
44 לְנִתְחַמֵּין וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְאַחֵר כָּף רָצָה בַּעַל הָעֲלִיָּה לַעֲשׂוֹת
45 עֲלִיתוֹ אוֹצָר - אֵינוֹ יָכוֹל לְמַחוֹת בְּיָדוֹ.

46 יג. כְּבֵד בַּעַל הָעֲלִיָּה וְרִבֵּץ [זֶלֶף בַּה מִים] עֲלִיתוֹ, או שֶׁרָבָה
47 בְּחִלּוֹנוֹת, כְּדֵי לַעֲשׂוֹתָהּ אוֹצָר, וְקָדַם זֶה וְעָשָׂה נִתְחַמֵּין קָדָם

ג. הכותש את הריפות [סומסומים] וכיוצא בהן בתוך
שלו, ובעת שמכה מנדנד חצר חבירו עד שיתנדנד כסוי
החבית על פי החבית - הרי זה כמזיק בחציו, וחייב
להרחיק כדי שלא ינדנד, או יבשל ממלאכתו שמזיקת. ואם
הזיק בעת הנדנד - חייב לשלם, שהרי מכחו בא הנזק.
ד. כל ההרחקות האמורות בפרקים של מעלה - אם לא
הרחיק, וראה חבירו ושתק - הרי זה מחל, ואינו יכול לחזור
ולהצריכו להרחיק. והוא, שיראה ממנו שמחל - כגון
שסיע עמו ביד, או שאמר לו לעשות, או שראהו שעשה
בצדו בלא הרחקה ושתק ולא הקפיד על זה; שכל
המחזיק בנזק, זכה בו כמו שבארנו. במה דברים אמורים?
בשאר נזקין, חוץ מארבעת מיני נזקין אלו האמורות
בפרק זה - שהן: העשן, וריח בית הכסא, והאבק וכיוצא
בו, ונדנד הקרקע; שכל אחד מאלו, אין לו חזקה. ואפילו
שתק הנזק כמה שנים, הרי זה חוזר וכופהו להרחיק. וכן
הזק ראיה במקום שצריך מחיצה, כופהו לעשות מחיצה
בכל עת שירצה, כמו שבארנו. ולמה שנו נזקים אלו
משאר נזקין? לפי שאין דעתו של אדם סובלת נזק מאלו;
וחזקתו שאינו מוחל, שהזק הנזק קבוע. ואם קנו מידו
שמחל בנזקין אלו, אינו יכול לחזור בו.
ה. מי שהחזיק לעשות מלאכת דם או נבלות וכיוצא בהן
במקומו, ויבואו העורבים וכיוצא בהן בגלל הדם ויאללו,
והרי הן מצוין להברו בקולו וצפצפון, או בדם שברגליהן
שהן יושבין על האילנות ומלכלכין פרותיהן - אם היה
חבירו קפדן או חולה שצפצפון זה מזיקו, או שהפרות שלו
נפסדין בדם - חייב לבטל אותה המלאכה, או ירחיק עד
שלא יבוא הזק מחמתו; שגזק זה דומה לריח בית הכסא
וכיוצא בו, שאין לו חזקה. וכן בגי מבוי או בגי חצר
שנעשה אחד מהן אמן, ולא מחו בו שהרי החזיק, והיו
העם נכנסין ויוצאין לקנות ממנו, ושתקו - לא החזיק
בדבר זה, ויש להן בכל עת לעבב ולומר: 'אין אנו יכולין
לישן מקול הנכנסין והיוצאין'; שזה הזק קבוע הוא, כמו
העשן והאבק. וכן הורו הגאונים.
ו. מי שהחזיק בנזק שיש לו חזקה, כגון שפתח חלון, או
העביר אמת המים, או לא הרחיק מה שראוי להרחיק,
והרי המחזיק טוען: 'אתה אמת לי לעשות', או 'מחלת
לי אחר שראית', או 'שהפר הנזק ושתקת ולא מחית בי',
והנזק אומר: 'עכשו הוא שראיתי, ולא ידעתי מקדם', או
שאמר: 'בשראיתי מחיתי בך, ואתה אומר עתה ארחיק או
אסתם, ואתה מדחה אותי מיום ליום כדי שתקבע הנזק'
- בכל אלו וכיוצא בהן, על הנזק להביא ראיה; ואם לא
הביא, ישבע המחזיק הסת [שבועת דיינים] - ללא נקיטת
פטר.
ז. החזיק בנזק שאין לו חזקה, כגון עשן ובית הכסא
וכיוצא בהן, וטען המחזיק שקנה מידו של נזק - על המחזיק
להביא ראיה שקנה מידו; ואם לא הביא ראיה, ישבע הנזק
הסת שלא קנו מידו על כך, ויסלק זה הזקו.

למטה - אם היתה שם מצזיכה [טיח ספיגה] שהמים כלין
בה בעת שפיקה, ואחר שיפסק עליון מלשפף יבלעו המים
וירדו וינטפו על התחתון - צריך התחתון לתקן ולהרחיק
עצמו מן הנזק; ואם אין שם מצזיכה, אלא כשישפף ירדו
המים מיד - הרי זה כמזיק בחציו, והעליון מתקן, או
ימנע מלשפף. וכן כל כיוצא בזה.
ז. מי שהיה לו בור בתוך שדהו, ויבא חבירו ונטע אילן
בתוך שדהו קרוב לבור חבירו - אין בעל הבור יכול לעבב
עליו ולומר לו: 'הרי שרשי האילן נכנסין לבור שלי
ומפסדין אותו'; שזה נזק הבא מאליה הוא לאחר זמן,
ובעת שנטע אינו מזיק; וכשם שזה חופר בתוך שלו, כך
זה נוטע בתוך שלו. וכן ראונו שחפר בור, וירד ומצא
שרשי אילן של שמעון בתוך שדהו - קוצץ וחופר, והעצים
שלו. ואם היה קרוב לאילן שמעון בתוך שש עשרה אמה
- השרשים של שמעון, קוצצין ונוהגין לו. ואם אינו צריך
לחפר, ויצאו השרשים של שמעון לתוך שדהו - הרי זה
מעמיק שלשה טפחים כדי שלא יעבב המחרשה, וכל שרש
שימצא בתוך שלשה טפחים - קוצצו; ואינו חושש שמא
יביש האילן של חבירו, שזה בתוך שלו הוא חופר.
ח. מי שהיתה שדה חבירו נטועה גפנים או שאר אילנות,
ובא הוא לנטע בתוך שדהו גפנים בצד גפנים או אילנות
בצד אילנות - צריך להרחיק ארבע אמות. במה דברים
אמורים? בארץ ישראל. אבל בחוצה לארץ, ירחיק בין
גפנים לגפנים שתי אמות; ובין גפנים לשאר אילנות, או
בין אילנות לאילנות, ארבע אמות בכל מקום. היה גדר
ביתנים, זה סומך לגדר זה סומך לגדר בכל מקום. מי
שהיה אילן חבירו נוטה לתוך שדהו, קוצץ מלא מרדע על
גבי המחרשה; ובחורב ובשקמה - קוצץ כל הנוטה, עד
שיהיה שקול כנגד המצר. וכן אם היה נוטה על בית
השלהין של חבירו, או על בית האילן - קוצץ את כל
הנוטה, עד שיהיה שקול כנגד המצר.

יום חמישי כ"א סיון ה'תשע"ד

פרק יא

א. מי שעשה גרן בתוך שלו, או קבע בית הכסא, או כל
מלאכה שיש בה אבק ועפר וכיוצא בהן - צריך להרחיק
כדי שלא יגיע העשן או ריח בית הכסא או האבק והעפר
להברו, עד שלא יזיקו. אפילו היתה הרוח היא שמסיעת
אותו בעת שעושה מלאכתו, ומולכת העפר או נערת
הפשתן והמזן וכיוצא בהן, ומגיעתן להברו - הרי זה חייב
להרחיק כדי שלא יגיעו ולא יזיקו, ואפילו על ידי הרוח
המצויה; שכל אלו כמי שהזיק בחציו הן.
ב. אף על פי שהוא חייב להרחיק כל כך - אם הוליקה
הרוח המצויה את המזן ואת העפר והזיקה בהן, הרי זה
פטור מלשלם; שהרוח היא שסיעה אותו, ואין נזק זה בא
מפת המחזיק עצמו.

יום שישי כ"ב סיון ה'תשע"ד

פרק יב

א. האחין או השתפין שבאו לחלק את השדה, ולטל כל אחד מהן חלקו - אם היתה בלה שנה ואין שם מקום טוב ומקום רע, אלא הכל אחד - חולקין לפי המדה בלבד. ואם אמר אחד מהן: 'תנו לי חלקי מצד זה, כדי שיהיה סמוך לשדה האחרת שלי ויהיה הכל שדה אחת' - שומעין לו, וכופה אותן על זה; שעכובן בדבר זה, מדת סדום היא. אבל אם היה חלק אחד ממנה טוב, או קרוב לנהר יותר, או קרוב לדרך, ושמו אותה היפה כנגד הרע, ואמר: 'תנו לי בשומא שלי מצד זה' - אין שומעין לו, אלא נוטל בגורל. אמר: 'תנו לי חצי מדתה מן הצד הרע בלא שומא, וטלו אתם את החצי הטוב, כדי שיהיה חלקי סמוך לשדה שלי' - הורו מקצת הגאונים ששומעין לו; ולזה דעתי נוטה, ובו ראוי לדון.

ב. הבכור שחלק, נוטל שני חלקים שלו כאחד. אבל היבם שחלק עם אחיו בנכסי האב, נוטל חלקו וחלק אחיו בגורל; ואם עלו במקום אחד, עלו; ואם עלו לו בשני מקומות, עלו.

ג. ארץ מרבעת שהיה הנהר מקיף לה מזרח וצפון, ונהרף דרום ומערב - חולקין אותה באלכסון, כדי שיגיע לזה נהר ודרף, ולזה נהר ודרף. ואם אמר: 'תנו לי החצי שמצד זה שהוא בצד שדי', שומעין לו. כללו של דבר: כל דבר שהוא טוב לזה, ואין על חברו הפסד כלל - כופין את חברו לעשותו.

ד. אחד מן האחין או מן השתפין שמכר חלקו לאחר - מסלקין את הלוקח, ונותנין לו שאר האחין או השתפין דמים שנתן, והולף, כדי שלא יכנס זר ביניהם.

ה. ולא עוד, אלא כל המוכר קרקע שלו לאחר - יש לחברו שהוא בצד המצר שלו לתן הדמים ללוקח, ולסלק אותו, וזה הלוקח הרחוק, כאלו הוא שליח של בן המצר; בין שמכר הוא, בין שמכר שלוחו, בין שמכרו בית דין, בין שמכר שלוחן - יש בו דין בן המצר. אפלו היה הלוקח תלמיד חכמים ושכן וקרוב למוכר, ובן המצר עם הארץ רחוק - בן המצר קודם, ומסלק את הלוקח. ודבר זה, משום שנאמר: 'ועשית הישר והטוב'; אמרו חכמים: הואיל והמכר אחד הוא - טוב וישר הוא שיקנה מקום זה בן המצר, יתר מן הרחוק. היו בני המצר רבים - כלם זוכים בזו השדה הנמכרת, והיא ביניהן לפי מנגנון, ונותנין כלן הדמים ללוקח; והוא, שבאו כלן פעם אחת. אבל אם קדם אחד מהן וסלק הלוקח - זכה בה לבדו, הואיל והוא בן המצר. וכן אם באו מקצתן, ומקצתן במדינה אחרת - מסלקין אותו אלו העומדין כאן בלבד, והיא להן. וכן

המוכר לאחד מבני המצר, או לאחד מן השתפין שלו במשא ומתן - אף על פי שאינו שתפו בקרקע, זכה בה; ואין שאר השתפין או שאר בני המצר נוטלין עמו.

ו. המוכר כל נכסיו לאחד - אין בעל המצר של שדה אחת מהן מסלק את הלוקח מאותה השדה, שהרי היא ואחרת קנה כאחד. וכן המוכר לבעלים הראשונים, או הלוקח מן הגוי - אין בו דין בן המצר.

ז. המוכר לגוי - משמתין [מנדים] אותו עד שיקבל כל אנס שיבוא מן הגוי, עד שינהג הגוי עם בן המצר הזה שלו כדיני ישראל בכל. ואם אנסו בדבר שלא כדין ישראל, ישאל מושלם המוכר.

ח. השכירות, אין בה משום דין בן המצר.

ט. הממשכן מקום, ואחר כך מכרו לזה שהוא ממשכן בירו - אין בו משום דין בן המצר. וכן המוכר מקום רחוק כדי לגאל מקום קרוב, או שמכר רע כדי לגאל מקום יפה בדמיו, או שמכר כדי לתן מנת המלף, או שמכר לקבוצה, או שמכרו למזון האשה או הבנות - אין כאחד מאלו דין בן המצר, אלא זכה הלוקח.

י. ולמה אין דין בן המצר? שכל אלו טרודין למכר, ומפני צורך גדול מוכרין, ואם תאמר: 'יש בה דין בן המצר', לא ימצאו לוקח, שהרי הוא אומר: 'למה אטרח ואקח, ויבוא זה ויסלק אותי'? ואין הבעלים יכולין להמתין עד שביא בעל המצר מעות ויקנה.

יא. הרי שטען הלוקח ואמר: 'מפני המס וכיוצא בו מכר לי המוכר, ובעל המצר אומר: 'שקר אתה טוען לבטל זכותי' - על בעל המצר להביא ראיה, ואחר כך יוציא מיד הלוקח; ואם לא הביא ראיה, ישבע הלוקח הסת.

יב. אפלו היה שם בדבר ספק, אין הלוקח מסתלק אלא בראיה ברורה שמביא בעל המצר. לפיכך, אם טען הלוקח ואמר לו: 'גולן אתה לשדה זו', 'אריס אתה', או 'שוכר אתה' או 'ממשכן' - צריך בעל המצר להביא ראיה שהוא בעל המצר, ושקרקע זו בחזקתו. וכן כל כיוצא בזה.

יג. המוכר ליתומים קטנים, אין בו דין בעל המצר; הטוב והישר שעושים חסד עם אלו, יתר מבעל המצר.

יד. וכן המוכר לאשה - אין בו דין בעל המצר, מפני שאין דרכה לטרח תמיד ולקנות, והואיל ולקחה, חסד הוא שתעמד הקרקע בידה.

טו. מכר לטמאים ואנדריגנס, אין בעל המצר יכול לסלקן, מפני שהן ספק אשה.

טז. היתה הקרקע של אחד, והבגין או האילנות של אחד - אם יש לבעל הבגין או לבעל האילנות זכות בקרקע, כל אחד מהן בן מצר של חברו; לפיכך, אם מכר אחד מהן חלקו, חברו מסלק הלוקח. אבל אם אין לבעל האילנות או לבעל הבגין כלום בקרקע, אלא כל זמן שירצה יאמר לו: 'עקר אילנך או הרס בגינך', ומכר בעל השדה - זכה

38 הלוקח בקרקע ולא תשאר בה עלה כלל; ואחר כך יסלק
39 אותו.
40 ז. הלוקח שבנה והשביח, או סתר והפסיד - בן המצר
41 מסלקו ונותן לו דמים הראויין לו, והרי הוא בכל מעשיו
42 כמו השליח. וכן אם לזה הלוקח קדם שישלם אותו בן
43 המצר, וסלקו בן המצר - אין בעל חוב שלו טורף מיד
44 בן המצר. זה הוא העקר בכל אלו הדינים: שכל הלוקח
45 בצד מצר חברו, הרי הוא כמו שליח לחברו, ולתקן שלחו,
46 ולא לענות. לפיכך, אם השביח - נוטל הוצאה; ואם
47 הפסיד וסתר והרס או אכל פרות - מנכין אותו מן הדמים.
48 במה דברים אמורים שמחשבים לו הפרות? בשאכלן אחר
49 שבא בן המצר והביא מעות לסלקו. אבל כל הפרות
50 שאכל מקדם - שלו הוא אוכל, ואין מחשבים אותו.
51 ח. אחד שלקח משנים שדה אחת, ובא בעל המצר לסלקו
52 מחציה בלבד שלקח מן האחד - אינו יכול, אלא מסלקו
53 מפלה או מניח פלה. אבל המוכר קרקע לשנים - יש לבעל
54 המצר לסלק שניהם, או לסלק האחד ולהניח אחר.
55 ט. בן המצר שבא לסלק את הלוקח, וקדם שישלם מוכר
56 את השדה שיש לו על המצר - אבד את זכותו.
57 י. שליח שמכר, והרי הוא בעל המצר - אינו מסלק את
58 הלוקח; שהרי הוא מוכר לו, ואין לה מחילה גדולה מזו.
59 יא. בעל חוב של מוכר שטרף השדה מיד בעל המצר -
60 הרי בעל המצר חוזר ונוטל מן הלוקח ששלם, והלוקח
61 חוזר ונוטל מן המוכר.
62 יב. כל בעל חוב שטרף בחובו, יש לבעל המצר לסלקו;
63 לא יהיה כח הטורף גדול מכח הלוקח. ואם ירצה הנטרף
64 לתן הדמים שהיו חוב עליו - תחזר לו שדהו לעולם, כמו
65 שיתבאר במקומו.
66 יג. קטן שהיה בן המצר, וראו בית דין שזכות היא לו -
67 מסלקין לו את הלוקח, או יטלו לו חלק עם שאר בעלי
68 המצר כמו שיראו.
69 יד. בעל שהיתה אשתו בן המצר, הרי זה מסלק את
70 הלוקח; שכל נכסי אשתו ברשותו, וכל זכות שתבוא לה
71 - זכות היא לו. אפלו קנו מיד אשתו שמחלה בזכות זו
72 ללוקח - אינו מועיל, אלא הבעל מסלקו. עמדה האשה
73 מנדעתה, וסלקה את הלוקח, וכן העבד שהיה נושא ונותן
74 בנכסי אדוניו, שסלק את הלוקח - אם רצה הבעל או
75 האדון, מקים על ידיה; ואם רצה, לא מקים, ותחזר
76 ללוקח, ויתיר הדמים.

1 הלוקח, ואין בעל האילנות או בעל הבגן מסלק אותו.
2 ואם מכר בעל האילנות או בעל הבגן, הרי בעל הקרקע
3 מסלק אותו.
4 יז. היה מפסיק בינו ובין מצר חברו רכב [שורה] של
5 דקלים, או בגן גבוה וחק, או גמא וכיוצא בהם - רואין:
6 אם יכול להכניס אפלו תלם אחד בתוך הדבר המפסיק,
7 עד שיתערבו שתי השדות - הרי זה בן מצר שלו, ומסלק
8 הלוקח; ואם לאו, אינו מסלק הלוקח.

יום שבת קודש כ"ג סיון ה'תשע"ד

פרק יג

11 א. הנותן מתנה, אין בה דין בן המצר. היה כתוב בשטר
12 מתנה שאחריות מתנה זו על הנותן, יש בה דין בן המצר;
13 הואיל ויש בה אחריות - מכירה היא, ולא כתב מתנה,
14 אלא לבטל זכות בן המצר. וכמה נותן לו? מה שהיא שוה.
15 ב. אמר הלוקח: 'בן הוא, והערמה עשינו ומכירה היא,
16 ובכך וכך קניתי' - נשבע בנקיטת חפץ, ונוטל דין כל
17 השלושין [שנשבעים ונוטלים]. וברא לי שצריך לטעון
18 דמים שהן ראויין, או יתר מעט; אבל אם אמר על שוה
19 מאה: 'במאתים קניתי', אינו גאמן.
20 ג. היה כתוב בשטר מתנה: 'וקבלתי עלי אחריות מתנה זו,
21 שאם תצא מידו אתן לו מאתים' - נותן לו בן המצר מאתים,
22 ואחר כך מסלקו, ואף על פי שאינה שוה אלא מנה.
23 ד. הקליף חצר בחצר, אין בה דין בעל המצר. הקליף
24 חצר בבמה או בשאר מטלטלין - רואין דמי אותה
25 בהמה או אותן המטלטלין, ונותן לו בן המצר ומסלקו;
26 ואינו יכול לומר לו: 'תן לי כמין שלקחתי בו', שזו
27 הערמה היא, ואינה מועלת כלום.
28 ה. מכר לו קרקע מעט באמצע שדהו, ואחר כך מכר לו
29 קרקע בצד אותה שבאמצע - רואין: אם אותו המעט
30 שמכר לו תחלה הוא עדיף או זבירית לגבי זאת הקרקע
31 שמכר לו באחרונה - זכה הלוקח, ואין בן המצר יכול
32 לסלקו, שהרי הוא עצמו בן מצר הוא, מפני אותו המעט
33 שקנה באמצע. ואם אותו המעט כמו זאת שמכר לו בסוף
34 בצדו - הרי זה מערים, ובן המצר מסלק אותו מן השדה
35 שקנה בסוף.
36 ו. המוכר על תנאי, בין שהתנה מוכר בין שהתנה לוקח
37 - אין בעל המצר יכול לסלקו עד שיתקמו התנאים, ויזכה

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ז-כ"ג סיון ה'תשע"ד

44 המיחדות בהקרכת בעל מום, במקומות מפורים במסכת
45 נבחים ומסכת תמורה.

46 המצוה הצ"ה — האזהרה שהזהרנו מלהקריב בעל
47 מום עובר, והוא אמרו במשנה תורה: "לא-תזבח לה'
48 אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום וגו'" (דברים יז, א),
49 ונתבאר בספרי שבבעלי מומין עוברין הכתוב מדבר. וגם
50 על זה לוקה, אם עבר והקריבו.

51 המצוה הצ"ו — האזהרה שהזהרנו מלהקריב קרבנות
52 הגויים אם הם בעלי מומין, ולא נאמר כינן שהוא גוי
53 יקרב בעדו בעל מום, והוא אמרו יתעלה: "וימז בן-גזר
54 לא תקריבו את-לחם אלהיכם מכל-אלה" (ויקרא כב, כה).
55 ומי שעבר והקריבו — לוקה גם כן.

56 המצוה הצ"ז — האזהרה שהזהרנו מלתן מום
57 בקדשים, וזהו הנקרא: מטיל מום בקדשים. וכל-המטיל
58 מום בקדשים — לוקה, ובתנאי שיזהא זה בזמן שבית
59 המקדש קיים דחזי (שפסל דבר שהיה ראוי) לקרבן, כמו
60 שנתבאר בגמרא עבודה זרה (יג:). וכא הלאו על כך
61 באמרו בקרבן: "כל-מום לא יהיה-בו" (שם, כא), ולשון
62 ספרא: "כל-מום לא יהיה-בו" — אל תתן בו מום.

63 המצוה הפ"ו — הצווי שצטוינו לפדות מן-הקדשים
64 מה שנולד בו מום ויצא לחלין ומתו לשחטו ולאכלו,
65 והוא אמרו יתעלה: "רק בכל-אות נפשך תזבח ואכלת
66 בשר בברכת ה' אלהיך" (דברים יב, טו) ולשון ספרי
67 (פרשת ראה): "רק בכל-אות נפשך תזבח — אינו מדבר
68 אלא בפסולי המקדשין שיפדו". וכבר נתבאר דיגי מצוה
69 זו, כלומר: פדיון הקדשים, במסכת בכורות (טו). ותמורה
70 (לב). ובכמה מקומות מחלין (קל). ונערכים (ד"ה) ומעילה
71 (יט:).

יום שני י"ח סיון ה'תשע"ד

מצות עשה ס. מצות לא תעשה ק. צה.

מצות עשה סב. מצות לא תעשה צט.

75 המצוה הס' — הצווי שצטוינו שיזהא כל-קרבן
76 שנקריב מן-הבהמה בן-שמנה ימים ולמעלה ולא פחות
77 מזה, וזו היא מצות מחסר זמן בגופו (של הקרבן). להבדיל
78 מ"מחוסר זמן בבעלי" שהוא דין אחר. והוא אמרו יתעלה:
79 "והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה
80 ירצה לקרבן" (ויקרא כב, כז). וכבר נכפל צווי זה בלשון
81 אחר, והוא אמרו: "שבעת ימים יהיה עם-אמו" (שמות
82 כב, כט). ומצוה זו פוללת את כל-הקרבנות, קרבן יחיד

יום ראשון י"ז סיון ה'תשע"ד

מצות לא תעשה צד. צה.

צו. צז. מצות עשה פו.

5 המצוה הצ"ד — האזהרה שהזהרנו מלהקטיר אומרי
6 בעלי מומין, והוא אמרו יתעלה: "ואשה לא-תתנו מהם
7 על-המזבח" (ויקרא כב, כב) ולשון ספרא (פרשת אמור):
8 "ואשה לא-תתנו מהם" — אלו הכלבים; "לא-תתנו",
9 אין לי אלא כלם, מנין אף מקצתם — תלמוד לומר:
10 "מהם", אף מקצתם. הנה נתבאר לך שהמקריב בעל מום
11 — עובר על ארבעה לאוין, במה דברים אמורים? אם
12 נעשה הקטיר אומרינן לאו אחד: אבל אם נעשה אותם
13 שני לאוין כמו שעושה תנא זה המדבר כאן — הרי
14 יהיה עובר בהמשוה לאוין, לפי שהוא עושה מקצת
15 האומרינן ענין (בפני עצמו) וכלם ענין, כמו שאמר "מהם"
16 אף מקצתן, אף-על-פי שהוא לאו אחד. הרי שהתנא הזה
17 סובר לוקין על לאו שבכללות לפיכך אמר בספרא (שם):
18 "המקדיש בעל מום למזבח — עובר משום חמשה
19 דברים: משום כל תקדיש, כל תשחוט, כל תזרוק
20 את-הדם, כל תקטיר את-החלב, כל תקטיר מקצתו".
21 ובגמרא תמורה (ז:): אמרו: "המעלה איברי בעלי מומין
22 לגבי המזבח — אמר אביי: לוקה משום כל תקטיר בלו,
23 ומשום כל תקטיר מקצתו; רבא אמר: אין לוקין על לאו
24 שבכללות. מתיבי (יש להקשות על שיטת רבא): "המקדיש
25 בעלי מומין לגבי המזבח — עובר משום חמשה
26 שמות". אלמא (הנה ראינו) לוקין על לאו שבכללות?
27 תיבתא דרבא. הנה נתבאר לך שזה האומר: עובר
28 בחמשה — שהם נעשו חמשה, לפי סברתו שלוקין על
29 לאו שבכללות, ולפיכך מונה הלאו הפולל בלן ומקצתן
30 בשני שמות, וזהו המפרסם בדעת אביי בכל-מקום כמו
31 שבארנו בכלל התשיעי מן-הפוללים שקדמו למאמר זה.
32 אבל לרבא שאומר: אין לוקין על לאו שבכללות —
33 אינו חייב אלא מלקות אחת על ההקטיר כמו שזכר. וכבר
34 נתברר אצלנו שהכלל הנכון: אין לוקין על לאו
35 שבכללות. כמו שנתבאר בגמרא סנהדרין (סג:), כמו
36 שהדגמנו בכלל התשיעי, ולפיכך יהיו ארבעה לאוין
37 בלבד כמו שבאר הכתוב, נמצא שמי שהקדיש והקריב
38 בעל מום — לוקה ארבע מלקיות על ארבעה לאוין אלו,
39 כמו שבארנו. וכל-הלאוין הללו אומרים בבצל מום
40 קבוצ, כמו שהדגים ואמר: "שורע, וקלוט, ומעוץ,
41 וכתות, ונתוק, וכרות" (שם, כג:כד). שכל-אלו מומין
42 קבוצין. וכבר נתבאר כל-מומי בהמה, הקבוצ והעובר,
43 בפרק ו' מבכורות. וכן נתבאר הלכות ארבעת לאוין אלו

בַּיִקְרָא: "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַה' וְגו' אִם-עֲלָה
קָרְבְּנוֹ מִן-הַבָּקָר וְגו'" (ויקרא א, ב-ג).

הַמִּצְוָה הַקַּמ"ו — הָאֲזִהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְאָכּוֹל מִבֶּשֶׂר
הָעוֹלָה, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "לֹא-תוּכַל לֵאכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ
וְגו' וְכַל-נִדְרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדּוֹר" (דברים יב, יז), כָּאֵלּוּ אָמַר: לֹא
תוּכַל לֵאכֹל נִדְרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדּוֹר. וְכָא הַפְּרוֹשׁ (ספרי פרשת
ראה): "וְנִדְרֶיךָ" — זֶה עוֹלָה. לֹא כָּא הַכְּתוּב אֲלֵא
לְלִמְדָךְ לֵאכֹל עוֹלָה, בֵּין לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים בֵּין לְאַחַר
זְרִיקַת דָּמִים, בֵּין לִפְנֵים מִן-הַקְּלָעִים בֵּין חוּץ לְקָלָעִים
שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה. וְלֹא זֶה הוּא הָאֲזִהְרָה לְכָל-
מוֹעֵל. וְהַעוֹבֵר עַל לֹא זֶה, כְּלוּמָר: הָאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר עוֹלָה
אוּ הַנֶּהֱנֶה מִשְׁאֵר הַקְּדָשִׁים שֶׁחִיבִין עֲלֵיהֶם מַעֲיֵלָה, כְּמוֹ
שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמַּסֶּכֶת מַעֲיֵלָה: אִם הוּא מִזִּיד — לֹקֶה; וְאִם
הוּא שׁוֹגֵג — מִקְרִיב קָרְבָן מַעֲיֵלָה, וּמִחֲזִיר מִה שֶׁנֶּהֱנֶה
וּמוֹסִיף חֲמִשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּמַּסֶּכֶת מַעֲיֵלָה. וּבִפְרָק ט'
מִסְנֵה־דְרִין (פג.) אָמְרוּ: "הַזִּיד בְּמַעֲיֵלָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
בְּמִיתָה; וְחַכְמִים אוֹמְרִים: בְּאֲזִהְרָה", וְהִבְיִאוּ רֵאשִׁית
מֵאֲמָרוֹ "וּמִתּוּ בּוֹ כִּי יִחְלָהוּ" (ויקרא כב, ט) אָמְרוּ: "בּוֹ"
— וְלֹא בְּמַעֲיֵלָה.

הַמִּצְוָה הַס"ד — הוּא הַצּוּי שֶׁנִּצְטַוְנוּ שִׁיחָא מַעֲשֶׂה
קָרְבָן חֲטָאת בְּאִפְסָן הַנּוֹזֵר, אִיזוֹ חֲטָאת שֶׁתִּהְיֶה (בֵּין שֶׁל
יָחִיד בֵּין שֶׁל רַבִּים וכו'). וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "זֹאת תֹּוֹרַת
הַחֲטָאת וְגו'" (שם ו, יח). וְגַם בְּאֵר שֶׁם בַּיִקְרָא אֵיךְ הִיא
נִשְׁחַטֶּת וּמִה-מִּמֶּנָּה נִקְטָר וּמִה-נִּגְאָל.

יום רביעי כ' סיון ה'תשע"ד

מצות לא תעשה קלט. קיב.

מצות עשה סה.

הַמִּצְוָה הַקַּל"ט — הָאֲזִהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ הַכֹּהֲנִים מִלְאָכּוֹל
בֶּשֶׂר חֲטָאוֹת הַנֶּעֱשׂוֹת בַּפְּנִים (שְׂדֵמָן נִכְנַס לִפְנֵים הַמִּקְדָּשׁ),
וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וְכַל-חֲטָאת אֲשֶׁר יוֹכֵא מִדָּמָה
אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא תֵאָכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף"
(ויקרא ו, כג). וְהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה — לֹקֶה. וְלִשׁוֹן סִפְרָא
(פרשת צו): "לֹא תֵאָכֵל בְּאֵשׁ תִּשְׂרֹף" — כֹּל שֶׁהוּא טָעוֹן
שְׂרָפָה, לִתֵּן עָלָיו בְּלֹא-תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ.

הַמִּצְוָה הַקַּי"ב — הָאֲזִהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְּהַבְדִּיל
(לְהַפְרִיד) רֹאשׁ חֲטָאת הָעוֹף בִּשְׁעַת הַמִּלְּיקָה (וְעַלִּיו
לְהַשָּׂאֵר תְּלוּי בַּעוֹר הַצּוּאֵר), וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וּמִלֶּק
אֶת-רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עֲרָפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל" (שם ה, ח); וְאִם הִבְדִּיל
— פָּסֹל. וְכָכָא נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּפָרָק ו' מִזְבָּחִים.

הַמִּצְוָה הַס"ה — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַוְנוּ שִׁיחָא מַעֲשֶׂה
קָרְבָן אֲשֶׁם בְּאִפְסָן הַנּוֹזֵר בַּיִקְרָא בְּאֲמָרוֹ יְתַעֲלֶה:

וְקָרְבָן צִבּוּר, עַל סוּגִיָּהֶם הַשּׁוֹנִים. וּמִמֶּה-שֶׁאָמַר: "וּמִיּוֹם
הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה" — מִשְׁמַע שֶׁקֹּדֶם לָכֵן לֹא יִרְצָה.
הֵנָּה נִתְבָּרָה הָאֲזִהְרָה מִלְּהַקְרִיב מִחֲסַר זָמָן; אֲלֵא שֶׁהוּא
לֹא הֵבִיא מִכָּל עֲשֶׂה, וְלִפְיָךְ אֵין לֹקִין עָלָיו, שֶׁכֵּן מִי
שֶׁהַקְרִיב מִחֲסַר זָמָן אֵינוֹ לֹקֶה, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּפָרָק
'אוֹתוֹ וְאֶת-בְּנוֹ' (חולין פ,); וְשֶׁם נֶאֱמַר: "הֵנָּח לְמַחֲסַר זָמָן
שֶׁהַכְּתוּב נִתְקַן (מִהֲלֹא, וְעַשְׂהוּ) לַעֲשֶׂה". וְכָכָא נִתְבָּאֵר
דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּסִפְרָא (פרשת אמור) וּבְסוּף זְבָחִים (קִיב).

הַמִּצְוָה הַמַּשְׁלִימָה מֵאָה — הָאֲזִהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ
מִלְּהַקְרִיב אֶתְנָן זֹנֶה וּמִחִיר כָּלֵב לְגַבִּי הַמְּזִבֵּחַ, וְהוּא
אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "לֹא-תִבְיֵא אֶתְנָן זֹנֶה וּמִחִיר כָּלֵב" (דברים
כג, יט). וְכָכָא נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּפָרָק ו' מִמַּסֶּכֶת
תְּמוּרָה. וּמִי שֶׁמִּקְרִיב מִשְׁהוּ מִהֶם אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַקָּרְבָן
פָּסוּל — חֲרִי זֶה לֹקֶה, כְּדִין בַּעַל מוֹם.

הַמִּצְוָה הַצ"ח — הָאֲזִהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְּהַקְרִיב שְׂאֵר
וְדִבֵּשׁ (דָּבַר שֶׁל חֲמֵץ אוּ שִׁישׁ בּוֹ מִתִּיקוֹת) לְגַבִּי הַמְּזִבֵּחַ,
וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "כִּי כָל-שְׂאֵר וְכָל-דִּבֵּשׁ לֹא-תִקְטִירוּ
מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לַה'" (ויקרא ב, יא). וְכָכָא נִכְפַּל הָלֹא בְּעִנְיָן
זֶה בְּלִשׁוֹן אַחֵר וְאָמַר: "כָּל-הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַה'
לֹא תַעֲשֶׂה חֲמֵץ" (שם). וְכָכָא בְּאִרְנוּ בְּכָלֵל הַתְּשִׁיעִי
שֶׁהַמִּקְרִיב שְׂאֵר וְדִבֵּשׁ — לֹקֶה אַחַת וְאֵינוֹ לֹקֶה
שְׁתֵּים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא לֹא שׁוֹכְלֹת כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ שָׁם, לְפִי
שֶׁכָּכָא נִתְבָּרָר לָנוּ שֶׁלֹּא שׁוֹכְלֹת לֹקִין עָלָיו אַחַת,
הַמַּשֵּׁל בִּזְהָ שֶׁהַמִּקְרִיב חֲמֵץ לֹקֶה אַחַת, וְכֵן הַמִּקְרִיב
דִּבֵּשׁ, וְכֵן הַמִּקְרִיב חֲמֵץ וְדִבֵּשׁ כְּאַחַת.

הַמִּצְוָה הַס"ב — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַוְנוּ לְהַקְרִיב מִלַּח עִם
כָּל-קָרְבָן, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "עַל כָּל-קָרְבְּנֶךָ תִּקְרִיב
מִלַּח" (שם, יג). וְכָכָא נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּסִפְרָא
(פרשת ויקרא) וּבִכְכָּה מְקוֹמוֹת בְּמִנְחוֹת (כא).

הַמִּצְוָה הַצ"ט — הָאֲזִהְרָה שֶׁהֶזְהַרְנוּ מִלְּהַקְרִיב קָרְבָן
בְּלִי מִלַּח, וְהוּא אָמְרוּ יְתַעֲלֶה: "וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית
אֲלֵהֶיךָ" (שם), כִּי מִשְׁהֶזְהִיר מִלְּהַשְׁבִּית הַמִּלַּח מִשְׁמַע
שֶׁאֲסוּר לְהַקְרִיב תֶּפֶל (שֶׁאֵין לוֹ טַעַם), וְהַמִּקְרִיב אֵיזֶה דָּבָר
תֶּפֶל — כְּלוּמָר קָרְבָן אוּ מִנְחָה — חֵיב מִלְּקוֹת. וְכָכָא
נִתְבָּאֵר דִּינֵי מִצְוָה זֹאת בְּפָרָק ז' מִזְבָּחִים (כ-כא).

יום שליש־י"ט סיון ה'תשע"ד

מצות עשה סג.

מצות לא תעשה קמו. מצות עשה סד.

הַמִּצְוָה הַס"ג — הַצּוּי שֶׁנִּצְטַוְנוּ בְּמַעֲשֶׂה קָרְבָן
הָעוֹלָה, וְהוּא שְׁכַל-קָרְבָן עוֹלָה שֶׁקָּרֵב, בֵּין שִׁיחָה קָרְבָן
יָחִיד אוּ קָרְבָן צִבּוּר, יִהְיֶה בְּאִפְסָן כְּזֶה. וְהוּא אָמְרוּ

מתוך מהדורת חזק

מכות (יז), לפי שאוכל כל-דבר חוץ למקום אכילתו "לא
תוכל לאכול בשעריך" קרינא ביה. וזכור זאת.

המצוה הקמ"ח — האזהרה שהזהר הנזר מלאכול
קדשי קדשים (חטאות וכדומה), והוא אמרו: "וְזָרֹא-
יֹאכַל בִּי-קֹדֶשׁ הֵם" (שמות כט, לג). ואינו חייב מלקות עד
שיאכל בפעולה אחר וריקת דמים.

יום שישי כ"ב סיון ה'תשע"ד

מצות עשה סו.

מצות לא תעשה קמז. מצות עשה סז.

מצות לא תעשה קב. קג. קלח.

המצוה הס"ו — הצווי שנוצטונו שיהא מעשה זבח
השלמים באפן הנזכר באמרו: "ואם-זבח שלמים קרבנו
וגו'" (ויקרא ג, א). ואמר עוד להשלמת המעשה: "וזאת
תורת זבח השלמים וגו' אם על-תודה קריבנו" (שם ז,
יא-יב). ארבעת המעשים האלה — כלומר: מעשה
העולה והחטאת והאשם והשלמים — הם כל-מעשי
הקרבנות, לפי שכל-קרבן בהמה שמקריב היחיד או
הצבור אינו אלא אחד מארבעת הסוגים האלה, חוץ
מן-האשם שהוא לעולם קרבן יחיד, כמו שבארנו במה
פעמים. ומסכת זבחים כוללת גם דיגי ארבע מצות אלו
והנספח אליהן מן הדומה להן, דברים שחובה לעשותם
(ועשייתן מעכבת), ודברים שחייבים עליהם (שאסור
לעשותן), ודברים שאם עשה פסל (את הקרבן), והנעשה
כתקנו.

המצוה הקמ"ז — האזהרה שהזהרנו מלאכול בשר
קדשים קלים קדם וריקת דמים, והוא אמרו: "לא-תוכל
לאכל בשעריך וגו' ונדבתיך" (דברים יב, יז), כאלו אמר:
לא תוכל לאכל נדבתיך. וכא בקבלה (ספרי פרשת ראה
שם): לא בא הכתוב אלא לאוכל תודה ושלמים לפני
וריקת דמים שהוא עובר בלא-תעשה, וגם זה לוקה.

המצוה הס"ז — הצווי שנוצטונו שיהא מעשה המנחה
באפן הנזכר בכל-סוג וסוג מהן, והוא אמרו: "ונפש
כיתקריב קרבן מנחה לה' וגו'"; ואם-מנחה על-המחבת
קרבנה וגו'; ואם-מנחת מרחשת" (שם ב, א, ה, ז). ואמר
להשלמת המעשה: "וזאת תורת המנחה וגו'" (ויקרא ו,
ז). ודיגי מצוה זו על חלקיה הרבים מבארים במסכתא
המיוחדת לכך, כלומר: מסכת מנחות.

המצוה הק"ב — האזהרה שהזהרנו מלתן שמן זית
במנחת חוטא, והוא אמרו יתעלה: "לא-ישים עליה
שמן" (שם ה, יא). ומי שנותן עליה שמן — לוקה.

המצוה הק"ג — האזהרה שהזהרנו מלהקריב מנחת
חוטא עם לבונה, והוא אמרו יתעלה: "ולא-יתן עליה

1 "וזאת תורת האשם" (שם ז, א). ובאר הכתוב איך
2 קרב ומה-ממנו נקטר ומה-נאכל.

יום חמישי כ"א סיון ה'תשע"ד

מצות עשה פט.

מצות לא תעשה קמה. קמח. (קמט)*

6 (*ברפוסים שונים)

7 המצוה הפ"ט — הצווי שנוצטונו הכהנים לאכול בשר
8 הקדשים, כלומר: החטאת והאשם שהם קדש קדשים,
9 והוא אמרו יתעלה: "ואכלו אתם אשר פפר בהם" (שמות
10 כט, לג). ולשון ספרא (פרשת שמייני): "מנין שאכילת
11 קדשים בפרה על כל-ישראל? תלמוד לומר: "ואתה נתן
12 להם לשאת את-עוון העדה לכפר עליהם לפני ה'" (ויקרא
13 י, יז), הא פיצד? הכהנים אוכלין וישראל מתפפרין".
14 ומתנאי מצוה זו שאכילה זו שהיא מצוה — אינה (מדין
15 תורה) אלא ליום ולילה עד חצות. ואחרי-כן תאסר
16 אכילת אותה החטאת או האשם, ואין אכילתה מצוה
17 אלא בזמן הקבוע. וברור שגם מצוה זו מיחדת לזכרי
18 הכהנים, ואינה חובה לנשים, לפי שקדשי קדשים —
19 שבהם נאמר פסוק זה — אינם נאכלים לנשים; אבל
20 שאר הקדשים, כלומר: קדשים קלים, נאכלים לשני ימים
21 ולילה אחד, חוץ מתודה ואיל נזיר שהם ליום ולילה עד
22 חצות אף-על-פי שהם קדשים קלים; וגם הנשים אוכלות
23 קדשים קלים אלו. וגם אכילתם (של הקדשים קלים על-ידי
24 הכהנים) נגדרת למצוה. וכן גם התרומה אכילתה נגדרת
25 למצוה, אלא שאין אכילת קדשים קלים ותרומה באכילת
26 בשר חטאת ואשם. לפי שאכילת בשר חטאת ואשם
27 נשלמת בה פפרת המתפפר כמו שבארנו, ובהן נאמר
28 הצווי על האכילה — מה-שלא נאמר לא בקדשים קלים
29 ולא בתרומה — ולפיכך הם נגדרים אחר אלו והאוכלם
30 עשה מצוה. ולשון ספרי (פרשת קרח): "עבדת מתנה אתן
31 את-כהנתכם" (במדבר יח, ז) — "לעשות אכילת קדשים
32 בגבולין (מחוץ למקדש) פעבודת מקדש במקדש: מה
33 עבודת מקדש במקדש מקדש (רוחץ) ידיו ואחר-כך
34 עובר, אף אכילת קדשים בגבולין מקדש ידיו ואחר-כך
35 אוכל". ויברר נתבאר דיגי מצוה זו בכמה מקומות
36 בזבחים.

37 המצוה הקמ"ה — האזהרה שהזהרנו מלאכול חטאת
38 ואשם חוץ לעזרה ואפלו הכהנים, והוא אמרו כאן
39 בפסוק זה: "בקרף וצאנה" (דברים יב, יז) כאלו אמר:
40 לא-תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנה בקרף וצאנה, וכא
41 הפרוש (ספרי פרשת ראה): "בקרף וצאנה" — לא בא
42 הכתוב אלא לאוכל חטאת ואשם חוץ לקלעים (כתלי
43 העזרה) שהוא עובר בלא-תעשה, וזה לוקה. וכן גם אוכל
44 קדשים קלים חוץ לחומה לוקה, כמו שנתבאר בגמרא

34 יתעלה: "כל־זכר בכגיו אהרן יאכלנה" (ויקרא ו, יא).
 35 המצוה הפ"ג — הצווי שנוצטוינו לזאת ידי כל־
 36 הקרבנות המטלים עלינו ברגל הראשון שיעבר עלינו
 37 משלשה רגלים כדי שלא יחלף רגל משלשה רגלים,
 38 אלא־אם־בן כפר הקריב כל־קרבן המטל עליו. והוא
 39 אמרו יתעלה: "לשכנו תדרשו ובאת שמה והבאתם שמה
 40 עלתיכם" (דברים יב, הו). ענין צווי זה הוא, שהוא
 41 אומר: בזמן שתבוא שמה — והוא בכל־רגל משלשה
 42 רגלים (שיש חובת ראייה בבית המקדש) — חייב אתה
 43 להביא כל־קרבן המטל עליך. ולשון ספרי (פרשת ראה):
 44 "ובאת שמה, והבאתם שמה — למה נאמר? לקבוע
 45 חובה שיביאו ברגל הראשון שפגע בו". ושם נאמר:
 46 "אינו עובר עליו משום כל תאחר עד שיעברו עליו
 47 רגלי שנה בלה", כלומר: אם עברו עליו שלשה רגלים
 48 ולא הביא, אז יהא עובר על לאו; אבל אם עבר עליו
 49 רגל אחד — הרי זה עבר על עשה בלבד. ובגמרא ראש
 50 השנה (ו, א): אמר רבא: כיון שעבר עליו רגל אחד עובר
 51 בעשה. ואמרו בתלמוד (שם צ): "מאי טעמיה דרבי
 52 מאיר? (האומר: כיון שעבר עליו רגל אחד עובר ב"בל
 53 תאחר") דכתיב: ובאת שמה והבאתם שמה (וכאילו אמר
 54 הכתוב): — כי אתית (כשהנך בא לבית המקדש) איתי (הבא
 55 הקרבנות). ורבנן אמרי: לעשה הוא דאתא, הנה נתבאר
 56 לך, שזה שנאמר "והבאתם שמה" — מצות עשה,
 57 והוא: שיביא כל־חובות לה' המטלות עליו. ונצא ידי
 58 חובתו בכל־רגל, בין שאלה הם ממיני הקרבנות ובין
 59 שהם דמים (האומר "דמי עלי") וערכים (האומר "ערכי עלי")
 60 וחרמים (האומר על ממון שהוא "חרם") והקדשות ולקט
 61 ושקחה ופאה (אם עבר ולקחם). ומצות עשה היא לזאת
 62 ידי החובות הללו ברגל ראשון שפגע בו, כמו שנתבאר
 63 בגמרא ראש השנה.
 64 המצוה הקנ"ה — האזהרה שהזהרנו מלאחר את־
 65 הנדרים והנדבות ושאר הקרבנות שאנו חייבים בהם,
 66 והוא אמרו יתעלה: "כי־תדר נדר לה' אלהיך לא תאחר
 67 לשלמו" (שם כג, כב), ובא בקבלה (ראש השנה ד): שאינו
 68 עובר על לאו זה, עד שיעברו עליו שלשה רגלים. וכבר
 69 נתבאר דיני מצוה זו בתחלת ראש השנה (שם).

1 לבנה" (שם); ומי שנותן עליה לבונה — לוקה. ולשון
 2 המשנה (מנחות נט): "וחייב על השמן בפני עצמו ועל
 3 הלבונה בפני עצמה", לפי שהם שני לאוין בלי ספק.
 4 וכבר נתבאר דיני מצוה זו, כלומר: מנחת חוטא, בפרק
 5 ה' ממנחות (שם).
 6 המצוה הקל"ח — האזהרה שהזהרנו (גם הכהנים)
 7 מלאכול מנחת כהן (אף שאוכלים הכהנים שירי מנחת
 8 ישראל), והוא אמרו יתעלה: "וכל־מנחת כהן כליל
 9 תהיה לא תאכל" (שם ו, טז). ונכפל הלאו בתבתי כהן
 10 גדול שגם היא מנחה, (ונקראת כך לפי שנעשית ב'מחבת').
 11 והעובר על זה — לוקה. ולשון ספרא (פרשת צו, שם):
 12 "כליל תהיה לא תאכל" — כל שהוא ב"כליל תהיה",
 13 לתן לא־תעשה על אכילתו.

יום שבת קודש כ"ג סיון ה'תשע"ד

14 מצות לא תעשה כד. מצות עשה פח.

15 פג. מצות לא תעשה קנה.

17 המצוה הקכ"ד — האזהרה שהזהרנו מלאפות שירי
 18 מנחות (הנשאר לאחר הקמיעה) — חמץ, והוא אמרו
 19 יתעלה: "לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי" (ויקרא
 20 ו, י), כאלו אמר שחלקם שהוא שירי המנחה לא יאפה
 21 חמץ. ומי שאפה אותו חמץ — חייב מלקות, כמו שבארה
 22 המשנה (מנחות פרק ה משנה ב), ואמרה: וחיבין על
 23 אפיתיה. וכבר נתבאר דיני מצוה זו בפרק ה' ממנחות
 24 (נה).

25 המצוה הפ"ח — הצווי שנוצטוינו הפהנים לאכל שירי
 26 (הקומץ מהמנחות), והוא אמרו יתעלה: "והנותרת
 27 ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל" (שם ו, ט). ולשון
 28 ספרא (פרשת צו): "מצות תאכל — מצוה. פיוצא בו:
 29 יבמה יבוא עליה (דברים כה, ה) — מצוה", כלומר:
 30 שאכילת שירי מנחות היא כמו ביאת היבמה שהיא
 31 מצות עשה לא דבר של רשות בלבד. וכבר נתבאר
 32 דיני מצוה זו במקומם במסכת מנחות (עב): ולשון
 33 התורה הוא שמצוה זו מיוחדת בזכרים, והוא אמרו

מלכים ב יד טז

טז וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָשׁ עִם־אֲבָתָיו וַיִּקְבֹּר בְּשִׁמְרוֹן עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יִרְבֵּעַם בְּנֹו תַחְתָּיו: פ יז וַיְחִי אֲמֻצִּיָּהוּ בִן־יֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרָי מוֹת יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה: יח וַיִּתֵּר דְּבָרֵי אֲמֻצִּיָּהוּ הֵלֵא־הֵם פְּתוּכִים עַל־סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: יט וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וַיִּנָּס לְכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לְכִישָׁה וַיִּמָּתְחוּ שָׁם: כ וַיִּשְׁאוּ אֹתוֹ עַל־הַפּוֹסִים וַיִּקְבֹּר בִּירוּשָׁלַם עִם־אֲבָתָיו בְּעִיר דָּוִד: כא וַיִּקְחוּ פְּלִעִם יְהוּדָה אֶת־עֲזֻרָיָה וְהוּא בֶן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיִּמְלְכוּ אֹתוֹ תַחַת אָבִיו אֲמֻצִּיָּהוּ: כב הוּא בָנָה אֶת־אֵילָת וַיִּשְׁכֶּה לַיהוּדָה אַחֲרֵי שְׁכַב־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבָתָיו: פ כג בַּשָּׁנָה חֲמִשָּׁעֶשְׂרֵה שָׁנָה לְאֲמֻצִּיָּהוּ בִן־יֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה מֶלֶךְ יִרְבֵּעַם בֶּן־יֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְרוֹן אַרְבַּעִים וְאַחַת שָׁנָה: כד וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא פָר מִפְּלִח־טָאוֹת יִרְבֵּעַם בֶּן־נָבֻט אֲשֶׁר הִחְטִיֵּא אֶת־יִשְׂרָאֵל: כה הוּא הִשִּׁיב אֶת־גִּבּוֹל יִשְׂרָאֵל מִלְּבֹוא חֲמַת עַד־יָם הָעַרְבָה פֶּדֶר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דָּבַר בִּיד־עֲבָדָיו יוֹנָה בֶּן־אַמְתִּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מָנָה הַחֶפֶר: כו בִּירְאָה יְהוָה אֶת־עֲנִי יִשְׂרָאֵל מֵרָחֵמָּה מְאֹד וַאֲפָס עָצוֹר וַאֲפָס עֲזוּב וְאֵין עֹז לְיִשְׂרָאֵל: כז וְלֹא־דָבַר יְהוָה לְמַחֹת אֶת־שֵׁם יִשְׂרָאֵל מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם וַיּוֹשִׁיעַם בְּיַד יִרְבֵּעַם בֶּן־יֹאָשׁ:

רש"י

אמתי. הוא שמשח את יהוא, שאמר לו בני רבעים ישבו לך. אבל רבותינו (יבמות צא א): דקדקו, (יונה ג א): ויהי דבר ה' אל יונה שנית, ולא שלישית, לפי שתבע כבוד הבן, ולא תבע כבוד האב, והוקשה להם זה המקרא, ותרצוהו, כדבר ה' אשר דבר ביד יונה לנינוה, ונהפכה גזרת רעה לטובה, כך נהפך לישראל בימי ירבעם בן יואש, מרעה שהיו בה, אשר אבדם מלך ארם וישימם כעפר לדוש, ועכשיו נהפך להם לטובה: (כו) מורה מאד. מיצר מאד, קונטריאיי"ש בלע"ז. כמו (יהושע א יח): אשר ימרה את פיך; (דברים ט כד): ממרים הייתם; (בראשית כו לד) ותהיין מרת רוח. ויש פותרים: מורה מאד, ירוד מאד, לשון (שמות טו א): ירה בים:

מצודת ציון

(כו) מורה. מלשון תמורה וחלוף: ואפס. הוא כענין לא: (כז) למחות. מלשון מחיה ומחיקה:

השנה שמת בו יואש, חי אחרי אמציה ט"ו שנה: (יט) בירושלם. כי אף שתפסו יהואש, מכל מקום החזירו למלכותו: (כב) הוא בנה את אילת וישבה ליהודה. יתכן שהיתה פעם אחת משל יהודה, ובני אדום לקחו מהם, וכאשר הכה אמציה את אדום לקחה מידם, ועזריה בנה את חומתה להיות עיר מבצר, וכזה השיבה ליהודה, כי בעודה פרוצה אין להתחזק בה ולהחזיק בשלהם: אחרי שכב המלך. על אמציה יאמר, כי אף שהוא לכדה, עדיין לא הוחזר לידם להתחזק בה עד כי מת, ובא עזריה ועשאה עיר מבצר: (כג) בשנת חמש עשרה. כי אמציה מלך בשנים יואש ט"ז שנים, וכלו אם כן בט"ו לאמציה, ואז מלך ירבעם ארבעים וגו', ומקוטעות היו: (כה) הוא השיב. כי בימי אבותיו המלכים, לקחו מלכי עובדי גלולים את הגבול ההוא מישראל, וחזר הוא והשיב להם: מלבוא חמת. מן המקום שבאים בה לחמת: עד ים הערבה. רצה לומר: כלפי ים הערבה, והוא ים המלח: ביד עבדו יונה וגו'. הנבואה ההיא לא הוזכרה במקרא, ורבותינו ז"ל אמרו (יבמות צא א): כמו שעל ידי יונה נהפך לנינוה מרעה לטובה, כך נהפך לישראל בימי ירבעם: (כו) כי ראה וגו'. לא בזכותם, רק כי ראה ענים, המשתנה ומתחלף מרעה אל רעה, ונכמרו רחמיו: ואפס עצור. לא נשאר בידם העושר הכנוס בבית, ולא המקנה העזוב על פני השדה: (כז) ולא דבר. רצה לומר: וה' לא רצה למחות את שמם, ולזה הושיעם ביד ירבעם:

מצודת דוד

(יז) חמש עשרה שנה. כי אמציה מלך בב' ליואש, ויואש מלך ט"ז שנה, מלבד שתי השנים שמלך בחיי אביו, וכלו אם כן בט"ו לאמציה, ואמציה הלא מלך כ"ט שנה, אם כן עם

השנה שמת בו יואש, חי אחרי אמציה ט"ו שנה: (יט) בירושלם. כי אף שתפסו יהואש, מכל מקום החזירו למלכותו: (כב) הוא בנה את אילת וישבה ליהודה. יתכן שהיתה פעם אחת משל יהודה, ובני אדום לקחו מהם, וכאשר הכה אמציה את אדום לקחה מידם, ועזריה בנה את חומתה להיות עיר מבצר, וכזה השיבה ליהודה, כי בעודה פרוצה אין להתחזק בה ולהחזיק בשלהם: אחרי שכב המלך. על אמציה יאמר, כי אף שהוא לכדה, עדיין לא הוחזר לידם להתחזק בה עד כי מת, ובא עזריה ועשאה עיר מבצר: (כג) בשנת חמש עשרה. כי אמציה מלך בשנים יואש ט"ז שנים, וכלו אם כן בט"ו לאמציה, ואז מלך ירבעם ארבעים וגו', ומקוטעות היו: (כה) הוא השיב. כי בימי אבותיו המלכים, לקחו מלכי עובדי גלולים את הגבול ההוא מישראל, וחזר הוא והשיב להם: מלבוא חמת. מן המקום שבאים בה לחמת: עד ים הערבה. רצה לומר: כלפי ים הערבה, והוא ים המלח: ביד עבדו יונה וגו'. הנבואה ההיא לא הוזכרה במקרא, ורבותינו ז"ל אמרו (יבמות צא א): כמו שעל ידי יונה נהפך לנינוה מרעה לטובה, כך נהפך לישראל בימי ירבעם: (כו) כי ראה וגו'. לא בזכותם, רק כי ראה ענים, המשתנה ומתחלף מרעה אל רעה, ונכמרו רחמיו: ואפס עצור. לא נשאר בידם העושר הכנוס בבית, ולא המקנה העזוב על פני השדה: (כז) ולא דבר. רצה לומר: וה' לא רצה למחות את שמם, ולזה הושיעם ביד ירבעם:

ק"מ. קנג-קעג

ר קנג ראה־עניי וחלצני בִּיתֹרֶתְךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: קנג רִיבָה רִיבִי וּגְאֹלֵנִי לְאַמְרֶתְךָ חֲנִי: קנג רְחוֹק מִרְשָׁעִים יִשְׁוּעָה בִּי־חָקִיךְ לֹא דָרָשׁוּ: קנג רַחֲמֶיךָ רַבִּים | יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חֲנִי: קנג רַבִּים יָדָפִי וְצָרִי מִעֲדוּתֶיךָ לֹא נָטִיתִי: קנג רְאִיתִי בְּגָדִים וְאַתְקוּטָטָה אֲשֶׁר אִמְרֶתְךָ לֹא שָׁמְרוּ: קנג רָאָה בִּי־פִקּוּדֶיךָ אֶהְבֵּתִי יְהוָה בְּחֶסֶדְךָ חֲנִי: קס ראש־בֶּרֶךְ אֲמַת וְלַעֲוֹלָם כְּלִי־מִשְׁפָּט צִדְקָךָ: ש קסא שָׁרִים רַדְפוּנִי חֲנָם (כתיב ומדבר) וּמִדְּבָרְךָ פָּחַד לִבִּי: קסב שֵׁשׁ אֲנֹכִי עַל־אִמְרֶתְךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רֵב: קסג שָׁקֵר שְׁנֵאתִי וְאַתְעַבָה תּוֹרֶתְךָ אֶהְבֵּתִי: קסד שָׁבַע בַּיּוֹם הַלְלִיתִיךָ עַל מִשְׁפָּטֶיךָ צִדְקָךָ: קסה שְׁלוֹם רֵב לְאַהֲבֵי תּוֹרֶתְךָ וְאִין־לָמוֹ מִכְשׁוֹל: קסו שְׁבַרְתִּי לִישׁוּעֶתְךָ יְהוָה וּמִצּוֹתֶיךָ עֲשִׂיתִי: קסז שְׁמִרָה נִפְשִׁי עֲדִיתִיךָ וְאַהֲבָם מְאֹד: קסח שְׁמִרְתִּי פִקּוּדֶיךָ וְעֲדִיתִיךָ בִּי כָל־דְּרָכֶיךָ נִגְדָּךְ: קט סֶסֶת תִּקְרַב רַנְתִּי לִפְנֶיךָ יְהוָה כְּדִבְרֶךָ הַבִּינֵנִי: קע תְּבוֹא תַחְנֹתִי לִפְנֶיךָ פֶּאֶמְרֶתְךָ הַצִּילֵנִי: קעא תִּבְעֶנָה שְׁפָתֵי תַהֲלָה בִּי תִלְמְדֵנִי חֲקִיךָ: קעב תַּעֲזֹן לְשׁוֹנִי אִמְרֶתְךָ בִּי כְלִי־מִצּוֹתֶיךָ צִדְקָךָ: קעג תַּהֲיִי־יָדְךָ לְעֹזְרִי בִּי פִקּוּדֶיךָ בַּחֲרָתִי:

רש"י

המילה שמתחלה נתנה במאמר ולא בדבור שנאמר (בראשית יז) ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור: (קסד) שבע ביום. שחרית שנים לפני קריאת שמע ואחת לאחריה ובערב שנים לפנייה ושנים לאחריה: על משפטי צדקך. על ק"ש שהיא דברי תורה: (קסו) שברתי. הוחלתי: (קסז) כל דרכי נגדך. אתה יודע כל דרכי: (קסט) כדברך הבינני. דברי תורתך כהלכתן וכהווייתן: (קעא) תבענה. תדברנה: (קעב) תען לשוני. כל עניה לשון קול רם הוא ואב לכולם וענו הלויים ואמרו (דברים כז):

(קס) ראש דברך אמת. סוף דברך הוכיח על הראש שהוא אמת שכששמעו האומות אנכי ולא יהיה לך ולא תשא אמרו הכל להנאתו ולכבודו. כיון ששמעו כבד, לא תרצח, לא תנאף, הודו על ראש דברך שהוא אמת: (קסב) שש אנכי על אמרתך. על הבטחתך הבטחתני, ד"א על אחת מאמרותיך הסתומות כשאני מבין בה, ורבותינו דרשו על המילה שהיה דוד בבית המרחץ וראה עצמו בלא ציצית ובלא תפילין ובלא תורה אמר אוי לי שאני ערום מכל מצות כיון שנסתכל במילה שמח ואמר בצאתו (מבית המרחץ) שש אנכי על אמרתך

מצודת ציון

(קנג) וחלצני. ענין הוצאה ושליפה כמו חלוצ הנעל (דברים כה): (קנח) ואתקוטטה. ענין מריבה כמו אקוט בדור (לעיל צה): (קסב) שלל רב. בזה רבה וגדולה: (קסג) ואתעבה. מלשון תעוב: (קסו) שברתי. ענין תקוה כמו שברו על ה' (לקמן קמו): (קעא) תבענה. ענין אמירה כמו יביע אומר (לעיל יט): (קעב) תען. ענין הרמת קול כמו וענו הלויים וגו' קול רם (דברים כז):

מצודת דוד

(קנג) וחלצני. הוציאני מן העוני: כי תורתך וגו'. א"כ מהראוי שתוציאני מן העוני: (קנד) ריבה ריבִי. אתה תריב עם שונאי הריב שיש לי לריב: לאמרתך חייני. לקיים אמרתך ולא בעבור הנאות עוה"ז: (קנה) כי חוקיך לא דרשו. ואינם ראויים לתשועה לכן רחקה מהם: (קנו) כמשפטיך. כמנהגך לרחם על הבריות: (קנז) לא נטיתי. עם כי רבו טרדותי מן האויבים הרודפים: (קנח) ואתקוטטה. הייתי מריב עמהם על אשר לא שמרו התורה: (קנט) אהבתי. אני אוהב אותם וחפץ בעשייתם ואף אם לא עשיתי כולם עכ"ז חייני כחסדך כאשר דרךך מעולם לצרף מחשבה טובה למעשה: (קס) ראש דברך. תחלת דברך שאמרת בהר סיני אנכי ה' אלהיך הוא אמת: ולעולם וגו'. ולכן יעמדו לעולם כל משפט צדקך ולא תבוטל בשום זמן הואיל והמצוה הוא ה' האלהים הקיים לעד: (קסא) שרים וגו'. אף כי השרים רדפוני בחנם על לא חסם ובידי הלא היה לנקום נקם אבל מדברך פחד לבי ולא שלחתי בהם יד: (קסב) על אמרתך. על קיום אמרתך: כמוצא. כאדם המוצא שלל רב: (קסג) תורתך. על כי אשר אהבתי תורתך והיא הזהירה על השקר: (קסד) שבע. ר"ל פעמים רבות וכן שבע יכול צדיק וקם (משלי כד): על משפטי צדקך. בעבור משפטי הצדק שנתת לנו: (קסה) לאוהבי תורתך. יהיה לאוהבי תורתך: ואין למו. לא יבוא להם מכשול: (קסו) שברתי. ר"ל לא טרדו אותי צרות האויב כי קויתי לישועתך ועשיתי מצותיך ולא רפו ידי מהם בעבור טרדת הצרה: (קסז) ואהבם מאוד. ר"ל שמרתי המצות מאהבה ולא מיראת העונש בלבד: (קסח) כי כל דרכי נגדך. ר"ל כי יודע אני אשר כל דרכי המה נגדך כי אתה משגיח בכל: (קסט) תקרב. תפלתי תקרב אליך והתפלה היא שתבין לי התורה כדברך ר"ל כפי אמתת כוונת דברך: (קע) כאמרתך. כאשר אמרת לי בהבטחה ע"י נתן הנביא: (קעא) כי תלמדני. כאשר תלמדני חוקיך אז תאמרנה שפתי תהלה: (קעב) תען. בהרמת קול תדבר לשוני אמרתך כי המה דברים צודקים ומהראוי לדבר בהם בפרסום רב ובקול גדול: (קעג) תהי ידך. תהא ירך מוכנת לעזרני:

ב רבן שמעון בן גמליאל אומר: הלוקח בהמה מיניקה מן הנקרי — אינו חושש שמא בנה של אחרת היה. נכנס לתוך עדרו וראה את המבקירות מיניקות, ואת שאינן מבקירות מיניקות — אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו, או שמא בנה של זו בא לו אצל זו.

ג רבי יוסי בן משלם אומר: השוחט את הבכור, עושה מקום בקופיץ מכאן ומכאן, ותולש השער, ובלבד שלא יזיזו ממקומו. וכן התולש את השער לראות מקום המום.

ד שער בכור בעל מום שנשר, והניחו בחלון, ואחר כך שחטו — עקביא בן מהללאל מתיר, וחכמים אוסרים; דברי רבי יהודה. אמר רבי יוסי: לא בזה התיר עקביא, אלא בשער בכור בעל מום שנשר, והניחו בחלון, ואחר

פירוש ברטנורא

ב אין חוששין שמא בנה של אחרת היה. שיהא הבא אחריו בכור ספק דנימא הך בהמה לא ילדה מעולם אלא שאחבה את זה בן חברתה, ואי משום דאית לה חלב הא איכא מעוטא דחולבות אע"פ שאינן יולדות, הא ודאי לא אמרינן אלא בנה הוא ופמורה מן הבכורה: מבקירות. בחורות שלא ילדו עד עכשיו: אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו. דליחוש לכולהו בספק בכורות, אלא ודאי אותן הכרוכין אחר המבקירות הוו בכורות ודאין, והכרוכין אחר שאין מבקירות הוו פשוטין ודאין. והלכה כרשב"ג:

ג עושה מקום בקופיץ. גרסינן. ובגמרא [דף כ"ה] מפרש תני לקופיץ, כלומר לצורך מקומו של קופיץ תולש שער של צואר. ואין כאן משום לא תגזו בכור צאנך, דתלישה ביד לאו גזירה היא. אבל בכלי ודאי אסור: וכן מותר לתלוש את השער. ואפילו לכתחלה, להראות בו לחכם מקום המום. והלכה כרבי יוסי בן משולם:

ד עקביא בן מהללאל מתיר. הצמר בהנאה לכהן: וחכמים אוסרים. דאי שריית ליה צמר הנושרת מחיים אתי לאשהויי לבכור כדי שתשיר צמרו כל שעה, ואתי בה לידי תקלה שיגזו ועבוד בו, ופסולי המוקדשין אסורי בגיזה ועבודה דכתיב תזבח ואכלת בשר, תזבח ולא גזירה: לא בזה התיר עקביא. כלומר לא בזה עקביא מתיר וחכמים אוסרים, דבשחטו דברי הכל שרי, דמגזו דמהניא שחיטה לצמר המחובר בו להתירו לאחר שחיטה מהניא נמי לתלוש ומונח בחלון. ולא נחלקו אלא במת, דאותו צמר המחובר בו מעון קבירה, עקביא מתיר לצמר שנשר ממנו כשהוא בחיים, וחכמים אוסרים, גזירה שמא

משניות מבוארות – קהתי

צריך יותר מקום מאשר לשחיטה בסכין, ותולש השער — של הצואר לצורך מקום השחיטה, ואין בזה משום איסור של "לא תגזו", שתלישה ביד אינה גזירה, ובלבד שלא יזיזו ממקומו — שלא יזיז את השער שתלש ממקומו אלא יניחנו מסובך עם הצמר מכאן ומכאן, כדי שיראה שתולש לצורך שחיטה בלבד, ולא לצורך גזירה. וכן התולש את השער לראות מקום המום — בגמרא מבואר: וכן מותר לתלוש, אפילו לכתחילה, את השער המכסה מקום המום, כדי להראותו לחכם, אם מותר לשחוט עליו את הבכור ולאכלו, ובלבד שלא יזיז את השער ממקומו. והלכה כרבי יוסי בן משולם.

באור משנה ד

כבר הזכרנו במשנה הקודמת, שבכור אסור בגיזה, ואפילו הוא בעל מום. ואם עבר וגזז צמר מהבכור, הגיזה אסורה בהנאה; ואפילו צמר שנשר ממנו אסור בהנאה. ברם, לאחר שחיטתו מותרת גיזתו בהנאה. משנתנו דנה בצמר שנשר מבכור בעל מום בחייו, אם מותר הוא בהנאה לאחר שחיטתו או לאחר מותו. ונחלקו בזה תנאים.

שער בכור בעל מום שנשר — צמר שנשר ממנו בחייו, והניחו בחלון — והניח הכהן את הצמר בחלון, היינו בחור שבכותל, כדי לשמור עליו, ואתה כף שחטו — שחט את הבכור, עקביא בן מהללאל מתיר — את הצמר בהנאה לכהן, שהוא סוכר, כשם שהשחיטה מתרת את הבכור ואת הצמר שעליו, כך היא מתרת בהנאה גם את שערו שנשר בחייו, הואיל ונשר מאליו. ונחכמים אוסרים — שגזרו על הצמר שנשר מבכור בעל מום בחייו, שמא ידחה את שחיטתו של הבכור, כדי שיוכל לאסוף את הצמר שיהא נושר ממנו בכל שעה, ומתוך כך יבוא לידי תקלה שייכשל באיסור גיזה ועבודה. ויש מבארים טעם הגזירה, משום שבכור מצוה לאכלו תוך שנתו, כמו שכתוב (דברים טו, כ): "לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה", ואם נתיר לו את הצמר הנושר מחיים, יבוא להשהותו לאחר שנתו מפני צמרו (רמב"ם; דברי רבי יהודה) — הסובר שאם הבכור מת, הכל מודים שהצמר שנשר מחיים אסור בהנאה מדרבנן, ולא נחלקו עקביא בן מהללאל וחכמים אלא כשנשחט, כמו שבארנו לעיל. אמר רבי יוסי: לא בזה התיר עקביא — כלומר לא בנשחט הבכור נחלקו עקביא בן מהללאל וחכמים, שעקביא מתיר וחכמים אוסרים, שכן אם נשחט הבכור הכל מודים שהשחיטה מתרת בהנאה אף את הצמר

באור משנה ב

משנה זו באה ללמד בבהמה מיניקה, שחזקתה שמניקה את בנה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הלוקח בהמה מיניקה מן הנקרי, אינו חושש שמא בנה של אחרת היה — הולד שהניקה, והיא עדיין לא ילדה, אף על פי שהניקה, ויהא הולד שתלד ספק-בכור, אלא ודאי את בנה הניקה, ופטורה היא מן הבכורה. — אמנם יש סוברים שחלב בלבד פוטר מן הבכורה, דהיינו שאם ראינו בהמה שחולבת הרי זה סימן שכבר ילדה, לפי שרוב בהמות אינן חולבות אלא אם כן יולדות, אבל כיון שיש מיעוט שחולבות אף על פי שאינן מיניקות, יש סוברים שחלב בלבד אינו פוטר מן הבכורה (ברייתא בגמרא בכורות כ, ב); ואפילו להסוברים שחלב בלבד פוטר, ייתכן הדין של משנתנו בענין מיניקה, כגון שראינוה חולבת קודם לכן וידענו שלא ילדה, שאם אחר כך ראינוה מיניקה, הרי זה בחזקת שילדה (תוספות). נכנס לתוך עדרו וראה את המבקירות מיניקות — הבהמות שילדו עכשיו ילדה ראשונה מיניקות, ואת שאינן מבקירות מיניקות — ואף הבהמות שכבר ילדו פעם מיניקות עכשיו ולדות חדשים, אינו חושש שמא בנה של זו — של האם המבכירה, בא לו אצל זו — שאינה מבכירה, או שמא בנה של זו בא לו אצל זו — והיו כולם ספקי בכורות, אלא הדבר בחזקתו שכל בהמה מיניקה את בנה, ומכאן שהיונק מן המבכירה הרי הוא ודאי בכור, והיונק מן הבהמה שאינה מבכירה ודאי אינו בכור. והלכה כרבן שמעון בן גמליאל.

באור משנה ג

משנתנו באה ללמד, שאף על פי שבכור אסור בגיזה, ואפילו הוא בעל מום, כמו שכתוב (דברים טו, יט): "ולא תגזו בכור צאנך", ואף תלישה אסורה מדרבנן, גזירה משום גזירה, מכל מקום בשעת השחיטה, או כדי להראות את מקום המום, מותר לתלוש את השער.

רבי יוסי בן משלם אומר: השוחט את הבכור, עושה מקום בקופיץ מכאן ומכאן — בגמרא גורסים: עושה מקום לקופיץ. כלומר מפנה את השער שבצוואר לכאן ולכאן בשביל מקום השחיטה; ואף ששוחטים בסכין ולא בקופיץ (סכין גדולה שמשתמשים לקיצוץ בשר). נקטה משנתנו "קופיץ" כדי להשמיע, שצריך לפנות מקום גדול כדי שחיטה בקופיץ, שיהא נוח לתוחך ולשחוט, שכן לשחיטה בקופיץ

כָּדַי מֵת — בָּזָה עֲקֵבָא בֶּן מִהֶלְלָאֵל מִתִּיר, וְחֻכְמִים אוֹסְרִין. הַצֶּמֶר הַמְדֻבָּלֵל בְּכֹכּוֹר, אֵת שֶׁהוּא נִרְאֶה מִן הַגִּזָּה — מִתִּיר; וְאֵת שֶׁאִינוֹ נִרְאֶה מִן הַגִּזָּה — אָסוּר.

פ ר ק ר ב י ע י

א עַד כַּמָּה יִשְׂרָאֵל חִיבִים לְהַטְפִּיל בְּכֹכּוֹר? בְּבִהְמָה דָּקָה — עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבִגְּסָה — חֲמִשִּׁים יוֹם; רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּדָקָה שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. אָמַר לוֹ הִפְתָּה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה: תִּנְהוּ לִי — הֲרִי זֶה לֹא יִתְּנוּ לוֹ. אִם הִיא פֻּעַל מוֹם, אָמַר לוֹ: תֵּן לִי שְׂאֵכְלָנוּ — מִתִּיר. וּבִשְׁעַת הַמִּקְדָּשׁ, אִם הִיא תָּמִים, אָמַר לוֹ: תֵּן לִי שְׂאֵקְרִיבָנוּ — מִתִּיר. הַכֹּכֶר נֶאֱכַל שָׁנָה בְּשָׁנָה, בֵּין תָּמִים בֵּין פֻּעַל מוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טו, כ): "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה".

פירוש ברטנורה

ישהנו כדי ליהנות בצמר שנשאר ממנו כל שעה ואחרי למיעבד ביה גזיה ועבודה. ופסק ההלכה, דאפילו לאחר שחיטה צמר שנשאר ממנו בחיים אסור: צמר המדובלל. שלא נתלש לגמרי אבל מחובר הוא עם הצמר ואינו נופל: את שנראה עם הגזיה. כשישחטנו וגזונו לאחר שחיטה, ויהא הצמר המדובלל נבלל עם שאר הגזיה ואינו נראה כמפורש ממנה, מותר כשאר הגזיה: ושאינו נראה עם הגזיה. שיצא חוץ יותר מראי וניכר לכל (שמדובלל) [שמודבל] מן הגזיה: אסור. כמי שנשאר לגמרי קודם שחיטה. וסתמא כרבנן דפליגי עליה דעקביא דהלכתא כותיהון:

ד א עד כמה להטפל בככור. להתעסק בגידולו קודם שיתנהו לכהן: בדקה עד שלשים יום ובגסה עד חמשים. בגמרא ילפינן לה מדכתיב (שמות כ"ב) מלאכה ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי, וסמך ליה כן תעשה לשורך לצאנך, ורמינן שורך המוקדם במקרא למלאכה ודמעך שהוא מוקדם, וצאנך המאוחר לככור בניך שהוא מאוחר, ומלאכה ודמעך שהם הביכורים קרבים לחמשים יום, שהתבואה מבשלת בפסח ואין מבאיין בכורים עד עצרת דכתיב (שם כ"ב) וחג הקציר ביכורי מעשיך, וכמו שאתה עושה למלאכה ודמעך שאינך מביאם אלא לסוף חמשים יום, כן תעשה לשורך שלא תביאנו עד חמשים יום, וכדרך שאתה עושה לככור בניך דכתיב ביה (במדבר י"ח) ופרויו מכן חודש תפדה, כן תעשה לצאנך שלא תביאנו עד שלשים יום: בדקה שלשה חדשים. לפי שטיפולה מרובה, ששיניה דקות ואינה יכולה לאכול עשב, ואם לא תהיה עם אמה תמות. ואין הלכה כרבי יוסי: לא יתנו לו. דכיון דעל ישראל רמיא ליטפל בו חמשים יום ואמר לו כהן בתוך זמן זה תנהו לי וארענו, דומה כמי ששוכרו, שהוא מצילו מן המורה על מנת שיתנו לו ולא לכהן אחר, ודומה לכהן המסייע בבית הגרנות לדרוש ולזרות כדי שיתנו לו התרומות, ותניא כהנים ולוים המסייעים בבית הגרנות אין נותנין להם תרומות ומעשרות. אבל אם היה בעל מום ואמר לו תן לי שאוכלנו, הואיל וחיו ליה לא הוי ככהן המסייע בבית הגרנות: בין תמים בין בעל מום. בין בזמן המקדש ובין עכשיו, כל שנה דידית רשאי לקיימו. ובכור בעל מום ילפינן שהוא ניתן לכהן ואוכלו במומו מדכתיב (שם) ובשרם יהיה לך, לשון רבים, אחד בכור תם ואחד בכור בעל מום:

משניות מבוארות — קהתי

צאנך לאחר שלושים יום. ויש למדים בגמרא מפסוקים אלו בדרך אחרת (עיי' בבבוצות כו, ב). רבי יוסי אומר: בדקה, שלשה חדשים — מפני שטיפולה מרובה משל גסה, ששיניה דקות ואינה יכולה לאכול עשב, ואם לא תהיה עור עם אמה תמות (גמרא ודש"י). והלכה כותנא קמא. אמר לו הפכה בתוך זמן זה — שחיב לטפל בו: תנהו לי — ואני אטפל בו, והרי זה לא יתנו לו — בגמרא מבואר הטעם, מפני שנראה ככהן המסייע לישראל וטורח בשבילו כדי שיתן לו את מתנות הכהונה, ושינוי בברייתא: "כהנים ולוים המסייעים בבית הגרנות, אין נותנים להם תרומות ומעשרות", אף כאן לא יתן לו את הככור. אם היה פועל מום — אבל אם הככור היה בעל מום, והכהן אמר לו: תן לי שאכלנו — אף שעדיין לא נגמר זמן הטיפול, מתיר — לתת לו, שהואיל וראוי הוא מיד לאכילה, אינו ככהן המסייע בבית הגרנות. ובשעת המקדש — וכן בזמן שביטל המקדש קיים, אם היה תמים — וראוי להקריבה, והכהן אמר לו: תן לי שאקריבנו — בתוך זמן הטיפול, מתיר — לתת לו, הואיל וראוי הוא להקריבה מיד. ברם בזמן הזה אין בכור ראוי לכולם עד שיפול בו מום. הככור נאכל שנה בשנה — מצוה לאכלו בתוך שנתו, בין תמים — בזמן המקדש, שהכהנים חייבים להקריבו ולאכלו בתוך שנתו, בין פועל מום — אפילו בזמן הזה חייבים לאכלו בתוך שנתו, שנאמר: "לפני ה' אלהיך תאכלנו שנה בשנה" — וכתוב אחרי זה: "וכי יהיה בו מום... בשעריך תאכלנו" (רמב"ם), ומכאן שהככור, בין תם ובין בעל מום, נאכל בתוך שנתו.

באור משנה ב

במשנה הקודמת למדנו, שהככור נאכל תוך שנתו, ואמרו בגמרא: מאימתי מונים לו את השנה? אם תם הוא מונים לו שנים עשר חודש מיום שמיני לידתו, שהוא ראוי להקריבה; ואם נולד בעל מום, מונים לו מיום שנולד, והוא שכלו לו חדשי, שנראה לאכילה ביום לידתו; אבל אם אין יודעים בדאי שכלו לו חדשי, מונים אף לבעל מום מיום השמיני ללידתו (גמרא ודש"י ראש השנה ו, ב). משנתנו מוסיפה ללמד פרטים בדיון אכילת הככור תוך שנתו.

שנשר מחיים, אלא — מחלוקתם היא, בפער בכור פועל מום שנשר, והניחו בחלון — כמו שבארנו לעיל, ואחר כך מת — הבכור, שהצמר המחובר בו טעון קבורה, בזה עקביא בן מהללאל מתיר — בהנאה את הצמר שנשר ממנו בחייו, ונחמכים אוסרין — משום גזירה שמא ישהנו כדי להנות מצמרו, כפי שבארנו לעיל. והלכה, שאפילו נשחט, הצמר שנשר ממנו בחיים אסור בהנאה. הצמר המדובלל בככור — שנשר כבר ממקום גידולו אבל עדיין מחובר הוא עם שאר הצמר ואינו נופל, את שהוא נראה מן הגזיה — ויש גורסים: עם הגזיה, דהיינו שכשיגזרו את הצמר לאחר שחיטה יהיה הצמר המדובלל מעורה בשאר הגזיה ולא יהא נראה כפורש ממנה, מתיר — בהנאה כשאר הגזיה: ואת שאינו נראה מן הגזיה — בנוסח אחר: עם הגזיה, דהיינו שיצא חוץ יותר מדי וניכר לכל שמוכדל הוא מן הגזיה, אסור — הוא בהנאה, שדינו כצמר שנשר לגמרי קודם שחיטה, שאסור בהנאה לדעת החכמים בשיטת רבי יהודה, והלכה כמותם כפי שכבר הזכרנו לעיל.

באור משנה א

משנתנו באה ללמד, שאין אדם מוסר בכור בהמתו לכהן מיד לאחר היוולדו, אלא צריך הוא לטפל בו זמן מסוים עד שיגדל קצת ואחר כך יתנהו לכהן. מכאן — משנתנו דנה, כמה זמן חייבים הבעלים לטפל בככור.

עד כמה ישראל חייבים להטפל בככור — להתעסק בגידולו קודם שיתנהו לכהן? בביהמה דקה — בככור בהמה דקה חייבים לטפל, עד שלשים יום — מיום היוולדו, ובגסה — ובככור בהמה גסה חייבים לטפל, עד חמשים יום — מיום היוולדו. בגמרא למדים זה מן הכתוב (שמות כב, כח-כט): "מלאכה ודמעך לא תאחר, בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך", ודרשו: "מלאכה ודמעך לא תאחר — כן תעשה לשורך", מה מלאכה ודמעך, דהיינו ביכורים, אחר חמישים יום, שכן התבואה מתבשלת בפסח והביכורים מביאים בחג השבועות, אף בכור שורך לאחר חמישים: "בכור בניך תתן לי — כן תעשה לצאנך", מה בכור בניך לאחר שלשים יום, אף בכור

ב נולד לו מום בתוך שנתו — מתר לקימו כל שנים עשר חדש; לאחר שנתו — אינו רשאי לקימו אלא עד שלשים יום.

ג השוחט את הבכור ומראה את מומו — רבי יהודה מתיר. רבי מאיר אומר: הואיל והוא נשחט שלא על פי ממה — אסור.

ד מי שאינו ממה, וראה את הבכור, ונשחט על פיו — הרי זה יקבר, וישלם מביתו. דן את הדין: זכה את החיב, וחיב את הזכאי, טמא את הטהור, וטהר את הטהמא — מה שעשה עשו, וישלם מביתו. ואם היה ממה

פירוש ברטנורא

ב כל שנים עשר חודש. משנולד: לאחר שנתו. כגון בזמן הזה דצריך לקימו עד שיפול בו מום: אינו רשאי לקימו אלא עד שלשים יום. מיום שנפל בו המום:

ג רבי יהודה מתיר. במומין שבעין מודה רבי יהודה דאסור, מפני שהן משתנים לאחר מיתה שמפני צער מיתה העין משתנה ואע"ג דהשתא מתחיו מום קבוע אי הוי חיו ליה מחיים הוי מתחיו עובר, ולא שרי אלא במומין שבגוף שאינן משתנים. ורבי מאיר סבר גורנין מומין שבגוף שאינן משתנים אטו מומין שבעין שהן משתנים. והלכה כרבי מאיר:

ד מומחה. הוא שנפל רשות מן הנשיא או מבית דין של ארץ ישראל להתיר בכורות. ואע"ג דבעלמא מי שלמד בתורה [שבכתב ו]שבע"פ וידע לסבור ולהקיש ולהבין דבר מתוך דבר הוא הנקרא מומחה, וכשהוא ניכר וידוע ויצא טבעו אצל אנשי דורו הוא מומחה לרבים, והוא יכול לדון יחיד, ואף על גב דלא נקט רשותא מראש גולה, לענין היתר בכורות אינו קרוי מומחה, ואינו יכול להתיר בכורות אלא אחר שיטול רשות מבית דין הסמוכים בארץ ישראל, ואין רשות ראש הגולה מועיל בזה: וישלם מביתו. וכשהוא משלם לכהן נותן רביע דמיו אם הוא בהמה דקה, וחצי דמיו אם היא גסה. ומשום הכי משלם

משניות מבוארות — קהתי

מהנשיא או מבית הדין שבארץ ישראל להתיר בכורות במומם, כמו שבארנו בהקדמה למשנה הקודמת, וראה את הבכור — ומצא בו מום, ונשחט על פיו — שהורה שהוא מום קבוע והתיר את הבכור לשחיטה, הרי זה יקבר — כדין בכור שמת; ומבואר בגמרא, שמדובר כאן, כשהיה המום בדוקין שבעין, שאף לרבי יהודה במשנה הקודמת אסור, ואפילו ראהו מומחה לאחר השחיטה ומצא שהוא מום קבוע, וישלם מביתו — זה שהתיר את הבכור לשחיטה ישלם מממונו לבעל הבכור את ההפסד שהפסידו. בגמרא מובאת ברייתא: "כשהוא משלם, משלם רביע (רבע מדמי הבכור) לדקה, ומחצה לגסה", ומבואר שם: מה טעם משלם רביע לדקה ולא מחצה כמו לגסה? "משום גזירת מגדלי בהמה דקה נגעו בה" (משום טורח מגדלי בהמה דקה, שיש בה טורח גדול לגדלה, וזה שהתיר את הבכור הצילו לכהן — בעל הבכור — מטורח זה, שאפשר שמומחה לא היה מתיר לו והיה לו עוד טיפול מרובה על שיפול בו מום; לכן אמרו שאינו משלם אלא רביע. — רש"י. והרמב"ם מבאר: משום גזירת מגדלי בהמה דקה — שאסרו חכמים לגדל בהמה דקה בארץ ישראל, כמו ששינו במסכת בבא קמא (פרק ז משנה ו): "אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל", משום יישוב ארץ ישראל, שהן מפסידות את הזרעים; הלכך קנסוהו חכמים לבעל הבכור, שהמתיר את הבכור לשחיטה שלא כדין, לא ישלם לו אלא רביע. ואף רש"י מביא פירוש זה ב"לשון אחר". ברם, הרמב"ם בהשגותיו על הרמב"ם כותב: "אין כאן קנס, אלא לפי שאינו רשאי לגדלו בארץ ישראל, ויש לכהן צער גידולו להוציאו לחורשים, לפיכך לא ייחשבו לו כל דמיו אלא רביע"; וכן מבואר גם בתוספות. וטעם "מחצה לגסה" מבואר ברש"י, לפי שממון המוטל בספק הוא, שאמנם ייתכן שמומחה היה מתיר במומו, ונמצא שזה הפסידו את כולו, שהרי עכשיו טעון קבורה; אבל אפשר גם שלא הפסידו כלום, שמא מומחה לא היה מתיר במומו זה, ואפשר שלא היה נופל בו לעולם מום קבוע עד שימות; הלכך תיקנו חכמים שישלם לו מחצית דמיו. דן את הדין — מי שאינו מומחה לדון, וטעה בדינו, דהיינו: זכה את החיב — כגון שפטר את הלווה מלשלם למלוה, וחיב — או שחייב — את הזכאי — לשלם לחברו ממון שלא כדין, ונמצא שגרם הפסד לזכאי; או טמא את הטהור — כגון שהביאו לפניו פירות טהורים לישראל עליהם ופסק שטמאים הם, וטהר — או שטיהר — את הטהמא — שהורה על פירות טמאים שטהורים הם, מה שעשה עשו, וישלם מביתו — על הדין שלם מממונו את ההפסד שגרם לחברו על ידי דינו, לפי שלא היתה

נולד לו מום בתוך שנתו — נפל מום בבכור קודם שמלאה לו שנה, מתר לקימו כל שנים עשר חדש — מיום שנולד (או מיום שמיני ללדתו), כמו שבארנו לעיל; לאחר שנתו — נפל בו מום לאחר שמלאה לו שנה, כגון בזמן הזה שצריך לקימו עד שיפול בו מום (ברטנורא). אינו רשאי לקימו אלא עד שלשים יום — מיום שנפל בו המום, ולאחר מכן יאכלנו. בגמרא מבואר, שהוא הדין אם נפל בו מום בסוף שנתו, שיותר לקימו שלושים יום, כגון אם נפל בו המום בחמישה עשר יום לפני גמר שנתו, משלימים לו חמישה עשר יום אחר שנתו.

יש מפרשים, שבסיפא מדובר בכגון שהבכור ביד כהן, ואינו צריך עכשיו לבשר, ונתנו לו חכמים זמן שלושים יום. אבל ישראל לעולם ממתין עד שימצא כהן (תוספות).

באור משנה ג

בכור שנפל בו מום, אין שוחטים אותו אלא על פי מומחה, דהיינו חכם הבקי בענייני מומים והלכותיהם שקבל רשות מן הנשיא שבארץ ישראל, או מבית דין של סמוכים שבארץ ישראל, להתיר בכורות במומם. משנתנו דנה בבכור בעל מום שנשחט שלא על פי מומחה, ולאחר שחיתו ראה מומחה את מומו.

השוחט את הבכור — שנפל בו מום, ומראה את מומו — למומחה לאחר השחיטה, רבי יהודה מתיר — אם מצא המומחה שהוא מום קבוע, מותר לאכלו. רבי מאיר אומר: הואיל והוא נשחט שלא על פי ממה — קודם שראה מומחה את מומו, אסור — בגמרא מבואר, שאם היה המום בדוקין שבעין, שאפשר לומר שנשתנה לאחר מיתה מחמת צער המיתה, אף רבי יהודה מודה שאסור, שמא מחיים היה נראה כמום עובר ועכשיו נראה כקבוע. לא נחלקו רבי יהודה ורבי מאיר במשנתנו אלא כשהיה מום בגופו, שאינו משתנה מחמת מיתה, שרבי יהודה סובר, כיון שמצא המומחה שהוא מום קבוע שהיה בבכור עוד לפני השחיטה, מותר לאכלו. ורבי מאיר סובר, שגוזרים במומים שבגוף שאינם משתנים משום מומים שבעין שהם משתנים, הלכך כל בכור שנשחט שלא על פי מומחה, הרי הוא אסור, וייקבר כבכור שמת. והלכה כרבי מאיר.

באור משנה ד

משנתנו דנה באינו מומחה לומי בכורות שהתיר לשחוט בכור במומו. כן עוסקת המשנה בדין שטעה בדינו, והיא באה להשמיענו, מה בין דין שאינו מומחה שטעה בדינו לדין מומחה.

מי שאינו ממה — לראות מומי בכורות, דהיינו שלא נטל רשות

לְבֵית דִּין – פְּטוֹר מִלְשָׁלִם. מַעֲשֵׂה בִפְרָה שְׁנִמְלָה הָאֵם שְׁלָה, וְהֶאֱכִילָה רַבִּי טַרְפוֹן לְפָלְכִים, וְכָא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּהָ. אֲמַר תּוֹרוֹם הָרֹפֵא: אֵין פְּרָה וְחִזְיָה יוֹצֵאָה מֵאֶלְפֶסְנִדְרָא, עַד שֶׁהִם חוֹתְכִין אֶת הָאֵם שְׁלָה בְּשִׁבִּיל שְׁלָא תֵּלֵד. אֲמַר רַבִּי טַרְפוֹן: הִלְכָה חֲמוּרְךָ טַרְפוֹן! אֲמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: רַבִּי טַרְפוֹן, פְּטוֹר אַתָּה! שְׁאַתָּה מִמָּחָה לְבֵית דִּין, וְכָל הַמָּמָחָה לְבֵית דִּין, פְּטוֹר מִלְשָׁלִם.

ה הַנּוֹטֵל שְׁכָרוֹ לְהִיּוֹת רוֹאֵה בְּכוֹרוֹת – אֵין שׁוֹחֲטִין עַל פִּיּוֹ; אֲלָא אִם בֶּן הָיָה מִמָּחָה כְּאִילָא בִּיבְנָה, שֶׁהִתִּירוּ לוֹ

פירוש ברטנורה

מחצה דמיון המוטל בספק חולקים, דאיכא למימר אפסדיה, דאי לא הוה שרי ליה האי הוי אתי מומחה גמור ושרי ליה והוה אכיל ליה והשתא בעי קבורה, ואיכא למימר לאו מידי אפסדיה, דדלמא לא הוה ביה מומא ומומחה גמור לא הוה שרי ליה, ושמא לא הוה נפיל ביה מום קבוע לעולם עד שימות. והאי דלא משלם פלגא לדקה כמו לגסה, מפני שיש טורח גדול לנדר בהמה דקה וזה שהתיר בכור הצילו לכהן מן המזבח הגדול שהיה לו להטפל בה, דשמא אם הראהו לאחר לא היה מתירו והיה לו בו טיפול מרובה עד שיפול בו מום, להכי נענו בה דלא משלם אלא רביעי. ורמב"ם פירשה בענין אחר. וזה עיקר: מה שעשה עשוי וישלם מביתו. למאן דדאין דינא דגרמי חייב לשלם מכירתו בשביל שגרם הפסד לחברו. ומאן דלא דאין דינא דגרמי מפרש מתניתין דוקא שנשא ונתן ביד, וזיכה את החייב משכחת לה כגון שהיה לו משכון למלוה וזה פטר את הללו ונטל את המשכון בידו מיד המלוה והחזירו ללוה. וזיכא את המלוה נמי משכחת לה שנשא ונתן ביד, כגון שהביאו לפניו טהרות לשאל עליהן ואמר טמאות הן ונטל שרץ אחד והניעו בהן כדי שלא יהא בהן עוד ספק ויעמדו דבריו. וטירה את הטמא, כגון שלקח פירות טהורות ועירבן עם פירות אלו שטירה הוא שלא כדן וטמא; ואם היה מומחה לבית דין. שנמל רשות מב"ד פטור. דלא מצי למימר ליה אמאי דיינת ליה הואיל ולא בקיאת בדנין: האם שלה. רחם שלה: והאכילה רבי טרפון לכלבים. ושאלו לו עליה ואמר טריפה והאכילה לכלבים: שלא תלד. מפני שפרות וחזירות שלהן מעולין מאד ומוכרים אותן ביוקר, ורוצים שלא ילדו במלכות אחרת כדי שיהיו צריכים להם, וחותרים האם שלה ואינה מתה, הלכך לאו טריפה היא: הלכה חמורך טרפון. הפסדת חמורך, שאתה צריך למכור כדי לשלם דמי הפרה לבעליה: שמומחה אתה. חדא ועוד קאמר ליה, חדא דטועה בדבר משנה הוא, דמתניתין היא באלו טריפות נטלה האם שלה כשרה, וקיימא לן דטועה בדבר משנה חוזר הדין ודינן אותו כראוי ואינו משלם. ועוד, אי נמי בשקול הדעת טעית דאיסורך אסור ולא מצית למחרד ונמצא שאתה הפסדתה, אפילו הכי פטור אתה, לפי שאתה מומחה. ושיקול הדעת, היינו כגון תרי תנאי או תרי אמוראי דפליגי ולא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וסוגיין דעלמא כחד מיניהו ואול הוא ועבר כאידך, מה שעשה עשוי ומשלם מביתו:

ה אין שוחטין על פיו. דדלמא משום אנרא קא שרי ליה: כאילא. שם חכם הדר ביבנה. וחסיד היה ולא נחשד בכך. ובין אמר להו תמים ובין אמר להו

משניות מבוארות – קהתי

— שנוטלים מתוכה את הרחם, בְּשִׁבִּיל שְׁלָא תֵּלֵד — במדינה אחרת כמותה, לפי שהפרות והחזירות שלהן היו מעולות ביותר והיו מוכרים אותן ביוקר, ורצו שלא יתרבו במדינות אחרות כדי שיוזקקו להם. הרי שאף על פי שהיו חותרים את האם היתה הפרה נשאת בחיים ומכאן שאין הפרה נטרפת בנטילת האם. אֲמַר רַבִּי טַרְפוֹן: הִלְכָה חֲמוּרְךָ טַרְפוֹן! — מליצה היא, כלומר הפסדת את חמורתי, שאצטרך למכרה, כדי לשלם דמי הפרה לבעליה, משום שהטרפתי אותה שלא כדן. אֲמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: רַבִּי טַרְפוֹן, פְּטוֹר אַתָּה! — מלשם דמי הפרה, שְׁאַתָּה מִמָּחָה לְבֵית דִּין, וְכָל הַמָּמָחָה לְבֵית דִּין, פְּטוֹר מִלְשָׁלִם — כמו שבארנו לעיל. בגמרא מבואר, שאף אילו לא היה מומחה היה פטור מלשם, לפי שטעה בדבר משנה, שהרי משנה מפורשת היא במסכת חולין, שניטלה האם כשירה, כמו שהבאנו לעיל, והלכה היא שהטועה בדבר משנה חוזר בדיבורו (עין סנהדרין לג, א), וכיון שאילו היתה הפרה קיימת היה יכול לחזור בו להיתירה, נמצא שדינו אינו דין, ומה שפסק לאו כלום הוא, וזה שהאכילה לכלבים הוא שהפסידה בעצמו. ברם, מי שאינו מומחה וטעה בשיקול הדעת דהיינו דבר שנחלקו בו תנאים או אמוראים ולא נאמרה הלכה לא כתנא זה ולא כתנא זה, או לא כאמורא זה ולא כאמורא זה, אלא שנחזה רוב הדיינים כאחד מהם, והלך דין זה ופסק כדעתו של השני, הדין הוא שמה שעשה עשוי ומשלם מביתו. מכאן מבארת הגמרא, שרבי עקיבא אמר לרבי טרפון שני דברים: ראשית, טעה בדבר משנה היית, והטועה בדבר משנה חוזר (כמו שבארנו לעיל). ועוד, אף אילו טעית בשיקול הדעת, הרי מומחה לבית דין אתה, וכל המומחה לבית דין, אף כשהוא טועה בשיקול הדעת, שאינו יכול לחזור בו, כמבואר לעיל, ונמצא שאמנם הפסיד את חברו על ידי פסק דינו, מכל מקום פטור הוא מלשם.

באור משנה ה

משנתנו דנה, אם מותר לחכם הראה מומי בכורות לקבל שכר.

הַנּוֹטֵל שְׁכָרוֹ לְהִיּוֹת רוֹאֵה בְּכוֹרוֹת — מומחה למומי בכורות הנוטל שכר בעד ראייתו, אֵין שׁוֹחֲטִין עַל פִּיּוֹ — את הבכור שהוא התיר במומו, מחושדים בו שמא התירו בשביל השכר שנטל,

לו רשות לדרן. ואמנם לא הפסידו בידיים, אלא שעל ידי פסק דינו נגרם לו ההפסד, והרי זה דין "גרמי" שנחלקו בו רבי מאיר וחכמים, שרבי מאיר סובר, שדנים דין "גרמי" — כלומר שהגורם נזק לחברו, לגופו או לממונו, לא על ידי מעשה בידים או כוחו ממש, אלא על ידי מעשה או דיבור שסיבבו לו נזק זה, הרי הוא חייב לשלם לו; וחכמים סוברים, שאין דנים דין "גרמי", כלומר שפטור מלשם, ונמצא שסתם משנתנו היא כרבי מאיר ולא כחכמים; אבל בגמרא מבואר, שאפשר ליישב משנתנו אף לדעת חכמים, והיינו שמדובר כאן, כגון שנשא ונתן (הדיין) ביד, ופירוש הדברים הוא: זיכה את החייב — כגון שהיה לו משכון למלוה ונטל הדיין בידו את המשכון מיד המלוה והחזירו ללווה; וחייב את הוכאי — שנטל את המעות מיד הזכאי ופרעו לחייב; וטמא את הטהור — כגון שלאחר שפסק שהפירות טמאים, כפי שבארנו לעיל, נטל שרץ והגיעו בפירות, כדי להעמיד את דבריו; וטהר את הטמא — כגון שנטל את הפירות שטירה שלא כדן ועירבם עם פירות טהורים של חברו, ונמצא שטימא בידיים את הפירות הטהורים; בכגון כל אלו חכמים סוברים שחייב לשלם, שהרי הפסידו על ידי מעשה בידיים. ומה ששינו ברישא: "מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו, הרי זה יקבר וישלם מביטו", ואף על פי שלא נשא ונתן ביד, לפי שקנסתוהו חכמים, שלא יבוא להתיר בכורות אלא מי שהוא מומחה (והרא"ש). וְאִם הָיָה מִמָּחָה לְבֵית דִּין — שהיה מוחזק כבקי בדינים וקיבל רשות מבית דין לדרן, פְּטוֹר מִלְשָׁלִם — אם הוא טעה בדינו וזיכה את החייב, או חייב את הזכאי, או שטימא את הטהור, או טהר את הטמא, כמו שבארנו לעיל, הרי הוא פטור מלשם את ההפסד שהפסיד את חברו על ידי פסק דינו, לפי שאי אפשר לבוא אליו בטענה משום מה דן את הדין, שהרי מומחה לבית דין הוא ויש לו רשות לדרן. מַעֲשֵׂה בִפְרָה שְׁנִמְלָה הָאֵם שְׁלָה — הרחם, שהעובר מונח בו, וְהֶאֱכִילָה רַבִּי טַרְפוֹן לְפָלְכִים — כלומר שהורה הלכה שהפרה טריפה, ועל פי פסק דינו האכילה לכלבים, וְכָא מַעֲשֵׂה לְפָנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּהָ — כמו ששינו (וחולין ג, ב): "ואלו כשרות בבהמה: ... נטלה האם שלה". אֲמַר — ויש גורסים: שאמר — תּוֹרוֹם הָרֹפֵא: אֵין פְּרָה וְחִזְיָה יוֹצֵאָה מֵאֶלְפֶסְנִדְרָא — של מצרים, עַד שֶׁהִם חוֹתְכִין אֶת הָאֵם שְׁלָה

חֲכָמִים, לְהִיּוֹת נוֹטֵל אַרְבָּעָה אֶפְסָרוֹת בְּכַהֲמָה דָּקָה, וְשֵׁשֶׁהַּ בְּגִסָּה, בֵּין תָּמִים בֵּין פֶּעַל מוֹם.
וְהַנוֹטֵל שְׂכָרוֹ לָדוֹן — דִּינָיו בְּטָלִים; לְהַעֲדִי — עֲדוּתָיו בְּטָלִין; לְהִזְוֹת וּלְקַדֵּשׁ — מִיָּמָיו מִי מַעֲרָה, וְאֶפְרוֹ אֶפְרָא
מִקָּלָה. אִם הָיָה כֹהֵן, וְטָמְאָהוּ מִתְרוּמָתוֹ — מֵאֲכִילוֹ, וּמִשְׁקָו, וְסָכוּ. וְאִם הָיָה זָקֵן — מִרְכִּיבֹו עַל הַחֲמוֹר; וְנוֹתֵן לוֹ
שְׂכָרוֹ כְּפּוֹעֵל.

ז הַחֲשׂוֹד עַל הַבְּכוֹרוֹת — אֵין לוֹקְחִין מִמֶּנּוּ בֶּשֶׁר צָבָאִים, וְלֹא עוֹרוֹת שְׂאִינָן עֲבוּדִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לוֹקְחִים
פִּירוּשׁ בִּרְטִנוּרָא

בעל מום היה נוטל כל שכרו: ארבע אפסרות בכמה דקה ובגסה ששה. גסה נפיש מרחא, להשליכה לארץ ולכפותה ולברוק מומה, הלכך שכרה מרובה: בין תמים בין בעל מום. ואע"ג דבי אמר ליה תם הוא לא אהני ליה ולא מיד, נוטל שכרו, דאי לא שקיל אנרא אתו למחשידה כי אמר בעל מום הוא. ומכאן דן הרמב"ם על השוחטים לרבים, שראוי להם או שלא יטלו שכר כלל או שיטלו שכר על הנמצאות נבלה או טריפה כמו על הנמצאות כשרה, דומיא דרואי מומי הבכור:

ו הנוטל שכר לדון דיניו בטלים. דכתבי (דברים ד') ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ה', מה אני בחנם אף אתם בחנם. וברבני אשכנז ראיתי שעורריה דברר זה, שלא יבוש הרב הנסמך ראש ישיבה ליטול עשרה זוזים כדי להיות חצי שעה על כתיבת וניתנת גט אחד, והעדים החותמים על הגט שני זוזים או זוזב לכל הפחות לכל אחד, ואין זה הרב בעיני אלא גולן ואנס, לפי שהוא יודע שאין נותנים בעירו גט שלא ברשותו, ונותן הגט בעל כרחו צריך שיתן לו כל חפצו. וחושש אני לנט זה שהוא פסול, דהא תנן במתניתין הנוטל שכר לדון, דיניו בטלין. להעיד, עדותו בטלה: להזות. ממי חטאת על טמא מת: לקדש. לערב אפר חטאת במים חיים אל כלי: אפר מקלה. אפר כירה קרויה אפר מקלה. כלומר אפר בעלמא שאין בה קדושה: אבל אם היה זה רואה הבכורות, או זה הדיין או העד או המקדש, כהן, והעבירו המוליכו עמו במקום טומאה וטמארו מותרות, ומפסידו שצריך לקנות חולין ולאכול ודמי חולין יקרים מדמי תרומה, שהחולין ראויין לכל ותרומה אינה ראויה אלא לכהנים טהורים: מאכילו. זה המוליכו, ומשקו וסכו: ונותן לו שכרו כפועל. אם היה רגיל במלאכה כבדה וקשה ומרויח בה הרבה, אומרים כמה אדם כזה רוצה ליטול פחות ממה שהיה מרויח במלאכה כבדה ולהתעסק במלאכה זו שהוא קלה, וכך נותן לו. וכן מותר לכל דין ליטול שכר בטלה כשהבטלה ניכרת ופורסמת, ולוקח משני בעלי הדין בשוה. ויותר מזה אסור:

ז החשוד על הבכורות. כהן החשוד להטיל מום בבכור: בשר צבאים. שאדום הוא ומחליף בבשר עגל, וחמני דמוכן בכור עגל תמים ואומר שבשר צבי הוא, דאין לחוש לבכורה: ולא עורות שאינן עבודים. אבל עבדים וחניני מנייה, דאי איתא דבכור הוא לא הוה טרף ביה, סבר שמעני בי רבנן ומפסדי

משניות מבוארות – קהתי

משנתנו נקטה הזאה קודם קידוש, אף על פי שקידוש הוא קודם הזאה, כדי להשמיענו, שלא רק בהזאה אלא אף בקידוש שיש בו טירחה מרובה, אסור ליטול שכר (ותוספות יוס טוב; "תפארת ישראל"). אם הִיָּה כֹהֵן — אם זה הרואה בכורות, או הדיין, או העד, או המזה, או המקדש היה כהן, וְטָמְאָהוּ מִתְרוּמָתוֹ — ובעל הבכור, או בעל הדיין, או זה שהשתמש בו לצורך הזאה או קידוש, הולכיו במקום שהוכרח להיטמא בנבילה או בשרץ (גמרא), ונטמא מלאכול בתרומתו, והרי הפסידו על ידי כך, שצריך הוא לקנות לו מאכלי חולין, שדמיהם יקרים מדמי תרומה, לפי שהחולין ראויים לכל והתרומה אינה ראויה אלא לכהנים, מֵאֲכִילוֹ, וּמִשְׁקָו, וְסָכוּ — זה המוליכו חייב להאכילו ולהשקותו ולסוכו משלו. וְאִם הָיָה זָקֵן — אם הרואה בכורות, או הדיין, או העד, או המזה, או המקדש היה זקן, מִרְכִּיבֹו עַל הַחֲמוֹר — הבא לקחת אותו לראות בכורו, או לדון דינו, או להעיד לו, או להזות או לקדש, שוכר חמור ומרכיבו עליו, וְנוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפּוֹעֵל — בגמרא מבואר "כפועל בטל של אותה מלאכה" שטל ממנה, כלומר שאם היה רגיל במלאכה קשה, שמרויח בה הרבה, והרי הוא מתבטל עכשיו ממלאכתו, שמים כמה אדם כזה רוצה ליטול פחות משכרו שמרויח במלאכתו הקשה, כדי לעסוק במלאכה קלה זו, וזהו "שכר בטלה" שנותן לו, מפני שמבטלו ממלאכתו (דש"י; ברטנורא). ויש מפרשים: שנותן לו שכר בטלה, כפועל הרוצה להיבטל ממלאכתו לגמרי ולא לעשות שום מלאכה (ותוספות). — פיסקה זו אינה מוסבה על הזקן בלבד, אלא בכלל על כל אחד מאלו שמדובר עליהם במשנה ("תפארת ישראל").

באור משנה ז

הַחֲשׂוֹד עַל הַבְּכוֹרוֹת — כהן החשוד להטיל מום בבכור (דש"י). או מי שהוא חשוד למכור בכור כשם חולין (רמב"ם). אֵין לוֹקְחִין מִמֶּנּוּ בֶּשֶׁר צָבָאִים — אפילו בשר צבאים, שאין קדושת בכורה נוהגת בהם, אין לוקחים ממנו, מפני שהוא דומה לבשר עגל, ויש חשש שמא הבשר של בכור הוא, וזה אומר שבשר צבי הוא; וְלֹא עוֹרוֹת שְׂאִינָן עֲבוּדִין — שמא של בכורות הם, שאסורים בהנאה. אבל עורות עבדים מותר לקנות ממנו, שאילו היו של בכורות לא

אֵלֹא אִם כֵּן הָיָה מִמָּחָה כְּאִילָא בְּיָבֵנָה — שהיה מומחה גדול וידעו בו חכמים שאין כמותו (רמב"ם); ולפי רוב המפרשים: שהיה חסיד ולא נחשד בכך, שיתיר בכור בשביל השכר, שְׁהִתִּירוֹ לוֹ חֲכָמִים, לְהִיּוֹת נוֹטֵל אַרְבָּעָה אֶפְסָרוֹת — שהם מעה כסף (1/6 הדינר). בְּכַהֲמָה דָּקָה — בעד ראיית בכור בהמה דקה, וְשֵׁשֶׁהַּ בְּגִסָּה — איסור, בְּגִסָּה — בעד בכור בהמה גסה; בגמרא מבואר הטעם, לפי שבגסה יש טורח מרובה להשליך את הבכור לארץ ולכפותו לבדוק מומו, הלכך קבעו לו שכר יותר גדול. בֵּין תָּמִים בֵּין פֶּעַל מוֹם — בין שאמר שהבכור הוא תם ובין שאמר שהוא בעל מום היה נוטל שכרו, כדי שלא יחשדוהו כשאומר שהוא בעל מום, שמתיר בכור משום שכרו. בגמרא אמרו, שאינו נוטל שכר בבכור אחד אלא פעם ראשונה בלבד, ואחר כך רואה אותו בלי שכר, בשביל שלא יחשדו בו, שהוא אומר שהבכור הוא תם, כדי שיטול שכר בעד ראיות נוספות.

באור משנה ו

הַנוֹטֵל שְׂכָרוֹ לָדוֹן — היינו שכר הרואה שנוטל משני בעלי הדין (שכן אם לוקח רק מאחד, אפילו לזכות את הוכאי, הרי זה שוחד גמור). דִּינָיו בְּטָלִים — שכתוב (דברים ז, ח): "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונו ה' אֱלֹהֵינוּ", ודרשו: מה אני בחינם אף אתם בחינם, כלומר כמו שציונו ה' ללמד אתכם בחינם, כך תלמדו גם אתם לאחרים בחינם (הר"ן במסכת נדדים לו, א). ברם, אם ניכר הדבר שנוטל שכר בטלה, דהיינו בעד זה שטל ממלאכתו, הרי זה מותר, כמבואר להלן בסוף משנתנו. לְהַעֲדִי — הנוטל שכרו להעיד, עֲדוּתָיו בְּטָלִין — משנתנו נקטה לשון רבים: "דיניו בטלין", "עדותיו בטלין", כדי להשמיענו, שלא אותו דין בלבד, שידוע שנטל בו שכר, הוא שטל, ולא אותה אותה עדות בלבד, שידוע שנטל בה שכר, היא שבטלה, אלא כל דיניו שדן וכל עדותיו שהעיד בטלים הם, אלא אם כן ידוע שלא נטל בהם שכר (הר"ן בסוף פרק ב בקידושין). לְהִזְוֹת — הנוטל שכרו להזות ממי פרה אדומה על טמא מת, וּלְקַדֵּשׁ — או ליתן אפר הפרה לתוך מים חיים לעשותם מי חטאת, מִיָּמָיו מִי מַעֲרָה — המים כאילו מי מערה הם ולא מים חיים, וְאֶפְרוֹ אֶפְרָא מִקָּלָה — והאפר כאילו הוא אפר שריפה סתם ולא אפר פרה אדומה.

מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שֶׁל נִקְבָּה. וְאֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ צִמְר מִלֶּבֶן, וְצוּאִי, אֲבָל לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ טוּוֹי, וּבְגָדִים.
ח הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית — אֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ פֶּשֶׁתָּן, וְאֶפְלו סָרֶק, אֲבָל לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ טוּוֹי וְאַרְיֵי.
ט הַחֲשׂוֹד לְהֵיּוֹת מוֹכֵר תְּרוּמָה לְשֵׁם חֶלְיִן — אֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ אֶפְלו מִים אוֹ מֶלֶח; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן
 אוֹמֵר: כָּל שֵׁשׁ בּו זֶקֶת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, אֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ.
י הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית — אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת; הַחֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת — אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית. הַחֲשׂוֹד

פירוש ברטנורה

ליה מינאי: לזקחים ממנו עורות של נקבה. דמיע ידעו. ותנא קמא דאסר, סבר דלמא חתך לזכרותיה ועביד ביה כמין נקבות, וכי משיילי ליה מה חתך זה שבמקום נקבות אומר עכברים אכלוהו. ואין הלכה כר' אליעזר: מלובן וצואי. פירשו בגמרא דמלובן מצואי קאמר, כלומר שרוחץ מצואתו. ולא אמרין אי דבכור הוא לא מפסיד טרחיה ולא מלבן ליה דסבר שמעי רבנן ומפסדי ליה מינאי, דכיון דטרחיה וזטא הוא טרח ומלבן ליה ולא קפיד עליה: אבל לזקחין ממנו טווי ובגדים. דאי דבכור הוא כולי האי לא טרח בהו, דקפיד אמרחיה דלמא מפסדי ליה מיניה: טווי ובגדים. לאו בגדים ממש קאמר. דהשתא טווי גרידא לזקחין ממנו, בגדים ארוגים מיבעיא. אלא בגדים היינו לבדים עשויים מצמר שאין טוויין:
ח החשוד על השביעית. לזרוע או לעשות סחורה בספיחי שביעית: פרק. מתוקן במסרק. דכיון דטרחיה וזטא לא קפיד: אריג. לאו אריג ממש. דהשתא טווי שרי אריג מיבעיא, הרי בא לכלל טווי קודם לכן, אלא אריג היינו כעין שרשרות שעושין מפשתן שלא נטוה מעולם:
ט אפילו מים ומלח. משום קנס: כל שיש בו זיקת תרומות. כל דבר שתרומה נוגעת בו. וכל, לאתויי קרבי דגים שמערבין בהן שמן זית, שיש בו זיקת תרומה. והלכה כר' שמעון:

י אינו חשוד על המעשרות. ולזקחים ממנו תבואה בשאר שני השבוע, ואין מעשרין מהן ודאי אלא דמאי. ומעמא דחשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות וחשוד על המעשרות אין חשוד על השביעית, לפי שיש בכל אחד מהן חומר שאינו בחברו, שביעית אינה צריכה להאכל לפניו מחומת ירושלים, ומעשר שני אינו נאכל אלא לפניו מן החומה, הלכך איכא דחמיר ליה עונש מעשר מעונש שביעית. ומעשר אית ליה פדיון, ושביעית כיון שנאסרה אין לה ומעשר שני אינו נאכל אלא לפניו מן החומה, הלכך איכא דחמיר ליה עונש מעשר מעונש שביעית. ומעשר אית ליה פדיון, ושביעית כיון שנאסרה אין לה

משניות מבוארות – קהתי

של שביעית, שמא יודע הדבר לחכמים, ולכן הוא ממחר למכרו לפני עיבורו. ויש גורסים: טווי ובגדים. ומפרשים: בגדים — כגון הגדילים שהם מעשה עבות מהפשתן עצמו, לא מן הטווי (רמב"ם).

באור משנה ט

הַחֲשׂוֹד לְהֵיּוֹת מוֹכֵר תְּרוּמָה — שאינה מותרת אלא לכהנים, לְשֵׁם חֶלְיִן — כגון שמוכר פירות תרומה ואומר שחולין הם המותרים לכל אדם, אֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ אֶפְלו מִים אוֹ מֶלֶח — אף על פי שאין תרומה נוגעת במים ובמלח, אין לזקחים אותם ממנו משום קנס. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה — הסובר שקונסים אותו אפילו בדברים שאין בהם חיוב תרומה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֵׁשׁ בּו זֶקֶת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת — כל דבר שיש בו שייכות תרומות ומעשרות, דהיינו שחייבים להפריש ממנו תרומה ומעשר, אֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ — כלומר שאין קונסים אותו אלא בדברים שיש בהם חובת תרומות ומעשרות, אבל מים ומלח לזקחים ממנו. רבי שמעון נקט "ומעשרות". משום מעשר שני שאסור לאכלו חוץ לירושלים, אבל מעשר ראשון מותר לזרים (ענין "חטופות יום טוב"). בגמרא מבואר: "כל שיש בו..." בא לרבות קרבי דגים שמערבים בהם שמן זית שיש בו זיקת תרומה.

באור משנה י

הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית — לעבור על איסורי שמיטה, כמו שבארנו לעיל (משנה ח). אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת — למכור פירות מעשר שני, שאסור לאכלם חוץ לירושלים, ולפיכך לזקחים ממנו תבואה ופירות בשאר השנים (חוץ מנחת השמיטה). ומעשרים אותם מספק כדן דמאי (תבואה ופירות של עמי הארץ. החסידים על המעשרות). הַחֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת — למכור מעשר שני לשם חולין, אֵינוֹ חֲשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית — בגמרא מבואר הטעם, לפי שיש במעשר שני חומרה שאינה בשביעית, ויש בשביעית חומרה שאינה במעשר שני; החומרה במעשר שני, שאינו נאכל אלא לפניו מחומת ירושלים, מה שאין כן בפירות שביעית. והחומרה בשביעית, שכל שנאסר משום שביעית אין לו פדיון, ואילו מעשר שני יש לו פדיון. הלכך יש אדם שחמור עליו ענין מעשר מענין שביעית ויש שחמור עליו ענין שביעית ממעשר, ומכאן שהחשוד על זה אינו חשוד על זה. הַחֲשׂוֹד עַל זֶה וְעַל זֶה — על השביעית או על המעשר, חֲשׂוֹד עַל הַטְּהָרוֹת — למכור אוכלים טמאים לשם טהורים, ואם הוא מוכר אוכלים

היה טורח בהם, אלא היה ממחר למכרם לפני עיבודם, שכן חושש הוא שמא יודע הדבר לחכמים ויחרימום, ונמצא מפסיד גם העורות וגם טירחתו בהם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לִזְקָחִים מִמֶּנּוּ עוֹרוֹת שֶׁל נִקְבָּה — שניכרים הם. ברם, תנא קמא סובר, שאפילו עורות של נקבה אסור לקנות ממנו, שמא יתקן עורות של זכר שיהיו דומים לשל נקבה, ויאמר של נקבה הם. והלכה כתנא קמא. וְאֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ צִמְר מִלֶּבֶן — צמר מנוקה ומכוסה, וְצוּאִי — או צמר מטונף, שמא של בכורות הוא. ובגמרא מבואר: צמר מלובן וצואי — צמר מלובן מצואתו, כלומר שאין המשנה באה ללמד אלא בצמר מלובן שאסור לקנות ממנו, שאף על פי שיש לו טירחה בו, ואפשר לומר שאינו של בכור, מפני שחושש הוא שמא יודע הדבר לחכמים ויפסיד טירחתו, מכל מקום הואיל ואין לו בזה אלא טירחה מועטת, הרי הוא חשוד אף על צמר מלובן, שמא של בכורות הוא. ואין צריך לומר צמר צואי, שאסור לקנות ממנו. אֲבָל לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ טוּוֹי — חוטים העשויים מצמר, וּבְגָדִים — בגמרא מבואר, שאין הכוונה כאן לבגדים ממש, שהרי אם טווי מותר, בגדים כל שכן, אלא בגדים היינו לבדים העשויים מצמר סרוק; שאלו (טווי ובגדים) ודאי לא מצמר בכורות הם, שכן צמר בכורות חושש הוא להשהות אצלו, שמא יודע הדבר לחכמים ויקנסוהו על כך, ולכן מזדור הוא למכרו לפני עיבורו.

באור משנה ח

אגב המשנה הקודמת בענין "החשוד על הבכורות" הובאו מכאן ועד סוף פרקנו דיני "החשוד על השביעית" ודיני חשודים אחרים.
 הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית — כגון לזרוע בשנה השביעית או לעשות סחורה בפירות שביעית, אֵין לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ פֶּשֶׁתָּן — שמא הוא מגידולי שביעית, שזרע פשתן ראוי לאכילה וקדוש מטעם זה בקדושת שביעית, וכל שכן שאר גידולי קרקע שאסור לקנות ממנו (תפארת ישראל; "חטופות יום טוב"). וְאֶפְלו סָרֶק — ואפילו פשתן סרוק במסרק אין לזקחים ממנו, שאין החשוד מפחד לסרק את הפשתן של שביעית, לפי שטרחתו מועטת. אֲבָל לִזְקָחִין מִמֶּנּוּ טוּוֹי — חוטים העשויים מפשתן, וְאַרְיֵי — בגמרא מבואר, שאין הכוונה כאן לאריג ממש, שהרי אם טווי מותר לקנות, אריג העשוי מן הטווי לא כל שכן; אלא אריג היינו כעין שרשרות שעושים מפשתן מנופץ וסרוק; ואלו מותר לקנות ממנו, שבוודאי לא עשאו מפשתן של שביעית, מאותו הטעם שביארנו במשנה קודמת, שחושש הוא להשהות אצלו פשתן

על זה ועל זה – חשוד על הטהרות. ויש שהוא חשוד על הטהרות, ואינו חשוד לא על זה ולא על זה. זה הפלל: כל החשוד על הדבר – לא דנו, ולא מעידו.

פ ר ק ח מ י ש י

א כל פסולי המקדשים נמכרין באטליז, ונשקלין בלטר; חוץ מן הבכור ומן המעשר, שהניחן לבעלים. פסולי המקדשין – הניחן להקדש. ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור.

פירוש ברטנורה

פריון, הלכך איכא דחמיר עליה שביעית ממעשר: חשוד על זה ועל זה. כיון דחשוד אדאורייתא כל שכן דחשוד על הטהרות, דמדרבנן הוא שיחא אדם אוכל חולין בטמאה: ויש חשוד על הטהרות. דרבנן, ואינו חשוד לשביעית ומעשרות. דמאן דחשוד אדרבנן לא חשוד אדאורייתא: **ה א כל פסולי המקדשין**. קדשים שנפל בהם מום, אם מוכרין אותן ביוקר מוכת הנאה להקדש הוא. הלכך נמכרים באטליז, דהיינו שוק שמוכרים בו שאר בשר חולין ושם נמכר ביוקר: ונשקלין בלטר. להמכר כדרך שהקצבים מוכרים בשר חולין. דמתוך שיכולים למכרו ביוקר מוסיפים בדמים כשפודים אותם מן ההקדש: חוץ מן הבכור ומן המעשר. שאם נמכרים ביוקר הנאתן לבעלים. בכור הנאתו לכהן, דבשר בכור נאכל לכל אדם והכהן מוכרו ונוטל דמיו, ולכהן קרי בעלים של בכור. ומשום הנאת הדיוט לא מוזלינן בקדשים לנהוג בהן מנהג חולין למכרן באטליז, אלא בביתו, ואע"פ שלא יקצפו עליהם בני אדם כל כך. ואין נשקלים בלטר אלא באומד, ואם יפסיד לית לן בה: ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. שאם יש לו חתיכת בשר חולין שנשקלה בלטר אלא יכול לשקול בשר בכור כנגדה. אבל מעשר אין שוקלים מנה כנגד מנה, דמיהו כאילו מוכרו, ובהמת מעשר אסור למכרה כלל משום דלא כתיב בה לא יפדה כדרך שכתוב בבכור אלא לא יגאל, ושנינו בספרי בכור שנאמר בו לא יפדה, הוא נמכר, מעשר שנאמר בו לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תמים ולא בעל מום:

משניות מבוארות – קהתי

היינו הכהן שהוא בעליו של הבכור וישראל שהוא בעליו של מעשר בהמה, ומשום הנאת הבעלים אין מוזלזלים בקדשים למכור אותם בשוק ובמשקל כדרך שמוכרים בשר חולין, אלא נמכרים הם בבית ובלב משקל, ואף על פי שמפסידים על ידי כך, שצריכים למכור כזול. אבל פסולי המקדשין, הניחן להקדש – שאם מוכרים אותם בשוק ובמשקל, נמכרים הם ביוקר, במחירי בשר חולין, ועל ידי כך גם פודים אותם מן ההקדש ביוקר, ונמצא ההקדש נהנה; הלכך שנינו ברישא, שפסולי המקדשים נמכרים באטליז ונשקלים בלטר כדרך שמוכרים בשר חולין. ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור – שאם יש לו חתיכת של בשר חולין שמשקלה ידוע לו, מותר לו לשקול כנגדה חתיכת בשר בכור (רש"י: עיין רמב"ם הל' בכורות א, יח – שמפורש בדרך אחרת); ואף ששנינו לעיל שבשר הבכור אינו נשקל בלטר, מכל מקום מנה כנגד מנה מותר לשקול, שאין בכגון זה משום ביזוי לבכור. אבל במעשר בהמה אף מנה כנגד מנה אסור לשקול, לפי שמעשר בהמה אינו נמכר כלל, שכן דרשו: בכור, שכתוב בו (במדבר יח, יז): "אך בכור שור או בכור כבש או בכור עז לא תפדה", אם נפל בו מום הריהו נמכר, אבל מעשר בהמה שכתוב בו (ויקרא כז, לג): "לא יגאל", אינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תמים ולא בעל מום. ברם, דרשה זו אינה אלא אסמכתא, שכן מן התורה לא נאסרה מירתו אלא תמים חי (עיין "חוטפות יום טוב"); וזה שאמרנו שאינו נמכר כלל, אינו אלא מדרבנן. ומה ששנינו לעיל במשנתנו: "חוץ מן הבכור ומן המעשר", ומשמע שאף מעשר בהמה אינו נמכר בשוק אבל נמכר הוא בבית בעליו, מתורץ בגמרא, שמדובר במעשר בהמה של יתומים שנפל בו מום, ומשום השבת אבידה של יתומים (שאין יכולים לאכלו כולו, והבשר יתקלקל) התירו להם חכמים למכרו (בכורות לא, ב).

ואומר שטהורים הם, אינו נאמן, שמא נטמאו בטמאה דרבנן, וכיון שחשוד על השביעית או על המעשר, שהם מן התורה, כל שכן שהוא חשוד בענין טמאה דרבנן, ויש שהוא חשוד על הטהרות – כגון שלא להיזהר בטמאה דרבנן, ואינו חשוד לא על זה ולא על זה – לא על השביעית ולא על המעשרות, לפי שהחשוד על דבר מדברי סופרים אינו חשוד על איסור של תורה. ברם, החשוד על טמאה של תורה, הרי הוא חשוד אף על השביעית ועל המעשרות; ומכאן נקטה משנתנו לשון "ויש שהוא חשוד על הטהרות" (רמב"ם). **זה הפלל: כל החשוד על הדבר, לא דנו, ולא מעידו** – שאינו נאמן לדון ולא להעיד על דבר שהוא חשוד עליו (עיין להלן ה, ד). אבל הרמב"ם פוסק: "כל החשוד על דבר, אף על פי שאינו נאמן על של עצמו, נאמן הוא על של אחרים, חזקה אין אדם חוטא לאחרים. לפיכך החשוד על הדבר דנו ומעידו" (הל' שמיטה ח, יז). – יש תמהים על הלשון "זה הכלל" שבמשנתנו, שהרי אינו כולל את הדינים שנישנו לעיל, אלא דין אחר הוא (עיין "חוטפות יום טוב").

באור משנה א

קדשים שנפל בהם מום ונפסלו למוזהב נקראים "פסולי המקדשים", ופודים אותם והם נאכלים כחולין לכל אדם. משנתנו באה ללמד שאין נוהגים במכירת בכור בעל מום כמו בשאר פסולי המקדשים שנפדו. כפי שיבואר.

כל פסולי המקדשים – קדשים שנפל בהם מום ונפדו, נמכרין באטליז, ונשקלין באטליז – בשוק שמוכרים בו בהמות ובשר חולין. ונשקלין בלטר – במשקל, כדרך שהקצבים מוכרים בשר חולין, ואין חוששים לביזוי קדשים. חוץ מן הבכור ומן המעשר – של בהמה, שנפל בהם מום, שהניחן לבעלים – כשנמכרים בשוק ובמשקל, דהיינו במחירי בשר חולין, נהנים מהם הבעלים,

המשך ביאור למס' תענית ליום רביעי עמ' א

לח הקיסר לבריתיה, מאן אמר להי' – מי הוא זה שיעץ לך כן. אמרה ליה, רבי יהושע בן חנניה. קרייהו – קראו לו, אמר ליה הקיסר, אמאי אמרת להי' – מדוע אמרת להי' כן. אמר ליה רבי יהושע, בי הי' דאמרה לי – כשם שהיא אמרה לי, כיצד חכמה מפוראה נמצאת בכלל מכווער, אמרי (אמרתיו) לה כיצד מניחים יין חשוב בכלי מכווער. וכונתו היתה, שכשם שהיין מתקיים רק בכלי חרס, כך גם התורה מתקיימת רק באדם מכווער. שאלה בת הקיסר את רבי יהושע בן חנניה, והא אימא שפירי דנמירי – והרי יש גם אנשים יפים שתורתם מתקיימת בהם.

שחכמת התורה תהא מונחת באדם מכווער כמוך. אמר לה רבי יהושע, אף אביך רמי הקרא – מטיל ומאחסן יין, שהוא משקה חשוב, במי דפתחא – בכלי חרס מכווערים. אמרה ליה בתו של הקיסר, אלא במאי גרמי – בתוך איזה כלים נאחסנו, והלא כולם נוהגים כן. אמר לה רבי יהושע, אתון דחשכיתו – אתם שחינכנו אנשים חשובים ועשירים, רמו במאי דהבא ובקשא – תאחסנו את היין בכלי זהב וכסף. אולה – הלכה בת הקיסר ואמרה ליה לאבנה את עצתו של רבי יהושע, ושמע לעצתה ורמיא להקרא במי דהבא ובקשא – העביר את כל יינו לכלי זהב וכסף, וחקקה – החמיץ. אתו – באו משרתי הקיסר ואמרו ליה, החמיץ יינך. אמר

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף סה עמוד ב: **ופרכינן גזירה היא גופה חטאת שעברה שנתה**. מאי גזירה דקאמרת הא ודאי חטאת שעברה שנתה היא לשנה הבאה: **הא לא קשיא**. משכחת לה דלא עברה שנתה כרבי דאמר אין השנה שלימה מיום הכפורים ליום הכפורים מפני שאנו מונין ללבנה ושנת החמה עודפת עליה אחד עשר יום וצריך אתה ליתן לכל שנה את עיבורה מה ששנת החמה יתירה עליה: **דתניא שנה תמימה**. האמורה בבתי ערי חומה להיות חלוטה ללוקח: **רבי אומר מונה שס"ה ימים**. בין שעברו ב"ד את השנה בין שלא עיבורה שאין לך למנות אלא לימות החמה: **וחכמים אומרים**. הכל כמו שישראל מונין י"ב חדש מיום ליום אם פשוטה היא:

דף סו עמוד א. **ואם נתעברה נתעברה למוכר**. ולא תחלט עד שיגיע באותו יום באותו חדש שמכרה לו ולרבי משכחת לה כגון שהקדישו ביום שמיני ללידתו בערב יום הכפורים בשנה פשוטה וכי מטי יום הכפורים הבא אבתי לא מלו ליה שס"ה ימים אלא שס"ד: **פר מאי איכא למימר**. שהוא בן שלש: **רואין אותה**. בכל מקום שהיא כאילו עומדת בבית הקברות שאין הכהן יכול ליקרב אליה אבל לא מחטאות המתות היא אלא שאינה קריבה הלכך רועה עד שיפול בה מום ותימכר: **משום תקלה**. לקמן מפרש מאי תקלה: **דתנן**. דחיישינן לתקלה: **אין מקדישין**. שום דבר שסתם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה: **ואין מחרימין**. קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (דף כה):

דף סו עמוד א. **ואם נתעברה** השנה על ידי בית דין שקבעו לעשותה שלשה עשר חדשים, **נתעברה למוכר**, כיון שהולכים לפי מנין שישראל מונים בשנה הזאת שהיא של שלשה עשר חדשים, ועד שלא תושלם השנה לאותו יום בחודש שבו נערכה המכירה בשנה שעברה, לא יוחלט הבית ללוקח. נמצא שלפי רבי אם הקדיש את השעיר בערב יום הכפורים בשנה פשוטה, כשהיה בן שמונה ימים, כשיגיע יום הכפורים בשנה הבאה ועברו שני יום, השעיר הוא בן שס"ד יום ולא מלאה לו שנה כימי שנת חמה, ולכן זו רק גזירה שמא תעבור שנתו.

שואלת הגמרא: **התנינן** - לפי זה מיושב הטעם מדוע אין להקריב בשנה הבאה את השעיר שחובתו שיהיה בן שנה, אך **פר** שמתחילה הוא כשר עד בן שלש שנים, ואינו מת אף אם תעבור לו שנה שלישית, **מאי איכא למימר** - מה הטעם שיידחה ולא יבוא להקרבה בשנה הבאה. מיישבת הגמרא: אכן הדחייה של הפר אינה אלא משום **גזירה פרא אמו** [-אגב] **שעיר**. דוחה הגמרא: **וכי משום גזירה בלבד ימות**, הלא די היה אם ירעה עד שיסתאב. **ועוד** מקשה הגמרא, מדוע דינו למיתה, הלא **חטאת שעברה שנתה** לפני שהביאה להקרבה, **לרעה אולא** [-היא הולכת] ואין דינה למיתה, וכדאמר **ריש לקיש**, **חטאת שעברה שנתה**, **רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות** שאין הכהן יכול לקחתה להקרבה, **ורועה עד שתסתאב**, ותמכר ויביא בדמיה אחרת.

הגמרא מבארת טעם אחר מדוע פר ושעיר שאבדו ונמצאו אחר הכפרה, ימותו: **אלא אמר רבא**, גזרו חכמים **גזירה משום תקלה** - כדי שלא יכשלו בהם במשך השנה. ומוכח בברייתא שאכן חוששים לתקלה, (דתנן) **[דתניא]** בברייתא, **אין מקדישין שום דבר**, שסתם הקדש הוא לבדק הבית, **ואין מעריכין** - שאומר ערך אדם זה עלי, **ואין מחרימין** - שאומר דבר זה חרם, וסתם חרמים לבדק הבית, **בזמן הזה**, כיון שאין בית המקדש, ואין להם תקנה. **ואם הקדיש והעריך והחרים** - ואילו עשה אחד מאלו בזמן הזה, ונמצאים בידיו חפצי קודש, מוטל עליו לאבדם כדי שלא יבוא להיכשל בהם, ולפיכך אם **במה** היא, **תיעקר**, ואם הם **פירות או כסות וכלים**, יניחם **שירקבו**, ואם היו **מעות וכלי מהבית** שאינם נרקבים, יוליך **הנאה** - סך דמיהם **למים המלח** לאיבוד. **ואי זה הוא עיקור** האמור לגבי בהמה, **נוצל** את **הדלת לפניה** ואין לה מה לאכול **והיא מתה מאליה** ברעב.

לְיִשְׂרָאֵל (ירמיה ח כב), הַצִּירִי אֵין בְּגִלְעָד אִם רָפָא אֵין שָׁם וְכִי אֵין
 בגלעד סממני מרפא ורופא, כי מדוע לא עלתה אֶרֶכַת בת עמי,
 כלומר מדוע יתח לא הלך לפנחס שיתיר נדרו, שמתוך גסות רוחו
 אמר לא אלך אצלו שאני שופט ונגיד אלא הוא יבוא אצלי, וכן
 פנחס לא אבה לילך אליו. וה' לא היה חפץ שיפתח יקיים את נדרו
 אלא שיתירו אצל פנחס.
 הגמרא מביאה ראייה על כך שרצון ה' היה שיפתח לא יקיים את
 נדרו: וּבְתִיבֵי בִשְׁעָה שְׁהוּכִיחַ ה' את ישראל על שבנו במות שרף
 בניהם לעבודה זרה, שאפילו לפניו לא צויה לעשות כן (ירמיה יט ה),
 וְאִשְׁרָאֵל לֹא צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עָלְתָה עַל לְבִי. והגמרא דורשת את
 הלשונות הכפולים שבפסוק, 'לא צוית' ו'לא דברתי' ולא עלתה
 על לבי, שהם רומזים לשלושה אנשים שהקריבו את בנם לעולה
 שלא בצווי ה' ושלא כרצונו. מבארת הגמרא: וְאִשְׁרָאֵל לֹא צִוִּיתִי וְה'
 בְּנֵי שָׁלֹשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בְּלֹא מִצְוָה, שבשעה שנלחם עם ישראל, וראה
 שעומדים הם לנצחו, שאל את עבדיו מה טיבה של אומה זו
 שנעשים להם ניסים כאלה, אמרו לו אברהם אביהם בן יחיד היה
 לו, וכשאמר לו הקב"ה הקריבנו לפני מיד הלך להקריבו, אמר
 להם אף אני בן בכור יש לי אלק ואקריבו לשמים לרצות את
 הקב"ה, שְׁנֵי אֲמָר (מלכים ב' ג כו) וַיִּקַּח אֶת בְּנוֹ הַבְּכֹר אִשְׁרָאֵל וַיִּלְחָק תַּחְתָּיו
 וַיַּעֲלֵהוּ עֹלָה, וְלֹא דִבַּרְתִּי וְה' יִפְתָּה, שהקריב את בנו כמבואר
 לעיל. וְלֹא עָלְתָה עַל לְבִי וְה' יַצְחָק בֵּן אֲבִירָה, שאף על פי שהקב"ה
 צויה את אברהם שיעלהו לעולה, לא עלתה על לבו שישחטוהו,
 אלא רק לנסותו בא מפני קטרונו של השטן.
 אֲמָר רַבִּי בְרַכְיָה, אֵף בִּנְסַת יִשְׂרָאֵל שְׁאֵלָה שְׁלֹא כְּהוֹנֵן, וְהַקְדִּישׁ בְּרוּךְ
 הוּא הַשִּׁיבָה כְּהוֹנֵן, שְׁנֵי אֲמָר (הושע י א) וְנִדְעָה נִדְרָהּ לְדַעַת אֶת ה'
 בְּשִׁחָר בְּכֹן מוֹצָאוֹ, וְיִבֹא בְּנֵשֶׁם לָנוּ – כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל בְּקִשָּׁה לְדַעַת
 את ה' כמו הבוקר, שכשרואה אדם תחילת אורו הוא בטוח שיצא
 השמש על הארץ, כן יהיה הרוף לדעת את ה' בטוח שימצאהו,
 וכן ישפיע עלינו רוב טובו כגשם היורד בשפע ומשביע את
 האדמה, אֲמָר לָהּ הַקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל, בְּתִי, אֵת
 שְׁוֹאֵלֶת דָּבָר שְׁפָעִים מִתְּבַקֵּשׁ וּפְעָמִים אֵינוֹ מִתְּבַקֵּשׁ, שביקשת
 לדמות השפעתו עליך לגשם הרצוי בימות החורף, ואינו רצוי
 בימות החמה, וזהו בקשה שלא כהוֹנֵן, אֲבָל אֵנִי אֲהִי לָךְ כְּדָבָר
 מִתְּבַקֵּשׁ לְעוֹלָם, שְׁנֵי אֲמָר (שם יד ט) אֲהִי כְּכֹל לְיִשְׂרָאֵל, והטל נצרך
 לעולם אפילו בימות החמה.
 וְעִיר שְׁאֵלָה כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל מִתְּבַקֵּשׁ שְׁלֹא כְּהוֹנֵן, והשיבה כהוֹנֵן,
 שְׁאֵמְרָה לְפָנָיו (שיר השירים ח ו), רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שִׁמְנֵי כְּחוֹתֶם עַל
 לִבְךָ כְּחוֹתֶם עַל וְרוּעֶךָ – תראה ותזכור אותי במידה שרואה אדם
 חותם הקבוע על זרועו או כנגד לבו, אֲמָר לָהּ הַקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא,
 בְּתִי, אֵת שְׁוֹאֵלֶת דָּבָר שְׁפָעִים מִתְּבַקֵּשׁ נִרְאָה וְכִשְׁחֹרֶךְ עֵרוֹם, וּפְעָמִים אֵינוֹ
 נִרְאָה וְכִשְׁלֹבֶשׁ בְּגָדֵיו, וזו בקשה שלא כהוֹנֵן, אֲבָל אֵנִי אֲנִישָׁה לָךְ
 דָּבָר שְׁנִרְאָה לְעוֹלָם, שְׁנֵי אֲמָר (ישעיה מט טז) הֵן עַל בְּפִים תִּקְרִי, וכן
 היד נראית לאדם כל שעה, אף כשלבוש בבגדיו.
 שְׁנֵי בִּמְשִׁנָּה: אֵין שְׁוֹאֵלִין אֶת הַנְּשָׁמִים כּו' אלא סמוך לגשמים.
 כְּבָרִיךָ – סברו החכמים, שְׁאֵלָה וְהוֹפְרָה לְדָא מִלְתָּא (דבר אחר)
 הֵיא, וקראה המשנה אף להוכיח בלשון שאלה, וכוונתה לומר
 שאין מזכירים את הגשמים באמירת 'משיב הרוח ומוריד הגשם'
 אלא סמוך לגשמים. ואם כן יש לברר מֵאֵן תָּנָא – מיהו התנא
 הסובר שתחילת זמן הזכרת גשמים הוא סמוך לגשמים, שסוברת
 המשנה כמותו. אֲמָר רַבָּא, מִשְׁתַּנְּנוּ כְּדַעַת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הֵיא, דְּאֲמָר
 בְּבִרְיֵיתָא שְׁהוּבָא לְעִיל (ב) שמתחילים להזכיר גבורות גשמים
 מִשְׁעַת הַתַּחֲתָי שֶׁל לֵוֶלֶב, כלומר משמני עצרת שבו מניחים הלולב
 מליטלו שוב, שזהו הזמן הסמוך לגשמים. אֲמָר לֵיהּ אֲבִי לְרַבָּא,
 אֲפִילוּ תִּימָא – אפילו אם תאמר שרבי יְהוֹשֻׁעַ הֵיא, הסובר
 שמזכירים גשמים כבר מיום טוב הראשון של סוכות, אפשר ליישב
 שְׁוֹאֵלָה לְחוּד וְהוֹפְרָה לְחוּד, ואין כוונת המשנה אלא לשאלת 'ותן
 טל ומטר'.
 וְאִיבָא דְּאֲמָרִי – יש שאמרו זאת כך, לִימָא – שמא נאמר ששאלה
 והוכרה דבר אחד הם, וכוונת המשנה לומר שאין מזכירים את
 הגשמים אלא סמוך לזמנם,

עוֹרְפִילָא – גשמים דקים, אֲפִילוּ לְפָרְצִידָא דְתוּתִי קָלָא – לגרעין
 שתחת גוש הקרקע מְהִינָא לֵיה – מועיל לו שיתחיל מיד לבצבץ
 ולצמוח. מבארת הגמרא: מֵאֵי עוֹרְפִילָא – מה משמעותה של תיבת
 עורפילא, עוֹרִי פִילִי – התעוררו סדקים שבארץ, שגשם דק נכנס
 לאותם בקעים ומצמיח את התבואה הטמונה בהם.
 וְאֲמָר רַבָּא, הֵיא צוֹרְפָא מְרַבֵּן – תלמיד חכם צעיר וחריף, דְּמִי
 לְפָרְצִידָא דְתוּתִי קָלָא – דומה לגרעין שתחת הקרקע, דְּבִינֵן דְּנִבְנֵם
 בְּנֵם – משעה שמתחיל לבצבץ הוא צומח ועולה, כך תלמיד חכם
 כיוון שיצא שמו הרי הוא הולך וגדל.
 הגמרא מביאה מִמְרוּתָא נוספות בענין 'צורבא מרבנן': וְאֲמָר רַבָּא,
 הֵיא צוֹרְפָא מְרַבֵּן דְּרִתָּח – תלמיד חכם הממהר לבעוט, יש לדונו
 לכף זכות ולומר שאוֹרְחֵייתָא הוּא דְּקָא מִתְּרַתָּא לֵיה – התורה שהוא
 לומד מרחיבה את ליבו, ומתוך כך הוא כועס ושם אל ליבו כל
 דבר, שְׁנֵי אֲמָר (ירמיה כג כט) הֲלוֹא כֹה דִּבַּרְתָּ בְּאֵשׁ נֶאֱמַר ה', הרי שדברי
 תורה נמשלו לאש המחממת את כל הגוף.
 וְאֲמָר רַב אֲשִׁי, כָּל תַּלְמִיד חָכֵם שְׁאֵינוֹ קָשָׁה כְּכֹזֶל – שאינו כועס
 ונוהג עם תלמידיו ביד קשה כשצריך להטיל עליהם אימה, אֵינוֹ
 תַּלְמִיד חָכֵם, שְׁנֵי אֲמָר (שם) הֲלוֹא כֹה דִּבַּרְתָּ וְגו' וּכְפָטִישׁ יַפְצִין סָלַע,
 ויש לדרוש שכוונת הכתוב לומר, שכשם שפטיש מפוצץ סלע
 מרוב חוזקו, כך תלמידי חכמים צריכים להיות קשים וקפדנים
 ולהטיל אימה על העם שילכו בדרך התורה. אֲמָר לֵיה רַבִּי אֲבָא
 לְרַב אֲשִׁי, אֲתוּן מְהִינֵם מִתְּנִיתוּ לָהּ – אתם למדתם דבר זה מהפסוק
 וְכַפְטִישׁ יַפְצִין סָלַע, אֲנִי מְהִינֵם מִתְּנִיתוּ לָהּ – אנו למדנו זאת
 מפסוק זה, דְּבִתִּיב (דברים ח ט) אֲרִין אִשְׁרָאֵל אֲבִינָה כְּכֹזֶל, אל תקרי
 אֲבִינָה אֱלָא 'בִּנְיָה' – יש לדרוש הפסוק כאילו נאמר בו 'ארץ אשר
 בִּנְיָה כְּכֹזֶל', וכוונת הכתוב לתלמידי חכמים העוסקים בבנינו של
 עולם, ובא לומר שמעלתה של ארץ ישראל היא שהתלמידי
 חכמים שבה קשים ככרזל.
 אֲמָר רַבִּינָא, אֲפִילוּ חֵבִי, מִיָּבֵעִי לֵיה לֹאִינִשׁ לְמִילָה נְפִישָׁה בְּנִיחּוּתָא
 – צריך אדם להרגיל עצמו להתנהג בנחת עם הבריות, שְׁנֵי אֲמָר
 (קהל יא ט) וְהִסֵּר בְּעַם מִלִּבָּד וְגו'.
 אֲמָר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר כְּהִנָּה אֲמָר רַבִּי יוֹנָתָן, שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים שְׁאֵלָה מֵה'
 דְּבַר שְׁלֹא כְּהוֹנֵן – שלא באופן הראוי, שעל פי דבריהם יכלו לבוא
 לידי תקלה, לְשִׁנֵּים מֵהֶם (השיבוהו) [השיבוהו] כְּהוֹנֵן – הקב"ה וימן
 להם מבוקשם באופן הראוי להם, וְלִאֲחֵד הַשִּׁיבוהו שְׁלֹא כְּהוֹנֵן –
 לא נודמן לו מבוקשו באופן הראוי לו. וְאֵלֹו הֵן: אֲלֵיעֶזֶר עֶבֶד
 אֲבִירָה, וְשְׁמוּאֵל בֶּן קִישׁ, וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי.
 רַבִּי יוֹנָתָן מְבַאֵר אֶת דְּבָרֵינוּ: אֲלֵיעֶזֶר עֶבֶד אֲבִירָה שֶׁאֵל שְׁלֹא כְּהוֹנֵן,
 דְּבִתִּיב כְּשִׁבִיקֵשׁ אֲלֵיעֶזֶר מִתְּבַקֵּשׁ שִׁמְצִיא לְפָנָיו אֶת הַנְּעֵרָה
 הָרְאוּיָה לִיצְחָק (בראשית כד יד), וְהִתָּה הַנְּעֵרָה אִשְׁרָאֵל אֵלֶיהָ הֵמִי
 נָא כְּדָךְ וְגו' וְאֲמָרָה שְׁתֵּה וְגַם גְּמִלִיק אִשְׁקָה, אֵתָה הַכֹּחֶת לְעֶבְדְּךָ
 לִיצְחָק, ונראה מדבריו שהנערה הראשונה שתנהג כן, ידע בה
 שראויה היא ליצחק ויקחנה, ושלל כהוֹנֵן בִּיקֵשׁ, שִׁלְדָּבְרֵינוּ יָכוֹל –
 יתכן שתהא אֲפִילוּ חִינֵרָה וְאֲפִילוּ סוּמָא, ולא יבחין בכך, כְּגוֹן
 שֶׁתֵּלֵךְ עַל רֹגַל שֶׁל עֵץ אִם שִׁיחֵיו עֵינָהּ יָפוּת וְלֹא תִרְאֶה בָּהֶם כָּלָל.
 ואף על פי כן הקב"ה הִשִּׁיבו כְּהוֹנֵן, וְנִדְמָנָה לוֹ רַבָּקָה שֶׁלֹא הִיָּה בָּה
 מוֹם כָּלָל.
 שְׁמוּאֵל בֶּן קִישׁ שֶׁאֵל שְׁלֹא כְּהוֹנֵן, דְּבִתִּיב בַּעַת שְׁבִיקֵשׁ שְׁמוּאֵל הַמֶּלֶךְ
 אִישׁ שִׁלְחָם עִם גְּלִית, שֶׁהִכְרִיז וְאֲמָר (שְׁמוּאֵל א' יז כה) וְהִתָּה הֵאִישׁ
 אִשְׁרָאֵל וְכִנְיָו יִצְחָקוֹ הַמֶּלֶךְ עִשְׂרֵי דָּוִד וְאֵת בְּתוּלָתוֹ לֹא, ולדבריו יָכוֹל
 הִיָּה לִהְיוֹת אִישׁ זֶה אֲפִילוּ עֶבֶד כְּנַעֲנִי אוֹ אֲפִילוּ מִמְּזֵר, שֶׁלֹא יוֹכֵל
 לִיתֵּן לוֹ אֶת בָּתּוֹ. ואף על פי כן הקב"ה הִשִּׁיבו כְּהוֹנֵן, וְנִדְמָנָה לוֹ דָּוִד
 שֶׁלֹא הִיָּה בּוֹ חֶסְרוֹן כָּלָל.
 יִפְתָּח הַגִּלְעָדִי שֶׁאֵל שְׁלֹא כְּהוֹנֵן, דְּבִתִּיב בַּעַת שְׁבִיקֵשׁ שְׁמוּאֵל הַמֶּלֶךְ
 עִמּוֹן, שֶׁנֶּדַר לָהּ וְאֲמָר (שופטים יא לא) וְהִתָּה הֵיּוֹצָא אִשְׁרָאֵל יִצְא
 מִדְּלָתִי בֵּיתִי וְגו' לְקָרָאתִי בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עִמּוֹן, וְהִתָּה לָהּ
 וְהַעֲלִיתָהּ עִוְלָה, ולדבריו יָכוֹל לִהְיוֹת הַדָּבָר הָרָשׁוֹן שִׁיִּצָּא
 לְקָרָאתוֹ שְׁאוֹתוֹ נָדַר לְהַקְרִיב אֲפִילוּ דָּבָר מִמָּא, כְּגוֹן כָּלֵב אוֹ חוּזִיר
 שְׁאִינֵם כְּשֵׁרִים לְהַקְרִיבָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְהַקְבָּה הַשִּׁיבו שְׁלֹא כְּהוֹנֵן
 וְנִדְמָנָה לוֹ בְּתוֹ לְצַאת רָאשׁוֹנָה לְקָרָאתוֹ, וְהִיָּה צָרִיךְ לְקִיִּים אֶת
 נִדְרוֹ לְהַקְרִיבָה לְעוֹלָה. וְהִיָּה דְּקָאֲמָר לָהּ יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא בְּנְבוּאוֹתוֹ

תענית. מאימתי – פרק ראשון דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (סטיינזלץ) קי"ז

עורפילא היינו גשם דק. אפילו לפרציא דתותי קלא מנהיא פירוש פריציא – זו גרעין שווא מותח האבן, היינו כמו חוט שמתחת הקרקע. **מאי** עורפילא עורד פילי – פירושו: מעורר ומצמיח, פילי – פירוש: אותן העומדים בסדק הארץ.

שלושה שאלו שלא כהוגן – אליעזר שאול ויפתח. ואם תאמר: אמאי לא חשיב כלב בן יפונה, שאמר "אשר יבה את קרית ספר ולכדה ותתנו לו את עבסה בתי לאשה", אמאי לא פריך כמו הכא: יכול ממזר או עבד? ויש לומר: דהא דקאמר כלב שיתן לו הקדוש ברוך הוא כל של שיהיה לחזור אותן הבלות ושכחו שאלו אבדו של משה – אתן לו עבסה בתי. ויש מפרשים דלכך נקראת עבסה, שכל הרואה אותה כועס על אשתו, וזהו דאי משום צניעות יתירא דקא חוו בה. והיה סומך דכוחה וזכות ידידה מסתיע, דלא מזדווגין לה אלא כפי מעשיה. כדאייתא בסוטה (בא) דאין מזווגין וכו'. **יכול** אפילו חגיגה או סומא – תימא: אמאי לא נקיט אבא גבי אליעזר עבד אברהם כמו דקאמר גבי שאול בסמוך: יכול אפי' ממזרת או שפחה וכו'. ואמר רש"י: משום דגבי אליעזר לא שייך עדיין ממזרות, דהא לא נחנה תורה. אי נמי: דגבי אשה לא דייק לעלא אלא ליזפי. ואם תאמר: דהכי קאמר דשאל אליעזר שלא כהוגן והא לא אמר אלא "אשר אומר אלהי ה' נא כד"י ואם יראה שתאה חגיגת או סומא – לא יאמר לה? ויש לומר, דהכי פירושו: יכול אפילו חגיגת ואפילו סומא, יכול אפילו חגיגת שיהיה לה אפילו רגל של עץ והוא לא יזא רואה, או סומא כגון שיש לה עינים פים ואינה רואה כלל. **והיינו** דקאמר להו נביא לשדראל הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם – כלומר, להתיר נדרו ליפתח. והא הוה פתח, ואמאי לא הלך יפתח אצל להחיר נדרו? אלא מתוך גסות רוחו אמר: לא אלך אצל, שאני שופט נגיד, אלא יבא אצלי ופנחס אמר: ליתי גבאי, דאנא נביא ועל ק"י תהא פטורה. שהייתי שורה ומתיר הנדר ופטר אותה. ולבסוף נענשו שניהם: יפתח נענש שנפלו אבריו קודם מיתה, כדכתיב "ויקבר בערי גלעד" ופנחס נענש דכתיב "לפנים היה ה' עמו".

ואמר

בנו של מישע מלך מואב, שנאמר: "ויקח את בנו הכבוד, אשר ימלך תחתיו, ויעלהו עלה". **"ולא דברתי"** – זה יפתח. **"ולא עלתה על לבי"** – זה יצחק בן אברהם. אמר רבי ברכיה: אף פנחס וישראל שאלה שלא פהוגן, והקדוש ברוך הוא השיבה פהוגן, שנאמר: **"ונדעה, נדרפה לרעת את ה' כשחר נכון מצאו, ויבוא כגשם לנו"**. אמר לה הקדוש ברוך הוא: **"בתי, את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש. אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם"**, שנאמר: **"אהיה כפל לישראל"**. ועוד שאלה שלא פהוגן, אמרה לפניו: **"רבונו של עולם, שמיני כחותם על לבך, פחותם על ורועך"**. אמר לה הקדוש ברוך הוא: **"בתי, את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה. אבל אני אעשה לך דבר שנגאח לעולם"**, שנאמר: **"הן על פנים חקתיו"**. "אין שואלין את הגשמים, כו'". סברה שאלה והופרה חדא מילתא היא. כואן תנא? אמר רבא: רבי יהושע היא, דאמר: **"משעת הנחתו"**. אמר ליה אבוי: אפילו תימא רבי אליעזר. שאלה לחוד והופרה לחוד. ואפא דאמרי: לימא רבי

עורפילא – גשמים דקים, כך שמן כדלקמן. **אפילו לפרציא** דתותי קלא – הגרעין שתחת גושה של קרקע. **מנהיא** – מנותחיל לבצבץ ולעלות מיד. **עורו פילי** – שטותם סדקי הארץ. לשון אחר: שמגדלת ומצמחת הגרעין העומדין בסדקי הקרקע. **צורבא מרבנן** – בחור חריף. כמו ביעי דצריבן במסכת ביצה (זא), תלמיד חכם זקן לא קרי צורבא, אלא "הוא מרבנן" קרי ליה. כיון דנבט

נבט – שמתחיל לבצבץ ולעלות – עולה למעלה. כך תלמיד חכם, כיון שיצא שמו – הולך וגדל למעלה. **אורייתא מרתחא** ליה – שיש לו רוחב לב מתוך תורתו, ומשום ללבו יותר משאר בני אדם. וקא משמע לן דחייבין לדנו לכף זכות. **באש** – שמחכם כל גופו. כוונת – תלמידי חכמים מקיימין עולם בבניניהו. כדיל – קפדנים וקשים כבדיל. **שלושה שאלו בו** – משום דרבי ברכיה מיידי בגשמים לקמן, נקט לה. ובנות אנשי העיר יוצאות והיה הנערה – משמע: הנערה היוצאה תחילה מן העיר, ואמר לה השקיני, לה היה מנחש. **אפילו חגיגת אפילו סומא** – לפי שלא פירש בשאלתו, ואפשר שתהיה בעלת מום, ולא יבין בה אליעזר ויקרנה. **(אלא)** השיבוהו כהוגן – ודימנו לו רבקה. **דבר טמא** – כלב או חזיר. והיינו דאמר להו נביא כו' – מדגלי ביה קרא ואמר "הצרי אין בגלעד" ואלמא דלא אי ניהא קמי שמאי, כדאמרינן "הצרי אין בגלעד" פנחס היה שם, והיה יכול להתיר נדרו. אלא שלא רצה יפתח לילך אצלו, והוא לא רצה לבוא אצל יפתח. בבראשית רבה. **וכתיב אשר לא צויתי** – בירמיה כתיב בפרשת בקבוק "ובנו את במות (התופת אשר) בגיא בן (הם) לשרוף את (בנותיהם) ואחר בניהם באש אשר לא וצויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי". שלא תאמרו: הלא צוה כמו כן הקדוש ברוך הוא ליפתח ומישע ואברהם, כי מעולם לא צויתי למישע לשרוף את בנו באש, דכתיב "ויקח את בנו הכבוד אשר ימלך תחתיו ויעלהו עולה על החומה", ולשמים נתחון, כסבור היה לרצות להקדיש ברוך הוא. והאי דכתיב "על שרפו עצמות מלך אדום לשרי" – מילתא אחרינא הוא. ו"לא דברתי" – ליפתח, "מימים מימיה ותיה חק בישראל". ובתרגום מוכיח פנחס לגנאי ויפתח לגנאי, אלמא: לא היה הקדוש ברוך הוא רוצה בבתו, שהרי מוכיח לגנאי, לפי שלא הלכו זה אצל זה לבטל הנדר. הכי גרסינן: **"ולא עלתה על לבי"** – זה יצחק בן אברהם. כלומר, שאף על פי שצויתי לו – מעולם לא עלתה על לבי לשחוט בנו, אלא לנסותו, מפני קטיגורו היינו שטן, כדאמר בסנהדרין ב"הנזקין" (פסב), **"ויהי אחר הדברים האלה"** – אחר דבריו של שטן וכו'. ואית דלא גרסינן האי "ולא עלתה על לבי", דטעי בקרא אחרינא, דלא כתב אלא **"אשר לא צויתי ולא דברתי"** (ירמיהו ז פסוק כא), ובפרשת בקבוק כתיב כל הני שלושה "אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי". בתנחומא: **"אשר לא צויתי"** – זו בתו של יפתח.

אף על פי שצויתי לו תורה ומצות – מצוה זו לא צויתי עליו. **"ולא דברתי"** – זה בנו של מישע מלך מואב. והלא מישע נכרי הוא, ולא חולין הוא לי לדבר עמו אפילו דיבור בעלמא? ובאגדה קא חשיב כלב בהדיה, **"אשר יבה את קרית ספר ולכדה"** וגו'. ורבי יונתן דלא חשיב ליה, דבגמרא פשיט ליה להאי קרא בהלכות שנשכתו בימי אבלו של משה, כדאמרינן בתמורה (טא), ואין לחוש שתשרה רוח הקדש על עבד ועל ממזר, כדאמרינן בגררים (לחא), שאין שכינה שורה בו. מפי רבי. וגרעין ששאל למנוע טל מעל הארץ ובגוה לברדה יהיה – אין זה שלא כהוגן, ומה תקלה יש אם יחסר העולם טל לילה אחת לבד? מפי רבי. **ויבוא כגשם לנו** – פעמים אינו מתבקש, שהוא סימן קללה בקיץ. דבר המתבקש לעולם – טל אפילו בימות החמה. **פעמים נראה** – כשהוא ערום נראה וזרועו וכנגד לבו ואינו נראה כשהוא לבוש, והכף נראית כל שעה שהיה נראית לעינים. ויש לומר: על כפים – על השמים – צורת אדם שהוא בכסא, וכן "נשא לבבנו אל כפים" (איכה ג) מפי רבי. הכי גרסינן: סברה שאלה והופרה חדא מילתא היא – דאמר משעת דנחת לולב הוא מוכיח, דהיינו יום שמיני וזהו סמוך אין מוכיחין את הגשמים. **ומאן תנא** – דאמר סמוך לימות הגשמים מוכיחין אבל לא קודם לכן. רבי יהושע היא – דאמר משעת דנחת לולב הוא מוכיח, דהיינו יום שמיני וזהו סמוך לגשמים, ומן החג ואילך הוא זמן גשמים.

הכי

- 1 **ואמר** ר' אלעזר הלכה כרנן גמליאל דאמר דאין שואלין עד שבעה וכו' – פירושו: ואת
2 אמרת הלכה כר' יהודה בהא דקאמר במתניתין: רבי יהודה אומר העובר לפני
3 התיבה ביום טוב האחרון של חג, האחרון מזכיר והראשון אינו מזכיר. ומדמינן לעיל שאלה
4 להזכרה, דפריך: ורמינהו עד מתי שואלין את הגשמים עד שיעבור וכו', ומשני: גברא אנברא
5 וכו'. **והא** אמר רבי יוחנן במקום ששואלין
6 הגשמים מזכיר – ומשני: הווא להפסקה. פירושו:
7 דבמקום שמפסיק מלשאל מפסיק מלהזכיר, אבל
8 מתחיל קודם להזכיר. ושעמא הוי דהזכרה הוה
9 ריצוי שאלה, ומשום הכי ליכא חששא אם מזכיר
10 קודם.
11 **הא** לן – פירושו: לבני בבל עד לאחר שבעה
12 במרחשון, דאית נהו פירי בדברא. ובארץ
13 ליכא חששא, דהא יכולים פירותיהן להיות
14 יבשים בלא הולכה למדבר. **והא** להו – כי
15 המתחיל להזכיר יתחיל לשאל.
16 **שאינו שואל, מזכיר, במקום ששואל, אינו דין שיהא מזכיר! אלא אמר עולא:** תרי תנאי
17 אליבא דרבי יהודה. רב יוסף אמר: מאי "עד שיעבור הפסח"? עד שיעבור שליח צבור
18 ראשון תיורד ביום טוב ראשון של פסח. אמר ליה אביי: שאלה ביום טוב מי איכא? אמר
19 ליה: אין. שואל מתורגמן. וכו' מתורגמן שואל דבר שאינו צריך לצבור? אלא, מתורגמן
20 פדעולא. רבה אמר: מאי "עד שיעבור הפסח"? עד שיעבור זמן שחיטת הפסח. וכתחילתו,
21 פן סופו. מה תחילתו מזכיר אף על פי שאינו שואל, אף סופו מזכיר אף על פי שאינו
22 שואל. אמר ליה אביי: בשלמא תחילתו מזכיר, הופרה גמי ריצוי שאלה היא. אלא סופו
23 מאי ריצוי שאלה איכא? אלא מתורגמן פדעולא. אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: הלכה
24 כרבי יהודה. אמר ליה רבי זורא לרבי אסי: ומי אמר רבי יוחנן הכי? והתנן: "בשלשה
25 במרחשון שואלין את הגשמים. רבן גמליאל אומר: בשבעה בו". ואמר רבי אלעזר: הלכה
26 כרבן גמליאל! אמר ליה: גברא אנברא קא רמית? איבעית אימא: לא קשיא. פאן לשאל.
27 פאן להזכיר. והאמר רבי יוחנן: במקום ששואל מזכיר! הווא להפסקה איתמר. והאמר רבי
28 יוחנן: התחיל להזכיר, מתחיל לשאל. פסק מלשאל, פוסק מלהזכיר! אלא, לא קשיא. הא
29 לן. הא להו. מאי שנא לדידן? דאית לן פירי בדברא? לדידהו גמי אית להו עולי רגלים! כי
30 קאמר רבי יוחנן, בזמן שאין בית המקדש קיים. השתא דאתית להכי, הא והא לדידהו, ולא
31 קשיא. פאן, בזמן שבית המקדש קיים. פאן, בזמן שאין בית המקדש קיים. ואנן דאית לן
32 תרי יומי, הכי עבדינן? אמר רב: מתחיל במוספין, ופוסק במנחה, ערבית, ושחרית, וחזור
33 במוספין. אמר להו שמואל: פוקו ואמרו ליה לאבא: אחר שעשיתו קודש, תעשהו חול?
34 אלא אמר שמואל: מתחיל במוספין ובמנחה, ופוסק ערבית ושחרית, וחזור ומתחיל במוספין.
35 רבא
36 והבא ליכא למיפרך: שאלה ביום טוב מי איכא. דהזכרה גמי צורך שאלה היא – שמרצה תחילה לפי שאי אפשר לו לשאל ביום טוב, וכיון דאיכא שאלה אבתריה מזכיר הוה לרצוי
37 בעלמא. אבל סופו – למא הוה מזכיר הואיל ואינו צריך לשאל מכאן ואילך. הא כיון דאפסקת מאתמול – גלית אדעתך דלא יתא לך בהו, ואמאי מזכיר? הלכה כרבי יהודה –
38 דאמר: העובר לפני התיבה וכו'. מי אמר רבי יוחנן הכי – דהלכה כרבי יהודה, דמזכיר ביום טוב האחרון. בשלשה במרחשון – הכי קים להו דהוה זמן גשמים כר'. הלכה כרנן גמליאל
39 – דאין שואל עד שבעה במרחשון. וקא סלקא דעתך דבמקום שהוא שואל מזכיר, עד דמשני לקמן. פאן לשאל – בשבעה במרחשון. פאן להזכיר – מיום טוב האחרון. ור' יוחנן
40 אית ליה דרבי אלעזר. והא אמר רבי יוחנן במקום ששואל מזכיר – במקום שאינו שואל אינו מזכיר. ודיכי אמר רבי יוחנן דהלכה כר' יהודה שמזכיר ביום טוב האחרון? הא ליכא
41 שאלה, דאין אומר ברכת השנים ביום טוב. להפסקה איתמר – דכשהוא מפסיק לשאלה בערב הפסח – פוסק גמי להזכרה, דהכי משמע "במקום ששואל מזכיר". והא תריייהו איתמר
42 – התחלה והפסקה. תחיל לשאל – דהיינו בחול, שיכול לשאל. פסק מלשאל – בערב הפסח, פוסק מלהזכיר. אלמא לא סבירא ליה כרבי יהודה, ודיכי אמר הלכה כמותו? הא
43 לן והא להו – לבני בבל, שיש לנו תבואה ופירות בשדה כל תשרי – אין מזכירין עד שבעה במרחשון, ושם שואלים, כדאמר רבי יוחנן: מתחיל להזכיר מתחיל לשאל. והא להו –
44 לבני ארץ ישראל דקוצרין בניסן ואוספין בתשרי – מזכירין ביום טוב האחרון, כרבי יהודה, דאמר רב אסי הלכה כמותו. כדברא – מדבר, כלומר שדוות. אית להו עולי רגלים –
45 ואם ירדו להן גשמים – קשה להן בחזירתן. אלא כי אמר רבי יוחנן – הלכה כר' יהודה, דמזכיר מיום טוב האחרון כר', בזמן שאין בית המקדש קיים, וליכא עולי רגלים – מזכיר.
46 פאן בזמן שבית המקדש קיים – דאיכא עולי רגלים, אינו מזכיר עד שביעי במרחשון. אנן דאית לן תרי יומי – שני ימים טובים אחרונים, שמיני ספק שביעי, ותשיעי ספק שמיני.
47 לרבי יהודה דאמר מיום טוב האחרון, באהה מזה מזכיר. מתחיל במוספין – של שמיני ספק שביעי, דשמא יום טוב האחרון הוא. ופוסק במנחה – שמא שביעי חול הוא, ואין זמן הזכרה
48 עד מוסף של מחר. ופוסק גמי בערבית ושחרית – של תשיעי ספק שמיני. לאבא – חברי. לאחר שעשיתו קודש – לשמיני ספק שביעי, שהזכרת בו גבורות גשמים כרבי יהודה מיום
49 טוב האחרון. תעשהו חול – בתמידי: שמפסיק במנחה של אותו היום. ופוסק ערבית ושחרית – דלאו היינו תפלה של אותו היום.
50 רבא

תענית דף ד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזר והדר" (ליום ראשון) קיט

היא – לפני שבאים לשאול גשמים מרצים ומפייסים את הקב"ה
בהזכרת גבורתם שיורידם בעיתם לברכה, **אֵלָא סופו** – בסוף ימות
הגשמים, **מאי ריצוי שאלה איכא** – מה שייך לרצות עוד אחר שאין
לעולם צורך בהם. מסיקה הגמרא: **אֵלָא מתוורתא ברעולא**.
אמר רבי אפי אמר רבי יוחנן, הלכה כרבי יהודה שמתחילים להזכיר
גשמים בתפילת מוסף של שמיני עצרת, ומפסיקים להזכירם
בתפילת מוסף של יום טוב הראשון של פסח.
אמר ליה רבי יוחנן, **אמר רבי יוחנן** הכי – האם כך
אמר רבי יוחנן, שהלכה כרבי יהודה שמתחילים להזכיר בשמיני
עצרת, ונתנן במשנה להלן (ה), **בשלשה כמרחשון שואלין את**
השמים, דברי חכמים. **רבן גמליאל אומר**, **בשבעה בו**, שהוא
חמשה עשר יום לאחר חג הסוכות, כדי שיגיע האחרון שבישראל
מירושלים לנהר פרת. **ואמר רבי אלעזר**, **הלכה כרבן גמליאל**.
והגמרא סברה ששאלה והזכרה שוים ובמקום ששואל מזכיר, ואם
כן ההלכה היא שמתחילים להזכיר רק בו' חשוון. **אמר ליה רבי**
אסי לרבי זירא, **נבראה אנבראה קא רמית** – וכי שייך להקשות מדברי
אדם אחד על דברי חבירו, שאכן רבי יוחנן סובר שהלכה כרבי
יהודה, ורבי אלעזר סובר שהלכה כרבן גמליאל. **איבעית אימא** –
אם תרצה תוכל ליישב זאת כך, לעולם אינם חולקים, **ולא קשיא**,
באן לשאול – רבן גמליאל עסק בזמן שאלת גשמים, ובוה אמר רבי
אלעזר שהלכה כמותו, **באן להזכיר** – ורבי יהודה עסק בזמן
הזכרתם, ובוה אמר רבי יוחנן שהלכה כמותו, ואינו דומה זמן
שאלת גשמים לזמן הזכרתם.
הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יוחנן, שפסק לעיל כרבי יהודה
שמתחילים להזכיר גשמים בשמיני עצרת. מקשה הגמרא: **והאמר**
רבי יוחנן, **במקום ששואל מזכיר**, ומשמע מדבריו שבשמיני שואל
אינו מזכיר, ואם כן כיצד מזכירים גשמים בשמיני עצרת, והרי אין
שואלים ביום טוב. מתרצת הגמרא: **ההוא להפסקה אימא** – מה
שאמר שבמקום שאינו שואל אינו מזכיר, הוא רק לענין זמן
ההפסקה, שבשפוסקים מלשאל בערב פסח פוסקים גם מלהזכיר,
אבל לגבי תחילת אמירתם, מתחילים להזכיר בשמיני עצרת ואין
שואלים עד לאחר החג.
שואלת הגמרא: **והאמר רבי יוחנן**, **התחיל להזכיר מתחיל לשאול**,
פסק מלשאל פוסק מלהזכיר, הרי שלדעתו דין שאלה והזכרה
שוה גם בתחילתם, ומוכח שמתחיל להזכיר בשמיני עצרת
שאינ בו שאלת גשמים. מתרצת הגמרא: **אֵלָא לא קשיא**, **הא לן** –
מה שאמר רבי יוחנן שמתחיל להזכיר רק משעה שמתחיל לשאול,
הוא לבני בבל שיש להם תבואה ופירות בשדה כל חודש תשרי,
ולכך מתחילים להזכיר רק בו' חשוון, **הא להו** – ומה שאמר
שהלכה כרבי יהודה שמתחילים להזכיר בשמיני עצרת, הוא לבני
ארץ ישראל שקוצרים את התבואה בניסן ואוספים בתשרי, ואין
חשש להתחיל להזכיר מתשרי.
שואלת הגמרא: **מאי שניא לדין** – במה שונים אנו בני בבל,
שמתחילים להזכיר בחשוון משום דאית לן פירי כדבא – שיש לנו
תבואה ופירות בשדה, **לדיהו נמי** – הלא אף לבני ארץ ישראל יש
טעם לדחות את ההזכרה לחשוון, שהרי אית להו עולי גללים
הצריכים לחזור לבתיהם, והגשמים יכבירו עליהם את הדרך.
מתרצת הגמרא: **כי קאמר רבי יוחנן** – כשאמר רבי יוחנן שהלכה
כרבי יהודה ומתחילים להזכיר משמיני עצרת, **בזמן שאין בית**
המקדש קיים ואין עולי רגלים אמר זאת.
מוסיפה הגמרא: **השתא דאית להבי – כעת שבאת להבנה זו שיש**
חילוק בין זמן שביית המקדש קיים לשאינו קיים, אפשר לומר דהא
והא לדיהו – בין מה שפסק כרבי יהודה ובין מה שאמר שמתחיל
להזכיר רק כשמתחיל לשאול הוא לבני ארץ ישראל, **ולא קשיא**,
באן בזמן שבית המקדש קיים, ומזמנת עולי הרגלים מאזורים זאת
עד ו' חשוון, **ובאן בזמן שאין בית המקדש קיים**, ומתחילים להזכיר
משמיני עצרת.
מבררת הגמרא: **ואנן דאית לן תרי יומי**, **היכי עבדינן** – אנו בני בבל
שעושים מספק שני ימים טובים, באיזה יום של שמיני עצרת

ורבי יהושע היא, דאמר שמתחילים להזכיר גבורות גשמים משעת
הנחתו של לולב, והיינו בשמיני עצרת שהוא הזמן הסמוך ביותר
לגשמים. **אמר רבא**, **אפילו תימא** – אפילו אם תאמר שרבי אלעזר
היא, הסובר שמתחילים להזכיר מיום טוב הראשון של סוכות, יש
ליישוב ששאלה להודו והזכרה להודו, ואין כוונת המשנה אלא
לשאלה.
שנינו במשנה: **רבי יהודה אומר העובר לפני התיבה בו' ביום טוב**
אחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר, ביום טוב
הראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר.
הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יהודה: ורמיהו – יש להקשות
על כך ממה ששנינו להלן (ה), **עד מתי שואלין את השמים**, **רבי**
יהודה אומר, **עד שיעבור הפסח**. **רבי מאיר אומר**, **עד שיעבור חודש**
ניסן, מבואר במשנה זו שלדעת רבי יהודה בימי חול המועד של
פסח עדיין שואלים גשמים, ומסתבר שהוא הדין לענין הזכרתם,
ובמשנתנו התבאר שלדעת רבי יהודה מפסיקים להזכיר כבר ביום
טוב הראשון של פסח.
מתרצת הגמרא: **אמר רב חסדא**, **לא קשיא**, **באן לשאול ובאן**
להזכיר – משנתנו עוסקת בענין הזכרת גשמים והמשנה להלן
עוסקת בשאלתם, ואין ללמוד מכך ששואלים עד אחר הפסח שגם
מזכירים עד זמן זה, אלא **מישאל שאל ואיל** – לשאול ממשיך
והולך עד שיעבור הפסח, אבל **להזכיר**, **ביום טוב הראשון פסיק**.
אמר עולא, **הא דרב חסדא** – תירוצו של רב חסדא, **קשיא בתמין**
לשנים ובקשין לעינים, שהלא קל וחומר הוא, ומה במקום שאינו
שואל – אם בתפילת מוסף של שמיני עצרת שאינו שואל את
הגשמים שהרי אין בה ברכת השנים, הרי הוא מזכיר את הגשמים,
במקום ששואל אינו דין שיהא מזכיר – בתפילת חול המועד של
פסח ששואל את הגשמים, ודאי שמוזכר, וכיצד אמר רב חסדא
ששואל ואינו מזכיר.
אֵלָא אמר עולא, יש ליישב את הסתירה באופן אחר, **תרי תנאי**
אליבא דרבי יהודה – משניות אלו נשנו על ידי שני תנאים שנחלקו
בדעת רבי יהודה, התנא במשנתנו סובר שלדעת רבי יהודה
מפסיקים לשאול ולהזכיר ביום טוב הראשון של פסח, ואילו התנא
של המשנה להלן (ה) סובר בדעתו ששואלים ומזכירים עד
שיעבור הפסח.
תירוצו נוסף: **רב יוסף אמר**, **מאי עד שיעבור הפסח** ששנינו להלן,
עד שיעבור שלח צפור הראשון והמתפלל תפילת שחרית, הוירד
לפני התיבה ביום טוב ראשון של פסח, ולאחר מכן שוב אין
שואלים, וכמבואר במשנתנו. **אמר ליה אביי**, **לרב יוסף**, **שאלה ביום**
טוב מי איכא – וכי שואלים את הגשמים ביום טוב, והרי ברכת
השנים אינה נאמרת אלא בחול, וכיצד אמר רבי יהודה ששואלים
את הגשמים עד לאחר תפילת שחרית של יום טוב ראשון של
פסח. **אמר ליה רב יוסף לאביי**, **אין**, **שואל מתוך רגל** – המתרגם את
דרשת יום טוב לקהל, היה מברך בתוך דבריו ברכת השנים ושואל
בה את הגשמים. מקשה הגמרא: **וכי מתוך רגל שואל דבר שאינו**
צריך לצבור, והרי נסתיימו ימות הגשמים. מסיקה הגמרא: **אֵלָא**
מתוורתא ברעולא – התירוץ המחזור והברור הוא כדברי עולא
שנחלקו תנאים בשיטת רבי יהודה.
תירוצו נוסף: **רבא אמר**, **מאי עד שיעבור הפסח**, **עד שיעבור תחילת**
זמן שחיטת הפסח, שהוא בחצות היום של ערב פסח. כלומר,
בתפילת שחרית עדיין שואלים, אולם במנחה של ערב פסח שוב
אין שואלים. ואילו סוף זמן הזכרת גשמים הוא לאחר מכן,
בתפילת שחרית של יום טוב ראשון של פסח, כמבואר במשנתנו.
ובתחילתו בן סופו – כדין הנוהג בתחילת ימות הגשמים, כך הוא
בסוף עונתם, **מה תחילתו מזכיר אף על פי שאינו שואל** – כשם
שמתחיל להזכיר בשמיני עצרת, ואינו שואל עד לאחר החג, **אף**
סופו מזכיר אף על פי שאינו שואל – ממשיך להזכיר עד יום טוב
ראשון של פסח, אף שפסקו מלשאל בערב פסח. **אמר ליה אביי**
לרבה, **בשלמא תחילתו** – מובן דין זה שבתחילת ימות הגשמים,
הוא מזכיר לפני שמתחיל לשאול, כיון שהזכרה נמי ריצוי שאלה

וְגו', בֹּא יְבוֹא בְרָנָה נִשְׂא אֶלְמָתִי, שִׁזְרָעוּ בְּדַמְעָה וּבִצְעָר אֵף שְׁלֹא
 הִיָּה לָהֶם מִזֶּה לֹאכּוֹל, וְקִצְרוּ אֶת הַתְּבוּאָה בְּרִינָה וּשְׂמִיחָה.
 מִבְּרַרְתָּ הַגִּמְרָא: מָאִי 'הַלּוֹךְ יִלְךְ וְכֵבֶה נִשְׂא מִשֶּׁךְ וְגו' הִנָּרַע, בֹּא יְבוֹא
 בְּרָנָה, עַל מִי נִאֲמַר פֶּסוּק זֶה. מִבְּאֵרְתָּ הַגִּמְרָא: אֲמַר רַב יְהוּדָה, עַל
 הַשּׁוֹר הוּא מְדַבֵּר, שֶׁהַשּׁוֹר בְּשִׂיחָה חוֹרֵשׁ הוֹלֵךְ וְכוּכָה מִחֲמַת קוֹשִׁי
 הַחֲרִישָׁה, וּבְחֻזְרָתוֹ מִן הַשְּׂדֵה בְּסִיּוֹם עֲבוּדַת הַחֲרִישָׁה, הַתְּבוּאָה
 כָּבֵר מִתְחִילָה לְצַמּוּחַ עַד שֶׁאֵכָל חֲזִיו [שְׂחַת] מִן הַתֵּלֶם [וְשׁוֹרֵת
 הַחֲרִישָׁה], וְאֵף הוּא מְנַסֵּי צִמְיַת הַתְּבוּאָה בְּשֵׁנָה הַהִיא. וְזֶהוּ סִיּוֹם
 הַפֶּסֶק בִּפְּנֵי יְבוֹא בְּרָנָה.
 מִבְּרַרְתָּ הַגִּמְרָא: מָאִי 'נִשְׂא אֶלְמָתִי'. מִבְּאֵרְתָּ הַגִּמְרָא: אֲמַר רַב
 חֲסִידָא, וְאֲמַר רַב לֵה בְּמִתְנִיתָא תָּנִי וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֵּן שֵׁנוּ בְּבִרְיִיתָא, [הַפֶּסֶק
 בֹּא לְתַאֲרָא אֶת שִׁיעוֹר הַתְּבוּאָה שֶׁצִּמְחָה, שֶׁבִּדְרָךְ כָּלֵל
 הַגִּבְעוּל גְּדוֹל פִּי שְׁלֹשָׁה אוֹ אַרְבַּעַה מִזִּשְׁבּוּלָתָא, וְאִזּוּ הִיָּה נֶס שְׁגוּרֵל
 הַקֶּנֶה – הַגִּבְעוּל שֶׁעָלָיו תְּלוּיָה הַשִּׁבּוּלָתָא, הִיָּה זֶרֶת וְחֲצִי אִמְרוֹ
 בְּלִבָּהּ, וְאִילוּ גְּדוֹל הַשִּׁבּוּלָתָא הַצּוּמַחַת מִן הַקֶּנֶה וּבְתוֹכָהּ גִּרְעִינִי
 הַתְּבוּאָה, הִיָּה זֶרֶתִּי.
 מִאֲמַרִּים נוֹסְפִים שֶׁאֲמַר רַבִּי יִצְחָק לְרַב נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אֲמַר
 לִיָּה רַב נַחֲמָן לְרַבִּי יִצְחָק, מָאִי דְּכִתְבִּי בַּפֶּסֶק שֶׁנֶּאֱמַר בִּימֵי יְהוֹרֵם
 בֶּן אֲחָאב (מַלְכִּים ב' ח א), 'כִּי קָרָא ח' לְרַעֲב וְגַם בֹּא אֶל הָאָרֶץ שֶׁבַע
 שָׁנִים, בְּהֶקֶף שֶׁבַע שָׁנִים מָאִי אָכּוֹל – בְּאוֹתָן שְׁנוֹת רֶעֶב מִזֶּה אָכּוֹל,
 וְכִיצַד יִכְלוּ לְהַתְקִים זֶמֶן כִּה רַב בְּלֹא מִזוֹן. אֲמַר לִיָּה רַבִּי יִצְחָק,
 הֲכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשִׁנָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הָרֶעֶב אָכּוֹל מִזֶּה שֶׁבִּפְתָּתִים,
 בְּשִׁנָּה אָכּוֹל מִזֶּה שֶׁבִּשְׂדוֹת – סְפִיחִים שֶׁגִּדְּלוּ מֵאֲלִיָּהֶם, וְמִזֶּה
 שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר בָּהֶם מִזֶּה שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר מִן הַקֶּדֶמֶת. בְּשִׁלִּישִׁית אָכּוֹל בְּשֶׁר בְּהֶמָּה
 מִחוּרָה, בְּרִבְעִית בְּשֶׁר בְּהֶמָּה מִמָּאָה, וּבְחֲמִישִׁית בְּשֶׁר שְׂקָצִים
 וְרִמְשִׁים, בְּשֵׁנָה הַשְּׁשִׁית אָכּוֹל מִקְצָתָם בְּשֶׁר בְּנִיָּהִם וּבְנִיָּתֵיהֶם,
 וּבְשִׁבְעִית בְּשֶׁר זִרְעוֹתֵיהֶם, לְקַיֵּים מִזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָּה ט' ט) 'אִישׁ בְּשֶׁר
 זֶרְעוֹ יֵאכְלוּ'.
 וְאֲמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן לְרַבִּי יִצְחָק, מָאִי דְּכִתְבִּי (דְּחוֹשֶׁה ט א) 'בְּקֶרֶף קְדוֹשׁ
 וְלֹא אָבּוֹא קְעִיר, וְכִי מִשּׁוֹם דְּבְּקֶרֶף קְדוֹשׁ' – שְׂאֵתָהּ מִיֵּטִיב
 מִעֲשִׂיךְ, יֵאֵמַר הַקֶּבֶד 'לֹא אָבּוֹא קְעִיר' – שְׁלֹא יְבוֹא לְהַשְׁרִית
 שְׂכִינָתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם. אֲמַר לִיָּה רַבִּי יִצְחָק לְרַב נַחֲמָן, הֲכִי אֲמַר רַבִּי
 יוֹחָנָן, אֲמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא אָבּוֹא בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה
 הַנִּמְצָאָה בִּרְקִיעַ, עַד שֶׁאָבּוֹא לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה.
 שְׂאֵתָהּ הַגִּמְרָא: וְכִי אֲכָא – הָאֵם יֵשׁ יְרוּשָׁלַיִם לְמַעֲלָה. מִתְרַצָּת
 הַגִּמְרָא: אֵין – כֵּן, דְּכִתְבִּי (תְּהִלִּים קכב א) 'יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה קְעִיר שֶׁחֲבֵרָה
 לָהּ יִתְרוֹ'. כְּלוּמַר, שִׁירוּשָׁלַיִם שֶׁל מִטָּה תְּהִיָּה בְּנוּיָה כְּעִיר אַחֶרֶת
 הַדּוּמָה לָהּ, וּמוֹכַח שִׁישׁ יְרוּשָׁלַיִם נוֹסֶפֶת חוּץ מִזֶּה שֶׁל מִטָּה, וְהִיכֵן
 הִיא אֵם לֹא לְמַעֲלָה.
 וְאֲמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן לְרַבִּי יִצְחָק, מָאִי דְּכִתְבִּי בְּזִילּוּתָם שֶׁל חֲכָמֵי
 הַגּוֹיִם (יִרְמִיָּה י ח), 'וְכִאֲתָת וְכִעֲרִי וְיִכְסְלוּ מוֹסֵר הַבָּלִים עָץ הוּא'. אֲמַר
 לִיָּה רַבִּי יִצְחָק, הֲכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כּוּוֹנֵת הַכְּתוּב לומר שֶׁעֲבִירָה
 אֲתָת הִיא שֶׁמִּכְעֶרֶת רִשְׁעִים הַעוֹבְרִים עָלֶיהָ בְּנִיָּהֶם, מָאִי הִיא אוֹתָהּ
 הַעֲבִירָה, עֲבוּדָה זֶרָה. וְלִדְמוּדֵיהֶם זֹאת בְּגִיזָה שׁוֹה, כְּתִיב הֵקָם 'מוֹסֵר
 הַבָּלִים עָץ הוּא', וְכִתְבִּי הֵם לַעֲנִין עֲבוּדָה זֶרָה (יִרְמִיָּה י טו) 'הִבֵּל הֵמָּה
 מַעֲשֵׂה מַעֲתָעִים, וְכִשֶּׁם שֶׁהִבֵּל' זֶה נִאֲמַר לַעֲנִין עֲבוּדָה זֶרָה, אֵף
 'הַבָּלִים' שֶׁנֶּאֱמַר בַּפֶּסֶק 'מוֹסֵר הַבָּלִים עָץ הוּא' לַעֲנִין עֲבוּדָה זֶרָה
 נִאֲמַר.
 וְאֲמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן לְרַבִּי יִצְחָק, מָאִי דְּכִתְבִּי בְּתוֹכָתָא יִרְמִיָּהוּ הַנְּבִיא
 (יִרְמִיָּה י ב), 'כִּי שְׁתֵּים רָעוּת עָשָׂה עָמִי, תִּרְתֵּן הוּא דְּהוּ – הָאֵם עַם
 יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ רַק שְׁתֵּי רְעוּת, וְכִי עָשִׂיוּ וְאֶרְבַּע עֲבִירוֹת הַמִּנּוּת
 בַּסֶּפֶר יִחוּקָאֵל (פֶּרֶק כב) שֶׁכִּיקָא לָהּ – מִחוּלוֹת לָהֶם. אֲמַר לִיָּה רַבִּי
 יִצְחָק, הֲכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּבִיאור הַכְּתוּב, יִשְׁנָה עֲבִירָה אֲתָת
 מִהַעֲבִירוֹת שֶׁעָבְרוּ שְׁהִיא

שִׁטָּה אַחֶרֶת: רַבָּא אֲמַר, בֵּין שְׁהִתְחִיל לְהַזְכִּיר בְּתִפִּילַת מוֹסֵף שֶׁל
 הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן, שׁוֹב אֵינִי מוֹסֵק, אֲלֵא מִמְשִׁיךְ לְהַזְכִּיר בְּכָל
 הַתִּפִּילוֹת. וְכֵן אֲמַר רַב שֵׁשֶׁת, בֵּין שְׁהִתְחִיל שׁוֹב אֵינִי מוֹסֵק, מוֹסִיפָה
 הַגִּמְרָא: וְאֵף רַב שֶׁאֲמַר (לְעִיל ע"ב) שֶׁפּוֹסֵק מִלְּהַזְכִּיר בְּמִנְחָה שֶׁל הַיּוֹם
 הָרִאשׁוֹן, הָדָר בֵּית – חוֹר בּוּ מְדַבְּרִיו וְהִסִּיק כְּשִׁטַּת רַבָּא וְרַב שֵׁשֶׁת.
 דְּאֲמַר רַב תַּנְחַל אֲמַר רַב, מוֹנֶה עֲשָׂרִים וְאַחֵר יוֹם מִדְּיוֹם הָרִאשׁוֹן
 שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּדֶרֶךְ שְׁמוֹנֶה עָשָׂר יָמִים מוֹאֵשׁ הַשָּׁנָה עַד יוֹם
 הַכְּפֻרִים, וְלֹא אַחֲרֵיהֶם [בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל שְׁמִינִי עֲצֵרַת] מִתְחִיל
 לְהַזְכִּיר, וְכֵין שְׁהִתְחִיל שׁוֹב אֵינִי מוֹסֵק.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה אֶת פֶּסֶק הַחֹלְכָה: וְהִלְכָּתָא – וְהַחֹלְכָה הִיא שֶׁכֵּין
 שְׁהִתְחִיל שׁוֹב אֵינִי מוֹסֵק.

משנה

מִשְׁנֵיתָנוּ מִבְּאֵרְתָּ מִזֶּה זֶמֶן סִיּוֹם שְׂאֵלַת הַגִּשְׁמִים בְּסוּף עוֹנָתָם.
 מִבְּרַרְתָּ הַמִּשְׁנָה: עַד מָתִי שׁוֹאֲלִין אֶת הַנְּשָׁמִים בְּאִמְרִית 'וְתֵן טַל
 וּמִטֵּר לְבִרְכָּהּ' בְּתִפִּילָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד שֶׁיַּעֲבֹר חֹדֶשׁ נִסָּן, שֶׁנֶּאֱמַר (יִזְכָּר ב' כג) 'וְיִזְכֹּר
 לְכֶם גִּשְׁם מוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּרִאשׁוֹן' – שֶׁהוּא הוֹרִיד אֶת הַמּוֹרָה שֶׁהוּא
 הַגִּשְׁם הָרִאשׁוֹן וְאֵת הַמִּלְקוֹשׁ שֶׁהוּא הַגִּשְׁם הָאֲחֵרוֹן בְּחֹדֶשׁ
 הָרִאשׁוֹן שֶׁהוּא חֹדֶשׁ נִסָּן, הִרִי שְׁחֹדֶשׁ נִסָּן הוּא זֶמֶן יִרִידַת
 גִּשְׁמִים.

נמרא

שְׂאֵלַת הַגִּמְרָא: אֲמַר לִיָּה רַב נַחֲמָן לְרַבִּי יִצְחָק, וְכִי יוֹרָה וְהַגִּשְׁם
 הָרִאשׁוֹן זִמְנָה בְּנִסָּן כְּמִשְׁתַּמַּע מִהַפֶּסֶק הַמּוֹבָא בְּמִשְׁנָה, וְהִרִי יוֹרָה
 בְּמִרְחָשׁוֹן הוּא – הַזֶּמֶן הָרִאשׁוֹן לִירִידַת הַגִּשְׁמִים הָרִאשׁוֹנִים הוּא
 בְּחֹדֶשׁ מִרְחָשׁוֹן, (דִּתְנִי) [דִּתְנִיא] (סְפָרִי עֶקֶב פ' מֵב) יוֹרָה בְּמִרְחָשׁוֹן
 וּמִלְקוֹשׁ בְּנִסָּן.
 מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אֲמַר לִיָּה רַבִּי יִצְחָק לְרַב נַחֲמָן, אֲכֵן הַזֶּמֶן הָרִאשׁוֹן
 לִירִידַת יוֹרָה הוּא בְּחֹדֶשׁ חֲשׁוֹן, אֲלֵא הֲכִי אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בִּימֵי יוֹאֵל
 בֶּן פְּתוּאֵל נִתְקַיֵּים מִקְרָא זֶה, שֶׁגַם הִיּוֹרָה וְגַם הַמִּלְקוֹשׁ יִרְדּוּ בְּנִסָּן,
 דְּכִתְבִּי בֵּית בְּנְבִיאָתוֹ שֶׁל יוֹאֵל שִׁיפְשׁוּט אַרְבָּה עַל הַתְּבוּאָה וְיִכְלָנָה
 (יִזְכָּר א' ד), 'וְיָתֵר הַגֶּזֶם אָכַל הָאֶרֶץ וְגו' וְיָתֵר הָאֶרֶץ אָכַל הַיֵּלֶךְ וְיָתֵר
 הַיֵּלֶךְ אָכַל הַחֲסִיל'. וּמִבְּאֵר רַבִּי יוֹחָנָן, אוֹתָהּ שָׁנָה יָצָא [עֲבַר] חֹדֶשׁ
 אֶדֶר, וְלֹא יִרְדּוּ גִשְׁמִים, וְעִדִּין לֹא זָרַעוּ, וְיִרְדָּה לָהֶם רִבְעִיָה רִאשׁוֹנָה
 [וְהַתְחַלַּת הַגִּשְׁמִים] בְּאַחֵר בְּנִסָּן. אֲמַר לָהֶם יוֹאֵל הַנְּבִיא לִישְׂרָאֵל, אֵף
 שֶׁכֵּבֶר נִכְנַס חֹדֶשׁ נִסָּן שֶׁהוּא זֶמֶן קְצִירַת הַתְּבוּאָה, צָאוּ וְזָרְעוּ אֶת
 הַשְּׂדוֹת. אֲמַר לֹא יִשְׂרָאֵל, מִי יִשֵּׁשׁ לוֹ קֵב חֲסִים אוֹ קִיָּים שֶׁל שְׁעוֹרִין
 בְּלִבָּהּ, הָאֵם יֵאכְלֶנּוּ וְיִחְיֶה, אוֹ וְזָרְעוּ מוֹת מִרְעַב קוֹדֶם שֶׁתִּגְדֵּל
 הַתְּבוּאָה. אֲמַר לָהֶם הַנְּבִיא, אֵף עַל פִּי בֶן צָאוּ וְזָרְעוּ. וּבִזְכוּת
 שֶׁהָאִמִּינוּ לְדַבְּרֵיו וְזָרְעוּ אֶת שְׂדֵיהֶם בִּידֵם, נַעֲשֶׂה לָהֶם גֶּזֶם, וְנִתְגַּלָּה
 לָהֶם מִזֶּה שֶׁבִּפְתָּתֵין – גִּרְעִינִי תְבוּאָה שֶׁהִיוּ מוֹחֲבִאִים בְּכַתְלִים עַל יְדֵי
 הַעֲבָרִים, וְכִי שֶׁחֲזָרִי נְמִלִּים, וּמִזֶּה נִיזוֹנוּ עַד שֶׁגִּדְּלָה הַתְּבוּאָה.
 מִמְשִׁיךְ וּמִבְּאֵר רַבִּי יוֹחָנָן, יָצָאוּ וְזָרְעוּ אֶת הַתְּבוּאָה שֶׁהִיָּתָה בִּידֵם
 בִּימֵים שְׁנֵי וְשִׁלִּישִׁי וְרִבְעִי לְחֹדֶשׁ נִסָּן, וְיִרְדָּה לָהֶם רִבְעִיָה שְׁנִיָּה
 [וְהַגִּשְׁם הַשֵּׁנִי] בְּחֲמִשָּׁה בְּנִסָּן, וְנַעֲשֶׂה לָהֶם נֶס שֶׁהַתְּבוּאָה צִמְחָה
 בְּמַהֲרִית רַבָּה וְהִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה אֶת מִנְחַת הַעֹמֶר [וְהִקְרַב מִתְבוּאָה
 חֲדָשָׁה] בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִסָּן, כְּכָל שֶׁנֶּה. נִמְצָאָה תְּבוּאָה הַגְּדִילָה
 בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע בְּשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים, הִיָּתָה גְּדִילָה בְּאוֹתָהּ שֶׁנֶּה בְּאַחֵר עָשָׂר
 יוֹם, שְׁמָה' נִסָּן בּוּ יִרְדּוּ לָהֶם הַגִּשְׁמִים לְאַחֵר הַזֹּרִיעָה, עַד ט"ז נִסָּן
 שֶׁקִּצְרוּ הַתְּבוּאָה, חֲלָפוּ רַק י"א יוֹם. נִמְצָאָה עוֹמֵר הַקֶּרֶב בְּדֶרֶךְ כָּלֵל
 מִתְּבוּאָה שֶׁל שִׁשָּׁה חֲדָשִׁים, הִיָּתָה קֶרֶב בְּשֵׁנָה זֹאת מִתְּבוּאָה שֶׁל אֶחָד
 עָשָׂר יוֹם. וְעַל אוֹתָהּ תִּדּוּר הוּא אוֹמֵר [דוּד הַמֶּלֶךְ] בַּסֶּפֶר תְּהִלִּים (קכ)
 הוּא, 'הוֹדִיעִים בְּדַמְעָה בְּרָנָה יִקְצְרוּ, הַלּוֹךְ יִלְךְ וְכֵבֶה נִשְׂא מִשֶּׁךְ תִּזְרַע

תענית. מאימתי – פרק ראשון דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכא

רש"י
תוספות

רבא אמר כיון שהתחיל שוב אינו פוסק – כלומר: כיון שהתחיל ביום ראשון של אחרונים
פוסק, מונה עשרים ואחד יום – מראש השנה עד שמיני ספק שביעי של חג, כדרך שמונה
מראש השנה ועד יום הכפורים עשרה ימים, שמתחיל למנות מיום ראשון של ראש
השנה, ומזכיר מכאן ואילך. וזהו שמוזכר בשמיני ספק שביעי שהוא עשרים ושתיים –
שוב אינו פוסק. והא דמתחילין אנו למנות מיום
ראשון – דהא דאנו עושין שני ימים לאו משום
ספק דשמא עיברו לאלול, דהא אנו בקיאין
בקביעת דירחא. אלא משום דמנהג אבותינו
בידינו. לשון אחר: מונה עשרים ואחד יום כדרך
שמונה בו, כלומר, אם עיברו אלול – לא
יחשוב מיום ראשון של ראש השנה עשרים
ואחד יום – שאם כן לא ימצאו בידו אלא
עשרים, וכלים ביום טוב שביעי, יום נטילת
ערבה. אלא מיום שמתחילין למנות עשרה
ימים, לעשות בעשרי יום הכפורים – יתחיל
למנות באלול, שבכך לא יטעה, שיום הכפורים
יום אחד לבד, ויבדק מהיכן התחילו למנות לו.
וביום שכלין עשרים ואחד, והיינו ביום טוב
אחרון – מתחיל להזכיר, וכיון שהתחיל – שוב
אינו פוסק. אמר ליה רב נחמן ל' יצחק יורה
בניסן הוא – דכתיב "ויורד לכם גשם מורה
ומלקוש בראשון" בתמיה. והא במרחשון הוא –
כדנתיא לקמן, ובספרי הוא. יורה ומלקוש –
מפרש לקמן, אמר ליה – ודאי במרחשון הוא,
ומקרא זה בימי יואל בן פתואל נתיקם, שיוורה
ומלקוש היה בראשון על ידי נס. שהיה רעב
שבע שנים, דכתיב "כי קרא ה' לרעב וגם בא אל
הארץ שבע שנים", וכתיב "יתר הגום אבל
הארבה" וגו'. הכי גרסין. יצא אדר ולא ידדו
גשמים – ולא זרעו רוב אדר לא גרסין. רביע
ראשונה – התחלת גשמים. ולקמן (וב) מפרש:
רביע – שמרביע את הארץ. או יורענו וימות
– ברעב, קודם שגדל התבואה החדשה, שלא
ידיה לו מה יאכל. נעשה להם נס בו – והיינו
דכתיב "ושלמתי לכם את השנים אשר אבל
הארבה" וגו'. נתגלה להם תבואה שבהורי נמלים
ומה שכתבתי – שאצור העכברים. יצאו וזרעו
– וזרעו מה שבדים. שני – בניסן, ושלישי
ורביעי, ומה שמצאו אכלו. ולאחר שזרעו –
יידדו להם גשמים בה' בניסן, והקריבו עומר
בששה עשר בניסן מאותה תבואה חדשה.
הגדילה בששה חדרים – מתשרי ועד ניסן.
באחד עשר יום – מתחשה בניסן עד ששה עשר
בו. הוורעים בדמעה ברנה יקצורו – שלא היה
לחן מה לאכול. מאי הלך ילך ובכה – אם לבני
אדם – כבר נאמר "הוורעים בדמעה ברנה
יקצורו", אלא על השור הכתוב אומר. בהליכתו
– לחרוש התלם. ובחזירתו אוכל חזיו – שחח,
מן התלם שזרעו בהליכתו. שכשהוא זורע –
מיד מתחיל לגדל. מאי בא יבא ברנה נושא
אלומותיו – אם מפני התבואה שיש להם

לאכול – הרי כבר אמור "ברנה יקצורו". שבותל ורתים – וזהו נס גדול, מה שאין כן דרך כל תבואה, שהקנה פי שלשה וארבעה בשבולת. כי מאי ח' לרעב – בימי יהורם בן אחאב
נאמר. מה שבשדות – ספיחים, ומה שנשתתיר בשדות. אכלו בשר בניהם – מקצתם. משום דבקרבת קדוש – שאתה מטיב מעשיך – לא יבא הקדוש ברוך הוא בעיר? לא אמא
בירושלים בו' – והכי קאמר: עד שיהא בקרבך קדוש למטה, דהיינו ירושלים, לא אבוא בעיר שלמעלה. ירושלים הבנויה בעיר שחוברה לה יחזיו – ירושלים שלמטה תהא בנויה
בעיר שחוברה לה, שהיא כינרא בה, חבירתה ודוגמתה. מכלל דאיכא ירושלים אחרית, ודיכן אם לא למעלה? ובאותה יבערו ויבסלו מוסר הבלים עין הוא – אי לאו גזרה שזה היה
משמע: אטומים כעין לקבל מוסר, ולשווא היו לזקין. באחת – עבירה שהן עושין יתבערו הכסילים – רשעים. עשרים וארבע שביא לחו – בתמיה. בפרשת "התשפוט" (יחזקאל כב)
עשרים וארבע עבירות שעברו. לשון אחר: שעברו על עשרים וארבעה ספרים.

שקולה

רבא אמר: כיון שהתחיל, שוב אינו פוסק. וכן אמר
רב עשתי: כיון שהתחיל, שוב אינו פוסק. ואף רב
הדר ביה, דאמר רב הנגאל אמר רב: מונה עשרים
ואחד יום, בדרך שמונה עשרה ימים מראש השנה
עד יום הכפורים, ומתחיל. וכיון שהתחיל, שוב אינו
פוסק. והלכתא: כיון שהתחיל, שוב אינו פוסק.
משנה עד מתי שואלין את הגשמים? רבי יהודה
אומר: עד שיעבור הפסח. רבי מאיר אומר: עד
שיצא ניסן, שנאמר: "ויורד לכם גשם, יורה ומלקוש,
בראשון". גמרא אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: יורה בניסן? יורה במרחשון הוא! דתנן:
"יורה במרחשון ומלקוש בניסן". אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: בימי יואל בן פתואל
נתקיים מקרא זה. דכתיב ביה: "יתר הגום אבל הארבה, וגו'". אותה שנה יצא אדר ולא
יורדו גשמים. יורה להם רביעיה ראשונה באחד בניסן. אמר להם נביא לישראל: "צאו
וורעו". אמרו לו: "מי שיש לו קב חטים או קנים שעורין, יאכלנו ויחיה, או יורענו וימות"?
אמר להם: "אף על פי כן, צאו וורעו". נעשה להם נס, ונתגלה להם מה שכתבתי ומה
שכתבתי נמלים. יצאו וורעו שני ושלישי ורביעי, ויורה להם רביעיה שניה בחמשה בניסן.
הקריבו עומר בששה עשר בניסן. נמצאת תבואה הגדילה בששה חדרים גדילה באחד
עשר יום. נמצא עומר הקרב מתבואה של ששה חדרים קרב מתבואה של אחד עשר יום.
ועל אותו הדור הוא אומר: "הוורעים בדמעה ברנה יקצורו. הלוח ילך ובכה, נשא משך
הזרע, וגו'". מאי: "הלוח ילך ובכה, נשא משך, וגו'"? אמר רב יהודה: שור בשחור חורש,
הלוח ובוכה, ובחזירתו אוכל חזיו מן התלם. וזהו: "בא יבא ברנה". מאי: "נשא אלומותיו"?
אמר רב חסדא, ואמרי לה במתניתא תנא: "קנה זרת, שיבולת ורתים". אמר ליה רב נחמן
לרבי יצחק: מאי דכתיב: "כי קרא ה' לרעב, וגם בא אל הארץ שבע שנים"? בהנך שבע
שנים מאי אכלו? אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: שנה ראשונה, אכלו מה שבכתבים. שניה,
אכלו מה שבשדות. שלישית, בשר בהמה טהורה. רביעית, בשר בהמה טמאה. חמישית,
בשר שקצים ורמשים. ששית, בשר בניהם ובנותיהם. שביעית, בשר ורועותיהם, לקיים מה
שנאמר: "איש בשר ורעו יאכלו". ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: מאי דכתיב: "בקרבת
קדוש, ולא אבוא בעיר"? משום דבקרבת קדוש, לא אבוא בעיר? אמר ליה: הכי אמר
רבי יוחנן: אמר הקדוש ברוך הוא: לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים
של מטה. ומי איכא ירושלים למעלה? אין, דכתיב: "ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה
יחדו". ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: מאי דכתיב: "ובאותה יבערו ויבסלו מוסר הבלים
עין הוא"? אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: אחת היא שמבערת רשעים בגיהנם. מאי
היא? עבודה זרה. כתיב הקא: "מוסר הבלים עין הוא". וכתיב התם: "הכל הקה, מעשה
תעוה". ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: מאי דכתיב: "פי שמים רעות עשה עמי"?
תרמין הוא דהווי? עשרין וארבע שביא לחו? אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: אחת שהיא

שקולה

ומי סב שמואל והא בר חמישים ושנים שנין הזה וכו' – ועתה; (כשאפרש) חיי שמואל חמישים ושנים שנה, שהרי בשנה ראשונה שהיה עלי ממונה לכהן גדול נולד שמואל, כדכתיב (שמואל א א) "ועלי יושב" כלומר: אותו יום נתיישב ונחמנה. ועלי היה נביא ושופט ארבעים שנה, כדמפרש בקרא. ושמואל היה נביא ושופט עשר שנים קודם מלכות שאול,

כדאיא בסדר עולם. נמצא שהיה שמואל בן ארבעים ותשע שנה כשפסק מלחיות שופט. וחצי שנה שבשנה ראשונה שהיה עלי נביא נולד, וחרתין שנין ופלגא דשאל המלך – הרי חמישים ושנים שנין. ולחכי קא פריך: ומי סב? ומורי שיחיה חשיב הני ארבעים שנה דעלי קודם שנשבה הארון, ובאותו יום שנשבה מת, כדכתיב "ויהי כהזכירו ארון האלהים ויפול אחורנית ותשבר מפרקתו וגו'". והארון היה בבית אבינוב בבבעה עשרים שנה, כדכתיב (שמואל א ז) "וירבו הימים ויהיו עשרים שנה ויהנו כל בית ישראל אחרי ה'". ומיד כשמלך דוד בירושלים, והיינו לאחר כשמלך בחברון שבע שנים ומחצה – הביאו לשם. צא וחשוב: ארבעים שהיה עלי, עם עשרים שנה שהיה הארון בבית אבינוב – היינו ששים. נמצא שהיה ששים שנה משנולד שמואל עד שבא הארון בירושלים. אף על גב דנולד בשנה הראשונה – אם כן נבי לפחות חצי שנה דהריין, שותן שבעה חודשים היה הארון בשדה פלשתים דלא קא חשיב, ומלא להנהו דרעת הריון, נמצא שהיה שמונה שנים ממיתת שמואל עד שבא הארון לירושלים, שהרי היה ששה חודשים ממיתת שמואל קודם שמשחו דוד למלך בחברון, ומלך שם שבע שנים ומחצה, ומיד מלך בירושלים ודביא הארון. ועתה הסר שמונה שנים מן ששים שנים, שהיה משנולד שמואל עד הבאת הארון – וישאר חמישים ושנים.

יעקב אבינו לא מת – וכן משמע דכתיב "וירגע" ולא כתיב "וימת", כדמפרש בסוטה (ג,א) גבי מעשה דחושבים.

ביודעה ומכירה קאמינא – פירושו: ביודעה – שבא עליה, ומכירה – שראה אותה, מלקוש

שקולא בשתים. ומאי ניהו? עבודה זרה, דכתיב: "כי שתים רעות עשה עמי. אתי עובי, מקור מים חיים, לחצב להם בארות, בארות נשברים". וכתיב בהו: "כי עברו אי כתיים וראו; וקדר שלחו והתפוננו מאד, וגו'. ההימור גוי אלהים, והמה לא אלהים? ועמי המור כבודו בלא יועיל". תנא: פותיים עובדים לאש, וקדרים עובדים למים. ואף על פי שיודעים שהמים מכבין את האש, לא המירו אלהיהם, ועמי המור כבודו בלא יועיל". ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: מאי דכתיב: "ויהי פאשר זקן שמואל"? ומי סב שמואל פולי האי? והא בר המישים ושתים הנה, דאמר מר: "מת בהמישים ושתים שנה, והו מיתתו של שמואל הרמתי". אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: זקנה קפצה עלי, דכתיב: "נחמתי כי המלכתי את שאול". אמר לפניו: רבונו של עולם, שקלתי כמשה ואהרן, דכתיב: "משה ואהרן בכהו, ושמואל בקראי שמו". מה משה ואהרן, לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם, אף אני לא יתבטל מעשה ידי בחיי. אמר הקדוש ברוך הוא: היכי אעביר? לימות שאול? לא קא שביק שמואל. לימות שמואל אדומו? כרנני אבתריה. לא לימות שאול ולא לימות שמואל? כבר הניעה מלכות דוד, ואין מלכות נוגעת בהכרתה אפילו כמלא ניקא. אמר הקדוש ברוך הוא: אקפיץ עליו זקנה. היינו דכתיב: "ושאל יושב בגבעה תחת האשל ברמה". וכי מה ענין גבעה אצל רמה? אלא לומר לך: מי גרם לשאל יושב בגבעה שתי שנים ומחצה? תפלתו של שמואל הרמתי. ומי מידחי גברא נברא? אין, דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב: "על בן חצבתי בנביאים; הרגתים באמרי פי"? "במעשיהם" לא נאמר, אלא: "באמרי פי". אלמא מידחי גברא מקמי גברא. רב נחמן ורבי יצחק הוו יתבי בסעודתא. אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק: "לימא מר מילתא!" אמר ליה: "הכי אמר רבי יוחנן: אין מסיון בסעודה, שפא יקדים קנה לחטט, ויבא לירי ספנה". בתר דסעוד, אמר ליה: "הכי אמר רבי יוחנן: יעקב אבינו לא מת". אמר ליה: "וכי בכדי ספרו ספדינא והננו חנמיא וקברו קבריא?" אמר ליה: "מקרא אני דורש, שנאמר: 'ואתה, אל תירא, עבדי יעקב, נאם ה', ואל תחת, ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק, ואת זרעך מארץ שבים'. מקיש הוא לזרעו. מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים". אמר רבי יצחק: כל האומר, 'רחב, רחב', מיד נקרי. אמר ליה רב נחמן:

"אנא אמנא, ולא איכפת לי!" אמר ליה: "כי קאמינא, ביודעה ובמפירה ובמפזר את שמו". פי הו מיפזרי מהררי, אמר ליה: "ליברכן מר"! אמר ליה: "אמשול לך משל. למה הדבר דומה? לאדם שהיה הולך במדבר, והיה רעב ועיף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין, וצלו נאה, ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו, ושתה מממיו, וישב בצילו, וכשביקש לילך, אמר: אילן, אילן, כמה אברקך? אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך מתוקין. שיהא צילך נאה, הרי צילך נאה. שתהא אמת המים עוברת תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא, יהי רצון שכל נטעות שנטועין ממך יהיו

שקולה כשתים – דכתיים וקדרים, כדמפרש שהרעו משניהן, לא הבינו מהן, דכתיים וקדרים אף על פי שיראתם פחותה לא רצו להמיר – ועמי המיר באחר, ולא עוד אלא בלא יועיל. והאמר מר – במועד קטן (כח,א): זו מיתתו של שמואל הרמתי. ולא כרת היא. במסכת שמחות (פרק ג') מפרש: מת בכך שנים – זו היא מיתת כרת. בכך וכך – זו היא מיתת אסכרה. ופי' של שמואל חמישים ושנים שנה – דכתיב "עד יגמל הנער" וגו' – *דשיבירי' בלע"ז. וכ"ד חדשים נקרא תינוק, וכתיב (שמואל א א) "וישב שם עד עולם", ועלמו של לוי חמישים שנה, שנאמר (במדבר ח) "ומן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה". (בבבורות) ירושלמי ובסדר עולם תמצא כשני דפין תוספת על זה. קפצה – הלכין שערו. נחמתי – ורצה הקדוש ברוך הוא להורגו מיד. שקלתי כמשה ואהרן דכתיב משה ואהרן בבחינו שמואל בקראי שמו וגו' – שוקן. מעשה ידות – יהושע אף הוא היה תלמידו. אהרן, כדאמרינן בעירובין (נדב), יצא משה ושנה לון אהרן פירקו. כי זומר – בחור. מרגני כולי עלמא אבתריה – דאמרי: מדמתי זומר שמוא חס וחלילה עבירה היתה בו. וכי מה ענין נבעת בנימין אצל רמה – בחר אפרים. שישב שתי שנים ומחצה – כדמפרש בסדר עולם. שמלך מחצית שנת עשתי עשרה ושנים עשרה ושלשה עשר, ושמואל מת בתוך שנת שלש עשרה לסוף שמונה חדשים. מי מידחי גברא בו? – דאידיד שמואל מקמי דוד. במעשיהם לא נאמר – דמשמע בעבור חטא. אלא באמרי פי – מפני דבר שגורתי, כגון האי מעשה דשמואל. שמו יקדים קנה – כשיוציא הקול נפתח אותו כובע שעל פי הקנה, ונכנס בו המאכל ומסתכן, ולפיכך לא אומר לך כלום. מאכל ומשתה דולך דרך הושת: הכי גרסינן: לימא לן מר מדי – ולא גרסינן חד לחבריה. לא מת – אלא דז הוא לעולם. בכדי – וכי בתנא ספדי ספדיא חננו חנטיא? דכתיב ביה (בראשית ג) "ויחננו (אותו) ויספדו (לו)". מקרא אני דורש – והאי דחננו חנטיא כבורים היו שמת. מה זרעו בחיים – כשהוא מקבץ את ישראל מארץ שבים – החיים הוא מקבץ, שהן שבים, שהמתים אינן בשבי. אף הוא בחיים – שיביאנו בגולה כדי לגאול את בניו לעיניו, כמו שמוצינו במצרים: "וירא ישראל" וגו', ודרשינן: ישראל סבא. ודחננו חנטיא – נדמה להם שמת, אבל חי היה. כל האומר רחב רחב מיד נקרי – נעשה בעל קרי. לא איכפת לי – איני חושש. ביודעה – היינו נמי מכירה. כי הוה מיפזר – רב נחמן מרב יצחק, ויהי צילו נאה – שזה צריך לאדם עיף לנוח תחתיו. ופירושו: מתוקין – לרעב. ואמת המים – לצמא.

יהו

תענית דף ה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קכג

יש להקשות, וכי מה ענין 'בנבקה' שהיתה עירו של שאול בנחלת בנימין, אצל 'דמה' שהיא עירו של שמואל בנחלת אפרים. אלא כוונת הפסוק לומר לה, שראוי היה ששאל ימות מיד לאחר שלא קיים רצון ה', וכי גרם לשאול שישיב בנבקה וימלוך שתי שנים ומחצה, ולא ימות מיד לאחר המעשה עם עמלק, תפלתו של שמואל תרמתי, שביקש שלא יתבטלו מעשה ידיו בחייו, וביאור הפסוק הוא, ששאל יושב בגבעה ומולך, בזכות תפילתו של שמואל שהיה דר ברמה.

שואל הגמרא: ומי מידחי נבדא מקמי נבדא – וכי נדחים חייו של אדם בגלל אדם אחר, וכיצד אמרנו שמת שמואל מחמת דוד. מתרצת הגמרא: אין – כן, דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי (יוחנן) [יונתן], מאי דכתיב (הושע ו) 'על בן חצבתי בנביאים הרגתים באמרי פי', כמעשיהם (שנהרגו מחמת מעשיהם) לא נאמר, אלא 'באמרי פי' – מחמת שאני גורתי, וכשמואל שמת קודם זמנו מחמת גזירתו של הקב"ה מאחר והגיע עת דוד למלוך. אלא מידחי נבדא מקמי נבדא – הרי שנדחים חייו של אדם מפני אדם אחר.

מספרת הגמרא: רב נחמן ורבי יצחק הוו יתבי כסעודתא – היו יושבים בסעודה, אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, לימא מר מילתא – יאמר הרב דבר תורה. אמר ליה רבי יצחק, הכי אמר רבי יוחנן, אין מסיחין בשעת הסעודה, שמה על ידי הדיבור נקדים להפתח קנה הנשימה (והסגור בעת האכילה) לנפש שדרכו יורד האוכל למעינים, ויכנס מאכלו לקנה הנשימה ויבא לידי סכנה, ולכך איני יכול לדבר באמצע הסעודה.

בת דסעוד – לאחר שגמרו את הסעודה, אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן, הכי אמר רבי יוחנן, יעקב אבינו לא מת, אלא נשאר חי לעולם. אמר ליה רב נחמן, וכי בכדי – בחינם ספדי ספדיניא – הספידותו הספדנים ותננו חנמניא – חנטוהו החונטים ונקברו קברניא – קברוהו הקברנים. אמר ליה רבי יצחק, מקרא אני דווש, שנאמר (ירמיה ל) 'ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראלי, כי הנני מושיעך מירחוק ואת וירעך מארץ שבנים, ומכך שמוכר הבתוב ישועת יעקב יחד עם ישועת זרעו, מקיש בזה הוא ויעקב לירעו, מה דרעו בחיים כשיצאו מארץ שבנים, אף הוא ויעקב יהיה באותה שעה בחיים. ומכאן שיעקב אבינו לא מת, ומה שחנטוהו וקברוהו מחמת שנדמה היה להם שמת.

אמר רבי יצחק, כל האומר רחב רחב מיד נכדי – כל המזכיר את שמה של רחב הזונה שתי פעמים, מיד בלידי הוצאת קרי. אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, אנא אמניא ולא איכפת לי – אני אומר זאת ואיני חושש כלל. אמר ליה רבי יצחק, כי קאמניא – כשאמרתי כן כוונתי היתה דווקא בירידה ובמפירה (ובמזכיר את שמה).

מספרת הגמרא: בי הוו מיפסרי מדרדי – כאשר רב נחמן ורבי יצחק עמדו להיפרד, אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, ליברכן (ויברכני) מה, אמר ליה רבי יצחק, אמשול לך משל, למה תהדר דומה, לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילול נאה ואמת הפנים עוברת תחתיו, אבל מפירותיו ושתה ממזיו וישב בצילו. ובשביקש לילך אמר, אילן אילן בפה אברך, אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך כבר מתוקין, אם שיהו צילך נאה, הרי צילך נאה כבר, אם שתהא אמת הפנים עוברת תחתך, הרי אמת הפנים עוברת תחתך. אלא כך אברכך, יהי רצון שכל נמיעות שנוטעין ממך

שקולה בשמים – כשתי עבירות, ומאי ניהו – מה הוא אותו עון חמור, עבודה זרה, שבשעה שעבדו ישראל עבודה זרה לא זו בלבד שהחליפו את הקב"ה באחר, אלא שהחליפוהו בכזה שאינו מועיל, דכתיב באותו פסוק (ירמיה יג) 'פי שנים רעות עשה עמי, אתי עזבו מקור מים חיים, להצב להם בארות נשכרים'. ולא למדו מהקדרים העובדים למים ואינם ממירים עבודתם באש הפחותה ממים, ומזכותיים העובדים לאש שעל אף פחיתותה אינם ממירים עבודתם במים, וכמו דכתיב בהו (בישראל) בנבואה זו (ירמיה ב ייא) 'פי עברו איי כתיים וראו, וקדר שלחו והתבוננו מאד וגו', התימיר גוי אלהים, והקח לא אלהים, ועמי המיר כבודו בלא ויעיל'. כלומר, תעברו באיי מגורי הכותיים, ושלחו אנשים לראות במנהג קדר, וראו אם אחד מהם המיר אלוהיו באחר, וזאת אף שבאמת אינם אלוהים, ואילו עם ישראל החליף את הקב"ה בעבודת כוכבים שאין בה תועלת. הגמרא מביאה ברייתא המבארת את הפסוקים כפי שהתבאר: תנא, בותיים עובדים לאש, ונקדרים עובדים למים, ואף על פי שהכותיים יודעים שהמים מכבין את האש וחוזקים ממנה, לא המירו אלהיהם במים, ועמי המיר (כבודי) בלא ויעיל.

ואמר ליה רב נחמן לרבי יצחק, מאי דכתיב (שמואל א' ח כ) 'ויהי כאשר יקח שמואל וישם את בניו שפטים לישראל, ומי סב שמואל כולי האי' – האם שמואל היה כל כך זקן כשמת, והא כי חששים ושתים הוה – הרי בן חמישים ושתים היה במותו, דאמר מר (מרכ כח), אדם שמת בגיל חששים ושתים שנה, והו כמיתתו של שמואל הרמתי, ומיתתו אינה מיתת כרת.

אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן, הכי אמר רבי יוחנן, אכן שמואל לא היה זקן כשמת אלא שזקנה קצתה עליו – הקב"ה הלבין את שעריו קודם זמנו כדי שיראה זקן כשמת, ולכן נאמר 'ויהי כאשר זקן שמואל'. דכתיב שאמר הקב"ה לשמואל לאחר ששאל לא קיים ציווי ה' להשמיד את כל אשר לעמלק (שמואל א' טו יא), 'נחמתי בי המלכתי את שאול למלך, כי שב מאחרי ואת דברי לא הקים, ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה. ומה היתה זעקתו של שמואל לה, אמר לפניו, רבונו של עולם, שקלתי במשה ואהרן, דכתיב (תהלים עט) 'משה ואהרן בכחני ושמואל בקראי שמו, קראים אל ה' והוא יענם, הרי ששקול אני בעיניך כמשה ואהרן. ואם כן מה משה ואהרן לא כמלך מעשה ידיהם בחייהם, שהרי יהושע תלמידם לא מת בחייהם, אף אני לא תבטל מעשה ידי בחיי, וכיון שהמלכתי את שאול, אל נא תיקח ממנו את המלוכה בחיי. אמר תהדרש ברוך הוא, הכי אעביר – כיצד אעשה, לימות שאול – אם שימות שאול מיד, לא קא שביק (מניח) שמואל לעשות כן, שהרי יתבטלו בכך מעשי ידיו בחייו, לימות – שימות שמואל עתה אדווקא – בעודו צעיר, מרגני אבתריה – יאמרו הבריות שמת בצעירותו מחמת עבירה שהיתה בידו חס ושלום, לא לימות שאול ולא לימות שמואל, לא יתכן, משום שבקר הנגיעה עת מלכות דוד, ואין מלכות נוגעת בתקרתה אפילו כמלא נימא (חוט השערה). כלומר, כאשר מגיע זמנה של מלכות אחת למלוך, המלכות הקודמת לא יכולה להישאר יותר אפילו שיעור מועט. לכך אמר תהדרש ברוך הוא אקפין עליו (על שמואל) וקנה, ויאמרו הבריות שמחמת זקנותו מת.

ורבינו דכתיב (שמואל א' כב ו) 'ושאול יושב בנבקה תחת האש של ברמה',

המשך ביאור למס' תענית ליום ראשון עמ' ב

הראשון, והעדת עליו ששמיני עצרת הוא, תעשהו חול – תימנע מלחזק בו גשמים בתפילת מנחה, ותנהג בו כחול המועד. אלא אמר שמואל, מתחיל להחזיר במוסף של היום הראשון, ונהג את כל אותו היום כקודש, ופוסק מלחזק בערבית ונשחרית של היום השני, מספק שמה שמיני עצרת הוא, ואין מזכירים בו גשמים בתפילות אלו, וחוזר ומתחיל להחזיר במוסף של אותו יום.

נתחיל להזכיר. אמר רב, מתחיל להזכיר במוסף של היום הראשון, ופוסק מלחזק בנבקה של אותו יום, משום שיתכן שהוא יום שביעי של סוכות, ואין להתחיל אלא במוסף שלמחרת, וכן אינו מזכיר בתפילת ערבית ונשחרית של היום השני, וחוזר להזכיר במוסף של אותו יום. אמר ליה שמואל לאמוראים שאמרו לפניו דברי רב, פוקי (צאו) ואמרו ליה לאבא (ורב) דבר זה, וכי אחר ששעשיתו קודש – שהזכרת גשמים במוסף של היום

יְהוֹי כְּמוֹתָּהּ. אָה אֲתָה, בְּמָה אֶכְרַכְךָ, אִם בְּתוֹרַת הָרִי כְּבִיר יֵשׁ בְּךָ
 תּוֹרָה, אִם בְּעוֹשֵׁי הָרִי יֵשׁ לְךָ עוֹשֵׁר, אִם בְּכָנִים הָרִי יֵשׁ לְךָ בְּנִים, אֲלֵא
 כִּךְ אֲבָרְכְךָ, יְהִי רָצוֹן שְׁיֵהוּ צִצְאָא מַעֲיָד כְּמוֹתָךְ, חֲכָמִים בְּתוֹרָה,
 וְגוֹדִלִים בְּעוֹשֵׁר וּכְבוֹד.
 הַגְמָרָא שְׁבָה לַעֲסוֹק בְּעֵינֵי יוֹרָה וּמִלְקוּשׁ, וּמִבִּיּאָה בְּרִייתָא
 הַמְבָאֵרָת עַל שֵׁם מַה נִּקְרָאִים כִּי: תִּנּוּ רַבֵּנּוּ, נֹאמַר בַּפְסוֹק (דְּבָרִים יא
 יד) 'וְנָתַתִּי מִטֶּר אֶרְצְכֶם בְּעֵת יוֹרָה וּמִלְקוּשׁ'. מִבִּאֵרָת הַבְּרִייתָא:
 מְדוּעַ נִקְרָא הַגֶּשֶׁם הָרָאשׁוֹן שִׁיּוּרָד בְּשֵׁם 'יוֹרָה', עַל שֵׁם שְׁמִיּוֹרָה
 (מִלְמוֹד) אֶת הַפְּרִיּוֹת לְהַטִּיחַ (לִזְמַן) גְּזוּתִיהֶן שֶׁלָּא יִכְנָסוּ גִשְׁמִים
 לְבֵית, וְלִהְיוֹת לְתוֹךְ הַבֵּית אֶת פִּירוֹתֵיהֶן הַמּוֹנֵחִים לִיבּוֹשׁ שְׂבֻדָּת,
 שֶׁלֹּא יִתְקַלְקְלוּ מִהַגִּשְׁמִים, וְלַעֲשׂוֹת כָּל צְרִיכָתָן – שֶׁאֵר הַדְּבָרִים
 שֶׁצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לִפְנֵי שִׁתְחִילוֹ הַגִּשְׁמִים לִירֵד. דְּכָר אַחֵר, נִקְרָא
 'יוֹרָה' מִלְשׁוֹן רוּחִיה, שְׁמִירוֹה וּמִשְׁבִּיעַ אֶת הָאָרֶץ וּמַשְׁקָהּ אוֹתָהּ עַד
 תְּהוֹם. וְכֵן מִכְנָה הַכְּתוּב יִרִידָת גִּשְׁמִים, שְׁנֵאמַר בְּשֶׁבַח הַקֹּבֶה
 שְׁמוּרִיד גִּשְׁמִים (תְּהִלִּים סה יא), 'תִּלְמִיכָהּ רוּחַ נַחַת גְּזוּרָה, בְּרִיכִים
 תִּמְנֶנֶת צִמְחָה תִּבְרָךְ' – כִּשְׁאֵתָה מִרְוָה אֶת תִּלְמֵי הַחֲרִישָׁה שֶׁבֶאֱרָץ
 בְּמֵי גִשְׁמִים, עוֹשֶׂה אֶתָּה בּוֹה נַחַת רוּחַ לְבָרִיּוֹת, וְעַל יְדֵי הַרְבִּיבִים
 (מִטֶּר דֵּק) תִּימָס וְתִירֵטֵב הָאֲדָמָה וּבּוֹה בְּרָךְ צִמְחָה. דְּכָר אַחֵר,
 'יוֹרָה' מִלְשׁוֹן הָרוּחָה, שֶׁהַגֶּשֶׁם הָרָאשׁוֹן יוֹרֵד בְּנֶחֱת כִּרְב הַמִּלְמוֹד אֶת
 תִּלְמִידוֹ, וְאֵינוֹ יוֹרֵד בְּזוּעָה וּבְחֻזָּה, כְּמִצּוֹי בִּימּוֹת הַגִּשְׁמִים.
 מִבְּרִית הַבְּרִייתָא: הָאֵם אֲכָן נִקְרָא הַגֶּשֶׁם הָרָאשׁוֹן 'יוֹרָה' מִלְשׁוֹן
 בְּרַכָּה וְכִפִּי שֶׁהַתְּבָאֵר, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ קְרוֹי יוֹרָה אֲלֵא מִלְשׁוֹן 'יִרְיָה'
 שֶׁהוּא לְשׁוֹן קִלְלָה, וּמִשּׁוֹם שְׁמִשְׁרִי אֶת הַפְּרִיּוֹת הַמְּחוּבָּרִים עַדִּין
 לֵאמֹל בְּתוֹחִלַת יְמֹת הַגִּשְׁמִים, וּמַשְׁמִיךְ (וְשׁוֹטֵף) אֶת הַדְּעִים,
 וּמַשְׁמִיךְ אֶת הָאֵלִנוֹת וּמַקְלָלָן. מִבִּאֵרָת הַבְּרִייתָא: תִּלְמוֹד לֹמַר
 סוֹמֵךְ לְיוֹרָה 'מִלְקוּשׁ', וּמִקִּישִׁים יוֹרָה לְמִלְקוּשׁ, מַה 'מִלְקוּשׁ' לְבִרְכָּה,
 שֶׁהִיא אִי אִפְשָׁר לְדַרְשׁוֹ לְרַעָה כְּמוֹ שֶׁסָּבְרָנוּ לֹמַר לַעֲנִין יוֹרָה,
 מִשּׁוֹם שִׁיּוּרָד בְּסוֹף עוֹנַת הַגִּשְׁמִים בּוֹמֵן שֶׁאֵין פִּירוֹת מִצְוִיִּים עַל
 הָאֵלִינוֹת וְאֵין זֶרַעִים טְמוּנִים בָּאֲדָמָה, וְאֵין לָנוּ לְפָרְשׁוֹ אֲלֵא לְבִרְכָּה
 וְכִפִּי שִׁתְבָּאֵר לְהִלָּן, אָה 'יוֹרָה' לְבִרְכָּה.
 מִמְּשִׁיבָה הַבְּרִייתָא וּמִבְּרִית: הָאֵם אֲכָן 'מִלְקוּשׁ' שְׁנֹאמַר בַּפְסוֹק
 לְשׁוֹן בְּרַכָּה הוּא, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ נִקְרָא 'מִלְקוּשׁ' אֲלֵא מִלְשׁוֹן
 'מִלְקָשָׁה' (וְשׁוֹבֵר קְשִׁיּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל) שֶׁהוּא לְשׁוֹן קִלְלָה, וּמִשּׁוֹם
 שֶׁמִּשְׁפִּיל אֶת הַתְּהִים, וּמַשְׁכֵּר אֶת הָאֵלִינוֹת, וּמַעֲלָה אֶת הַקִּקְאֵין וּמִין
 אֲבָרָהוּ הַמּוֹזִיקִים אֶת הַתְּבּוּאָה. תִּלְמוֹד לֹמַר בְּסוֹמֵךְ לוֹ 'יוֹרָה',
 וּמִקִּישִׁים מִלְקוּשׁ לְיוֹרָה, מַה 'יוֹרָה' לְבִרְכָּה אָה 'מִלְקוּשׁ' לְבִרְכָּה.
 חֻזְרַת הַבְּרִייתָא וְשׁוֹאֵלָת: 'יוֹרָה' גּוֹפִיָה מִנְּלָן, וְהִרִי הַמְּקוֹר שִׁיּוּרָה
 הוּא לְבִרְכָּה נִלְמוֹד מִמִּלְקוּשׁ, וְכִיצַד נֹכַח לֹמַר שֶׁהַמְּקוֹר שֶׁמִּלְקוּשׁ
 הוּא לְבִרְכָּה נִלְמוֹד מִיּוֹרָה. מִתַּרְצַת הַבְּרִייתָא: יֵשׁ מְקוֹר אַחֵר לְכָךְ
 שִׁיּוּרָה הוּא לְבִרְכָּה, דְּכֵתִיב (יוֹאֵל ב כ) 'וְכִנִּי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בְּה'
 אֱלֹהֵיכֶם כִּי נָתַן לָכֶם אֶת הַמּוֹרָה לְצִדְקָה, וְיוֹרֵד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרָה
 וּמִלְקוּשׁ בְּרֹאשׁוֹן. וְכִיוִן שְׁנֹאמַר שִׁיּוּרָה (יוֹרָה) הוּא לְצִדְקָה מוֹכַח
 שֶׁהוּא בְּרַכָּה, וְלֵאחֹר שֶׁהַתְּבָרֵר שִׁיּוּרָה הוּא בְּרַכָּה מִקִּישִׁים מִלְקוּשׁ
 לְיוֹרָה שֶׁאָף הוּא לְבִרְכָּה.
 הַגְמָרָא מִבִּיּאָה בְּרִייתָא בְּעֵינֵי זְמוֹנָם שֶׁל יוֹרָה וּמִלְקוּשׁ שְׁנֹאמַר
 בְּכְתוּב: תִּנּוּ רַבֵּנּוּ, נֹאמַר בַּפְסוֹק (דְּבָרִים יא יד) 'וְנָתַתִּי מִטֶּר אֶרְצְכֶם
 בְּעֵת יוֹרָה וּמִלְקוּשׁ'. מִבִּאֵרָת הַבְּרִייתָא: יוֹרָה זְמוֹנָה בְּמִרְחָשׁוֹן,
 וּמִלְקוּשׁ בְּנִינָן. מִבְּרִית הַבְּרִייתָא: אֲתָה אוֹמֵר יוֹרָה בְּמִרְחָשׁוֹן
 וּמִלְקוּשׁ בְּנִינָן, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ כֵּן אֲלֵא יוֹרָה בְּתַשְׁרִי וּמִלְקוּשׁ בְּאִיר,
 שְׁעַד אִיר עַדִּין יֵשׁ קֶצֶת מִלִּילוֹת וְקִשִּׁים בְּשׂוּדָה וְחֻקִּים הֵם לְגִשְׁם.
 מִבִּאֵרָת הַבְּרִייתָא: תִּלְמוֹד לֹמַר – מִלְמוֹדוֹ הַכְּתוּב 'בְּעֵת יוֹרָה
 וּמִלְקוּשׁ', הַזְמוֹן הָרִאשׁוֹן לְהֵם בִּיּוֹרָה בְּתוֹחִלַת עוֹנָתָם הוּא בְּמִרְחָשׁוֹן
 וְכִפִּי שִׁתְבָּאֵר לְהִלָּן, וּבְסוֹף עוֹנָתָם הוּא בְּנִינָן שִׁישׁ בְּשׂוּדָה מִלִּילוֹת
 וְקִשִּׁים רַבִּים.
 הַגְמָרָא מִבִּאֵרָת מְדוּעַ נִקְרָא הַגֶּשֶׁם הָאֲחֵרוֹן 'מִלְקוּשׁ'. מִבִּאֵרָת
 הַגְמָרָא: מִלְקוּשׁ עַל שֵׁם מַה נִּקְרָא כֵּן, אָמַר רַב נְחִלְאִי בְּרִי אִידִי אָמַר
 שְׁמִיּוֹאֵל, 'מִלְקוּשׁ' מִלְשׁוֹן 'מִלְקָשָׁה', שֶׁהוּא דְּכָר שְׁמֵל וְשׁוֹבֵר

קְשִׁיּוֹתֵיהֶן (קוּשִׁי עוֹרֶפֶס) שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵם אֵינוֹ יוֹרֵד חֻזְרִים
 בְּתוֹבָה. דְּכִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תִּנָּא – בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
 שֶׁנּוּ, 'מִלְקוּשׁ' מִלְשׁוֹן 'מִמְלָא-קֶשׁ', שֶׁהוּא דְּכָר שְׁמִשְׁלִים אֶת
 צְמִיחַת הַתְּבּוּאָה וּמִמְלָא תְּבּוּאָה בְּקִשְׁיָה – מִמְלָא אֶת הַקִּשִּׁים
 בְּגִרְיָה תְּבּוּאָה. בְּמִתְנִיתָא תִּנָּא – בְּבִרְיִיתָא שֶׁנּוּ, 'מִלְקוּשׁ' מִלְשׁוֹן
 'מִלִּילוֹת-קֶשׁ', שֶׁהוּא דְּכָר שִׁיּוּרָד עַל הַמִּלִּילוֹת וְרֹאשֵׁי הַשִּׁיבּוּלִים
 וְעַל הַקִּשִּׁין וְקִנֵּי הַתְּבּוּאָה, כְּלוֹמַר שֶׁאֵם נִמְצָאִים בְּשׂוּדָה גַּם
 הַמִּלִּילוֹת וְגַם הַקִּשִּׁים.
 הַגְמָרָא מִבִּיּאָה בְּרִייתָא נֹסֶפֶת בּוֹמֵן יוֹרָה וּמִלְקוּשׁ שְׁנֹאמַר
 בַּפְסוֹק: תִּנּוּ רַבֵּנּוּ, יוֹרָה זְמוֹנָה בְּמִרְחָשׁוֹן וּמִלְקוּשׁ בְּנִינָן. מִבְּרִית
 הַבְּרִייתָא: אֲתָה אוֹמֵר יוֹרָה בְּמִרְחָשׁוֹן, אוֹ שְׁמָא אֵינוֹ אֲלֵא בְּחֵדָשׁ
 בְּסִלְיוֹ. מִבִּאֵרָת הַבְּרִייתָא: תִּלְמוֹד לֹמַר – מִלְמוֹדוֹ הַכְּתוּב 'בְּעֵתוֹ
 יוֹרָה וּמִלְקוּשׁ', הוֹקֵשׁ יוֹרָה לְמִלְקוּשׁ, מַה 'מִלְקוּשׁ' בְּעֵתוֹ שֶׁהוּא
 בְּנִינָן, אָה 'יוֹרָה' בְּעֵתוֹ, הַזְמוֹן הָרִאשׁוֹן לוֹ בִּיּוֹרָה הוּא בְּחֹדֶשׁ מִרְחָשׁוֹן
 (כִּינּוּ שְׁנֵאֵם נִינָן וְיִרְדוּ גִשְׁמִים אֵינוֹ סִימָן בְּרָכָה).
 תִּנָּא אִידִי, יוֹרָה בְּמִרְחָשׁוֹן וּמִלְקוּשׁ בְּנִינָן, דְּכָרִי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים
 אוֹמְרִים, יוֹרָה בְּסִלְיוֹ. מִבְּרִית הַגְמָרָא: מָאן חֲכָמִים – מִי הוּא הַתְּנָא
 שֶׁסָּבְרָן שֶׁזְמוֹן יִרִידָת הַיּוֹרָה הוּא בְּסִלְיוֹ. אָמַר רַב חֲסָדָא, רַבִּי יוֹסִי
 הִיא, דְּתִנָּא, אִיזוּ הִיא רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה – מִתִּי זְמוֹן יִרִידָת הַגֶּשֶׁם
 הָרָאשׁוֹן, הַבְּכִיָּה – זְמוֹנָה שֶׁל רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה הַמְּקִדִּמָּה הִיא
 בְּשִׁלְשָׁה בְּמִרְחָשׁוֹן, בְּיִנּוּתִית – רְבִיעָה שְׁנִיָּה בְּשִׁבְעָה בּוֹ (וּבְמִרְחָשׁוֹן,
 אֲפִילָּה – הַרְבִּיעָה הַשְּׁלִישִׁית הַמֵּאוּחֶרֶת הִיא בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בּוֹ, דְּכָרִי
 רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹהָנָה אוֹמֵר, רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה בְּשִׁבְעָה בְּמִרְחָשׁוֹן,
 וְשְׁנִיָּה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּמִרְחָשׁוֹן, וְשְׁלִישִׁית בְּשִׁבְעָה עָשָׂר וּשְׁלִישָׁה
 בְּמִרְחָשׁוֹן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּמִרְחָשׁוֹן,
 וְשְׁנִיָּה בְּשִׁבְעָה עָשָׂר בְּמִרְחָשׁוֹן, וְשְׁלִישִׁית בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּסִלְיוֹ. וְכֵן
 הָיָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר לְשִׁיתוֹ שְׂרִבְעָה שְׁלִישִׁית הִיא בְּסִלְיוֹ, אֵין
 הַיְּחִידִים (חֲסִידִים) מַתְעַנִּין כְּשֶׁלֹּא יִרְדּוּ גִשְׁמִים עַד שְׁנֵינֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ
 בְּסִלְיוֹ, וְאֵם כֵּן חֲכָמִים שֶׁל הַבְּרִייתָא הַקּוֹדֶמֶת שֶׁאִמְרוּ שִׁיּוּרָה הוּא
 בְּסִלְיוֹ, הֵם בְּשִׁיתָת רַבִּי יוֹסִי הַסּוֹבֵר שֶׁזְמוֹן רְבִיעָה שְׁלִישִׁית שֶׁל
 הַיּוֹרָה הוּא בְּחֹדֶשׁ כְּסִלְיוֹ.
 הַגְמָרָא מִבִּיּאָה אֶת פֶּסֶק הַהִלְכָה: אָמַר רַב חֲסָדָא, הִלְכָּה בְּרַבִּי יוֹסִי
 בּוֹמְנִי יִרִידָת רְבִיעוֹת הַיּוֹרָה, שְׂרִבְעָה רִאשׁוֹנָה בִּי"ז מִרְחָשׁוֹן, שְׁנִיָּה
 בִּב"ג מִרְחָשׁוֹן, וְשְׁלִישִׁית בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּסִלְיוֹ.
 גִּירְסָא שׁוֹנָה בְּדַבְרֵי רַב חֲסָדָא: אָמַר רַבִּי מִתְנִי (לִזְמַן) לְהָא דְּרַב
 חֲסָדָא בְּהָא לִישְׁנָא (וּבְלִשְׁנָא זוֹ), שֶׁלֹּא אָמַר דְּבָרֵינוּ עַל הַבְּרִייתָא
 שֶׁהוּבָאָה לְעִיל, אֲלֵא עַל מַחְלוקַת הַתְּנָאִים בְּמִשְׁנָה לְהִלָּן (י).
 בְּשִׁלְשָׁה בְּמִרְחָשׁוֹן שׁוֹאֵלִין אֶת הַנְּשָׁמִים, דְּכֵן גְּמִלְאֵל אוֹמֵר, בְּשִׁבְעָה
 בּוֹ. וְעַל כֵּךְ אָמַר רַב חֲסָדָא, הִלְכָּה בְּרַבִּי גְּמִלְאֵל שֶׁמִּתְחִילִים לְשֹׂאֵל
 עַל הַגִּשְׁמִים רַק ב' מִרְחָשׁוֹן.
 שׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא: בְּמָאן אֲלֵא הָא דְּתִנָּא – כְּדַעַת מִי הוֹלֵךְ מַה שֶּׁשֶּׁנּוּ
 חֲכָמִים בְּבִרְיִיתָא, דְּכֵן שְׁמַעְיָן בֶּן גְּמִלְאֵל אוֹמֵר, גִּשְׁמִים שְׁיִירָדוּ שְׂבִיעָה
 יָמִים זֶה אַחֵר זֶה רְצוּפִים בְּלִי הַפְּסֵק, לַפְּעָמִים אֲתָה מוֹנֶה בְּהֵן רְבִיעָה
 רִאשׁוֹנָה וְשְׁנִיָּה וְשְׁלִישִׁית, כְּלוֹמַר יִתְכֵן שִׁתְחִילוֹ שְׂבִיעָה יָמִים אֵלוֹ
 בּוֹמְנָה שֶׁל רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה וְיִסְתִּימוּ בְּשְׁנִיָּה, וְכֵן יִתְכֵן שִׁתְחִילוֹ
 בְּשְׁנִיָּה וְיִסְתִּימוּ בְּשְׁלִישִׁית. כְּדַעַת מִי מְבִין הַדְּעוֹת שֶׁהוֹזְכְּרוּ לְעִיל
 בּוֹמֵן רְבִיעוֹת הַיּוֹרָה סוֹבֵר רַבֵּן שְׁמַעְיָן בֶּן גְּמִלְאֵל. מִתַּרְצַת הַגְמָרָא:
 בְּמָאן – כְּדַעַת מִי, כְּדַעַת רַבִּי יוֹסִי, שֶׁלְּדַעַתוֹ הִתְפַּרֵּשׁ שְׁבִין רְבִיעָה
 רִאשׁוֹנָה לְשְׁנִיָּה וְכֵן שְׁנִיָּה לְשְׁלִישִׁית הוּא שְׂבִיעָה יָמִים.
 הַגְמָרָא חֻזְרַת וּמִבִּיּאָה אֶת פֶּסֶק הַהִלְכָה: אָמַר רַב חֲסָדָא, הִלְכָּה
 בְּרַבִּי יוֹסִי.
 הַגְמָרָא מִבִּאֵרָת לַעֲנִין מַה נֹּאמַר זְמוֹנֵי הַרְבִּיעוֹת. שׁוֹאֵלָת הַגְמָרָא:
 בְּשִׁלְשָׁא זְמוֹן רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה נֹאמַר לַעֲנִין הַזְמוֹן בּוֹ מִתְחִילִים לְשֹׂאֵל
 אֶת הַגִּשְׁמִים, וְכֵן זְמוֹן רְבִיעָה שְׁלִישִׁית לַעֲנִין הַזְמוֹן בּוֹ מִתְחִילִים
 לְהִתְעַנּוֹת. כִּאֲשֶׁר לֹא יִרְדּוּ גִשְׁמִים, וְכּוֹמוֹ שְׁנִינּוּ לְהִלָּן (י), אֲלֵם
 קִבְּעַת זְמוֹן הַרְבִּיעָה הַשְּׁנִיָּה לְמָאן – לַעֲנִין מַה נֹּאמְרָה. אָמַר רַבִּי
 יוֹרָה, לַעֲנִין גְּזָרִים. דְּתִנָּא (גְּזָרִים סב).

תענית. מאימתי – פרק ראשון דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכה רש"י

יחיו במוֹתָךְ. בתורה, ולעושר וכבוד. יורה. — ונתתי מטר ארצכם בעתו ויורה ומלקוש (דברים יא). יורה — רביעה ראשונה היורדת במרחשון, כדלקמן: למה נקרא יורה — שמורה לכן להטיח גותיתין בטיח של טיט, שלא יטפו גשמים בבית. ולהכניס פירותיהן — שהניחו בשדות לייבש עד עכשיו. כל צרכיהן — שאר דברים הצריכים לימות הגשמים. שיויר בנחת — והבי משמע: יורה —

כאדם שמורה לתלמידיו בנחת, דכתיב (קהלת ט): "דברי חכמים בנחת נשמעים", אי נמי: לשון חץ יורה, ההולך ביזר ואינו נוטה לבאן ולכאן. לשון אחר: שמתכוין לארץ, ואינו יורד בועף, בספרי. תלמיה רוח — כשאתה מורה תלמי חרישה של ארץ ישראל. נחת הוא לגדויה — בני אדם. היינו פשט המקרא. ולקמיה דריש שאפילו גייסות פוסקות בו. הכי גרסינן: או אינו אלא ששופם את חורעם — כלומר, דעד השתא אמרין יורה לברכה, או אינו אלא יורה לשון קללה כמו "יורה יורה" (שמות יט) — ששבור הכל, או לשון חץ היוורה, והכי משמע קרא: "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי" וגו', ואם לאו — ונתתי מטר ארצכם ויורה לרעה. מלתא בעלמא הוא, ואורחא דברייתא למתני כי האי גונא. משרי פירותיהן — שעודן באילן, כגון אחרונים או רמונים, או סופי תאנים. ולא גרסינן שוטף את הגרנות — דגרנות במרחשון ליכא. מה מלקוש לברכה — שאי אפשר לחדשו לשבר גרנות ולהשרי פירות, שאינם מציים באותו הפרק, ואי אתה יכול לחדשו אלא לטובה, שיויר על המלילות ועל הקשין, וממלא את התבואה בקשירה. הדר אמר: דלמא מלקוש קללה הוא, והכי משמע: שמל קשה, כלומר: מל את הבתים והאילנות, שמפילן ומשברן, וקשה לתבואה. שפעלה סקאם — וברכה דקרא למילוי מים ברות שיחין ומערות. גימגום. שמפיל את הבתים — ומשמעו כדלקמן, שמל קשיתין של ישראל, אי נמי: שמל דבר הקשה — חותך ומשבר את הבתים. כלומר, אין בו תקלת גרנות והשרת פירות, לפי שאי אפשר לו. סקאי — מין ארבה, כדמרתגם "הצלצל" (דברים כז) — סקאה. ומלקוש לשון ארבה, כמו "והנה לקש אחר גוי תמלך" (עצום ז). את המורה לצדיקה — אלמא: יורה לטובה. הכי גרסינן: או אינו אלא יורה בתשרי ומלקוש באיר — שיש עדין מלילות וקשין. תלמוד לומר בעתו — יורה במרחשון ומלקוש בניסן, שכן היא העת והזמן, ויפה הוא. כדלקמן דזמן רביעה ראשונה במרחשון הוא. אית ספרים דכתוב בהו: או אינו

מלקוש לברכה או אינו אלא שמפיל הבתים ומשבר האילנות וכו' — צריך עיון אמאי לא קאמר ומשבר הגרנות ומשרי את הפירות כדלעיל. גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה ולא פסקו אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה — כיון דלא פסקו שבעה ימים: דאין בין שבעה עשר לעשרים ושלושה אלא שבעה ימים: שבעה עשר, שמונה עשר, תשעה עשר, עשרים, עשרים ואחד, עשרים ושנים, עשרים ושלושה, אבל לא גרסינן ושלשית, שהרי אם יתחיל בעשרים ושלושה וירדו שבעה ימים רצופים אבתי לא תמצא רביעה שלשית דאיכא שמונה ימים מעשרים ושלושה עד ראש חדש כסליו. ואנשי "גרבונא" גרסינן: גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה בהם רביעה שניה ושלשית. כיצד? הגשמים התחילו באמצע היום וירדו שבעה ימים רצופים, אם כן ירדו עד חצי יום של ראש חדש מעת לעת. דאזלי

ומשמיין את הורעים, ומשמיין את האילנות? תלמוד לומר: 'מלקוש'. מה מלקוש לברכה, אף יורה לברכה. או אינו מלקוש אלא שמפיל את הבתים, ומשבר את האילנות, ומעלה את הסקאין? תלמוד לומר: 'יורה'. מה יורה לברכה, אף מלקוש לברכה. ויורה גופיה מנלן? דכתיב: 'ובני ציון, גילו ושמחו בה' אלהיכם, כי נתן לכם את המורה לצדקה, ויורד לכם גשם, מורה ומלקוש, בראשון'. תנו רבנן: "יורה במרחשון ומלקוש בניסן. אתה אומר יורה במרחשון ומלקוש בניסן. או אינו אלא יורה בתשרי ומלקוש לומר: 'בעתו'". מלקוש? אמר רב נחמיה בר אידי אמר שמואל: דבר שמל קשיותיהן של ישראל. דבי רבי ישמעאל תנא: "דבר שממלא תבואה בקשירה". במתניתא תנא: "דבר שיויר על המלילות ועל הקשין". תנו רבנן: "יורה במרחשון ומלקוש בניסן. אתה אומר יורה במרחשון. או אינו אלא בתדרש כסליו? תלמוד לומר: 'בעתו יורה ומלקוש'. מה מלקוש בעתו, אף יורה בעתו. ביון שניצא ניסן וירדו גשמים, אינו סימן ברכה". תנא אידיד: "יורה במרחשון ומלקוש בניסן. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: יורה בכסליו". מאן חכמים? אמר רב חסדא: רבי יוסי היא, דתנא: "איזו היא רביעה ראשונה? הכפירה בשלשה במרחשון. בינונית בשבעה בו. אפילה בשבעה עשר בו. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשבעה, ובשבעה עשר, ובשבעה עשר, ובשבעה עשר בו. רבי יוסי אומר: בשבעה עשר, ובשבעה עשר, ובשבעה עשר, ובשבעה עשר בו. רבי יוסי אומר: אין היחידים מתעניין עד שניצא ראש חדש כסליו". אמר רב חסדא: הלכה פרבי יוסי. אמימר מתני להא דרב חסדא בהא לישנא: "בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים. רבן גמליאל אומר: בשבעה בו". אמר רב חסדא: הלכה פרבן גמליאל. כמאן אולא הא דתנא, "רבן שמעון בן גמליאל אומר: גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה, אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה ושלשית"? כמאן? פרבי יוסי. אמר רב חסדא: הלכה פרבי יוסי. בשלמא רביעה ראשונה לשאול, שלשית להתענות, שניה למאי? אמר רבי יורא: לגדרים, דתנן:

אלא בכסליו דזמן יורה בכסליו הוא, וברבנן דפליגי עליה דרבי מאיר לקמן, תלמוד לומר "בעתו" יורה ומלקוש, מה מלקוש בעתו — אף יורה בעתו, דמלקוש זהו שיויר על המלילות ועל הקשין, וזהו ניסן שיש בו קשין ומלילות. דבר שכל קשיתין של ישראל — שכשאנו יורד חורין ישראל בתשובה, ומתעניין ועושין צדקות. פלילות — ראשי שיבולות שאדם מולל בידו, כדכתיב (דברים כב) "וקטפת מלילות בידך". וקשין — קנה. ששפלא תבואה בקשירה — ומשלימה. הי רביעה — איזה זמן רביעה. בבירה — ראשונה. ולקמן מפרש למאי הלכתא ינחה. יורה יש בו שלשה זמני גשמים. אפילה — אחרונה, כמו "כי אפילות הנה" (שמות ט). רבי יהודה אומר — בכירה בשביעי במרחשון, ובינונית בשבעה עשר, ואפילה בעשרים ושלושה. וכולהו בני תלמא "יורה" קרי להו. אין יחידים מתעניין בו? — דאמרין בסמוך: שלשית להתענות. והואיל חזק שלשית בראש חדש הוא — אין ליחידים להתענות. יחידים — חסידים, והכי אמרינן במתניתין לקמן (א.א.): הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים — התחילו היחידים להתענות, שמכאן ואילך זמן רביעה אפילה לרבי מאיר, דסתם מתניתין רבי מאיר. והכי נמי אמר ר' יוסי דאין מתעניין עד ראש חדש כסליו — דהיינו רביעה אפילה, והיינו כחכמים דאמרי יורה בכסליו. אמר רב חסדא הלכה פרבי יוסי — ואמימר תני להא דאמר רב חסדא הלכה כרבן גמליאל, דאינו שואל עד שבעה במרחשון. שבעה ימים בזה אחר זה — שירדו גשמים עכשיו, ופסקו עד יום שביעי, וירדו שבעה ימים זה אחר זה — אתה מונה בהן ראשונה ושניה ושלשית. פרבי יוסי — דאיכא דר' יוסי הכי דזמן בין רביעה ראשונה ושניה, או שניה ושלשית. דראשונה בשבעה עשר, ושניה בעשרים ושלושה — דהיינו שבעה ימים עם שנים ימי רביעה, ומעשרים ושלושה עד שלשים — שבעה ימים בלא יום רביעה אחרונה. דלכולהו תנאי לא הוי הכי, דלרבי מאיר דאמר ראשונה בשלושה ושניה בשבעה — ליכא בין זו לזו אלא ארבעה ימים, בין שניה לשלישית יש עשרה ימים. ולר' יהודה בין ראשונה לשניה עשרה ימים, אבל בין שניה לשלישית יש יותר: נראה לרבי דהכי גרסינן: אמר רב חסדא הלכה כרבי יהודה דאמר בכירה בשבעה במרחשון, ואז מתחילין לשאול כדלקמן (א.א.). ראשונה לשאול — כמאן ואילך? יותן טל ומטר". שלשית להתענות — שאם לא ירדו גשמים עד זמן רביעה שלשית אפילו פעם אחת — מתעניין היחידים שני וחמשי ושני.

ראולי אתיגרא - פירוש: שהולכים במקלות ונשענים עליהם. ואמר דהרגומא "מחזיק בפלך" דכתיב גבי יואב: הוי באתיגרא.

בשבילי הרשות - פירוש: בדרך שעשו דרך השדות והכרמים. עד שתרד רביעה שניה - מכאן ואילך מוקד להו.

עד מתי נהנין ושורפין בתבן ובקש של שביעית

- פירוש: בשנה שמינית וכו'. וסבירא ליה

כמאן דאמר ספחיו זרעים מותרים. ולר' עקיבא

דאמר ספחיו זרעים אסורים, מקרא ד"הן לא נורע

ולא נאסוף" כדמפרש במסכת פסחים פרק "מקום

שנהגו" (נאב) - צריך לומר דמוקי לה ולבהמתך

ולחיה וגו' בספחיו אילנות, ולא דוקא תבואה

קאמר, אלא כגון תבואת הברם דהיינו אילנות,

אבל ספחיו זרעים - אסורים.

לא אמרן אלא קודם ועצר דאוראת - כלומר:

שירדו גשמים קודם קריאת שמע של

ערבית. אבל קודם של שחרית - יש בהם משום

"ועצר", כדאמר רב שמואל בר רב יצחק.

איכא דאמרי לא ביירי תרביצי - שאין הגנות

ריקים מרעיעם.

וכל

"ולבהמתך ולחיה אשר בארצך". כל זמן שהיה אוכלת בשדה, האכל לבהמתך בבית. בלה

לחיה מן השדה, בלה לבהמתך מן הבית. אמר רבי אבהו: מאי לשון רביעה? דבר שרובע

את תקרקע, כדרך יהודה. דאמר רב יהודה: מיטרא בעלה דארעא הוא, שגאמרי: "כי באשר

ירד הגשם והשילג מן השמים, ושמה לא ישוב, כי אם הרוה את הארץ, והולידה והצמיחה".

ואמר רבי אבהו: רביעה ראשונה כדי שתתקן בקרקע מפה. שניה כדי לגוף פה פי חבית.

אמר רב חסדא: גשמים שירדו כדי לגוף פהון פי חבית אין פהון משום "ועצר". ואמר רב

חסדא: גשמים שירדו קודם "ועצר" אין פהון משום "ועצר". אמר אביי: לא אמרן אלא קודם

"ועצר" דאוראתא, אבל קודם "ועצר" דצפרא יש פהון משום "ועצר". דאמר רב יהודה בר

יצחק: הני ענני דצפרא לית בהו משאש, דכתיב: "מה אעשה לך, אפרים? מה אעשה לך,

יהודה? והסדכם פענן בקר, וגו'". אמר ליה רב פפא לאביי: והא אמרי אינשי: "במפתח בבי

מיטרא, בר חמרא, מוד שיקד וגו'!" לא קשיא. הא דקטיר בעיבא; הא דקטיר בענני. אמר

רב יהודה: טבא לשתא דטבת ארמלתא. איכא דאמרי: דלא ביירי תרביצי. ואיכא דאמרי:

דלא שקיל שודפנא. איני? והאמר רב חסדא: טבא לשתא דטבת מנוולתא! לא קשיא. הא

דאתא מיטרא מעיקרא; הא דלא אתא מיטרא מעיקרא. ואמר רב חסדא: גשמים שירדו על

מקצת מדינה ועל מקצת מדינה לא ירדו אין פהון משום "ועצר". איני? והכתיב: "וגם אנכי

מנעתי מכם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר, והמטרתי על עיר אחת, ועל עיר אחת

לא אקטיר, חלקה אחת תמטיר, וגו'". ואמר רב יהודה אמר רב: שתייהן לקללה! לא קשיא.

הא דאתא טובא; הא דאתא דרמקעי ליה. אמר רב אשי: דיקא נמי, דכתיב: "תמטר", תהא

מקום מטר. שמע מינה. אמר רבי אבהו: מאימתי מכרכין על הגשמים? משיצא חתן לקראת

פלה. מאי מכרכין? אמר רב יהודה אמר רב: "מודים אנחנו לך, ה' אלהינו, על כל טפה וטפה

שהורדת לנו". ורבי יוחנן מסיים בה הכי: "אילו פינו מלא שירה פים, ולשוננו רנה פתמון

גליו, כו'", עד: "אל יעזובנו רחמך, ה' אלהינו, ולא עזובנו. פרוד רוב ההודאות". "רוב

ההודאות" ולא "כל ההודאות"? אמר רבא: אימא: "אל ההודאות". אמר רב פפא: הלכך

נמימרינו

ארמלתא - שאין גשמים יורדין בה להרביע את הארץ. איכא דאמרי דלא ביירי תרביצי - אותן מקומות שמרביצין בהן תורה אינן בורות, מפני שהדרכים יפין הן, והולכין התלמידים

ממקום למקום ללמוד תורה. לשון אחר: לא ביירי תרביצי - גנות, שאינן גדילין על רוב מיס, כגון כרשנין. לא שקיל שודפנא - אין השדפון נאזח ומתדבק בתבואה. מנוולתא -

שהדרכים מנוולים בטיט מפני הגשמים. הא דאתא מיטרא מעיקרא - שירדו הגשמים בזמן במרחשון, וירדו אף בטבת - רעים הן, שכבר די לעולם בגשמים של מרחשון. דלא אתא

מיטרא מעיקרא - טבא לשתא. דטבת מנוולתא. לשון אחר: הא דאתא מיטרא מעיקרא - טבא, דמנוולתא. אין בהם משום ועצר - דאותן של קצת מדינה שירדו לזון גשמים מוכרין

לאחרים. ואמר רב יהודה אמר רב שתייהן לקללה - אותן שירדו ואותן שלא ירדו, מפני שרוב גשמים לקללו את תבואתם. הא דאיכא מיטרא טובא - יותר מדאי, שתייהן לקללה.

כרמקעי ליה - אין בהם משום "ועצר", שקצת מדינה תספק לקצת מדינה. תמטר תהא מקום מטר - כלומר יותר מדאי. מאימתי מכרכין על הגשמים - בפרק "הוראה" (בבבב

נדא, אמרינו: על הגשמים אמר "הטוב והמטיב", והתם (נא, פרכין דך ברכה דתקון לה רבן, ומשנינן לה הא - דרחא מייחא. והא - דשמע משמע. חתן לקראת בלה - שירדו

כל כך, שכשהטפה נופלת יוצאה אחרת ובוולט כנגדה, מפי מורי. לשון אחר: שהשוקין מקלחין מיס, שוק מקלח וזה מקלח כנגדו. רוב ההודאות - כלומר: רוב ההודאות אתה קורא

להקדוש ברוך הוא, ולא כל ההודאות. והכי משמע: ברוך אתה ברוב ההודאות. ולא בכל. אלא כך חותם: ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אל ההודאות, דמשמע כל ההודאות.

למימרינו

הגור עד הגשמים - דאמר: קונם אם אהנה מדבר זה עד הגשמים. עד שתרד רביעה

שניה - בגמרים הולכין אחר לשון בני אדם. ואין קורין גשמים לראשונה, עד שתרד

שניה. שמכאן ואילך מקולקות הדרכים ומאוסות מפני הגשמים. לשון אחר: עד הגשמים

משמע תרי, דהיינו רביעה שניה. כל אדם - אפילו העשירים. פרט - "לא תפאר אחרך"

(דברים כד) - לא תטול תפארתו ממנו. משילכו

הנמושות - בשדה, דמכאן ואילך נתיאשו

שאר העניים, לפי שירדעין אם נשאר לקט

שכחה ופאה - נמושות נטלום. נמושות - לשון

ממשש. משילכו עניים בברם ויבאו - כלומר:

שלקטו וחזרו ובאו פעם שניה, והשתא מסחי

דעתיהו עניים. משתרד רביעה שניה - דעד

ההיא שעתא לקטו הכל. ראולי אתיגרא -

הולכין בנחת, ומעיני טפי. "מחזיק בפלך"

(שמואל ב ג) מתרגמא: אתיגרא. לקוטי בתר

לקוטי - עני מולין בנו אחריו, שמכאן ואילך

פוסקין שאר עניים מללקט. הכי גרסינן: רב

פפא אמר לשבילי הרשות - כלומר, שיש

רשות מבית דין לעוברי דרכים לקצר שבילן

לילך בשדות. עד שתרד רביעה שניה - שמכאן

ואילך גדלה התבואה, וקשה לה דישת הרגל.

דאמר מר בפרק "מרובה" בתנאים שהתנה

ידוע: מולכין בשבילי הרשות וכו'. בתבן וקש

של שביעית - ספחים שגדלו בשביעית. דיש

בהן איסור שביעית. או תבואה שגדלה

בשביעית לאחר שנכנסה. בלה לחיה מן השדה

- לשון זכר, כמו (בראשית יז) "עשו בלה",

כלומר: בלה האוכל. בלה לבחמתך - כמו

"בלה בחימה בלה ואינימו" (תהלים נט).

תבן וקש בשדות, שהגשמים עושין אותן זבל.

והולידה - כאדם שמוליד. גשמים ברביעה

ראשונה - אם באין כל כך שנימים הקרקע -

יפין קו ואין צריך להתענות. לגוף פה פי חבית

- ששותות מן המים עד שנעשה תיחוח כל כך

שיכול לעשות מגופת חבית בלא תוספת מיס.

אין בהם משום ועצר - אין זו קללה של "ועצר

את השמים". קודם ועצר - קודם זמן קריאת

שמע, דכתיב ביה "ועצר את השמים", אף על פי

שלא ידעה רוב גשמים. אבל ירדו קודם ועצר

דצפרא יש בהן משום ועצר - הואיל ולא ירדו

ביום, ואין יפין לעולם. לית בהו ממשא - ואין

שנתן מתברכת. והסדכם כענן בקר - שאין בו

ממש. מיטרא במיפתח בבי - אם יורדין בבקר,

כשפותחין הפתחים - יקפל החמר שמוכר

תבואה את שקו ליכנס לישן, מפני שהשנה

מתברכת, וידיה שובע בעולם ולא ישתכר

במכירת תבואתו. אלמא: יפין הן, דקטיר בעיבא

- אם נתקשרו שמים בעננים עבים, ולא

קלושים - אין בהם משום ועצר. דקטיר בעננא

- שהיא קלושה מעב - אין בו משע. טבא

לשתא - אשירה. כלומר, טובה יש לשנה דטבת

תענית דף ו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שלישי) קכז

טפח – שהגשמים יחדרו ויכנסו לעומק טפח בקרקע. ואם ירדו
בשיעור זה אין צריך להתענות על עצירת גשמים, אף אם לא ירדו
יותר גשמים עד זמן רביעה שלישית. ושיעור הגשמים הראויים
לירד ברביעה שנייה, הוא כִּדְּ לָנוּחַ בְּהַ פִּי חֲבִית – שהקרקע תהיה
רטובה עד שיוכלו לקחת את העפר שבקרקע וליצור ממנו מגופה
לכסות בה את פי החבית.
אָמַר רַב הֲסֵדָא, גִּשְׁמִים שֶׁיֵּרְדוּ בַּכּוּמָה מְרובה, עַד כִּדְּ שֶׁאִפְשָׁר לָנוּחַ
בָּהֶן (ובקרקע שנרטבה מהן) פִּי חֲבִית, גִּשְׁמִי בִּרְכָה הֵם, וְאֵין בָּהֶן
מְשׁוּם 'וְעֶצֶר'. כלומר, בשנה זו לא התקיימה הקללה האמורה
בתורה (דברים יא ז) 'וְהָרָה אֶף ה' בָּכֶם, וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה
מָטָר'.
וְאָמַר רַב הֲסֵדָא, גִּשְׁמִים שֶׁיֵּרְדוּ קוֹדֶם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, שְׁנֵאמַר בַּה
'וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם', אִף אִם הֵם מוֹעֲטִים הֵרִי הֵם גִּשְׁמִי בִּרְכָה וְאֵין
בָּהֶן מְשׁוּם 'וְעֶצֶר'. אָמַר אַבְיִי, לֹא אֶמְרֵן – לֹא אִמְרֵנוּ דְּבַר זֶה אֶלָּא
כְּשִׁירָדוֹ בַּיּוֹם, קוֹדֶם זְמַן קְרִיאַת 'וְעֶצֶר' דְּאִוְרְחָא וְשֶׁל עֲרִבִית, אֶכְּל
אִם ירדו בלילה קודם זמן קריאת 'וְעֶצֶר' דְּצִפְרָא וְשֶׁל שַׁחֲרִית
בַּכּוּמָה מוֹעֲטָא, יֵשׁ בָּהֶן מְשׁוּם 'וְעֶצֶר', הוּאִיל וְלֹא ירדו ביום. אָמַר
רַב יְהוּדָה בְּרַי יִצְחָק, הֵי עֲנִי דְּצִפְרָא – אוֹתָם עֲנִיִּים הַבָּאִים לַפְּנוֹת
בּוֹקֵר לֵית בְּהוּ מְשָׁשָׁא – אֵין בְּהֵם מִמֶּש, וְאֵין שְׁנֵתָם מִתְּבַרְכָּתָא,
דְּכִתְּבִי בְּנִבּוּאָה הוֹשֵׁעַ לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל (דְּהוֹשֵׁעַ י ד), 'מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ אֶפְרַיִם
מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ יְהוּדָה וְחִסְדֵּיכֶם כַּעֲנַן בְּקָר' וְגו' – כֹּל הַחֲסָד וְהַמַּעֲשִׂים
הַטּוֹבִים שֶׁבָּכֶם, הֵרִי הֵם כַּעֲנִיִּים הַבָּאִים לַפְּנוֹת בּוֹקֵר שְׁאֵין בְּהֵם
תּוֹעֵלָתָא, מֵאַחַר וְאִינְכֶם שְׂבִים בַּשּׁוּבָה.
אָמַר לֵיהּ רַב פִּסְאָ לֵאבְיִי, וְהָא אָמַר אֲבִינִי – וְהֵרִי אֲנָשִׁים רִגְלִים
לְזוֹמֵר, בְּמִפְתָּח כְּבִי מִיִּטְרָא – אִם הַגִּשְׁמִים יוֹרְדִים מוֹקְדֵם בּוֹקֵר
בּוֹמֵן שְׂרָגִלִים הַאֲנָשִׁים לַפְּתוּחַ אֶת הַפְּתָחִים, אֲמַרִים לֹאֵם
שְׁמוּכָר אֶת הַתְּבֹאָה, כִּרְ מִיִּטְרָא וְחֲמַר, מְנַדֵּיג הַחֲמוּרָא, מוֹף שֶׁקָּם
וְגַנִּי – קַפֵּל שֶׁקֶר וְלֶךְ לִישׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁגִּשְׁמִים הַיּוֹרְדִים בּוֹמֵן זֶה הֵם
סִימֵן שֶׁהִשְׁנָה מִתְּבַרְכָּתָא, וְיִהְיֶה שׁוֹבֵעַ בְּעוֹלָם, וְלֹא תוּכַל לְהַרְוִיחַ
בְּמִכִּירַת הַתְּבֹאָה. הֵרִי גִשְׁמִים הַיּוֹרְדִים לַפְּנוֹת בּוֹקֵר הֵם גִּשְׁמִי
בִּרְכָה. מֵתִרֵן אַבְיִי: לֹא קִשְׁיָא, הָא דְּקָמִיר בְּעִיקְבָא – מֵה שֶׁאִמְרֵנוּ
שֶׁהֵם סִימֵן בִּרְכָה, הוּא כִּשְׁהִשְׁמִים נִתְקַשְּׁרוּ בְּעִנְיִים עֵבִים, וְהָא
דְּקָמִיר בְּעִנְיָא – וְמֵה שֶׁאִמַּר אַבְיִי שְׁאֵין בְּהֵם סִימֵן בִּרְכָה, הוּא
כִּשְׁהִשְׁמִים נִתְקַשְּׁרוּ בְּעִנְיִים קְלוּשִׁים, וְאִם בָּאוּ קוֹדֶם זְמַן קְרִיאַת
שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית יֵשׁ בְּהֵם מְשׁוּם 'וְעֶצֶר'.
אָמַר רַב יְהוּדָה, מָכָא לְשִׁתָּא דְּטַבְתָּ אֶרְמְלָתָא – טוֹב לִשְׁנָה שְׁחוּדָשׁ
טַבְתָּ שֶׁלָּה כֹּאֲלֻמְנָה, וְאֵין יוֹרְדִים בּו גִּשְׁמִים. אֵיכָא דְּאָמַרִי – יֵשׁ
שְׁבִיָּארוּ זָאת, מְשׁוּם דְּלֹא כִּיִּרִי תִּרְפִּיצִי – אוֹתָם מְקוּמוֹת
שֶׁמִּרְבִּיצִים וּמְלַמְדִּים בְּהֵם תּוֹרָה אֵינֶם בּוֹרִים וְרִיקִיָּם, כִּשְׁהַגִּשְׁמִים
אֵינֶם מְכַבִּידִים עֲלֵיהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ. וְאֵיכָא דְּאָמַרִי, דְּלֹא שֶׁקֵּיל
שׁוּדְפָנָא – מִתּוֹךְ שְׁאֵין גִּשְׁמִים יוֹרְדִים בּו הַתְּבֹאָה יִשְׁבֵּה וְאֵין
הַשִּׁידוּפֵן נֶאֱחָז וְנִדְּבַק בָּהּ. מְקֻשָּׁה הַגְּמָרָא: אֵינִי – הָאם כִּךְ הוּא,
וְהָאִמַּר רַב הֲסֵדָא, מָכָא לְשִׁתָּא דְּטַבְתָּ מְנוּלָתָא – שֶׁהַדְּרִכִּים
מְנוּלָּוֹת וּמִסְנוּפּוֹת בְּטִיט מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים. מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: לֹא קִשְׁיָא,
הָא דְּאָמַר מִיִּטְרָא מְעִיקְרָא – מֵה שֶׁאִמַּר רַב יְהוּדָה שְׁטוֹב לִשְׁנָה
כִּשְׁלֹא יוֹרְדִים בָּה גִּשְׁמִים בְּחוּדָשׁ טַבְתָּ, הוּא כִּשְׁבַּחוּדָשׁ מִרְחָשׁוֹן
יִרְדוּ גִשְׁמִים כְּרֹאזִי, וְלִכְּן אִמַּר שְׁבַחוּדָשׁ טַבְתָּ הֵם רַעִים לְעוֹלָם,
וְהָא דְּלֹא אָמַר מִיִּטְרָא מְעִיקְרָא – מֵה שֶׁאִמַּר רַב חֲסֵדָא שְׁטוֹב לִשְׁנָה
שִׁירְדוּ בָּה גִּשְׁמִים בְּחוּדָשׁ זֶה, הוּא כִּשְׁלֹא יִרְדוּ גִשְׁמִים קוֹדֶם לִכְּן,
וְלִכְּן אִף אִם יוֹרְדִים בְּחוּדָשׁ טַבְתָּ הֵם טוֹבִים.
וְאָמַר רַב הֲסֵדָא, גִּשְׁמִים שֶׁיֵּרְדוּ עַל מְקָצָת מְדִינָה, וְעַל מְקָצָת מְדִינָה
לֹא יֵרְדוּ, אֵין בָּהֶן מְשׁוּם קַלְלָת 'וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם', מְשׁוּם שֶׁאֲנָשִׁי
הַמְּקוֹם שִׁירְדוּ בּו גִּשְׁמִים יִמְכּוּר אֶת הַתְּבֹאָה לֹאֵלוּ שֶׁלֹּא יִרְדוּ
אֲצֻלָּם. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: אֵינִי – הָאם כִּךְ הוּא, וְהִתְּיָבִי בְּנִבּוּאָה
עֲמוֹס שֶׁהַקְּבִ"ה מוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל כִּךְ שֶׁחֲבִיא עֲלֵיהֶם רַעַב וְלֹא
חֲזוּר בַּתְּשׁוּבָה (עֲמוֹס ד י), 'וְנִם אֲנִכִּי מְנַעֲתִי מִכֶּם אֶת הַגֶּשֶׁם בְּעוֹד
שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים לְקִצְרִי, וְהַמְּחַרְתִּי עַל עִיר אֲחֶת וְעַל עִיר אֲחֶת לֹא
אֶמְסִיר, חֲלָקָה אֲחֶת תִּסְטֵר וְגו', וְחֲלָקָה אֲשֶׁר לֹא תִמְטִיר עָלֶיהָ

הַנּוֹדֵר וְאוֹמֵר קוֹנֵם אִם אֲהַנָּה מִדְּבַר פְּלוּנִי עַד הַנֶּשְׁשִׁים, או (מְשִׁירְדו)
[עַד שְׁנֵי] גִּשְׁמִים, אִסּוּר עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעֵה שְׁנִיָּה, כִּיּוֹן שֶׁבַעֲנִין נִדְרִים
הוֹלְכִים אַחֵר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְאֵין בְּנֵי אָדָם קוֹרְאִים לְרַבִּיעֵה
רִאשׁוֹנָה גִּשְׁמִים, אֲלֵא לְרַבִּיעֵה שְׁנִיָּה, שֶׁאֵז הַדְּרִכִּים מְקוּלְקוֹת
וּמֵאוֹסוֹת מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים.
רַב זְבִיד אָמַר, קְבִיעַת זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעֵה שְׁנִיָּה נִצְרַכַּת לְעִנֵּין הוֹמֵן
שְׁבוּ מוֹתֵר לְכָל אָדָם לִלְקֹט יְתִים שֶׁנִּשְׁכַּחוּ בַּשְּׂדֵה. דְּתָנִן (פֶּאֱה פ"ח
מ"א), מֵאִמְתִּי כָּל בְּנֵי הָאָדָם מוֹתְרִין בְּלָקֶט וְשִׁבְלִים שֶׁנִּפְלו לְקַרְקַע
בְּשַׁעַת הַקְּצִירָה, בְּשִׁבְחָה [עוֹמְרִים שֶׁנִּשְׁכַּחוּ בַּשְּׂדֵה] וּבְפִאָה [וּמֵה
שְׁחִיב לְהַשְׁאִיר בְּטוֹף שְׂדֵהוּ לְעֵנִיִּים, אִם נוֹתֵרוּ בַּשְּׂדֵה לֹא לְקַחֵם
הַעֲנִיִּים. מְשִׁילָבוּ הַמְּשׁוֹשׁ בַּשְּׂדֵה וּלְקַטָּה, שְׁמוּכָאן וְאֵילֶךְ
מִתִּיאֲשִׁים שֶׁאֵר הַעֲנִיִּים מִהֲנוֹתָא, וּבִטּוּחִים הֵם שֶׁלֹּא נוֹתֵר עוֹד
כְּלוֹם [וּכְפִי שִׁיתְּבָאָר לְחֻלּוֹן. מֵאִמְתִּי מוֹתְרִים כָּל בְּנֵי הָאָדָם בְּפִרְשׁ
וְגִרְיָ עֲנָבִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת בְּצִירָה] וּבְעוֹלָלוֹת וְאִשְׁכּוּלוֹת
עֲנָבִים שְׁאֵין בְּהֵם כְּתוֹף וְנִטְף, מְשִׁילָבוּ עֲנִיִּים בְּפִרְשׁ וּבִאֲחֵר
שְׁבֹאוּ שְׁתֵּי פַעֲמִים וּלְקַטָּה, וּבִטּוּחִים שֶׁאֵר הַעֲנִיִּים שֶׁלֹּא נוֹתֵר עוֹד
כְּלוֹם. מֵאִמְתִּי מוֹתְרִים כָּל בְּנֵי הָאָדָם יְתִים שֶׁנִּשְׁכַּחוּ בַּשְּׂדֵה,
מְשִׁילָבוּ רְבִיעֵה שְׁנִיָּה, שֶׁמִּשְׁעָה זֶה בִּטּוּחִים הַעֲנִיִּים שֶׁנִּלְקְטוּ כְּבֵר כָּל
הַיּוֹתִים, וּמִתִּיאֲשִׁים מֵהֶם. וְלַעֲנִין הַלֵּכָה זֶה שְׁנָה הַתָּנָא אֶת זְמַן
הַרְבִּיעֵה הַשְּׁנִיָּה.
מִבְּרַת הַגְּמָרָא: מֵאִי 'נְמוּשׁוֹת', אוֹדוֹתָם אִמְרוּ בְּמִשְׁנָה שֶׁלֹּאֲחֵר
שֶׁחֲלָבוּ בַּשְּׂדֵה נִתִּיאֲשׁוּ שֶׁאֵר הַעֲנִיִּים מִן הַנוֹתֵר, וּמוֹתֵר אִף
לְעִשְׂרִים לְקַחְתּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּבִי דְּאִוְלִי אֲתִיגְרָא – קִנְיִים עֲנִיִּים
הַהוֹלְכִים עַל מִשְׁעָנָם בְּנַחַת, וּמִתּוֹךְ כִּךְ רוֹאִים כָּל שִׁיבּוֹלָת
וְשִׁיבּוֹלָת וְנוֹטִלִים אוֹתָהּ. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, לְקוֹשִׁי בְּתֵר לְקוֹשִׁי –
לְקִישָׁה אַחֵר לְקִישָׁה, כְּגוֹן עֵי הַמוֹלִיךְ אֶת בְּנוֹ אַחֲרָיו לְלַקֹּט אֶת
הַנוֹתֵר.
רַב פִּסְאָ אָמַר, זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעֵה שְׁנִיָּה נִשְׁנָה כִּדְּ לַלְמֹד עַד מִתִּי
מוֹתֵר לְעוֹבְרֵי דְרִכִּים לְחַלֵּךְ בְּשִׁבְלֵי הָרְשׁוֹת – שְׁבִילִים שֶׁבַּשְׂדוֹת
פְּרִטּוֹת שִׁישׁ רְשׁוֹת מְבִית דִּין לְעוֹבְרֵי דְרִכִּים לְעוֹבֵר בְּתוֹכָם כִּדְּ
לְקַצֵּר דְּרִכָּם. וְאָמַר מִר (ב"ק פ"א), מְחַלְכִין כָּל אָדָם בְּשִׁבְלֵי הָרְשׁוֹת
עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעֵה שְׁנִיָּה, שְׁמוּמָן זֶה וְאֵילֶךְ גְּדוּלָה הַתְּבֹאָה בַּשְּׂדוֹת,
וְדִרְסִית הַרְגֵּל שֶׁל עוֹבְרֵי דְרִכִּים מוֹזִיקָה אוֹתָהּ.
רַב נַחְמָן בְּרַ יִצְחָק אָמַר, זְמַנָּה שֶׁל רְבִיעֵה שְׁנִיָּה נִפְקָא מִינָה לְעִנֵּין
זְמַן הַחֲיוּב לְבַעֵר פִּירוֹת שְׁבִיעִית – תְּבֹאָה אוּ סְפִיחִים שֶׁגְּדִלוּ
מֵאִלְהִים בְּשִׁנָּה הַשְּׁבִיעִית. דְּתָנִן (שְׁבִיעִית פ"ט מ"ז), עַד מִתִּי נִהְיִין
וְשׁוֹרְפִין [מְסִיקִים אֶת הָאֵשׁ] בְּתָנִן וּבְקֶשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית, עַד שֶׁתֵּרֵד
רְבִיעֵה שְׁנִיָּה שֶׁל הַשְּׁנָה הַשְּׁמִינִית, שְׁמוּכָאן וְאֵילֶךְ אִסּוּר לְהַשְׁאִירָם
וְצִרִיךְ לְבַעֵרָם מִן הָעוֹלָם. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: מֵאִי מְעָמָא – מִדּוּעַ
לֵאחֲרַי יוֹרְדֵת רְבִיעֵה שְׁנִיָּה צִרִיךְ לְבַעֵרָם. מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: דְּכִתְּבִי
(וּקְרָא כה ז) 'וְלִכְתֹּמֶתְךָ לְחֵיתָה אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבֹאָתָה לְאֶכְלָל',
הַקִּישׁ הַכְּתוּב אֶת הַבְּהֵמָה שֶׁבִּבְתִּי לְחִיָּה הַנִּמְצָאָת בַּשְּׂדֵה, לַלְמֹדֵךְ
שֶׁכָּל זְמַן שְׁנִיָּה אֲכָלָתָ בְּשִׂדָּה, כְּלוֹמֵר שְׁעִדִּין מְצוֹי בַּשְּׂדֵה תְּבֹאָה
מִמִּין מְסוּסִים, הָאֶכְלָל לְכַתְּמָתְךָ שֶׁכְּבִית – יִכּוֹל אֲתָה לִיהֲנוֹת מִמִּין זֶה
בְּבֵית וְלֵהֲאִכּוֹל לְבַחֲמָתְךָ, אֲבָל אִם כָּלָה [וְנִגְמַר] לְחִיָּה מִן הַשְּׂדֵה,
כָּלָה אִף לְכַתְּמָתְךָ מִן חֲבִית, כְּלוֹמֵר, אִסּוּר לֶךְ יוֹתֵר לִיהֲנוֹת
מִהַנְּשֹׂאָר בְּבִיתְךָ. וְתָבֵן וְקֶשׁ מְצוּיִים בַּשְּׂדֵה רַק עַד זְמַן רְבִיעֵה שְׁנִיָּה,
שֶׁלֹּאֲחֵר מִכֵּן הַגִּשְׁמִים מְקַלְקְלִים אוֹתָם וְעוֹשִׂים מֵהֶם זָבָל, וְלִכְּן
מוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם רַק עַד זְמַן זֶה.
הַגְּמָרָא מְבֹאֲרַת מִדּוּעַ יִרְדַּת הַגִּשְׁמִים נִקְרָאת בְּלִשׁוֹן רְבִיעֵה: אָמַר
רַבִּי אֶבְרָהָם, מֵאִי לִשׁוֹן רְבִיעֵה. וּמִפְּרָשׁ, דְּכִרְ שְׁרִיבֵעַ (וּבוֹעַל) אֶת
הַקְּרָקַע, בְּדֶרֶךְ יְהוּדָה, וְאָמַר רַב יְהוּדָה מִיִּטְרָא בְּעִלָּה דְּאִרְעָא הוּא,
שְׁנֵאֲמַר (יִשְׁעִיָּה נ"ה ז) 'כִּי בְּאֲשֶׁר יִרְדַּ הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם, וְשִׁפְפָה לֹא
יָשׁוּב, כִּי אִם תִּהְיֶה אֶת הָאָרֶץ וְחֻלְוִיָּהּ וְהַצְמִיחָהּ, הֵרִי שֶׁהַכְּתוּב
מְכַנֶּה אֶת הַצְּמִיחָה שְׁבֹאָה עַל יְדֵי הַגִּשְׁמִים בְּלִשׁוֹן 'הוֹלֹדָה',
כְּנִקְבִיָּה הַיּוֹלְדָת עַל יְדֵי רְבִיעֵה הַזֶּה.
מִיִּמְרָא נּוֹסַפְתָּ שֶׁל רַבִּי אֲבָהוּ בְּעִנֵּין רְבִיעֵה: וְאָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם, שִׁיעוֹר
הַגִּשְׁמִים הַרְאִוּיִם לִירֵד בְּרִבְעֵה רִאשׁוֹנָה, הוּא כִּדְּ שֶׁתֵּרֵד בְּקִרְקַע

הפסוק (משלי כו ז) 'בְּרֹל בְּרֹל יִחַד וְאִישׁ יִחַד פָּנֵי רַעְיוֹ, לַעֲנִין מַה
 דִּמָּה הַכְּתוּב אִישׁ וְרַעְיוֹ לְבִרְלוֹ. לֹאִמֵּר לָךְ, מַה בְּרֹל זֶה אֶחָד מִתְּחִיד
 אֶת הַכִּירִי – עַל יְדֵי שִׁמְשֻׁפְּשִׁים בְּרֹל בַּחבִּירוֹ הוּא מִתְּחִיד, אָף
 שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֻכְמִים מִתְּחִידִין זֶה אֶת זֶה בְּהִלָּכָה כְּשִׁלּוּמִידִים יִחַד.
 אִמֵּר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה, לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה כָּאֵשׁ, כְּפִי שְׁנֵאמֵר
 (ירמיה כג כט) 'הֲלֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נָאֵם ה'". לֹאִמֵּר לָךְ, מַה אֵשׁ אֵינוֹ
 דוֹלֵק יְחִידִי – בַּעֲץ יְחִידִי, אֲלָא בִּשְׁנַיִם אוֹ שְׁלוּשָׁה יִחַד, אָף דְּבָרֵי
 תוֹרָה אֵין מִתְקַיְּמִין בִּיחִידִי – בְּלֹא חֶבֶר שִׁיחֲדָדְנוּ. וְהִינֵנוּ דְּאִמֵּר רַבִּי
 יוֹסִי בַר חֲנִינָא, מַאי דְּכֵתִיב – מַהוּ בִּיאור הַפְּסוּק (ירמיה נ לו) 'חֶרֶב אֶל
 הַבָּרִים וְנִאֲלָו, שְׁתִּבּוּא חֶרֶב עַל שְׁנֵאֲרֵיהֶן שֶׁל תַּלְמִידֵי חֻכְמִים – עַל
 תַּלְמִידֵי חֻכְמִים שְׁעוֹסְקִין בַּר בְּבַר לִבְדָּה וּבִיחִידוֹת בְּתוֹרָה, וְלֹא עוֹד
 – לֹא זֶה בְּלִבְדָּה אֲלָא שְׁמִטְפִּישִׁין, שְׂכִינִין שְׁלּוּמִידִים לְבַד וְאֵין מִי
 שִׁיעִמִּידִם עַל טַעוֹתָם נַעֲשִׂים טִיפְשִׁים, שְׁנֵאמֵר 'נִאֲלָו, לִשּׁוֹן
 טִיפְשׁוֹת. וְלֹא עוֹד אֲלָא שְׁחוֹטְאִין, שְׂכִינִין שְׁלּוּמִידִים לְבַד וְאֵינִם
 יוֹדְעִים שְׁטַעַן, פּוֹסְקִים הִלְכָּה עַל פִּי טַעוֹתָם וּבָאִים לִידֵי חֹטָא,
 דְּכֵתִיב הָאָה 'נִאֲלָו, וּכְתִיב הָתָם (במדבר יב יא) 'אֲשֶׁר נִוְאלָנוּ וְאֲשֶׁר
 חָטָאנוּ, וּמִמָּה שְׂכָתוּב לִשּׁוֹן חֹטָא סוֹמֵךְ לִלְשׁוֹן נוֹאֵל לְמַדְנָה
 שֶׁהִטְפִּישׁוֹת מְבִיאָה לִידֵי חֹטָא. וְאִכְפְּעִית אִימָא מְהֵבָא – וְאֵם תִּרְצָה
 תֵּאמַר שְׁלֻמִּידִים זֹאת מֵכָא, שְׁנֵאמֵר (ישעיה יט יגיד) 'נִוְאלָו שְׂרִי צִעֲוִן
 [וגו'] וְהִתְעִי אֶת מִצְרַיִם, הָרִי שְׁטִיפְשׁוֹת מְבִיאָה לִידֵי טַעוֹת וְחֹטָא.
 אִמֵּר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה כְּעֵץ, כְּפִי שְׁנֵאמֵר
 עַל הַתּוֹרָה (משלי ג יז) 'עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ. לֹאִמֵּר לָךְ, מַה עֵץ
 קָטָן מִדְּלִיק אֶת הַגָּדוֹל – כִּשְׁרֹרְצָה לְהַבְעִיר אֵשׁ מִדְּלִיק תַּחֲלִילָה עֵץ
 קָטָן וּמִמֶּנּוּ מִדְּלִיק עֵץ גָּדוֹל, אָף תַּלְמִידֵי חֻכְמִים קָטָנִים מִתְּחִידִים אֶת
 הַגָּדוֹלִים עַל יְדֵי קוֹשִׁיּוֹתֵיהֶם. וְהִינֵנוּ דְּאִמֵּר רַבִּי חֲנִינָא, חֲרַבְתָּה תוֹרָה
 לְמִיתֵי מְרִבּוֹתֵי, וּמִתְּחִידֵי לְמַדְתִּי יוֹתֵר מְרִבּוֹתֵי, שְׁחִבִּירוֹ שֶׁל אָדָם
 מַעֲמִידוֹ עַל טַעוֹתָו, וּמִתְּחִידֵי לְמַדְתִּי יוֹתֵר מְרִבּוֹתֵי, מִשּׁוּם
 שֶׁהִתְלַמֵּד מְרַבָּה בְּשִׁאֲלוֹת, וְעַל יְדֵי כֵךְ מִתְחַוִּירִים הַדְּבָרִים.
 רַבִּי חֲנִינָא בַּר פִּשְׁאָה רָמִי – הִקְשָׁה סְתִירָה בֵּין הַמִּקְרָאוֹת, כְּתִיב (ישעיה
 כא יד) 'לְקִרְאָת צִמָּא הָתִין מִיָּם, כְּלוֹמֵר שְׁצִירָךְ לְהַבִּיא אֶת הַמַּיִם
 לְצִמָּא, וְהָרִי נִמְשְׁלָה הַתּוֹרָה לְמַיִם, וְיֵשׁ לְלַמּוֹד מִפְּסוּק זֶה שְׁצִירָךְ
 לְהַבִּיא אֶת הַתּוֹרָה לְפָנֵי הַתַּלְמִיד, וּכְתִיב בְּמִקּוֹם אַחֵר (ישעיה נה א)
 'הוּא כָל צִמָּא לְכוּ לְמַיִם, כְּלוֹמֵר הַרְצָה לְלַמּוֹד יִלֵּךְ לְתוֹרָה וְלֹא
 שִׁיבִיאָהּ אֵלָיו. אֲלָא לֹאִמֵּר לָךְ, שֶׁאֵם זֶה שְׂרֹרְצָה לְלַמּוֹד מִמֶּךָ
 תַּלְמִיד הֵנוּן הוּא, תְּקִיִּים בּוֹ 'לְקִרְאָת צִמָּא הָתִין מִיָּם, וְלֵךְ אֵלָיו
 לְלַמּוֹד, וְאִי לֹא – אֵם אֵינוֹ תַלְמִיד הֵנוּן, תְּקִיִּים בּוֹ 'הוּא כָל צִמָּא לְכוּ
 לְמַיִם, וְעַלִּיו לְחֹזֵר אַחֲרָיִךְ.
 רַבִּי חֲנִינָא בַּר פִּשְׁאָה רָמִי – הִקְשָׁה סְתִירָה בֵּין הַמִּקְרָאוֹת, כְּתִיב (משלי
 ה טז) 'פְּיוּצוּ מִעֲנִינֶיךָ חוּצָה, כְּלוֹמֵר שְׁצִירָךְ לְלַמּוֹד לְאַחֲרִים סְתִירָה
 תּוֹרָה שְׁלֻמִּיד וְחִידֵשׁ, וּכְתִיב (שם פסוק ז) 'הָיוּ לָךְ לְבָדָּךְ וְאֵין לְאֲרִים
 אֲתָךְ, שֶׁלֹּא תַלְמִיד לְאַחֲרִים. אֲלָא לֹאִמֵּר לָךְ, שֶׁאֵם תַּלְמִיד הֵנוּן
 הוּא זֶה שְׂרֹרְצָה לְלַמּוֹד מִמֶּךָ, 'פְּיוּצוּ מִעֲנִינֶיךָ חוּצָה' וְתַלְמִידוֹ סְתִירָה
 תּוֹרָה, וְאֵם לֹא – אֵם אֵינוֹ תַלְמִיד הֵנוּן, 'הָיוּ לָךְ לְבָדָּךְ'.
 (ו) אִמֵּר רַבִּי חֲנִינָא בַּר אִידִי, לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְמַיִם, כְּדִכְתִּיב
 בְּהוֹכַחַת הַנְּבִיא יִשְׁעִיָּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשִׁמּוֹעַ דְּבָרֵי ה' (ישעיה נה א)
 'הוּא כָל צִמָּא לְכוּ לְמַיִם. לֹאִמֵּר לָךְ, מַה מַּיִם דִּרְכִּים שְׁמִינִחִין מְקוֹם
 גְּבוּהָ וְחוֹלְכִין לְמְקוֹם נְמוּךְ, אָף דְּבָרֵי תוֹרָה אֵין מִתְקַיְּמִין אֲלָא בְּמִי
 שְׂדַעְתּוֹ שְׁפִלָּה.
 וְאִמֵּר רַבִּי אוֹשְׁעִיָּא, לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְשִׁלְשָׁה מִשְׁקִין חֲלָלוּ
 בְּמַיִם וּבְיֵין וּבְחֵלֶב, וּבְמִי דְּכֵתִיב (שם) 'הוּא כָל צִמָּא לְכוּ לְמַיִם, וּכְתִיב
 בְּהַמְשַׁךְ הַפְּסוּק 'לְכוּ שִׁכְרוּ וְאִכְלוּ, וְלְכוּ שִׁכְרוּ כְּלֹא כֶּסֶף וְכֹלֹא
 מַחֲרִי וְיֵין וְחֵלֶב, כְּלוֹמֵר יִכּוּלִים הַיְנַבֵּם לְלַבֵּת וּלְלַמּוֹד תּוֹרָה לֹלֵא כֹל
 תְּשֻׁלוֹם. לֹאִמֵּר לָךְ, מַה שְׁלִישָׁה מִשְׁקִין חֲלָלוּ אֵין מִתְקַיְּמִין מִשְׁתַּמְרִים
 אֲלָא בְּפִחוֹת שְׁפִלָּים – בְּכַלִּים פְּחוֹתִים שֶׁל חֹרֶס, אֵין אֵם יִנְיחוֹם
 בְּכָלִי כֶּסֶף וְחֵבֶב יִתְקַלְקֵלוּ, אָף דְּבָרֵי תוֹרָה אֵין מִתְקַיְּמִין אֲלָא בְּמִי
 שְׂדַעְתּוֹ שְׁפִלָּה, וּכְדִכְתִּיב לִיהַ בְּרִיתִי דְּקוֹסֵר לְרַבִּי 'וְהוֹשֵׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה,
 אִי [לְשׁוֹן גְּנָאִי, חֻכְמָה מְפִאֲרָה בְּכָלִי מְכֻזֵּר, כְּלוֹמֵר אֵינוֹ רָאוּי

נִמְרִינְהוּ לְתִרְוִיָּה – יֵאמֹר אֶת שְׁתֵּי נִסְחָאוֹת הַחֲתִימָה, בְּרוּךְ אַתָּה
 אֱלֹהֵינוּ, וְרֹב הַהוֹדָאוֹת, וְכִיּוֹן שְׁמֻכִּיר בְּתַחֲלִילָה שְׁהוּא אֵל שֶׁל
 כָּל הַהוֹדָאוֹת, גַּם 'רֹב הַהוֹדָאוֹת' שְׁמֻכִּיר מִתְפָּרֵשׁ מִלְשׁוֹן רִיבּוּי,
 שְׂרָאוֹי לְהוֹדוֹת לוֹ בְּהוֹדָאוֹת רְבוֹת.
 אִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ, גְּדוֹל תוֹעַלְתּוֹ וְטוֹבָתוֹ שֶׁל יוֹם הַנְּשָׁמִים מִשֶּׁל תַּחֲנִית
 הַמַּתִּים, דְּאֵילוֹ תַּחֲנִית הַמַּתִּים אֵינָה אֲלָא לְצַדִּיקִים, וְאֵילוֹ נְשָׁמִים
 מוֹעִילִים בֵּין לְצַדִּיקִים וּבֵין לְרָשָׁעִים. וְפִלְגָא דְּרַב יוֹסֵף – וְנַחֲלֵק בּוֹה
 רַבִּי אֲבָהוּ עַל רַב יוֹסֵף, דְּאִמֵּר רַב יוֹסֵף, מִתּוֹךְ שְׁחִיא – יִרִידַת גִּשְׁמִים
 שְׁקוּלָה בְּתַחֲנִית הַמַּתִּים, שְׁשִׁנִּיהֶם מְבִיאִים חַיִּים לְעוֹלָם, שֶׁהִתְבּוֹאָה
 גְּדִילָה עַל יְדֵי הַגִּשְׁמִים, קְבָעוּ חֻכְמִים הַזְכֵּרָתָה בְּבִרְכַּת
 תַּחֲנִית הַמַּתִּים. וְלִדְעוֹתָ שׁוֹיִם הֵם זֶה לַזֶּה.
 אִמֵּר רַב יְהוֹדָה, גְּדוֹל תוֹעַלְתּוֹ שֶׁל יוֹם הַנְּשָׁמִים כִּיּוֹם שְׁנִיתָנָה בּוֹ
 תוֹרָה, שְׁנֵאמֵר בִּשְׂרִירַת הָאוֹיֵנוּ (דְּבָרִים ג ב) 'עֲרַף בְּמִסְרָ לִקְחִי, וְהָרִי
 אֵין לִקְחִי אֲלָא תוֹרָה, שְׁנֵאמֵר (משלי ד ב) 'כִּי לִקְחִי מִזֶּכֶר נִתְּנִי לָכֶם,
 תוֹרָתִי אֶל תַּעֲזוּבוּ. נִמְצָא בִּיאור הַפְּסוּק, יִנְטוֹף כְּגִשְׁם דְּבָרֵי תוֹרָה,
 כִּשְׁכֵּשׁ שֶׁהַגִּשְׁמִים מְבִיאִים חַיִּים לְעוֹלָם כֵּךְ הַתּוֹרָה נוֹתֶנֶת חַיִּים
 לְעוֹלָם. הָרִי שֶׁהַכְּתוּב מְשׁוּה יִרִידַת גִּשְׁמִים לְתוֹרָה, רָבָא אִמֵּר, יוֹם
 הַגִּשְׁמִים גְּדוֹל יוֹתֵר מִיּוֹם שְׁנִיתָנָה בּוֹ תוֹרָה, שְׁנֵאמֵר 'עֲרַף בְּמִסְרָ
 לִקְחִי, וְהָרִי כְּשִׁמְשׁוּיִם שְׁנֵי דְבָרִים זֶה לַזֶּה, מִי נִתְּלָה בְּמִי, הָיוּ אוֹמֵר
 קָטָן בְּמַעֲלָה נִתְּלָה בְּגְדוֹל מִמֶּנּוּ, שְׁמַדְמִים אֶת חֲשִׁיבוֹת הַקָּטָן לְגְדוֹל
 מִמֶּנּוּ, וְכִיּוֹן שֶׁהוֹשְׁוֹתָה הַתּוֹרָה בַּפְּסוּק זֶה לְגִשְׁמִים, מוֹכַח שֶׁמַּעֲלָה
 וְתוֹעַלְתָּ הַגִּשְׁמִים גְּדוֹלָה מִזֶּה שֶׁל הַתּוֹרָה.
 רָבָא רָמִי – הִקְשָׁה סְתִירָה בַּפְּסוּק הַזֶּכֶר, כְּתִיב 'עֲרַף בְּמִסְרָ לִקְחִי',
 הָרִי שֶׁהַתּוֹרָה דּוֹמָה לְמִסְרָ הַיּוֹרֵד בִּכְחַת, וּכְתִיב בְּהַמְשַׁךְ הַפְּסוּק 'תֵּל
 בְּפִלֵּי אֲמִרְתִּי, וְאֵם כֵּךְ הַתּוֹרָה דּוֹמָה לְטֵל הַיּוֹרֵד בִּנְחֹת. אֲלָא בִּיאור
 הַפְּסוּק כֵּךְ הוּא, אֵם תַּלְמִיד חֻכֵּם הֵנוּן הוּא, שְׁמִתְנַהֵג כְּרָאוּי
 לְתַלְמִיד חֻכֵּם, רַבּוֹ צִרִיךְ לְהִתְנַהֵג אֵלָיו בִּנְחֹת בְּפִלֵּי, וְאֵם לֹא – אֵם
 אֵינוֹ מִתְנַהֵג כְּרָאוּי לוֹ, עוֹרְפָּהוּ (וְהוֹרְגָהוּ) בְּמִסְרָ – עַל רַבּוֹ לְנַהֵג
 אֵלָיו בְּתַקִּיפוֹת וּבַחֻזֶּק כִּירִידַת הַמִּסְרָ.
 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִמִּמְרוֹת נִסּוּפוֹת בַּעֲנִין לִימּוֹד תּוֹרָה כְּרָאוּי: הִנָּא,
 הֵיךְ רַבִּי בְּנָאֵה אוֹמֵר, כָּל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה – לְשֵׁם מִצְוֹתָהּ,
 שְׁמִיּוּתָהּ לְעוֹסֵק בָּהּ, וְלֹא כְּדִי לְהַתְכַבֵּד, תּוֹרָתוֹ שְׁלֻמִּיד נַעֲשִׂית לוֹ סֵם
 חַיִּים – תְּרוּפָה לְחַיִּים, שְׁנֵאמֵר (משלי ג יז) 'עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים
 בָּהּ. וְאוֹמֵר עוֹד הַכְּתוּב (שם פסוק ח) 'דְּפִאוֹת תִּתִּי לְשִׁרְךָ' – תֵּאמַר
 הַתּוֹרָה רְפוּאָה לְגוֹפֵךְ. וְאוֹמֵר עוֹד (שם ח לו) 'כִּי מִצָּאִי מִצָּא חַיִּים' – תֵּאמַר
 הַמּוֹצֵא אֶת הַתּוֹרָה וְעוֹסֵק בָּהּ מִצָּא חַיִּים. וְכָל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה שְׁלֹא
 לְשִׁמָּה אֲלָא כְּדִי לְהַתְכַבֵּד בָּהּ, הַתּוֹרָה שְׁלּוּמִיד נַעֲשִׂית לוֹ סֵם הַמַּתִּי,
 שְׁנֵאמֵר (דְּבָרִים שם) 'עֲרַף בְּמִסְרָ לִקְחִי, וְאֵין פִּירוּשָׁה שֶׁל עֲרִיפָה זֶה
 אֲלָא מִלְשׁוֹן הִירֵנָה, שְׁנֵאמֵר בַּעֲנִין הִירֵגַת עוֹלָה עֲרוּפָה (דְּבָרִים כא ד)
 'וְעִרְפוּ שֵׁם אֶת הָעֹגֶלָה בְּנִחֹל, וְכִיּוֹן שְׁנֵאמֵר לִשּׁוֹן הִירֵגָה עַל לּוֹמֵד
 תּוֹרָה, וְדֹאִי יֵשׁ לְהַעֲמִידוֹ עַל לּוֹמֵד שְׁלֹא לְשִׁמָּה.
 אִמֵּר לִיהַ רַבִּי יְרֵמְיָה לְרַבִּי זִירָא, לִיתִי מִרְ לִיתִי – יְבוֹא הָרֵב לְלַמּוֹד,
 אִמֵּר לִיהַ רַבִּי זִירָא, חֵלֶשׁ לְבָאִי וְלֹא יִכְלִיָּא – חֵשׁ אֲנִי חוֹלְשָׁה בְּלִיבִי
 וְאֵינִי יוֹכֵל לְבוֹא לְלַמּוֹד. אִמֵּר לוֹ רַבִּי יְרֵמְיָה, לִימָא מִר מִילְתָּא
 דְּאִנְדָּאָה – יֵאמֹר הָרֵב דְּבָרֵי אֲגָדָה. אִמֵּר לִיהַ רַבִּי זִירָא, הָבִי אִמֵּר
 רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי דְּכֵתִיב – מַהוּ בִּיאור הַפְּסוּק הָאִמּוֹר בַּעֲנִין כְּרִיתַת
 עֵצִים לְצוֹרֵךְ בְּנִיית מִצּוֹר בַּעַת מִלְחָמָה (דְּבָרִים כ טז) 'כִּי הָאֲדָם עֵין
 הַשְּׂדֵה, וְכִי אָדָם עֵין שְׂדֵה הוּא, וְלַעֲנִין מַה דִּימָתָה הַתּוֹרָה אָדָם
 לַעֲנִין, אֲלָא מִשּׁוּם דְּכֵתִיב בְּתַחֲלִילַת הַפְּסוּק 'כִּי תַצּוֹר אֶל עִיר וְגו' לֹא
 תִּשְׁחִית אֶת עֵצָה לְנִדַּח עֲלֵיו גִּרְזוֹן, כִּי מִמֶּנּוּ תֵּאכַל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרֹת,
 וּכְתִיב (שם פסוק ב) 'רַק עֵץ אֲשֶׁר תַּדַּע כִּי לֹא עֵץ מִאֲכָל הוּא, אִתּוֹ
 תִּשְׁחִית וְכִכְרֹת, וְלַעֲנִין זֶה דִּימָה הַכְּתוּב אָדָם לַעֲנִין הַשְּׂדֵה, לְלַמּוֹד
 שֶׁאֵף בָּאֲדָם יֵשׁ לְחַלֵּק בַּעֲנִין זֶה. הָאֵם בִּיצָה, אֵם תַּלְמִיד חֻכֵּם הֵנוּן הוּא
 שֶׁהִנְהִיגָהוּ כְּרָאוּי לְתַלְמִידֵי חֻכְמִים, עֲלִיו נִאֲמַר 'מִמֶּנּוּ תֵּאכַל וְאִתּוֹ
 לֹא תִכְרֹת, כְּלוֹמֵר מִמֶּנּוּ תַלְמִיד דְּבָרֵי תּוֹרָה, וְאֵם לֹא, הָרִי הוּא
 כְּאֵילִן סִרֵּק, וְאִתּוֹ תִּשְׁחִית וְכִכְרֹת' – סוֹר מַעֲלִיו וְאֵל תַּלְמִיד מִמֶּנּוּ.
 אִמֵּר רַבִּי הָאָה (אִמֵּר רַבִּי) [בְּרַבִּי] חֲנִינָא, מַאי דְּכֵתִיב – מַהוּ בִּיאור

תענית. מאימתי - פרק ראשון דף ז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"

וְכָל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה שְׁלֹא לִשְׁמֹה תוֹרָתוֹ נִעְשִׂית לֹא סֵם הַמוֹת – וְקִשְׁה: וְהָלֵא אֲמַרְיִן (פִּסְחוֹס) 1
 נִבְּבָ: לַעֲלֹם יַעֲסוֹק אֹדֵם בְּתוֹרָה אָף עַל גַּב שְׁאִינָה לִשְׁמָה, שְׁמַתוֹךְ שְׁלֹא לִשְׁמָה בֹא 2
 לִלְשֹׁמָה: וְיֵשׁ לִמּוֹר: דְּרִי שְׁלֹא לִשְׁמָה דְּרִי, דְּמֹה שְׁאֲמַרְיִן לַעֲלֹם יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה אֲפִילוּ שְׁלֹא 3
 לִלְשֹׁמָה – הֵיִינוּ כְּלוֹמֵר כִּדִּי שִׁיקָרָ רַבִּי, אוֹ כִּדִּי שִׁיכְבְּדוּהוּ. וְמֹה שְׁאֲמַרְיִן הִבֵּא כֹל הַעוֹסֵק 4
 בְּתוֹרָה שְׁלֹא לִשְׁמָה נִעְשִׂית לֹא סֵם הַמוֹת – הֵיִינוּ מִי 5
 שְׁלֹמֹד לְקַטֵּר. **אם** תְּלַמְּדִי חֶבֶם הָאֵין מִמֶּנּוּ 6
 תֵּאכַל – פִּירוּשׁ: לַמּוֹד לְפִנּוּי. וְאוֹתוֹ לֹא תִכְרֹת – 7
 כְּלוֹמֵר לֹא תִפְרֹד מִמֶּנּוּ לִילָךְ לְפָנֵי רַב אַחֵר, וְאִם 8
 לֹא – לֹא תִלְמֹד לְפִנּוּי. וְהֵא דְאֲמַרְיִן לְדוֹמִידִם 9
 מִתְלַמְּדִי חֶבֶם, אָף עַל פִּי שְׁאִינוֹ הֵנוּךְ, רַבִּי מֵאִידִי 10
 שְׁהִי לִמּוֹד לְפָנֵי אַחֵר בְּמִסְכַּת חֲגִיגָה (טוֹא), – 11
 דְּהִינּוּ דְּקֹאק תְּלַמְּדִי חֶבֶם (אֲחֵר) יְכֹול לִלְמֹד לְפָנֵי, 12
 לְפִי שְׁלֹא יִלְמֹד מִמַּעֲשֵׂי. אַבְל אֵין אִינוֹ תְּלַמְּדִי 13
 חֶבֶם – אִינוֹ רִשְׁאִי לַלְמוֹד לְפָנֵי. 14
אף דְּרִבִּי תוֹרָה וְכו' – וְכֵן נִמִּי אֲמַרְיִן בְּעִירוּבִין 15
 פֶּרֶק "כִּיצַד מַעֲבִירִין" (נְהֵא), "לֹא בְּשִׁמִּים הִיא 16
 וְלֹא מַעֲבֵר לִים הִיא" כְּלוֹמֵר: לֹא תִמְצֵא הַתוֹרָה 17
 בְּמִי שְׁמִנְיָה עֲצֻמָּה כְּשִׁמִּים שִׁרְעוּהָ גְבוּהָ, וְלֹא 18
 בְּסוֹחֲרִים הַחוּלְכִים בְּמִדֵּית הִים עֵבֶר דִּים. דְּאִי 19
 סִפְרָא לֹא סִיפָא, וְאִי סִיפָא לֹא סִפְרָא, וְהִכִּי נִמִּי 20
 אִיתָא הַתָּם: לֹא בְּסוֹחֲרִין וְלֹא בְּתַרְגִּין וְלֹא 21
 בְּאִיסְטְרוֹלֻגִין – כְּלוֹמֵר בְּאוֹתוֹן שְׂרֹאֲגִין כְּבוֹכְבִים 22
 אֲמַר לִיהִ שְׁמֹא: לֹא הִיא מִרְאִסְטְרוֹלֻס וְהִיא 23
 אֲמַר לִיהִ: חִיתִי לִי וְלֹא מַעֲיִנָא בְּרוֹ אֲלֵא אֲבִיל 24
 דְּנִפְקָא לְמִיא. פִּירוּשׁ: לְהַטִּיל מִים, וְלֹא אֲנִי מִבְּטַל 25
 לַעֲצֻמִּי. 26
א הוּוֹ סֵנוֹ הוּוֹ חִכְמִי טַפִּי – פִּירוּשׁ: אִם הִיוּ 27
 שְׁנוֹאִים הַיּוֹפִי הוּוֹ תְּלַמְּדִי חֶבֶם בִּיתוֹר. 28
 בְּרֵאכִים 29

יְהוָה: "לִיחִי מִרְ לִיתְנִי!" אָמַר לִיחִי: "חֲלַשׁ לָבָאִי, וְלֹא יִכְלִינָא."
אָמַר לִיחִי: "הָכִי אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן: מָאִי דְכִתְבִּיב: כִּי הָאָדָם עֵין
הוּא? אֵלֶּא מִשּׁוּם דְכִתְבִּיב: כִּי מְמֻנּוּ תֹאכֵל, וְאִתּוֹ לֹא תִכְרַח,
הָא כִּיצֵד? אִם תִּלְמִיד חֲכָם הֵגוֹן הוּא, מְמֻנּוּ תֹאכֵל, וְאִתּוֹ לֹא
שִׁחִית וְכָרַת." אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: מָאִי דְכִתְבִּיב: "בְּרֹחַ
בְּרֹחַ לוֹ, אֶחָד מִתְּדַד אֶת חֲבִירוֹ, אֵף שְׁנֵי תִלְמִידֵי חֲכָמִים מִתְּדַדִּין
בְּהָ בֵּר בֵּר חֲנָה: לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבַרִּי תוֹרָה פֶּאִישׁ, שְׁנָאֻמֵּר: "חֲלַ
לֹמֵר לָךְ: מָה אִישׁ אֵינוֹ דּוֹלֵק יְחִידִי, אֵף דְּבַרִּי תוֹרָה אֵין מִתְּנִימִין
כִּי בֵּר חֲנִינָא: מָאִי דְכִתְבִּיב: "חֲרִיב אֵל הַבָּדִים וְנָאֵלוּ"? חֲרִיב עַל
שְׁעוֹסְקֵין בַּד בְּכַד בְּתוֹרָה. וְלֹא עוֹד אֵלֶּא שְׁמַטְפִּישֵׁן, שְׁנָאֻמֵּר:
וּמֵאִין. פְּתִיב הָכָא: "וְנָאֵלוּ", וְכִתְבִּיב הָתֵם: "אִשֶּׁר נֹאֲלָנוּ וְאִשֶּׁר
כָּא: "נֹאֲלוּ שְׂרֵי צֵעוּ, [וְגו'] וְהִתְעוּ אֶת מִצְרַיִם". אָמַר רַב נַחֲמָן
תוֹרָה פֶּעַשׁ. שְׁנָאֻמֵּר: "עֵץ חַיִּים הוּא לְמַחְזִיקוֹת בְּהָ? לֹמֵר לָךְ:

את הגדולים. ותינו דאָמער רבי חנינא: הרבה למדתי מרבותי, רמי: פתיב: "לקראת צמא התיו מים", וכתיב: "הוי, כל צמא, לא, הוי, כל צמא, לכו למים". רבי חנינא בר חמא רמי: פתיב: הוא, "יפוצו מעינתך חוצה", ואם לאו, "היו לך לבדך". ואמר: כל צמא, לכו למים?" לומר לך: מה מיום מניחין מקום גבוההו שפלה. ואמר רבי אשעאי: למה נמשלו דברי תורה לשלשה ים, וכתיב: "לכו, שברו, ואכלו; ולכו, שברו בלוא כסף ובלוא אלא בפחות שבפלים, אף דברי תורה אין מתקנימין אלא במוי", חכמה מפוארה בכלי מבושר! אמר לה: "אביך רמי חמרא דחשבייתו רמו במאני דהבא וכפפא". אזלה ואמרה ליה לאמה. לה לברתיה: "מאן אמר לך הכי?" אמרה ליה: "רבי יהושע": "כי היכי דאמרה לי, אמרי לה". והא איפא שפירי דגמוריי!

לְמִירְיָנָהוּ לְתִרְיָהוּ — "בִּרְךָ אֶתְּהָ בְּרֹב הַחֲדָרוֹת" — בְּמִרְבֵּית הַחֲדָרוֹת, הָאֵל שֶׁל הַחֲדָרוֹת מִשְׁמַע. וּמִתְחִלָּה הָיָה מִשְׁמַע רֹב מִשְׁמַע, וְלֹא מִרְבּוֹת. וְכֵּן בִּישְׁתָּב, "אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בְּתַשְׁבּוּחוֹת אֵל הַחֲדָרוֹת". מִפִּי רַבִּי רִשְׁעִי עֲבִידִי כּוֹכְבִּים אֵינִי חָיִן. "כִּי תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוֹת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבַּד" (יִשְׁעִיָּה סו). וְלִיָּא דְרִב יוֹסֵף — דְּאִידוֹ אִמֵּר כְּתִיבִית הַמָּתוֹם וְלֹא יוֹתֵר, שְׁבַח חַיִּים בְּנֵי אֲדָם, שֶׁהִתְבָּאָה גְּדִילָה בִּי. כִּכְפָּר לִקְחֵי — חֲנִינָה לִקְחֵי לִמְנוּ.

יִרְיָה — כִּמּוֹ "אֵף שְׁמִי יִרְעֹף טֵל" (דְּבָרִים לג). וְשִׁחְקִים יִרְעֹף טֵל" (מִשְׁלִי ג) — שְׂחִיא מִרְבָּה הַפִּצִּיּוֹת. תִּכְתֵּב תוֹל כִּפֹּל — דְּמִשְׁמַע נִתָּה. עִרְפִּיּוֹ כִכְפָּר — דְּהִרְגָה. לִשְׁמָה — מִשְׁמֹם "כֹּאשֶׁר צוּיָה הָיָה אֱלֹהֵי", וְכִי אֲדִם לִהְקֵרוֹת רַבִּי. לֹא יִכְלִיָּא — לִמְנוֹמָה. וְכִי בָרֵךְ עֵץ הַשֹּׁדֶה — אֵלֵּא מִקִּישׁ אֲדָם לֵעַץ הַשֹּׁדֶה: מִזֶּה עֵץ הַשֹּׁדֶה, אִם עֵץ מֵאֵבֶל הוּא — מִמֶּנּוּ תֵּאֱכַל וְאוֹתוֹ לֹא תִכְבּוֹרֹת. כֵּךְ תִּלְמִדֵי חֲכָמִים: אִם הֵגוֹן הוּא — מִמֶּנּוּ תֵּאֱכַל, לִמּוֹד דִּימְנוּ. וְאִם לֹא — אוֹתוֹ תִּשְׁחִית, סוֹר מַעֲלֵץ. כִּרְזֹל כִּבְרוֹל יַחַד — "וְאִישׁ יַחַד פְּנֵי רַעְיוֹהִי, מִכֵּי בְּרוֹל זֶה, אִחַד מַחְדָּר אֶת הַבֵּינִי, כְּגוֹן סָבִין לֵעַד תִּבְרִיתָהּ. מִזֶּה הַדִּלְקָה יַחֲדִי" — עֵץ אַחַד אֵינָה דוֹלְקָה, אֲלֵא שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה יַחֲדִי. "יַחֲדִי" — בִּלָּא חֶבֶר שִׁיחֲדוּנוֹ. שְׁנַיִם פִּשְׁטִין מְפֹשֶׁת דְּרָכִים נוֹאֲלֵם. "אִשֶּׁר נוֹאֲלֵנוּ" מִתְּרַגֵּם: דְּאִישְׁפִּשְׁנָא. שְׁחֹטְאִין — דְּכִתִּיב "וְנוֹאֲלֵי" כִּי שְׁחֹטָא. וְאִיבְעִית אִימָא מִחְבָּא נוֹאֲלֵ שְׁרִי צוּעוֹן וְגו' הִתְקִינוּ אֶת צִמְצִים — וְתוֹעֵה הָיָה חוֹטֵא. תוֹרָה חֲקֵן — דְּכִתִּיב "עֵץ חַיִּים הָיָה לְמַחְזִיקִים בָּהּ", כְּשֶׁמֶדְרִיק אֶת הָאֹרֹר מִצִּית אֶת הַעֲצִים דִּקֵּן תִּחְלָה. קִפְטִים מַחְדָּרִין — שְׁחֹאֲלִין כֹּל שְׁעִיָּה. חֲתוּ — מִשְׁמַע: לְהוֹדִיק לוֹ מִים. וְכִתִּיב לִבֵּי לִמִּים — יֶלֶךְ הוּא עֲצֻמוֹ. אֵם תִּלְמִיד (חֲכָם) — תָּנוּן — שֶׁרְצָה לְלַמֵּד מִמֶּךָ — מִצְוָה לִרְבִּי לֵיכָל אֲצֻלוֹ מִבְּקוֹמָה. וְאֵם לֹא — יֶלֶךְ אֵלֵּא אֲצֵל חֶרֶב. יוֹצִיז מַעֲיֻנְתִּךְ חוּצָה — אִם הֵגוֹן הוּא — אִמּוֹר לוֹ תִּסְרִי תוֹרָה. וְאֵם לֹא יִהְיֶה לָךְ לִבְדֵּךְ — "וְאֵין לְחַיִּים אֶתְּ". שְׁלֵמָה מְשִׁיבִים הִלְלוּ — מִים יֵין חוֹלֵם, זֶה תוֹרָהוּ שְׁאִינוֹ נִתָּן בִּהּ כֹּלֹם וְיִוְדֵיהָ וְלִמְנוֹהֵי. בְּפֹשֶׁת שְׁכָלִים — בְּמִאנִּי, דְּפִדְרִיא לְבִלְמָדָה. דְּפִרְאֵם — בִּדְרִיךְ שׁוֹקֵם אֲמָר, וְנִמְרָה: מִזֶּה אֶת אִוְמֶרֶת לִי? וְחֵלָא אֲבִיךָ נִתָּן יֵין כִּבְלִים מְכוֹרְעִין שֶׁל חֵרֶס. וְלֹא כִּבְלֵי יִרְמִיָּה — אִם לֹא בִשֶׁל חֵרֶס, הֵא כִּבְלֵי עֲבִידֵי הַכִּזִּי וְתִקְפֵּי — הַחֲמִיץ, כִּי הִכִּי דְּאִסְרָה לִי — אִי חֲכָמָה מְפֹאֲרָה כִּבְלֵי מְכוֹרֵע, חֲכִי אִמְרִי לֵה דִין מִשְׁתַּמֵּךְ בְּכָל מְכוֹרֵע — אִף הַתּוֹרָה הַקִּיָּמִית בִּי יוֹתֵר מִשְׁאֲלוֹ יִהְיֶה נִתָּה.

נִמְרִינָהוּ לְתִרְיָהוּ: "אֵל הָאֲמֹר רַבִּי אֲבָהוּ: גָּדוֹל יוֹב דְּאִילוֹ תַּחֲיִית הַמָּתוֹם לְלִצְדִיקִים בֵּין לְרִשְׁעִים. וְיֹסֵף: מִתּוֹךְ שְׂחִיא שְׁקוֹל בְּתַחֲיִית הַמָּתוֹם. אֲמֹר רַבִּי פִּיּוֹם שְׁנִיתָנָה בּוֹ תוֹרָה, שְׁיִאֵן לִקְחֵי אֵלָּא תוֹרָה, שְׁיִאֵן לָכֵן: תוֹרָתִי אֵל תַּעֲזוֹב: שְׁנִיתָנָה בּוֹ תוֹרָה, שְׁיִאֵן מִי נִתְּלָה כְּמִי? הוּא אוֹמֵר: רַבִּי: תַּחֲבִיב: "עֲרֹף כִּכְפָּרֵר אֲמַרְתִּי"! אִם תִּלְמִיד הָיָה, לֹא, עוֹרְפָהוּ כִּכְפָּרֵר. תַּחֲבִיב כֹּל הָעוֹסֵךְ בְּתוֹרָה לִשְׁכֹּחַ חַיִּים, שְׁאֲמֹר: "עֵץ חַיִּים" רַבְּפֹאֹת תַּחֲבִי לְשִׁרְדִי. וְאֵלֵּא הַמָּתוֹם, שְׁאֲמֹר: "עֲרֹף שְׁיִאֵן אֵלָּא הִרְיָנָה, שְׁאֲמֹר: "עֲרֹף אֲמֹר לִי רַבִּי יִרְמְיָה לְרִי" לִיָּא מִרְ מִלְּתֵא דְּאִנְדְּרֵרֵי הִשְׁרָדָה? וְכִי אֲדָם עֵץ שְׁיִאֵן וְכִתִּיב: 'אֹתוֹ תִּשְׁחִית וְכִי תִכְבּוֹר', וְאֵם לֹא, 'אֹתוֹ כִּכְבּוֹל יַחַד'? לֹאִר מִלִּי: כִּי יִהְיֶה אֵת זֶה בְּהִלְכָּתָה. אֲמֹר כֹּה דְּבָרִי כְּאִשָּׁ? נֵאֵם ה'!" בְּיַחֲדִי. וְתִינּוֹ דְּאֲמֹר רַבִּי שׁוֹנְאִיָּהוּ שֶׁל תִּלְמִידֵי חֲכָמִים וְנִתְּלָה. וְלֹא עוֹד אֵלָּא הַמָּת

34 מה עץ קטן מודליק את הגדול, אף תלמידי חכמים קטנים מחזקי
35 ומחכימיו יותר מרבותיו, ומתלמידי יותר מכולן. רבי חנינא בר פפא
36 לבו לפנים! אם תלמיד הגון הוא, "לקראת צמא התיו מים", וא
37 "פוצו מעינתיד חוצה", וכתוב: "היו לך לבדוד!" אם תלמיד ה
38 רבי חנינא בר אבדי: למה נמשלו דברי תורה לפנים, דכתבי: "ו
39 והולכין למקום נמור, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי ש
40 משקין הללו, בפנים, ובחלב, דכתבי: "הוי, כל צמא, לבו
41 מחיר יין וחלב?" לומר לך: מה שלשה משקין הללו אין מתקיי
42 שדעתו שפלה. בראמרה ליה ברתיה דקיסר לרבי יהושע בן חנני
43 במני דפחרא? אמרה ליה: "אלא במאי גירמי?" אמר לה: "אתח
44 רמיא לחמרא בכמי דחבא ובספא, ותקרי. אתו ואמרו ליה. א
45 בן חנניה". סריהו. אמר ליה: "אמאי אמרת לה הכי?" אמר ל

בראתים לא נאמר אלא בראתיו – פירושו: דמשמע דמהדר אנשם. ואם כן, משום דגדול יום הגשמים כיום שנברא בו שמים וארץ משתבח בזה הקדוש ברוך הוא. אי הוה כתיב "בראתים" הוה משמע דאהדר אשמים וארץ.

פנים נועמים לשון סתר – פירוש: בשביל לשון שקר, שאומר לשון הרע – "הרוח צפון תבטל הגשם", והיינו פנים נועמים.

מותר לקרותו רשע - אף על גב דאמרין
 בקדושין (בבא, א) הקרא לחבירו רשע
 יורד עמו לחייו - לזה מותר, ודאי בשל
 בעבירה ועמדו במורד, דהכרת פניו עתה בו.
בהורין לשון בהדות, טורקש בלעז.
 אם

1 "אִי הוּוּ סֵנֶה, טַפֵּי הוּוּ גְמִירִי". דְּבַר אַחֵר: מֶה
2 שְׁלִשָּׁה מִשְׁקָן הִלְלוּ אֵין נִפְסִלִין אֱלֹא בְּהִיטָה הִדְעָה,
3 אַף דְּבַר תּוֹרָה אֵין מִשְׁתַּבְּחִין אֱלֹא בְּהִיטָה הִדְעָה.
4 אָמַר רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינָא: גְּדוֹל יוֹם הַשְּׁמִימִים כַּיּוֹם
5 שֶׁנִּבְרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ. שְׁמַעְמַר: "הִרְטִיפוּ שְׁמַיִם מִמֶּנִּי."

יָשַׁע, וַיִּדְרֹקָה תַּצְמִית וַיַּחַד; אֵי ה' בְּרֹאֲתוֹי". "בְּרֹאֲתִים" אֲשֶׁר־עָמַד: גָּדוֹל יוֹם הַנְּשָׁמִים, שֶׁאֵפִילוּ יִשְׁוּעָה פָּרָה וַיִּרְבֶּה. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם בַּר חֲנִילָא: אֵין הַנְּשָׁמִים וַיִּדְרֹם אֵלָּא שֶׁנֶּאֱמַר: "רִצִּית ה' אֶרְצִי, שְׁבַת שְׁבִית עֲקֵב. נִשְׁאֵת עֵינַי לַיהוָה וַיִּזְרֵי מִדִּיהֶבֶת לְרַבִּינָא: אֲתוּן מַהֲבָא מִתְּנִיתוּ לֵהּ.

ע השמים, וסלחת לחטאת, וגו'. אמר רב תנחום בריה
מרים געצרון אלא אם כן נתחייבו שונאיהן של ישראל
מי שלג; שאול חטאו. אמר ליה זעירי מדיהבת לרבינא:
מתנינן לה: "ועצר את השמים ואכרתם מחרה". אמר
א בשביל ביטול תרומות ומעשרות, שנאמר: "ציה גם

תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמְעֵאל: "בִּשְׁבִּיל דְּרַבִּים שְׁצוּיִת אֲחִיבָא
 סְמִימִי שְׁלָג בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים". אָמַר רַבִּי שְׁמֻעוֹן בֶּן פִּזְי
 פְּרִי לְשׁוֹן הָרַע, שְׁנָאמֹר: "רוּחַ צְפוֹן תַּחֲלוּל גֶּשֶׁם, וְכַפִּים
 אֲמַר רַב הַמְנוּנָא: אִין הַגְּשָׁמִים נַעֲצְרוֹן אֱלָא בִּשְׁבִּיל עוֹי
 קוּשׁ לֹא הָיָה, וּבִמְצָח אֲשֶׁר זֶה הָיָה לָךְ, וְגו'". וְאָמַר
 רַב הַמְנוּנָא: אִין הַגְּשָׁמִים נַעֲצְרוֹן אֱלָא בִּשְׁבִּיל עוֹי קוּשׁ לֹא הָיָה, וּבִמְצָח אֲשֶׁר זֶה הָיָה לָךְ, וְגו'".

[illegible]

א' הוּוּ סֵנוּ — אֹתוֹם נָאִים שְׁהֵם חֲכָמִים. סֵנִי הוּוּ נִמְרִי — שְׂאֵי אִפְשֵׁר לִנְאֵה לְחַשְׁפִּיל
דִּיעָה, וְבֵא לִיִּי שְׂכָחָה. בְּהִיבֵם הִדְרָעָה — שְׂאֵם לֹא יִשְׁמֹרֵם יִפֶּה יִדּוּ שְׂכֻבִּין אוּ נִפְלֵל לְהוֹנֵן
דְּבֵר מֵאוֹס, וְנִפְסֵלִים מִלְשׁוֹתוֹת דְּבֵרֵי קֵל, יוֹתֵר מִשְׁמֵן וּדְבֵשׁ שְׂמִתוֹן שֶׁן עֵבִים צִפֶּה
הַפְסוּלֹת מִלְעוּלָה, וְאִפְשֵׁר אֲדָם נוֹטֵל הֶעֱלִיץ לְחֻזְקוֹ, וְהוֹחֲתֵתֵן בֶּן וּבִקֵּי. מֶה שֶׁאֵין קֵן
בְּמִשְׁקָה צָלוּל שְׁמִיעוּ עַב, *קְלִירִי בִלְעוּ. בְּהִיבֵם

הדעת — אם אינו מחזירים תמיד. שנאמר הרעישו
 6 שמים ממעל ושחקים וילו צדק תפתח ארץ
 7 ויפירו יעש וצדקה תצמיח יחד אני ה' בראתי
 8 בראשית לא נאמר — דרשנו ששחקים וילו
 9 קאי, אלא "אני ה' בראתי" לטל ומטר, שמע
 10 מינה ששטתהו ומתפאר הקדוש ברוך הוא
 11 בזה ששטתהו ונאמר וילו צדק תפתח ארץ
 12

שלמודו

תענית דף ז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלא

אמר רב סלא אמר רב המנונא, אין הנשמים נעצרים אלא בשביל עין פנים, שנאמר (ירמיה א ג) 'וימנעו רבכים ומלקוש לוא היה, ומצח אשה וזנה היה לה וגו' מאנת הכלם, כלומר הסיבה שנמנעו ממך גשמים הוא משום שהיה כך עזות פנים ומאנת להיכלם ולהתבייש על מעשיך.

אגב שהוזכר ענין עזות פנים הגמרא מביאה מימרות העוסקות בגנותה: ואמר רב סלא אמר רב המנונא, כל אדם שיש לו עזות פנים, סוף – בסופו של דבר נכשל בעבירה, שנאמר (שם) 'ומצח אשה וזנה היה לה מאנת הכלם, כלומר משום מאנת להיכלם, באת לידי עבירה כאשר זונתה. רב נחמן אמר, אדם שיש לו עזות פנים בידוע שכבר נכשל בעבירה, שנאמר 'היה לה' בלשון עבר, ולא נאמר 'היה לה'.

אמר רבא בר רב הונא, כל אדם שיש לו עזות פנים, מותר לקרותו רשע, שנאמר (משלי כא כט) 'העו איש רשע בפניו, ודורשים, שאם 'העו איש' כלומר שיש בו עזות, מותר לקרותו רשע בפניו. רב נחמן בר יצחק אמר, אף מותר לשנאותו, שנאמר (קהלת ח א) 'ועו פניו ישנא, אל תקרי 'שונא' לשון שינוי, אלא 'ישנא', כלומר שהעו פנים יהיה שנוי, וללמד שמותר לשנאותו, אף שמצווים לאהוב כל אדם בישראל.

הגמרא חוזרת לענין עצירת הגשמים: אמר רב קמינא, אין הנשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תורה, שנאמר (קהלת יח) 'בעצלתים יפך המקרה, ודורשים שבשביל עצלות שהיה בישראל שלא עסקו בתורה, נעשה כביכול שונא של הקדוש ברוך הוא והקב"ה, בלשון סגי נהור' קף – עני שאינו יכול לפרנס את העולם בגשמים. מכאן רב קטינא את דרשתו: ואין קף אלא עני, שנאמר לענין הנודד ערך עצמו לה' (ויקרא כו ב) 'ואם קף הוא מערבה' – אם הוא עני שאין ידו משגת לתת לפי הערך הקצוב בתורה, על פי אשר תשיג יד הנדד יעריכנו הכהן, הרי שמר' ביאורו עני. ואין 'מקרה' אלא מקרהו ברוך הוא, שנאמר (תהלים קד א) 'המקרה כפים עליותי' – הקב"ה עשה תקרה עליותי במים, והם המים העליונים אשר מעל השמים שהם כתקרה לעליה, הרי שהכתוב מכנה את הקב"ה בלשון 'מקרה'.

רב יוסף אמר, המקור לכך שהגשמים נעצרים בעון ביטול תורה הוא מהבא, שנאמר (איוב לו כא) 'ועתה לא ראו אור, בהיר הוא בשחקים, ויום עברה ותמחרם, ואין 'אור' אלא תורה, שנאמר (משלי י ב) 'כי נר מצוה ותורה אור'. וכפלי מה שנאמר 'בהיר הוא בשחקים, תנא רבי ישימנאל – שנו בבית מדרשו של רבי ישמעאל ברייתא המבארת שאפילו בשעה שרקעו נעשה בהורין בהורין – מנומר בכתמים לבנים מחמת העננים, להודיע כל וקמא, 'יום עברה ותמחרם' – הרוח באה ומטהרת את השמים מאותם עננים ומפורתם. כלומר מחמת שישראל לא ראו אור של תורה ולא עסקו בה, נעצרו הגשמים.

אמר רבי אמי, אין הנשמים נעצרים אלא בעון גזל, שנאמר (איוב לו לב) 'על כפים כפה אור, ודורשים, בעון כפים כפה אור, ואין כפים אלא חסם – גזל, שנאמר (וינה ג ח) 'ימן החסם אשר בכפיהם, ומצאנו אם כן לשון 'כפים' בענין עון גזל, ואין 'אור' אלא מטר, שנאמר (איוב לו יא) אף ברי יטריח עב יפין ענן אור' – המלאך ששמו 'אף ברי' יפץ ויפזר את ענני הגשם. וביאור הפסוק הוא, שעל עון גזל מתכבסין ומנמנים הגשמים מלירד. מאי תפניתיה – מהי תקנתו של עון זה כדי שיחזרו הגשמים לירד, ורבה בתפלה, שנאמר בהמשך הפסוק הנזכר 'ויצו עליה במספיע' – הקב"ה יצווה על הגשם לירד בזכות הפגיעה, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר (ירמיה י טו) 'ואתה אל תתפלל בעד העם הזה וגו' ואל תפגע ב' – הקב"ה אומר לירמיהו שלא תתפלל על אנשי יהודה שעובדים לאלילים. הרי שפגיעה היא תפילה.

ואמר רבי אמי, מאי דכתיב – מזה ביאור הפסוק (קהלת י) 'אם קמה תפלה והוא לא פנים קלל, וחילים יגבר ויתרון הכשיר חכמה, יש

אמר לה, אי הוו קנו – שנואים ומכוערים, טפי הוו גמירי – היו מלומדים יותר, שלאדם נאה קשה להשפיל דעתו, ועל ידי כך בא לידי שכחה.

הגמרא מביאה ביאור נוסף מדוע נמשלה תורה למשקים אלו: דבר אחר, מה שלשה משקין הללו ומים יין וחלב אין נפסלין מלהיות ראויים לשתיה אלא בהיפח הדעת, שאם יסיד דעתו מלשמרם יפה יכולים להישפך, או שיפול לתוכם דבר מאוס וימאס את כל המשקה, אף דבר תורה אין משתבחין אלא בהיפח הדעת, שאם אינו חוזר תמיד על תלמודו התורה משתכחת ממנו.

הגמרא חוזרת לענין מעלת יום הגשמים: אמר רבי חמא ברבי חנינא, גדול מעלת יום הנשמים כיום שנכראו בו שמים וארץ, שנאמר על ירידת הגשמים (ישעיה מה ח) 'הרעיפו שמים מופל וישחקים וילו צדק, תפתח ארץ ויפרי ישע וצדקה תצמיח וחד אני ה' בראתיו, ומדייק רבי חמא, 'בראתים' בלשון רבים לא נאמר, שנפרשו על בריאת השמים, אלא 'בראתיו' בלשון יחיד, ואינו עולה אלא על המטר. ומכך שנאמר על הגשמים לשון בריאה, יש ללמוד שחשובים הם כבריאת שמים וארץ.

אמר רב אישעיא, גדול יום הנשמים, שאפילו ישועה פרה ורבה בו, שהוא שעת רצון לפני הקב"ה, ונוכרים בו הבריות לישועה, שנאמר (שם) 'ושחקים וילו צדק, תפתח ארץ ויפרי ישע, הרי שהישועה מתרבה ביום הגשמים.

אמר רבי תנחום בר חנילאי, אין הנשמים יורדים אלא אם כן נמחלו עונותיהן של ישראל, שנאמר (תהלים פה ב ג) 'רצית ה' ארצה שבת שבת יצק, נשאת עון עמך כפית כל חטאתם סלה, ודורשים, אימתי ממלא הקב"ה רצונה של הארץ בירידת גשמים, כשנמחלו עונותיהם של ישראל וכוסו כל חטאותיהם. אמר ליה ועירי מדיהבת ושם מקומו לרבינא, אתון מהבא מתניתו לה – אתם לומדים זאת מהפסוק המובא לעיל, אכן מהבא מתנינן לה – אנו לומדים זאת מפסוק זה, שנאמר בתפילת שלמה המלך (מלכים א' ח לו) 'ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת וגו' ונתתה מטר על ארצה אשר נתת לעמך לנהל. הרי שאינו מוריד גשמים אלא לאחר שסולח לעוונות העם.

בעון מה נעצרים הגשמים: אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עבן, אין הנשמים נעצרים אלא אם כן נתחייבו שונאותן של ישראל – עם ישראל ובלשון סגי נהור' כליה – להיאבד חס ושלום מן העולם, שנאמר (איוב כד ט) 'ציה גם הם וגזלו מימי שלג שאול קמא, ויש לדרוש שביאור הפסוק הוא, שכשהיובש והחום לא יפסקו ויגזלו את מימות השלג, והיינו שלא ירד גשם, תדע שזה בגלל שישראל חטאו חטאים שצריכים לרדת בגינם לשאול. אמר ליה ועירי מדיהבת לרבינא, אתון מהבא מתניתו לה – אתם לומדים זאת מהפסוק המובא לעיל, אכן מהבא מתנינן לה – אנו לומדים זאת מפסוק אחר, שנאמר (דברים יא ז) 'ועצרת את השמים וגו' ואבדתם מקרה, כלומר אימתי הקב"ה עוצר את השמים, כשעם ישראל נתחייבו להיאבד מן העולם.

אמר רב חננאל, אין הנשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תרומות ומעשרות, שנאמר (איוב שם) 'ציה גם הם וגזלו מימי שלג. שואלת הגמרא: מאי משמע – מזה הלימוד. ומביאה הגמרא ברייתא המבארת זאת: תנא רבי ישימנאל – שנו בבית מדרשו של רבי ישמעאל ברייתא זו, המילה 'ציה' מלשון ציווי היא, וכונת הכתוב לומר כך, בשביל דברים שצויתי אתכם לעשות בימות החמה, שהם הפרשת תרומות ומעשרות, ולא עשיתם אותם, הם וגזלו מכם מימי שלג בימות הנשמים, כלומר שימנעו מהגשמים לירד.

אמר רבי שמעון בן פאי, אין הנשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לשון הרע, שנאמר (משלי כה ג) 'רוח צפון תחולל נפש ופנים ננעמים לשון סתר', כלומר הסיבה שרוע צפונית תבטל את הגשם, וכן הפנים הנזעמות שמראה הקב"ה שאינו מביא מטר, הוא מפני לשון הרע הנאמר בסתר.

את טרפו לחוריו ואוכל, וכן הוא בכל החיות שהורגים טרפם
 ליהנות מבשרם, אולם אתה מה הנאה יש לך בהריגת בני אדם,
 אמר להם הנחש ואין יתרון לבצע הלשון, כלומר אף אדם המספר
 לשון הרע אינו נהנה מכך.
 מימרא נוספת של רבי אמי בענין תפילה: אמר רבי אמי, אין תפלתו
 של אדם נשמעת ומתקבלת אלא אם כן משים נפשו בכפו – מכון
 בלב שלם, שנאמר (איכה ג מא) 'נשא לבבנו אל בפים אל אל בשמים',
 וביאורו, כשאנו נושאים כפינו אל השמים נשא אף לבבנו עמהם.
 מקשה הגמרא: [אני – האם כך הוא, והא] אוקים [העמיד]
 שמואל אמורא עליה – לומר דבריו לצבור, ודרש, נאמר בפסוק
 (תהלים עז לרלו) 'ויפתחוהו בפים ובלשונם יכבדו לו, ולבם לא נכון
 עמו ולא נאמנו בבריתו', כלומר כיבו בתפילתם שליבם לא היה
 עם הקדוש ברוך הוא ולא היו פיהם וליבם שוים, ואף על פי כן
 נאמר על כך בהמשך (שם פסוק לח) 'והוא רחום יכפר עון וגו',
 שמכפר להם על כך ומקבל תפילתם. מתרצת הגמרא: לא קשיא,
 כאן – דרשת רבי אמי היא בתפילת יחיד, שאם אינו משים נפשו
 בכפו אין תפילתו מתקבלת, וקאן – דרשת שמואל היא בציבור
 המתפללים, שתפילתם נשמעת אף על פי שאין לב כולם שלם.
 דרשה נוספת של רבי אמי: אמר רבי אמי, אין נשמים יורדין אלא
 בשביל בעלי אמה – אנשים הנאמנים בדיבורם, שנאמר (תהלים פה
 יב) 'אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקה', כלומר, כשאנשים
 נושאים ונותנים בארץ באמת וביושר, גשמים (המכונים 'צדק')
 יורדים מן השמים.
 עוד בענין 'בעלי אמה': ואמר רבי אמי, בא וראה כמה גדולים בעלי
 אמה – כמה חשוב להיות נאמנים בדיבור, מניין, מחולקה וכו',
 שהיה מעשה בבחור שהבטיח לנערה שלא ישא אשה מלבדה,
 ועשה בור וחולדה (מן שרץ) שהיו במקום עדים להבטחתו, לימים
 עבר על הבטחתו ונשא אחרת, ונולדו לו ממנה שני בנים,
 אחד נפל לבור ומת, ואחד נשכתו חולדה ומת, שאלה אותו אשתו
 מדוע אירע להם כך, וסיפר לה על השבועה, בקשה ממנו
 שיגרשנה וישא את הבתולה וכך עשה. וממעשה זה אנו למדים
 בקל וחומר, ומה המאמין בחולדה וכו' שהעמיד לעדים לקיום
 הבטחתו, כך נפרעו ממנו עד שקיים דבריו, המאמין בתקדוש ברוך
 הוא, ומשימו עד לכך שיקיים דבריו, על אחת כמה וכמה שצריך
 לדאוג לקיים דבריו.
 הגמרא מביאה דרשה נוספת מהפסוק 'אמת מארץ תצמח': אמר
 רבי יוחנן, כל המצדיק את עצמו מלמטה – מדקדק במעשיו שלא
 יהיה בהם חטא, מצדיקין עליו את הדין מלמעלה – מענישים אותו
 בעולם הזה על כל חטא שחטא ואפילו מועט כחוט השערה, כדי
 שיוציא ממוכר לעולם הבא, שנאמר (שם) 'אמת מארץ תצמח וצדק
 משמים נשקה', כלומר, כשמעשי האדם בעולם הזה הם על פי
 האמת, מתנהגים עמו משמים במידת הדין והצדק ומדקדקים
 להענישו על כל דבר. רבי חייא בר אבין אמר רב הונא, מהבא –
 לומדים זאת מפסוק זה, שדוד המלך אומר לקב"ה (תהלים צא), 'מי
 יודע עו אפך ויכיראתך עברתך' – על מי שהוא ירא ממך אתה
 מחויק בעסק כדי לזכר נפשו. ריש לקיש אמר מהבא, נאמר בפסוק
 (ישעיה סד ד) 'פנעת את שש ועשה צדק בדרךך ויברוך הן אתה
 קצפת ונחמא בהם עולם ונשע', כלומר שהקב"ה פוגע ומעניש את
 מי ששחמ ועושה צדק, באותם דרכים שהענישם הם מוכרים
 אותו לטובה, ואומרים שהענישם כדי לזככם לעולם הבא.
 דרשה נוספת מהפסוק הנוכח: אמר רבי יוחנן, כל השמח
 בפיסורין שנאין עליו ומקבלם באהבה, מביא ישועה לעולם, שנאמר
 בענין אלו המצדיקים עליהם את הדין (שם) 'בהם עולם ונשע',
 כלומר, בהם העולם נושע.
 הגמרא חזרת לענין עצירת גשמים: אמר ריש לקיש, מאי דכתיב
 (דברים יא יז) 'ועצר את השמים', מדוע מכנה זאת הכתוב בלשון
 'עצירה', משום שבשעה שהשמים נעצרים מלזורר (מל ו) מים, הרי
 זה דומה לאשה שמתחבלת – שיש לה חבלי לידה ואינה יולדת,
 שהוא צער גדול, וחינו דאמר ריש לקיש משום בר קפרא, דימה
 הכתוב לידת אשה לירידת גשמים, שכן נאמרה 'עצירה' בנשמים
 כשאנים יורדים, ונאמרה 'עצירה' באשה המקשה לילד,

שלא יורד (ולמוד הגמרא) קשה עליו כפרול מרוב קושיות, הוא
 בשביל משנתו (דינים השנויים במשנה) שאינה סדורה עליו, ולכך
 אינו זוכר מה כתוב בה ואינו יכול ליישב את קושיותיו, שנאמר
 (קהלת י) 'והוא לא פנים קלקל', ודורשים 'והוא לא' כלומר אם אינו
 יודע ואינו זוכר שמועתו, הוא משום ש'פנים קלקל' שקלקל
 במשנה הקודמת לגמרא. מאי תקנתיה – מה תקנתו ליישב את
 תלמודו, ורבה בשיבה – ירבה ללמוד עם בני הישיבה המסדרים
 משנתם, שנאמר בהמשך הפסוק 'ותללים יגבר', כלומר שירבה
 ללמוד עם תלמידים שהם מחולקים בקבוצות קבוצות כחילים.
 ומה שנאמר בהמשך הפסוק 'ותרון הכשר חכמה', ביאורו שכל
 שכן שיצליח בתלמודו אם משנתו סדורה לו מעיקרא – מתחילה,
 לפני שבא ללמוד גמרא. כי הא – כמו שמצאנו דרש לקיש הוה
 מסדר מתניתיה ארבעין ומנין – היה מסדר משנתו ארבעים פעמים,
 כנגד ארבעים יום שניתנה תורה, כדי שתלמודו יתקיים בידו, ורק
 לאחר מכן עייל לקמיה דרבי יוחנן – עלה לפני רבי יוחנן ללמוד
 גמרא. רב אבא בר אבהו מסדר מתניתיה עשרין וארבע ומנין, כנגד
 תורה נביאים וכתובים שיש בהם עשרים וארבע ספרים, ולאחר
 מכן עייל לקמיה דרבה ללמוד גמרא.
 דרשה נוספת: רבא אמר, אם ראית תלמיד שלפודו קשה עליו
 כפרול, הוא בשביל (מחמת) רבו שאינו מסביר לו פנים – אינו
 מראה לו פנים יפות ללמודו לפי מידת הבנתו, שנאמר (שם) 'והוא
 לא פנים קלקל', ודורשים 'והוא לא', כלומר אם אינו יודע
 שמועתו, הוא משום ש'פנים קלקל', שרבו הראה לו פנים רעות.
 מאי תקנתיה – מהי תקנתו של תלמיד זה, ורבה עליו רעים – ירבה
 לשלוח רעים לפייס את רבו, שנאמר בהמשך הפסוק 'ותללים יגבר'
 כלומר ירבה השלוח לרבו קבוצות שליחים כחילים. וממה
 שנאמר בהמשך הפסוק 'ותרון הכשר חכמה', דורשים שכל שכן
 שיצליח בלימודיו אם הוכשרו מעשיו בפני רבו מעיקרא –
 מתחילה, ומאז הסביר לו פנים.
 הגמרא דורשת את המשך הפסוקים לענין עצירת גשמים: ואמר
 רבי אמי, מאי דכתיב – מהו ביאור הפסוק (שם פסוק יא) 'אם ינחש
 הנחש בלוא לחש, ואין יתרון לבצע הלשון', יש לדרוש כך, אם ראית
 דור שהשמים משתבין [מחלידים] ומאדימים בנחשת, ונעצרים
 מלזורר מל ומטר, הוא בשביל לחוש לחשיות – מתפללים שאין
 בידו. מאי תקנתו של אותו דור שירדו להם גשמים, ולכן אצל מי
 שיודע ללחוש שיתפלל עבורם, דכתיב לגבי גשמים (איוב לו א) 'ציד
 עליו רעו' – יתפלל עליו חבירו, ללמוד שתפילת חבירו מועלת. ומה
 שנאמר בהמשך הפסוק בקהלת 'ואין יתרון לבצע הלשון', ביאורו,
 ומי שאפשר לו ללחוש – שיודע להתפלל, ואינו לוחש, מה הנאה
 יש לו בכך שיודע להתפלל. ואם לחש מי שיודע להתפלל על דורו
 שירדו גשמים, ולא נענה, מאי תקנתיה של הדור, וכל אצל חסיד
 שברור ורבה עליו בתפלה, שנאמר (שם פסוק לב) 'ויצו עליה במפגיע'
 – הקב"ה צוה על המטר לרדת על ידי תפילת הצדיק, ואין פגיעה
 זו אלא תפלה, שנאמר (ירמיה לו טו) 'ואתה אל תתפלל בעד העם הזה
 ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בה', הרי ש'פגיעה' היא
 תפילה. ואם לחש ועלתה בידו – הקב"ה נענה לתפילתו וירדו
 גשמים, ומגיס דעתו עליו – מתגאה בכך שתפילתו נתקבלה, מביא
 אף [חרון וכעס] לעולם, שנאמר בהמשך הפסוק (איוב לו א) 'מקנה
 אף על עוליה' – קנין של חרון אף וכעס הוא מחמת העולה
 [ומתגאה].
 דרשה נוספת מהפסוק הנוכח: רבא אמר, שני תלמידי חכמים
 שיושבים בעיר אחת, ואין נוחין זה לזה בהלכה – אינם מדברים דברי
 הלכה בנחת איש לרעהו, הרי הם מתקנאין באף ומעלין אותו –
 מתגרים באף ומביאים אותו עליהם, שנאמר (שם) 'ציד עליו רעו'
 מקנה אף על עוליה, כלומר, כשאנו מדבר אל חבירו בנחת,
 מתגרה הוא באף ומעלה אותו עליו.
 הגמרא חזרת לבאר את הפסוק בקהלת: אמר ריש לקיש, מאי
 דכתיב 'אם ינחש בלוא לחש ואין יתרון לבצע הלשון', לענין
 מה דימה הכתוב את בעל הלשון והמדבר לשון הרע לנשיכת
 הנחש. ומפרש, לעתיד לבא מתקבצות ופאות כל החיות אצל הנחש
 ואומרים לו, ארי דורם – הורג טרפו ואוכל מיד, ואב מורף ומוליך

אם ראתי דור שהשמים משתבין עליו בנחשת מלהוריד גשם עליו וכו' – מכאן מוכיח רבינו חם דהא דאמרין בבבא בתרא (ישא) אין טומנין בשלמים, מאי שנא משום דמשתבי ליה לקדיה – רוצה לומר משתבי – מקלקלים המאכל שבקדיה, ובלעז' אורמשיך. והא דאמר לקדיה – לא דוקא לקדיה, אלא למאכל שבקדיה. דהכי נמי קאמר (שבת יחג) האי קדיה חייתא שרי. ואין לפרש כפירש רש"י שפירש תהם: משתבי – משברים הקדיה, דאם כן מאי קאמר הכא שהשמים משתבין, רוצה לומר שהשמים משתבין? אלא דאי משתבים – רוצה לומר מעלין חלודה, כמו דבר שבטל ממלאכתו ימים רבים ומחלי, ובלעז' ראולייך. וא' לחוש ועלתה בידו ומגיס דעתו מביא אף לעולם שנאמר יגיד עליו רעו וגו' – כלומר: אם יגיד עליו רעו ששל ידו באו הגשמים, והוא מגיס דעתו – מקנה אף עולה. כלומר: דוא קונה אף ועולה, כלומר אם עולה שמגיס דעתו עליו – דוא מקנה האף.

בחולדה ובור כך בהקדוש ברוך הוא על אהת כמה וכמה – פירוש: מאמין בחולדה ובור. מעשה היה בנערה אחת, היתה רוצה לילך לבית אביה, והיה בור בדרך ונפלה. ובא בחור אחד, ואמר: אם אני אעליך תנשאי לי? אמרה לה: הן. ונשבע ביניהן שהוא לא ישא אשה אחרת. וזלה לא נשאת לאיש אחר. ואמרה: מי מעיד בניני? והיתה חולדה אחת הולכת לפני הבור, ואמרה: אלו שנים, בור וחולדה יהיו עדים בניניה. וחלכו לדרך. והיא עמדה בשבעתה, והוא נשא אשה אחרת וילדה בן, באת חולדה ונשכרתו ומת. וילדה לו בן שני – ונפל לבור ומת. אמרה לו אשתו: מה זה המעשה שהגיע לנו שלא כשאר בני אדם? נזכר העובדה, וסיפר לאשתו כל המעשה. אמרה לה: אם כן חזור וקחנה. וכתב לה גט, והלך ונשא את הבתולה. והיינו דאמרי: המאמין בבור וחולדה – שהעמידו עדותן. ונצומה

שלמורו קשה עליו כבדלו – קשה לו מרוב קושיה – בשביל משנתו שאינה סדורה לו, ואינו זוכר מה כתיב בה. ולפיכך אינו יודע לפרק, אי נמי שגורסה בטעות, פוטר על החיוב ומחייב על הפטור, ומקשי עלה מדוכתא אחריתי. והכי משמע קרא: דוא לא. שאינו יודע שמועתו – מפני שפנים קלקל, שקלקל במשנה שסידורו בני הישיבה משנתם, שנאמר "וחיללים" – בין תלמידים, שהן חילול חילול. ויתרון הכשיר – כשסידר משנתו מתחילה. כנגד מ' יום שניתנה התורה – שתתקיים בידו, ודור עייל קמיה דר' יוחנן, למיננא גמרא. כנגד תורה, נביאים, כתובים – שהן עשרים וארבעה ספרים. שפנים קלקל – שהראה לו פנים רעות. ירבה עליו רעים – לפנים הימנו, שסיבכו לו פנים. משתבין עליו בנחשת – מאדימין פנים, כעין *ורדלייך, כדאמרין בבבא מציעא (כו,א): דשתין טפי – שהעלה חלודה. שנעצין (מלהוליד) טל ומטר. לחוש לחישות – בשביל שאין מתפללים תפלה בלחש. יגיד עליו רעו – יתפלל עליו בחידו. וגבי גשמים כתיב, באיוב. ואין יתרון לבעל הלשון – כלומר: מה הנאה יש לבעל הלשון שיועד ללחוש ואינו לחוש. מקנה אף על עולה – מקנה אף – מי שמגיס דעתו ועולה. ואין נוחין זה לזה כו' – דהכי משמע: בשביל שצריך להגיד זה לזה ולדעות נוחין בהלכה, ואין עושין מקנה – מתקנאים מתגרנים באף, ומעלים אותו ומביאים אותו עליהן. ויש גרסין: ונוחין זה לזה בהלכה – מתקנאים באף וכו' משיגיד עליו רעו שנוחין זה לזה מתקנאים באף ומעלים אותו מעליהם. ארי דורס ואוכל – מיד, ואינו מתירא. מורה ואוכל – שמוליק לחוריו ואוכל שם, שמפחד מן הבריות, ולכולן יש להם הנאה. ולך מה הנאה יש לך – שאתה נושך בני אדם ודורגן? והוא אומר: מה יתרון לבעל הלשון שמספר לשון הרע, אף על פי שאין לו הנאה. ולפיכך מביאו הקדוש ברוך הוא בדין אצל נחש, כדי שיתבייש, מפני שהשיא אדם הראשון, ומתביישין עמו מספרי לשון הרע. ולכח לא נכון עמו – עם הקדוש ברוך הוא. ואף על פי כן – כתוב בסמוך "והוא רחום יכפר עוןך ושושעת תפלתם. והיכי אמרת שאין תפלתם נשמעת אצ"כ משים נפשו בכפו? כלומר, שנפשו מוכנת בכפו. כבכור – תפלתם נשמעת, ואף על פי שאין לב כולם שלם, כדכתיב "ויפתחו בפייהם" בדברים, לשון רבים. ביחיד – אינו אלא אם כן לבו מכוון. כופן שאמת מארץ תצמח – שיש אמונה במשא ומתן – או "צדק משמים נשקף", דהיינו גשמים, שהן צדקה. מחולדה ובור – שהמיתו שני בני אדם. מצוי דוא באגדה: מעשה בבחור אחד שנתן אמונתו לרביה אחת שישאנה, אמרה: מי מעיד? והיה שם בור אחד וחולדה, אמר הבחור: בור וחולדה עדים בדבר. לימים עבר על אמונתו ונשא אחרת, והוליד שני בנים. אחד נפל לבור ומת, ואחד נשכרת חולדה ומת. אמרה לו אשתו: מה מעשה הוא זה שבינינו מתים במיתה משונה? ואמר לה: כך וכך היה המעשה. המאמין בהקדוש ברוך הוא – ששמינו עד ביני לבין וחידו – על אהת כמה וכמה. המצדיק עצמו – שמכשיר ומקשט מעשיו. מצדיקין עליו – מהקדיקין עמו אפילו כחוט השערה, יותר משאילו מקלקל מעשיו כדי למרס עונותיו. שנאמר אמת מארץ תצמח – או "צדק משמים נשקף", צדקה אין כתיב כאן, אלא צדק – ובמשמע דין. ויביראתך עברתך – על מי שהוא ירא אותך אתה מחזיק עברתך, כדי למרס עונותיו. ופשט המקרא: מי יודע עז אפך – מי יודע עז וכו' למצוא אותו לנט מפניך ביום אפך, ויביראתך עברתך – כשם שאתה יראיו ומפחדו, כך יש להתיירא ולהתפחד מעברתך. פגעת את שש וקושה צדק – במי ששמו ועושה צדק, שהן העושים כך – בדרכיך יזכירך, אתה פוגע בו אם חוטא כלום, כמו "ויפגע בו ימית". קרא הכי הוא: פגעת את שש ועושה צדק – והן העושים כך – בדרכיך יזכירך, באותם דרכים שאתה מייסוך ביסורין יזכירך לטובה, ואומרים הן: אתה קצפת בשביל שחטאנו בהם, עולם ונושע – בשבילם נושע לעולם הבא. שחובלת – כמו מבלי יולדה, אף השמים עושין כן, וקשה לעולם. ועל חטא הוא.

בעד העם הזה, ואל תשא בעדם רנה ותפלה, ואל תפגע בי. ואם לחש, ועלתה בידו, ומגיס דעתו עליו, מביא אף לעולם, שנאמר: "מקנה אף על עולה". רבא אמר: שני תלמידי חכמים שיושבין בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה, מתקנאין באף ומעלין אותו, שנאמר: "מקנה אף על עולה". אמר ריש לקיש: מאי דכתיב: "אם ישך הנחש בלוא לחש, ואין יתרון לבעל הלשון"? לעתיד לבוא, מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש, ואומרים לו: "ארי דורס ואוכל, ואב טורף ואוכל; אתה, מה הנאה יש לך?" אמר להם: "ואין יתרון לבעל הלשון". אמר רבי אמי: אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו, שנאמר: "נשא לכבנו אל פפים". איני? והא אוקים שמואל אמורא עליה ודרש: "ויפתוהו בפייהם, וכלשונם יכבנו לו, ולכם לא נכון עמו, ולא נאמנו בבריתו". ואף על פי כן, "והוא רחום, יכפר עון, וגו'". לא קשיא. פאן ביחיד, פאן בצבור. אמר רבי אמי: אין גשמים יורדין אלא בשביל בעלי אמה, שנאמר: "אמת מארץ תצמח, וצדק משמים נשקף". ואמר רבי אמי: בא וראה פמה גדולים פעלי אמה. מניין? מחולדה ובור. ומה המאמין בחולדה ובור כך, המאמין בהקדוש ברוך הוא על אהת כמה וכמה. אמר רבי יוחנן: כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקין עליו הדיו מלמעלה, שנאמר: "אמת מארץ תצמח, וצדק משמים נשקף". רבי חייא בר אבין אמר רב הונא: מהבא: "ויביראתך עברתך". ריש לקיש אמר: מהבא: "פגעת את שש ועושה צדק; בדרביך יזכירך; הן אתה קצפת ונחמא; בהם עולם ונושע". אמר רבי יהושע בן לוי: כל השמח בפיסורין שבאין עליו מביא ישיעה לעולם, שנאמר: "בהם עולם ונושע". אמר ריש לקיש: מאי דכתיב: "ועצר את השמים"? בשעה שהשמים נעצין מלהוריד טל ומטר, דומה לאשה שמתחבלת ואינה יולדת. והיינו דאמר ריש לקיש משום בר קפרא: נאמרה עצירה בגשמים ונאמרה עצירה באשה.

נאמרה

ירא אותך אתה מחזיק עברתך, כדי למרס עונותיו. ופשט המקרא: מי יודע עז אפך – מי יודע עז וכו' למצוא אותו לנט מפניך ביום אפך, ויביראתך עברתך – כשם שאתה יראיו ומפחדו, כך יש להתיירא ולהתפחד מעברתך. פגעת את שש ועושה צדק – במי ששמו ועושה צדק, שהן העושים כך – בדרכיך יזכירך, אתה פוגע בו אם חוטא כלום, כמו "ויפגע בו ימית". קרא הכי הוא: פגעת את שש ועושה צדק – והן העושים כך – בדרכיך יזכירך, באותם דרכים שאתה מייסוך ביסורין יזכירך לטובה, ואומרים הן: אתה קצפת בשביל שחטאנו בהם, עולם ונושע – בשבילם נושע לעולם הבא. שחובלת – כמו מבלי יולדה, אף השמים עושין כן, וקשה לעולם. ועל חטא הוא.

1 ונצומה ובקשה מאלהינו – ויעתר לנו. פירוש: מדקאמר על [זאת] – משמע דאיכא
2 מילתא אחריתא. וכן פירש בסמוך "על דנא". **אלא** בדבר הסמוי מן העין
3 שנאמר יצו ה' וגו' – תימנה: דאמרינן פרק "כל הבשר" (חולין קהב) גבי הני שקולאי ודרו
4 חביטא דחמרא, בעו לאתפוחי אותבודו תותי מרדיבא, פקע חביטא. ומפרש שם: בשביל
5 השד שהיה שם, עד דאכפיה מר בר רב אשי
6 לשד לשלם, אמר ליה שידא למר בר רב אשי:
7 ליקבע לי מר זימנא דאייל ואשלם. קבע ליה
8 זימנא, כי מטא זימניה איעכב. ואמר ליה: אמאי
9 לא אתית בומנא? אמר ליה: כל מדי דציר וחתים
10 וכייל ומני – לית לן רשות למישקל מניה אלמא
11 בדבר המודד והמני לית ליה רשות למשקל
12 מניה. ובדבר הסמוי אית ליה רשות. אלמא אין
13 ברכה בדבר הסמוי ויש לומר: דלא קשה מדי,
14 דהא דקאמר חתים היינו טעמא דלית להו אלא
15 בדבר הפקר, ולא דבר דכיל ומנאי או ציר וחתים
16 – היינו בשביל דאין ברכה מצויה בהן, ולית בהו
17 דבר הפקר, והאי דבעלים נינהו. אלא בדבר
18 הסמוי, והיינו מטעם דהברכה מצויה בדבר
19 הסמוי, ומה שמותרת בשביל הברכה – אית להו
20 רשות למישקל בסמוי, דהיינו מכו הפקר שאין
21 לשום אדם זכות בו. אי נמי, הכא מיייר בדבר
22 המני והמודד בלא ציר וחתים, ובהא אית להו
23 רשותא, והנה מיייר במדוד ומנאי וכיל וציר
24 וחתים – ובהא לית להו רשותא. גדול יום
25 גשמים כיום קיבוץ גלויות שנאמר שובה ה' את
26 שבינו כאפיקים בנגב וגו' – ואם תאמר: אמאי
27 לא קאמר גדול יום הגשמים יותר מקיבוץ גלויות,
28 דהא "כאפיקים בנגב" כתיב, ומי נחלה במי – קטן
29 נחלה בגדול, שאפיקים גדולים מיום קיבוץ גלויות
30 דרבי נמי אמר (תענית א.) "יערוך במטר לקח"
31 מי נחלה במי – קטן נחלה בגדול ויש לומר, דרבי
32 פירשו: אנו מתפללים הכי: שובה ה' את שבינו
33 כאפיקים היורדין בנגב, שגדול יום קיבוץ
34 כאפיקים בנגב. איכ' עשה עמנו לטובה את
35 בקבוץ גלויות, בהיות כי זה כמו זה, ואפיקים בנגב
36 תחדש בכל יום – כיום קיבוץ גלויות, אבל יותר
37 לא.

עשר

1 **נֹאמְרָה** "עֲצִירָה" בִּאשָׁה, שֵׁנֶאמַר: "כִּי עֲצֵר עֲצֵר ה'
2 עֲדָר כָּל רָחִים". וְנֹאמְרָה "עֲצִירָה" בְּגִשְׁמִים, דְּכִתְיִב:
3 "וְעֲצֵר אֶת הַשָּׁמַיִם". נֹאמַר "לִידָה" בִּאשָׁה וְנֹאמַר
4 "לִידָה" בְּגִשְׁמִים. נֹאמַר "לִידָה" בִּאשָׁה, דְּכִתְיִב:
5 "וְתִהְיֶה וְתִלֵּד בֵּן". וְנֹאמַר "לִידָה" בְּגִשְׁמִים דְּכִתְיִב:
6 "וְהוֹלִידָה, וְהִצְמִיחָה". נֹאמַר "פְּקִידָה" בִּאשָׁה, וְנֹאמַר
7 "פְּקִידָה" בְּגִשְׁמִים. נֹאמַר "פְּקִידָה" בִּאשָׁה, דְּכִתְיִב:
8 "וְהָיָה פְּקִידָה אֶת שָׂרָה". וְנֹאמַר "פְּקִידָה" בְּגִשְׁמִים,
9 דְּכִתְיִב: "פְּקִידָה הָאָרֶץ וְתִשְׁקָהּ; רַבַּת תַּעֲשֶׂרָנָה
10 פֶּלֶג אֱלֹהִים מֵלֵא מִיֹּם". מֵאִי: "פֶּלֶג אֱלֹהִים מֵלֵא
11 מִיֹּם"? תֵּנָּה: "כְּמִין קוֹבָה יֵשׁ בְּרָקִיעַ, שְׁמֹנֶה עָשָׂר
12 יוֹצְאִין, אֶמֶר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי מֵאִי דְכִתְיִב:
13 "אִם לְשֹׁכֵם, אִם לְאֶרְצוֹ, אִם לְחֶסֶד, יִמְצָאוּהוּ?"
14 "אִם לְשֹׁכֵם", בְּהָרִים וּבְגִבְעוֹת. "אִם לְחֶסֶד יִמְצָאוּהוּ
15 לְאֶרְצוֹ", בְּשָׂדוֹת וּבְכַרְמִים. "אִם לְשֹׁכֵם", לְאִילָנוֹת.
16 "אִם לְאֶרְצוֹ", לְרֹעִים. "אִם לְחֶסֶד יִמְצָאוּהוּ", בִּזְרוֹת,
17 שִׁיחִין, וּמְעֻרוֹת. בִּימֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי הָיָה כְּפִנָּה
18 וּמוֹתָנָה. אָמַר: הִכִּי נַעֲבִיד? נִיבְעֵי רַחֲמֵי אִתְרֵיתִי? לֹא
19 אֶפְשָׁר. אֱלָא, לִיבְעֵי רַחֲמֵי אִמּוֹתָנָה, וְכִפְנָה נִסְכּוֹל.
20 אָמַר לְהוּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי: נִיבְעֵי רַחֲמֵי אִכְפָּנָה,
21 דְּכִי יְהִיב רַחֲמָנָה שׁוֹבְעָה, לְחַיִּי הוּא דִּיהִיב, דְּכִתְיִב:
22 "פֹּתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן". וּמִנְלָן דְּלֹא
23 מְצַלִּין אִתְרֵיתִי? דְּכִתְיִב: "וְנִצְמוּהוּ וּבִקְשָׁה מֵאֱלֹהֵינוּ
24 עַל זֹאת". מְפַלֵּל דְּאִיבָא אַחֲרִיתִי. בְּמַעֲרָבָא אָמַרִי
25 מִשְׁמִייה דְּרַבִּי חֲצִי מֵהֶכָּא: "וּרְחִמִין לְמַבְעָא מִן קָדָם
26 אֱלֹהֵי שְׁמַיָּא עַל רֹא דְהָה". מְפַלֵּל דְּאִיבָא אַחֲרִיתִי.

1 בִּימֵי רַבִּי יוֹרָא, גִּזְזֵר שְׁמָרָה, וְגִזְזֵר דְּלֹא לְמִיתָב בְּתַעֲנִיבָא. אָמַר לְהוּ רַבִּי יוֹרָא: נִקְבְּלִיה עֲלִינוּן,
2 וְלִכִּי בְטִיל הַגְּיוּרָה, לִיתְבִּיחֵה. אָמַרִי לִיה: מָנָה לָךְ הָא? אָמַר לְהוּ: דְּכִתְיִב: "וַיֹּאמֶר אֱלִי: אֵל
3 תִּירָה, דִּנְיָאֵל, כִּי מִן הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַת אֶת לֶבְךָ לְהִכִּין, וְלַחֲתַעְנוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמַעוּ
4 דְּבָרֶיךָ". אָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֲפִילוּ שְׁנִים בְּשָׁנִי אֵלִיהוּ, וַיִּרְדּוּ גִשְׁמִים בְּעָרְבִי שְׁבָחוֹת, אִינִן אֱלָא
5 סִימָן קָלָלָה. הֵינִי דְאָמַר רַבָּה בֶּר שִׁילָא: קָשָׁה יוֹמָא דְּמִיטָרָה כְּיוּמָא דְּדִינָא. אָמַר אֲמִימֹר: אִי
6 לֹא דְצִירִךְ לְבִירֵיתָה, בְּעִינֵן רַחֲמֵי וּמְבַלְלִין לִיה. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: שְׁמִשׁ בְּשַׁבַּת צְדָקָה לְעָנִיִּים,
7 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
8 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
9 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
10 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
11 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
12 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
13 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
14 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
15 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
16 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
17 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
18 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
19 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
20 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
21 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
22 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
23 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
24 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
25 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
26 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
27 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
28 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
29 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
30 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
31 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
32 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
33 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
34 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
35 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
36 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
37 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
38 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
39 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
40 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
41 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
42 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,
43 שֵׁנֶאמַר: "וַיִּרְחַח לָכֶם יְרֵאִי שְׁמִי שְׁמִשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא". וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: גְּדוֹל יוֹם הַגִּשְׁמִים,

עשר

תענית דף ח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום חמישי) קלה

על עצמו להתענות כדי שבניית בית המקדש לא תתעכב ונגלה
אליו מלאך (דניאל י ב) 'וַיֹּאמֶר אֵלֵי אֵל הַיָּדָא דְנִינְאֵל, בִּי מִן הַיּוֹם
הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר נָתַתָּ אֶת לְבָבְךָ לְהִכָּיִן וּלְהַתְעַנּוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֶיךָ נִשְׁמְעוּ
דְּבָרֶיךָ' – מהיום בו קבלת עליך להתענות התקבלו תפילותך, הרי
שבכח קבלת התענית לבדה להועיל.
הגמרא חוזרת לעסוק בענין הגשמים: אִמֵּר רַבִּי יִצְחָק, אֲפִילוּ שְׁנִים
בְּשָׁנֵי אֱלֹהֵינוּ שְׁחִיתָה עֲצִירַת גְּשָׁמִים, וְהָעוֹלָם הִיא זָקוּק לָהֶם בִּיטוּר,
וְיִרְדּוּ גְּשָׁמִים בְּעֶרְכֵי שְׁבָתוֹת, אֵינָן אֱלָא סִימָן קָלִילָה, לִפִּי שְׁמִכְבִּידִים
הֵם עַל הַיּוֹצֵאִים לְקִנּוּת אֶת צִרְכֵי הַשְּׁבָת. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא: הֵינִינוּ
דְּאִמֵּר רַבָּה בְּרַי שִׁילָא, כֻּשֶׁה יוֹמָא דְּמִיטְרָא בְּיוֹמָא דְּרִינָא – קֶשֶׁה יוֹם
הַמֶּטֶר כִּיּוֹם הַדֵּין, כְּלוּמַר כֶּשֶׁם שְׁבִימִים שְׁבִיתָ הַדֵּין וְיֹשְׁבִים לְדוֹן,
יֵשׁ בְּחוּץ רַעַשׁ וְהַמּוֹלָה, כִּךְ גַּם בְּיוֹם הַגְּשָׁמִים יֵשׁ קוֹלוֹת וְהַמּוֹמָה
הַמְקֻשִּׁים עַל בְּנֵי אָדָם לַעֲשׂוֹת צִרְכֵיהֶם. אִמֵּר אֲמִיבִי, אִי לֹא דְּצִרְיָךְ
לְבָרִינָא – שֶׁהַגְּשָׁמִים נִצְרָכִים לְבִרְיוֹת, בְּעֵינָן רַחֲמֵי וּמִכְבָּלִין לֵיהּ
– הֵינִינוּ מִבְּקָשִׁים מִהֻקְבָּה שִׁיבְטֵלֵם מִחֻמַּת טְרָדָתָם.
מִימְרוֹת נֹסֶפּוֹת מִרְבִּי יִצְחָק: וְאִמֵּר רַבִּי יִצְחָק, שְׁמֵשׁ הַזֶּרְחָה בְּשֶׁבֶת
הִיא צְדָקָה לְעֵנִינִים, שְׁמִתְחַמְמִים בָּהּ בְּיוֹם הַצִּנּוּן, שְׁנִינְאֵר (מִלֵּאכִי ג)
וְזֶרְחָה לְכֶם יִרְאִי שְׁמֵי שְׁמֵשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא, כְּלוּמַר שֶׁהַשֶּׁשׁ
הַזֶּרְחָה לְשׁוּמְרֵי שְׁבֵת שֶׁהֵם יִרְאִי שְׁמֵי, מְבִיאָה צְדָקָה וּמִרְפָּא
לְעוֹלָם.
וְאִמֵּר רַבִּי יִצְחָק, גְּדוֹל חֲשִׁיבוֹת וּמַעֲלַת יוֹם הַגְּשָׁמִים, עַד שְׁאֲפִילוּ
פְּרוּשָׁה שְׁכָבִים (מַעֲשֶׂה יָדִים שְׁאִינִים צִרְכִּים לְגִשְׁמִים) מִתְּבַרְכָּת בּוֹ,
שְׁנִינְאֵר (דְּבָרִים כח יב) 'לֵתָת מֶטֶר אֲרִיצָה בְּעֵתָה וּלְבָרָךְ אֶת כָּל מַעֲשֶׂה
יָדֶיךָ, כְּלוּמַר בְּשַׁעַת שְׁמוּרֵיד הַקְּבִיָּה מֶטֶר הוּא מְבָרֵךְ אֶת כָּל מַעֲשֵׂי
יְדֵי הָאָדָם.
וְאִמֵּר רַבִּי יִצְחָק, אֵין הַבְּרָכָה מְצִינָה אֱלָא בְּבָרַךְ הַסְּמִי מִן הָעֵין וְאֵין
סְכּוּמָא יָדִיעַ, שְׁנִינְאֵר (שם כח ט) 'צִוָּה ה' אֱתָךְ אֶת הַבְּרָכָה בְּאֶסְמִיךָ,
וְדוֹרְשִׁים אֶת תִּיבַת 'אֶסְמִיךָ' מִלְשׁוֹן 'סְמוּי', תֵּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
– בֵּית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שְׁנוּ בְּרִייתָא זו, אֵין הַבְּרָכָה מְצִינָה
אֱלָא בְּבָרַךְ שְׁאֵין הָעֵין שׁוֹלֶמֶת בּוֹ – שְׁאִינוּ נִרְאֶה לְעֵינֵינוּ, שְׁנִינְאֵר
(שם) 'צִוָּה ה' אֱתָךְ אֶת הַבְּרָכָה בְּאֶסְמִיךָ' – בִּגְנוּיָה, שְׁהוּא מְקוֹם שְׁאִינוּ
נִרְאֶה לְעֵינֵינוּ.
בְּרִייתָא שְׁמִפּוּרֶשׁ בַּהּ כְּדִבְרֵי רַבִּי יִצְחָק: תֵּנּוּ רַבָּנִן, הַנֶּחֱכָם לְמוֹד
וּלְמוֹדוֹן אֶת תְּבוּאֹת פָּרָנָה, אִמֵּר ה' רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ
שֶׁתִּשְׁלַח בְּרָכָה בְּמַעֲשֶׂה יָדֵינוּ. הַתְּחִיל לְמוֹד, אִמֵּר בְּרָךְ אֹתָהּ ה'
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַשּׁוֹלַח בְּרָכָה בְּכָרִי הַזֶּה. אֲבָל אִם קוֹדֵם מוֹד
אֶת הַתְּבוּאָה וְאַחֵר בְּרָךְ בְּרָךְ (וְהַתְּחִיל), תֵּרִי זו תְּפִלַּת שְׁנוֹא וְשׁוּב אֵין
הַבְּרָכָה נִכְנַסֶּת בָּהּ, לִפִּי שְׁאֵין הַבְּרָכָה מְצִינָה לֹא בְּבָרַךְ הַשְּׁקוּל וְלֹא
בְּבָרַךְ הַמְּדוּד וְלֹא בְּבָרַךְ הַמְּנוּי אֱלָא בְּבָרַךְ הַסְּמִי מִן הָעֵין.
הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִסְפַּר מֵאָמְרִים מִרְבִּי יוֹחָנָן, וְנוֹתַנָּת בְּהֵם סִימָן
לְזִכְרוֹן: קִיבּוּי גְּיִסוֹת צְדָקָה (מַעֲשֶׂה) [מַעֲשֶׂה] פְּרָנִים, סִימָן.
אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, גְּדוֹל מַעֲלַת יוֹם הַגְּשָׁמִים בְּיוֹם קִבּוּץ גְּלִילֹת –
שִׁיתְקַבְּצוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹמוֹת גְּלוּתָם וְיִשְׁוּבוּ לְאַרְצָם, שְׁנִינְאֵר (תְּהִלִּים
קכ ו) 'שׁוּבָה ה' אֶת שְׁכִינָתוֹ בְּאֶפְסֵי כְנָנִי' – הַשִּׁיבֵנו מִשְׁבֵּי הַגְּלוּת,
וְנִדְמָה בָּזֶה לְאַפְיִק נַחֲלִים מִלֵּא מִיָּם הַזֹּרְמִים בְּמִקּוֹם יְבֵשׁ הַצֵּמָא
לִמִּים, וְאֵין 'אַפְיִקִים' אֱלָא לְשׁוֹן מִיָּם וּמֶטֶר, שְׁנִינְאֵר בְּשִׁירַת דּוּד
כְּשִׁנִּיצַל מִיד אוֹיְבֵיו (שְׁמוּאֵל ב' כב טז) 'וַיִּרְאוּ אֲפָנִי יָם' – מִשְׁבַּח הוּא
אֶת הַקְּבִיָּה עַל נֶס קְרִיאַת יָם סוּף, וְאוֹמֵר שֶׁנִּרְאוּ בָּהּ מוֹצֵאֵי הַמִּים
בְּמַעֲמָקֵי הַיָּם, הִרִי שֶׁאֲפִיק הוּא מִלְשׁוֹן מִיָּם, וְכִמּוֹ כֵּן 'אַפְיִקִים
בִּגְבִּי' בַּפֶּסוּק שֶׁהוֹזֵכֵר יֵשׁ לְבִאָרֵם מִלְשׁוֹן מִיָּם וּמֶטֶר, הִרִי שֶׁהַשּׁוּוֹה
הַכְּתוּב יִרְדַּת גְּשָׁמִים לְשִׁיבַת יִשְׂרָאֵל מִהַגְּלוּת.
וְאִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, גְּדוֹל יוֹם הַגְּשָׁמִים שְׁאֲפִילוּ גְּיִסוֹת (גְּדוּדֵי חִיילִים)
פּוֹתְקוֹת בּוֹ, שְׁנִינְאֵר (תְּהִלִּים סה יא) 'תִּלְמִיךָ רָחָה נַחַת יְדוּדֶיךָ', וְדוֹרְשִׁים
כִּךְ, כְּשֶׁאֵתָּה מִרוּחָה אֶת תְּלִמֵּי הָחִירֶשֶׁה בְּגִשְׁמִים, גְּדוּדֵי הַחִיילִים
נִחִים וְאִינִים יִצְאִים לְחִילָחֵם.
וְאִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין הַגְּשָׁמִים נִצְעָרִין אֱלָא בְּשִׁבִּיל פּוֹסְקֵי צְדָקָה
בְּרָבִים וְאֵין נִזְתָּנִין אֶת שְׁפִסְקוֹ, שְׁנִינְאֵר (מְשִׁלִּי כה יד) 'נִשְׁאִיִּם וְרוּחַ
וְנִשְׁם אֵין, אִישׁ מִתְּהַלֵּל בְּמַתַּת שְׁקָר' – הַסִּיבָה שֶׁאֵין שִׁישׁ עֲנִינִים
וְרוּחוֹת אֵין גְּשָׁמִים יִרְדִּים, הִיא מִחֻמַּת אִישׁ הַמִּתְהַלֵּל בְּמַתַּת שְׁקָר,
וּפּוֹסֵק לִיתֵּן צְדָקָה וְאִינוּ מְקִיִּים.
וְאִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי דְּבָרֵיכֶם (דְּבָרִים יד כב)

נִשְׁאֵר עֲצִירָה בְּאִשָּׁה, שְׁנִינְאֵר בְּאִימִלֵךְ כְּשֶׁנִּעֲנַשׁ בְּכָךְ שְׁנֵשִׁי בִּיתוֹ
לֹא יוֹכְלוּ לְלִידָה (בְּרַאשִׁית כ יח), 'כִּי עֲצֹר עֲצֹר ה' בְּעַד כָּל רָחֵם, וְנִשְׁאֵר
עֲצִירָה בְּגִשְׁמִים, דְּבָרֵיכֶם (דְּבָרִים יא יז) 'וְעֲצֹר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה
מֶטֶר'. כִּמּוֹ כֵּן נִשְׁאֵר 'לִידָה' בְּאִשָּׁה וְנִשְׁאֵר 'לִידָה' בְּגִשְׁמִים, נִשְׁאֵר לִידָה
בְּאִשָּׁה דְּבָרֵיכֶם (בְּרַאשִׁית ל כג) 'וְתַתָּה וְתִלְדִּי בִּן', וְנִשְׁאֵר לִידָה בְּגִשְׁמִים
דְּבָרֵיכֶם (שְׁעִיָּה נה י) 'כִּי בְּאִשָּׁר יִרְדַּת הַגֶּשֶׁם וְגו' כִּי אִם הִרְוָה אֶת הָאָרֶץ
וְהוֹלִידָה וְהַצְמִיחָהּ, וְכֵן נִשְׁאֵר 'פְּקִידָה' בְּאִשָּׁה, וְנִשְׁאֵר 'פְּקִידָה'
בְּגִשְׁמִים, נִשְׁאֵר פְּקִידָה בְּאִשָּׁה, דְּבָרֵיכֶם (בְּרַאשִׁית כא א-ב) 'וְה' פָּקַד אֶת
שָׂרָה וְגו' וְתַתָּה וְתִלְדִּי, וְנִשְׁאֵר פְּקִידָה בְּגִשְׁמִים, דְּבָרֵיכֶם (תְּהִלִּים סה י)
'פְּקִידָתְךָ הָאָרֶץ וְתִשְׁקֶנָּה רַבַּת תַּעֲשֶׂרְנָהּ, פֶּלֶג אֱלֹהִים מִלֵּא מִיָּם' –
כְּשִׁתָּה חָפֵץ לְהִשְׁבִּיב אֹתָהּ וְזֹכֵר אֶת הָאָרֶץ וּמַשְׁקָהּ, וּמַעֲשֶׂה
מִפְּלַג (וּבְרִיכָהוּ) שֶׁלֵךְ הַמּוֹלָא בְּמִים. וּמִכָּךְ שֶׁהַכְּתוּב מַשְׁתַּמֵּשׁ
בְּגִשְׁמִים וְאִשָּׁה בְּאוֹתָהּ לְשׁוֹן, יֵשׁ לְלִמּוּד שֶׁצֶעַר עֲצִירָתָם דּוּמָה,
וְצִרְיָךְ לְהַרְבוֹת וּלְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַגְּשָׁמִים כֶּשֶׁם שֶׁמִּבְּקָשִׁים עַל
לִידַת אִשָּׁה.
שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: מֵאִי 'פֶּלֶג אֱלֹהִים מִלֵּא מִיָּם', מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: תֵּנָא,
כְּמִין קִיבָה (וְאֵחָל) מִלֵּא מִיָּם יֵשׁ בְּרָקִיעַ שְׁמִמָּה גְּשָׁמִים יוֹצֵאִין.
אִמֵּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַי נַחֲמָנִי, מֵאִי דְּבָרֵיכֶם בְּעֵינֵי יִרְדַּת גְּשָׁמִים (אֵיבִי לו
יא) 'אִם לִשְׁכַּת אִם לְאַרְצוֹ אִם לְחֶסֶד וְיִצְחָא', כִּךְ בִּיאֹרוֹ, 'אִם לִשְׁכַּת'
– אִם נִגּוּר עַל הַגְּשָׁמִים לְדַרְדַּר בְּכֹחַ לְהוֹיֵק, כְּשֶׁבֶת הַמַּכְהָה בְּכַח,
וְחִזּוֹר יִשְׂרָאֵל בְּתִשְׁבּוּבָה, יִירְדִים הֵם בְּקִרְיָם וּבְנִכְבּוֹת וְאִינִים
מִיּוֹשְׁבִים. וְאִם 'לְחֶסֶד' – אִם נִגּוּר עֲלֵיהֶם לְדַרְדַּר בְּנַחַת, 'יִצְחָא'
הַקְּבִיָּה [אֶת הַגֶּשֶׁם] 'לְאַרְצוֹ', כְּלוּמַר, בְּשִׁדּוֹת וּבְבָרָכִים שֶׁל אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. דְּרִשָּׁה נֹסֶפֶת: 'אִם לִשְׁכַּת' – אִם נִגּוּר עַל הַגְּשָׁמִים לְדַרְדַּר
בְּכַח וְחִזּוֹר יִשְׂרָאֵל בְּתִשְׁבּוּבָה, הַקְּבִיָּה מוֹרִיד גְּשָׁמִים אֱלֹא לְאִילָנוֹת,
שִׁישׁ לָהֶם תּוֹעֵלַת מִגְשָׁמִים הַיּוֹרְדִים בְּחֻזָּקָה וְאִינִים נִיזְקִים מֵהֶם.
וְאִם 'לְאַרְצוֹ' – אִם נִגּוּר שִׁירְדוֹ בְּאוֹפֵן מְמוּצֵעַ כְּדֹרֵךְ הָאָרֶץ, הַקְּבִיָּה
וְאִם לְיָרְעִים הַצִּרְכִּים מֶטֶר הַיּוֹרֵד בְּנַחַת. וְאִם 'לְחֶסֶד' – אִם נִגּוּר
עַל הַגְּשָׁמִים לְדַרְדַּר בְּכַמּוֹת מְרוּבָה, 'יִצְחָא' הַקְּבִיָּה [אֶת הַגֶּשֶׁם]
שִׁירְד לְבִדּוֹת שִׁיחֵין וּמַעֲרוֹת, וְלֹא תֵלֵךְ אֶף טִיפָה לְאִיבּוֹד.
מִסְפַּרְתָּ הַגְּמָרָא: בְּיָמֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַי נַחֲמָנִי הָיָה בְּפִנָּא וּמוֹתָנָא –
הִיא רַעַב וּמִגִּיפָה, אֲמִרִי הַחֲכָמִים שְׁבִאוּתוֹ הַדּוֹר הִכִּי נַעֲבִיד – עַל
מָה נִתְּפַלֵּל, נִיבְעֵי רַחֲמֵי אֲתֵרִי – נִבְקֶשׁ רַחֲמִים עַל שְׁנֵיהֶם
שִׁיתְבְּטֵלוּ, לֹא אֲפָשֵׁר, שְׁאֵין מִבְּקָשִׁים עַל שְׁנֵי דְּבָרִים יַחַד, אֱלָא
לְבִיעֵי רַחֲמֵי אֲמוֹתָנָא – נִבְקֶשׁ רַק עַל עֲצִירַת הַמִּגִּיפָה, וּבְפִנָּא (וְרַעַב)
נִסְכָּלוּ, שְׁעִדִּף לְחִיּוֹת בְּרַעַב מֵאִשֶׁר לָמוּת. אִמֵּר לָהּ רַבִּי שְׁמוּאֵל
בְּרַי נַחֲמָנִי לְחִיּוֹת בְּרַעַב, אֲדַרְבֶּהּ, נִיבְעֵי רַחֲמֵי אֲכַפְנָא – שְׁהֲרַעַב
יַעֲצֹר, וְהַמִּגִּיפָה תִּתְבַּטֵּל מִמִּילָא, דְּבִי יִחִיב רַחֲמֵינָא שׁוֹכְעָא –
כְּשִׁמְבִיא ה' שׁוֹבֵעַ לְעוֹלָם, לְחִי הוּא יִחִיב – לְחִיִּים הוּא מְבִיאָה,
כְּלוּמַר שִׁיחֵיו בּוֹ וְלֹא יִמוּתוֹ, דְּבָרֵיכֶם (תְּהִלִּים קמז טז) 'פִּתְּחָה אֶת יָדֶיךָ
וּמִשְׁפִּיעַ כָּל חַי רִצּוֹן'.
מִבִּרְתָּה הַגְּמָרָא: וּמִנְּלֵךְ דְּלֵא מְצִלִּין אֲתֵרִי – מִנֵּין שְׁאֵין מִתְּפַלְלִים
עַל שְׁנֵי דְּבָרִים. מִבִּאֲרַת הַגְּמָרָא: דְּבָרֵיכֶם בְּשַׁעַת שְׁעוֹל יִשְׂרָאֵל
מִגְלוֹת בָּבֶל, אוֹמֵר עֲזָרָא (עֲזָרָא ח כג) 'וְנִצְוִיכֶם וְנִבְקֶשְׁהָ מִכָּלֵהֵינוּ עַל
זֹאת' שִׁיּוֹלִיכִים לִירוּשָׁלַם לְשָׁלֵם, וּמִכָּךְ שְׁאִמֵּר נִבְקֶשָׁה 'עַל זֹאת'
בְּלִשׁוֹן יַחִיד מִדִּירֶקַת הַגְּמָרָא, מִכָּלֵךְ דְּאִיבָא אֲתֵרִי – שְׁחִיתָה לָהֶם
בְּקֶשָׁה גִּסְתַּף שְׁאוֹתָהּ לֹא בִיקְשׁוּ, כִּיּוֹן שְׁאֵין מִבְּקָשִׁים עַל שְׁנֵי
דְּבָרִים. בְּמַעֲרָבָא אֲמִרִי מְשִׁמִּיָּה דְּרַבִּי חֲנִי – בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ
בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִי, מִקְבָּא – שְׁלֹמִידִים זֹאת מִפְּסוּק זֶה, שְׁכְּתוּב בְּעֵינֵי
נִבְכּוֹדִנְצֵר כְּשֶׁשְׁכַּח אֶת דְּבַר חֲלוּמוֹ וְצִיּוּה לְהַרְגוֹ אֶת כָּל יַעֲצִיו
שֶׁלֹא הִצְלִיחוֹ נִחְשׁוֹ, הֵלֵךְ דְּנִיָּאל לְחַנְנִיָּה מִיִּשְׁאֵל וְעִזּוּרָה וּבִקְשָׁם
(דְּנִיָּאל ב יח) 'וְרִחֲמִין לְמַכְעָא מִן קֶדֶם אֱלֹהֵי שְׁמִיָּה עַל רוּחַ דְּנָה' – בִּקְשׁוּ
רַחֲמִים מִהֻקְבָּה' שִׁיגְלָה לָנוּ סוּד זֶה, וּמִמָּה שְׁאִמֵּר 'עַל רוּחַ דְּנָה'
בְּלִשׁוֹן יַחִיד יֵשׁ לְדִיקָא מִכָּלֵךְ דְּאִיבָא אֲתֵרִי – שִׁישׁ דְּבַר נֹסֶף שֶׁלֹא
בִּיקְשׁוּ, מִשּׁוֹם שְׁאֵין מִבְּקָשִׁים עַל שְׁנֵי דְּבָרִים יַחַד.
מִסְפַּרְתָּ הַגְּמָרָא: בְּיָמֵי רַבִּי יוֹדָא גְּזוּר גְּזִירָה – גְּזִירָה הַמַּלְכוּת גְּזִירַת
שְׁמוֹד עַל הַיְּהוּדִים, וְגְזוּר דְּלֵא לְמִיתָב בְּתַעֲנִיתָא – וְאִסְרוּ עֲלֵיהֶם
לְהַתְעַנּוֹת, שֶׁלֹא תָבֹא עַל יְדֵי כִךְ בְּרַכָּה לְעוֹלָם. אִמֵּר לָהּ רַבִּי יוֹדָא
לְבִנֵי אוֹתוֹ הַדּוֹר, נִקְבְּלִיהָ עֵילוֹן – נִקְבֵּל עֵלֵינוּ עֵתָה תַעֲנִיָּת, שְׁכַכַּח
קְבִלְתָּה לְבַדָּה לְהוֹעִיל, וְלִכִּי בְּשִׁיל הַגְּזוּרָה לִיתְבִּיָּה – וּכְשִׁתְּבַטֵּל
הַגְּזוּרָה נִצּוּם. אֲמִרִי לֵיהּ בְּנֵי אוֹתוֹ הַדּוֹר לְרַבִּי זִירָא, מִנָּא לָךְ הָא –
מִנֵּין לָךְ דְּבַר זֶה. אִמֵּר לָהּ רַבִּי יוֹדָא, דְּבָרֵיכֶם לְאַחֵר שְׁדִּנְיָאֵל קִיבֵל

1 'עשר תעשר את כל תבואת וְרָעָךְ, מזה כפל הלשון 'עשר תעשר'.
 2 אלא דורשים כך, עשר בְּשִׁבְלִי שְׁתַּתְעֶשֶׂר, כלומר, בזכות מצות
 3 מעשר תזכה להתעשר.
 4 הגמרא מביאה מעשה שמזכרת בו דרשה זו. מספרת הגמרא:
 5 אֲשַׁכְּחִיהָ רַבִּי יוֹחָנָן לִינוּקָא דְרִישׁ לְקִישׁ – רבי יוחנן פגש את ילדו
 6 הקטן של ריש לקיש, שהיה בן אחותו, אָמֵר לִיה רבי יוחנן לילד,
 7 אֵימָא לִי פְסוּקָךְ – אמור לי פסוק שלמדת. אָמֵר לִיה הילד, למדתי
 8 את הפסוק 'עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר'. המשיך הילד ואָמֵר לִיה לרבי יוחנן, וְאֵמִי
 9 'עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר' – מה פשר הכפילות לפסוק זה. אָמֵר לִיה רבי יוחנן,
 10 יש לדרוש מכפילות לשון זו שכונת הכתוב לומר עֶשֶׂר בְּשִׁבְלִי
 11 שְׁתַּתְעֶשֶׂר. אָמֵר לִיה הילד, מָנָא לָךְ לדרוש כן. אָמֵר לִיה רבי יוחנן
 12 וְלֵךְ נָפִי – לך נוסה, עשר פירותיך וראה שתתעשר. אָמֵר לִיה הילד,
 13 וְמִי שְׁרִי לְנַפְשִׁי – האם מותר לנסות להִקְדִּישׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַכְתִּיב
 14 (דברים טו) 'לֹא תִנָּסוּ אֶת ה'". אָמֵר לִיה רבי יוחנן, הֲכִי אָמֵר רַבִּי
 15 הוֹשָׁעִיא, איסור זה נאמר כלפי כל מצוות התורה, הֲיֵין מַמְצוּה זֹ
 16 של מעשר, בה התירה התורה לנסות את הקב"ה, וכמו שְׁנֵאמַר
 17 (מלאכי ג) 'הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹזֵר וַיְהִי מִן הַיּוֹם בְּיָמֵינוּ,
 18 וְהָתָנוּנִי נָא בְּזוֹאת אָמֵר ה' צִבְאוֹת, אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אֲיֻרֹּת
 19 הַשָּׁמַיִם וְהַיְיֻקוֹתֵי לָכֶם בְּרִכָּה עַד כִּלְיָ דִי'.
 20 הגמרא מבארת את הפסוק הנזכר, שואלת הגמרא: מָאי 'עַד כִּלְיָ
 21 דִי', הרי 'דִי' משמעותו כדי הצורך, ומיה הברכה שלא יהיה דִי.
 22 אָמֵר רַבִּי מִרְיָן בְּרַחֲמֵי אָמֵר רַב, עַד שִׁיבֹלוּ – תעייפו ויחלשו שְׁפִתוֹתֵיכֶם
 23 מְלִמֵּר דִּי – לבקש מהקב"ה שיעצור את השפעת הטובה, מרוב
 24 שפע הברכה שיושפע עליכם ויקשה עליכם לעמוד בו.
 25 ממשיכה הגמרא ומספרת: אָמֵר לִיה הילד לרבי יוחנן, אֵי הוֹת מָמִי
 26 הָתָם 'לְהָא פְסוּקָא' – אם הייתי מגיע בלימודי לפסוק זה בספר
 27 למלבי, לֹא הוֹת צְרִיכָנָא לָךְ – לדרשתך עשר שבביל שתתעשר, וספר
 28 וְלִדְרַשְׁתוּ שֶׁל רַבִּי הוֹשָׁעִיא רַבָּךְ, שבמעשר מותר לנסות, לפי
 29 שהייתי יודע זאת מעצמי ממשמעות הפסוק 'בַּחֲנוּנִי נָא בְּזוֹאת'.
 30 הגמרא מביאה מעשה נוסף מפגישתו של רבי יוחנן עם בנו של
 31 ריש לקיש. מספרת הגמרא: וְתוֹ אֲשַׁכְּחִיהָ – שוב מצאו רבי יוחנן
 32 לִינוּקָיָה (לבנו) דְרִישׁ לְקִישׁ דְּתִיב וְשִׁיבֹשׁ וְאָמֵר אֶת הַפְּסוּק (משלי
 33 ט א) אֲמֹלֶת אָדָם תִּפְלֹף דְּרָבּוֹ וְעַל ה' וְעַף לָבֹ' – כשאדם חוטא
 34 ומסלף דרכו בטפשותו ואולתו, ונפרעים ממנו ובאה לו צרה, זועף
 35 בליבו על הקב"ה, ואינו משים אל ליבו שחטאיו גרמו לו לכך. וְתִיב
 36 וְשִׁבֹשׁ רַבִּי יוֹחָנָן וְקָא מְתַמָּה, ואמר כך, מִי אֵימָא מִיִּד דְּתִיב
 37 בְּתוֹכִי דְלֹא רַמְיָן בְּאוֹרֵייתָא – האם יתכן שיש ענין הכתוב
 38 בנביאים ובכתובים ואינו רמוז בתורה, והלוא היא היסוד לכל
 39 ספרי הנביאים והכתובים, וניתן למצוא בה רמז לכל הכתוב בהם,
 40 והיכן אם כן מרומז בתורה דבר זה. אָמֵר לִיה הילד לרבי יוחנן, אֲמִי
 41 הָא מִי לֹא רַמְיָן – האם דבר זה אינו רמוז. וְהַכְתִּיב בבני יעקב
 42 כשעלו עם שברם ממצרים, ומצא אחד מהם כספו באמתחתו
 43 (בראשית מב כח), וַיֵּצֵא לָכֶם וַיַּחֲדְדוּ אִישׁ אֶל אָחִיו לְאֵמֵר מַה זֹאת עֲשֶׂה
 44 אֱלֹהִים לָנוּ, ולא הבינו שהעונש בא בסיבת חטאם שמכרו את
 45 יוסף. רבי יוחנן התפעל מחריפותו של הילד, דִּל עֵינֵיהּ וְהָא בִּיה –
 46 הגביה את עיניו והביט בו. אֲתֵימָא אִימִיה אֲפִיקִתִּיה – באה אמו של
 47 הילד ומשכתו החוצה שלא יביט בו רבי יוחנן, אָמֵרָה לִיה – לבנה,
 48 תָא מְקַמִּייה דְלֹא לִיעֲבִד לָךְ בְּרַעֲבִד לְאִבּוּךָ – בוא ועבור מלפניי שלא
 49 יעשה לך כשם שעשה לאביך, שנתן בו עיניו והמיתו.
 50 מימרא נוספת מרבי יוחנן: [ו] אָמֵר רַבִּי יוֹחָנָן, מָמִר מוריד הקב"ה
 51 לעולם אף בְּשִׁבְלִי יָחִיד, שאף אם אין צורך למטר אלא לאדם
 52 אחד, כגון שזרע אחר הזמן שזורעים כולם, או שגר בעיר שכולה
 53 נבירים, ירד בזכותו מטר אם ראינו לכך, שלא תהא תבואתו גרועה
 54 משל אחרים. אף פְּרִנָּסָה – שפע וברכה מיוחדת בתבואה אינו
 55 נשפע לעולם אלא בְּשִׁבְלִי רַבִּים הצריכים לה, אם הם זכאים
 56 וראויים לכך. אבל יחיד הצריך שיתברכו תבואתו, אין הקדוש
 57 ברוך הוא משנה בעבורו דין השנה באופן מיוחד, אלא משאיר
 58 התבואה כפי הנגזר מתחילה.

59 רבי יוחנן מביא מקור לדבריו: מָמִר בְּשִׁבְלִי יָחִיד נלמד, מְדַבְּרִיב
 60 (דברים כח ב) 'פָּתַח ה' לָךְ אֶת אוֹזְרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם, לָתֵת מָטָר
 61 אֲרִצָּךְ'. וממה שנקט הכתוב 'מטר ארצך' בלשון יחיד, משמע שאף
 62 בשביל היחיד מוריד ה' מטר. פְּרִנָּסָה בְּשִׁבְלִי רַבִּים נלמד, מְדַבְּרִיב
 63 לענין ירידת המן שהיה שפע מיוחד של מזון (שמות טו ד) 'הֲנִנִּי מְמַטֵּר
 64 לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם' בלשון רבים, להורות שרק עבור רבים מביא
 65 הקב"ה שפע מזון וברכה מרובה.
 66 הגמרא מביאה ברייתא ומקשה ממנה על דברי רבי יוחנן: מִיִּתְיָבִי
 67 – הקשו בני הישיבה על דברי רבי יוחנן, שנינו בברייתא, רַבִּי יוֹסִי
 68 בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁלֹשָׁה פְּרִנָּסִים (מנהגים) מִזִּבְיִם עֲמָדוֹ לְיִשְׂרָאֵל,
 69 אֵלּוּ הֵן: מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְמִרְיָם. וְשְׁלֹשָׁה מִתְּנוֹת טוֹבוֹת נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל
 70 עַל דָּם – בזכותם, וְאֵלּוּ הֵן: בָּאָר הַמַּיִם, וְעֵצֶן – ענני כבוד שהלכו
 71 עמם במדבר להגן עליהם ולהנחותם הדרך, וְכֵן שִׁירֵד לָהֶם
 72 מהשמים למאכלם. ומפרטת הברייתא, בָּאָר נִתְּן לָהֶם בְּזִכּוֹת
 73 מִרְיָם, עֲמָדוֹ הָעֵצֶן נִתְּן בְּזִכּוֹת אַהֲרֹן, וְהָעֵצֶן בְּזִכּוֹת מִשָּׁה.
 74 ולכן כאשר מְתָה מִרְיָם, נִסְתַּלַּק הָבָאָר. ודבר זה נלמד ממה שְׁנֵאמַר
 75 (במדבר כ א) 'וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקִדְשׁ וְתַמָּת שָׁם מִרְיָם, וְכַתִּיב בְּתִרְיָה –
 76 בפסוק שלאחריו (שם ב) 'וְלֹא הָיָה מִיָּם לְעֹדָה, וּמִסְמִיכוֹת הַפְּסוּקִים
 77 יש ללמוד שמיתתה היתה הסיבה להפסקת המים בבאר. וְהִזְרָה
 78 לָהֶם הַבָּאָר לֵאחֹר מִכֵּן בְּזִכּוֹת שְׁנֵינָן – משה ואהרן שעדיין היו
 79 עמם.
 80 וכן כאשר מָת אַהֲרֹן, נִסְתַּלַּקוּ עֲנַיִי כְבוֹד וְהַבָּאָר, שְׁנֵאמַר (שם כ א)
 81 'וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מִלֶּךְ עֹדֵי יֵשֶׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים,
 82 וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וּמָה שְׁמוּעָה שָׁמַע שֶׁמַּחֲמַתָּה הַחֲלִיט לְצֹאת
 83 לַמַּלְחָמָה עִם יִשְׂרָאֵל, שָׁמַע שְׁמַת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלַּקוּ עֲנַיִי כְבוֹד, וְכַסְבּוֹר
 84 הָיָה בַּעֲקוּבֹת כֵּן שֶׁהִסִּיר הַקַּב"ה אֶת שְׁמִירָתוֹ מֵעַלֵּיהֶם וּנְיָתָנָה לוֹ
 85 רְשׁוֹת לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל. וְהִינֵנִי דְּתִיב בַּפְּסוּק שֶׁלִּפְנֵינוּ (שם כט) 'וַיִּרְאוּ
 86 כָּל הָעָדָה כִּי נָזַע אַהֲרֹן'. הגמרא מבארת היכן רואים בפסוק הנזכר
 87 שִׁנְתַּלְקוּ עֲנַיִי הַכְבוֹד: אָמֵר רַבִּי אֶבְיָה, אֵל תִּקְרִי 'וַיִּרְאוּ' אֵלָּא
 88 'וַיִּירְאוּ', שִׁנְתָּאוּ וְנִתְּגַלּוּ לַעֲיִנִּי כֹל מַחֲמַת הַסְתַּלְקוֹת עֲנַיִי הַכְבוֹד
 89 שֶׁהִסְתִּירוּ מֵאוֹיְבֵיהֶם, וְתִיב 'כִּי' מִתְּפַרֶשֶׁת בְּדְרִישׁ רִישׁ לְקִישׁ,
 90 דְּאָמֵר רִישׁ לְקִישׁ, 'כִּי' מְשַׁמֵּשׁ בְּאַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת, וְהֵם: אֵי וְאִם, דְּלִמָּא
 91 (ואולי), אֵלָּא, דְּהָא וְשֶׁהֲיִי. וכאן מתפרש מלשון 'דהא', שִׁנְתַּלְקוּ
 92 יִשְׂרָאֵל לַעֲיִנִּי כֹל, שֶׁהִרְיָ מֵת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלְקוּ עֲנַיִי הַכְבוֹד.
 93 הגמרא חוזרת לדברי הברייתא. ממשיכה הברייתא: לאחר מכן
 94 חֲזָרוּ שְׁנֵינֵיהֶם – העננים והבאר בְּזִכּוֹת מִשָּׁה שֶׁעֲדִין הָיָה חַי. מֵת
 95 מִשָּׁה, נִסְתַּלְקוּ כּוֹלָן – עננים באר ומן, ודבר זה מרומז בפסוק
 96 שְׁנֵאמַר (זכריה יא ח) 'וְאֶבְחִיד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרוּעִים (משה אהרן ומרים)
 97 בְּיָרֵחַ אֶחָד. וְקִשְׁה, וְכִי בְּיָרֵחַ אֶחָד מֵהֶם, וְהָלָא מִרְיָם מֵתָה בְּנִיסָן,
 98 וְאַהֲרֹן בָּאָב, וּמִשָּׁה בְּאֶדְר. אֵלָּא מִלְּמַד שְׁתַּבְּטְלוּ שְׁלֹשָׁה מִתְּנוֹת
 99 טוֹבוֹת שְׁנֵתָנוּ עַל יָדָן, וְנִסְתַּלְקוּ כּוֹלָן בְּיָרֵחַ אֶחָד, שֶׁהוּא חוֹדֵשׁ אֲדָר
 100 בו מת משה, ונתבטלו כל השלושה המתנות כאחת.
 101 הגמרא מסיימת את קושיתו על דברי רבי יוחנן: אֵלָּמָא אֲשַׁכְּחֵן
 102 (הרי מצאנו) פְּרִנָּסָה בְּשִׁבְלִי יָחִיד, שֶׁהִרְי יְרִידָתָהּ מִן וְשֶׁהוּא בְּגִיד
 103 'פְּרִנָּסָה' כמבואר לעיל, היתה בזכותו של משה בלבד. משיבה
 104 הגמרא: שְׁנֵינֵיהֶם מִשָּׁה, בִּין דְּלָרְבִּים הוּא בְּעֵי בְּרִיבִים דְּמִי – כיון
 105 שביקש זאת עבור כל ישראל, אף שירד בזכותו הרי זה לצורך
 106 רבים.
 107 אגב שהוזכר הפסוק 'אֶבְחִיד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרוּעִים', הגמרא מביאה
 108 מעשה שמזכר בו פסוק זה: רַב הוּנָא בְּרַחֲמֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַחֲמֵי
 109 רַב חֵימָא מְוִסְתָּנָא (שם מקום), הוּוּ שְׁכִיחַ קָמִיָּה דְרָבָא – היו
 110 מצויים לפני רבא ללמוד ממנו תורה, כִּי נָח נִפְשִׁיה דְרָבָא, אֵל
 111 לְקַמֵּיהּ דְרַב פָּפָא – כשנפטר רבא באו ללמוד לפני רב פפא. כָּל
 112 אִימַת דְּהוּא אָמֵר לָהּ שְׁמַעְתָּא וְלֹא הָיָה מִסְתַּבְּרָא לָהּ – כאשר היה
 113 אומר שמועה שלא הסתברה להם, הוּוּ מְרַמֵּז אֲהֲרָדִי – היו מרמזים
 114 זה לזה, לפי שלא ביאר כרבא שהיה רבם הקודם. חֲלַשׁ דְּעִתִּיתָּהּ שֶׁל
 115 רב פפא, שהבחין שאינם מרוצים מדרך לימודו,

1 לינוקא דריש לקיש – בן אחותו של ר' יוחנן. ולאחר מיתתו של ריש לקיש, כדמוכח לקמן.
2 אמר – ינוקא לר' יוחנן; מאי "עשר תעשר?" אמר ליה ינוקא – והכתיב לא תנסר. שיבילו
3 כלומר: שייגעו – *דלוראב"ט בלע"ז. אי הוה פשיטא לתתם – להאי קרא ד'הביאו את
4 כל המעשר' הוה ידעית ליה ממילא. לר' הושעיא רבך – דאמרית לי משמיה. אולת אדם
5 תפלה דרבו ועל ה' יועץ לבו – כשאדם חוטא
6 מסלק דרכו, שבאין עליו פגעים – ועל השם יתע
7 לבו, שכוסע ואומר: מפני מה אירע לי פגע זה?
8 ולא רמוה – משה באורייתא? שהחמשה הוא
9 יסוד נביאים וכתובים, ובבולן יש סמך למצוא מן
10 התורה. דלי עיניו? רבי יוחנן, שהיו עפעפיו
11 מבסין את עיניו, ומגביהן במחלגי דכספא, בבבא
12 קמא בפרק אחרון (קרא). שהיה רוצה לראותו,
13 מפני שהוא חריף. ולא לעיניו לך בדיקבד לאבדך
14 – שלא יתן עיניו כך כמו שנתן באבין והמיתו,
15 בבבא מציעא (פדא), מפרש בשביל יחיד – שאם
16 אין צריך מטר אלא לאדם אחד, כגון שורע אדר
17 ומן זרעית בני אדם, או שדר בעיר שכולה נכרים
18 וצריך למטר – בא בזכותו. ופרנסה שפע טובה
19 ומוחיה לכל העולם אינו בא לעולם בזכות אחד
20 אלא בשביל רבים. שאם רבים צריכין שובע,
21 שתשלח ברכה בתבואה – הקדוש ברוך הוא
22 עושה, אם זכו. אבל יחיד הצריך שיתברכו
23 בתבואתו – אין הקדוש ברוך הוא משנה בעבורו
24 דין השנה, אלא כפי ברכותיו. ואף על פי שמוריד
25 בשביל יחיד מטר זה להשביח בתבואתו, שלא יהו
26 גרועות משל אחרים – אבל לעשות שדרו כשדה
27 שובע – לא. מפר ארצך – של אחד משמע.
28 ממטיר לכם – לשון רבים. בארה של מרים –
29 סלע, חובין ממנו מים, והיה מתגלגל והולך עם
30 ישראל. והוא השלע שבו חכה משה, שלא היה
31 רוצה להחיל מימיו בשבילו, לפי שמתה מרים.
32 ונסתלקו עניי כבוד – עניי רקיע ועניי עשן.
33 ושאר עננים אינן של כבוד. חזיה בזכות שניין
34 – שכן כתיב "ודברתם שוים אל הסלע ונתן
35 מימירי. כי משמש ארבע לשונות אי דלמא אלא
36 דהא – כל מקום שצריך לדרוש כ"י, בין לענין
37 דרשה, בין למשמעות המקרא – תוכל לשנותו
38 באחד מהן ארבע לשונות. דלשון כ"י משמע
39 בכולם. וכן "כד" "זכרם" "אירי" בכלל הני ארבע
40 הן. והאי ד"כי גוע אחרך" משתמש בלשון דהא,
41 ושומעין מינה טעמא דקרא: דמה טעם נתיא –
42 דהא מית, שדרי מת אחרך. וריש לקיש לא אתי
43 למימר דלא מתרגמין שום כי בעולם אלא מהני
44 לשונות, אלא אפילו מתרגם דלמא ארי –
45 דרשינן משמעותיה במשמעות "דהא". ומאן
46 דמתרגם "וחיוא כל כנישתא דהא מית" – טועה
47 הוא, דאם כן "ואתחיוא" מביע ליה. "ויראו כל
48 העדה" במשקל "ויראו ראשי הברים" "וירפו
49 המים" "ויעלו מעל משכן קרח". חזרי שניהם
50 בזכות משה – מדכתיב "ואכחיד את שלשת
51 הרועים" פשיטא לן דבדידו משתעי, שלא מצינו
52 פרנסים לישראל שלשה כאחד אלא הם. פתח
53 בניין – שנאמר (במדבר כ) "ויבוא בני ישראל
54 כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם
55 בקדש וחמת שם מרים ותקבר שם" (בפרק)
56 אדומה. אחרן מת – באחד לחדש. מופתניא –
57 מאותו מקום: אחוז להרדי – מראין ומביטין זה
58 לזה, דלא סלקא להו שמעטא כרבא.
אקרויה

עשר תעשר – הכי איתא בספרי: "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה
שנה. אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר, רביע ופרקמטאי וכל שאר רווחים
מגין – תלמוד לומר "את כל". דהוה מצי למימר "את תבואתך", מאי "כל"? לרבות רבית
ופרקמטאי וכל דבר שמוצא בו. והכי נמי איכא בהגדה: "היוצא השדה שנה ושנה", כלומר,
אם לא תעשר שוך כהוגן – לא יזיה לך אלא
היוצא מן השדה, כלומר לא יעשה שוך אלא כפי
מעשרות שהיו קודם לכן. דהיינו "היוצא מן
השדה" כלומר: מה שהיית רגיל להוציא למעשר
מן השדה. ומעשה באדם אחד שהיה עשיר, והיה
לו שדה שעשתה אלף כור, והיה אותו עשיר נוטל
מאה כורין למעשר ומפריש כל שנה ושנה, וכן
עשה כל ימיו. כשחלה למות קרא לבנו ואמר לו:
בני, דע ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל
שנה ושנה אלף כורין, הוזהר שתפריש מאה כורין,
כאשר עשיתי ומת אותו האיש. ועמוד הבן
במקומו, ועשה בשדה אלף כורין כאשר היה
עושה בחיי האב, ודפריש ממנה מאה כורין.
בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשר היה דבר
גדול, ואמר שלא יפריש. לשנה אחרת נתמעט
השדה ולא עשה כי אם מאה כורין. נצטער עליו,
ושמעו קרוביו שכן מיעט ולא הפריש מעשר –
באו כולם אצלו מלוכשים לבנים ושחמים. אמר
להם: כמדומה לי שאם שדה שחלקלקלתי אמרו
לי: נצטער עליך כי גרמתי לך כל הרעה הזאת,
ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היטב! בא
וראה כי מתחלה כשבא השדה לידך היית בעל
הבית והקדוש ברוך הוא כהן, שהיה המעשר
חלקו, ליתן לעניים. ועכשיו שלא הפרשת חלקו
לו – היה הקדוש ברוך הוא בעל הבית ואתה כהן,
שאין שוך עושה מה שהיה עושה בעקלתלתי. אמר
כורין, ודפריש לך מאה כורין. והיינו דכתיב
(במדבר ה) "ואיש את קדשיו לו יחיד" כלומר,
כשאני מפריש כהוגן – לא יזיה לו אלא
הקדשים, כלומר המעשר. ועל זה אמרו חכמים:
המעבע מעשרותיו – לסוף בא שלא יזיה לו אלא
אחד מעשר, כדכתיב (ישעיה ה) "וורע חומר
יעשה אפר" דהיינו המעשר, דאיפה שלש סאין
ובחומר יש (לו) שלושים סאין. וכן כתיב "כי
עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת" והר"ר נתן
האופנה"ל פירש: היוצא מן השדה כלומר: ואם
לא, שאין אתה מפריש – העשור יזיה לאותו
היוצא לשדה, דהיינו עשו הרשע, כלומר
שיקורו העובדי כוכבים.
תלמוד

נסתלקו עניי כבוד, שנאמר: 'וישמע הפגועני, מלך עדר'. מה שמועה שמע? שמע שמת אהרן
ונסתלקו עניי כבוד, וכסבור ניתנה לו רשות להלחם בישראל. והיינו דכתיב 'ויראו כל העדה
כי גוע אהרן'. אמר רבי אבהו: אלקרי: 'ויראו', אלא: 'ויראו', בדרדריש ריש לקיש. דאמר
ריש לקיש: "כי" משמש בארבע לשונות: "אי", "דלמא", "אלא", "דהא". חזרו שניהם בזכות
משה. מת משה, נסתלקו כולן, שנאמר: 'ואכחד את שלשת הרעים בירח אחד'. וכי בירח
אחד מתו? והלא מרים מתה בגינסן, ואהרן באב, ומשה באדר? אלא, מלמד שנתפסלו שלש
מתנות טובות שנתנו על ידו, ונסתלקו כולן בירח אחד. אלא אם אשפחו פרנסה בשביל יחיד!
שאני משה. כיון דלרבים הוא כפי, פרבים דמי. רב הונא בר מנחם ורב שמואל בר אידי ורב
תייא מווסתניא הוו שכיתוי קמיה דרבא. כי נח נפשיה דרבא אתו לקמיה דרב פפא. כל אימת
דהוה אמר להו שמעטא ולא הוה מסתפרא להו, הוו מרמזי אהרדי. חלש דעתיה.
אקרויה

1 תלמוד לומר עשב – פירוש: שאם לא יהיו צריכים אלא לעשב אחד – ירד על אותו
2 עשב, ועל שאר כל השרה לא ירדו.

3 נהילא מקמי מיטרא – פירוש: גשם דק, וסימנך מהולתא. פירוש: שמתחילה יוצא
4 הפסולת, ואחר כך הסולת. פירוש: שלא היו עושין כמו דעברין האידנא, היו

5 כותשין החטין במכתשת עד שנקלף כל הסובין

6 מעל החטין, וכי הוו מוקדין על גבי נפה היה

7 הפסולת הסובין שעליו יוצא לבתחילה, ואחר כך

8 היה יוצא הסולת.

9 חריא דעיו – פירוש: ריעי של עוים, שבתחילה

10 ריעי גדול, וכשדיא פוסקת מתרות ובל

11 דק.

12 ואמר רבי יוחנן מעלייתיו של הקדוש ברוך

13 הוא כמאן בר' יהושע – פירוש: כרבי

14 יהושע, דאמר: כל העולם כולו ממם העליונים

15 הם שותים. דאי כרבי אליעזר – הא אמר: מימי

16 אוקיינוס הוא שותה.

קרי

1 אקרויה בתלמיה: "ואכחד את שלשת הרעים".

2 למחר, כי הוו מיפטר מוניה, אמר להו: "ליזלו רבנן

3 בשלמא". רב שימי בר אשי הוה שכיח קמיה דרב

4 פפא. הוה מקשי ליה טובא. יומא חד, חזיה דנפל

5 על אפיה. שמעיה דאמר: "רחמנא ליצול מביסופא

6 דשימי". קביל עליה שתיקוהא, ותו לא אקשי ליה.

7 ואף ריש לקיש סבר מטר בשביל יחיד. דאמר ריש

8 לקיש: מנן למטר בשביל יחיד? דכתיב: "שאלו מה'

9 מטר בעת מלקוש; ה' עשה חזיון, ומטר גשם יתן

10 להם; לאיש עשב בשדה". יכול לכל? תלמוד לומר:

11 "לאיש". ותניא: "אי 'לאיש' יכול לכל שדותיו? תלמוד לומר: 'שדה'. אי שדה, יכול לכל

12 השדה? תלמוד לומר: 'עשב'. כי הא דרב דניאל בר קטינא. הוה ליה ההיא גינתא. כל

13 יומא, הוה אויל וסיר לה. אמר: "הא מישרא בעיא מיא, והא מישרא לא בעיא מיא". ואתא

14 מיטרא וקמשקי כל היכא דמיבעי ליה מיא. מאי "ה' עשה חזיון"? אמר רבי יוסי ברבי

15 חנינא: מלמד שכל צדיק וצדיק הקדוש ברוך הוא עושה לו חזיון בפני עצמו. מאי "חזיון"?

16 אמר רב יהודה: פורחות. אמר רבי יוחנן: סימן למטר פורחות. מאי "פורחות"? אמר רב

17 פפא: עיבא קלישא תותי עיבא סמיכתא. אמר רב יהודה: נהילא מקמי מיטרא אתי מיטרא.

18 בתר מיטרא פסיק מיטרא. מקמי מיטרא אתי מיטרא, וסימנך מהולתא. דבתר מיטרא

19 פסיק מיטרא, וסימנך חריא דעיו. עולא איקלע לבבל. הוא פורחות. אמר להו: "פנו מאני,

20 דהשתא אתי מיטרא". לסוף לא אתי מיטרא. אמר: "פי היכי דמשקרי בבליא, הכי משקרי

21 מיטריהו". עולא איקלע לבבל. חזי מלא צנא דתמרי בווא. אמר: "מלא צנא דדובשא בווא,

22 ובבליא לא עסקי באורייתא". בליליא צערוהו. אמר: "מלא צנא דסבינא בווא, ובבליא עסקי

23 באורייתא". תניא: "רבי אליעזר אומר: כל העולם כולו ממימי אוקיינוס הוא שותה, שנאמר:

24 'ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה'. אמר לו רבי יהושע: והלא מימי אוקיינוס

25 מלוהין הן? אמר לו: ממתקין בעבים. רבי יהושע אומר: כל העולם כולו ממים העליונים הוא

26 שותה, שנאמר: 'למטר השמים תשתה מים'. אלא מה אני מקיים 'ואד יעלה מן הארץ'?

27 מלמד שהעננים מתנבירים ועולים לרקיע, ופותחין פיהן כגוד ומקבלין מי מטר, שנאמר: 'וזקו

28 מטר לאדו'. ומנוקבות הן ככברה, ובאות ומחשרות מים על גבי קרקע, שנאמר: 'חשרת

29 מים, עבי שחקים'. ואין בין טיפה לטיפה אלא כמלא נימא, ללמדך שגדול יום הגשמים

30 ביום שנבראו בו שמים וארץ, שנאמר: עשה גדלות עד אין חקר. וכתיב: 'הגתן מטר על

31 פני ארץ'. וכתיב להלן: 'הלא ידעת? אם לא שמעת? אלהי עולם, ה' אין חקר לתבונתו'.

32 וכתיב: 'מבין הרים כבחו, וגו'". כמאן אולא הא דכתיב: "משקה הרים מעליותיו"? ואמר

33 רבי יוחנן: מעליותיו של הקדוש ברוך הוא. כמאן? ברבי יהושע. ורבי אליעזר: בין דסלקי

34 להתם "משקה מעליותיו" קרי להו. דאי לא תיקא הכי, "אבק ועפר מן השמים" היכי

35 משפחת לה? אלא, בין דמדלי להתם, "מן השמים" קרי ליה. הכא נמי, דסלקי להתם, "מעליותיו" קרי ליה. כמאן אולא הא דאמר

36 רבי חנינא: "פנס פנר מי הים; נתן באוצרות תהומות". מי גרם לאוצרות שיתמלאו בר? תהומות. ברבי אליעזר. ורבי יהושע? הווא

"תהומות יבסימור" (שמות טו).

בביריתו

בביריתו

תענית דף ט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלט

באורייתא – אינם עוסקים בתורה כראוי. בליילא צערוהו – בלילה
הכאיבו לו התמרים וקלקלו את קיבתו. חזר בו עולא ואמר
בהתפעלות, מלא צנא דסבינא בוזא – סל מלא סבינים נמכר כאן
בוז. כלומר, אדרבה מתוך שמחיר התמרים זול קונים ואוכלים
מהם הרבה ומציעים אותם בבטנם כסבינים, ומכל מקום בבליא
עסקי באורייתא – הבבליים עוסקים בתורה.
הגמרא מביאה ברייתא הדנה במקור מי הגשמים: תניא, רבי
אליעזר אומר, כל העולם כולו ממימי אוקיינוס הוא שותה – ממים
של מטה המכונסים בימים ובנהרות, שאתם מים עולים לעננים
וחם מוריקים מימיהם על העולם, שנאמר (בראשית ב ו) וְיָאֵר [ענן]
יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. אמר לו רבי יהושע
לרבי אליעזר, וכי יתכן לומר כדברך והלא מימי אוקיינוס מלווין
הן ולעומת זאת מי הגשמים מתוקים. אמר לו רבי אליעזר, אכן
בתחילה הם מלווים, אולם לאחר עלייתם הם (מתמתקין)
[מתמתקין] בעצבים, ופנה מליחותם.
רבי יהושע אומר, כל העולם כולו ממים העליונים שברקיע הוא
שותה. שנאמר (דברים יא יא) וְהָאָרֶץ וגו' לְמַטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מִיָּם,
הרי שמקור המטר בשמים. אלא מה אני מקיים – כיצד אני מפרש
את הפסוק וְיָאֵר עֲלֵה מִן הָאָרֶץ, שמשמע ממנו שמקור העננים מן
הארץ. הרי הוא מלמד שהעננים מתגברים ועולים וכשהם ריקנים
מן הארץ לרקיע, ופותחין פיהן כנוד, ומקבלין מי מטר מן השמים,
שנאמר (איוב לו כו) וְקוֹץ מִטָּר לְאָדָם – הרקיעים יוצקים מים לתוך
הענן, מבואר שהענן בתחילה ריק ומתמלא מן הרקיע. ומתגבשות
הן – העננים כבכרה ונפה ונאות ומהירות ומשירות] מים על גבי
רקיע, שנאמר (שמואל ב כב כ) וְהִשְׁרַת מִיָּם עָבִי שְׁחָקִים – משירי מים
ענני השחקים. ואין בין מיפה למיפה אלא כמלא נימא.
ממשיכה הברייתא: הפסוקים המבוארים להלן באים ללמד שגדול
יום הגשמים ביום שנברא בו שמים וארץ, שנאמר (איוב ט ט) עֲשֵׂה
גְדוֹלוֹת (עד) [וְאִין חֲקֵר, וכתב בפסוק שאחריו 'הנחת מטר על פני
ארץ', הרי שהכתוב מכנה גדולת הקב"ה בהורדת גשמים בלשון
אין חקר, וכתב להלן (שעהי מכה) 'הלא ידעת אם לא שמעת, אלהי
עולם ה' בורא קצות הארץ וגו', אין חקר לתבונתו, הרי שאף את
גדולת הקב"ה בבריאת הארץ מכנה הכתוב בלשון אין חקר,
ומכך שמכנה הכתוב גדולת הבורא שבשתיקה, באותה לשון יש
ללמוד שגדולתו שוה (ובכתב 'מכין הרים בכח' וגו').
מבשרת הגמרא: כמאן אולא – כדעת מי הולך הא דכתבי (תהלים קד
א) מִשְׁכָּה הָרִים מַעְלִייתוֹ, ואמר רבי יוחנן, שכוונת הכתוב לומר
שהקב"ה משקה ההרים ממים שמקורם מ'מעליותיו' של הקדוש ברוך
הוא. מבשרת הגמרא: כמאן – כאיזו דעה נאמרה דרשה זו, ודאי
כדעת רבי יהושע הסובר שמקור הגשמים מן הרקיע.
הגמרא מבשרת שאף לדעת רבי אליעזר אפשר לבאר את הפסוק
כרבי יוחנן. אומרת הגמרא: ורבי אליעזר הסובר שמקור מי
הגשמים מן הארץ יאמר לך, אף שמקורם מן הארץ, בין דסלקין
להתם – שעולים לעננים שבשחקים, משקה מעליותיו קרי להו –
מכנה הכתוב הורדתם כהשקת מעליותיו של הקדוש ברוך הוא.
וכן צריך לומר שלפעמים הכתוב מכנה את המקום שמשם יצא
הדבר באחרונה, כמקורו, אף אם אינו מקורו הראשון, דאי לא
תימא הכי – שאם לא תאמר כן, מה שכתוב בקללות (דברים כח כד)
וְיָתֵן ה' אֶת מִטְרֵךְ אֲרָצְךָ אֲבָק וְעָפָר מִן הַשָּׁמַיִם, הרי משפחת לה –
היאך תמצא דבר זה, הרי אין עפר שמקורו בשמים, אלא ודאי בין
דסלקין להתם – שהרוח מעלה את העפר כלפי מעלה וכך מתפורר
על הארץ, מן השמים קרי ליה – ניתן לכנות מקורו מן השמים,
הבא נמי בין דסלקין להתם – שעולים המים מן האוקיינוס לעננים
ומשם יורדים לארץ, מעליותיו קרי ליה – מכנה הכתוב מקורם
מעליותיו של הקב"ה.
מבשרת הגמרא: כמאן אולא – כדעת מי הולך [הא דאמר רבי
חנינא בדרשת הפסוק (תהלים לג ו) בְּיָמֵם בְּגֵד מִי הַיָּם נָתַן בְּאוֹצְרוֹת
תְּהוֹמוֹת, מי גרם לאוצרות ואטמי הדגן שיתמלאו בר – תבואה, מי
גשמים שמקורם בתהומות. ודאי נאמרה דרשה זו כשיטת רבי
אליעזר, שמקור מי הגשמים מן הארץ. ורבי יהושע הסובר שמקורם
מן השמים יאמר לך, והוא – פסוק זה

אקרייה כחלמיה – הקריאו לו בחלום את הפסוק (זכריה יא ח) וְאֶחָדִיד
אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרוּעִים, ורמזו לו שרוצים להעניש את שלשתם על
שמביישים אותו. למחר כי הוּוּ מִפְּטָרִי מִיָּנִיה – כשהלכו מלפניו,
אמר להו רב פפא, לילול דפנן בשלמא – ילכו חכמים בשלום, כדרך
שנפטרים מן המתים.
הגמרא מביאה מעשה נוסף מענין הזהירות בכבוד הרב. מספרת
הגמרא: רב שימי בר אשי הוה שכיח קמיה דרב פפא – היה מצוי
לפני רב פפא ללמוד ממנו תורה, הוה מקשי ליה מוכא – היה מרבה
להקשות על דבריו, ופעמים שלא היה לרב פפא מענה לשאלותיו,
יומא חד הוה חזיה דנפל על אפיה – יום אחד ראהו רב שימי בשעה
שנפל על אפו והתפלל, ושמייה דאמר בתפילתו דחמא ליציל
מכיסופא דשימי – יצילני ה' מהבושה שגורם לי שימי בשאלותיו,
מיד קביל עליה שתיקוהא – קיבל על עצמו רב שימי לשתוק ולא
להקשות עוד, ותו לא אקשי ליה – ויותר לא הקשה לו.
הגמרא חוזרת לדברי רבי יוחנן שמטר בא אף לצורך יחיד. אומרת
הגמרא: ואף ריש לקיש סבר מטר בשביל יחיד, דאמר ריש לקיש,
מנין למטר שבא בשביל יחיד, דכתיב (זכריה יא א) וְשָׁאֲלוּ מִה' מִטָּר כַּעַת
מִלְקוּשׁ, ה' עֲשֵׂה חֲזִיוִים, וּמִטָּר וְגֶשֶׁם יִתֵּן לָהֶם, לאיש עֲשֵׂב בְּשָׂדֵהוּ.
ומבאר ריש לקיש: וכול היית לומר שלא נותן הקב"ה מטר אלא
לכל – אם הכל צריכים לו, תלמוד לומר וְיָתֵן לָהֶם לְאִישׁ, שאפילו
בשביל אחד הצריך לגשם יתן ה' מטר. ותניא, אי לאיש' – אם היה
כתוב רק 'לאיש', וכול היית לומר שרק אם צריך את הגשם לכל
שדותיו ירד עבורו, תלמוד לומר וְיָתֵן לָהֶם לְאִישׁ, שיהיה
שדה אחת. ועדיין אי 'שדה' – אילו היה כתוב רק 'שדה', וכול היית
לומר שאינו יורד אלא לצורך כל השדה, תלמוד לומר וְיָתֵן לָהֶם לְאִישׁ
בשדה' שאפילו עבור עשב בודד ירד המטר. ומביאה הגמרא
מעשה שכך אירע: בי הא דרב דנאל בר קמינא, הוה ליה תהיא
גינתא – היתה לו גינה, כל יומא הוה אויל וסיד לה – כל יום היה
הולך לבדוקה, ואמר – היה אומר, הא מישרא בעיא מיא והא
מישרא לא בעיא מיא – ערוגה זו צריכה מים, וערוגה זו איננה
צריכה, ואתא מישרא ומשקי כל היכא דמיכע ליה מיא – הגיע
מטר והשקה את הערוגות הזקוקות למים.
הגמרא מבשרת את הפסוק הנזכר. מבררת הגמרא: מאי ה' עֲשֵׂה
חֲזִיוִים, שנאמר בלשון רבים. אמר רבי יוסי (בר) [ברבי] חנינא,
מלמד שכל צדיק וצדיק תקדוש ברוך הוא עושה לו חזיון (ענין) בפני
עצמו להקשות את שדותיו. מבררת הגמרא: מאי 'חזיונים' – אלו
עננים נקראים 'חזיונים'. אמר רב יהודה, עננים פורחות, וכפי
שיתבאר. אמר רבי יוחנן, סימן למטר העתיד לרדת הוא כאשר
באים עננים פורחות. מבררת הגמרא: מאי פורחות. אמר רב פפא,
עובא קלישא תהי עובא סמיכתא – עננים דקים הפורחים תחת
עננים סמיכים.
סימן נוסף לירידת גשמים: אמר רב יהודה, נחילא מקמי מישרא –
גשם דק הבא לפני המטר, אתי מישרא – סימן הוא שעתידי לבוא
מטר רב. אך אם הוא בא בטר מישרא – לאחר המטר, פסיק מישרא
– סימן הוא שעומד הגשם ליפסק. הגמרא נותנת סימן לדבר: מקמי
מישרא אתי מישרא, וסימניה מהולתא – נפה של קמה, שכאשר
מנפים קמה תחילה יוצא קמה דק ולבסוף סובין גסים. דכתיב מישרא
פסיק מישרא, וסימניה חריא דעיי – רעי של עזים, שבתחילה יוצא
גס ולבסוף דק, ופוסק.
מביאה הגמרא מעשה בענין עננים פורחות. מספרת הגמרא: עולא
איקלע לרבא – נודמן לבבל, הוא – וראה עננים פורחות, אמר להו
לאנשי המקום, פנו מאני – בליכם מהחצר, דהשתא אתי מישרא –
שבא כעת מטר ועלול לחזיקם. לסוף לא אתי מישרא – לא ירדו
גשמים, אמר עולא, כי תיבי דמשקרי בבליא, הכי משקרי מישריהו
– כשם שהבבליים משקרים, כך גשמים משקר, ואף כשיש סימנים
לגשם אינו מגיע.
מעשה נוסף שאירע לעולא בבבל. מספרת הגמרא: עולא איקלע
[הודמן] לרבא, חזי מלא צנא דתמרי בוזא – ראה סל מלא תמרים
[המזיעים לדבש] נמכר בוז, תמה ואמר, מזונותם של הבבליים
מצינים להם בנקל וברוח עד כדי כך ששלא צנא דדובשא – סל
מלא דבש נמכר במקום בוזא, ואף על פי כן בבליא לא עסקי

אותם מים הם מי נְשָׁמִים היורדים לעולם, בלא שיחסר מהם עצמם
 כלום, שְׁנֵאמַר (תהלים קד יג) 'מִפָּאֵר מַעֲשֵׂיךָ תִּשְׁפַּע הָאָרֶץ' –
 מפירותיהם של מים העליונים העומדים במאמר ד' ונמרומזים
 בתיבת 'מעשיך', תשבע הארץ. וברייאת זו כְּמֵאָה, ודאי כְּרַבִּי
 יְהוֹשֻעַ הסובר שמקור הגשמים ממים העליונים. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
 הסובר שמקורם ממים של מטה יאמר לך, הֵהוּא – פסוק זה בְּמַעֲשֵׂה
 יְדֵיו שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא דְכָתִיב, וְכֵן לומר שהקב"ה ברא את
 המים לצורך שביעת הארץ.
 אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי, כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵל מִתְמַצִּית – משוירי המים
 שֶׁל גֵּן עֵדֶן הוּא שׁוֹתָה, שְׁנֵאמַר (בראשית ב י) 'וַיִּהְיֶה וַיֹּצֵא מַעְדֵּן וְגו'
 לְהַשְׁקוֹת אֶת הָגֵן, וכשם שהגן שהוא אחד משישים מעדן שוטה
 מהנותר בהשקאת העדן, כך העולם שהוא אחד משישים בגן
 וכמבואר להלן שוטה מתמצית השקאת הגן.
 הגמרא מבאיה ברייתא שמבואר בה מהו שיעור תמצית: תִּנְאָה,
 מִתְמַצִּית בֵּית פּוֹר – משוירי כלי של מים, שיש בהם כדי השקאת
 שדה שזרעו בה כור חטים שהוא שלושים סאה, שׁוֹתָה תִּרְבֵּב –
 אפשר להשקות מתמצית זו מקום וריעת חצי סאה, שהיא אחד
 משישים בכור. הרי לנו שתמצית היא אחד חלקי שישים.
 ומביאה הגמרא ברייתא במידת העולם ביחס לגן עדן: תִּנּוּ רַבָּנִי,
 אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיְתָה אֲרָבֶּעַ מֵאוֹת פָּרְסָה עַל אֲרָבֶּעַ מֵאוֹת פָּרְסָה, וְשִׁיעוֹר
 זֶה הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּשִׁיעוֹר מִידַת אֶרֶץ כּוּשׁ. וְכֹשֶׁל הִיא אֶחָד
 מִשְׁשִׁים בְּעוֹלָם כּוֹלֵל, וְכָל הָעוֹלָם כּוֹלֵל הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים בִּגְנוֹן עֵדֶן,
 וְגֵן עֵדֶן הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים לְעֵדֶן עֲצֻמּוֹ, וְעֵדֶן הוּא אֶחָד מִשְׁשִׁים
 לְגִיהֶנָּם, נִמְצָא שֶׁאֵין כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵל אֶלָּא בְּכִפּוּיו קִנְדָּה לְגִיהֶנָּם. וְיֵשׁ
 אוֹמְרִים שֶׁגִּיהֶנָּם אֵין לָהּ שִׁיעוֹר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁעֵדֶן אֵין לָהּ שִׁיעוֹר.
 אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיָא, מֵאֵי דְכָתִיב (ירמיה נא יג) 'שׁוֹכְנֵת עַל מִים רַבִּים רַבַּת
 אוֹצְרוֹת'. כִּךְ בִּיאָרוּ, מִי גָרָם לְכָבֵד שִׁיחָה אוֹצְרוֹתֶיהָ מֵלֵאיוֹת כִּי
 וְתִבְוָאָה, וְשִׁתְהִיָּה עֲשִׂירָה כָּל כָּךְ, הֵיוּ אוֹמְרִים, מִפְּנֵי שִׁשׁוּכְנֵת עַל
 מִים רַבִּים הַמְשָׁקִים שְׁדוּתִיהָ תְדִיר, שִׁמְאָחָר וְעִמּוּקָהּ הִיא מְכַל
 הָאֲרָצוֹת, מִתְקַבְּצִים בָּהּ כָּל מִי הַגְּשָׁמִים הַיּוֹרְדִים בָּאֲרָצוֹת סְבִיבָה.
 מאמר נוסף באותו ענין: אָמַר רַב, עֲתִידָה (ועשירה) בְּכָל, דְּחִדְרָא
 בְּלֵא מִיִּסְרָא – שִׁנְקֶצֶת תְּבוּאָתָה בְּלֵא יִרִידָה מִטֶּר, מאחר
 ומתקבצים בה גשמי הארצות הסמוכות לה. אָמַר אַבְיִי, נְקִימִין –
 מסורת היא בידני שתבואת בבל נקצרת בלא מטר, ומפני שהיא
 מוֹכֶנֶת – אדמתה לחה וטובענית, וְלֵא יוֹכְשֵׁנִי – יבשה.

משנה

שנינו לעיל (ב) אין שואלים את הגשמים אלא סמוך לימות
 הגשמים, משנתינו מבארת מהו הזמן הסמוך לימות הגשמים בו
 מתחילים לבקשם בתפילה. אומרת המשנה: בְּשִׁלְשָׁה בְּמִרְחָשֵׁן
 שׁוֹאֲלִין אֶת הַגְּשָׁמִים. רַבִּי גִמְלִיאֵל אוֹמֵר, בְּשִׁבְעָה בּוֹ, שֶׁהוּא חֲמִשָּׁה
 עָשָׂר יוֹם אַחֵר סִיּוֹם הָהָן (וסוכות), בְּרִי שִׁנְיָע האדם האחרון
 שֶׁבִּישְׁרָאֵל בְּחֻזְרוֹתוֹ מִהַעֲלִיָּה לְרַגֵּל לְגִתָּה פָּתָה קֹדֶם שִׁיבּוּאוֹ גְּשָׁמִים
 לְנַהֵר.

גמרא

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הִלְכָה בְּרַבִּי גִמְלִיאֵל שֶׁמִּתְחִילִים לִבְקֹשׁ גְּשָׁמִים מִז' מרחשוון.
 הגמרא מבאיה ברייתא העוסקת בזמן שאילתם של בני בבל: תִּנְאָה,
 תִּנְיָה אוֹמֵר, וְכֹנֶלָה – בבבל, השוכנת במקום נמוך ואינה צריכה
 כל כך למטר, אין מבקשים גשמים עד שיעברו שָׁשִׁים יוֹם בְּתַקְוָפָה
 – מתחילת תקופת תשרי (שבשנת החמה).
 אָמַר רַב הוֹנָה כִּי חֵיָא אָמַר שְׁמוּאֵל, הִלְכָה בְּתַנְיָה. מקשה הגמרא:
 אֵינִי – וכי כך אמר שמואל, וְהָא בְּעֵז מִינִי – שאלו בני הישיבה
 מִשְׁמוּאֵל, מֵאִמְתָּה בְּרַבָּנִין – מאמיתא אנו ובני בבל מתחילים
 להזכיר בתפילה 'ותן מל וקטר', אָמַר לָהּ שְׁמוּאֵל, מִכִּי מְעִילִי צִיבִי
 לְבִי מְבוֹת רִישָׁבָא – כאשר מבקשים עצים לביטוי של טובות (שם)
 אדם צייד העופות, לצורך ימות הגשמים בהם אין יכולים לכרות

בְּרִייתוֹ שֶׁל עוֹלָם נאמר, שכנס הקב"ה את המים למקום אחד
 והעמידם כחומה שלא יתפשטו מן הים ליבשה ושלא יעלו מן
 התהום על גבי הקרקע.
 תִּנּוּ רַבָּנִי, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִבְרָאת תַּחֲלִילָה וְכָל הָעוֹלָם כּוֹלֵל נִבְרָא לְכַסּוֹת,
 שְׁנֵאמַר בענין החכמה שנבראה תחילה (משלי ח כב) 'עַד לֹא עָשָׂה אֶרֶץ
 וְחֻצוֹת', ומשמע שכשבראם תחילה ברא את הארץ המובחרת
 שהיא ארץ ישראל, ולאחריה ברא את שאר העולם הנקרא
 'חוצות' שהוא חוץ לארץ ישראל וטפל לה.
 שבח נוסף לארץ ישראל: אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְשֻׁקָּה אוֹתָהּ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ
 הוּא בְּעֲצֻמּוֹ בגשמים, וְאֵילּוּ כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵל מִקְבַּל גְּשָׁמָיו עַל יְדֵי
 מִלֶּאךְ שְׁלִיחָה, שְׁנֵאמַר (איוב ה י) 'הַנּוֹתָן כֶּסֶף עַל פְּנֵי אֶרֶץ, וְשׁוֹלֵחַ מִים
 עַל פְּנֵי חֻצוֹת'. הרי שלגבי ארץ ישראל והנקראת בלשון 'ארץ'
 סתם נאמר לשון נתינה, ואילו לגבי חוץ לארץ (הנקראת 'חוצות')
 נאמר בלשון שליחה.
 מעלה נוספת: אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה – מקבלת בגשמיה את עיקר מי
 הַגְּשָׁמִים שבעננים. וְאֵילּוּ כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵל מִקְבַּל גְּשָׁמָיו מִתְמַצִּית –
 מהנשאר בעננים לאחר שנתרקנו. שְׁנֵאמַר (שם) 'הַנּוֹתָן כֶּסֶף עַל פְּנֵי
 אֶרֶץ וְגו' וְשׁוֹלֵחַ מִים עַל פְּנֵי חֻצוֹת', הרי שארץ ישראל מקבלת
 'מטר' שהוא עיקר הגשם, ואילו בחוץ לארץ נשלח רק 'מים' שהם
 שאריות הגשמים.
 עוד במעלתה של ארץ ישראל: אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שׁוֹתָה וּמִקְבַּלַת
 גְּשָׁמֶיהָ תַּחֲלִילָה וְכָל הָעוֹלָם כּוֹלֵל לְכַסּוֹת, שְׁנֵאמַר (שם) 'הַנּוֹתָן כֶּסֶף
 עַל פְּנֵי אֶרֶץ וְגו' וְשׁוֹלֵחַ מִים עַל פְּנֵי חֻצוֹת'. משמע שתחילה 'נותר'
 מטר על פני ארץ, ושהיא ארץ ישראל, ואחר כך 'שולח' מים על
 פני חוצות. מִשְׁלַל לְאֵדָם שְׁמוּנָבֵל – מערב ומגבן את הַנְּבִינָה, שלבסוף
 נוֹפֵל אֶת הָאוֹכֵל – הגבינה המגובלת, וּמִינֵיהָ אֵת מִי הַחֵלֶב שֶׁהֵם
 הַפְּסוּלָה, כִּךְ נוֹהֵג גַּם הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּהֲרֹדֶת הַגְּשָׁמִים, תַּחֲלִילָה
 נוֹתֵן אֶת עֵיקַר הַגֶּשֶׁם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵת הַשְּׂאִרִית וְהַפְּסוּלָה שׁוֹלַח
 לְשֵׂאֵר הָעוֹלָם.
 הגמרא שבה לדון במחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע: אָמַר מִר –
 לעיל (ט) השיב רבי אליעזר שעל אף שלדעתו מקור מי הגשמים
 ממימי האוקיינוס המלוחים, מכל מקום (במיתקן) [מִתְמַצִּית] הֵן
 בְּצִבְיִים, שואלת הגמרא: מִגְּלִיָּה שֶׁהַעֲנָנִים מִמֵּתִיקִים אֶת הַמִּים.
 משיבה הגמרא: יֵשׁ לְכָךְ מִקּוֹר בְּכָתוּב, וְכִדְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרִי יוֹסֵף
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נִזְכָּרָה שִׁירַת דָּוִד עַל הַצִּלְתּוֹ מֵאוֹיְבָיו עַמֻּמִּים
 בְּכָתוּב בִּשְׁנֵי לִשׁוֹן, כִּסְפָּר תַּהֲלִים (יח יג) כְּתִיב 'חֲשַׁבְתָּ מִים עָבִי
 שְׁחָקִים', וְאֵילּוּ בִּסְפָּר שְׁמוּאֵל (ב' כב יג) כְּתִיב 'חֲשַׁבְתָּ מִים עָבִי
 שְׁחָקִים', ודורשים אנו לחבר את שני המילים השונות לתיבה אחת,
 שְׁחָקֵל – טול את האות 'כף' מתיבת 'חשבת', וְשָׁדִי אֶרֶץ – והטילה
 עם האות רי"ש שבתיבת 'חשרת', וְקָרִי בִּיה חֲכָשֶׁרֶת – ויקראו יחידיו
 'חכשרת', וכיון שאותיות ה"א ודח"ת מתחלפות הרי זה כאילו
 נאמר 'הכשרת' מים עבי שחקים, ופירושו שענני השחקים
 מכשירים ומתקנים את המים שבקרבם. הרי לנו מקור לדבריו של
 רבי אליעזר שמי האוקיינוס מתמתקים בעבים.
 שואלת הגמרא: וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ הסובר שמקור מי הגשמים מהרקיע,
 ואינם צריכים תיקון והכשרה, בְּהֵנִי קִרְאִי מֵאֵי דְרִישׁ בְּהו – מהו הוא
 דורש מפסוקים אלו. משיבה הגמרא: כִּסְפָּר לָהּ כִּי הָא דְבִי אֶתָּא רַב
 דִּימִי, אָמַר – הוא סובר כפי שאמר רב דימי כשבא מארץ ישראל
 לְבָבֵל, אָמַר בְּמַעְרָבָא – אמרו חכמים שבארץ ישראל, נְהוּר עָנִי
 – כשהעננים בהירים, וְעִירִין מוֹחִי – מימיהם מועטים. הָשׁוּף עָנִי –
 כשהעננים חשוכים וכהים, סְגִיין מוֹחִי – מימיהם מרובים. ודבר זה
 נרמז בלשון הכתוב 'חשבת מים', שכאשר העננים חשוכים יש
 בהם מים רבים, ומכך מדייקים שאם הם בהירים מימיהם מועטים.
 ואילו את הפסוק 'חשרת מים' כבר דרש רבי יהושע לעיל (ט)
 ללמד שהעננים משירים מימיהם לארץ.
 מבררת הגמרא: כְּמֵאָה אוֹלָא – כדעת מי הולך הָא דְתַנְיָא, מִים
 הָעֲלִיּוֹנִים אינם נסמכים על דבר, אֶלָּא בְּמֵאמַר שֶׁל הַקַּב"ה הֵם
 תְּלִיּוֹת – מוכנסים ועומדים באויר. וּפִירוּתֵיהֶן – זיעתם ולחותם של

תענית. מאימתי – פרק ראשון דף י עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קמא רש"י

בביתו של עולם – כתיב, שהיה כל העולם שטוף במים, והקדוש ברוך הוא כונס
בנקום אחד כמכניס מים בנאד, שנתנם באוצרות, דכתיב "ותן באוצרות תדומות", שם
חול גבולו ואוצר לים. משוירי תמצית – מה שנשאר בעבים אחר שתיתיה. על פני ארץ
– ארץ ישראל, בתחילה שותה – שם יורדין הגשמים תחילה, כך שמעתי. חשרת מים
והשבת מים – שני מקראות הן, חד בתהלים
חד בשמואל, ב"דבר דוד". הכי גרסתי: שקול
כף ושדי אריש – כלומר: קח כף שבמלת
חשבת, וצרפו עם מלת חשרת, וקרי ביה
חבשרת – שמממקין ומכשירין בעבים. חשך
ענני גמלין מימיה – ודינו דכתיב חשבת מים.
נהור ענני – כשהענן קליש ועירן מימיה,
ומכלל חשך סגיאן, אתה למד: אבל נהור
ועירן. וחשרת – לשון חשרה, כמו "אין שורין
דיר" (שבת יז, ב) כי כדדריש ליה רבי יהושע
לעיל, אבל חשבת מיבעי ליה להכי ולהכי.
במאמר חן תלוי – אין נחות על שום דבר,
אלא מכונסות ועומדות כמין בריכה, ותלויות
במאמרו של הקדוש ברוך הוא. ופירוטין מי
נשמים – משום לישנא דקרא נקט הכי, משום
דכתיב "ופרי ממשקן תשבע הארץ".
ופירוטין, כלומר מיעוט המים, שאין נחסרין
כלום, דכתיב (תהלים סח) "פלג אלהים מלא
מים כל שפדה, והקדן קיימת, ופירוטין מי
גשמים. וכן מפורש בבראשית רבה. ונדר יוצא
מעדן – סימן לדבר שגן עדן שותה מן הגשמים
תחילה, דכתיב "ונדר יוצא מעדן להשקות את
הגן וגו'. תנא מתמצית בית בור – כלי
שמשקן במימיו בית בור יכולין להשקות
בתמציתו שיעור זריעת תרבה, שהוא אחד
מששים ארבת בור. והכי נמי, עולם אחד מששים
בגן עדן, ודי לו בתמצית העננים המשקין את
הגן. גן לפני כל העולם כולו כעדן לגן. נמצא כל
העולם כבימיו קדרה – הקטן כנגד הקדרה
"שוכנת על מים רבים" – רבת אוצרות בא קצר
אמת בצעזע". שרבו אוצרותיה – שקנו עושר.
מים רבים – שממשקן שדותיה, דבבל עמוקם
מכל הארצות, וגשמים מטפטטין ויורדין שם.
עתירה בבל – עשירה היא בבל, שקוצרין בה
תבואה בלא מטר, שאין צריכים לגשמים.
נקיטין – דהכי חצודא בבל בלא מטר.
דבוכעני – היא מקום מצולה ורקק, ולא יבשני
– שאינה יבשה. משננה בשלשה במרחשון
שואלין את הגשמים וכו'. רבן גמליאל אומר
בשבעה בו חמשה עשר יום אחר החג –
כלומר, בשבעה במרחשון הוא חמשה עשר
אחר החג. כדי שיגיע האחרון – כלומר, קודם
ביאת מים לנהור פרת, שהוא רחוק יותר.
גמרא ובגולה ששים. ובגולה אין שואלין עד
ששים בתקופה, לפי שהוא מקום נמוך, ואין
צריכים מטר כל כך. מבי מעיילי ציבי לבי טבות
ירשבה – משננה במרחשון עציץ לאוצר לצורך
ימות הגשמים. שכן היו נהוגין, לפי שהיו יודעין
שזמן גשמים הוא משם ואילן, ולא היו יכולין
לחטוב עציץ ביער. ירשבה – ציד עופות, כמו

קרי ביה חכשרת – פירושו: קטל הכ"ף מן חשבת, ושדי עם חשרת – ויהיה חכשרת. כלומר:
שהמים בעננים מתכשרים, שהעננים שותים לבסוף הם ממתקים בעבים. מובעני
ולא יובשני – פירושו: מוטב להיות בארץ שהיא לחה, מכשודיא יבשה.
הלכתא יום ששים כלאחר ששים – וכן עמא דבר, ויום תקופה מתחיל. אין גזרין
תענית על הצבור בתחילה בחמישי שלא להפקיע
השערים – פירושו: שעל ידי שעשו הצבור תענית
– יקנו מזון של חמישי ושל שבת, ובסבורים העם
יוקר היא – ויפקיעו השערים.
איזהו

בביתו של עולם. תנו רבנן: "ארץ ישראל נבראת
תחילה וכל העולם כולו נברא לבסוף,
שנאמר: 'עד לא עשה ארץ וחוצות'. ארץ ישראל
משקה אותה הקדוש ברוך הוא בעצמו, וכל העולם

כולו על ידי שליח, שנאמר: הנתן מטר על פני ארץ, ושלח מים על פני חוצות'. ארץ ישראל
שותה מי גשמים, וכל העולם כולו מתמצית, שנאמר: 'הנתן מטר על פני ארץ, וגו'. ארץ
ישראל שותה תחילה, וכל העולם כולו לבסוף, שנאמר: הנתן מטר על פני ארץ, וגו'. משל
לאדם שמונבל את הגבינה. נוטל את האוכל ומניח את הפסולת". אומר רבי: ממתקין הן
בעבים. מנליה? דאמר רב יצחק בר יוסף אומר רבי יוחנן: פתיב: חשבת מים, עבי שחקים,
וכתיב: חשרת מים, עבי שחקים. שקול כף ושדי אריש, וקרי ביה "חכשרת". ורבי יהושע,
בהני קראי מאי דריש בהו? סבר לה פי הא: דכי אתא רב דימי, אמר: אמרי במערבא: נהור
ענני, ועירן מזהי; חשוד ענני, סגין מזהי. כמאן אזלא הא דתניא: "מים העליונים במאמר
הם תלויים, ופירוטין מי גשמים, שנאמר: 'מפרי מעשיך תשבע הארץ'". כמאן? פרבי יהושע.
ורבי אליעזר? ההוא במעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא הוא דכתיב. אומר רבי יהושע בן
לוי: כל העולם כולו מתמצית גן עדן הוא שותה, שנאמר: "ונדר יוצא מעדן, וגו". תנא:
"מתמצית בית בור שותה תרבה. תנו רבנן: "ארץ מצרים הויה ארבע מאות פרסה על ארבע
מאות פרסה. והוא אחד מששים בכוש. וכוש אחד מששים בעולם. ועולם אחד מששים בגן.
וגן אחד מששים לעדן. ועדן אחד מששים לגיהנם. נמצא כל העולם כולו כבימיו קדרה
לגיהנם. ויש אומרים: גיהנם אין לה שיעור. ויש אומרים: עדן אין לה שיעור". אומר רבי
אישאי: מאי דכתיב: "שכנת על מים רבים, רבת אוצרות"? מי גרם לכל שיהו אוצרותיה
מלאות בר? הוי אומר מפני ששוכנת על מים רבים. אומר רבי: עתירה בכל דהצדא בלא
מיסרא. אומר אביי: נקיטין טובעני ולא יובשני. משננה בשלשה במרחשון שואלין את
הגשמים. רבן גמליאל אומר: בשבעה בו, חמשה עשר יום אחר החג, כדי שיגיע אחרון
שבישראל לנהר פרת. גמרא אומר רבי אליעזר: הלכה כרבן גמליאל. תנא: "חנניה אומר:
ובגולה עד ששים בתקופה". אומר רב הונא בר חייה אומר שמאיאל: הלכה כחנניה. איני? והא
בעו מיניה משמואל: מאימת מדברין? "ותן טל ומטר"? אומר להו: מפי מעיילי ציבי לבי טבות
ירשבה. דילמא אידי ואידי חד שיעורא הוא. איבעיא להו: יום ששים כלפני ששים או בלאחר
ששים? תא שמע: רב אמר: יום ששים בלאחר ששים. ושמאיאל אמר: יום ששים כלפני ששים.
אמר רב נחמן בר יצחק: וסימנך: עלאי בעו מיא, תתאי לא בעו מיא. אומר רב פפא: הלכתא:
יום ששים בלאחר ששים. משננה הגיע שבעה עשר במרחשון, ולא ירדו גשמים, התחילו
היחידים מתענין שלש תעניות. אוכלין ושותין משחשיכה, ומותרין במלאכה, ובחריצה,
ובסיכה, ובנעילת הסנדל, ובחשמיש המטה. הגיע ראש חדש פסח, ולא ירדו גשמים, בית
דין גזרין שלש תעניות על הצבור. אוכלין ושותין משחשיכה, ומותרין במלאכה, ובחריצה,
ובסיכה, ובנעילת הסנדל, ובחשמיש המטה. גמרא מאן "יחידים"? אומר רב הונא: רבנן.
ואמר רב הונא: יחידים מתענין שלש תעניות, שני וחמישי ושני. מאי קמשמע לן? תניא:
"אין גזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי, שלא להפקיע את השערים. אלא שלש תעניות
הראשונות שני וחמישי ושני". מהו דתימא: הני מילי צבור, אבל יחיד לא. קמשמע לן. תנא
נמי הכי: כשהתחילו היחידים להתענות, מתענין שני וחמישי ושני, ומפסיקין בראשי חדשים
ובימים

"אין פורשין רשעים ליונים" (בבא קמא ע"ב). טבות – שם אדם. כלפני ששים – ולא מדברין. בלאחר ששים – ומדברין. עילאי בעו מים – העומדים בהרים צריכין יותר מים, מפני
שהגשמים מתגלגלים ויורדין למטה. תתאי לא בעו מים – שמתכנסין כל מימי ההרים לבקעה. הכי נמי, רב שהיה מאריך ישראל, כדאמרין בעלמא (גיטין ו, א) מבי אתא רב לבבל,
וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, משום הכי אמר בלאחר ששים. ובבבל, בגולה מתוך שאין צריכין לגשמים – אין שואלין עד ששים לתקופת תשרי, וכן אנו נוהגים, שכל מנהגינו
אחר בו בבל. משננה הגיע שבעה עשר וכו' – אוכלין ושותין משחשיכה, שאין אוכלין מבעוד יום כיום הכפורים ותשעה באב. גמרא מאי קא משמע לן – האי דקאמר שני
וחמישי ושני. תניא – בפירקין דלקמן (ט"ב). אין גזרין תענית כי' שלא להפקיע את השערים, שאם היו מתחילין להתענות בחמישי היו קונין למצואי התענית שתי סעודות גדולות,
אחד לתענית ואחד לשבת, ובסבור המוכר שרעב בא לעולם ואתי לאפקועי שערים. אפקועי – מבטל שיעור מדה הראשונה, וממעטה. אבל יחידים לא – שלש תעניות שהיחידין
עושין קודם לצבור – אינן זקוקין להתחיל בשני, דליכא אפקיעת שערים משום יחידים לחידיהו. והללו שלש תעניות דייחידים אינן בכלל שלש עשרה תעניות דצבור, תדע דקא
חשיב במתניתין שלש ועלש ושבע. ומפסיקין בראשי חדשים – שאם הל ראש חדש בשני ובחמישי לאור שחתולו להתענות – פוסקין תעניתם.

איזהו יחיד כו' שראוי למנותו פרנס על הצבור להיות פרנס ואיהו תלמיד כל ששואלין דבר הלכה בכל מקום וכו'. וקשה: והבא משמע דקרי יחיד אותו שיועד להשיב כששואלין לו דבר הלכה בכל מקום ואומרו והם אמרין במסכת שבת פרק "ואלו קשרים" (קיד,א): איהו תלמיד – הראוי למנותו פרנס על הצבור, כשיועד להשיב כל ששואלין דבר הלכה, ואפילו במסכת כלה. אלמא: הראוי

למנותו פרנס על הצבור הוא כשיועד להשיב, והבא משמע דאותו הראוי למנותו פרנס – הוא מילתא אחריית. ועוד: דהבא משמע דיחיד עדיף, מדיקאמור בסמוך: לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה, אבל הרוצה לעשות עצמו תלמיד – עושה! ויש לומר: דיש חילוק בתלמיד, דדוקא כשהורב בא אל מקום אחד וכל התלמידים אצלו, זה שואל אל הרב ממה שהוא לומר לומר זה שואל ממקום אחר, ואותו הרב יודע להשיב לכל התלמידים, לכל אחד ואחד כפי שאלתו, ואפילו במסכת כלה – זהו יחיד דעדיף מתלמיד דהבא, ונקרא תלמיד ההם בפרק "אלו קשרים" – אותו ודאי ראוי למנותו פרנס על הצבור. אבל אם אינו יודע להשיב אלא במסכת שלו – נקרא גם כן תלמיד, ומוזו מיידי הבא.

ההולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין הרי מתענה ומשלים – לא שנא דעתו לחזור לא שנא אין דעתו לחזור, והואיל וקבל עליו התענית. **למה** תתראו – כמו שפירש: אל תראו עצמכם בפני בני עשו וכו'. ויש במדרש: למה תתראו, פירשו: למה תהיו בחושין.

אל תרגו בדרך – ויש מדרש: אל תפסיקו מדבר הלכה.

ואין ביניהם דברי תורה ראויים לשרף דכתיב ויהי המה הולכים הלך ודבר וגו' טעמא דאיכא דבר וכו' – ויש מדרש: שהם היו מדברים דברים בטלים, ומשום הכי ראויין לשרף. **פסיעה** גסה נטלת אחת מחמש מאות ממאור עיניו של אדם – ואין להקשות: אם כן בחמש מאות פסיעות גסות יהיה ניטל כל מאור עיניו של אדם, והא קא חזינן דלאו הכי הוא: ונראה לפרש: דהפסיעה ראשונה נטל אחת מחמש מאות, והפסיעה שניה נטל פחות מן הראשונה, ששניה אינה נטלת אלא אחד מחמש מאות הנשארים, כמו בעשירייתא דבי רבי (כתובות סח,א) – רצה לומר: העישור ממה שנשאר. אבל עדיין קשה, דמה שנא פסיעה ראשונה דנטלת יותר מן השניה: אלא יש לומר: דלא נטלת אלא פסיעה ראשונה דדוקא, ומכאן ואילך – כיון דדש דש, אי נמי: פסיעה ראשונה נטלת טפי, משום דכל התחלות קשות.

לעולם יצא אדם כבי טוב – פירשתי בפרק קמא דפסחים (ב,א).

משום מעיינא – פירשו: משום שהבני מעיין הוא קשה להו.

אסור

ובימים טובים הכתובין במגילת תענית. תנו רבנן: **"אל יאמר אדם: 'תלמיד אני, איני ראוי להיות יחיד'.** אלא, כל תלמיד חכם יחידים. אי זהו יחיד ואיהו תלמיד? יחיד כל שראוי למנותו פרנס על הצבור. תלמיד כל ששואלין אותו דבר הלכה בתלמודו ואומר, ואפילו במסכת דכלה". תנו רבנן: **"לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה; תלמיד, עושה. דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: עושה, וזכור לטוב. לפי שאין שבת הוא לו, אלא צער הוא לו."** **תניא אידך: "לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה; תלמיד, עושה. דברי רבי שמעון בן אלעזר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: בפה דברים אמורים? בדרך של שבת, אבל בדרך של צער עושה, וזכור לטוב, שאין שבת הוא לו, אלא צער הוא לו."** **תנו רבנן: "מי שהיה מתענה על הצרה ועברה, על החולה ונתרפא, הרי זה מתענה ומשלים. ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין הרי זה מתענה עמה. ממקום שמתענין למקום שאין מתענין הרי זה מתענה ומשלים. שבת ואכל ושתה, אל יתראה בפניו הצבור, ואל ינהיג עידונו בעצמו, שנאמר: 'ויאמר יעקב לבניו: למה תתראו?' אמר להם יעקב לבניו: אל תראו עצמכם בשאתם שבעין, לא בפני עשו, ולא בפני ישמעאל, כדי שלא יתקנאו בכם."** **"אל תרגו בדרך. אמר רבי אלעזר: אמר להם יוסף לאחיו: אל תתעסקו בדרך הלכה, שפא תרגו עליכם הדרך. איני? והאמר רבי אלעזר בר ברכיה: שני תלמידים חכמים שמהלכים בדרך, ואין ביניהם דברי תורה, ראויין לשרף, שנאמר: "ויהי המה הלכים, הלך ודבר, והנה רבב אש וסוסי אש ופירו בין שניהם."** **מעמא דאיכא דיבור, הא ליכא דיבור, ראויין לשרף! לא קשיא. הא למיגרם; הא לעיני. במתניתא תנא: "אל תפסיעו פסיעה גסה, והכניסו תמה לעיר."** **"אל תפסיעו פסיעה גסה," דאמר מר: פסיעה גסה נטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם. "והכניסו תמה לעיר", בדרך יהודה אומר רב. דאמר רב יהודה אומר רב: לעולם יצא אדם ב"כי טוב" ויפגם ב"כי טוב", שנאמר: "הבקר אור, והאנשים שלחו". אומר**

דתיב

וכן בימים טובים הכתובים במגילת תענית. תלמיד אני – ואינו חשוב כל כך ביחידים, כלומר: אני ראוי להתחיל תענית עם היחידים. לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד – לענין תענית. עושה – דנראה מגסי הרוח, ותנן (אבות פג, משנה י'): כל שרוח הבריות נחה הימנו כו'. הכי גרסינן: התלמידים עושין עצמן – כדאמרין לעיל, שכל התלמידים ראויין לכך, ואין בהם משום גסות הרוח. רבי יוסי אומר כל אדם – ואפילו שאינו תלמיד, עושה עצמו יחיד להתענות. וזכור לטוב, דצער הוא לו ולא גסות. לישנא אחרינא גרסינן: לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה, תלמיד עושה. כלומר: ולא כל הרוצה נמי לעשות עצמו תלמיד, להתנהג עצמו במדת תלמיד בחלוקה ובמטות, ולהתנאות בסודר של תלמיד חכמים ושאר דברים עושה. דכל הרוצה לטילול לו את השם לא יטיל. ורבי יוסי ארישא. ומסתבר כי האי לישנא, מדקא מחדר רבן שמעון בן גמליאל: דבר של שבת – אינו עושה, מכלל דאיירי בשבת. על החולה ונתרפא – הוא הדין אם מת החולה, בעי לקימו נדרו. על הצרה ועברה – מתענה ומשלים. ואם לאו – נראה כמתנה עם קונו: אם תעבור (אתענה) ואם לאו – (לא) אתענה. למקום שאין מתענין הרי זה מתענה ומשלים – כל התעניות שקבלו עליהן בני עיר, דנותנן עליו תומרי המקום שיצא משם. אבל ושתה – דיעבר, אל יתראה בפניהו – שנראה כחתן בין אבלים, ויתקנאו בו. ואל ינהיג עידונו בעצמו – שלא יאמר: הואיל ואכלתי כל שהוא – אוכל הרבה. אל תראו עצמכם – שיש לכם חטים הרבה. ולא הלכו אלא בשביל דבר זה, שלא להתראות בפני בני עשו, שהיו צעורים ורעבים. תרגו עליכם הדרך – תתעו. לשרף באש – דכתיב "והנה סוסי אש", וכתיב בההוא עניינא "הלך ודבר", ואהכי כתביה, לאשמעינן דאי לאו שהיו הולכין בעומקה של הלכה – לא והיו ניצולין. הא למנרם – מבעי ליה באורחא, אבל במלתא דמבעי ליה לעיניו – לא. במתניתא תנא – מאי "אל תרגו בדרך" – אל תוסיף עצמכם בפסיעה גסה. והכניסו תמה לעיר – כשאתם לנך ושובכין בדרך בעיירות, הכניסו לעיר בעוד שהחמה זורחת. יצא אדם כבי טוב – שימתין עד שיאור, כמו "וירא אלהים את האור כי טוב" (בראשית א). ויכנס כבי טוב – בערב בעוד שהחמה זורחת, שאין ליסותן מצויין. אי נמי: שלא יפול בבורות ובקעים שבעיר, שלא יעלילו עליו עלילות מרגל אתה או גב. הבוקר אור והאנשים שולחו תמה וחמוריהם – מיכן שיצאו כבי טוב. והוא הדין ליכנס כבי טוב. יש ספרים דלא כתיב בהו האי קרא, אלא מילתא דרב יהודה סברא הוא, ולא בעינן קרא. לא יאכל יותר ממה שאוכל בשני רעבון – דאמר לקמן (י,א), שצריך להרעוב עצמו בשני רעבון. (הבא – ותלמוד) זה בבלי הוא, וכי משתעי בבבלי קאמר הבא, וכל הא לן הוא לזה בבבלי קאמר. משום מעיינא – שלא יתחללו מעיין של אדם ברוב אכילתו מפני טורח הדרך. יש אומרים: יחיד מעיין של אדם שפושין זה לזה כעין מעיין. משום מוויני – שמא אין לו לאחר כך. דתיב

תענית דף י עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמג

חטים הרבה, אל תראו עצמכם כפי מצבכם שאתם שבעין ואינכם
 זקוקים לחזר אחר מזון, לא בפני עשו ולא בפני יצמקאל, כדי שלא
 יתקנאו בכם, אלא רדו אף אתם למצרים.
 אגב שהוזכר ציווי יעקב לבניו כששלחם לבשר לאביהם על קיומו:
 אף את דברי יוסף לאחיו כששלחם לבשר לאביהם על קיומו:
 נאמר בפסוק (שם מה דר) 'וישלח את אחיו וילכו, ויאמר אליהם אל
 תרנו בדרך. אמר רבי אלעזר, כך אמר להם יוסף לאחיו, אל
 תתעסקו בלכתכם בדרך בדרך הלכה, שמה מתוך כך לא תשימו
 לבכם ותרנו עליכם הדרך – תתעו ותתעכבו בדרך, ורצה שיזדרזו
 לבשר לאביהם על קיומו. מקשה הגמרא: איני – האמנם כך הוא
 שאין ללמוד בדרך ממשש שיטעה בדרכו, ויאמר רבי אלעזר בר
 ברכיה, שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהם שיחה של
 דברי תורה, ראויין הם לישרף, שנאמר בפרידתו של אליהו
 מאלישע כאשר עלה השמימה (מלכים ב' יא) 'ויהי קמה הולכים
 (הולך) [הולך] ודבר והנה רכב אש וסוסים אש ויפרידו בין שניהם,
 ויעל אליהו בסערה השמים, ומכך שהדגיש הכתוב שירבו
 בלכתם יש לדייק, טעם דאבא ריבור – הטעם שניצלו מרכב
 וסוסי האש ולא נשרפו הוא משום שעסקו בדברי תורה, הא ליבא
 ריבור ראויין לישרף – אך אילו לא היו מדברים בדברי תורה היו
 נשרפים. וכיצד יתכן שיוסף צוה עליהם להמנע מדברי תורה.
 משיבה הגמרא: לא קשיא, הא למינרם – החיוב לעסוק בדברי
 תורה בדרך הוא בלימוד של חזרה ושינון על דברים שנלמדו,
 שאינו מצריך עיון גדול, הא לעיוני – ומה שצוים יוסף הוא להימנע
 מעיון מעמיק הדורש ריכוז רב ועלול לגרום לטעות בדרך.
 ביאור נוסף לאזהרת יוסף: בפתניתא תנא לבאר את הפסוק 'אל
 תרנו בדרך', שכך אמר יוסף לאחיו, על אף שמבקש אני מכם
 'מהרו ועלו אל אבי' (שם מה ט), מכל מקום אל תפסיעו בדרככם
 פסיעה נפסה – יותר מאמה, וכן הכניסו קמה לעיר – היכנסו לעיר
 בעוד החמה ברקיע. ומבאר הגמרא טעם הוראות אלו: אל
 תפסיעו פסיעה נפסה, דאמר מר, פסיעה נפסה נומלת אחד מחמש
 מאות ממאור עיניו של אדם. ומה שצוים הכניסו קמה לעיר, טעם
 הדבר הוא בדרך יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב, לעולם
 יצא אדם מהעיר בבי טוב – כשהאיר כבר היום, וכמו כן יבנס
 לעיר בערב בבי טוב – בעוד החמה זורחת טרם יחשיך, שלא יכשל
 בבורות ופחתים, שנאמר ביציאת השבטים ממצרים (שם מה א) 'הבקר
 אור והאנשים שלחו', ומשמע שאין לצאת לדרך אלא כשהאיר
 היום, ומאותו טעם יש ללמוד אף שצריך להכנס לעיר בעוד היום
 מאיר.
 אגב שהוזכרו דברי רב יהודה אודות המהלך מחוץ לעיר, הגמרא
 מביאה הנהגה נוספת הטובה לו: אמר רב יהודה אמר רב, חייא
 הקהל בדרך אל יאכל יותר ממה שהיה אוכל בשני רעבון שחייב
 להרעב עצמו בהם [וכפי שיתבאר (להלן א.)]. שואלת הגמרא: מאי
 טעמא. מתרצת הגמרא: הקא תרנימו – בבבל ביארו שהטעם הוא
 משום מעיינא – שלא יתקלקלו מעיו מפני טורח הדרך. אך
 במערבא אמרי – בארץ ישראל אמרו טעם אחר לדבר, משום מזוני
 – שמה לא יהיה לו די מזון בהמשך דרכו. שואלת הגמרא: מאי
 בינייהו – מהו החילוק למעשה בין הטעמים. משיבה הגמרא: איבא
 בינייהו

ובימים טובים היתוכין במגילת תענית – אם חל ראש חודש או
 אחד מהימים טובים שקבעו חכמים שלא להתענות בהם, באחד
 משלושה ימים אלו, אינם מתענים ביום זה.
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת מי נכלל בהגדרת יחיד: תנו
 רבנן, אל יאמר אדם הלא רק תלמיד אני, ואיני ראוי להיות חשוב
 כיוחיד ולהתענות עם היחידים, אלא כל תלמידי חכמים בין יחידים
 ובין תלמידים, נחשבים לענין זה כיוחידים ומתענים עמם. מפרשת
 הברייתא: אי זהו יחיד ואיזהו תלמיד, יחיד הוא כל אדם שראוי
 למנותו לפיכך [מנהיג] על הצבור, ותלמיד הוא כל ששואליו אותו
 דבר הלכה בלמודו שלמד עתה, ואמר – ומשיב כהלכה, ואפילו
 אם אין למדו אלא במסכתא דכלה שחיא קצרה וקלה, כיון
 שיודעה היטב הרי הוא תלמיד ומתענה.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת באדם שאינו תלמיד אם רשאי
 להחמיר על עצמו ולהתענות כיוחיד: תנו רבנן, לא כל הרוצה
 לעשות – להחשיב את עצמו יחיד ולהתענות, עושה כן ומתענה,
 לפי שנראה כגס רוח, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח
 המקום נוחה הימנו. כמו כן לא כל הרוצה להנהיג עצמו במדת
 תלמיד, ולהתלבש כמותו, עושה כן, שלא כל הרוצה ליטול את
 השם יטול, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר, אף אם אינו תלמיד
 חכם, עושה עצמו כיוחיד ומתענה, וכוור לטוב, לפי שאין שבה הוא
 לו אלא צער הוא לו – התענית אינה גורמת לו אלא צער, ולכן
 אין בה משום נסות הרוח.
 ברייתא נוספת באותו ענין: תניא אידך, לא כל הרוצה לעשות עצמו
 יחיד ולהתענות, עושה כן, שיש בכך גסות רוח. וכן לא כל הרוצה
 לעשות עצמו כתלמיד בלבושו והנהגתו, עושה זאת, שלא כל
 הרוצה ליטול את השם יטול, דברי רבי שמעון בן אלעזר. רבן שמעון
 בן גמליאל אומר, כמה דברים אומרים שאינו רשאי להתנהג אחרת
 ממדרגתו, בדרך של שבת, כגון לבוש וצורת הנהגה המיוחדת
 לחכמים. אבל בדרך של צער כתענית, עושה עצמו כיוחיד ומתענה,
 וכוור הוא לטוב, שאין שבה הוא לו – דבר התענית אינו הנאה
 בשבילו, אלא צער הוא לו, ולכן אין בזה חשש גאווה.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדיני תענית: תנו רבנן, מי שהיה
 מתענה על הצרה, ועברה הצרה בתוך תעניתו, וכן אם התענה על
 החולה, ונתרפא בתוך תעניתו, הרי זה מתענה ומשלים את כל סדר
 ימי התעניות שקיבל על עצמו, שאם לא יושלים נראה כאילו
 מתנה הוא עם קונו שאינו מתענה אלא אם לא תעבור צרתו.
 דין נוסף: אדם ההולך במקום שאין מתענין בזמן מסוים, למקום
 שמתענין באותו זמן, הרי זה מתענה עמה, כדי למנוע מחלוקת
 ולהשתתף בצערם. וכן ההולך במקום שמתענין למקום שאין
 מתענין, הרי זה מתענה ומשלים את כל התעניות שקבלו עליהן בני
 עירו, שנותנים עליו חומרי המקום שיצא משם.
 ממשכה הברייתא: אם אותו אדם שהגיע לעיר שמתענים בה,
 שכח שמוטל עליו לצום עם בני העיר, ואכל ושתה, אל יתראה
 בפני הצבור, לפי שנראה כחתן בין אבלים, ויתקנאו בו. וכן אל
 ינהיג עידונין בעצמו לומר הואיל ואכלתי אגמור סעודתי, אלא מיד
 כשנוכר יפסיק. שנאמר (בראשית מב א') 'וירא יעקב כי יש שבר
 במצרים, ויאמר יעקב לבניו לקח תתראו וגו' רדו שמה ושברו לנו
 משם'. ומבאר הגמרא: אמר להם יעקב לבניו, אף שיש לכם עדיין

המשך ביאור למס' תענית ליום שבת קודש עמ' א

1 עוד, סימן הוא שבאה עונת הגשמים, והגיעה העת לבקש עליהם.
 2 הרי שלדעת שמואל מתחילים לבקש גשמים משעת הכנסת
 3 העצים ולא מהזמן שנקט חנניה. משיבה הגמרא: דילמא אדי ואדי
 4 חד שיעורא הוא – שמה זמנם שזה ואף זמן הכנסת העצים מהשדה
 5 הוא ביום השישים לתקופת תשרי.
 6 הגמרא דנה בדינם של בני בבל ביום השישים: איבעיא להו –
 7 הסתפקו בני הישיבה, האם יום השישים לתקופה הוא כלפני ששים
 8 ועדיין לא שואלים בו גשמים, או שמה הוא בלאחר ששים
 9 ומתחילים לשאול בו גשמים. תא שפע שבר נחלקו אמוראים
 10 בכך. רב אמר, יום ששים עצמו הוא בלאחר ששים, ומתחילים
 11 לבקש בו גשמים. ושמואל אמר, יום ששים כלפני ששים ואין
 12 מבקשים בו עדיין. אמר רבי נתן בר יצחק, וסימנך – סימן יהיה
 13 בידך לזכור שיטותיהם, עלאי בעו מנא תתאי לא בעו מנא – כלל
 14 הוא שהעליונים הגרים בהרים צריכים מים מרובים, לפי שאין
 15 הגשמים נשארים במקומם אלא מתגלגלים ויורדים למטה, ואילו
 16 התחתונים הגרים במקומות נמוכים אינם צריכים כל כך לירידת
 17 הגשם, שכל מימי ההרים זורמים ונשפכים אליהם. והסימן הוא,
 18 שרב שמקורו בארץ ישראל הנמצאת במקום גבוה וצריכה
 19 לגשמים, סובר ששואלים גשמים כבר ביום השישים, ושמואל
 20 שמקורו בבבל השוכנת במקום נמוך, סובר שאין שואלים אלא
 21 למחרת. הגמרא מביאה את פסק ההלכה: אמר רב פפא, הלכתא
 22 יום ששים בלאחר ששים, ובו מתחילים לשאול.

משנה

23 בשנים בהם לא יורדים גשמים בזמנם, תיקנו חכמים להתענות
 24 ולהתפלל עליהם עד שירדו. המשנה מבארת סדרי תעניות אלו:
 25 הגיע שבועה עשר במרחשון ולא ירדו עדיין גשמים, התחילו היחידים
 26 מתעניין שלשה תעניות, בימי שני חמישי ושני שלאחר שבועה עשר
 27 במרחשון ובגמרא יבואר מי הם יחידים אלו. ובתעניות אלו איבלין
 28 ושותין משחשיבה – מותר לאכול אף לאחר שהחשיך היום שקודם
 29

30 התענית, שאינה נוהגת אלא ביום, וכן מותרין אף ביום התענית,
 31 במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה.
 32 הגיע ראש חדש כסליו ועדיין לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין שלש
 33 תעניות על כל הצבור. ואף בהם איבלין ושותין משחשיבה. וכן
 34 מותרין בהם במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש
 35 המטה.

גמרא

36 שנינו במשנה שבתחילה מתענים רק היחידים. שואלת הגמרא:
 37 מאן יחידים – מי הם אותם יחידים. מתרצת הגמרא: אמר רב הונא,
 38 רבנן – תלמידי חכמים.
 39 הגמרא דנה בסדר שלושת התעניות: ואמר רב הונא, יחידים
 40 ששנינו שמתעניין שלשה תעניות, סדר ימי תעניתם הוא שני וחמישי
 41 ושני. שואלת הגמרא: מאי קמשמע לן, תנינא – הלא שנינו במשנה
 42 להלן (טו) שאין גוזרין תענית על הצבור בתחילה בחמישי –
 43 שהתענית הראשונה תהיה ביום חמישי, כדי שלא להפקיע את
 44 השעריהם, שאם יתחילו להתענות ביום חמישי, ויקנו באותו יום
 45 כמות גדולה של מזון למוצאי התענית ולסעודות השבת, עלול
 46 המוכר לחשוב שרעב בא לעולם, ויבוא להעלות את המחירים,
 47 שעדיין אינו יודע שקבעו להיום תענית, אלא סדר שלש תעניות
 48 הראשונות הוא לעולם בימי שני וחמישי ושני, ומה חידש רב הונא.
 49 מתרצת הגמרא: מהו דתימא – לולא דברי רב הונא הייתי אומר,
 50 הני מיילי – דברים אלו שאין מתחילים להתענות בחמישי הוא רק
 51 בתענית צבור, שאז קיים חשש הפקעת השערים מפני ריבוי
 52 הקונים, אבל ביחיד המתענה לא שייך חשש זה, קמשמע לן –
 53 משמענו רב הונא, שגם ביחידים כיון שמתענים על ענייני הצבור
 54 נוהג בהם דין זה.
 55 הגמרא מביאה ברייתא שמפורש בה כדברי רב הונא: תניא נמי
 56 הכי – כך שנינו גם בברייתא, פשהתחילו היחידים להתענות, מתעניין
 57 שני וחמישי ושני, ומפסיקין בראשי חודשים
 58

אגרות קודש

ב"ה, כ"ו סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על שאלתו, בו שואל אם יסעו הוריו ממקומם עתה להסתדר בקבוץ חפשי באה"ק
 ת"ו, ופלא בעיני גם על הקסיד בזה, ויעיין היטב בלשון הרמב"ם הלכות דיעות ריש פרק ו', צריך אדם
 להתחבר ולישב אצל החכמים כו' ויתרחק מן הרשעים כו' ילך למקום שאנשי צדיקים כו' ואם הם
 רעים וחטאים כו' יצא למערות ולחוחים ולמדבריות, ועאכו"כ שהנמצא במקום שמנהגי הוא ע"פ
 התורה והמצוה שאי אפשר לחשוב ע"ד העתקה לקבוץ חפשי, והשימר את עמו ישראל בכל עת ובכל
 מקום אשר לא ינום כו' ישמור את הוריו בתוך כל ישראל ודוקא בסביבה של יראת שמים תורה ומצוה
 אשר שם שכינתא שריא, והוא מצדו יכול להוסיף בזה ע"י הוספה בשקידה מסירה ונתינה בלימוד
 התורה הנגלית ותורת החסידות וקיום המצות בהידור מיוסדים כל הנ"ל על יראת שמים טהורה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1. המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה ויברך עליה תחלה וסוף ואחר כך יפטיר בנביא כדי שלא
2. יהא פבור תורה וכבוד נביא שיהא אם יקרא בנביא לבדו כמו שקראו העולים הראשונים בתורה לבדה כב:
סימן רפב הלכות שבת קריאת התורה והמפטיר טעין י

הלכתא רבנא

כב] בתורה לבדה - מותר להפסיק מעט בין עליית המפטיר להפטרה לצורך אמירת 'מי שברך', או ביאור ההפטרה וכיו"ב⁴⁴.

צינונים והוספות

44) בשו"ע לא הזכיר שהוא מחשש הנכנסים שיאמרו 'כבוד תורה וכבוד נביא שיהא אלא עצם הקריאה בנביא כפי שקוראים בתורה היא השוואה של כבודם, וע"י שקורא המפטיר גם בתורה מבטל חשש זה, (וכן משמע להלן סי"ח שעיקר הטעם שצריך לברך שוב הוא הקדיש - ולא הנכנסים

שולחן ערוך - הלכות שבת

1. יב יש מי שאומר שאע"פ שאין בישול אחר בישול בדבר
2. יבש מכל מקום יש בישול אחר אפייה או צלייה
3. שהאפוי או הצלוי אם נתנו אפילו בעודו רותח בתוך כלי
4. ראשון שהיד סולדת בו חייב ולפ"ז גם בכלי שני יש
5. להחמיר מדברי סופרים כמו שנתבאר למעלה ולכן צריך
6. לזהר שלא ליתן פת אפוייה אפילו בקערה שהיא כלי שני
7. כל זמן שהיד סולדת בו.
8. ויש מי שמסתפק וחושש מחיוב חטאת גם בכלי שני שהיד
9. סולדת בו מפני שיש דברים רכים שמתבשלים גם בכלי שני
10. ואין אנו בקיאים בהן ושמא גם הלחם נקרא רך לענין זה
11. ומתבשל גם בכלי שני שהיד סולדת בו וכן יש להסתפק
12. ספק זה גם בשאר דברים ויש להחמיר בכולן לבד מבתבלין
13. שהחירו חכמים בפירוש ליתנם בכלי שני וכן מים ושמן כמו
14. שיתבאר והוא הדין לשאר משקין ואפילו בבשר צלוי יש
15. להחמיר כיון שיש בישול אחר צליה אבל במבושל אין
16. להחמיר כלל אפילו בכלי ראשון שלדברי הכל אין בישול
17. אחר בישול בדבר יבש.
18. אבל יש מתירין באפוי וצלוי אפילו צוננים ליתנם אפילו
19. בתוך כלי ראשון רותח מפני שאין בישול אפילו אחר אפייה
20. וצלייה ונהגו לזהר לכתחלה כסברא הראשונה שלא ליתן
21. פת אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו אבל בדיעבד
22. יש להתיר אפילו בכלי ראשון כסברא האחרונה:
23. יג ולפי סברא הראשונה שיש בישול אחר אפייה וצליה יש
24. ג"כ אפייה וצליה אחר בישול דהיינו שכל דבר המבושל
25. אסור ליתנו בלא רוטב סמוך לאש במקום שיכול להתחמם
26. שם עד שתהא היד סולדת בו אבל לדברי הכל אין אפייה
27. וצליה אחר אפייה וצליה ודבר האפוי או צלוי מותר ליתנו
28. סמוך לאש ע"ד שיתבאר אפילו נצטנן כבר לגמרי:
29. יד כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו מותר להניחו
30. בשבת על גבי קדרה הטמונה בבגדים כדי שישמור
31. חומו ולא יצטנן ואפילו לא נתבשל כל צרכו שיש בו משום
32. בישול כשעושה דבר שממהר לגמור בישולו מכל מקום כאן
33. אי אפשר לו כלל לבא לידי בישול גמור ולא אפילו לידי
34. הוספת בישול אלא להעמיד חומו בלבד ומותר לטוח פיו
35. בבצק כדי להעמיד חומו אם יש לו בצק שנלוש מאתמול.
36. אבל אסור להטמינו תחת הבגדים כמו שנתבאר בסי' רנ"ג:
37. טו אבל אין מניחין כלי שיש בו דבר שאינו חם כל כך
38. עד שתהא היד סולדת בו על גבי קדרה שהיא חמה כל
39. כך שהעליון יכול להתחמם מחומה עד שתהא היד סולדת
40. בו והוא הדין על גבי מיחם שהוא חם כל כך במה דברים
41. אמורים כשהעליון לא נתבשל עדיין כל צרכו שיש בו משום
42. בישול אף כשהוא חם אבל אם נתבשל כבר כל צרכו אלא
43. שנצטנן מעט אע"פ שאינו חם כל כך שהיד סולדת בו כיון
44. שהוא חם קצת עד שהוא ראוי לאכול מחמת חמימותו כבר
45. נתבאר שנוהגין להקל שאין בו משום בישול ומותר להניחו
46. על גבי קדירה או על גבי מיחם לחממו הרבה ואם הוא דבר
47. יבש שנתבשל כל צרכו אפילו נצטנן לגמרי אין בו משום
48. בישול ומותר לחממו על גביהן אפילו שתהא היד סולדת
49. בו:
50. טז ואפילו אם הקדירה טמונה על גבי האש כגון על גבי
51. כירה שאינה גרופה וקטומה על פי הדרכים שנתבארו
52. בסי' רנ"ג וכן מיחם שעל גבי האש מותר ליתן עליהן בשבת

13 אינו צריך בישול אלא מעט ואסור ליתנו אף בכלי שני כל
14 זמן שהיד סולדת בו והמחמיר תבוא עליו ברכה.
15 ואם עבר ונתן מלח אפילו בכלי ראשון אפילו הוא על האש
16 שעשה איסור המאכל מותר לפי שהמלח בטל נגד המאכל
17 ויש חולקים ואוסרים עד מוצאי שבת:
18 יח וכל זה במלח שאינו מבושל אבל מלח שלנו שמתקנים
19 אותו ע"י בישול במים מותר ליתנו בכלי ראשון לדברי
20 הכל שאין בישול אחר בישול בדבר יבש אפילו הוא נימוח
21 ע"י בישול זה השני כמו שנתבאר למעלה ומכל מקום
22 המחמיר בו כמו בשאר מלח תבוא עליו ברכה:

חלק ב סימן שיח, דין המבשל בשבת סעיפים יב"ח

1 כל דבר שאין בו משום בישול כגון תבשיל יבש אפילו הוא
2 צונן לגמרי או תבשיל לח שלא נצטנן לגמרי מטעם
3 שנתבאר בסי' רנ"ג:
4 יז כלי ראשון אפילו לאחר שהעבירוהו מעל האור מבשל
5 כל זמן שהיד סולדת בו לפיכך אסור ליתן לתוכו תבלין
6 וטוב למנוע מלתת תבלין בכלי ראשון אפילו אין היד
7 סולדת בו כדי לעשות הרחקה וסייג לדבר אבל מלח מותר
8 ליתן בתוכו כיון שהעבירו מעל האש שהמלח צריך בישול
9 רב כמו בשר שור ואינו מתבשל אלא על האש ומכל מקום
10 בשר שור אסור ליתן בכלי ראשון שאף שהבשר אינו
11 מתבשל מכל מקום הלחלוחית שעליו מתבשל אלא אם כן
12 שהוא יבש שאין עליו לחלוחית כלל ויש אומרים שהמלח

תורה אור

28 מלובש "הקב"ה בכבודו ובעצמו", דהתורה היא לבוש
29 של המלך, מכלי־מקום אפשר לאדם ללמוד את התורה
30 מבלי להרגיש את דביקותו ב"מלך" בשעת מעשה,
31 דאף דהעדר הרגשתו את הדבר אינו גורע מהמציאות,
32 שכשהוא לומד תורה "הרי זה כמחבק את המלך" -
33 מכלי־מקום מובן, דכשאינו מרגיש זאת, חסר בפעולת
34 לימוד התורה על נפש האדם.

35 ונמצא, שהתורה ניתנה לנו באופן כזה, שהאדם
36 יכול להפריד ח"ו בין חכמת התורה ל"נותן התורה",
37 והרגשת האלקות שבתורה אינה תוצאה בדרך ממילא
38 מעצם הלימוד, אלא דרושה לכך עבודה ויגיעה
39 מיוחדת, להרגיש בעת לימוד התורה את המטרה
40 הסופית של מצוה זו, להתדבק עם "קדמונו של עולם".

41 אולם בעת מתן תורה, לא ה' שום מקום לפירוד
42 כזה בין הדבקים. שכן, במעמד הר סיני נגלה אלינו
43 אלקים ואמר "אנכי ה' אלקיך", ושמענו את הדברות
44 מפי הגבורה.

45 והנה כדי להרגיש את האלקות שבתורה, קדמונו
46 של עולם, זקוקים להכנה מיוחדת מצד האדם, והוא
47 ענין ה"ביטול", ובלשון התניא שאין הקב"ה שורה
48 אלא על דבר שבטל אצלו יתברך. כי לית מחשבה
49 תפיסא ב' ואין שום כח באדם נברא ומוגבל שעל ידו
50 יוכל לתפוס את הבורא שהוא בלתי בעל גבול, אלא
51 רק ע"י הביטול והעדר הרגשת עצמו שזהו כלי לגילוי

52 שכינה. וכמו שנאמר "מרום וקדוש אשכון, ואת דכא
53 ושפל רוח", דהוא יתברך מרום וקדוש ומובדל
54 מנבראים, ואיפה אפשר לו "לשכון"? רק ב"דכא ושפל

1 **תוכן הפרק:** הפירוש הפנימי במאמר חז"ל "כפה
2 עליהם הר כגיגית"
3 [להבנת פרק זה יש להקדים הקדמה קצרה, והיא
4 בענין מהותו וענינו של מתן תורה (שזו היתה אחת
5 השאלות בתחילת המאמר "מהו ענין מתן תורה").

6 דהנה הנקודה העיקרית שנתבארה עד כאן
7 במאמר היא, שתורה ענינה "משל הקדמונו", היינו
8 שעל ידה אפשר לאדם לזכות לגילוי "קדמונו של
9 עולם", דעל ידי שהאדם לומד ומשיג את חכמת
10 התורה הרי באפשרותו לתפוס את הקב"ה בכבודו
11 ובעצמו - כמו שע"י משל אפשר להשיג את הנמשל.

12 וזהו גם עיקר ענינו של "מתן תורה": אין זה רק
13 שאז הודיע הקב"ה לישראל מה הן תרי"ג מצוות
14 התורה והלכותיהן (וכן שאר חלקי התורה) - שהרי
15 קיימו האבות את כל התורה כולה עד שלא ניתנה
16 ומעולם לא פרשה ישיבה מאבותינו ואפילו במצרים,
17 וא"כ עצם לימוד דברי תורה ה' קיים גם קודם נתינת
18 התורה על הר סיני; אלא עיקרו של מתן תורה הוא
19 בענין גילוי "קדמונו של עולם", ד"בעת קבלת התורה
20 קיבלו ישראל השגת אור אין סוף בחכמה שבתורה
21 [באופן גלוי] פנים בפנים", כי אז ירד ה' על הר סיני
22 ובני ישראל זכו לראות את השכינה במו עיניהם
23 וכמ"ש אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים, שראו
24 זאת ב"ראי חושית".

25 באמת זהו אחד מהחידושים דמעמד הר סיני.
26 דהנה בלימוד התורה, אע"פ שהתורה היא "משל
27 הקדמונו", ובתוך חכמת התורה הנלמדת ע"י האדם

40 שהוא משועבד לאדונו, ורק את מה שיאמר לו רבו
41 הוא עושה.

42 וע"י שהקדימו בחינת נעשה, שהוא בטול זה,
43 יוכל להיות נשמע, דהיינו לקבל הגלוי והאור
44 מאין סוף ברוך הוא.

45 ולפי זה, אמירת "נעשה ונשמע" כוללת תוכן
46 עמוק יותר - שע"י "נעשה" יכול להיות אח"כ
47 "נשמע", פירוש: אמירת "נעשה" הוא הביטול
48 מכל וכל לרצון העליון ב"ה, ורק לאחר ועל ידי
49 ביטול זה יכול להיות "נשמע" - מלשון קבלת
50 דברים - היינו להיעשות כלי לקבל הגלוי והאור
51 מאין סוף ברוך הוא.

52 אך כדי שיבאו לבחינת בטול זה דהקדמת נעשה
53 לנשמע, שהרי ביציאת מצרים היו עדיין בבחינת
54 קטנות, ואיך יבאו לבחינת בטול גדול כזה.
55 אך הנה ידוע שביציאת מצרים היו ישראל
56 עדיין בבחינת קטנות בעבודת ה' (למרות הזיכוך
57 ע"י היסורים שבגלות מצרים), וכמבואר בכ"מ
58 שבמצרים היו ישראל מושקעים במ"ט שערי
59 טומאה, ובעת יציאתם ממצרים וגאולתם מטומאת
60 מצרים היו רק בשליבות הראשונות של עבודת ה',
61 הנק' בכתבי האריז"ל בשם "קטנות", ואיך הגיעו
62 בזמן קצר כזה למדרגה כה גבוהה בעבודת ה',
63 ביטול מוחלט לרצון העליון ב"ה עד שהקדימו
64 נעשה לנשמע?

65 הנה לזה היה ענין שכפה עליהם הר כגיגית,
66 שהוא בחינת וימינו תחבקני, דהיינו התגלות
67 אהבה העליונה מלמעלה על ישראל, כמ"ש
68 אהבתי אתכם אמר ה'.

69 ע"פ פנימיות הענינים אין הפירוש ד"כפה
70 עליהם הר כגיגית", שהיתה כאן כפי' במובן
71 הפשוט, אלא הכוונה, שהקב"ה גילה לבני ישראל
72 את אהבתו יתברך אליהם, שהיא אהבה עצומה
73 וכמ"ש אהבתי אתכם אמר ה', ועל גילוי אהבה
74 עליונה זו לישראל נאמר "וימינו תחבקני", שימינו
75 של הקב"ה (דימין מורה על חסד ואהבה) מחבבת
76 את כנסת ישראל.

77 שאהבה זו תחבקני לכנסת ישראל ומקפת אותו
78 מכל צד, אפילו לבחינת אחוריים, עד שאינו

1 רוח", שאין לו שום הרגש של גאוה והגבהת הרוח,
2 רק שבירת הלב וביטול. וכן אמרו רז"ל אין אני והוא
3 [בעל גאוה] יכולין לדור יחד.

4 וזהו שממשיך לבאר - הביטול אליו הגיעו בני
5 ישראל קודם מתן תורה, שעל ידי ביטול זה נעשו
6 כלים ראויים להתגלות האלקית - "קדמונו של עולם"
7 - בעת מתן תורה:]

8 והנה ישראל זכו למתן תורה על ידי יסורים
9 דגלות מצרים בחומר ובלבנים.
10 כדי לזכות להתגלות אלקית זו בעת מתן תורה
11 הוצרכו בני ישראל לעבור תחילה את היסורים
12 דגלות מצרים, בחומר ובלבנים, כי יסורים מבטלים
13 את ישות האדם ושוברים את רוחו, וביטול זה הוא
14 הכלי לגילוי אין סוף ב"ה.

15 והקדימו נעשה לנשמע, כי אי אפשר להיות
16 גילוי והמשכה מאור אין סוף ב"ה אלא במקום
17 שיש בחינת בטול דוקא.

18 אולם, מלבד ההכנה הכללית דגלות מצרים,
19 הנה גם בשעת מתן תורה גופא הוצרכו בני ישראל
20 להיות בבחינת ביטול אליו יתברך. כי אי אפשר
21 שיהי' גילוי אור אין סוף ב"ה אלא במקום שיש
22 בחינת ביטול דוקא.

23 וזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע שהוא בחינת
24 הבטול שמבטל רצונו מכל וכל, כאלו אין לו
25 רצון בפני עצמו, רק שירצה כל מה שהוא רצון
26 העליון ב"ה.

27 זה שבני קיבלו על עצמם לקיים ("נעשה")
28 כל מה שיצווה עליהם, ללא כל נפק"מ מה יהי'
29 הציווי (שהרי טרם שמעו וידעו מה הם הציוויים),
30 הרי זה מורה על ביטול מוחלט אליו ית', דכל
31 רצונו של האדם אינו אלא מה שהוא רצון העליון
32 ב"ה.

33 וזהו בחינת עבודה, ואותו תעבדו, שהעבד אין
34 לו דעה בפני עצמו, רק את אשר יאמר רבו
35 עושה.

36 ביטול זה הוא הנקרא "עבודה", דעבודה הוא
37 לשון עבדות. שכן, הביטול דהקדמת נעשה לנשמע
38 (שאין לאדם רצון בפני עצמו ומוכן לעשות כל מה
39 שהוא רצון העליון), הוא כביטול העבד לרבו,

41 אמנם, הפירוש הפנימי בכתוב זה הוא, ד"כ
42 לב האדם" קאי על "אדם העליון", הוא הקב"ה
43 שנקרא אדם כמ"ש "ועל דמות הכסא דמות כמראה
44 אדם", שיחזקאל ראה את הקב"ה במראה נבואתו
45 בצורת אדם ("מראה אדם").

46 שהוא בחינת רמ"ח מצוות-עשה דאינון רמ"ח
47 אברים דמלכא, ושם"ה לא-תעשה הם שם"ה
48 גידים.

49 ומהי "צורת" אדם העליון? והרי אין לו דמות
50 הגוף ח"ו.

51 אלא "מראה אדם העליון" הוא ענין רמ"ח
52 מצוות-עשה הנקראות בזהר הקדוש בשם "רמ"ח
53 אברים דמלכא", וכן שם"ה מצוות לא-תעשה שהם
54 כנגד שם"ה גידים, הרי שתרי"ג מצוותיו של
55 הקב"ה נמשלו לצורת אדם, אברים וגידים.

56 אל האדם, היינו בחינת אדם שבבריאה יצירה
57 עשׂי, כמ"ש ודמות פניהם פני אדם.

58 ו"אל האדם" - קאי על האדם הנברא ("אדם
59 התחתון"), שיש בחינת אדם בכל עולם ועולם
60 משלשת העולמות בריאה יצירה עשׂי, שכולם הם
61 בגדר "נברא" [ד"אדם העליון] הוא בחינת אדם
62 של עולם האצילות, שהוא העולם שאינו בבחינת
63 בריאה אלא עולם אלקי, וכל ענינו הוא רק
64 התפשטות וגילוי כוחותיו יתברך, שרק מעולם
65 הבריאה ולמטה מתחיל גדר של נברא].

66 וראי' שיש בחינת "אדם" רוחני בעולמות
67 עליונים - ממה שנאמר "ודמות פניהם פני אדם",
68 שיש מלאכים במרכבה העליונה שפניהם כפני
69 אדם. הרי שמלבד האדם שלמטה, יש עוד נבראים
70 רוחניים בעולמות עליונים שנקראים בשם "אדם"
71 - ועל כולם קאי מ"ש "אל האדם".

72 הנה הוא כמים הפנים לפנים, דהיינו שע"י
73 התגלות אור האהבה מלמעלה בחינת אהבתי
74 אתכם, על ידי זה מתעורר גם כן האהבה
75 מלמטה למעלה.

76 גם על היחס והקשר שבין לב האדם העליון
77 אל האדם התחתון נאמר "כמים הפנים לפנים גו'",
78 שעל ידי גילוי אור האהבה של אדם העליון
79 (הקב"ה), "אהבתי אתכם אמר ה'", הנה על ידי זה
80 מתעוררת בדרך ממילא ובאופן טבעי האהבה

1 מניחו לפנות ממנו ומוכרח להיות עומד עמו
2 פנים בפנים.

3 ודיוק הלשון "תחבקני" - דכמו בחיבוק גשמי
4 יד האדם החובק מקיפה את חברו מכל צד אפילו
5 לבחינת אחוריים, שהאדם נתפס כולו בחיבוק זה,
6 עד שאינו יכול לפנות לצד אחר ומוכרח לעמוד
7 עמו פנים בפנים, כך בנמשל, שגילוי האהבה
8 העליונה חובק את כנסת ישראל מכל צד, עד
9 שמוכרחים לעמוד לפניו יתברך פנים בפנים.

10 ונמצא שגילוי אהבת הקב"ה לבני "כפה" את
11 בני לומר "נעשה ונשמע", להתבטל אליו ית'.

12 דהיינו שע"י אהבה עליונה זו נתעורר ג"כ
13 האהבה בנשמות ישראל, עד שבאו למעלה
14 ומדרגה שהקדימו נעשה כו'.

15 במלים פשוטות יותר: גילוי האהבה העליונה
16 לכנסת ישראל עורר בנשמות ישראל את אהבתם
17 להקב"ה, ומחמת אהבה זו להקב"ה שבערה בלבם
18 באותה שעה (כתוצאה מגילוי האהבה העליונה)
19 הגיעו למדרגה כזו שהקדימו נעשה לנשמע (על
20 דרך שמצינו באדם למטה, דבשעה שאדם מתעורר
21 ברגשי אהבה עצומה לחבירו, הנה באותה שעה
22 יעשה כל מה שחבירו יבקש ממנו מחמת אהבתו).

23 [ליתר ביאור:

24 האהבה העליונה שנתגלתה לבני היתה בחינת
25 "אהבה רבה" דלמעלה, שלמעלה מן הדעת, ועי"ז
26 נתעוררה בלב ישראל ג"כ בחינת "אהבה רבה
27 בכלות הנפש למעלה מן הטעם והדעת", ולכן באה
28 אהבה זו לידי ביטוי בהקדמת נעשה לנשמע, שהוא
29 ביטול מוחלט להקב"ה שלמעלה מן השכל].

30 וכמ"ש כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל
31 האדם.

32 וזהו גם הפירוש הפנימי בכתוב "כמים הפנים
33 לפנים כן לב האדם לאדם".

34 דהפירוש הפשוט הוא, דקאי על בני אדם, דכמו
35 שכשאדם מביט במים נראים פניו במים, כך הוא יחס
36 לב האדם אל האדם, דכשאדם מגלה את אהבתו
37 לחבירו, מתמלא גם לב חברו, בדרך ממילא,
38 באהבה אליו.

39 פירוש, לב האדם העליון הוא מ"ש ועל דמות
40 הכסא דמות כמראה אדם.

41 החיבוק העליון, "וימינו תחבקני" (כנ"ל), נרמז
42 בלשון "כגיגית", כי גיגית הוא דבר עיגולי, וכך
43 החיבוק מקיף את הנחבק סביב מכל צד כנ"ל -
44 ועי"ז נתעוררה בבני ישראל האהבה לה'.

45 וזהו פירוש מה שאמרו רז"ל מכאן מודעא רבא
46 לאורייתא, דהיינו, שהתעוררות זו בלבם
47 לקבלת התורה בבחינת מסירת נפש ובטול עד
48 שהקדימו נעשה לנשמע, לא הי' זה מצדם
49 בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד, אלא שעל ידי
50 הגילוי מלמעלה דבחינת אהבתי אתכם על ידי
51 זה דוקא נתעורר בהם הרצון והאהבה בו'.

52 עפ"ז מתורצת השאלה דלעיל - במה נשתנתה
53 הכפי' בעת מ"ת לגבי הכפי' בימי אחשוורוש (גזירת
54 המן כו')?

55 כי זה שאמרו רז"ל "מכאן מודעה רבה
56 לאורייתא", אין הכוונה ע"פ חסידות שהיו אנוסים
57 כפשוטו לקבל על עצמם את התורה (שאז יוקשה
58 דגם הקבלה והתשובה בימי אחשוורוש היתה מצד
59 גזירת המן, כנ"ל), אלא איירי כאן בענין הביטול
60 שהרגישו בני ישראל בשעת מתן תורה, באופן של
61 "פרחה נשמתן" ומסירת נפש (שביטול זה עשה
62 אותם כלים ראויים להתגלות האלקית ד"וירד ה'
63 על הר סיני") - דביטול זה לא נולד בהם מחמת
64 עבודתם ויגיעתם, אלא על ידי גילוי אהבת הקב"ה
65 אליהם, אהבתי אתכם אמר ה', שבדרך ממילא
66 נתעוררו גם הם באהבה עזה להקב"ה ומצד אהבה
67 זו שבערה בלבם הקדימו נעשה לנשמע.

68 ואע"פ כן הדר וקבלוה ברצון גמור בימי
69 אחשוורוש, שהיה מסירת נפש בכל ישראל
70 מעצמם.

71 לפי פנימיות הענינים, גם "קבלת התורה" בימי
72 אחשוורוש ("הדר קבלוה"), אין פירושה במובן
73 הפשוט, אלא משמעה מדריגת הביטול הנצרכת כדי
74 להיות כלים ראויים לקבלת התורה (היינו גילוי אור
75 אין סוף ב"ה), וענין הביטול בימי אחשוורוש בא לידי
76 ביטוי בכך שבנ"י הגיעו אז לבחינת מסירת נפש.

77 שלא ע"י התעוררות מלמעלה בתחלה על-דרך
78 גלוי בחינת וימינו תחבקני, דהא אז היה בחינת
79 הסתר פנים (ע"ד ועת לרחק מחבק), וכמאורז"ל
80 אסתר מן התורה מנין דכתיב ואנכי הסתר
81 אסתיר פני ביום ההוא.

1 "מלמטה למעלה", כלומר אהבה של אדם התחתון
2 אל הקב"ה.

3 והוא העלאת כנסת ישראל בכלות הנפש אליו
4 ית'.

5 אהבה זו של כנסת ישראל אל הקב"ה היא
6 בחינת "העלאה", מה שנשמות ישראל נמשכות
7 ועולות ונכללות בכלות הנפש אליו יתברך.

8 ולכן נק' כנסת ישראל [בשם] "כלה", על שם
9 כלות הנפש, וכמ"ש אחותי כלה מה טובו דידך
10 מיינ בו'.

11 על שם "העלאה" וכלות הנפש זו נקראת כנסת
12 ישראל בשם "כלה", וכמ"ש "אחותי כלה מה טובו
13 דודיך [אהבתך וחתבתך] מיינ", מלשון כלות הנפש.

14 וזהו ענין על כל דבור פרחת נשמתן, שע"י
15 הדבור והגילוי מלמעלה פרחת נשמתן, בבחינת
16 בטול לאור אין סוף ב"ה.

17 זהו גם תוכן מאמר רז"ל שבשעת מתן תורה
18 על כל דיבור ודיבור פרחת נשמתן, שע"פ חסידות
19 אין הכוונה שמתו מרוב פחד, אלא "פרחת נשמתן"
20 מורה על בחינת "ביטול במציאות" לאלקות. והוא
21 ענין אהבה רבה לה' בבחינת "כלות הנפש"
22 שנתעוררה בבני ישראל על ידי גילוי אור אהבתו
23 של הקב"ה לבני ישראל.

24 שזהו פירוש "על כל דיבור ודיבור", שדיבורו
25 של הקב"ה ענינו (לא דיבור גשמי ח"ו, אלא)
26 "גילוי", פירוש, דכמו שע"י הדיבור מגלה האדם
27 לחבירו מה שצפון ונעלם במחשבתו, כך דיבורו
28 של הקב"ה ענינו גילוי אורו יתברך הסתום, וע"י
29 גילוי זה נתעוררו בני ישראל בכלות הנפש אליו
30 יתברך, שזהו מה שפרחת נשמתן שהוא ענין
31 הביטול לאור אין סוף ב"ה.

32 וזהו ענין שכפה עליהם הר, הוא בחינת אהבה
33 עליונה שנק' הר.

34 מה שנתבאר לעיל, שהכוונה בכפה עליהם הר
35 כגיגית הוא גילוי אהבה עליונה, נרמז בלשון "כפה
36 עליהם הר", כי אהבה עליונה נקראת "הר", וכנרמז
37 במאמר חז"ל שאברהם (שמדתו מדת החסד
38 והאהבה) קראו הר.

39 כגיגית, שהוא בחינת דבר המקיף סחור כל
40 עלמין, שע"י נתעורר בהם האהבה.

11 ואם כן היה בחינת אתערותא דלתתא מצד
12 עצמם.
13 אלא התעוררות הביטול והמסירת נפש בלב
14 ישראל היתה מצד עצמם.
15 וזהו הדר וקבלוה ברצון גמור:
16 וזהו פירוש מרז"ל "הדר וקבלוה בימי
17 אחשוורוש" ברצון גמור - שביטול זה לאלקות
18 נפעל בבניי ע"י עבודת עצמם (ולא מצד הגילוי
19 מלמעלה).

ד"ה חייב איניש פרק ד

1 אולם מסירת נפש זו בימי אחשוורוש לא נולדה
2 בלבם של ישראל ע"י גילוי אהבת ה' מלמעלה,
3 שהרי אדרבה, בימי אחשוורוש הי' זמן של הסתר
4 פנים - "היפך ממש מבחינת גילוי הארת פנים
5 בפנים שבמתן תורה", והיפך "וימינו תחבקני"
6 (וע"ד מ"ש ועת לרחק מחבק), וכנרמז במאמר
7 חז"ל "אסתר מן התורה מנין דכתיב ואנכי הסתר
8 אסתיר פני ביום ההוא", שאסתר הוא מלשון
9 הסתר, כי "בימי אסתר יהא הסתר פנים ומצאוהו
10 צרות רבות ורעות".

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

29 ותחתון והוא בחי' יסוד שנקרא צדיק יסוד עולם
30 וכמ"ש כי כל בשמים כו' דאחיד כו' כמו העמוד
31 שמג"ע התחתון לג"ע העליון וכאשר הנשמה עולה
32 ובאה דרך העמוד הזה אז נשכח ממנה כל בחי'
33 התענוג האלקי שהיה לה בג"ע התחתון כי כמו שיש
34 נהר דינור שבו טובלין הנשמות לשכוח חיזו דהאי
35 עלמא תענוג הגשמי כו' שאל"כ לא יוכל לקבל ענג
36 האלקי שבג"ע התחתון כן יש עמוד שע"י ישכחו
37 הנשמות התענוג שבג"ע התחתון וא"ל לא יוכלו לקבל
38 ענג העליון ממנו הרבה שבג"ע העליון שהוא תענוג
39 נפלא ביותר למעלה מעלה בערך מן התענוג שבג"ע
40 התחתון וכ"ה עוד עליית הנשמות מג"ע העליון לאצי'
41 כמו מיכאל כה"ג מקריב נשמות כו'. ובין כל תחתון
42 לעליון הימנו יש בחי' עמוד שבו עולין כל הנשמות
43 והיינו ובזה הנערה באה אל המלך כו' עד בחי'
44 התענוג הפשוט שבעצמו המאציל שמשם נמשך מקור
45 כל התענוגי העליוני' שבחכמה ובינה כו' וענין
46 התענוג הזה שנמשך משם הוא הנקרא טעמי תורה
47 וכוונת המצוות וסודותיהן שבוה יתענוגו בעונג נפלא
48 ועצום כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו כו'. ואמנם אין
49 זוכים לקבל התענוג הנפלא הזה כ"א שיוקדם להם
50 תחלה ששה חדשים בשמן המור וו' חדשים בבשמים
51 כו' שהוא בחי' מרדכי מר דרור כו' ומירא דכיא שהוא
52 בחי' ההלכות הנגלות לנו שבח"ע אתברירו לאהפכא
53 חשוכ' כו' כנ"ל שבזה דוקא הנערה באה וכמו
54 שמכריזין אשרי מי שבא לכאן ותלמודו שלמד בעוה"ז
55 דוקא בידו שאז יוכל לקבל בחינת טעמי תורה כו'
56 וע"כ נקרא מרדכי אמן את הדסה כו' אשר ע"כ אין

1 (סט) וזהו מה שנקרא אמן את הדסה כו' דהיינו מה
2 שמברר ומעלה לכל הנשמות שנק' הדסה
3 בפרט וכמ"ש ובזה הנערה באה אל המלך שהוא בחי'
4 עליית הנשמה הנק' נערה. ופי' ובזה היינו על ידי
5 העמוד המחובר מעלה ומטה הנערה באה כו' והוא
6 כאשר ששה חדשים בשמן המור שהוא בחי' גבורות
7 דאבא כי שמן הוא בחי' ח"ע שמוכרח לצמצם ולעיין
8 בכח הדין שבחכמה איך להעלות ולתקן שזהו בחי'
9 גבורות שבחכמה דוקא וששה חדשים בבשמים כו'
10 היינו בחי' גבורות דאמא כמ"ש אני בינה לי גבורה
11 כו' והסיכה שתסוך הנשמה האלקית בשמן המור
12 שהוא בחי' גבורו' דאבא מעלה ריח חזק בבחי'
13 הגבורות שתוכל להעלות עי"ז וטעם לששה חדשים
14 דוקא היינו לנגד ו' מדות שבה שתטהרם מכל סיג
15 שנפל מצד השבירה כו' וששה חדשים בבשמים בבחי'
16 ריח הנכנס בתוך הגוף וכמ"ש וריח אפך כו' נרד
17 וכרכם כו' וסיבת שמן המור הוא בבחי' מקיף דחכמה
18 כמו ידי נטפו מור כו' שפתותיו כו' נוטפות מור כו'
19 והבשמים הם בחי' או"פ דבינה שהנשמה נהנית ממש
20 מן הריח כו' והוא בחי' גבורות דאמא (וששה חדשים
21 היינו ו' אלפי שנין שבח"ע אתברירו כו' וששה
22 חדשים בבשמים כו' הוא בג"ע העליון שהנשמות
23 נהנין כו' ובזה הנערה באה כו' באלף הז' וכאשר כל
24 נשמה תהיה ו"ח בשמן המור וו"ח בבשמי' כו' ובזה
25 הנערה באה כו' בזה הוא בחי' יסוד אבא שהוא
26 העמוד שכלול י"ב חדשים הללו שנקרא ז"ה להיותו
27 בחי' מחבר מעלה ומטה כי בכל העלאה וחבור
28 שמתחתון לעליון הימנו יש עמוד המחובר עליון

8 בעצמות כו' כידוע דנשמות ישראל עלו במחשבה
9 הפשוטה כו' ולכך כל הנביאים יבטלו רק אסתר
10 ומרדכי לא יבטלו גם בהגלות נגלות לעתיד מבחי'
11 סובב הכללי כמ"ש ונגלה כבוד ה' כו' משום דבחי'
12 אסתר ומרדכי הן בבחי' העצמות שנקרא מאור ולא
13 אור וכל אור יש לו בטול והתכללות כו' אבל בחי'
14 מאור עצמו אין לו בטול והתכללות כו' וד"ל:

שער הפורים

1 ההלכות בטלות לעתיד מפני שיהיה עליית העולמות
2 עד אין שעור כמ"ש ז"ל ת"ח אין להם מנוחה כו'
3 בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל כו' ובכל העלאה
4 צריך לבחי' מרדכי שנקרא אמן את הדסה כו' שבוה
5 דוקא הנערה באה עד רום המעלות בבחי' עצמות
6 התענוג הפשוט כו' דהיינו מה שנקרא אסתר בחי'
7 סדכ"ס כמ"ש אסתר פני כו' הנה היא באה להכלל

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

12 שעה אחת בתומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, כי חיי
13 העוה"ב עם היות שיושבין ונהנין מזיו השכינה ומוטב
14 דלידייני' וליתי לעלמא דאתי, עכ"ז הוא רק בחי' זיו
15 והארה בחי' ממכ"ע וגם זה בחי' זיו והארה מבחי'
16 ממכ"ע, ולכן אין שם בחי' תשובה כי להיות שם
17 הגילוי בבחי' פנימי' לכן צ"ל כסדר המדריגות, כף
18 הקלע וגיהנם וגעה"ת וגעה"ע וא"א להשתנות שם כמו
19 שא"א להשתנות מבחי' ראש רגל ורגל ראש כמ"ש
20 בלק"ת בד"ה צו את בניי, אבל בעוה"ז שמאיר בחי'
21 סוכ"ע ע"י מעשה המצוות שייך בחי' תשובה לשנות
22 את עצמו.

יידבר גו' במדבר סיני – הוספה שהוסיף ר' הלל

1 והנה ע"י המצוות ממשיכים גילוי אא"ס מבחי'
2 סוכ"ע, וכמו שאנו אומרים אשר קדשנו
3 במצותיו, שע"י המצוות ממשיכים מבחי' קדש העליון,
4 וזהו מ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום,
5 אנכי מי שאנכי עצמותו ומהותו ממש מצוך לשון צותא
6 וחיבור בבחי' פנימי' וזהו מצוך היום, היינו שהמשכה
7 זו א"א להמשיך כ"א היום דוקא בעוה"ז היום לעשותם
8 שהוא עולם המעשה ע"י מעשה המצוות, ולכן בכל יום
9 יהי' בעיניך כחדשים כי כשמתבונן שע"י המצוות
10 נמשך גילוי מבחי' סוכב בפנימי' ושזה א"א כ"א היום
11 דוקא בעוה"ז א"כ יהי' בעיניו כחדשים. וזשארז"ל יפה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

14 חלק אלקה ממעל להפך ולברר את הנה"ב ע"י בחי'
15 אתכפא ואתהפכא עד שבא לבחי' בכל מאדך הוא
16 בחי' בלי גבול, והגם שזהו בלי גבול האדם כמ"ש
17 בכל מאדך, מ"מ מחדס ה' נמשך מלמעלמ"ט מבחי'
18 מאד העליון ג"כ שלא כסדר השתלשלות כ"א נמשך
19 מאור עליון שלמעלה מהשתלשלות, וזהו הנק'
20 אספקלריא שאינה מאירה שכמו בגשמי' אספקלריא
21 שאינה מאירה היא נעשה על ידי מסך שמסתיר כנ"ל,
22 כן בעבודה הנה זה בא ע"י המסך דנה"ב שמסתיר
23 ומעלי', ולהיותה מסך מסתיר אין יכולי' לראות דרך
24 בה באו"י כמו ע"י אספקלריא המאירה, אך מפני שאין
25 המסך מסך עב שהוא מסתיר לגמרי שהרי יכולי'
26 לאכפי' בבחי' אתכפא ואתהפכא אזי נעשה מזה בחי'

1 ולהבין ענין אספקלריא שאינה מאירה בעבודה יובן
2 בהקדם ענין ירידת הנשמה בגוף דלכא' צ"ל
3 הלא הנשמה היא חלק אלקה ממעל, ועמדה באהוי"ר
4 לפניו ית' כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו, ולמה היתה
5 כזאת מלפניו ית' שתרד פלאי' ותחלבש בגוף ונה"ב
6 המעלימי' ומסתירים על אור ה' וקדושתו, ואפי' אחר
7 כל היגיעות לבוא לבחי' אהוי"ר הנה האהוי"ר אינם
8 בערך כלל נגד האהוי"ר שהיתה לה מקדם, והלואי
9 תהי' השבתה למעליותא, ולמה עשה כזאת, אלא
10 עכצ"ל שהירידה היא צורך עלי', וצ"ל מהו עלייתה.
11 הנה שרש ענין ירידתה היא בכדי לברר את הנה"ב,
12 שהנה"ב שרשה מאד נעלה מבחי' התהו שקדם
13 לתיקון, רק שנפלה בשבה"כ, ולזאת ירדה הנשמה

8 ע"י אספקלריא שאינה מאירה אמר ישעי' ואראה כו',
9 וכמו"כ יובן שאחר שנתהפכה נה"ב אז ע"י בחי' בכל
10 מאדך ניתוסף אור המאיר ג"כ יותר מקודם שהיתה
11 הנשמה בגוף, וה"ז ירידה צורך עלי' כו' שע"י
12 דאתכפיא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה ומאיר שלא
13 ע"פ סדר השתלשלות וזהו הנק' אספקלריא דלא
14 נהרא.

ישם את הכיור

בס"ד. (ש"פ פקודי, ל"ב).

1 או"ח, כמו בזכוכי' שע"י המסך הדק שמסתיר שלא
2 יראו דרך בה או"י נעשה בחי' או"ח שלא הי' מקודם
3 שהסתיר, ויכול לראות עי"ז אור חדש היינו שיכול
4 לראות גם מאחוריו עד"מ, והגם שהראי' היא עד"ד
5 אספקלריא שאינה מאירה דמות לבד, מ"מ ע"י בחי'
6 זו יכולי' להגיע לראות מה שע"י אספקלריא המאירה
7 אין יכולים לראות, וכענין שנא' כי לא יראני, ומ"מ

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

בבחינת מציאות דבר ובמורגש ביותר, ביחס למוחין, שהכלים שם יותר מזוככים. דבללות ענין המדות הוא ענין הרגש עצמי דהיינו הרגש מציאותו כו', - הבסיס של כל מידה היא הרגשת עצמו, בשונה משכל שעניינו בחינה של הדברים באופן אובייקטיבי מבלי לערב את מציאות עצמו. וכמו האהבה שאוהב איזה דבר זהו מפני שמרגיש את עצמו ומרגיש איך שהדבר טוב לפניו הרי הוא מתעורר באהבה כו', - רק בגלל שמרגיש את מציאותו הרי הוא יכול לייחס את הדבר אליו ולרצות בו. כלומר האהבה נוצרה מצירוף של מעלת הדבר ביחד עם הרגשת עצמו. וכן היראה מפני שמרגיש איך שהדבר לא טוב כו', - הרי הוא מתרחק ממנו. כל ענין המידות הוא בחינה של הדברים איך הם ביחס אל האדם. האם זה טוב לי או לא.

דבלתי הרגש עצמו לא היה התעוררות המדות כלל כו'. – אדם שכלל לא מרגיש את מציאותו לא שייך לומר שהוא אוהב או שונא משהו, כי הוא מנתק את עצמו מהענין. גם אם הוא יודע את מעלת הדבר בניתוח שכלי קר, הרי אם לא היה מערב כאן את הרגשת עצמו, לא היתה נוצרת שייכות בינו לבין הדבר. ובנוגע דלית המדות הן מהדעת דוקא שהוא ענין ההרגש כו', - כח הדעת הוא הכח המפעיל ומניע את המידות, וכנאמר בזהר⁸¹ על הדעת שהוא "מפתח דכליל שית", כלומר המפתח שפותח ומגלה את ששת המידות. והסיבה לזה, כי בשונה מהחכמה והבינה שהם הבחינה של הדבר כמו שהוא "באופן אובייקטיבי" הרי

ואף שגם החכמה וגם נקודת התמצית הם בבחינת נקודה, הרי להיות נקודת החכמה היא בחינת אין שקודם להיש כלומר נקודת האור שמאירה לפני שהתלבשה בלבושי ההשגה (שהם בבחינת יש), היא בבחינת אין ונקודת התמצית היא מה שהיש נעשה אין כו', וכיון שמציאות היש נעשית אין, הרי אין זה ביטול מוחלט, אלא על דרך "ביטול היש" בלבד, והיינו להיות נקודת התמצית באה מן ההשגה הגם שזהו ביטול ההשגה (היינו שלילת כל האורך ורוחב - הפרטים שבהם הבינה מרחיבה כו') שנעשית בבחינת נקודה, מכלי-מקום הרי נשאר עדיין זה במציאות ובמורגש כו',

ויש מעלה בכל זאת גם בנקודת התמצית על נקודת החכמה, דאף שמצד גילוי ה"אור" כלומר הרגשת העונג שברעיון, הרי בזה החכמה נעלית יותר, אבל בזכות וברור השכלי ובבחינת התיישבות כו' יש מעלה בנקודת התמצית, כי דוקא אחרי כל ההסברים, ההרחבה של האותיות, המשלים והביאורים וכו' השכל שברעיון ברור ובהיר וכמו שמבואר במקום אחר⁸⁰).

וכל זה הוא שלפי אופן הכלי מאיר בהם האור והגילוי כו', - הסיבה שבחכמה מאיר אור עליון יותר, הוא בגלל זפותו של כלי החכמה שדוקא בו יכול להתגלות האור באופן נעלה יותר, לעומת זאת בדרגת הבינה, שהכלי הוא יותר "יש" ומציאות, הרי האור בו מצומצם יותר. וממשיך הרבי נ"ע לבאר ענין זה, כיצד לפי אופן הכלי נמשך האור, בהבדל שבין כלי המוחין לכלי המידות: ובן המדות ביחס למוחין שהכלים של המידות הם

80. ראה גם המשך זה ש"פ וירא, עתר"ו.

81. זוהר חלק ב - קעז, ריש עמוד א. וראה לקוטי תורה ואתחנן ו, ד. ובכמה מקומות.

משיכה אל עצמות ומהות האדם. 45
 וכמו אהבת האב אל הבן או אהבת הבן אל האב 46
 דהאבה בזה הוא ענין הרצון שרוצה מה שהוא עצמו 47
 ומהותו בלא מעט ודעת כלל בו'. – כיון שהבן הוא חלק 48
 מהאב, הרי האב אוהב אותו, או שהבן אוהב את האב. 49
 אין זה בגלל שמרגיש שיש משהו אחר שהוא טוב 50
 עבורו, אלא בגלל שזה חלק בלתי נפרד ממנו. הוא 51
 אוהב אותו כי אוהב את עצמו, והוא חלק ממנו. 52
 ולכן הרצון תופס בהעצמות דוקא, - בגלל שהרצון הוא 53
 לדבר שהוא חלק ממנו, הרי הרצון תופס בעצם של 54
 הדבר ולא רק בהתפשטות ובגילויים. וכמו שמבואר 55
 במקום אחר ההפך בין אהבה לרצון דהאבה תופסת 56
 בהתפשטות והגילויים לבד, מה שאין בן הרצון תופס 57
 בהעצם בו'. – "התפשטות" זה לא הדבר עצמו אלא רק 58
 הארה שמתפשטת ממנו, ולכן כשהיחס הוא אל 59
 "ההתפשטות" של השני, פירושו שיש כאן שניים 60
 נפרדים, והיחס ביניהם הוא מה שנמשך ממנו אל השני. 61
 ואילו ברצון יש משיכה לעצם של הדבר ממש, כי 62
 בעצמיות הם דבר אחד ממש. 63
 וכמו באהבת האוהב אל האהוב (באהבה התלויה 64
 בדבר) שהיא הדרגה הנמוכה של "אהבה" ולא של 65
 רצון, דסיבת האהבה היא מפני שמשפיע לו מדת חסדו 66
 וטובו או מצד העילוי שלו הרי צריך לזה התבוננות 67
 להתבונן בהטוב וחסד שמשפיע לו בו', או להבין ולהשיג 68
 העילוי והיוקר שלו שעל ידי זה היא האהבה בו', - יש 69
 סיבות לאהבה, והוא מה שמקבל מהאהוב, או השפעה 70
 רגשית או השפעה שכלית, אבל יש כאן איזה שהוא 71
 דבר שמקבל ממנו ולכן הוא אוהב אותו. 72
 וממילא מה שתופסת האהבה היא רק בהתפשטות 73
 והגילויים שזהו סיבת האהבה ובה הוא מתקשר ונרבה 74
 בו'. – אהבה חווה רק את הגילוי של הדבר ולא את 75
 עצמיותו, כי מה שהשכל יכול לתפוס זה רק את 76
 המעלות הגלויות, ולכן ההתייחסות היא אל הגילויים. 77
 מה שאין בן באהבת ורצון הבן בהאב הרי אינו צריך 78
 שום התבוננות כלל כי אין הרצון בא מצד השפעת טובו 79
 וחסדו או מצד העילוי שלו – כלומר מצד סיבה 80
 חיצונית, כי אם מפני שהוא אביו היינו שהוא עצמו 81
 ומהותו, - שהם עצם אחד. ובהרצון הוא תופס בהעצם 82
 ממש לא בהגילויים בו'. 83
 כפי שיש הבדל בין "אהבה" ו"רצון" ביחס אל הזולת 84
 (שאהבה היא התייחסות חיצונית לגילויים בלבד ואילו 85
 רצון הוא המשכת העצמיות אל דבר שהוא חלק ממנו) 86
 כך ביחס אל הקב"ה, יש יחס של "אהבה" ויש יחס של 87
 "רצון": 88

ענין הדעת הוא ההזדהות של האדם עם הדבר והיחס 1
 שלו אליו. ורק אחרי שהאדם מכניס את עצמו כביכול 2
 לתמונה, הרי ניתן לעורר את האהבה או היראה, כלומר 3
 להתקרב לדבר או להתרחק ממנו. 4
 דגם שמבין בשכלו איך שהדבר טוב - הנה אם אין לו 5
 שייכות אל הדבר והיינו שאין נפשו יקרה אצלו (שהוא 6
 ענין הרגש עצמי) לרצות בדבר הטוב לו, - אין לו ערך 7
 עצמי, וממילא לא יתעורר כלל באהבה לזה בו', לפי 8
 שכל ענין המדות אינם באים ומתעוררים רק על ידי 9
 הרגש עצמו בו'. – יכול להיות אדם שביין בשכלו שדבר 10
 מסוים הוא טוב אבל הוא לא מייחס את זה אליו. ויתכן 11
 שהסיבה שלא מקשר את זה אליו, היא בגלל שנפשו לא 12
 מספיק חשובה לו, ולכן לא מייחס את הטוב של הדבר 13
 אליו. חוסר ההרגש העצמי מנתק את עצמו מהדבר. 14
 וכן הוא במידת היראה. גם אם יש איזה דבר מאיים 15
 בעולם, לא תמיד האדם יפחד ממנו. מתי זה יפחד את 16
 האדם, כאשר הוא יבין שהדבר קרוב אליו - הוא עלול 17
 להגיע אליו, או אולי מגיע לו שזה יבוא לו. ולכן 18
 כשהאדם חוטא והוא יודע שמגיע לו עונש, הרי הידיעה 19
 שזה עלול להגיע אליו גורמת לו פחד ויראה מהדבר. 20
 לבד – חוץ ממדות עצמיים ומבעים שאינם באים מצד 21
 השכל ולא מצד הרגש עצמו כי אם מפני שזהו עצמו 22
 ומהותו בו', - יש סוג של מידות הנקראים "מידות 23
 עצמיים" שהם לא נובעים מצד ההבנה השכלית וגם לא 24
 מצד ההרגשה של האדם בעצמו, אלא בגלל שהם חלק 25
 בלתי נפרד מהאדם, מבלי קשר אם הוא מרגיש את זה 26
 או לא. ולכן מידות אלו לא יהיו נמוכים מהשכל, כי הם 27
 לא תלויים בסיבה חיצונית (מידות אלו הם ה"מידות 28
 שבכתר", כלומר המידות כפי שהם נמצאים בתוך 29
 העצמיות ממש, ולא כגילוי חיצוני). 30
 דאהבה זאת – האהבה העצמית היא בחינת רצון לא 31
 אהבה בו', המושג אהבה זה ענין של רגש, והוא כבר 32
 גילוי המידות כפי שהם מחוץ לאדם, מה שאין בן 33
 האהבה העצמית היא נקראת בשם "רצון" שהוא 34
 עצמיות האדם (וכנזכר לעיל שזה בכתר, הנקרא רצון). 35
 דמדת האהבה היא לא שהדבר האהוב הוא מעצמו 36
 ומהותו כי אם מפני שהדבר טוב לו ובאה על ידי הרגש 37
 עצמו בו', - כלומר, באהבה רגילה, הרי האדם והדבר 38
 האהוב הם שני דברים שונים, ויש איזו סיבה חיצונית 39
 שגורמת לו לאהוב את הדבר, ואז צריך מלבד הרגשת 40
 הדבר, גם הרגשת עצמו, כדי ליצור שייכות ביניהם. 41
 ואהבה עצמית היא בחינת רצון והוא מה שרוצה בדבר 42
 שהוא עצמו ומהותו בו', - גם רצון ענינו הוא משיכה, 43
 אבל המשיכה היא לא אל דבר שמחוץ לאדם, אלא 44

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים – קונטרסים חלק א'

גלות מצרים קשה מאוד, כי היתה עבודת פרך בלי תועלת. תענוג האדם – בהתפשטות כוחותיו ופעולותיו.

וְהָעֵנִין הוּא, דְּהִנֵּה אֵיתָא בְּמִשְׁנָה (פְּסָחִים פָּרָק י מִשְׁנָה
(ה) "בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֵיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ
כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם", דִּי־יֵצֵאת מִצְרַיִם יִשְׁנֶה בְּכָל דּוֹר
וָדוֹר בְּכָל זְמַן וּבְכָל מָקוֹם, וְהֵינּוּ דְכָשֶׁם שֵׁישׁ גְּלוֹת
מִצְרַיִם וִי־יֵצֵאת מִצְרַיִם בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ גְּלוֹת
מִצְרַיִם וִי־יֵצֵאת מִצְרַיִם בְּרוּחָנִיּוֹת, דְּהִנֵּה גְלוֹת מִצְרַיִם
הֵי הֵיא גְלוֹת מִרְיָא בְּמִאֲדָה, דְּלִבְדּוֹ זֹאת שְׁהִמְצִירִים הֵם
אֲנָשִׁים שְׂפָלִים וְנִבְזִים, עִם הַדּוּמָה לְחִמּוֹר, אֲשֶׁר גּוּף
וְעֵצִם הִישִׁיבָה בִּיגִיעָהּ הוּא דְּכָר קָשָׁה, הֵנָּה עוֹד זֹאת
הֵם מְשֻׁלוּ בִּישְׂרָאֵל וְרָדוּ בְּהֵם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה בְּחִמּוֹר
וּבִלְבָנִים, וְכֹונֶת הָעִבּוּדָה לֹא הִיָּתָה בְּשָׂבִיל אֵיזָה תּוֹעֵלָת
וְתַכְלִית, דְּהִנֵּה אֲנִי רֹאִים שְׁלִפְעָמִים גַּם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה
יָכוֹל לִהְיוֹת בְּזָה אֵיזָה עֲנָג, דְּהִגֵּם דְּמִלְאָכָה בְּכָלֵל הִיא
יִגִיעָה וְטִרְחָא לְגוּף הָאָדָם, וּמִפְּלִי-מָקוֹם כְּאֲשֶׁר הָאָדָם
עוֹשֶׂה אֵיזָה מְלָאכָה כְּבִדָּה כְּמוֹ בְּעִשְׂתִּי כְּלִי וְהַדּוּמָה,
הִגֵּם שְׂבָא לֹא בִיגִיעָה, מִפְּלִי-מָקוֹם יֵשׁ לוֹ עֲנָג בְּזָה, וְהָעֵנִי
אֵינִי רַק מִמֶּה שְׁעֵשֶׂה דְּכָר שְׂמִיבִיא לוֹ תּוֹעֵלָת, שְׁהִיָּתָה הֵיא
יָכוֹל לִהְיוֹת שְׂהִיָּתָה לוֹ תּוֹעֵלָת מִהִפְלִי גַם בְּלִי יִגִיעָתוֹ
בְּעַצְמוֹ בְּעִשְׂתִּי הִפְלִי, רַק הָעֵנִי הוּא מִמֶּה שְׁעֵשֶׂה הוּא

הִפְלִי, דְּבְכָל עִבּוּדָה וְעִשְׂתִּי דְּכָר מָה, יֵשׁ בְּזָה אֲצִילוֹת
וְהַפְרָשָׁת פֶּחַ מִכַּח הָאָדָם הַפּוֹעֵל פְּעֻלָּה הִיָּא, וְהוּא פֶּחַ
הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל, שְׂכַח זֶה נִשְׁאַר בְּהִפְלִי כֹל זְמַן קִיּוּמָה,
וְלִכֵּן הָרִי אֲנִי רֹאִים בְּמוֹחַשׁ שְׁאָדָם חָס עַל מַעֲשֵׂי יָדָיו,
הָרִי אֵין זֶה מִהֶעֱדָר תּוֹעֵלָת הִפְלִי, דְּהִלָּא זֶה יָכוֹל לִהְיוֹת
גַּם בְּכָלִי שְׁעֵשֶׂה אִישׁ אַחֵר, וְטַעַם הַדְּכָר שְׁהוּא חָס עַל
הִפְלִי הוּא לְפִי שְׁהוּא מַעֲשֵׂי יָדָיו דְּוָקָא, וּבְטַבֵּעַ הָאָדָם
הוּא לְהַתְעַנֵּג בְּהַתְפַּשְׁטוֹת כַּחַו וּבְפַעֲלוֹתָיו, וְלִכֵּן הֵנָּה גַּם
בְּעִבּוּדָה שְׁהִיא כְּבִדָּה בְּיוֹתֵר וּבְכָא בִיגִיעָה עֲצוּמָה,
מִפְּלִי-מָקוֹם הָרִי יָכוֹל לִהְיוֹת שְׂהִיָּתָה לוֹ עֲנָג בְּזָה. אָבֵל
בְּעִבּוּדָה וּמִלְאָכָה כְּזוֹ שְׂאִינָה מְבִיאָה שׁוּם תּוֹעֵלָת כְּלָל,
הָרִי הֵנָּה לְבַד הִיגִיעָה הַעֲצוּמָה וְהַטִּרְחָא הַגְּדוֹלָה, הֵנָּה
זֶה צַעַר גְּדוֹל. וְהָעִבּוּדָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגְלוֹת מִצְרַיִם
הִיָּתָה בְּדִרְגָּיִם שְׂאִינָם בְּשָׂבִיל תּוֹעֵלָת, רַק כֹּל כְּוִנָּת
הַמִּצְרַיִם הִיָּתָה בְּשָׂבִיל לְעַבֵּד בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּזָהוּ "לְמַעַן
עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם", שְׂכָל כְּוִנָּתָם הִיָּתָה לְעַבֵּד בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּפִרְיָה שְׁהִיא עִבּוּדָה קָשָׁה הַמְּפָרֶכֶת אֶת הַגּוּף וּמִשְׁפָּרְתוֹ,
וְאַחֵר כִּךְ בִּי־יֵצֵאת מִצְרַיִם כְּתִיב "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים
בְּיַד רְמָה".

י"ב י"ג תמוז תר"צ

לקוטי דיבורים

חלק ג - בכלא

שוכבים על נסרים המונחים על כרעי עץ ואחד שוכב
על מטת ברזל הקבוע בקיר החדר.
שלושה הללו המה יהודי אחד ולהבדיל שני נכרים.
הראשון הוא ק.⁶ היושב זה כששה חדשים וזה
שבוע התשיעית אחרי אשר הודיעו לו כי נידון
למיתה, והיום אשר יגיע זמנו יודיעו לו עשרים
וארבע שעות קודם.
כי חוק הוא להודיע לכל נידון למיתה ר"ל בכ"ד
שעות מקודם, ובכ"ד שעות הללו יכול הוא לבקש

לְקוּטֵי דִּיבּוּרִים
פּעֻטִיא⁵ - פּוֹתַח מִנְעַל חֹדֶר מִסְפֵּר 160 וְהַדְלַת
נִפְתָּחַת, וְדוּחָף אוֹתִי בְּכַעַס וְזוֹרֵק אֶת תְּרִמְלִי, וּמִמָּהֵר
לִסְגוֹר בְּאִמְרוֹ: עַל הַרְצָפָה תִּשְׁכַּב עַד אֲשֶׁר יִבּוּא
פְּקוּדָה לְתַת לָךְ מִטָּה, צִנְצֶנֶת, קַעֲרָה וְכָף.
אֲנִכִּי אֲשֶׁר עוֹד טֶרֶם יִדְעִיתִי אֶרְחָה וְרַבְעָה שֶׁל
הֵיכַל זֶה, לֹא הִבִּינוֹתִי דְּבִרְיִי, מֵאִי קֶאֱמֵר צִנְצֶנֶת,
קַעֲרָה וְכָף.
בְּחֹדֶר שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים. מִי הֵמָּה לֹא אֲדַע. שְׁנַיִם

והרהוריו של רבנו - זכרונות העבר.

(6) להלן מפורשים שמותיהם: (א) קוטיניק, (ב) שפוטעליעוויטש. (ג) סייטן.

(5) אחד הממונים, שהולך את רבנו לחדר כלא.

בדחיפתו של פעטיא את רבנו לחדר - מסתיימת הרשימה הנדפסת בלקוטי דיבורים ח"ד (תרנ"א, א) ובוה מתחיל כאן.
לאח"ז (בלקוטי דיבורים שם) בא תיאור החדר. חוקי בית האסורים

46 שהוא יושב עמהם מגלה לפניהם מסתרי לבבו.
 47 נשמע כרוז "עמדו, בא מועד העמידה".
 48 ולקול קריאה זו, כל אחד האסירים מזדרז לקום
 49 ממשכבו, כי כאשר יביט השומר בהאשנב כי עודנו
 50 שוכב, יענשנו.
 51 כעבור איזה זמן נשמע כרוז "הכנו לקבל לחם"
 52 וכל כרוז נכפל פעמים שלש ארבע וחמש פעמים,
 53 ועושה רושם חזק על כל אסיר ואסיר.
 54 נשמע רעש בהמבוא כי פותחים מנעלי החלונות
 55 או החורים אשר דרך בה נותנים המזון להאסירים.
 56 החור נפתח והפקיד בלויית משרת נושא לחם
 57 קורא בשם.
 58 פעריו ברי חליעב, (ראשון קח לחם), ויקרב
 59 האסיר ק. אל החור ויושט לו הפקיד פרוסת לחם.
 60 וטאראי ברי חליעב (שני קח לחם), ויקרב האסיר
 61 ש. אל החור ויושט לו הפקיד פרוסת לחם.
 62 טרעטי ברי חליעב (שלישי קח לחם), ויקרב
 63 האסיר ס. אל החור ויושט לו הפקיד פרוסת לחם.
 64 ציטווארטי? (רביעי), ואנכי יושב במקומי
 65 ואלונטית עם מים מלוכלכת בכתמי דם על ארכובי
 66 ובטני, טיטעבע חליעב יעשצא ניע פאלאגאיעטסיא,
 67 בודיעט ראספראזעניע טאגדא דאדים (לך לא מגיע
 68 לחם, כשתהי' הוראה על כך ניתן לך).
 69 עניתיו מניע חליעב ניע נזען, דאייטע מניע
 70 קאראנדש מניע נזענעפיסאט זאיאוליעניע (אינני
 71 צריך לחם, תנו לי עפרון ואכתוב בקשה).
 72 טיא - עונה הפקיד - אוזשע פיסאל 3
 73 טעלעגראמע, אי דאסטאטעצנע, צטא חאצעש
 74 יעשצא? דאואלניע טיעבע דורית נאצאלסטוא
 75 גאלוא טואים צופאחא, פיסאט זשזי אטוועט
 76 קארענדאש ניע דאם (כבר כתבת שלשה מברקים -
 77 עונה הפקיד - מספיק, מה אתה רוצה עוד? מספיק
 78 לבלבל להנהלה את הראש עם השטויות שלך, לא
 79 אתן לך עפרון לכתוב תשובה).
 80 סאגלאסנא - עניתיו - זאקאנא ויא דאלזשני
 81 איספאלניט מיא טרעבאואניע יא ופראוע פיסאט
 82 דאזשע 100 טעלעגראם קאזשדי דיען (בהתאם לחוק
 83 - עניתיו - אתם חייבים למלא את דרישותי, זו זכותי
 84 לכתוב אפילו מאה מברקים כל יום).
 85 גאספאדא - פניתיו אל האסירים ונושא הלחם -
 86 בודעטע סוידעלטעלי צטא גאספאדין נאדזעראטעיל
 87 מניע אטקאזאל טא צטא זאקאן מניע ראזערשאיעט
 88 (רבותי - פניתיו אל האסירים ונושא הלחם - תהיו
 89 עדים שהאדון המפקח מנע ממני את אשר החוק
 90 מתיר לי).

1 רחמים וחנינה על ידי טעג' או כתב מהיר (אשר בשני
 2 שעות מרגע כתיבתו מחוייב להמסר ליד הפקיד
 3 העליון), או להודיע כי מקבל הוא הצעת שירות
 4 (בתור מרגל סתר או עובד לטובת הג.פ.א.). אשר
 5 בגלל זה יקנה חייו.
 6 השני הוא העברי ש. היושב כשני חדשים ורק
 7 פעם אחת נקרא להחוקר, ושאל אותו כמה שאלות
 8 בעניני מסחר, ודרש אצלו אשר יספר לו מכל
 9 מעשיהם ותהלכותיהם של הסוחרים אשר נקב לו
 10 בשם, וכאשר ענהו כי איננו יודע השיבו החוקר אשר
 11 ישב במאסר עד שיזכר, ואם לא יזכר כעת חושב הוא
 12 אשר אוריה של סיביר יחכמנו ואם רוצה לילך
 13 הביתה ולשובע לחם ימלא דרישתו האמורה, ויקבל
 14 עליו משרת מרגל.
 15 השלישי הוא נכרי ס. עובד אדמה הדר על הגבול
 16 דפילאנדיא. ונחשב למרגל לטובת פילאנדיא.
 17 בבואי החדרה, הנה הראשון אשר נתן לי מקום
 18 לשבת הי' האסיר ס. ויקפל את מצעו (שק עם תבן)
 19 ויסדר את החפצים שלי.
 20 אנכי הרגשתי אשר מחבורת פצעי אשר הוכתי -
 21 בדחיפתו של השומר והמלוה כאמור - זוב דם,
 22 פשטתי את מלבושי, ואקח מטפחות לבנים טבולים
 23 במים ואניחה על חבורתי.
 24 זיבת הדם, ומראה פני הלבנים אשר כחידה היתה
 25 לחברי האסירים, פתחה את פיהם לבוא אתי
 26 בדברים, והגם כי מלבשתי העיד עלי שהנני מעדת
 27 הרבנים.
 28 היהודי הש. הכירני, ויתחלחל במאד ויקרא בקול,
 29 רבי הגם בכם נגעה יד הג.פ.א. אוי שמים מה נעשה
 30 בהמדינה, האם מהפכה נעשתה, כי זה כשבוע ימים
 31 אשר בכל לילה ולילה מובילים מאות אנשים, דרך
 32 מבוא חדרנו, לטבח. ושומעים אנחנו אנקותיהם
 33 וצעקותיהם.
 34 זה לי שני חדשים שהנני יושב פה ולא שמעתי
 35 כאלה עד שני שבועות מקודם, בשני שבועות
 36 האחרונים סער ורעד. וסיבבני בשאלות שונות מתי
 37 לקחו אותי, בעד מה, ואיך זה נפצעתי קשה עד כי נקרע
 38 בשר בטני וארכובי כמו עם מטיל ברזל, והדם שותת.
 39 הוא מדבר אלי בשפה המדוברת זארגאן
 40 והאסירים ק. ס. פיהם פתוחה בתמהון רב, ואנכי
 41 אינני עונה לו עד מאומה משני טעמים, הראשון כי
 42 כאבי גדול עד שאי אפשר לי לדבר והשני כי ירא
 43 אנכי פן בין מרגלים מושבי אשר איש שחפצים
 44 להוציא מאתו דיבורים וענינים נסתרים מושיבים
 45 אותו בתוככי אנשים הנראים לנוחים ובהמשך הימים

דברי* ימי הרבנית רבקה זי"ע נבג"מ

בקשתה מבלי לנסוע, ולשלוח על האוהל

1 עוד חפצה לדבר, לא ידעתי מה, כי הפסיקה בזה איזה מינוטין, והתחילה לנענע בשפתי,
2 אך בין כך התחיל מי לילך על השליכות ההולכים מחדר הגדול לחדרה והפסיקה בדיבורה, ונתנו
3 לה כוס חלב חמין ושתתה בצמאון.

4 בשעה חצי האחת אחרי הצהרים ביקרה הרופא, ומצא כי מצב הצד השמאלי נקי הוא, רק
5 צד הימני מכוסה ליחות, ולא חפץ ליתן לה מאומה עד בוא הד"ר ליבערמאן.

6 ואח"כ ישנה בערך קרוב לחצי שעה, ואנכי ישבתי כמעט כל העת, ומן השנה שפתי נעות,
7 אך לא הי' ניכר הברות ברורות, רק מלות אחדות: שטערנא²²⁴, חיים אברהם⁷², פארוואס, גיב,
8 אוי (והתחילה להגביה ראשה מתוך השנה ועיני' סגורות), מסכים, געבין (פני' כמתוך שנה
9 מתוקה). ופתחה עיני' והביטה בי ואמרה: עס פלאנטערזיך²²⁵, דיא קאפ פירט. וישנה עוד
10 והתחילה לדבר בתנועות השפתיים בלי קול, רק לעתים אמרה מלות הללו בהפסקות גדולות (אשר
11 רשמתים בישבי אז): פאר וואס, א מתנה, אייסלאנד, בענטש, אמת (והקיצה ולא דיברה מאומה).
12 בשעה חצי השלישית, מבלי שום סיבה, התחילה לספר מיוקר בני' בכלל אצל כבוד חותנה
13 זצ"ל, ובפרט בתה דבורה לאה: ער פלעגט זאגן א פנים א נאמען איז יע א אינטערעס, זיא איז
14 א נאמען נאך דער מאמען²²⁶.

15 און דעם טאטין פלעגט ער זייער האלט האבין. א מאל²²⁷ בשעת יחידות האט זיך גיוואלט
16 אריין גיין צום זיידן, און עס איז גיווען א זאל מיט אורחים, ער זאל גיוונד זאין איז יעמולט
17 אלט גיווען דער דריטער יאהר ביז משיח'ן, די משרתים האבין עם ניט גיוואלט אריין לאזין אין
18 מיטן יחידות. האט ער אן גיהייבן וויינען. האט ער דערהערט, האט ער עם גיהייסן גלאיך
19 אריין לאזין. האט ער גיוואלט אריין גיין מיט דער נאניע²²⁸, האט מען ווייטער ניט גילאזין, האט
20 ער ווייטער גיוויינט, און ער האט דערהערט, האט [ער] גיזאגט מיא זאל אים אריין לאזין, איז
21 ער אריין מיט דער נאניע.

ליכנס. ורז"א מתגרה עמו שלא יתנו לו ליכנס. כאשר לא הרשו לו ליכנס, התחיל לבכות. וישמע הצ"צ וישאל "וואס וויינט ער?" וצוה להכניסו. ולאדנ"ע אז אומנת – נ'נקע. אינה יהודי', והי' אדנ"ע מדבר גם רוסית ע"ז*, ולא חפץ לעזבה מבחון, ויכריח שגם היא תיכנס, וידחקה לבין התנור והכותל, והוא נגש אל הצ"צ וישאל: וואס פרעגט מען בא דיר, זיידע? ויושיביהו הצ"צ בחיקו, ויקח את ידו וישימה בשערות זקנו, באמרו, צו בארשט מיר די בארד, צו בארשט מיר די בארד. וסיים [אדמו"ר מהורש"ב בספרו זאת:] "דאכצאן צובארשט". וספר זה אדנ"ע פעמים רבות בקורת רוח. וישאלהו [הצ"צ] אם חפץ הוא כסף, ויענהו בשלילה. ויתן לו מטבעות אחדות שיתן לחסידים על משקה, ויצא, באמרו להחסידים "דער זיידע, דער יעבע [מפני קוטנו אמר עוד אז ' במקום ר"ר] האט געגעבען אויף משקה".
(228) = אומנת.

(* ההערות בשוה"ג באותיות אל"ף-בי"ת הם הקטעים שנכתבו ע"י כ"ק אדמו"ר מהור"צ בשנת תרד"ע ונשמטו על ידו כשנתינו להמעתיק (ראה "סקירה קצרה" שנדפסה בחוברת "דבר מלכות" לפרשת ויקהל). ההערות הממוספרות הם מהמור"ל.
(224) בשם זה נקראו: אשת אדמו"ר הזקן. אחותה של הרבנית רבקה, וכלתה – אשת בנה הרז"א (בזו"ר). כלתה השני', אשת אדמו"ר מהורש"ב, נקראה שטערנא שרה.
(225) = זה מבולבל.

(226) אמו של הצ"צ, הרבנית דבורה לאה בת אדמו"ר הזקן. נולדה בשנת תקכ"ז. נפטרה ג' תשרי תקנ"ג (ראה רשימה שבחפ"ד 12. ספר השיחות קיין הי"ש ע' 40).
(227) ראה גם ספר השיחות תרצ"א ע' 226: בכל יום היו באים [ילדי אדמו"ר מהר"ש, הרבנית דבורה לאה והר"ר שניאור זלמן אהרן] אל הצ"צ, אומרים שמע ישראל ובשכמל"ו, והוא הי' נותן להם א צווייטער [= חצי קאפקען]. פעם בעת יחידות – והי' אחרי הסתלקות הרבנית, והיו דרים עם הצ"צ – חפץ גם אדנ"ע ליכנס, והוא אז כבן ג' וחצי-יד שנים, באמרו שגם הוא צריך

(* ראה אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ד ע' רמה.

- 1 באַלד לעבין טיר איז גיווען אַ גרובע²²⁹ און עס איז גיווען אַ צווייטע גרובע. האָט ער דיא
- 2 נאַניע דאָרט גילאָזין, און אַליין אַוועק צום זיידן, האָט ער אים גינומען אייף דיא הענט און
- 3 שטאַרק גיקושט, און אָן גינומען אַ הופטין געלט²³⁰ און גיגעבין.
- 4 ער זאָל גיזונד זאָיין איז גיקומען צו לייפין: דער זיידע מיר גיגעבין קוש, געלט. האָט מסתמא
- 5 זלמן אהרן²³¹, עס צו לאַיינגע יאָהר, באַ עס דיא געלט אָבגענומען, איז ער גיוואָרין זייער ברוגז,
- 6 און האָט זיך מיט אים גירייצט: אָבער קוש באַ מיר!
- 7 אַ קינד פון דריטע יאָהר זאָל האָבין אַזאַ שטאַרקאַייט אָן עין הרע, וואָס ווער עס האָט עס
- 8 ניט צו בעטין האָט ער דיא געלט צוריק ניט גינומען, און האָט אַלץ גיטענ'עט: קוש מיר געלט
- 9 דיר.
- 10 וכאשר נכנסתי אלי' בשעה 4:45 צהרים, אמרה לי: מיה האָט אַרויסגערופין ליבערמאַנען.
- 11 אויב ליבערמאַן וועט קומען און וועט אָבזאָגין²³², וויל איך אַז מיה זאָל טעלגעראַפירן דעם
- 12 טאַטען, איך וויל זיך מיט אים זייער זעהען.
- 13 [ער כאַן הגיע לידינו²³³]

גיוואָרין אַ גרייסע הייליקע ליכטיקייט פון אונזער הויז, מיין האַרץ טרייסט זעך גאָר ניט אויף דער גרייסער אבידה וואָס מיר האָבין פאַר לאַרן, וביותר איז מיין צוא בראַכנקייט זייער גרייס וואָס איך בין ניט גיווען לעבין איר בעת זיא האָט איבער גיגעבין איר הייליקע ריינע נשמה אל אלקים חיים. תנצב"ה.

מיה טאָר ניט איבער טראַכטן ח"ו על מדותיו ית', דער אייבערשטער איז גירעכט, צדיק הוא ה' כו' וצדיק ה' בכל דרכיו כו'.

בו"א [=בני ואישך] יחי' מיט זיין קוממען לפה האָט מיך ממש מחי' גיווען אַז איך האָב חאָץ גיהערט אַלע פרטים, איך טרייסט זעך נאָר דער מיט וואָס באַ מיר איז קיין שום ספק אַז זיא לעבט איצט איך מיט אונז, און וואו מיר זיינען איז זיא מיט אונז, און האָף להשי"ת אַז איר הייליקער זכרון וועט אייביק ניט פאַר געססין ווערן ח"ו פון אונז און אונזערע קינדער און אונזערע קינדס קינדער עד עולם, הרחמן הוא יגדור פרצותינו ופרצות כל אחב"י ברחמים.

שטאַרקט זעך קינדער און היט אַייער גיזונד . . איר זאָלט זיין ויה איר הייליקער רצון איז בכל פרט".

(229) = תנור.
(230) = צרור כסף.
(231) הרז"א בן אדמו"ר מהר"ש.
(232) = לא יתן תקוה.
(233) ב"הקריאה והקדושה" שבערה 17: " . . ובאור הבקר ביום הששי לפרשת בשלח בעשירי לחדש אחרי שהתפלל ק"ש ושמונה עשרה נסתלקה, ומ"כ בעיר ליובאוויטש באהל מיוחד סמוך להיכלי ציון הוד כ"ק חותנה אדמו"ר צמח צדק והוד כ"ק אישה אדמו"ר מוהר"ש צוקללה"ה נבג"ם זי"ע". בשיחות שבט תש"ב (תורת מנחם רשימת היומן ע' תיב) הסתלקותה היתה "מיתה פתאומית. ביקשה הסידור, ובגמר התפלה לקחתי מידה הסידור, הניחה ידי' על ראשי, ואמרה א' ישר כח פאָר דער טרחה. הלכתי להניח את הסידור על מקומו – כנראה שם בחדר – ובחירתו כבר נח נפשה.

לאחר ההסתלקות נסע כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ אל אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע למענטאָן לנחמו ולספר לו ממהלך הענינים. אז כתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לכלתו ונכדותיו (אגרות קודש ח"ב ע' תשפא): "עס איז ניטאָ קיין ווערטער אַרויס צוא געבין דעם גרייסן בראַך אונזער, עס איז צוא גינומען

אגרות קודש

- 5 תשגבהו. ב"ה כ"ט שבט, פ"ב
- 6 ברוכים יהיו עם אלקי אברהם, אשר לבם פתוחה לכל
- 7 דורש ומעורר לצדקה וחסד בכלל, ועל החזקת תורה
- 8 בפרט. וזכות התורה תגן על העושי והמעשים שי
- 9 להתברך בברכה כפולה ומכופלת בזמני ונצחי.
- 10 והי' ברכה ושלוש כאו"י והדו"ש מברכו בכט"ס.

כבוד ידידי הנכבד ווי"ח אי"א מוהר"ר
[...] גובערמאן

- 1 שלום וברכה
- 2 הנני בזה לבקש את כבודו אשר יואיל נא להוסיף
- 3 אומץ בעבודת הקדש, בתמכין דאורייתא, אשר עזרה
- 4 נכונה נחוצה היא, וברית כרותה להעושה כי עזרת אלקים

פרק ג משנה ג

רבי שמעון אומר: שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, באלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר: כי כל שלחנות מלאו קרא צאה בלי מקום. אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, באלו אכלו משלחנו של מקום, שנאמר: וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה':

נקודות משיחות קודש

מסיחין בסעודה, ועם זאת כתב "כל שולחן שלא אמרו עליו דברי-תורה, כאילו אכלו מזבחי-מתים". וצריך לומר שכוונתו היא, קודם האכילה או לאחריה? או כדברי האליהו-רבה שהביא המשנה-ברורה⁶ שבין תבשיל לתבשיל מותר לדבר.

(ליקוטי שיחות, כך לה, עמ' 225)

יש להבין את דברי התנא, ששלושה שאכלו יחדיו ולא אמרו דברי-תורה, כאילו אכלו מזבחי-מתים - הלוא ביטול תורה הוא ענין חמור מאוד והעונש עליו חמור יותר (מ"כאילו אכלו מזבחי-מתים") וכפי שלמדנו⁹, "כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק" נאמר עליו¹⁰ "כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר - הכרת תכרת!"

ולאידך גיסא - המשנה ממשיכה ואומרת, "שלושה שאכלו.. ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום", וצריך להבין: האם זהו כל השכר בעבור אמירת דברי-תורה, והרי השכר על לימוד תורה רב ונעלה באין-ערור?¹¹

כן יש להבין את הלשון "שלושה שאכלו", מדוע דוקא "שלושה"?

ביאור הענין: משנתנו לא באה לתאר את השכר על לימוד תורה ואת העונש על ביטול תורה, אלא להשמיענו את גודל מעלת הלימוד והשפעתו על האכילה. אומרת לנו המשנה כי שולחן שנאמרו עליו דברי-תורה - המאכל עצמו נעשה חלק מ"שלחנו של מקום".

מעלה מיוחדת זו קיימת רק אם בסעודה השתתפו לפחות "שלושה", שכן אז יש קביעות; כמו לענין "זימון" ובדוגמת "בתלת זימני הווי חזקה" (בשלוש פעמים הרי זו "חזקה"). כל ענין רוחני שיש בו "קביעות" - פועל ומשפיע גם על הגשמיות. לכן, תורה שלומדים באופן של "קביעות", בזמן הסעודה, מעלה את האכילה ועושה אותה לחלק מ"שלחנו של מקום".

ולאידך גיסא - אם בעת קביעות האכילה לא נאמרו דברי-תורה, הרי זה "כאילו אכלו מזבחי-מתים". זאת מכיון שהתורה היא "תורת חיים"¹² ובלעדיה אין "חיות"; לכן מוגדרת אכילה שכזו כאכילה מ"זבחי מתים" (היפוכה של אכילה שנאמרו עמה דברי-תורה "תורת חיים").

(שיחות קודש תשכ"ח - פרשת שלח)

נשאלת השאלה: כיצד מותר לדבר (אפילו דברי-תורה) בעת הסעודה, הרי למדנו¹ "אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט ויבוא לידי סכנה" ("כשיוצא הקול נפתח אותו כובע שעל פי הקנה ונכנס בו המאכל ומסתכן.. מאכל ומשתה הולך דרך הושט" - רש"י)?

ויש לומר כי אמנם נחלקו בכך אמוראים:

נאמר בגמרא²: "רב נחמן ורב יצחק הוי יתבי בסעודתא; אמר ליה רב נחמן לרב יצחק, 'לימא מר מילתא' (יאמר אדוני דבר-מה); אמר ליה, 'הכי אמר רבי יוחנן - אין מסיחין בסעודה שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה'. ולכאורה יש לתמוה, וכי רב נחמן לא ידע ש"אין מסיחין בסעודה"?

זאת ועוד: מכיון שרב יצחק סבר שאסור לדבר בשעת הסעודה, כיצד אמר מה שאמר? ואף אם נאמר כי מוכרח היה להשמיע לרב נחמן את הדין ש"אין מסיחין" - היה עליו לקצר בדבריו ולומר רק את עצם ההלכה ואילו את הטעם לכך ("שמא יקדים וכו'") יכול היה לדחות לאחר מכן!

ונראה לבאר, שבאמת גם רב נחמן ידע את ההלכה ש"אין מסיחין בסעודה". כוונתו באומרו "לימא מר מילתא" היתה לא לסתם דברים, אלא לדברי תורה. זאת משום שלדעת רב נחמן הדין ש"אין מסיחין בסעודה" מפני הסכנה חל אך ורק על שיחת חולין ולא על דברי-תורה. בדברי-תורה - סובר רב נחמן - אין לחוש לסכנה שכן "תורה מגנא ומצלא"³ מפני כל סכנה אפשרית.

על כך השיב לו רב יצחק - כי מכיון שטעם הדין ש"אין מסיחין בסעודה" הוא, "שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה" - הרי שהלכה זו חלה גם על דברי-תורה. כדוגמת דברי הגמרא⁴ לגבי עשיית מצוה - שאף כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע"⁵ ו"שלוחי מצוה אינן נוזקין", בכל-זאת - "היכא דשכיח הזיקא, שאני" (במקום שההיזק מצוי, שונה הדבר ואין להסתכן אף לא לצורך מצוה). לכן האריך רב נחמן והוסיף את הטעם לאיסור - "שמא יקדים קנה לוושט" - כדי להדגיש שבמקרה זה חל הגדר של "שכיח הזיקא" (הנזק מצוי) ולכן אין מסיחין בשעת הסעודה, אפילו לא בדברי-תורה.

להלכה, כתב המגן-אברהם⁶ שאף בדברי-תורה אין

(1) תענית ה, ב. (2) שם. (3) סוטה כא, א. (4) פסחים ח, ב. (5) קהלת ח, ה. (6) אורח-חיים סימן קע ס"ק א. (7) כמו שכתב ה"ערוך השלחן" שם. (8) שם ס"ק א. (9) סנהדרין צט, א. (10) שלח טו, לא. (11) ראה לדוגמה להלן פ"ו משנה א. (12) ברכת "שים שלום" בתפילת שמונה-עשרה.

פרשת קרח

מזו וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהֵת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: ד וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם נְשִׂאֵי עֵדָה קִרְאִי מוֹעֵד אֲנָשֵׁי־שֵׁם: ז וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם רַב־לָכֶם פִּי כָל־הָעֵדָה כָּלֶם קדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קֹהֶל יְהוָה: ח וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו: ט וַיְדַבֵּר אֶל־קָרַח וְאֶל־כָּל־עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וַיֵּדַע יְהוָה אֶת־אֲשֶׁר־לֹו וְאֶת־הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחַרְבוּ יִקְרִיב אֵלָיו: י וְזֹאת עָשׂוּ קַח־רֵי לָכֶם מִחֲתוֹת קָרַח וְכָל־עֲדָתוֹ: יא וְהִתְנַבְּהֶן אִשׁ וַיְשִׁימוּ עֲלֵיהֶן: יב קָמְרָת לִפְנֵי יְהוָה מִחֵר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקְּדוֹשׁ רַב־לָכֶם בְּנֵי לֵוִי: יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח שְׁמַע־נָא בְּנֵי לֵוִי: יד הַמַּעַט מִכֶּם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: טו וַיִּקְרַב אֲתָנָד וְאֶת־כָּל־אֲחֵיָד בְּנֵי־לֵוִי אֲתָנָד וּבִקְשָׁתָם גַּם־כֹּהֵנָה: טז לָכֵן אֲתָה וְכָל־עֲדָתְךָ הַנֹּעֲדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מִה־הוּא כִּי כָתִיב תִּלּוּנוּ קִרִי תִלְוִנוּ עִלּוּ: יז וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלָה: יח הַמַּעַט פִּי הָעֵלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ לְחַמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּרֵּר עָלֵינוּ גַם־הַשְׁתַּרֵּר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 290)

בית מלא ספרים מהו שיהיה חזק במזונה (רש"י טז, א) לא מצינו שמשה ענה על שאלות אלו של קרח, לא לגבי מזונה ולא לגבי ציצית; הוא רק אמר "ואם בריאה וברא ח". ויש לומר, שמשה היה נוגע בדבר, בהיותו אחי אהרן, והחלכה היא שפלימיר חכם שמורה הנראה והוא נוגע בדבר, אינו מסמך לומר "כך קבלתי".

שני ד אף לא אל־אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִבִּיאָתָנוּ וְהִתְנַבְּנוּ לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וְכָרֶם הָעֵינִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֹר לֹא נַעֲלָה: טו וַיַּחֲרֵר לְמוֹשֶׁה מֵאֶד וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲתָנָד אֶל־מִנְחָתָם לֹא חֲמֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאָתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת־אֶחָד מֵהֶם: טז וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח אֲתָה וְכָל־עֲדָתְךָ הָיוּ לִפְנֵי יְהוָה אֲתָה וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר: יז וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָתוֹ וּנְתַתָּם עֲלֵיהֶם קָמְרָת וְהַקְרַבְתָּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מִחֲתָתוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם מִחֲתָת וְאַתָּה וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֲתָתוֹ: יח וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֲתָתוֹ וַיִּתְּנוּ עֲלֵיהֶם אִשׁ וַיְשִׁימוּ עֲלֵיהֶם קָמְרָת וַיַּעֲמִדוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: יט וַיִּקְהַל עֲלֵיהֶם קָרַח אֶת־כָּל־הָעֵדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּרְא כְּבוֹד־יְהוָה אֶל־כָּל־הָעֵדָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לג עמ' 109)

שני ד להם חלק בתמידי צבור (רש"י טו, טז) במדרש נאמר: "חלק באותה מנחה שהקריבו". אבל רש"י לא כתב כן, שהרי חלקם של עדת קרח במנחה אינו שוה פרוטה ולכן אין שוה בזה שלחם (ורש"י לשיטתו, שפחות משה פרוטה אינו נחשב שלו - סוכה כז, ב ד"ה כל האזרח). מה שאין כן חלקם של הר"ן איש בתמידי צבור של כל השנה (לא במנחה או בתמיד של אותו היום) - שפיר שוה לקרבתו חלק.

שליש ד וידבר יהוה אל־משה ואל־אהרן לאמר: כא הַבְדִּילוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֶתְכֶם בְּרַגְעַ: כב וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחֹת לְכָל־בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יַחֲטֵא וְעַל כָּל־הָעֵדָה תִּקְצָף: כג וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כד דַּבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר הֲעָלוּ מִסִּבִּי לְמִשְׁכַּן־קָרַח דָּתָן וְאַבִּירָם: כה וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּתָן וְאַבִּירָם וַיִּלְכוּ אַחֲרָיו וְקָנִי יִשְׂרָאֵל: כו וַיְדַבֵּר אֶל־הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֹהֶלִי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֶל־תִּגְעוּ בְּכָל־אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן־תִּתְּסְפוּ בְּכָל־חַטָּאתָם: כז וַיַּעֲלוּ מֵעַל

על־מִשֶּׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיִּפְגְּנוּ אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד וְהָיָה
כַּסְּהוּ הָעֵנָן וַיֵּרָא כְבוֹד יְהוָה: ^ח וַיָּבֹא מִשֶּׁה
וְאַהֲרֹן אֶל־פְּנֵי אַהֲלֵ מוֹעֵד: ^ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 53)

מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם שֶׁסִּרְחָה עָלָיו מִקְצַת מְדִינָה (רש"י טז, כב)
הֵינּוּ שֶׁהִנְהִיגָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיטָה סְרוּחָה וּמְאוּסָה בְּעֵינֵי
ה', אֲבָל לֹא הִתְפִּינוּ לְמַדְרֵ בּוֹ, שֶׁהָרִי קָרַח הִסִּית וּפְתָה אוֹתָם
עַד שֶׁהִכְנִיסָם לְמַחְלָקֶת זֶה. וְאֵלּוּ קָרַח, שֶׁהִבִּיא אוֹתָם לְסִרְחוֹן
זֶה, הוּא חוּטֵא מְמֹשׁ, מוֹרֵד בְּמַלְכוּת. מֶלֶךְ בָּשָׂר וָדָם, שְׂאִינוּ
יודֵעַ מִי הַחוּטֵא, נִפְרַע מִכָּלֵם, גַּם מֵאֵלּוּ שִׁפְרוּחֵי; אֲבָל
הַקִּבִּי, הַיּוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת, הָרִי יוֹדֵעַ מִיָּהוּ הָאִישׁ הָאֶחָד
הַחוּטֵא, וּמִדּוּעַ יִקְצֹף עַל כָּל הָעֵדָה.

רביעי ^ט וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מִשֶּׁה לֵּאמֹר: ^י הֲרֹמוּ
מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרֹגַע וַיִּפְּלוּ
עַל־פְּנֵיהֶם: ^{יא} וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה אֶל־אַהֲרֹן קַח אֶת־
הַמַּחְתָּה וְתֵן־עָלֶיהָ אִשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים
קִמְרֹת וְהוֹלֵךְ מֵהֵרָה אֶל־הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם
כִּי־יֵצֵא תִקְצֹף מִלִּפְנֵי יְהוָה הַחַל הַנֶּגֶף: ^{יב} וַיִּקַּח
אַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר ^א דִּבֶּר מִשֶּׁה וַיֵּרֶץ אֶל־תּוֹךְ הַקָּהָל
וְהִנֵּה הַחַל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת־הַקִּמְרֹת וַיִּכְפֹּר
עַל־הָעָם: ^{יג} וַיַּעֲמֵד בֵּין־הַמָּתִים וּבֵין הַחַיִּים
וַתַּעֲצֹר הַמִּגֵּפָה: ^{יד} וַיְהִיו הַמָּתִים בַּמִּגֵּפָה אֲרֻבָּה
עֶשֶׂר אֲלָף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְדַּר הַמָּתִים עַל־
דִּבְר־קָרַח: ^{טו} וַיָּשָׁב אַהֲרֹן אֶל־מִשֶּׁה אֶל־פֶּתַח
אַהֲלֵ מוֹעֵד וְהַמִּגֵּפָה נִעְצָרָה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 69)

שֵׁאֵם הַקָּדִים לֹא אֵת הַכֹּהֵן . . צָרִיף לְהַפְרִישׁ . . לְתַרוּמָה
גְּדוּלָּה (רש"י יח, כט)
בְּלִמּוּד עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט לֹא מִסְתַּבֵּר לומר שֶׁמִּצַּד עֲצָם
הַחַיִּים לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה כָּבֵד יִשְׁנוּ בַּפֶּעַל בְּטָבֵל חֶלֶק הַתְּרוּמָה
(שְׁעֵתִיד לְהַפְרִישׁ). וְלִפִּי זֶה מוֹכֵן מִדּוּעַ צָרִיכִים פֶּסוּק מִזִּיד
שֵׁאֵם הַקָּדִים הִלּוּ אֵת הַכֹּהֵן בְּכָרִי חֵיב לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה
גְּדוּלָּה.

חמישי ^{טז} וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מִשֶּׁה לֵּאמֹר: ^{יז} דִּבֶּר ^א
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֹתָם מִטָּה מִטָּה לְבֵית
אָב מֵאֵת כָּל־נִשְׂיָאָהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר

מִשְׁפַּן־קָרַח דָּתָן וְאֶבִירָם מִסְּבִיב וְדָתָן וְאֶבִירָם
יֵצְאוּ נִצְבִּים פֶּתַח אֹהֶל־יְהוָה וּנְשֵׁיהֶם וּבָנֵיהֶם
וְטַפָּם: ^ב וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה בֹּזֵאת תִּדְעוּן כִּי־יְהוָה
שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי־לֹא
מִלִּבִּי: ^ג אִם־כִּמּוֹת כָּל־הָאָדָם יִמְתּוּן אֱלֹהִים
וּפִקְדַת כָּל־הָאָדָם יִפָּקֵד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוָה
שְׁלַחְנִי: ^ד וְאִם־כִּרְיָאָה יִכְרֹא יְהוָה וּפִצְתָּהּ
הָאָדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר
לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעוּתָם כִּי נִאֲצִי
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת־יְהוָה: ^ה וַיְהִי כִכְלָתוֹ לְדַבֵּר
אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבְקַע הָאָדָמָה אֲשֶׁר
תַּחְתֵּיהֶם: ^ו וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתַּבְלַע
אֹתָם וְאֶת־בָּתֵּיהֶם וְאֶת כָּל־הָאָדָם אֲשֶׁר לְקָרַח
וְאֶת כָּל־הָרְכוּשׁ: ^ז וַיִּרְדּוּ הָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם
חַיִּים שְׂאֵלָה וְתִכְסַּם עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדּוּ מִתּוֹךְ
הַקָּהָל: ^ח וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֵיהֶם נָסוּ
לְקָלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן־תַּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ: ^ט וַאֲשֶׁ
יֵצְאָה מֵאֵת יְהוָה וְתֹאכַל אֵת הַחַמְשִׁים וּמֵאֲתִים
אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקִּמְרֹת: ^י וַיִּדְבֹּר יְהוָה
אֶל־מִשֶּׁה לֵּאמֹר: ^{יא} אָמַר אֶל־אַלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת־הַמַּחְתָּה מִבֵּין הַשִּׁרְפָּה וְאֶת־
הָאִשׁ זֶרֶה־הַלֵּאָה כִּי קָדְשׁוֹ: ^{יב} גֹּאֵת מַחְתּוֹת
הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וַעֲשׂוּ אֹתָם רִקְעֵי
פָחִים צָפוּי לְמִזְבֵּחַ כִּי־הִקְרִיבֶם לִפְנֵי־יְהוָה
וַיִּקְדְּשׁוּ וַיְהִיו לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{יג} וַיִּקַּח אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֵת מַחְתּוֹת הַנִּחֲשָׁת אֲשֶׁר הִקְרִיבוּ
הַשִּׁרְפִּים וַיִּרְקְעוּם צָפוּי לְמִזְבֵּחַ: ^{יד} וּזְכָרוֹן לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא־יִקְרַב אִישׁ זֶר אֲשֶׁר לֹא
מוֹדֵעַ אַהֲרֹן הוּא לְהַקְטִיר קִמְרֹת לִפְנֵי יְהוָה
וְלֹא־יְהִי כְקָרַח וּבְעֵדָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
בְּיַד־מִשֶּׁה לוֹ: ^{טו} וַיִּלְנוּ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִמַּחְתֵּת עַל־מִשֶּׁה וְעַל־אַהֲרֹן לֵאמֹר אֹתָם
הַמָּתִים אֶת־עַם יְהוָה: ^{טז} וַיְהִי בַּהֲקָהֶל הָעֵדָה

מִפְּנֵי אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־מִטָּהּ: ^ה וְאֵת שֵׁם אֶהֱרֹן תִּכְתֹּב עַל־מִטָּה לְוִי כִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם: ^ו וְהִנַּחְתָּם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְפָנֵי הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶעֱד לָכֶם שָׁמָּה: ^ז וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבַחֲרֶבּוּ מִיָּהוּ וְהִשְׁכַּתִּי מֵעָלַי אֶת־תְּלֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם: ^ח וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו: ^ט כָּל־נִשְׁיָאֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שָׁנִים עָשָׂר מִפְּנֵי וּמִטָּה אֶהֱרֹן בְּתוֹךְ מִפְּנֵיהֶם: ^י וַיִּנָּח מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטּוֹת לְפָנֵי יְהוָה בְּאֹהֶל הָעֵדוּת: ^{יא} וַיְהִי מִמַּחֲרֹת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אֹהֶל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מִמִּטְּהֵי אֶהֱרֹן לְבֵית לְוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵן צִיץ וַיִּגְמַל שְׂקָדִים: ^{יב} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמִּטּוֹת מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּרְאוּ וַיִּקְחוּ אִישׁ מִפְּנֵיהֶם: ^{יג}

מִפְּנֵיהֶם: ^{יד}

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 22 עמ' 196)

ולקח שקדים, הוא הפרי הממנהר להפריח מכל הפרות (רש"י יז, כג)

מבאר בחסידות, שיש שפע של חסד המתעבב עד שנמשך למטה, כי בכל היכל דנים את האדם אם הוא ראוי לשפע זה. אף בכרבת כהנים עובר השפע במהירות דרך כל העולמות, וכמו נהר גדול מאד, ש"הלוך גלגל כמנהגו וישטף העצים והעפר המעכבים". וכזה נרמז גם ענין האתהפא: כאשר המים בוקעים את הסתימה, היא נסחפת בנרם ויממהרת ללכת, עד שהמים נגזרים אחריה."

ששי ^{כה} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב אֶת־מִטָּה אֶהֱרֹן לְפָנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרִי וְתָכַל תְּלֹנֹתָם מֵעָלַי וְלֹא יָמוּתוּ: ^{כו} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ^{כז} וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גּוֹעַנֵנו אֲבָדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבָדְנוּ: ^{כח} כָּל הַקָּרֵב אֶל הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם תָּמוּנוּ לְגֹעַ: ^{כט} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֶהֱרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ אֲבִיךָ אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֵזֶן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ

אֶת־עֵזֶן כַּהֲנָתְכֶם: ^ד וְגַם אֶת־אֲחִיךָ מִטָּה לְוִי שָׁבַט אֲבִיךָ הַקָּרֵב אֶתְּךָ וַיָּלֻנוּ עָלֶיךָ וַיִּשְׁתַּדּוּ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ לְפָנֵי אֹהֶל הָעֵדוּת: ^ה וַשְׁמֹרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אִךְ אֶל־כָּלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יָמוּתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם: ^ו וַנִּלְּנוּ עָלֶיךָ וַשְׁמֹרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזֶר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם: ^ז וַשְׁמֹרְתֶם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ח וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: ^ט וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כַּהֲנָתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וְעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת־כַּהֲנָתְכֶם וְהִזֵּר הַקָּרֵב יָמוּת: ^י פ' ה' וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־אֶהֱרֹן וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּתִי לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמָתִי לְכָל־קֹדֶשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתֻנִים לְמִשְׁחָה וּלְבְנֵיךָ לְחֶק־עוֹלָם: ^{יא} וְהָיָה לְךָ מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־מִנְחָתָם וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים לְךָ הוּא וּלְבְנֵיךָ: ^{יב} בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים תֹּאכְלֵנוּ כָּל־זֶכֶר יֹאכֵל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לְךָ: ^{יג} וְהָיָה לְךָ תְּרוּמַת מִתְּנָם לְכָל־תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתֻנִים וּלְבְנֵיךָ וּלְבִנְתֶיךָ אֶתְּךָ לְחֶק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכֵל אֹתוֹ: ^{יד} כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן רִאשִׁיתָם אֲשֶׁר־יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתֻנִים: ^{טו} כְּפוּרֵי כָּל־אֲשֶׁר בְּאַרְצָם אֲשֶׁר־יָבִיאוּ לַיהוָה לְךָ יִהְיֶה כָּל־טָהוֹר בְּבִיתְךָ יֹאכְלֵנוּ: ^{טז} כָּל־חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה: ^{יז} כָּל־פֶּסֶחַ רָחֵם לְכָל־בֶּשָׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּאֶדָם וּבְבִהֵמָה יִהְיֶה־לְךָ אֵךְ: ^{יח} פָּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֵת בְּכוֹר־הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: ^{יט} וּפְדוּיוֹ מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכָּךְ כֶּסֶף

ששי ^{כה} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הִשָּׁב אֶת־מִטָּה אֶהֱרֹן לְפָנֵי הָעֵדוּת לְמִשְׁמֶרֶת לְאוֹת לְבְנֵי־מִרִי וְתָכַל תְּלֹנֹתָם מֵעָלַי וְלֹא יָמוּתוּ: ^{כו} וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ^{כז} וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר הֵן גּוֹעַנֵנו אֲבָדְנוּ כָּלֵנוּ אֲבָדְנוּ: ^{כח} כָּל הַקָּרֵב אֶל הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה יָמוּת הָאֵם תָּמוּנוּ לְגֹעַ: ^{כט} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֶהֱרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ אֲבִיךָ אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֵזֶן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֵיךָ אֶתְּךָ תִּשְׂאוּ

וַיִּנְחָשׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם בְּדָגָן מִן־הַגֶּזֶן
וּבְמִלֵּאָה מִן־הַיָּקָב: כה כֵּן תְּרִימוּ גַם־אַתֶּם
תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל מַעֲשֵׂי־יֶדְכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת־תְּרוּמַת
יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: לו מִכָּל מִתְּנֵיכֶם תְּרִימוּ
אֶת פִּל־תְּרוּמַת יְהוָה מִכָּל־חִלְבּוֹ אֶת־מִקְדָּשׁוֹ
מִמֶּנּוּ: ז ואֲמַרְתָּ אֱלֹהִים בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
מִמֶּנּוּ וְנָחֲשׁב לְלוֹיִם כְּתִבּוּאֹת גֶּזֶן וּכְתִבּוּאֹת
יָקָב: ח ואֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֹתָם וּבֵיתְכֶם
כִּי־שָׁכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאַהֲל מוֹעֵד:
ט ולא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלּוּ וְלֹא

תָּמוּתוֹ: פפפ

♦ ♦ ♦

חצי קריש

וַיִּתְּנֵל וַיִּתְּקֵדֵשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אמן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
מִשִּׁיחָהּ. אמן בְּחֵיבוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחֵי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֶגְלָא וּבְכוֹמֵן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן: אמן יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ
לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וַיְבָרֵךְ: יְהֵא שְׁמֹה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. וַיְבָרֵךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְּפָאֵר, וַיִּתְּרוֹמֵם,
וַיִּתְּנֵשׂא, וַיִּתְּהַדָּר, וַיִּתְּעַלָּה, וַיִּתְּהַלָּל, שְׁמֹה דְקִדְשָׁא
בְּרִידָה הוּא. אמן לְעָלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אמן

♦ ♦ ♦

מפסיר ז ואֲמַרְתָּ אֱלֹהִים בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
מִמֶּנּוּ וְנָחֲשׁב לְלוֹיִם כְּתִבּוּאֹת גֶּזֶן וּכְתִבּוּאֹת
יָקָב: ח ואֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם אֹתָם וּבֵיתְכֶם
כִּי־שָׁכַר הוּא לָכֶם חֶלֶף עֲבַדְתֶּם בְּאַהֲל מוֹעֵד:
ט ולא־תִשְׂאוּ עָלָיו חֲטָא בְּהַרְיִמְכֶם אֶת־חִלְבּוֹ
מִמֶּנּוּ וְאֶת־קִדְשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא תַחֲלִלּוּ וְלֹא

תָּמוּתוֹ: פפפ

צ"ה פסוקים, דניאל סימן.

חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֶּרָה הוּא:
י אַךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ־בְכוֹר פֶּשֶׁב אוֹ־בְכוֹר עֹז לֹא
תִּפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת־דָּמָם תִּזְרֹק עַל־הַמִּזְבֵּחַ
וְאֶת־חִלְבֵּם תִּקְטִיר אִשָּׁה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:
יב וּבְשָׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ כַּחֲזֹה הַתְּנוּפָה וּכְשׁוֹק הַיָּמִין
לָךְ יִהְיֶה: יג כָּל | תְּרוּמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה נָתַתִּי לָךְ וּלְבִנְיָךְ וּלְבִנְתֶּיךָ
אֶתְךָ לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא לְפָנַי
יְהוָה לָךְ וּלְיֹרְעֶךָ אֶתְךָ: ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן
בְּאַרְצֶם לֹא תִנְחַל וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם
אֲנִי חֹלֶקְךָ וְנִחַלְתְּךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 12 עמ' 63)

כָּל פֶּסֶט רַחֵם . . יְהִיֶּה לָךְ . . וְאֵת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַשְּׂמֵמָה

תִּפְדֶּה (יח, טו)

מפשטות הפתובים מוכח שגדר הפדיון הוא פדית הממור
מיד הכהן, כי תכף משגולד הוא של הכהן ("לך יהיה").
אלא שהתורה צותה לישראל לפדותו מן הכהן, וגם הקלה
עליו שיכול לפדותו בשנה, והנה, יש אומרים שאם נמן לפדון
את הממור לא קים את המצוה. אבל יש לומר, שגם לשיטה
זו הפדיה היא מן הכהן, אלא שבכתוב נתפרשו רק שתי
בררות, פדיה וצריפה, לא נתינת הממור.

שביעי כה וּלְבִנְי לֹוי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל־מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל
לְנִחְלָה חֶלֶף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־הֵם עֲבָדִים אֶת־
עֲבַדְתָּ אַהֲל מוֹעֵד: כ וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶל־אַהֲל מוֹעֵד לִשְׂאֵת חֲטָא לָמוּת:
כב וְעֶבֶד הַלֹּוי הוּא אֶת־עֲבַדְתָּ אַהֲל מוֹעֵד וְהֵם
יִשְׂאוּ עֹנֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה: כג כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְיֻמוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי
לְלוֹיִם לְנִחְלָה עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחִלוּ נַחֲלָה: כד וַיְדַבֵּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כה וְאֶל־הַלֹּוִיִּם תְּדַבֵּר וְאֲמַרְתָּ
אֱלֹהִים כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר
אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאֹתָם בְּנִחְלָתְכֶם וְהִרְמַתֶם
מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. *מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֵץ־חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכֶּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָלָהּ עֵשֶׂר וְכָבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוח. *האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנִּאמָרִים בְּאֵמַת בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֹּשֶׁה עַבְדּוֹ וּבַיִּשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת קרח לשמו"ת ולקריאה בציבור

בשמואל א פרק י"ב

י' א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנִלְכֶּה הַגִּלְגָּל וְנַחֲדָשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה: מו וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַח שָׁם שָׁאוּל וְכָל־אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־מָאֹד: י"ב א וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְקִלְכֶּם לְכָל אֲשֶׁר־אָמַרְתֶּם לִי וְאַמְלִיד עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: כ וְעַתָּה הִנֵּה־הַמֶּלֶךְ ׀ מִתְחַלֵּף לִפְנֵיכֶם וְאֲנִי

זְקֵנִי וְשִׁבְתִּי וּבְנֵי הָעָם אֹתְכֶם וְאֲנִי הִתְחַלַּכְתִּי לִפְנֵיכֶם מִנְעָרִי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה: ג הִנְנִי עֲנוּ בִי נָגֵד יְהוָה וְנִגַּד מְשִׁיחוֹ אֶת־שׁוֹרׁ ׀ מִי לְקַחְתִּי וּחֲמוֹר מִי לְקַחְתִּי וְאֶת־מִי עֲשִׂקְתִּי אֶת־מִי

ביאור על ההפטרה מתוך החומשים

ע"פ שי למורא

(יד) וְנִלְכֶּה הַגִּלְגָּל, שְׁבָקִיב לְאוֹתוֹ מְקוֹם עֲשֵׂה ה' תְּשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל בְּמִלְחָמָת שָׁאוּל נֶגֶד נַחַשׁ הָעָמוּנִי. וְנַחֲדָשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה, לְפִי שְׁפָרָאוֹשׁוֹתָ הָיוּ עוֹרְרִים עַל הַדָּבָר. (טו) וַיִּמְלְכוּ שָׁם, הַמְּלִיכוֹתוֹ שְׁנִית בְּהַסְכָּמַת כָּלֶם וּבְרָצוֹן טוֹב. (כ) וְאֲנִי זְקֵנִי וְשִׁבְתִּי, מִרְבַּע עֲבוּדָה וְעַל הַצָּבוֹר קָפְצָה עָלָיו זְקֵנָה וְשִׁיבָה קִדְּם הַיּוֹם, (שְׁתִּיתָ אוֹ כֵּן חֲמוֹשִׁים שָׁנָה). וּבְנֵי הָעָם אֹתְכֶם, וּבְנֵי לֹא יִרְשׁוּ אֶת גְּדֻלָּתִי, כִּי הָעָם אֹתְכֶם בְּאֶחָד מִכֶּם. (ג) עֲנוּ בִי, הָעִידוּ בִי כִּמּוֹ "לֹא תִעָנֶה בְּרָעָד" (שְׁמוֹת כ"ג). וְנִגַּד מְשִׁיחוֹ, וְלִפְנֵי הַמֶּלֶךְ שְׁנַמְשָׁח לְמַלְכוּתוֹ. אֶת שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי, הָאֵם

לְקַחְתִּי אֶת שׁוֹרוֹ שֶׁל מִישׁוֹה לְעִבְדָּתִי. וְחֲמוֹר מִי לְקַחְתִּי, בְּשִׁחִיתִי הוֹלֵךְ מְעִיר לְעִיר לְשַׁפֵּט אֶתְכֶם עַל עֲסָקֵי צָרִיכֶם הָיִיתִי הוֹלֵךְ עַל הַחֲמוֹר שְׁלִי, וְלֹא לְקַחְתִּי מִשַּׁל הַחֲמוֹר. אֶת מִי רָצוֹנִי, מִלִּשׁוֹן רָצוֹן וּשְׂבִיחָה. לְקַחְתִּי כֹפֶר, שֶׁהָא פְּדִיּוֹן לוֹ עַל פִּשְׁעוֹ. וְאַעֲלִים עֵינֵי כוֹ, וּבְחֲמוֹרֹת הַכֹּפֶר הַעֲלַמְתִּי עֵינֵי מִפְּשָׁעוֹ. וְאַשִּׁיב לְכֶם, וְאַשִּׁיב לְשֹׁלֵם כָּל מִה שֶׁתֹּאמְרוּ. פְּרוֹשׁ אַחֵר, וְאַשִּׁיב לְכֶם תְּשׁוּבָה עַל כָּל מִה שֶׁנַּעֲשִׂיתָ, מֵאִיזָה טַעַם נַעֲשִׂיתָ. (ה) וַיֹּאמֶר עַד, כָּל הָעָם אָמַר "עַד". וְרוֹ"ל אָמְרוּ, שֶׁנִּצָּאָה בַּת קוֹל וַאֲמָרָה "עַד", אָמַר לָהֶם הַקֹּדֶשׁ, אֲתֶם מְעִידִים עָלָיו עַל מִה שֶׁבִּשְׁמַתָּה. וְהָיוּ אַחֵר מִשְׁלֵשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁהוֹפִיעַ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית דִּין שֶׁל מִשְׁתָּה. (ו) אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת מִשְׁתָּה וְאֶת אַחֲרָיו, בְּלוֹמַר, הֲלֹא בְלָכֶם יוֹדְעִים אֶת מַעֲשֵׂי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עִם מִשְׁתָּה וְעִם אַחֲרָיו. וְאַשֶּׁר הַעֲלָה וְגו', וְעַל יְדֵי הַנִּפְלְאוֹת הָאֵלֶּם הַעֲלָם מִמֶּצְרַיִם. (ז) צִדְקוֹת ה', הַצִּדְקוֹת שֶׁעָשָׂה ה' (יֵא) אֶת יִרְבְּעֵל, הוּא גִדְרֵנוֹן הַשּׁוֹפֵט. וְאֶת בְּדוֹן, הוּא שְׁמוּשׁוֹן, שֶׁבָּא מִשְׁבֵּט דָּן. "בְּדוֹן" כְּמוֹ "בְּדוֹן". (יב) וְה' אֱלֹהֵיכֶם מִלְּכֶכֶם, לֹא יָדִי לְכֶם שֶׁפִּשְׁעֵתֶם בִּי, כִּי אִף בְּהַקְבָּ"ה שֶׁהוּא מִלְּכֶכֶם מֵאִסְתָּם בּוֹ מִמְּלֶכֶד עֲלֵיכֶם. (יג) וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ, בְּלוֹמַר, מִה שֶׁעָבַר אִינִי, שֶׁהָיִי הַמֶּלֶךְ הַנֵּה הוּא מִלֶּכֶד בְּפִעַל. וְהִנֵּה נָתַן ה' שֶׁהַקְבָּ"ה הַסִּבִּים שֶׁתִּמְלִיכוּ מֶלֶךְ. (יד) אַחֵר ה' אֱלֹהֵיכֶם, כִּי הוּא יִלֵּךְ לִפְנֵיכֶם לְמִלְחָמָה. (טו) יָד ה' מִכַּת יָד ה'. בְּכֶם וּבְאֲבוֹתֵיכֶם, בְּלוֹמַר, וְהִתֵּתָ בְּכֶם אַחֵר שֶׁהִתֵּתָ בְּאֲבוֹתֵיכֶם. וְרוֹ"ל אָמְרוּ, "וּבְאֲבוֹתֵיכֶם", שֶׁיִּחַטְּטוּ לְחַוִּיצָא הַמִּתִּים מִקְּבָרֵיהֶם, שֶׁבָּעוֹן חַיִּים, מוֹתִים נִחַטְּטִים. (טז) הַתִּינִצְבוֹ וְרָאוּ וְגו', וּבִשְׁם שֶׁעַל יְדֵי תַּפְלָתִי אֲנִי יוֹכֵל לְשׁוֹנֵת אֶת הַעֲתִים, כִּד אִם פִּנְעָה בְּכֶם מִלְחָמָה הִיָּה בַּחַתְּפָלְתִי לַעֲמֹד עַל הָאוֹיֵב, וְלֹא הָיִיתֶם צָרִיכִים לְבַקֵּשׁ מֶלֶךְ כָּל זְמַן שֶׁאֵין חֵי. (יז) קִצְרֵי חַטִּים הַיּוֹם, הָרֵשׁ סִינִי.

רָצוֹנִי וּמִי־מִי לְקַחְתִּי כֹפֶר וְאַעֲלִים עֵינֵי כוֹ וְאַשִּׁיב לְכֶם: וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂיתָנוּ וְלֹא רָצוֹנֵנוּ וְלֹא לְקַחְתִּי מִי־אִישׁ מְאוֹמָה: ה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עַד יִהְיֶה בְכֶם וְעַד מִשִּׁחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מִצָּאתֶם בְּיָדִי מְאוֹמָה וַיֹּאמֶר עַד: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מִשְׁתָּה וְאֶת־אֲהֲרֹן וְאֲשֶׁר הַעֲלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְעַתָּה הִתִּיצְבוּ וְאַשְׁפֹּטָה אֶתְכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֶת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶתְכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם: ה כֹּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעַקוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֵּשְׁבוּ בְּמִקְוֹם הַזֶּה: ט וַיִּשְׁפָּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שֶׁר־צָבָא חָצוֹר וּבִיד־פְּלִשְׁתִּים וּבִיד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלְחֲמוּ בָּם: י וַיִּזְעַקוּ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וְנַעֲבֹד אֶת־הַבְּעֻלִּים וְאֶת־הָעִשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה הִצִּילְנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעֲבֹדְךָ: יא וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יִרְבְּעֵל וְאֶת־בְּדוֹן וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיִּצַּל אֶתְכֶם מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסְּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בְּטָח: יב וַתִּרְאוּ כִּי נָחֵשׁ מֶלֶךְ בְּגִי־עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לֹא כִּי־מֶלֶךְ יִמְלֹךְ עָלֵינוּ וַיְהִי וְיִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם מִלְּכֶכֶם: יג וְעַתָּה הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בַּחֲרִיתֶם אֲשֶׁר שְׂאֵלְתֶם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ: יד אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וְעִבַּדְתֶּם אוֹתוֹ וְשָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא

תִּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וְהִיתֶם גַּם־אֲתֶם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מֶלֶךְ עֲלֵיכֶם אַחֵר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: טו וְאִם־לֹא תִשְׁמָעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד־יְהוָה בְּכֶם וּבְאֲבוֹתֵיכֶם: טז גַּם־עַתָּה הִתִּיצְבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עָשָׂה לְעֵינֵיכֶם: יז הֲלוֹא קִצְרֵי־חַטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן קְלוֹת וּמָטָר וְדָעוּ וּרְאוּ כִּי־רַעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׂאוֹל לְכֶם מֶלֶךְ: יח וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֶלֶת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל־הָעָם מֶאֶד אֶת־יְהוָה וְאֶת־שְׁמוּאֵל: יט וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל

כא) התחזו, פנוי לעבודה זרה. כב) בעבור שמו הגדול, בעבור שצא שמו עליכם שהוא מושיעכם. כי הואיל ה', כי נשבע ה'. לעם, לעם סגלה מכל העמים.

התפלל בעד-עבדיך אל-יהוה אלהיך ואל-נמות כי-יספנו על-כל-חטאתינו רעה לשאל לנו מלך: כ ויאמר שמואל אל-העם אל-תיראו אתם עשיתם את כל-הרעה הזאת אך אל-תסורו מאחרי יהוה ועבדתם את-יהוה בכל-לבבכם: כא ולא תסורו כי | אחרי התהו אשר לא-יועילו ולא יצילו בירתהו הקמה: כב כי לא-יטש יהוה את-עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל יהוה לעשות אתכם לו לעם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באליהו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא יישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך אתה יי, מקדש השבת:

המולד: יום ו', שעה 6 אחר צהריים, 6 דקות 121 חלקים.

ראש חדש תמוז, ביום השבת-קדש ולמחרתו ביום הראשון, הבא עלינו לטובה.

לוח זמנים לשבוע פרשת קרח בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:37	5:36	8:27	8:26	9:08	9:07	10:21	10:20	19:48	19:46	20:18	20:16	19:28	20:30
חיפה (ק)	5:32	5:31	8:23	8:22	9:05	9:04	10:19	10:18	19:51	19:50	20:22	20:20	19:21	20:34
ירושלים (ק)	5:34	5:33	8:24	8:23	9:05	9:04	10:19	10:17	19:53	19:51	20:18	20:16	19:13	20:30
תל אביב (ק)	5:35	5:34	8:25	8:24	9:07	9:06	10:20	10:19	19:50	19:49	20:20	20:19	19:30	20:33
אוסטריה, וינה (ק)	4:54	4:53	7:37	7:37	8:53	8:52	10:16	10:15	20:59	20:57	21:43	21:41	20:41	22:03
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:36	7:34	9:17	9:15	9:57	9:55	10:46	10:45	17:08	17:07	17:39	17:39	16:50	17:51
אוקראינה, אודסה (ק)	5:04	5:04	7:52	7:52	9:00	8:59	10:21	10:20	20:54	20:52	21:36	21:34	20:35	21:54
אוקראינה, דונייצק (ק)	4:29	4:29	7:13	7:13	8:28	8:27	9:50	9:49	20:32	20:30	21:16	21:14	20:14	21:36
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:38	4:38	7:20	7:20	8:38	8:37	10:00	9:59	20:45	20:43	21:30	21:28	20:27	21:50
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	4:55	4:54	7:22	7:24	8:59	8:58	10:23	10:22	21:20	21:18	22:08	22:06	21:01	22:30
אוקראינה, קייב (ק)	4:46	4:46	7:08	7:12	8:51	8:50	10:15	10:14	21:13	21:11	22:02	22:00	20:55	22:24
איטליה, מילאנו (ק)	5:35	5:34	8:24	8:24	9:28	9:27	10:48	10:47	21:15	21:14	21:56	21:54	20:57	22:13
אקוואדור, קיטו (ח)	6:13	6:11	8:41	8:40	9:12	9:11	10:15	10:13	18:19	18:18	18:43	18:42	18:01	18:53
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:59	8:00	9:48	9:46	10:26	10:24	11:17	11:16	17:50	17:51	18:20	18:19	17:32	18:32
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:11	9:09	10:45	10:43	11:27	11:25	12:15	12:13	18:22	18:23	18:57	18:56	18:05	19:09
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:40	5:39	8:32	8:31	9:22	9:21	10:39	10:38	20:36	20:35	21:11	21:09	20:18	21:25
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:25	5:24	8:17	8:16	9:09	9:08	10:27	10:26	20:30	20:29	21:06	21:04	20:12	21:21
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	5:25	5:25	8:17	8:17	9:10	9:09	10:27	10:26	20:31	20:29	21:07	21:05	20:13	21:22
ארה"ב, דטרויט (ק)	5:55	5:55	8:47	8:47	9:43	9:42	11:01	11:00	21:13	21:11	21:50	21:48	20:54	22:05
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:21	6:20	9:10	9:09	9:50	9:49	11:03	11:01	20:25	20:24	20:54	20:53	20:07	21:06
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:42	5:41	8:32	8:31	9:16	9:15	10:30	10:29	20:06	20:05	20:37	20:36	19:48	20:50
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:30	6:29	9:17	9:16	9:54	9:53	11:05	11:04	20:15	20:14	20:43	20:41	19:57	20:54
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:19	5:18	8:11	8:10	9:04	9:03	10:22	10:21	20:28	20:27	21:05	21:03	20:10	21:20
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:15	5:15	8:07	8:07	9:02	9:01	10:20	10:19	20:29	20:27	21:06	21:04	20:11	21:21
בוליביה, לה-פס (ח)	6:59	7:00	9:13	9:12	9:45	9:44	10:43	10:42	18:08	18:09	18:34	18:33	17:51	18:44
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:26	5:26	7:44	7:43	9:33	9:33	10:58	10:57	22:00	22:02	22:50	22:52	21:44	23:16
בלגיה, בריסל (ק)	5:29	5:28	7:44	7:43	9:34	9:34	10:58	10:59	21:58	22:00	22:47	22:50	21:42	23:12
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:48	6:46	8:51	8:51	9:26	9:25	10:22	10:20	17:28	17:29	17:54	17:55	17:11	18:05
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:35	6:33	8:40	8:39	9:14	9:12	10:09	10:08	17:17	17:18	17:44	17:45	17:00	17:55
בריטניה, לונדון (ק)	4:43	4:43	7:02	7:01	8:51	8:50	10:16	10:15	21:21	21:19	22:10	22:13	21:06	22:36
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:40	4:39	7:09	7:09	8:52	8:52	10:20	10:19	21:40	21:42	22:36	22:39	21:27	23:06
גרמניה, ברלין (ק)	4:43	4:43	7:08	7:07	8:54	8:53	10:20	10:19	21:31	21:33	22:25	22:27	21:15	22:53
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:15	5:15	7:45	7:47	9:19	9:18	10:43	10:42	21:37	21:39	22:25	22:27	21:21	22:49
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:54	6:53	8:54	8:54	9:30	9:28	10:24	10:23	17:23	17:24	17:50	17:51	17:06	18:01
הודו, מומבאי (ח)	6:02	6:01	8:44	8:43	9:19	9:18	10:27	10:26	19:17	19:19	19:43	19:45	19:00	19:55
הודו, פונה (ח)	5:59	5:58	8:41	8:40	9:16	9:14	10:24	10:23	19:12	19:14	19:38	19:40	18:55	19:50
הונגריה, בודפשט (ק)	4:46	4:46	7:32	7:32	8:44	8:43	10:06	10:05	20:43	20:45	21:26	21:28	20:26	21:47
טורקיה, איסטנבול (ק)	5:28	5:28	8:20	8:20	9:13	9:12	10:31	10:30	20:34	20:36	21:10	21:12	20:18	21:27
יוון, אתונה (ק)	6:03	6:02	8:55	8:54	9:43	9:42	10:59	10:58	20:49	20:51	21:23	21:25	20:33	21:38
מולדובה, קישינב (ק)	5:09	5:09	7:56	7:56	9:06	9:05	10:27	10:26	21:01	21:03	21:44	21:46	20:45	22:05

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ו									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	5:57	5:58	8:40	8:41	9:15	9:16	10:23	10:25	19:15	19:17	19:41	19:43	18:59	19:53
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	8:08	8:10	9:31	9:33	10:17	10:19	11:03	11:04	16:51	16:52	17:28	17:29	16:34	17:42
נפאל, קטמנדו (ח)	5:08	5:08	7:55	7:56	8:34	8:35	9:45	9:46	19:01	19:02	19:29	19:31	18:44	19:42
סינגפור, סינגפור (ח)	6:59	7:00	9:29	9:30	10:00	10:01	11:03	11:04	19:11	19:12	19:35	19:36	18:54	19:46
פולין, ורשא (ק)	4:14	4:14	6:36	6:38	8:23	8:24	9:49	9:50	20:59	21:01	21:52	21:54	20:43	22:19
פרו, לימה (ח)	6:26	6:28	8:44	8:45	9:15	9:17	10:15	10:16	17:51	17:53	18:16	18:17	17:34	18:27
צרפת, ליאון (ק)	5:50	5:51	8:40	8:40	9:44	9:45	11:04	11:05	21:32	21:34	22:13	22:15	21:16	22:33
צרפת, פריז (ק)	5:46	5:47	8:28	8:27	9:47	9:48	11:10	11:11	21:56	21:58	22:42	22:44	21:40	23:04
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:45	5:46	8:17	8:19	8:49	8:50	9:53	9:54	18:09	18:10	18:33	18:34	17:52	18:44
קנדה, טורונטו (ק)	5:35	5:36	8:27	8:27	9:25	9:26	10:44	10:45	21:01	21:03	21:39	21:41	20:44	21:57
קנדה, מונטריאול (ק)	5:05	5:05	7:54	7:55	8:58	8:59	10:18	10:19	20:45	20:47	21:25	21:27	20:28	21:45
קפריסין, לרנקה (ק)	5:31	5:32	8:22	8:23	9:07	9:08	10:21	10:22	20:01	20:02	20:32	20:34	19:44	20:47
רוסיה, ליובאוויטש (ק)	5:18	5:18	7:57	7:58	9:35	9:36	11:04	11:05	22:36	22:38	23:37	23:40	22:20	0:12
רוסיה, מוסקבה (ק)	4:45	4:45	7:30	7:31	9:05	9:06	10:35	10:36	22:16	22:18	23:22	23:25	22:00	0:01
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)	5:24	5:25	8:11	8:11	9:21	9:22	10:43	10:44	21:19	21:21	22:02	22:04	21:03	22:23
שווייץ, ציריך (ק)	5:29	5:29	8:15	8:15	9:25	9:26	10:47	10:48	21:24	21:26	22:07	22:09	21:08	22:28
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:51	5:52	8:30	8:31	9:03	9:04	10:09	10:11	18:47	18:48	19:12	19:13	18:30	19:23

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבהלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל-אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומכל-פונעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה פלפלה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840

Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00430
15/06/2014

P.P.

שולם

1949

תל אביב

